ENARRATIONUM QUADRAGESIMALIUM THESAURUS NOUUS, AD CHRISTIANAE PIETATIS DENUÒ RECOGNITUS. HUIC...

Digitized by Google

R. BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE V. E. II
ROMA
8
19 E
21
7-2-2

Digitized by Google

Digitized by Google

ENARRATIONVM QVADRAGESIMALIVM THESAVRVS NOVVS.

Ad Chriſtianæ decus pietatis denuò recognitus.

Huic acceſſit Index rerum memorabilium locupletiſſimus.

LVGDVNI,
Excudebat Nicolaus Petronillus.
M D LXI.

CANDIDO LECTORI TYPOGRAPHVS S.

Eximium hoc opus non vulgarem pijs Lectoribus commoditatem allaturum, nunc emendatius, quàm hactenus fuerit, curauimus in publicum emittendum: in quo diligenter recognoſcendo, & proprio nitori reſtituendo quantum ſudoris adhibuerimus, perſpicuè nouerit, hanc editionem reliquis, cui non graue fuerit conferre. Siquidem ſingulis in pagellis non deprauata pauca legebantur, quæ non mediocre faſtidium his gignebant, qui ſynceram nec mendis ſcatentem ſcripturam requirere ſoliti ſunt. Hanc ergo noſtram probaturus eſt operam, qui perleget à vertice (vt dici ſolet) ad calcem vſque autoris huius, haud dubiè peritiſsimi necnon chriſtianiſsimi lucubrationes, omnibus diuini verbi præconibus perquàm vtiles futuras. Vale.

INCIPIVNT

ENARRATIONES QVADRAGESIMALES NOTABILES ATQVE PERVTILES,

Quæ Theſaurus nouus intitulantur.

IN DIE CINERVM.

Enarratio prima de epiſtola.

Conuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio & fletu & planctu, & ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra. Scribitur Ioelis 2. cap. & legitur hodierna die pro epiſtolari officio. Thema.

VIDEMVS vbi rex, vel princeps vult inire bellum cõtra inimicos ſuos, ille ſolet facere vnã proclamationem per nuntios ſuos, promittẽs ſeruis & militibus ſuis larga ſtipendia, illis ſcilicet qui legitimè certauerint. Spiritualiter, ſic rex regum, dominus dominantium, vult contra hoſtes ſuos certare, ſcilicet poteſtates dæmonum, ideo præmittit nuntium, ſcilicet Ioelem prophetam, qui proclamat curiam & litigium, vt omnes ad eum properemus, promittens larga ſtipendia, ſcilicet dei miſericordiam & gloriam. Figuratur, 1. Reg. 17. Saul promiſit largiflua dona ei, & eripi domum illius à tributo, qui vellet duellare contra Goliatht. Spiritualiter, ſic dominus deus promiſit quòd velit nos eripere à tributo peccati, & ſtipendium pium, ſcilicet miſericordiæ, vt pugnaremus contra diabolum & eius ſuggeſtiones, De quo ſtipendio largo dicitur in introitu miſſæ: Miſereris omnium domine, & nihil odiſti eorum quæ feciſti diſsimulãs peccata hominum propter pœnitentiam. Sapien. 11. Et vt iſtam militiam & pugnam ſalubriter incipere valeamus & finire, inuocat eccleſia diuinum auxilium in collecta dicens: Præſta quæſumus

Digitized by Google

domine fidelibus tuis, vt ieiuniorum veneranda ſolennia & congrua pietate ſuſcipiant, & pia deuotione pærcurrant. Ideo propheta Ioel, tanquam domini præcurſor in epiſtola inuitat nos omnes in perſona dei ad curiam pœnitentiæ dicens: *Conuertimini ad me*, vt ſuprà. Et poſt hoc ſubdit rationem dicens: *Et conuertimini ad dominum Deum veſtrum, quia benignus & miſericors eſt.* Concordantia inter Epiſtolam & Euangelium. Nam epiſtola docet vt per ieiunium conuertamur ad deum. Euangelium verò docet modum ieiunandi, quòd non quæramus noſtram gloriam, ſed dei. In ſumma epiſtolæ propheta Ioel duo innuit. Primo hortatur peccatores ad pœnitentiam, ibi, *Conuertimini.* Secundo promittit pœnitentibus indulgentiam, ibi. *Conuertimini ad dominum deum veſtrum, quoniam benignus, &c.* De primo nota hîc quatuor. Primò, ad quem debemus conuerti. Secundò, qualiter. Tertiò, quare, Quartò, in quibus. De primo, ſcilicet ad quem debemus conuerti loquitur dominus dicens, *Conuertimini ad me.* Hierem. 4. Si reuerteris Iſraël ad me, dicit dominus, ad me conuertere. Nam multi conuertuntur de vno peccato ad aliud. De quibus Hieremiæ 9. De malo ad malum egreſsi ſunt & me non cognouerunt dicit dominus. Ratio, quia peccatum eſt aduerſio à deo. Auguſt. Spreto bono incommutabili commutabilibus bonis inhærere. Modò deus eſt immutabilis. Malachiel tertio. Ego deus & non mutor. Mundus eſt mutabilis. 1. Ioann. 2. Tranſit mundus & concupiſcentia eius. Caro etiam. Pſalm. Mane ſicut herba tranſeat &c. Incorruptibile bonum eſt ſpiritusſanctus. Gallat. quinto, Spiritu ambulate & deſideria carnis non perficietis. Bonum incommutabile eſt gloria dei. Commutabile, mundi gloria. 1. Petr. 1. Omnis caro vt fenum, & omnis gloria eius tanquam flos feni. In nullo horum ſatietas niſi in deo. Debemus autem ad dominum conuerti, ſicut ramus flexus ad locum ſuum. Locus noſter eſt ipſe dominus. Vnde Auguſt. Feciſti nos domine ad te: & inquietum eſt cor noſtrum donec quieſcat in te. A quiete rectitudinis huius flexerat nos manus diaboli, inclinando nos ad temporalia & caduca. Item debemus conuerti ad dominum ſicut pullus perdicis ad genitricem ſuam quãdo audit vocem illius. Natura huius auis eſt, quòd altera alteri furatur oua & fouet ea. Sed poſtquam egrediuntur pulli quadam induſtria naturali mox vt audiunt vocem illius quæ oua generauit, di

mittun

mittunt nutricem ſequentes genitricem. Ita diabolus furatus eſt animas fidelium, ſed nunc quando audiunt vocem creatoris debent redire ad illum. Hieremias decimoſexto, Perdix fouit quæ non peperit.

Item conuerti debemus ad dominum, ſicut pullus aquilæ ad ſolem. Natura aquilæ eſt, vt omnes pullos ſuos ſoli exponat: & eos quos viderit ad ſolem conuerti & irreuerberatis luminibus ſolis radios intueri vicinius fouet & nutrit: alios verò tanquam degeneres de nido proiicit. Sic & pater cœleſtis faciet nobis niſi ad ſolem iuſtitiæ conuertamur. Ad hunc ſolem facies Moyſi glorificata fuit: ita quòd filij Iſraël non poſſent intendere in eum præ claritate. Exod. 34. Gloſ. Item conuerti debemus, ſicut niſus ad manum domini ſui, quando oſtendit ei cibum, ſcilicet fruſtum carnium. Hoc modo dominus nos ad ſe vocat oſtendendo nobis carnem cruentatam & immolatam pro nobis in cruce. Vnde dicit Eſaiæ quadrageſimoquarto, Reuertere ad me quoniam ego redemi te. Non dicit quia creaui te, vel quia nutriui te, ſed ſolum beneficium redemptionis ad mentem reducit. Ideo Eſaiæ quadrageſimoſexto, Redite præuaricatores ad cor, ſcilicet meditando opus redemptionis. Ideo Zacha. primo, Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Item qualiter autem conuerti debemus, nota cùm dicitur *in toto corde veſtro*. Non dimidiato ſicut illi, qui vnam partem peccatorum deſerunt, & aliam partem retinere volunt. Eccleſiaſt. primo, Ne acceſſeris ad deum duplici corde. Quia dicitur Eccleſiaſt. ſecundo, Væ duplici corde & labiis ſceleſtis, & manibus malefacientibus & peccatori terram ingredienti duabus viis: attamen mens diuiſa non impetrat. Oſeæ 10. Diuiſum eſt cor eorum, nunc interibunt. Propter hoc conuerti debemus in toto corde, id eſt, per omnes vires cordis.

Nota, beatus Bernardus ponit quatuor affectus cordis, ſcilicet timorem, amorem, gaudium, & triſtitiam. Et his affectionibus conuerti debemus ad dominum. Primo timorem noſtrum à ſeculo auertamus, & in deum totum proiiciamus. Lucæ duodecimo, Dico vobis amicis meis, ne terreamini ab his qui occidunt corpus, nec habent amplius quid faciant. Sed potius timete eum, qui poſtquam occiderit corpus, poteſtatem habet animam mittere in gehennam. Et Eccleſiaſt. vigeſimotertio, Nihil melius quàm timor domini. Rationem po-

nit Eccleſiaſtici primo, Timor domini expellit peccatum. Et ibidem, Timor domini eſt gloria, & corona exultationis. Et Eccleſieſtici ſecundo. Qui timent dominum præparabunt corda. Item ibidem trigeſimotertio. Timenti deum non occurrent mala, ſed in tentatione illum conſeruabit deus, & liberabit à malis. Item 32. Qui timet deum, accipiet doctrinam eius. Ibidem, Qui timent deum, inueniēt iuſtum iudicium. Item 34. Timentis deum beata eſt anima eius. Secundò, vt noſtrum amorem à mundo retrahamus, & in deum proiiciamus. 1. Ioan. 2. Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. Sed diligamus deum, quoniam ipſe prior dilexit nos: quia ſine dilectione nihil eſt bonum, & cum dilectione nihil eſt malum. Gregor. Antiquus hoſtis caſtitatem in nobis ſi ſine charitate fuerit non timet: quia ipſe non carne premitur: nec mens eius luxuria diſſoluitur. Abſtinentiam non timet: quia ipſe cibo non vtitur, ergo ſola dilectione vincitur. Rom. 8. Scimus quoniam diligentibus deum omnia comparantur in bonum. Tertiò, gaudium noſtrum à mundo retrahamus, & in deum proiiciamus: quia gaudium huius ſeculi ſemper eſt mixtum, & triſtitia conſequitur ipſum. Prouer. 14. Riſus dolore miſcebitur, & extrema gaudij luctus occupat. Ideo ad Philippen. 4. Gaudete in domino ſemper, quia gaudium de deo eſt purum. Eſa. 61. Gaudens gaudebo in domino, & exultabit anima mea in deo meo. Quartò, noſtram triſtitiam à mundo auertamus. De nulla enim re perdita triſtari debemus, niſi de amiſsione gratiæ temporis & gloriæ. & de his in quibus offendimus deum. Eccle. 30. Triſtitiam longè repelle à te, ſcilicet triſtitiam mundi. Ratio, quia multos occidit, & non eſt vtilitas in illa. Sed quæ ſecundum deum eſt triſtitia pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. 2. Corint. 7. Tunc ſubdit in quibus debemus conuerti, dicens: *In ieiunio, & fletu, & planctu.* In ieiunio, quò ad carnis macerationem. Nam homo triplici concupiſcentia peccauit. Vnde 1. Ioan. 2. Omne quod eſt in mundo, aut eſt concupiſcentia carnis, aut oculorum, aut ſuperbia vitæ. Contra concupiſcentiam carnis debemus habere ieiunium. Eccleſiaſt. 30. Equus indomitus euadet durus, & filius remiſſus euadet præceps, ſcilicet à regimine animæ. Bernardus. Ieiunium non ſolùm delet peccata præterita, quæ commiſimus, ſed repellit futura, quæ committere poterimus. Contra concupiſcentiam oculorum debemus habere fletum. Hieremiæ nono. Deducant oculi mei lachrymas, & palpebræ meæ

def

defluant aquis,&c. Sic fleuit Dauid contra concupiſcentiæ peccatum, Pſal.118. Exitus aquarũ deduxerunt oculi mei, quia,&c. Ideo Bernar. Purgatur lachrymis oculus ante caligans & acuitur viſus, vt intendere poſsit in ſereniſsimi luminis claritatem. Contra ſuperbiam vitæ dicit, *Et planctu*. Nota, quòd homo aſſueuit quatuor de cauſis flere & plangere. Primò, propter mortem patris aut ſponſi. Talis pater aut ſponſus eſt Ieſus Chriſtus, qui tunc moritur animæ, cùm per peccatũ mortale recedit ab anima. Ioel. primo. Plange quaſi mulier amicta ſacco ſuper virum paupertatis tuæ. Vir iſte, ſcilicet Chriſtus deſpõſatus eſt animæ in ſua paupertate, ſcilicet in baptiſmo. Super hunc virum debet flere anima quaſi mulier quæ facilius plorat & vberius quàm vir. O quantum plorat mulier virum ſuum, & amariſſima lamenta profert & ſuſpiria: quantò magis flendum eſt ſuper illum, qui eſt dulcior quàm mel & fauum. Ad hunc fletum inuitantur animæ, ſecundo Reg. primo. Filiæ Syon ſuper Saul flete, qui veſtiebat vos coccino in delitiis. Spiritualiter, Filiæ Syon, id eſt animæ ſpeculantes æternam beatitudinem. Saul expetitus interpretatur, & ſignificat Chriſtum, quem ſancti expectebant ſuis precibus. Secundò, pro amiſsione alicuius magni theſauri flendum eſt. Theſaurus eſt vita æterna. De quo Matt. decimotertio. Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro,&c. Sed hunc theſaurum pretioſum amittit anima peccando. Et ideò flendum eſt iuxta illud Eſaiæ 32. Plangite ſuper regione deſiderabili ſuper vinea fertili. Regio deſiderabilis Paradiſus eſt. Vnde Pſalm.83. Quàm dilecta tabernacula tua domine virtutum concupiſcit: quia deſiderabilis: & deficit anima mea, ſcilicet in iſtis carnalibus. Hæc eſt regio, de qua Matthæi 2. Per aliam regionem, vel viam reuerſi ſunt in regionem ſuam. De iſto paradiſo regione eiicitur homo per peccatum, ſicut Adam Gen.3. Sic etiam Lucifer, Ezec.18. O Cherub peccaſti, & eieci te de monte ſancto Dei,&c. Hęc autẽ ſcripta ſunt ad correctionem noſtrã, vt intelligamus quòd ille amittit cœleſtem beatitudinem qui peccat: & ideò flendum eſt. O quantũ plorat mulier pro amiſsione annuli vel pepli: ſed multò plus pro veſte pretioſa, de mane vſq; ad veſperã plorabit. Inſuper ille qui amiſit porcellum aut aſinũ, bouem vel equum: nonne facit pręconizare per totã terram, vt ſi quis inuenit, reſtituat, & pretium aliquod promittit reſtituenti? Ex his omnibus conſidera, quãtum plorare debet anima quæ theſaurum indeficientem perdidit,&

ſanctorum ſocietatem, quæ deſignatur in vinea fertili. Ideo 1. Regum 30. Leuauerunt Dauid & populus qui cum eo erat vocem: & fleuerunt donec in eis deficerent lachrmyæ. Iſte fletus fuit pro amiſsione vxorum & filiorum, & aliarum rerum quas perdiderunt auferentibus Amalechitis. Videtur ergo quòd multi chariores habent porcellos quàm animas. Tertiò, flet homo pro contumelia verborum & operum. Sicut legitur Thobiæ tertio. Zara cum lachrymis deprecabatur dominum, vt ab iſto improperio liberaret eam. Simili modo anima flere debet propter improperium dæmonum. Nónne magnum improperium eſt, funem in collo portare, quod facit qui præ verecundia non vult confiteri. Vnde Threnorum quinto. Ceruicibus noſtris minabamur, non dabatur laſsis requies. Sicut etiam Iudas fecit Matthæi vigeſimoſeptimo. Abiens laqueo ſe ſuſpendit. Sic multi poſt peccatum laquæo verecundiæ ſuſpendunt collum. Nónne improperium eſt, manus ligatas habere ſicut vſurarij, quibus diabolus ligauit manus ne reſtituant aliena. Oſeæ quarto, Ligauit eum ſpiritus in alis ſuis, & confundetur à ſacrificiis ſuis. & Threnorum primo: Abierunt abſque fortitudine ante faciem ſubſequentis. Sic miſeri vadunt, nec reſiſtere poſſunt diabolo, qui ligauit eis manus. Quartò, flet homo præ nimia lætitia. Sic Geneſ. quadrageſimoſexto, Ioſeph irruit ſuper collum patris, & inter amplexus fleuit. Debet enim homo plorare, non ſolùm malis amouendis, ſed & dulces lachrymas fundere pro bonis ſibi datis, conſiderando vnde Deus eruit eum, & quid illi conceſsit, ſcilicet gratiam, & quid ei dimiſit, ſcilicet debita multa. Sic fleuit Maria Magdalena, dum enim ſtaret ad monumentum foris fleuit, Ioannis vigeſimo. Et conſolata eſt per Ieſum. Sic Anna fleuit, primo Regum primo, & datus eſt ei Samuel. Spiritualiter: ſic gratia Dei datur animæ flenti, & theſaurus amiſſus per fletum recuperatur. Ideo dicit: *Conuertimini ad me in fletu & planctu, &c.* Et tunc ſubdit, *Scindite corda veſtra & non veſtimenta veſtra.* Scinditur cor doloris gladio vt virus peccati exeat, & nunc diuina lex homini appareat. In cuius figura velum templi ſciſſum eſt. Lucæ vigeſimotertio. Præ dolore petræ ſciſſæ ſunt in paſsionem domini, vt habetur Matthæi vigeſimoſeptimo. Sic peccatorum corda ſecundum ſanctum Gregorium, duriora ſunt ſaxis quæ ſcindi per pœnitentiam nolunt. Nota ſuper

illo

illo verbo, in ieiunio: quòd triplex eſt ieiunium. Primum corporis à cibo materiali. Secundum afflictionis à gaudio temporali. Tertium voluptatis à peccato mortali. De primo Eccleſiaſt. trigeſimoſeptimo. Qui abſtinens eſt adiiciet vitam: & in multis eſcis erit infirmitas. De ſecundo ieiunio loquebatur Zara Tobi. tertio, Mundam ſeruaui animam meam ab omni concupiſcentia: nunquam cum ludentibus me miſcui: neque cum his qui in leuitate ambulant participem me præbui. & ſic ieiunabat qui dicebat: Renuit conſolari anima mea. Primæ Petri ſecundo: Obſecro vos tanquam aduenas & peregrinos abſtinere à carnalibus deſideriis. De tertio dicit Hieronymus Tunc preclara eſt apud deum abſtinentia corporis, cùm animus ieiunat à vitiis. Iſidorus: Qui à cibis abſtinent & praue agunt, dæmones imitantur, quibus eſca non eſt, & nequitia ſemper eſt. Sciendum, quòd ieiunium dominus inſtituit in paradiſo, ſed poſtea ſanctificauit ipſemet cùm ieiunauit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus Matthei quarto & Lucæ quarto. Quæritur vtrum ieiunare ſit ſemper laudabile: vel quando. Reſpondeo ſecundum ſanctum Thomam in quarto, diſtinctione deſima ſecunda. In tribus caſibus non eſt laudabile ieiunium, neque etiam licitum. Nam quidam per ieiunium primò ſubtrahunt, quod neceſſarium eſt vitæ, hoc non licet, ſicut nec ſeipſum interficere: ſed hoc valde rarum, quia natura modicis contenta eſt: vt dicit Boetius in De conſolatione philoſophiæ. Secundo nec licet ſubtrahere quod eſt neceſſarium ſecundum ea quæ incumbunt facienda ex officio vel ſocietate eorum ad quos quis conuiuit. Hoc enim eſſet de rapina hoſtiam offerre. Tertiò, nec licet eſſe tanta abſtinentia quòd homo à validioribus operibus impediatur. Sed abſtinentia ſeu ieiunium laudabile eſt, quando per ipſum caro diminuitur à ſuo robore, ita quòd facilius ſpiritui ſubdatur. Item quæritur vtrum ieiunium cadat ſub præceptum. Reſpondetur ſecundum Thomam primæ, quæſtione 147. articulo tertio. Dicendum quòd ieiunium in quantum pertinet ad neceſſitatem cohibitionis peccati vel ſatisfactionis in pœnitentia, vel ad eleuationem mentis ad ſpiritualia, ſic cadit ſub præceptum legis naturæ. Sed determinatio temporis & modi ieiunandi cadit ſub præceptum iuris poſitiui, quod à prælatis eccleſiæ ſic eſt inſtitutum, & hoc eſt ieiunium eccleſiæ.

Aliud naturæ. Nec tamen quilibet trangrediens peccat mortaliter: ſed qui tranſgreditur contemnando ſtatutum legiſlatoris, vel ſic quòd impediatur finis quem intendit legiſlator: Sed qui ex cauſa rationabili frangit ieiunium, non peccat mortaliter. Nota de diuerſis intentionibus ieiunantium. Vnde verſus:

Abſtinet æger, egens, cupidus, gula, ſymea, virtus.

Abſtinet æger, qui non poteſt comedere, vel propter medicinã. Egens, non qui habet quod comedat. Cupidus ne expendat. Gula, id eſt guloſus, vt poſtea auidius comedat. Symea, id eſt hypocrita, vt laudetur. Virtus, vt mereatur. Et ſic non debemus ieiunare: quia propheta proponit nobis magnitudinem diuinæ clementiæ. Dixi ſecundò promittit dominus pœnitentibus indulgentiam, dicens: *Conuertimini ad dominum Deum veſtrum, quoniam benignus eſt*, pœnitentiam inſpirando, & miſericors offenſam remittendo, *patiens*, ſententiam differendo, *& multæ miſericordiæ* veniam condonando, *& præſtabilis ſuper malitia* pœnam debitam relaxando. Malitia autem hic non ſumitur pro culpa, ſcilicet pro pœna, vt habetur Matthæi ſexto, in fine, Sufficit diei malitia ſua. Hieroymus in originali: *Præſtabilis eſt Deus*, id eſt patiens, *ſuper malitia*, quia penam debitam non infligit pœnitentibus, ſed eam relaxat: ſi tantùm gerimus pœnitentiam ſuper peccatis. Ieremias deſimooctauo. Si egerit gens pœnitentiam ſuper malitia ſua: agam & ego pœnitentiam ſuper malo quod cogitaui vt facerem ei. Sequitur autem diuina clementia *Quis ſcit ſi conuertatur?* ſcilicet Deus ab ira ad miſericordiam, quaſi diceret, nullus per certam ſcientiam, ad Romanorum vndeſimo. Quis cognouit ſenſum domini? aut quis conſiliarius eius fuit? aut qui prior dedit illi & retribuetur ei? quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia, &c. Sed Ezechielis deſimooctauo, dicitur: Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iuſtitiam, vita viuet & non morietur, omnium iniquitatum, quas operatus eſt, non recordabor. Et ſequitur ibidem: Nunquid voluntatis meæ eſt mors impij, dicit dominus, & non conuertatur à viis ſuis & viuat? Sed ſequitur cùm contradicitur quòd hoc poſsit ſciri ex dictis Zachariæ I. vbi dicit: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Reſpondetur quòd verum eſt,

qũod

quòd Deus conuertitur ad eum, qui ſe perfectè conuertit ad ipſum. Sed quòd aliquis ſeipſum conuertat ad deum, certitudinaliter ſciri non poteſt, niſi fuerit alicui reuelatum. Sequitur: *Et ignoſcat*, ſcilicet deus indulgendo ſibi culpam, quaſi diceret: Sire non poteſt, quia non fit remiſsio culpæ, ſine infuſione gratiæ. Nemo autem ſcit ſe eſſe in gratia dei. Eccleſiaſtici nono. Neſcit homo vtrum amore an odio dignus ſit, Sequitur: *Et relinquat prius ſe*, id eſt, pius flagellum vltionis. *benedictionem*, id eſt, remiſsionem culpæ, & relaxationem pœnæ. quaſi dicat. Scire non poteſt, quia aliquando incipit Deus flagellare peccatores, nec ceſſat vſque in ſempiternum, ſicut in Pharaone, Antiocho, & Herode. Item per benedictionem intelligitur bonorum temporalium abundantia. Iſaiæ primo capitulo. Si audieritis me, bona terræ commedetis. Sequitur plenitudo placationis piæ ibi: *Sacrificium & libamen domino deo noſtro*, quaſi diceret: Non ſolùm oportet vos corpora ſcindere, ſed ſingultibus, ſuſpiriis & ieiuniis corpus affligere: & vt perfecti poſſetis domino deo ſeruire vel placere: oportet vos offerre ſacrificium & libamen. Sacrificium fiebat de ſolidis: vt de pane, & ſic de aliis. Libamen de liquidis, vt de oleo & vino.

Nota, quòd peccator debet Deum placare quadruplici ſacrificio. Primum eſt mentale quod eſt contritio, Pſalm. quinquageſimo. Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus. Secundum ſacrificium eſt vocale, & dicitur oratio & Dei laudatio. Pſal. 49. Immola Deo ſacrificium laudis. Tertium ſacrificium eſt reale, quod eſt eleemoſynarum largitio: Matt. nono, Miſericordiam volo, & non ſacrificium. Quartum ſacrificium eſt corporale, quod eſt carnis afflictio, ad Roman. decimoſecundo, Obſecro vos fratres vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentẽ, &c. Sequitur: Poſtquam dominus per ſe ſualit pœnitentiam peccatoribus: hoc idem facit per prælatos ſuos, cùm dicit: *Canite tuba*, id eſt, apertè prædicate, vt vos audiant & præparentur homines.

Nota ꝙ prędicatio comparatur tubę, quia tuba eſt terribilis in præliis, & eſt conſolatiua in nuptiis, Sic verbũ dei terret homines quando eſt de Dei iuſtitia: & animat qñ eſt de ſpirituali pugna: & ipſos conſolatur quãdo eſt de Dei clemẽtia: delectat, quando eſt de æterna gloria. Itẽ tuba eſt ſtricta in vna parte, & lata in alia. Sic prædicatio exigit vt prędicator ſit auſterus circa

vitam ſuam:& circa alios benignus, vt dicit Chyſoſto. Et dicit, *in Sion*. Sion eſt mons eminens toti ciuitati Hieruſalem, vbi erat domus regia iuxta quam erat templum domini:& ſignificat eccleſiam, extra quam non prædicatur conuenienter verbum dei: vt dicitur Iſa.2. De Sion exhibit lex, & verbum domini de Hieruſalem. Sequitur: *Sanctificate ieiunium*: quia ſanctum ieiunium eſt animæ languentis medicina.

Notandum ad hoc quòd circa ieiunium ſanctum multa concurrunt. Primum eſt cordis munditia. Chriſtus enim prius fuit baptizatus antequam ieiunauit. Secundum eſt intentio recta, vt ſcilicet ieiunaretur ſola intentione placendi deo. Vnde Chriſtus fuit ductus ad ieiunium à ſpirituſancto, & non habuit aliud motiuum. Tertium eſt perfecta abſtinentia, vt non ſolùm os à cibis abſtineat, ſed lingua à verbis inutilibus, oculus à vanis aſpectibus, manus ab impudicis tactibus, & ſic de aliis. Quartum eſt victoria hoſtium. Chriſtus enim poſt ieiunium tentationem vicit. Et certe tempore ieiunij homo debet ſe armare ſpiritualiter contra hoſtes inuiſibiles.

Sequitur: *Congregate populum, vocate cœtum*. Per cœtum intelligitur maiores: de quibus fiebat congregatio. Vnde in lege dicebatur ſolennitas cœtus. In menſe enim ſeptimo congregabantur maiores, vt congregarent & ordinarent de collecta pauperibus facienda, vt habetur Leuiti.3, & Deutero.16. Et certè iſti ſunt vocandi ad audiendum verbum dei: quia forſitan plus indigent quàm alij. Per populum intelliguntur minores quia etiam deberent vocari ad verbum Dei: vt patet 1. Eſdr.4. Congregatus eſt omnis populus quaſi vir vnus; & tunc Eſdra expoſuit legem. Auditores ergo verbi Dei ſunt omnes generaliter qui ſunt ex deo: vt habetur Ioannis 8.cap. Qui ex Deo eſt, verba Dei audit.

Sequitur: *Sanctificate Eccleſiam*, id eſt, indicite ſanctitatem eccleſiæ: vel facite veſtris ſermonibus vt ſanctificetur. De Moyſe enim, Exod. 19. quòd deſcendit de monte, & ſanctificauit populum, Et quia ſancta mater eccleſia multas perſonas continet, ideo additur: *Coadunate ſenes*. Dicit Gloſſ. Tam ætate, quàm ſapientia. Vnde dicitur Iob 12. In antiquis eſt ſapientia, & in multo tempore prudentia. Et Sapien.4. Aetas ſenectutis, vita immaculata.

Sequitur: *Congregate paruulos, & ſugentes vbera*, id eſt, illos qui non habent annos diſcretionis; ſicut ſunt lactantes. Pſal.8.

Et

Ex ore infantium & lactantium perfeciſti laudem propter inimicos tuos: vt deſtruas, &c.

Sequitur in litera: *Egredietur ſponſus de cubili ſuo, & ſponſa de thalamo ſuo, &c.* Vnde Ambroſius loquens de coniugatis, ſic dicit. Fruſtra enim agit pœnitentiam, qui non ſeruat caſtitatem. Sed videtur quòd pueri, & qui non habent vſum liberi arbitrij, non debent vocari ad iſtam ſanctificationem. Dicit Ambroſius quòd ideo vocantur: quia eorum innocentia placet domino: ac quòd per ipſos alij magis excitentur. Vnde 2. Paralipom. 20. dicitur quòd omnis Iuda ſtabat coram domino cum paruulis, & vxoribus, & liberis ſuis. Per paruulos autem hic continentes & innocentes, per ſponſum & ſponſam coniugati intelliguntur.

Sequitur poſt prædicationem oratio: *Inter veſtibulum & altare*, id eſt, inter duo altaria: ſcilicet holocauſtorum quod erat extra templum, & incenſorum quod erat interius. Erat quidam porticus, & in quadam parte illius erat quidam locus, vbi ſacerdotes induebantur & exuebantur. Et erat locus ſecretus vbi ſacerdotes orabant.

Sequitur: *Plorabunt ſacerdotes & Leuitæ*, pro ſuis, & pro populi criminibus, vt, ſcilicet, ſuo exemplo populum ad plorandum prouocent, *& dicent: Parce domine, parce populo tuo.* Dicit bis parce. Primò, nobis ſacerdotibus, & ſecundo parce populo tuo. *Et ne des hæreditatem tuam*, id eſt, populum Iſraël, quem quaſi hæreditatem tuam tibi appropriaſti, *in opprobrium*, id eſt, in captionem hoſtium & ſeruitutem. *Et ne dominentur eis nationes*, id eſt, Chaldæi, & Perſi, & Medi. Deinde monet propheta allegare, & exauditionis cauſam: vt ſic dicatur domino: *Quare dicuntur in populis*, id eſt, quare dicuntur nationes iſtæ prædictæ de filiis Iuda & Beniamin. *Vbi eſt deus eorum?* De quo ſe tantùm iactabat, in quo confiderabant. Videtur quòd ſit impotens ad liberandum populum ſuum.

Tunc ſequitur: *Zelatus eſt dominus terram*, id eſt, populum ſuum zelo amoris, qui ſemper pungit. Iuxta illud Pſalmiſtæ, Pſalm. 48. Zelus domus tuæ comedit me. *Et pepercit populo ſuo.* Vbi ponit euidens ſignum indulgentiæ. *Et reſpondit dominus.* Non verbo, ſed facto, vt dixit: *Ecce mittam vobis frumentum, vinum, & oleum: & replebimini in eis.* Quod poteſt intelligi non ſolùm de abundantia bonorum temporalium, ſed etiam ſpiritualium. Per frumentum intelligitur fides, quia viuit anima

& ſuſtentatur corpus: vt habetur, Abacuc 2. Iuſtus ex fide viuit. Per vinum autem ſpes intelligitur: quia ſicut vinum lætificat cor hominis, ſic illa animam. Apoſt. ad Rom. 12. Spe gaudentes. Per oleum verò intelligitur charitas. Primę ad Corin. 13. Maior horum charitas. Sequitur: *Et non dabo vos vltra in opprobrium gentibus*, id eſt, non tradam vos vlterius in captiuitatem & ſeruitutem hoſtium veſtrorum.

DE EODEM, ENARRATIO II.

DE EVANGELIO.

Cùm ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes. Matth. 6. Thema.

CVpiens inimicum fugare & à ſe repellere, deſtruit illi receptaculum. Exemplo de lupo & aliis feris, quarum foueæ ſi vaſtatæ fuerint, procul fugiunt reclinatorio non inuento. Spiritualiter, receptaculum diaboli, eſt humana caro. Vnde Ambroſius in quadam epiſtola: Quicunque ſe delitiis corporalibus dederit,, in diaboli ſeruitute manebit. Debemus igitur per abſtinentiam & ieiunium corpus mortificare: vt diabolus, cuius à ſpiritu ſuperetur corporis præſidio deſtituto. Figuratur Daniel. 14. vbi legitur quòd ipſe Daniel, qui in abſtinentia vixit, deſtruxit idolum nomine Beel, qui interpretatur ventus: & poſtmodum occidit draconem, qui latitabat ſub idolo. Spiritualiter, per Beel, qui interpretatur ventus, ſubaudi corpus humanum. Iob 7. Ventus eſt vita mea. Per Danielem, ſubaudi ſpiritum deo coniunctum, qui debet ſemper impleri cœleſtibus deſideriis. Qui igitur vult ſpiritualem draconem occidere, & à ſe procul repellere, corpus prius mortificet ieiuniis, & abſtinentia. Vnde Hieronymus. Ardentes, inquit, diaboli ſagittæ ieiuniorum & vigiliarum frigore reſtringendæ ſunt. Sed quale debet eſſe ieiunium, vt animæ & corpori proſit, oſtendit Saluator, dicens: *Cùm ieiunatis nolite fieri, &c. Aliud thema. Exterminant enim facies ſuas, Mat. 6.* Medicina non debet retinere aliquid quod roborat infirmitatem. Sic ieiunium eſt medicina, data contra morbum gulæ, quo primus homo detentus vetitum pomum comedit. Gregorius. Arte medicinæ contraria contrariis curantur. Sicut igitur à gaudiis paradiſi cecidimus per gulam: ita ſecundum

Gre

Gregorium reuocamur per ieiunium. Vnde enim epiſtola Ioëlis ſecundo. Conuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio, fletu, & planctu. Ecce medicina non ſicca, ſed madida, debet eſſe cum fletu. Albertus libro vigeſimoquarto, de animalibus: Aues Nili fluuij non tacent gementes dum illaqueantur. Sic, tu non debes ceſſare à gemitu. Iob quinto. Naſcitur homo ad laborem, ſicut auis ad volandum. Ioëlis ſecundo. Egredietur ſponſus de cubili ſuo, & ſponſa de thalamo ſuo, & cætera. Et ſi hoc fecerimus, dicet nobis dominus: Ecce mittam vobis frumentum. Ecce ſacramentum, ſcilicet corporis Chriſti, vinum, ſcilicet ſanguinis. & oleum, ſcilicet miſericordiæ. De quo introitus: Miſereris omnium domine, & nihil odiſti, & cætera. Nota tres planctus, ſcilicet vnigeniti, draconis, & ſtrutionis. Quia peccator perdit primo animam: ideo Hieremiæ ſexto. Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum: ſecundò deum: & ſic planctu draconis. Micheæ primo. Faciam planctum velut draconum. Quia legitur quòd elephas draconem inueniens ſemitas cum plantis conteritur: & ſic diabolus deum alienat. Tertiò, perdit omnia merita. Micheæ primo. Faciam luctum quaſi ſtrutionum cum perdit oua. In ſumma Euangelij innuuntur tria. Primò, docet cauere fictam ſimulationem, ibi: *Cùm ieiunatis.* Secundò, docet nos habere rectam intentionem, ibi: *Tu cùm ieiunas.* Tertiò, docet nos cauere periculoſam acquiſitionem, ibi: Nolite theſaurizare, & cætera. De primo dicitur: *In illo tempore*, ſcilicet, cùm dominus prædicauit in monte Thabor, dixit diſcipulis ſuis: *Cùm ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes.* Chryſoſtomus: Sciebat dominus vanam gloriam ex omni opere bono procedere: igitur prohibet ſpinam vanæ gloriæ, & irradicat eam, cùm dicit: *Nolite fieri, &c.* Et non dicit eſſe: quia aliud eſt eſſe: & aliud fieri: quia triſtem eſſe, hoc eſt naturale in ieiunio: ſed fieri, hoc eſt in apparentia oſtendere, ac ſi eſſet ieiunans, & tamen non eſt. Et ſic hypocrita dicitur ab hypo, quod eſt ſub, & criſis aurum, quaſi ſub auro bonæ apparentiæ gerens plumbum falſitatis. Ideo ſubdit: *Exterminant enim facies ſuas*, id eſt, quandam triſtitiam aliis demonſtrant, vt religioſiores præ cæteris appareant. Gregorius. Simulata æquitas duplex eſt iniquitas. Auguſt. Iactantia eo periculoſior eſt quo nomine eſt religioſior. Ideo ſubdit: *Amen dico vobis, recepe-*

runt mercedem ſuam. Chryſoſto. O hypocrita, quid à deo recipies, cùm deo nihil dediſti? Quod propter deum fit, deo datur: quod propter homines, in ventum ſpargitur, & nil inde ſperatur. Melius eſt non facere, quàm propter homines facere, quia perdit laborem & præmium. In ſcolaſtica hyſtoria dicitur quòd poma ſunt in arboribus iuxta mare mortuum quæ creſcunt quaſi lucida: interius autem ſunt vermibus plena. Nam hypocrita habet ſe, vt ouis portans vellera, non ſibi, ſed aliis: & ſic ipſi in conuerſatione. Item eſt ſicut apis mellificans, & non guſtans: & ſic hypocrita prædicando laborat, ſed fructum prædicationis non guſtat. Item hypocrita habet ſe, vt aratrum quod arat, & pro fructu laborat: ſed non comedit. Et ſic hypocrita in ieiunio & afflictione ſua non accipit præmium à deo, ſed ab hominibus, quia hypocrytæ apparent hominibus ieiunantes: ideo eorum præmium vanum, & quaſi nihil eſt. Vnde Chryſoſtomus: Quid eſt laus hominum niſi verborum tranſeuntium ſonus? ceſſent homines, perdit hypocryta mercedem. Dixi ſecundò, docet dominus nos habere rectam intentionem, cùm dicit: Tu autem cùm ieiunas, ſcilicet rationaliter, vnge caput tuum, ſcilicet exhibe te feſtiuum & hilarem: & faciem tuam laua, id eſt ſigna lætitiæ prætende. Nota, hic innuuntur duo, quæ ſunt nobis neceſſaria, ſi volumus quòd ieiunium quadrageſimale nobis proficiat, primum vngere caput mentis, & faciem lauare, ſecundum animæ. De primo nota, quòd quatuor genera hominum leguntur vncti, & ſunt vngendi. Primò infirmi vt ſanitatem recipiant. De quo Iacobi 5. Infirmatur quis ex vobis, inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine domini. Et ſic ſpiritualiter nunc ſacerdotes debent vngere populum oleo pœnitentiæ. Hoc oleum pœnitentiæ debet confici ex amaris herbis, ſcilicet contritionis & doloris, ſcilicet conſiderando maculas animæ, vulnera cordis, & tempus malè expẽſum, Deum offenſum, & in pœnam æternam. Figuratur Thob. 11. Sic Thobiã angelus inſtruxit: Inunge oculos patris felle piſcis & ſanabitur. Et ſic tu vngere oleo pœnitentiæ, & ſanaberis. O quot ſunt hodie imbecilles & infirmi, qui non curantur, niſi vngantur oleo pœnitentiæ. Iſaiæ 1. Vulnus, liuor & plaga tumens, non eſt circunligata, neq; fota oleo, i. contritionis vel pœnitentiæ: ideo fœtent talia vulnera. Et ſic peccatum ſuperbiæ ſine ligatura

humil

humilitatis,luxuria ſine faſcia caſtitatis:& ſic de aliis.Ideo prę cepit Ioſe h.Gen.50.ſeruis ſuis vt conderent corpus patris ne putreſceret. Et ſic Chriſtus prædicauit oleum pœnitentiæ & cõ tritionis.Hoc oleo hodie omnes debeeremus inungi:ne contingeret nobis,ſicut fatuis virginib⁹,Matt.25.quæ oleo aruerunt, ſcilicet pœnitentiæ: ideo non intrauerunt in cœleſtes nuptias: ſed clauſa eſt ianua.Quæritur cur hodie,ſcilicet feria quarta incipimus ieiunium,& non alio die.Reſpondetur primo,quia feria quarta Chriſtus fuit venditus ad mortem,ad innuandum quòd per pœnitẽtiam emimus Chriſtũ,& regnum eius.Mat.4. Pœnitentiam agite,appropinquabit,&c.Secundò,quia feria 4. ſol & luna,& cætera luminaria creata ſunt. A principio enim Deus quẽdam nubeculam lucidã fecit:cùm ait Gen.1. Fiat lux, & facta eſt lux,ſcilicet tenuis quemadmodum diluculo fieri ſolet : ſed quarta feria ſequenti fecit duo luminaria magna. Sic per pœnitentiã nos peruenimus ad lucem æternã, & eripimur à tenebris:vt dicitur Eph.5.Eratis aliquando tenebræ,nũc autẽ lux in domino. Et ideo , tẽpus pœnitentiæ incipit feria quarta. Secundò vngitur pugil ad pugnandũ, & ſic nos pugnare debebemus cũ diabolo. Ergo neceſſaria eſt nobis vnctio ſecundũ robur ſpiritus ſancti. Hanc vnctionem non habuit Saül,1.Reg.1. Abiectus eſt clypeus Saül,quaſi nõ eſſet vnctus. Et ſic peccator non habens gratiã ſpiritus ſancti, non poteſt vincere inimicos pugnando.Ergo cũ Chriſtus deberet pugnare cum diabolo,ductus fuit in deſertũ à ſpirituſancto,Mat.4.Vnde Iſa.61.Spiritus domini ſuper me,eo ꝙ vnxerit me. Si homo hac vnctione vnctus fuerit ſecurè poterit prœliari.Et ſic beatus Stephanus plenus ſpiritu ſancto Act.7.vicit inimicos, videns cœlos apertos, & Ieſum ſtantẽ à dextris,ſecundũ ſibi in adiutoriũ. Tertiò vngũtur nobiles dominæ ad decorem. Vnde Iudith,lauit corpus ſuũ,& vnxit ſe mirro optimo.Iudith.10.Et ſic anima cũ feruore orationis carnis deſideria interficit vt mirrã. Et ſic Suſanna, Dan.13.Afferte mihi oleũ & ſinigmata,& oſtia pomerij claudite vt lauer.Spiritualiter,ſic anima deuota dicat:O vos ſãcti angeli afferte.i.impetrate oleum deuotæ orationis,vt placeã ſaluatori.Sed heu aliqui vngunt corpus & non animã.Quod conqueritur Ber.Cadit aſina,& eſt qui ſubleuat.i.corpus:perit anima,& nõ eſt qui recogitat.Quartò vngũtur reges,& ſic nos vngi debemus oleo lętitiæ ad regnandũ cum Deo.Pſal.Propterea vnxit te deus deus tuus oleo lętitiæ præ cõſortibus tuis.Pſ.44.

Figuratur.1.Reg.16.Vbi dicitur quòd Samuel tulit cornu olei, & vnxit Dauid in medio fratrũ in regem.Spiritualiter ſicChriſtus pœnitentẽ vnxit oleo lætitiæ in regno dei. Pſal.88. Inueni Dauid ſeruũ meum.i.pœnitentẽ,& oleo ſancto meo vnxi eum. Tunc ſequitur: *Et faciem tuam laua.* Nota,triplex eſt lauacrum, ex quo debemus lauare faciẽ animę.Primum eſt effuſio lachrymarum.Pſal.6.Lauabo per ſingulas noctes lectũ meum:lachrymis meis ſtratum meum rigabo. Ratio,quia tunc eſt ſilẽtium. Thre.2. Conſurge,lauda in nocte in principio vigiliarũ tuarũ, & effunde ſicut aquam cor tuũ in cenſpectu domini.Iſa.26.Anima mea deſiderauit te in nocte: ſcilicet in ſpiritu meo,in præcordiis meis de mane vigilabo ad te. Itẽ tunc maximè infeſtãt dæmones.Cant.3. Vniuſcuiuſq; enſis ſuper femur ſuũ propter timores nocturnos. Glo. Enſis in femore,caſtitas in carne. Per noctem circũloquitur culpam:propter tenebras, frigiditatẽ & periculoſitatem.Iob.11.Qui ambulat in nocte offendit.1.Thi.4. Qui dormiunt,nocte dormiunt.Ioel.2.Conuertimini ad me in toto corde veſtro,in ieiunio,& fletu,& planctu.&c. Ecce contritio requiritur ad ieiunium.Iſido. Qui abſtinẽt à cibis & prauè agunt,dęmones imitantur.Volens autẽ mundè lauari accipiat cineres.Vnde ſancta mater eccleſia hodie nobis illud proponit cùm dicitur: Memento homo quia cinis es,& in cinerẽ reuerteris.Gen.3.Reuerteris in terrã de qua ſumptus es. Quaſi diceret interrogando hominẽ:Quid es?quid fers?quò vadis? Et reſpõdet homo:Terra & cinis &c. Ier.22. Terra,terra,terra,audi verbũ domini. Recordare ergo te fore terrã & cinerem. Nam talis memoria eſt vtilis,ſi recorderis quòd es cinis.Et hoc patet in cineris proprietatibus.Prima quia cinis terrã fecundat,& ſic memoria mortis facit hominẽ fructiferum in bonis operibus. Greg. Se ſollicitat in bono opere qui frequenter cogitat de extremo fine,Secunda proprietas,ſolus cinis ignẽ conſeruat,ſi eſt calidus:ſi frigidus,extinguit. Et ſic feruens meditatio mortis conſeruat gratiã ſpiritus ſancti. Tertia proprietas,cinis maculas abluit,&ſic memoria mortis.Eccl.7.Memorare nouiſsima & in æternum non peccabis,Primò abluit ſuperbiã,vt pauo reſpiciens pedes,qui ſunt horribiles deponit ornatum pẽnarum. Sic homo cogitans de extremo fine,qui eſt horribilis, deponit ſuperbiam.Eccl.10.Quid ſuperbis terra & cinis?Secũdo abluit peccata luxurię:ſicut beſtia cũ cauda expellit muſcas.Et ſic per mortis memoriã homo expellit cogitationes immundas.Tertiò

tiò abluit auaritiam,quando cogitat quòd in morte nil ſecum deferet.1.Thi.6.Nihil intulimus in hunc mundum, neque aliquid deportabimus:ideo habẽtes alimenta,& quibus tegamur his contenti ſimus.Nã qui mortem recogitat,nil de terrenis bonis per ſuperabundantiã affectat.Iob.1.Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ,nudus reuertar illuc.Secundũ lauacrum eſt confeſsio peccatorũ.Figurat Exo.30.Facies labiũ æneum cum baſi ſua ad lauandum.Spiritualiter,per vas æneum,intelligitur cõfeſsio peccatorum:cum baſi.i.propoſito non peccandi:ibi laua man⁹ & pedes.i.opera & affectus.Iere.4.Laua à malitia cor tuum Hieruſalem,vt ſalua fias.Sed heu,aliqui faciũt vt porci,qui poſt lotionem ſtatim reuertuntur ad lutum,& ſic ipſi ad peccatũ.Eccl.34.Qui baptizatur à mortuo,& iterũ tangit mortuũ,quid prodeſt lauatio eius? Et ſic homo qui ieiunat in peccatis ſuis,quid proficit humiliãdo ſe,orationẽ illius quis exaudiet? Tertium lauacrũ eſt largitio eleemoſynarũ. Luc.11. Date eleemoſynã,& omnia munda vobis erunt.Et Dan.4.Peccata tua eleemoſynis redime.Et Ambro.Illud ieiunium dominus approbat,quod ad eius oculos manus eleemoſynarũ leuat. Nã quod tibi ſubtrahis,alteri largire:vnde caro tua affligitur, aliena reparetur. Itẽ nota,duabus de cauſis homines lauãtur. Primò,vt cognoſcãtur,& ſic nos lauari debemus vt cognoſcamur à deo ne dicatur nobis illud.Mat.25. Amẽ dico vobis, neſcio vos,ſcilicet propter turpitudinem peccatorũ.Nec mirum, nã de peccatorib⁹ dicitur.Thr.4. Denigrata eſt ſuper carbones facies eorũ,& nõ ſunt cogniti in plateis.Ideo faciendũ eſt quod legitur.3.Reg.20.Abſterſit puluerẽ de facie ei⁹, & cognouit eũ rex Iſraël ꝙ eſſet de prophetis.Spiritualiter,ſic nos puluerẽ peccati debemus abſtergere à facie animæ vt cognoſcamur à deo. Ioã.10.Cognoſco oues meas,& cognoſcũt me meæ.Secundò ſolent homines lauari,vt cogniti diligantur & honorentur. Et ſic Heſt.2.quę vnxit & lauit ſe,& ĩtroducebatur in cubiculũ regis, & ſic quælibet fidelis anima.Quis enĩ diligeret mulierẽ leproſam cuius facies eſſet multis maculis fœdata?certè nullus.Ideo de leproſis dicitur.Leuit.14.Poſtquã fuerũt mũdati,lauerũt veſtimẽta ſua,& ingrediebãtur caſtra.Spiritualiter, ſic nos debemus lauari & mundari lauacro pœnitẽtię,vt poſsimus ingredi caſtrũ cœli.Nam dicitur,Mat.5. Beati mũdo corde, quoniã ipſi deũ videbũt.Dixi tertiò,ꝙ Chriſtus docet nos cauere periculoſã acqſitionẽ,ibi,Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra,

vbi erugo & tinea demoliũtur,& vbi fures effodiunt & furant̄.
Chryſ.in hom.Poſtquã expulit vanæ gloriæ ægritudinẽ, nunc
prohibet auaritiã, dicens: Nolite theſaurizare,ſ.ex auaritia &
ex amore diuitiarũ indebitè. Nã ſecundũ Hier.in epiſt.ad Pau
linum antiquũ,dictum eſt:Auaro deeſt tam quod habet, quàm
quod non habet.Ideo Apoſto.1.Thi.6.dicit:Qui volunt diuites
fieri,incidunt in tentationẽ,& in laqueum diaboli.Ideo de aua
ris diuitibus dicit dominus, Mat.19. Diues difficile intrabit in
regnum cœlorũ.Ideo Pſal. Diuitiæ ſi affluant,nolite cor appo-
nere.Nõ ergo eſt hic theſaurizandũ,niſi ex honeſtis cauſis.Cu-
ius cauſa eſt,quia hæ erugine & tinea diuitiæ congregatæ con
ſumuntur,& fures furantur. Omnis enim theſaurus,aut eſt de
metallis,aut de veſtibus,aut de lapidib⁹ pretioſis: primum de-
molitur erugo,ſecundũ tinea,tertiũ fures. Ideo eſt theſaurizan
dum vbi prędicta non valēt nocere ſicut in cœlo.Ideo ſubditur
Theſaurizate vobis theſauros in cœlo,i.præmia meritorum.Scien-
dum,theſaurus conſiſtit propriè in rebus pretioſis, ſicut in au-
ro,& argento.& lapidibus pretioſis,& veſtibus pretioſis.Debe
mus ergo theſaurizare. Primò aurũ,ſcilicet dilectionis. Nã ſi-
cut aurũ præcellit omnia metalla:ſic charitas omnes virtutes.
1.Chor.13.Maior horum charitas.Sed heu de aliquibus dicitur.
Iac.5. Aurum,& argentũ veſtrum eruginauit,& erugo eorũ in
teſtimonium vobis erit. i. amor diuitiarũ in aliquibus inordi-
natus eſt.Propterea admiratur Iere. Thre.4. Quomodo obſcu-
ratum eſt aurum,mutatus eſt color optimus. Secũdò debemus
theſaurizare argentum caſtitatis,quod his diebus non habuiſti.
Vnde Iſa.1. Argentũ tuũ verſum eſt in ſcoriã. Ideo Pro.25. Au-
fer rubiginem de medio argenti .j. luxurioſas cogitationes de
mente. Tertiò veſtes preioſas duplicis munditię.Eccl.9.Omni
tempore veſtimenta tua ſint candida,ſcilicet interiora.& exte-
riora. De his veſtib⁹ Pro.vlt.Omnes domeſtici eius veſtiti ſunt
duplicibus.Domeſtici eccleſiæ militãtis debēt eſſe induti præ-
dicta duplici munditia. Sed iſtæ veſtes ſunt diligēter cuſtodien
dæ ne auferantur.Apoc.16.Beatus qui vigilat & cuſtodit veſti-
menta ſua,ne nudus ambulet. Quartò, debemus theſaurizare
lapides pretioſos, id eſt opera virtutũ,ſcilicet Iaſpidem humi-
litatis.Apoc.21. Fundamētum primum Iaſpis,id eſt humilitas
quæ eſt mater omnium virtutũ. Et Saphirum cœleſtis conuer-
ſationis,quia habet cœleſtẽ decorem.Sic & nos.Vnde ad Phill.
3.Conuerſatio noſtra in cœlis eſt.Smaragdum pœnitentię.Sed
heu

heu de aliquibus cõqueritur Hiere. Threno. 4. Diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearum, id eſt opera virtutum plus curãtes de theſauro corporis quàm animæ. Et plus theſaurizant in terris quàm in cœlis, quod eſt incautum. Pſal. 38. c. Theſaurizat & ignorat cui cõgregabit ea: ideo dicit: Theſaurizate vobis theſauros in cælo, ſcilicet vbi eſt ſecuritas, vbi nec erugo demolitur, quia ibi nulla vetuſtas. Nec tinea corrodit: quia ibi nulla paſsibilitas. Ibi fures non effodiunt nec furãtur, quia ibi nulla fraus vel violentia. Vnde canit eccleſia: Vbi nec languor, nec ſenium, nec fraus vel odiũ, nec terror hoſtiũ, nec cura veſtiũ, &c. Et ſubdit. Vbi enim theſaurus tuus eſt, ibi & cor tuum. Vnde Hiero. Si in cælo theſaurizaueris bona faciendo, in cœlo erit cor tuum, id eſt intẽtio cordis tui. Si autem in terra theſaurizaueris, non exponendo diuitias tuas in pauperes, in terra erit cor tuum. Et non ſolùm eſt, hoc in pecunia, ſed in luxuria, & guloſitate, quia qui eſt luxurioſus, in luxuria eſt cor eius. Et qui guloſus, deus venter eſt illi. Hæc ille.

FERIA V. DE EPISTOLA. ENAR. III.

Aegrotauit Ezechias, vſque ad mortem. Eſa. 38. *Thema.*

CVm pauper & defectuoſus habet indigentiam diuitis alicuius: vt adiuuet eum ſupplere defectum ſuum, ille petit cum humilitate vt exaudiatur. Spiritualiter ſic nos ꝓpter iniquitates noſtras pauperes facti ſumus nimis. Rogemus ergo diuitem, id eſt Chriſtũ, de quo Pſal. 111. Gloria & diuitiæ in domo eius. Et cum humilitate vt exaudiamur. Pſal. 101. Reſpexit in orationem humilium, & non ſpreuit precem eorum. Et hoc docet nos totum officium miſſæ, Introitus: Dum clamarẽ &c. Similiter collecta: Deus qui culpa offenderis, pœnitentia placaris, preces populi tui ſupplicantis propitius reſpice: & flagella tuæ iracundiæ, quæ pro peccatis noſtris meremur, auerte. Similiter in euangelio vbi Centurio humiliter deprecatus eſt pro ſeruo ſuo. Similiter in epiſtola, vbi Ezechias rex ægrotauit & orauit cum lachrymis: & quindecim anni vitæ eius ſunt additi. De quo thema: *Aegrotauit Ezechias vſque ad mortem &c.*

In ſumma epiſtolę duo innuuntur. Primò ipſius Ezechiæ infirmitatis propoſitio, ibi: *Aegrotauit Ezechias.* Secũdò, ſubditur ſanitatis reſtitutio, ibi, *Et factum eſt verbum domini.* De primo dicit, *Aegrotauit Ezechias.* Nota, Heſterna die in capite ieiunij monuit dominus per Ioelem prophetam filios eccleſiæ, vt conuerterentur ad ipſum, cum fletu, planctu, & ieiunio. Et monuit

ſacerdotes & prælatos vt plorarent, & plorando orarent, pro ſe & pro populo. In hac autem epiſtola ſpiritus ſanctus explicat filiis eccleſiæ, quę & quanta vtilitas ex flebili oratione conſequatur, ex eo quod regi Ezechiæ ad literā contigit: qui oratione & fletu meruit ſanitatem & prolōgationē vitæ. Et quod Ezechias corporaliter meruit, hoc peccatores ſpiritualiter merentur. Ideo dicit, In diebus illis, ſcilicet in quibus deus per angelum ſuum triumphū dedit, & victoriā de Aſſyriis, vna nocte interfecit centum octaginta quinq; milia hominū, in caſtris Aſsyriorum. Et in quibus cœpit regnare ſuper Aſſyrios, Aſſaradon filius Sennacherib. Nam ipſe Sennacherib à filiis ſuis propriis, ſ. Adramelech & Saraſar in templo Idoli ſui occiſus fuit. Sicut dicitur, Eſa. 37. Et ſequitur: *Aegrotauit vſq; ad mortem.* Literaliter autem fuit iſta ægritudo ſecundū Hebræos apoſtema, id eſt vlcus. Aquila verò Symachus, & Theodocion dicunt hoc fuiſſe morbū regium. Cauſa autem quare iſte rex incurrit tam grauem ægritudinem: dicit magiſter in hiſtoria & gloſa fuiſſe elationem, quia poſt illum inopinabilē triumphū, quamuis ſecundum Ioſephū, cū populo ipſe rex hoſtias immolauerit, animo tum elatus fuit, ſicut dicitur. 2. Paralip. 33. Vnde nec dignè gratias egit, nec canticum cantauit, ſicut conſueuerat facere Moyſes, & Dauid in multis locis. propter quod vſq; ad mortē ægrotauit. Ex quo euidenter elicitur ad literam quòd ſæpe propter peccatum præcipuè ingratitudinis incurrūt homines infirmitates corporis. Vnde Chriſtus dixit. Ioel. 5. Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid cōtingat. Bernard. dicit, Quòd ingratitudo, eſt ventus vrens, exiccans fontem miſericordiæ, & obſtruit fluēta gratiæ. Propterea ſubditur: *Et intrauit* ſcilicet de mandato domini facto per internam cōſpirationem & propheticam reuelationem ad eum, *Iſaias filius Amos propheta, & dixit ei: Hæc dicit dominus,* ſcilicet verbū ſtabile, quod nec poſt reuocari. *Diſpone domui tuæ, quia morieris tu & non viues.* Dixit nanq; illi, quòd diſponeret de domo regia quis ſcilicet poſt eum regnare deberet: nō enim habebat filiū, nondū enim erat natus Manaſſes. Sed dicis, quare ex hoc fuit excitatus ad orandum, cum ſciret prophetiam, eſſe immobilem veritatem? Dicendum quòd non orauit, nec patet ex litera vt eius prolongaretur vita: nec quòd ei adderentur anni plures. Sed territus mortis iudicio, quo terrētur ſecundū gloſam & ſancti viri qui orant, vt propter mala quæ fecerant, bona ſua nō eſſent in obli

uione

uione apud deum. Nota ſecundum ſenſum ſpiritualem. Hic tãgitur duplex motiuum, quod debet excitare peccatorem ad orandum. Primum eſt perpetratio mortalis culpæ. Secundum eſt cõminatio gehennalis pœnæ. Pro primo dicitur, quòd Ezechias in perſona peccatoris, *Aegrotauit vſque ad mortem.* Sæpe enim in ſcriptura ſancti viri gerunt typum peccatoris. Sic hic Ezechias, & Pet. Actuum 12. Iſta autem ęgrotatio vſq; ad mortẽ etiam incluſiuè, eſt ipſa perpetratio culpæ mortalis, qua ægrotat corpus & moritur anima. Aegrotat quidẽ, quia vulneratur in naturalibus. Moritur verò, quia priuatur dei gratia, quæ eſt eius vita. Et obligatur ad mortem æternam. Pro iſta ægritudine vt curetur, id eſt peccatũ remittatur, debet orare omnis homo cum propheta poſtquam dixerat deo: Tu remiſiſti iniquitatem peccati mei, ſubdit: Pro hac orabit ad te omnis ſanctus vt mereatur remiſsionem omniũ peccatorum. Iſta ægritudo eſt multiplex ſecundũ ſanctum Tho. Superbia, eſt ſicut phreneſis. Inuidia, ſicut epilepſia. Ira, ſicut furia. Auaritia, ſicut hydropiſis. Accidia, ſicut letargia, & ſicut paralyſis. Gula, ſicut apoplexia. Luxuria, ſicut lepra. Pro his omnibus ægritudinibus debet peccator ęgrotus orare cœleſtem medicum cum propheta: Domine miſerere mei: ſana animam meam, quia peccaui tibi. Nota, quòd ſicut elatio iſtius regis, fuit cauſa ſuæ infirmitatis corporalis, ita ſuperbia fuit initium infirmitatis ſpiritualis, initium enim omnis peccati eſt ſuperbia. Ergo cuilibet peccatori poteſt dici per inſpirationẽ, & per exteriorem exhortationem: Diſpone domui tuæ, id eſt animæ tuæ, ſcilicet cogitando quid feceris, quem offendiſti, quid perdidiſti, quid incurriſti, diſpone dolendo corde, confitendo ore, ſatisfaciendo opere, proponẽdo voluntatem, ſcilicet nunquã relabi in peccatum: vt ſic poſsis dicere cũ propheta Pſal. 25. Domine dilexi decorẽ domus tuę. Anima enim tua, non ſolũ eſt domus tua, imò eſt & domus dei. Diſpone ergo, quia tu morieris & nõ viues, id eſt qui mortuus es, ſpiritualiter, morieris æternaliter niſi conuertaris. Ergo diſpone tu, Pſal. 117. Non moriar, ſed viuam, & narrabo opera tua. Et bene narrabo ſi viuam, quia dicit Pſal. 113. Non mortui laudabunt te domine, id eſt mortui in peccatis, neq; omnes qui deſcẽdunt in infernũ, ſed nos qui viuimus in moribus, & virtutibus, benedicimus, id eſt laudamus dominum. Sequitur modus orationis, & tanguntur tria. Primum reſpicit locum, ſecũdum reſpicit verbum, tertium reſpicit ſignum. Propter primũ dicitur:

Et conuertit Ezechias faciem ſuam ad parietem. Contriſtatus enim fuit cùm audiuit verba prophetæ, credens ſe ſimpliciter mori. Contriſtatus ſecũdum magiſtrum in hiſtoria, ne fruſtra videretur promiſsio facta Dauid de Chriſto: eo quòd ipſe filium non habebat. & contriſtatus, vt oraret ſecretius, ne aſsiſtentes eius viderent lachrymas, conuertit faciem ſuã ad parietem iuxta quẽ iacebat: & certè orare ſecretò in abſcondito cõgruum eſt, iuxta verbum ſaluatoris Matthæi ſexto: Tu autẽ cùm oraueris intrá in cubiculum. Vel cõuertit faciem ſuã ad parietẽ, ſcilicet porticum templi iuxta quẽ cubabat, vt quia in porticu ſe abſcõdere non poterat ad orãdum, ſaltẽ faciem eius abſcõderet. Legimus de Daniele, quòd exiſtens in terra Chaldæorũ, tribus temporibus in die flectebat genua ſua, apertis feneſtris orabat contra Hieruſalem. Danielis ſexto. Et certus locus bene conuenit orationi, quia domus mea domus orationis vocabit̃. Luc. 19. *Et orauit ad dominum & dixit, obſecro domine memento quæſo, quomodo ambulauerim coram te in veritate*, ſcilicet religionis, dicit glo. interlinearis, & in corde perfecto, non claudicans in duabus partibus, vnam partem cordis mei dans Idolis, & alteram deo. *Et quod bonum eſt in oculis tuis, fecerim.* Ipſe eſt, qui valuas templi aperuit, quas Achas pater ſuus clauſerat, qui ſtatuas contriuit, quas ille erexit, qui lucos quos Dauid ſuccendit, ille nutriuerat, qui templum mundauit, quod ille polluerat, qui holocauſta deo obtulit, quæ ille neglexerat, qui ſacerdotes honorauit, quos ille contempſerat, qui ſerpentem æneum cõfregit, quem diu populus adorauerat. & cui incenſum obtulerat, ſicut legitur 4. Regum 19. Sequitur: *Et fleuit Ezechias fletu magno.* imitãs patrem ſuum Dauid qui dicebat Pſal. 101. Poculum meũ cum fletu miſcebam. Et certè fletus in oratione ſignum euidens eſt, compunctionis & deuotionis. Exemplũ de Anna 1. Reg. primo, de Maria Magdalena. Luc. 7. Nota quòd duplex eſt actus memoriæ. Primus eſt productio verbi, materiæ & intelligentiæ, & hic eſt actus proximè. Actus propriiſsime eſt, in deo per actũ memorię qui eſt dicere, pater producit verbum æternũ. De iſto actu memoriæ, loquuntur ſancti Doctores & Theologi. Secundus eſt actus memoriæ ſeu recordãdi, de quo loquuntur Philoſophi, qui eſt iterata conſideratio alicuius rei. Tunc enim propriè homo memoratur aliquid, quãdo illud primo actu aliter conſiderauit, & poſtea illud conſiderare deſiit, vel per obliuionem, vel per aliam alterius rei conſiderationẽ, & poſtmodum illud

illud iteratò cõſiderat. Et ille actus omnino non eſt in deo, qui omnia facta, fienda, factibilia, & fieri poſsibilia, ſimul in vnico actu cõſiderat. Vnde memorari in deo non dicit aliquid in eo, ſed ab eo, ſcilicet affectũ ſuæ bonitatis, vel æquitatis, ſicut dicitur memorari bonorũ, quando ea remunerat, & malorũ, quando ea punit. De primo, Abacuc. 3. Miſericordiæ recordaberis. De ſecundo, Pſal. 136. Memor eſto filiorũ Edom. Cum enim dixit Ezechias, *Memento quæſo domine:* Non petiuit, quòd deus memoraretur qui nihil obliuiſcitur, nec aliquid iteratò conſiderat, ſcilicet petiuit affectũ ſuæ bonitatis, videlicet remunerari bona ſua, & ne propter mala ſua, quæ fecerat periret. Nota ꝙ homo ex bona intentione aliqua, quæ ſunt ex genere ſuo bona de quibus habet coniecturã probabilem quòd ea quæ fecit in charitate licitè poteſt allegare coram domino in oratione, ſi ea humiliter proponit, & abſq; elatione. Nõ ſicut fecit phariſæus. Luc. 18. qui bona non allegabat recta intẽtione, nec exiſtens in charitate, nec humiliter: ſed ſuperbiſsimè & alios contẽnendo, qui non orauit ſecundum Auguſt. ſed ſolùm ſeipſum laudauit. Si autem aliquis homo multa bona benefecit, & cõmiſit aliqua mala: ſi in oratione tantũ confiteatur mala, & non allegat ſua bona, oratio illius melior eſt quia humilior: ſicut oratio Dauidis qui dicebat: Propiciaberis peccato meo multum eſt enim, Pſal. 24. & Tobias, Ne reminiſcaris domine delicta mea. Tob. 3. Si autem aliquis confitetur mala ſua: & non allegat propria bona ſua: ſed bona ſanctorũ, tũc eſt oratio melior: quia talis ponit inter ſe & deũ talia merita, quæ ſunt exauditionẽ digna. Talis fuit oratio triũ puerorũ. Dan. 3. qui dixerũt: Peccauimus, & iniquè egimus, & poſteà dicebãt: Ne auferas miſericordiã tuã à nobis. Spiritualiter autẽ ad pœnitẽtẽ requirũtur tria. Primò, ꝙ debet ſe cõuertere ad parietẽ, ſecũdò orare, tertiò flere. Primò pœnitẽs debet cõuertere faciẽ ſuã ad parietẽ, i. ſuperiorem partẽ rationis cõuertere ad diuina beneficia: inter quæ principalius fuit incarnatio dñica, per quã fuit ædificatus paries veræ humanitatis: poſtquam abſcõdit & poſuit ſe dilectus dei filius. Can. 2. En ipſe ſtat poſt parietẽ noſtrũ reſpiciens per feneſtras: proſpiciẽs per cãcellos. Tũc verè deus fuit abſcõditus. Eſa. 45. In quẽ irruerãt Iudæi faciẽtes in eo multa vulnerũ foramina, & cauernã, id eſt plagã in qua poſſunt ſe animæ fideles cõſeruare. Vnde dictũ eſt Iudæis. Pſal. 61. Quouſq; irruitis in hominẽ, interficitis vniuerſi vos. Irruitis dico, tanquã parieti inclina

to & maceriæ depulſæ:tantũ enim & tandiu irruerunt in hunc parietẽ,quòd fuit inclinatus.Ioã.19.Inclinato capite emiſit ſpiritũ.Sic primo orãs dignè debet mentẽ ſuam cõuertere ad dei filium incarnatũ & crucifixum : ad illũ parietem perforatũ & cauernatũ.Secundò pœnitens debet orare.Vnde Ioã.Damaſcenus:Oratio eſt eleuatio mentis ad deũ.Nota quòd dicit beatus Grego.lib.prime Dialect.Non igitur preces noſtras deo porrigimus,vt & ei noſtras indigentias manifeſtemus:ſed nolipſi cõſideremus in his ad diuinum auxilium eſſe recurrẽdum.Quæritur vtrum aliqua oratio ſit dirigenda ad ſanctos.Reſpõdetur ſecundum Tho.2.2.q.83. Sanctis porrigitur oratio non tanquã per ſeipſos implenda:ſed vt eorum meritis & precibus orationes ſortiantur,id eſt,poſsideant effectum.Nota quòd plures cõditiones debet habere oratio ſecundum Raymundum & Hoſtien. Prima quòd ſit fidelis. Hebr.11. Sine fide impoſsibile eſt placere deo.Secundò debet eſſe humilis.Eccl.35.Oratio humiliantis ſe nubes penetrat. Tertio quòd ſit diſcreta.Iaco.4.Petitis & non accipietis,eo quòd male petiſtis.Quartò quòd ſit deuota. Auguſt. Quid prodeſt ſtrepitus labiorum vbi mutum eſt cor?Quintò,vt ſit verecũda:ſicut in publicano,qui noluit in cœlum oculos leuare.Luc.18.Sextò,vt ſit ſecreta.Matth.6.Intra in cubiculum,&c.Septimò & octauò,vt fiat recta intentione,& vt ſit lachrymoſa,ſicut patet in epiſtola. Sequitur tertium , quod pertinet ad pœnitentẽ,& eſt fletus ſiue lachrymæ. Dicit Petrus Damianus,Lachrymæ quippe animã ab omni labe purificant: ſicut accidit Dauid, qui adulterium commiſit & homicidium. Lachrymæ enim profuerunt hic in epiſtola regi Ezechię.Item Moyſes impetrauit ſalutem populo Iſraëli per fletũ. Item Iudith amputauit caput Holoferni per lachrymas.Item Suſanna ſuperauit ſenes per fletum.Ergo dicit Bern.Lachrymæ contritionis & pudor confeſsionis animam lauant,lauatam ſanctificant. Dixi ſecundò,ſequitur ſanitatis reſtitutio, cùm dicitur: *Et factum eſt verbum domini ad Eſaiam.* Iſtud verbum fuit à ſpiritu ſancto inſpirante,Vade & dic Ezechieli,*Conuerte hæc dicit dominus deus:aiddit Dauid patris tui cuius* : ſcilicet promiſsionẽ tu times eſſe fruſtratam:*audiui orationẽ tuam*,id eſt,*audiui & vidi*, id eſt,*approbaui lachrymam tuam*,id eſt,*lachrymas tuas* ; ſicut habet litera.4.Regum 20. *Ecce ego*,ſcilicet deus,*adiiciam ſuper dies tuos*,in quibus.ſ.debebas mori ſecundum cauſas inferiores:*annos quindecim*,ſubintellige illud ; quod dicitur.4.Regum 20.c.

Ecce

Ecce ſanaui te die tertio aſcendens templum domini,& addam diebus tuis quindecim annos.Sequitur:De manu regis Aſſyriorum,cuius tu reditum times,eruam te. Nūquam enim aliquis reuertetur ad ciuitatem iſtam , ſcilicet Hieruſalem & protegā eam. Nota hic quæſtiones diuerſas.Primò vtrū Eſaias quando dixit Morte morieris:fuit prophetice locutus:videtur quòd non,quia hoc quod dicit non euenit.Quicquid autem prædicitur prophetice immutabiliter euenit,ſecundum Caſsiodorum ſuper pſal. Prophetia eſt diuina reuelatio rerum,euentus immobili veritate enuntians. Hæc autem nō fuit prophetia:quia vel fuit deceptus vel mentitus : quod eſt contra prædictam diffinitionem.In contrarium eſt,quòd fuit locutus in perſona dei dicens,Hæc dicit dominus. Tunc autem prophetæ non conſueuerunt ſic loqui:niſi prophetice loquebantur. Secūdò quæritur vtrum omnis prophetia ſit immutabilis ſimpliciter. Videtur quòd non,quia prophetia fuit,quando dixit Ionas: Adhuc quadraginta dies & Niniue ſubuertetur.Ionæ 3. Illud autem non euenit : ergo ſua prophetia mutabilis fuit. In contrarium eſt: quia à ſpiritu ſancto.2.Petr.1.Spiritus ſanctus cùm ſit prima veritas non poteſt prædicere,niſi quod eſt euenturū. Tertiò quæritur vtrum ſententia dei ſit reuocabilis. Videtur quòd non, Eſa.14.Dominus exercituum decreuit:quis poterit immutare? quaſi diceret nullus.In contrarium eſt verbum Ambroſij. Nouit deus mutare ſentētiam,ſi noueris mutare delictum.Quartò vtrum,vita hominis poteſt augmentari vltra terminum:videtur quòd ſic,ſicut dictum eſt regi Ezechiæ:*Ecce adiiciam ſuper dies tuos annos quindecim,&c.* Ergo poſſunt augmentari dies hominis vltra terminum. Pſal.54. Viri ſanguinum & doloſi non dimidiabūt dies ſuos. Sapi.4.dicitur de viro iuſto,quòd raptus eſt:ne malitia mutaret intellectum eius. In cōtrarium dicitur Iob.14.Conſtituiſti terminos eius,qui præteriri non poterunt. Nunc reſtant ſolutiones quæſtionum. Ad primam dico , quòd fuit locutus prophetice,ſicut patet ex gloſa Gregorij hic. Et cū dicitur quòd non euenit quod prædixerat : reſpondetur quòd illud,quod fuerat ſibi reuelatum dixit,& ſecundum quòd ei reuelatum fuerat factum fuit.Reuelatū autem Eſaię fuerat Ezechiam tunc debere mori ſecundum cauſas inferiores , ſcilicet ſecundum eius merita,& phyſicam,id eſt ſecundū naturam, dicit gl.Elatio enim ſua & ingratitudo merebātur ipſum debere mori ſecundum cauſas inferiores:& amplius viuere non pote-

rat ſecundum cauſas naturales:& ſic prædixit, quando dixit: Morte morieris,non autem fuit ſibi reuelatum, quòd deberet amplius viuere ſecundum cauſam ſuperiorem. Nota quòd effectus qui contingit in hoc mūdo dependet ex duplici cauſa, ſcilicet ex cauſis inferioribus,& ex cauſa ſuperiori. Voco cauſas inferiores naturales & merita,quæ proueniunt ex libertate arbitrij,& cauſis agentibus à propoſito. Voco autem cauſam ſuperiorem diuinā præſcientiam,& præordinationem. Et habent ſe ſic iſtæ cauſæ,quòd inferiores nō impediunt ſuperiorē, ſed magis econuerſo.Vnde ſi aliquid debet eſſe ſecūdum cauſas inferiores:non erit ſecūdum cauſam ſuperiorem. Si autem debet eſſe ſecundum cauſam ſuperiorem erit neceſſariò: quāuis non debeat eſſe ſecundum cauſam inferiorem. Aliquando autem currunt ad eundem effectum, tam ſuperior quàm inferior.Et ſic propheta non fuit deceptus nec mentitus, quamuis non euenit quod prædixerat:quia vtique euenturum erat ſecū dum quod ipſe prædixit. Simile eſt de medicis,qui frequenter dicunt hominem mori,& non poſſe curari de infirmitate. Vel quod debet eſſe magnum frigus,vel magnus calor,& huiuſmodi:quæ tamen aliquando non eueniunt:quia non erant euentura ſecundum cauſam ſuperiorem,propter quod non mentiuntur nec decipiuntur:loquuntur enim ſecundum cauſas naturales. Sic patet quòd in nullo eſt contra diffinitionem propheticę: quia quæ eodem modo prophetizantur: immobiliter eueniūt. Ad ſecundum dicendum quòd prophetia, quæ eſt de prædeſtinatione dei,eſt omnino immutabilis. Sed illa quæ eſt comminationis, cui admiſcetur liberum arbitrium eſt mutabilis ſecundum quod hominis merita bona vel mala mutantur.Vnde dicunt aliqui illud,quod dictum eſt Ezechiæ vel Ionæ non fuit propheticæ prædeſtinationis : ſed ſolùm comminationis,vt ſit ſenſus:Morte morieris,niſi ores & fleueris:&Niniue ſubuertetur,niſi Niniuitæ pœniteant & conuertantur.Ad tertiam dicendum licet diuinum conſilium ſit omnino immutabile:iuxta illud Eſa.46. Conſiliū meum ſtabit,& omnis voluntas mea fiet: Tamen ſententia dei eſt immutabilis:quia ſecundū quòd merita hominis ſunt bona vel mala mutatur. Qui enim ſaluari debet ſecundum præſentem iuſtitiam,damnabitur propter finalē iniuſtitiam. Et econuerſo qui debebat mori ſecundum demerita ſua,vixit amplius propter merita ſua bona,quod ſic æternaliter ordinatū eſt. Quāuis enim oratio ſua flebilis nō fuit cau-

ſa diuinæ ordinationis:fuit tamen cauſa meritoria vitæ lõgioris. Ad quartum dicendum, quòd terminus vitæ humanæ à deo cõſtitutus, nec poteſt pertranſiri, nec ante illum terminũ poteſt homo mori. Secus autem eſt de termino conſtituto ſecundum cauſas inferiores. Vnde qui debet mori in dimidio vitæ ſecundum ſuas inferiores cauſas : vtpotè ſecundũ merita & ſecundũ phyſicam, id eſt, ſecundum naturalem modum : ſæpe amplius viuit ſecundũ ſuperiorẽ cauſam:ſicut fuit de iſto rege Ezechia qui debebat mori in dimidio dierum ſuorũ:qui tamẽ amplius vixit quindecim annis. Sæpè tamen cõcurrit cauſa inferior, cũ cauſa ſuperiori in eodẽ termino vitę:quia malus eſt, & ne aliis amplius noceat aufertur vita eius:iuxta illud pſal.54. Viri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt dies ſuos. Vel quia bonus eſt, ne fiat malus aufertur vita eius:iuxta illud Sapiẽ.4. Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum ipſius. Patet cõcordia inter epiſtolam & euangelium. In epiſtola agitur de curatione regis merito orationis:idem enim deus eſt vtriuſq; teſtamẽti. Idem in euangelio de curatione ſerui Centurionis ex merito orationis. Et nõ ſolũ reges & liberos curat:ſed & pauperes & ſeruos. Rogemus ergo dominũ, vt nos in præſenti ſanet per gratiam, vt peruenire valeamus ad eius gloriam, &c.

DE EODEM, ENARRATIO IIII.

Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum, &c. Matth. 8.

VIdemus quòd ſol in oriente exiſtens & in occidente, apertius videtur & cernitũ q̃ in meridie: quia tũc per radios ſolares obtenebratur viſus hominis. Spiritualiter per ſolẽ intelligitur vita hominis. Nã ſicut ſol oritur & occidit, & eſt in continua mutatione & motu:ſic & vita hominis. Iob 14. Nũquam in eodem ſtatu permanet. Et iſte ſol, id eſt, vita hominis certius cernitur, & conſideratur in oriente, i. in natiuitate & principio generationis:quia de vili materia. Similiter & in fine, i. in morte quæ habet ſe ſicut occidẽs:quia tũc in priſtinam redibit materiam: vt dicit Chriſoſt. Omnis res per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur. Et hæc omnia, ſ. oriẽs & occidẽs, & mors & vita miſerabilis dant nobis occaſionem humilitatis, quòd in huius valle miſeriæ exorare debemus deum cum mentis humilitate. De quo Ambroſius in libro præfationum: Illam orationem deus ſitit & appetit, quæ ex mẽte humili puráque procedit. Figuratur Gen.18. Abrahã humiliauit ſe erga

deum dicẽs:Quid loquar ad dominũ cùm ſim puluis & cinis? ideo meruit benedictionem à deo.Spiritualiter Abraham interpretatur pater multarum gentium,& ſignificat quemlibet fidelem,qui debet eſſe pater multarum virtutum.Hic debet ſe humiliare in dei conſpectu:tũc meretur eius benedictionem. Hoc fecit Cẽturio ſe humiliando orãs pro ſanitate ſerui,dicẽs: *Domine non ſum dignus vt intres,&c.* In ſumma euãgelij tria innuuntur.Primò ſerui Centurionis miſera cõditio,ibi, Iacet paralyticus,&c.Secundò Centurionis cõmendatio,ibi,Et ſequentibus ſe dixit: Amẽ dico vobis,&c. Tertiò Iudęorum digna reprobatio.ibi,Filij regni,&c.De primo dicitur:In illo tempore, ſcilicet poſtquam Chriſtus prædicauit in monte,& cùm deſcẽdiſſet & leproſum ſanaſſet:tunc venit in Capharnaum,quæ eſt capitalis ciuitas in Galilæa:& acceſsit ad eum Cẽturio. Et fuit talis,qui præfuit centum militibus poſitus à Romanis ad cuſtodiam prouinciæ:quia Iudæa tunc temporis tributaria erat Romanis.Hic habuit quẽdam ſeruum ſibi pretioſum,qui erat paralyticus:ideo acceſſit.Sed diceres,tamen dicitur Luc.7. Miſit ad eum ſeniores rogans eum. Reſpondetur quod perſonaliter venit:ſed Iudæis tanquam familiaribus Chriſti ſuum verbum cõmiſit.Vnde Auguſt.Reuera magis acceſſit ad Chriſtũ quàm Iudæi,quia plus credidit,quàm ſeniores miſsi: licet alienigena generatione, tamen domeſticus corde:licet militum princeps,tamen apoſtolorum in fide conſors,dicens: Domine puer meus. i. ſeruus iacet in domo paralyticus, & malè torquetur. Origen.Attende charitatem & bonitatẽ Centurionis,qui tam inſtanter rogat pro ſeruo,ac ſi eſſet filius eius.q.d. Iſte eſt mihi ſeruus,& ego creatoris ſeruus.Iſte me habet dominum ſuper terram,& ego in cęlis habeo dominum.Si ei nõ miſereor,quomodo mei dominus miſerebitur?Si ei non ſubuenio,quomodo mihi dominus ſubueniet?Rabanus.Omnia iſta cum dolore cõnumerauit: iacentem paralyticum & morbum malè torquentem:vt anguſtias demonſtraret,& dominum commoueret.Sic hodie domini, & dominæ debent ſeruis condolere,vt Centurio qui dixit:Puer meus in domo iacet:non in hoſpitali ſeu ante porticum eccleſiæ proiectus,vt quidã ſeruilem conditionem ſpernentes:quod non eſt faciendum:quia recordari debemus, quod vnum communem dominum habemus cum ſanctis.Nã domini cum ſeruis ſuis velint nolint quatuor habent communia.Primum eſt ex parte principij:quia omnes ab vno domino

& de

& de eodẽ luto formati ſumus,& omnes nudi & pauperes nati.Iob.33.Ecce me ſicut & te fecit deus. Et de eodem luto,ego quoque formatus ſum.Sap.7.Nemo ex regibus habet aliud natiuitatis initium.Secundum ex parte medij:quia omnes mortales ſumus & breuis vitæ.Eccle.10.Omnis potentatus breuis vita.Iob.14.Breues dies hominis ſunt. Tertium eſt ex parte finis:quia omnes in terram redibimus.Iob.17.Putredini dixi:pater meus & mater mea,& ſoror mea vermibus. Quartũ eſt ex parte fori,quia omnes poſſumus emere vitam ęternam:ſeruus ſicut eſt dominus.Et ſub eodem iudice omnes rationem reddere compellimur.2.Cor.5.Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti.Actu.10.Non eſt acceptor perſonarum deus: ſed in omni gente qui timet deum & operatur iuſtitiam,acceptus eſt illi.Epheſ.6.Vnuſquiſque quodcunque fecerit bonum hoc recipiet à domino,ſiue ſeruus ſiue liber.Et vos domini eadem facite illis:remittentes minas:ſciẽtes quia illorũ & veſter dominus eſt in cœlis:Et perſonarum acceptio apud deum non eſt.Ideo remittetis iniurias.Eccle.33.Si eſt ibi ſeruus fidelis ſit tibi,quaſi anima tua,& quaſi fratrem tuum tracta eum.Ergo fac vt Centurio qui nõ ſpreuit ſeruum:ſed humiliter pro eo rogauit,dicens,Malè torquetur.Attẽde,ipſe ſolam infirmitatem propoſuit.Sciebat enim,vt dicit Chriſoſt.quia Chriſtus potens eſt ad faciendũ,ſapiens ad intelligendũ.& miſericors ad exaudiendum:ideo infirmitatem tantùm propoſuit,& remedium ſanitatis in poteſtate miſericordiæ ſuæ dimiſit.Tunc ſubditur gratioſa dei reſponſio cum dicit:*Ait illi Ieſus*.ſ.Centurioni:veniam.ſ.perſonaliter,non mittendo Petrum vel Andream,& curabo eum.ſ.miſericorditer.Ecce dominus fecit vltra affectum poſtulantis.Primò propter hoc ne deſpectui videretur habere ſeruilem conditionem:ideo voluit ire ad ſeruum Cẽturionis, & nõ ad filium reguli:vt habetur Ioan.4.Secũdò ideo,propter quatuor comites ſecum euntes.ſ.humilitatem,charitatẽ,fidem & prudentiam Centurionis.Et primò tãgit humilitatem cùm ſubdit:*Reſpondens Centurio,ait:Domine nõ ſum dignus vt intres ſub tectum meum:ſed tantùm dic verbo,&c.*Ecce humilitas:Gregori⁹, Non ſum dignus aſpectu,nec acceſſu,nec introitu.q.d.Moyſes reputauit ſe indignum in eloquentia verborum tuorum:quomodo tunc ego ſum dignus tua præſentia?q.d. Hieremias in utero matris ſanctificatus dixit,A a a domine neſcio loqui:& quomodo ego in peccatis induratus te ſuſcipiam?*Ego non ſum*

dignus vt intres ſub tectum meum:quia alienigena ſum & gentilis idololatra effuſor ſanguinis,& accinctus gladio:ſed tãtùm dic verbo,quaſi dicat:Verbo domini cœli firmati ſunt.O beate miles vbi legiſti:Ipſe dixit & facta ſunt.Reuera ipſe habuit ex illuminatione ſpiritus ſancti.Ioan.3. Spirit' vbi vult ſpirat.Ipſe nanque habuit fidem:quia credidit eius potentiam,vbique fore præſentem. Ideo ſubdit. *Et ſanabitur puer meus*.Ecce quãta fides.Sciebat enim Centurio ſecundum Chryſoſtomũ,quòd angeli inuiſibiliter Chriſto aſſiſtunt:& ad imperium eius verbi virtutes,& mirabilia operantur.Et credidit illud pſal.106.Miſit verbum ſuum & ſanauit eos.Tanta fides non fuit in regulo, qui ait:Domine deſcẽde priuſquam moriatur filius meus.Ioã. 4.Nõ in Nicodemo qui dixit:Quomodo poſſunt hęc fieri?Ioã. 3.Non in Maria Magdalena:nec inMartha quę dixerũt:Domine ſi fuiſſes hic,frater meus non fuiſſet mortuus.Ioan.11.Sic tu quãdo ſumis cibum & panem vitæ, in vera humilitate dicere debes: *Domine non ſum dignus vt intres ſub tectũ meum.* Nota in multiplicem domum non ſolent intrare magni domini.Primò in domum quæ minatur ruinã,& eſt propinqua caſui,ſcilicet per debilitatem ſpiritus:& voluntatem pronã ad malum, ſcilicet in concupiſcentia praua.Iaco.1. Concupiſcentia parit peccatum.Secundò,quæ eſt immunda,& ſordibus plena,ſcilicet in mentẽ luxurioſam.Oſeæ.6.cap.In domo Iſraël vidi horrendum,ibi:Fornicationes Ephraim contaminatus eſt Iſraël. In tali domo nõ habitat rex Iſraël.Sapien.1.Nõ habitat in corpore ſubdito peccatis.quaſi dicat,ſed in domo munda.Pſal.21. Tu autem in ſancto habitas laus Iſraël. Tertiò domini magni non habitant in domo quæ caret igne.ſcilicet charitatis.Lucæ 12.Ignem veni mittere in terram.Et.1.Ioan.4.Qui in charitate manet in deo,manet & deus in eo.Qui autem ignem charitatis non habuerit,deũ non habet:quia deus charitas eſt.Quarto quæ non habet panem & aquam:panem ſcilicet eleemoſynę,& aquam contritionis.Et ſic Luc.7.ait Ieſus Simoni Lepro ſo:Aquam pedibus meis non dediſti,& intraui domum tuam. Et de pane.Eſaiæ.58.Frange eſurienti panem tuum:egenos vagóſque induc in domum tuam,& orietur in tenebris lux tua, id eſt,Chriſtus.Quintò vbi latrones & homicidæ,id eſt,ĩuidia in corde inhabitat.1.Ioã.3. Qui odit fratrem ſuum homicida eſt.Et.1.Corinth.6.Homicida non habet partem in regno dei. Ergo dicit: *Domine nõ ſum dignus vt intres,&c.* quaſi diceret: Tu humi

humilis,ego ſuperbus:tu filius caſtæ virginis,ego luxurioſus: tu pius & mitis,ego rancoroſus:tu liberalis ego auarus:ideo nõ ſum dignus.2.Corinth.6.Quæ participatio iuſtitiæ cũ iniquitate:quæ ſocietas lucis ad tenebras,quæ autẽ cõuentio Chriſti ad Belial:ſic peccatoris ad Chriſtum.Ideo peccator debet ſe dicere indignum,vt faciat ſe dignũ. Chryſo.ſimiliter & Auguſt. In eo quod Centurio ſe indignum dixit ſuſcipiendo Chriſtum in domum ſuam,dignus factus eſt regno cælorum.Item reſpõdit prudenter,dicens: *Nam ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus habens ſub me milites, & ego dico huic, vade & vadit, &c.* quaſi diceret ſecundũ Augu. Si ego homo ſum & præcipere habeo:quãtò magis,tu qui deus es?Et ſicut ego ſub poteſtate alterius ſum, tamen alijs mandare habeo:quanto magis tu qui ſub nullius poteſtate es,ſed omnes poteſtates tibi ſeruiunt ſecundum diuinitatem,& omnis poteſtas à te eſt:potes dicere huic infirmitati,recede & recedet:& ſanitati vt veniat,& ſtatim veniet. *Audiens hoc Ieſus miratus eſt.* i.ad modũ mirantis ſe habuit. Dixi ſecundo tangitur Centurionis commendatio ibi, Et ſequẽtibus ſe dixit: *Amen dico vobis:nõ inueni tantã fidẽ in Iſrael.* Sed diceres, an fides iſtius maior fuit fide patriarcharũ prophetarũ,aut fide apoſtolorũ? Reſpõdetur ꝙ nõ:qa illi fuerũt noſtræ fidei principiũ?Sed debet intelligi ſecundũ Chryſ.quantũ ad originẽ credendi,quia alij pluribus ſignis & miraculis viſis crediderunt: iſte verò nullo ſigno viſo,ſed ex auditu tantùm.Vel aliter ſecũdum Chryſoſto.intelligitur in ſuo genere.ſ.gentili. Nã cùm aliquem ruſticum audimus aliquid ſapienter loquentem vel puerum:magis admiramur & laudamus,quàm ſi philoſophus aliquis illud diceret.Et ſic non erat æquale Iudęum credere in deum & gentilem.Et ſic modica fides gentilis magis laudatur: quàm fides Iudęorum.Et ex quo tanta fides erat in Centurione gentili,ideo ex hoc prædicit futuram fidem gentilium,dicens: *Dico autem vobis,quòd multi non omnes credent euangelio:venient ab oriente & occidente,* id eſt, ex omni parte mundi venient ad vnitatem eccleſię:& recumbent,id eſt,requieſcent cum Abraham, Iſaac & Iacob in regno cœlorum.Vnde Origen. Tũc impletur illud Matth.20.Multi ſunt vocati,pauci verò electi.Dixi tertio tangitur Iudæorum digna reprobatio. Ideo ſubdit:Filij regni, id eſt Iudæi,ſecundum Hierony.in quibus deus ante regnabat: eiicientur in tenebras exteriores,quia hic habuerunt tenebras interiores,ſcilicet cæcitatẽ fidei : igitur ibi habebunt tenebras

infernales, quæ eſt terra tenebrarũ, & vmbra à mortis vbi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. Et hæc erit pœna damni. Tunc ſubdit pœnam ſenſus: Et ibi erit fletus. Haymo: Lachrymabunt enim oculi, ex vehementi dolore ardoris: & fumo ignis inferni. Et ſubdit tertiam pœnam, quæ eſt remorſus conſcientiæ, dicens: Et ſtridor dentium, ſcilicet prę indignatione & ſtimulo conſcientiæ, vel præ frigore inferni. Tunc ponitur petitionis exauditio. Ait Ieſus Centurioni: *Vade, fiat tibi vt credidiſti*, ſcilicet quòd abſq; corporali pręſentia poſſem ſanare filium tuum. quaſi diceret: Credidiſti, quia poſſum omnia credidiſti, quia ſum dominus omniũ: ideo fiat & metietur tibi ſecundũ menſuram fidei. *Et ſanatus eſt puer ex illa hora*. ſ. qua Chriſtus ait: *Fiat tibi ſicut credidiſti*. Myſticè per hunc paralyticũ intelligitur peccator cõſtitutus in peccato mortali, qui habet huius paralytici conditiones. Primo, quia ille paralyticus ſeruus erat: & ſic peccator mortalis eſt ſeruus peccati diaboli, & omnium vitiorum. Ioan. 8. Qui facit peccatum ſeruus eſt peccati. Sicut ait Auguſti. Peccator eſt ſeruus tot dæmoniorum quot vitiorum. Non ſolùm peccati: imò etiam diaboli. 2. Petr. 2. A quo quis ſuperatus eſt, huius & ſeruus eſt. De quo Hiere. 5. Seruietis diis alienis, id eſt, diabolis in terra non veſtra. Et dicit diis in plurali, quia peccator ſuperbus eſt ſeruus Luciferi: auarus eſt ſeruus Mammonę: luxurioſus eſt ſeruus Aſmodei. Secundo iſte fuit paralyticus, & ſic peccator. Nam paralyſis eſt morbus, qui reddit membra mollia & impotentia ad laborandum. Ad hoc innuitur cùm dicitur, Iacuit. Iacentes enim nihil laborãt: & ſic iacentes in lecto auaritiæ, luxuriæ vel iracundiæ in nullo poſſunt proficere ſaltem meritoriè. Ioan. 9. Scimus quia deus peccatores non exaudit. Et ſunt molles quia nulli tentationi reſiſtunt. Matth. 13. Facta autem tribulatione cõtinuo propter verbum ſcandalizantur. Tertio paralyſis cauſat tremorem membrorum. Et ſic peccator mortalis tremet cũ debet agere opera pœnitẽtiæ, ſcilicet aliena reſtituere, orare, vel ieiunare. Pſal. 13. Trepidauerunt timore, vbi non erat timor. Et Iob 6. Qui timet pruinã, cadet ſuper eum nix. Quarto malè torquetur, & ſic peccator. Torquetur enim inter proſpera per curam ſuperbã, vel ſuperfluã. Boethius: Humanæ fœlicitatis dulcedo multis amaritudinibus reſperſa eſt. Vnde refert Tullius: Cum quidam gloriam Dyoniſij tyrãni laudaret & benediceret eum: iuſsit illum in throno aureo collocari, & mẽſam omnibus delitiis plenam

nte ipſum collocari:gladium verò acutiſsimũ filo alligatum
ecit ſuper caput eius appendi.Cúmq; ille præ timore nõ come
eret,dixit ei Dyoniſius: Talis eſt vita mea,quam tu beatá pu-
ibas.Malè autẽ peccator torquetur inter aduerſa,propter im-
atientiam. Iſta enim duo proſperitas, & aduerſitas omnes
robant vt dicit Boethius de Conſolatione, quòd philoſophi
oſuerunt duo dolia in limine domus Iouis: vnum vino ple-
im: aliud aceto: de quibus ingredientes bibere oportebat.
omus Iouis eſt iſte mundus:dolium plenum vino eſt proſpe-
tas,& dolium plenum aceto eſt aduerſitas: de quibus opor-
t guſtare omnes mundum ingredientes.Peſsimè autem pec-
ator torquetur inter peccata.Ambroſius: Quæ pœna grauior
iàm interius vulnus conſcientiæ? Et hæc magis fugienda eſt,
iàm mors.Et Auguſtinus dicit de morſu conſcientiæ.Omnis
ordinatus animus eſt ſibiipſi pœna.Idcirco ſi vis ſanari opor
t,vt Centurio roget dominũ humiliter,id eſt ſpiritus,dicens:
omine non ſum dignus,nihil tibi attribuendo.Eccle.35. Oratio
umiliantis ſe,nubes penetrat dantes pluuiá gratiæ. Iacobi 4.
umilibus dat gratiá. Et in tali oratione humili debet eſſe fi-
es.Marci 11.Quicquid orantes petitis credite,quia accipietis.
Iacobi 1.Si quis indiget poſtulet à deo in fide nihil hæſitans.
d per quid ſanantur?Reſpõdetur per verbũ doctrinæ.Sap.16.
eq; herba,neq; malagma:ſed ſermo tuus ſanat omnia.

Nota de pœna peccatoris. Primo peccatũ fecit de libero ſer-
um.quod innuitur in ſeruili cõditione.Pro quo ſciendũ:quòd
es ſunt ſerui nati, ſcilicet qui in ſeruitute ſunt nati. Et tales
iaũ viles multis ſubiacẽt legalibus pœnis, & à pluribus acti-
is excluduntur,vbi alij admittuntur:quia nõ poſſunt cõtrahe
,nec teſtimonium ferre,&c. Et ſic nos omnes naſcimur ſerui
ccati.Ex qua ſeruitute multa damna & pœnæ nobis eueniũt,
cundũ iuſtitiá legis diuinę:niſi per baptiſmũ inde liberemur.
uarum pœnarũ maxima eſt diuinæ viſionis carẽtia,quam o-
nes non baptizati ſuſtinẽt:etiá ſi puer moreretur in via,quan
o ad baptiſmũ baiulatur.Secũdi ſunt ſerui emptitij,vt qui ab
oſtibus ſunt capti in bello,vel empti:iugo ſeruitutis ſũt aſtri-
i,& ſic homo efficitur ſeruus diaboli,quando capitur peccato
ctuali mortali. Eccleſiaſtes 9.Sicut aues capiuntur laqueo,pi-
es hamo,& ſic homines in tẽpore malo.Nam ſicut auceps po-
it grana,&c.ſic diabolus tráſfigurat ſe in angelum lucis. 2.ad
orinth.11.Et ſic capiuntur à diabolo,& vẽdimus noſipſos ſibi.

Bernad.Noſtra voluntas nos mancipat diabolo,non eius pote-ſtas.Ideo 15.q.1.cap.Non eſt,& eſt.Ambr.de vita beata:Neminē iugo ſeruitutis diabolus poſsidet,niſi ei ſe prius peccatorū ære vendiderit.De quo Iſaiæ 50.Iniquitatibus veſtris venditi eſtis. Tertij cōductitij ſunt qui non ex neceſsitate, ſed ex voluntate ſeruiunt ſpe lucri. Sic auaritia, & alia peccata maximè vſitata ſeruos faciūt.Epheſ.5.Auaritia eſt idolorū ſeruitus.Et ſic patet quod omne peccatū mortale ex libero facit ſeruū.Secundo,peccatum facit hominem impotentē,& innuitur ibi:quia iacet in domo,quia opera peccatoris quantuncunq; magna nō proſunt directè ad meritū vitæ. Prouer 5.Iniquitates ſuæ capiunt impium,& funibus peccatorum cōſtringitur. Vel ſecundum Hugonem de ſancto Victore, Peccator dicitur iacere, quia terrenis incumbit.Pſalm.Adhæſit in terra venter noſter.&c.

FERIA VI. ENARRATIO V. DE EPISTOLA.

Hoc eſt ieiunium quod elegi:diſſolue colligationes impietatis. Iſaia 58.

MEdicus ſolet varia medicamēta adhibere vulnerato: nūc emplaſtrum,nunc ſyropum,nunc laxatiuum, nunc purgatiuum.Spiritualiter,Et ſicut varia ſunt vulnera animæ,ſic & varia eorundem vulnerū ſunt medicamēta.Nam aliqui vulnerati ſunt ſpina auaritiæ,aliqui tello iracundiæ.Vnde ſicut dicit beatus Auguſt.Omne paccatum aut eſt in deum,aut in proximū,aut in ſeipſum.Peccatū in ſeipſum eſt fornicatio.1.Chor.6. Qui fornicatur,in corpus ſuum peccat.Et hoc vulnus animæ ſanatur per ieiuniū.De quo fecit eccleſia mentionem in capite ieiunij.Sed peccatū in deum eſt blaſphemia & inobediētia.Et hoc vulnus animæ ſanatur per orationem.De hoc lectū eſt heri in epiſtola,Iſaiæ 38.de rege Ezechia:qui orauit cum lachrymis,& ſanatus eſt.Peccatū in proximū eſt rerū ablatio. Et hoc vulnus animæ ſanatur per eleemoſynā.Thobiæ 12.Eleemoſyna à morte liberat. Et hanc virtutem ſanādi per eleemoſynarum largitionem docet Iſaias propheta in perſona dei,dicens: *Hoc eſt ieiuniū quod ego elegi,&c.*In ſumma epiſtolæ tria innuūtur.Primo ſalutaris ieiunij principiū,ibi,Clama ne ceſſes.Secūdo ſubditur ieiunij laudabilis finale ſtipendium,ibi, Tūc erūpet.Tertio finalis ſtipēdij fontale initiū,ibi, Quia miſericors. De primo dicit:Hæc dicit dominus deus ſcilicet ipſis prædicatoribus.Clama ne ceſſes ſcilicet horis,& temporibus opportunis. Nota quòd prædicator debet clamare hoc tempore pro-

pter quatuor. Primo vt peccator de vtilitate peccatorũ ſurgat: quia peccata faciunt hominem indignũ præmio vitæ æternæ: vt dicit ſanctus Thomas. Et ſic clamabat Apoſtolus Romanorum 13. Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. Secundo, vt vanitatem huius mundi nunciet. Eccleſiaſt. 12. Vanitas vanitatum, dixit Eccleſiaſtes, & omnium vanitas. Et ibidem primo capite: Vidi cuncta quæ fiunt ſub ſole, & ecce vniuerſa vanitas & afflictio ſpiritus. Tertio iudicium vt timeant. Ioelis primo capite. Clamate ad dominum, A a a. prope eſt dies domini: & meritò ter debet clamare a: quia à tribus accuſabuntur peccatores in die iudicij, ſcilicet à peccatis propriis: ab infernalibus aduerſariis: & ab omnibus creaturis. Ergo clamare debet prædicator, & nõ debet eſſe canis mutus, qui neſcit latrare. Ideo ſubdit: *Et quaſi tuba exalta vocem tuam.* Nam ſicut tuba primo facit paruũ ſonum: deinde procedit per augmentũ. Sic prædicator primo debet dulciter prædicare, obſecrando veniam, & gloriam promittendo: deinde ſi non aduertunt eos arguendo, & poſt hoc ſi indurantur fortiſſimè extremam ſententiam comminando. 2. Thimot. 4. Argue, obſecra, increpa. Ideo ſubdit: *Annuntia populo meo ſcelera eorum*, id eſt Chriſtianis, qui ſecundum Petrum Apoſtolũ, ſunt populus acquiſitionis. Nota quòd prædicator debet quatuor annuntiare. Primo peccantibus pœnitentiam vt hic: Annũtia populo meo ſcelera eorum, id eſt peccata grauia, vt peccata mortalia. Secundo pœnitentibus indulgentiã. Iſaiæ 61. Spiritus domini ſuper me eo quòd vnxerit me ad annõtiandum manſuetis miſit me, vt mederer contritis corde: & prædicarem captiuis indulgentiã. Tertio malignãtibus vindictam. Pſal. 49. Et annuntiabunt cœli, id eſt prædicatores iuſtitiã eius: quoniam deus iudex eſt. Quarto, debet annuntiare prædicator triumphantibus coronam. 1. Ioannis 1. Annuntiamus vobis vitam æternã quæ erat apud patrem, & apparuit nobis. Ergo annuntient prædicatores iſta quatuor. Sequitur: *Et dom⁹ Iacob peccata eorum.* Glo. Per populum intelliguntur laici: per domum Iacob, viri eccleſiaſtici. Ideo Gregori. in paſtorali: Aliter admonendi ſunt laici, aliter clerici: ſecũdum exigentiam enim audientorum moderandus eſt ſermo doctorum. Annuntiet ergo prædicator populo ſuo peccata eorum, dicẽdo ei illud, Deutero. 32. Hæccine reddis domino popule ſtulte, & inſipiens, & ſi incipias eius legem, & contemnis eius crucem: non audis vocẽ, nec exhibes ei honorem, qui te peccatorem populum vocat, & in-

per quos multos hypocritas inuenit. Vnde ſubdit: *Me enim de die in diem quærunt*, ſcilicet fictè, corpore, & non corde: greſsibus corporis, & non paſsibus dilectionis, ſcilicet conueniendo ad ſynagogam & eccleſiam omni die. *Et ſcire vias meas volunt*, ſcilicet audiendo verba ſcripturarum: ſcire ſcilicet volunt ſolùm ſpeculatiuè, & nõ practicè, vel ſcire nõ modo quo oportet. De quo Bern. in lib. meditationum: Sunt qui ſcire volunt eo fine tãtùm vt ſciant, & turpis curioſitas eſt. Et ſunt qui ſcire volunt vt ipſi ſciantur: & turpis vanitas eſt. Et ſunt qui ſcire volunt vt ſuam ſcientiam aliis vendant: & turpis quæſtus eſt. Et ſunt qui ſcire volunt vt ædificentur: & prudentia eſt. Et ſunt qui ſcire volunt vt alios ædificent: & charitas eſt. Et dicit, quaſi gens quæ iuſtitiam fecerit ſecundum Tullium: Iuſtitia eſt ius reddẽs vnicuique quod ſuum eſt. Et iudicium dei non derelinquerit, & tamẽ derelinquũt. De quorum numero iſte Phariſæus fuit, Lucæ 18. ſeipſum laudans, & alios vituperãs. Rogant me ore & non corde iudicia iuſtitiæ, vt ſcilicet aliis pœnam infligam ſecundũ iuſtum iudicium ſibiipſis præmium gloriȩ retribuendo. Pſal. 25. Iudica me domine, quoniam ego in innocentia mea ingreſſus ſum. Et appropinquare deo volunt nõ affectibus, ſed ſolùm pedibus, i. non corde, ſed voce: iuxta illud Iſaiæ 29. Populus hic me labiis honorat: cor autẽ eorum lõgè eſt à me. Nota, quòd triplex eſt ſpecies hypocriſis: Prima ſpecies hypocriſis eſt, quia homo ſe ſimulat habere aliquid quod non habet: & bonũ facere quod non facit. De illis dicitur Matt. 6. Exterminant autem facies ſuas. Greg. Simulata æquitas eſt duplex iniquitas. Secũda ſpecies eſt mali palliatio, qui opera ſua palliant conuerſatione bona. Matth. 7. Attendite à falſis prophetis, qui veniũt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſeci ſunt lupi rapaces: à fructibus eorũ cognoſcetis eos. Tertia ſpecies eſt, quando aliquis ſe ſimulat velle celare bona ſua, cùm tamen ea appetit eſſe manifeſta. Contra tales dicitur, Matth. 6. Amant hypocritæ orare in ſynagogis, & in angulis platearum, vt videantur ab hominibus. Et ſic conſideratur hypocriſis. Sequitur litera: *Quare ieiunauimus & non aſpexiſti?* Hic propheta ponit quæſtionem ſuper ieiunio reprobabili, quaſi diceret: Tu deus reprobaſti, nec ipſa, ſcilicet ieiunia noſtra exaudiſti: nec poſtulata conceſsiſti. Humiliauimus animas noſtras, id eſt vitã animalem, ſicut propheta dicit: Humiliabã à ieiunio animam meam, Pſal. 34. Et neſciſti, i. reprobaſti. Greg. ſuper illo verbo, Matt. 25. Amen dico vobis,

bis,neſcio vos.Scire dei,eſt approbare:neſcire, reprobare. Loquendo enim de ſcientia ſpeculatiua,nec poteſt eſſe aut fieri quod deus neſciat.Dicitur enim Pſal.36.quòd deus ſcit cogitationes hominum.Sed loquendo de ſcientia dei approbata deus multa neſcit,ſcilicet quæ ex ſe mala ſunt. Nota,quòd Iudæi faciebant quædam legalia ieiunia: ſicut in feſto propitiationis & alias. Quædam autem poſt legem inſtituta ſunt.Zacha.8. Ieiunium quarti,& ieiunium quinti,& ieiuniũ ſeptimi,& ieiunium decimi,erit domui Iudæ in gaudium,& in lætitiam.Item quædam alia voluntariè aſſumpta:ſicut Iudith quæ ieiunauit omnibus diebus vitæ ſuæ.Iudith.8. Et Anna propheteſſa, Luc.2. Et multi ex eis non ſeruabãt in ſuis ieiuniis debitas circũſtantias ſicut Phariſæus.Lu.19,Ieiuno bis in ſabbatho.Propter hoc eorũ ieiũnia non erant deo accepta. Nota, quòd tria faciunt ieiunium reprobabile. Primo,quando fit ſine debita abſtinẽtia:ita quòd homo eò magis comedat vt eò melius poſsit ſine eſurie ieiunare.Secundo,quando fit ſine debita miſericordia:quia ieiuniũ ſine elecmoſyna eſt ſicut lãpas ſine oleo. Tertiò,ſine humilitate vera. Nam Greg.dicit:Qui cæteras virtutes,ſcilicet ieiunia, eleemoſynas,& cętera,cõgregat ſine humilitate,quaſi qui puluerem in ventũ portat.Sed reſponſio dei:Si quæritis,quare non aſpiciam ad ieiunia veſtra? Ratio:Quia non reſpicio ad perſonas veſtras. Potius enim reſpicio ad perſonã operãtium quàm ad opera. Gen,4.Reſpexit deus ad Abel,& ad munera eius. Sequitur: *Ecce in die ieiunij veſtri inuenitur voluntas veſtra.*Gloſ.Incaſſum per pœnitentiã corpus atteritur, ſi inordinatis motibus mẽs vitiis diſsipetur.Et addit:*Et omnes debitores veſtros repetitis,* id eſt iniurias illatas vobis impœnitentibus non remittitis:ſed vindictã experitis. Cùm Saluator dicit, Matth.6.Quòd niſi dimiſeritis hominibus debita:nec pater meus dimittet vobis peccata veſtra.Certè remittere talia debita,eſt ſpiritualis eleemoſyna,ſecundũ Auguſt.hunc in modũ dicentẽ: Qui non facit mẽtitur cùm dicit:Dimitte nobis debita noſtra,ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris,ſiue debita repetendo,ab ipſo dicẽte ſoluere,quod ſecundum gloſam eſt,deo violentiam facere.Itẽ repetitis pluſquàm vobis debeatur exigendo vſuras. Et addit. *Ecce ad lites & cõtentiones ieiunatis:& percutitis pugno impie.*De numero iſtorũ erat iſte ſeruus nequam,de quo Matt.18.cap. Qui tenens ſuffocabat conſeruũ ſuum:quia non reddebat ei debitũ. Sequitur. *Nolite ieiunare,ſicut vſque ad hanc diem,vt iam ſupra dictũ*

eſt, ne forte audiatur in excelſo clamor, id eſt templo, quaſi diceret: Si vultis quòd orationes veſtræ exaudiantur, nolite cum carentia debitæ abſtinẽtiæ & debitæ miſericordiæ ieiunare, neq; carentia humilitatis: Subdit, *Nunquid tale eſt ieiuniũ, quod elegi per diem affligere hominem animam ſuã*, id eſt animalitatẽ ſuam, ſcilicet à cibis abſtinendo. *Nunquid quaſi hominem cõtorquere, quaſi circulum caput ſuum, ipſum declinando ad pedes, vel faciendo reuerentiam hominibus, in ſignum debilitatis, experti ieiunij & ſaccum & cinerem ſternere ſuper ſe. Nunquid illud vocabis ieiunium: & diem acceptabilem domino?* Quaſi diceret non. Si hoc oſtẽdatur exterius & interius, non exiſtit veritas ſanctitatis. Notandũ, quòd hæc nõ ſunt de ſe reprobabilia quæ bona ſunt, ſed qua ſuperbiã & hypocriſin ſapiunt, & non ſunt niſi ſanctitatis oſtẽtatio, quam ſaluator ſummè reprobat. Matth. 6. Cũ ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes. Exterminant enim facies ſuas, &c. Cum enim bona fiũt, maximè cauẽda eſt vana gloria. Quia ſecundũ Chry. ſuper Matth. Glorioſa res agitur, facile locũ inuenit glorificationis occaſus. Ieiunia multorũ, ſine humilitate non ſunt vera, & deo accepta. Deinde ponit ieiunium, deo acceptabile. *Nónne hoc eſt magis ieiunium, quod elegi.* Abſtinẽtia debita, miſericordia, & humilitas. Vnde Ambroſ. Summa Chriſtianæ religionis eſt, miſericordia & pietate ſequi deum. Nónne hoc eſt magis ieiunium, quod elegi, diſſolue, id eſt ſcinde colligationes impietatis, id eſt falſas chartas, & chirographa, quibus fœneratores dicunt, impiè pauperes eſſe obligatos, quod valde impiũ eſt. Gloſa dicit: Sicut impiũ eſt, exigere ab his qui nõ poſſunt ſoluere, multò magis qui non debẽt. Non præcipit enim repetere, niſi ab impotentibus ſed iubet falſa inſtrumenta reſcindere. Vnde Eſaias loquens apertius dicit omnem ſcripturã iniquam conſcindere. Et addit ſecundũ, ſolue faſciculos deprimentes, id eſt relaxa tributa & vectigalia & iniquas exactiones, quas inter Chriſtianos imponũt hominibus tẽporales domini. Et reuera ſunt deprimentes faſciculi, quia multũ deprimunt homines & deducunt eos ad paupertatem magnã. Subdit tertiũ. Et dimittere eos qui confracti ſunt, liberos iugo ſeruitutis: Gló. interlinearis: Eos qui ſe tibi per famẽ in ſeruitutem vendiderant, non teneas vltra terminũ, ſed dimitte eos, ſuę libertati reddens. Sed nunquid præcipitur dominis, vt omnes ſeruos ſuos manumittant? Dicendũ eſt, non de omnibus, ſed ſolũ hoc hic præcipitur, vt ſcilicet nullatenus vltra terminũ detineantur. Quanuis autẽ non

nō præcipiatur:cōſulitur tamē de omnibus,quia opus eſt miſe ricordiæ.Subdit quartum,& omne onus diſrumpe,id eſt omne grauamē,quodcunq; ſit illud amoue,quo innocentes opprimū tur. Sciendū,quod per colligationes impietatis poſſunt intelli gi omnia peccata,& hoc moraliter mortalia, quæ ſunt impia, quia impediūt cultū dei & ſunt quædā colligationes.vnū enim quaſi ligatur cū alio,quia peccatū quod per pœnitentiā non diluitur,mox ſuo pōdere in aliud trahit.ait Greg.Ligat animam cū diabolo,obligat ad gehennā. Ligat etiā potentias animæ,vt nō poſsit liberè exire in actus ſuos.Non enim peccator eſt dominus ſui,ſed ipſe ſeruus peccati.Ioan.8.Secūdo,per faſciculos deprimētes poſſunt intelligi peccādi aſſuefactiones quæ ſic deprimunt animā peccatricē,vt non permittāt eā erigi, nec reſpicere ſurſum. Tertio autē per ſeruos qui debent dimitti liberi, intelligūtur quinq; ſenſus hominis peccatoris, qui actus ſuos exercēt,ſecundū impetū concupiſcētiæ, non ſecundū iudicium rationis,nec ſecundū imperiū voluntatis. Quarto,per omne onus intelliguntur,quæcunq; peccata grauia,tā mortalia quàm venialia.Sicut autē tēpore ieiunij ſunt ſoluēda vincula peccati, id eſt ſoluendæ aſſuefactiones peccādi: ſic etiā ſenſus ſunt reddendi libertati,vt ſubſint rationis iudicio& imperio volūtatis. Sunt etiā vtiliter diſrūpenda omnia peccati onera per pœnitentiam,aliàs incaſſum eſt ieiuniū.Canit enim his diebus eccleſia. Vtamur ergo parcius verbis,cibis,& potibus,ſomnis,iocis &c. Vitemus autē peſsima.Sequitur vtilitas ieiunij: Frāge eſuriēti panē tuū. Nota quòd durāte libertate dare debet quilibet pauperibus abundanter & non parcè.Vnde Thobias dixit filio ſuo Thob.4.Si multū tibi fuerit abūdanter tribue,ſi exiguū illud libenter impertiri ſtude. Dicit eſuriēti,id eſt neceſsitatē habēti. Sic dicitur de viro iuſto. Pſal.111.Diſperſit,dedit pauperib⁹ &c. Et iudex in fine mūdi dicet:Eſuriui & dediſtis mihi mādūcare. Ma.25.Sed in hoc ꝙ dicit panē nō lapidē, nomine panis intelligitur omnis cib⁹ neceſſarius ad victū hominis. Per hoc ꝙ dicit tuū,id eſt propriū nō alienū. Thob.4.Ex ſubſtātia tua fac eleemoſynam,quādo ieiunas,da pauperibus:vt ieiuniū nō ſit lucrū marſupij,ſed animę ſecuritas. Et egenos,id eſt egētes hoſpitio: vagos,id eſt carētes domicilio induc in domū tuā.Cùm videris nudū,operi eū,ſicut fecit beatus Martin.in porta Ambienſiū. Et carnē tuā,id eſt proximū tuū qui quodāmodo caro tua eſt,quia eſt tectū eiuſdē ſpeciei,ne deſpexeris Iob 5. Viſitās ſpeciē tuam

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

nõ peccabis. Dixi ſecũdo ſequitur fructus ieiunij. Primo pretioſum ſtipendiũ, vbi dicit, Tũc erumpet ſicut manè, id eſt ſicut Sol in mane lumẽ tuũ, id eſt lumẽ gratiæ tibi collatæ diuinitus, fugás erroris tenebras, & te dirigẽs in viã ſalutis. Pſal. Exortum eſt in tenebris lumen rectis corde. Secũdus fructus tangitur cũ dicit: Et ſanitas tua, ſ. ſpiritualis. Hiere. 17. Sana me domine & ſanabor. Item Pſal. 40. Sana animam meam, quia peccaui tibi. Citius orietur, ſ. curatis vulneribus vitiorũ. Vnde Malach. vlt. Vobis timentibus nomẽ meum orietur Sol iuſtitiæ, & ſanitas in pœnis. Sequitur tertius fructus cũ dicit: Et anteibit faciẽ tuã iuſtitia tua quocũq; ibis, & vbicũq; eris, iuſtitia præcedet te. Et ſequitur: quia ſemper deus in te cõtinuabit merita bona, vt dicitur Prouerb. 4. Iuſtorũ ſemita quaſi lux ſplendens procedit vſq; ad perfectã diem. Subditur quartus fructus: Et gloria domini colliget te, id eſt Chriſtus qui eſt in gloria dei patris recipiet te. Auguſt. Vel gloria domini, id eſt beatitudo cœleſtis patriæ verè pœnitentes recipit. Ideo dicit: Suſcipiet te, ſcilicet ſinu Abrahæ, per quẽ ſuſcepit mendicum. Lucæ 16. Dicitur Prouer. 29, q; humilem ſpiritu ſuſcipiet gloria. Subditur quintus fructus: Tũc inuocabis, ſ. corde, ore & opere, & dominus exaudiet, ſ. preces tuas. Pſal. 9. Deſiderium pauperũ exaudiuit dñs. Sequitur ſextus fructus: Clamabis, ſ. de periculis & in tribulatione, tã in morte, quàm in vita. Et dicit dñs per effectũ: Ecce adſum ad defendendum, & liberãdum te. Dixi tertio, ſequitur finalis ſtipẽdij fontale principiũ dicẽs: Quia miſericors ſum dominus deus tuus. Pſal. 111. Miſericors & miſerator & iuſtus dominus. Concludit eccleſia & dicit dominus omnipotẽs. Patet cõcordia epiſtolæ ad euãgelium. Matt. 5. Audiſtis quod dictum eſt antiquis. Ibi præcepit enim dominus eleemoſynam cordis, cùm dicit: Diligite inimicos veſtros. Et hoc idem tangit epiſtola, tã de ſpirituali eleemoſyna, quàm de corporali.

DE EODEM, ENARRATIO VI.

DE EVANGELIO.

Diligite inimicos veſtros: & benefacite his qui oderunt vos.

MATTHAEI V.

ARbor debens fructus bonos facere, debet habere radicem viridem & recẽtem. Spiritualiter, ſic homo volens opera fructifera agere, debet habere radicẽ charitatis. Greg. Quicqd præcipitur, ſola radice charitatis fundatur. Ideo omnia veſtra opera, ſ. ieiuniũ, oratio, & eleemoſyna debẽt fieri in charitate. Et

Et quicquid in charitate petierimus, in illo exaudiemur, vt patet in toto officio. Introitus: *Audiuit dominus & miſertus eſt mihi, &c.* Et quicquid fit in charitate hoc bene finitur. Et hunc finem bonum petit eccleſia in collecta, ſcilicet, *Inchoata ieiunia quæſumus domine benigno fauore proſequere.* Et ipſi ſacerdotes incitare debent homines ad charitatẽ. Et hoc docemur in epiſtola. *Clama ne ceſſes, & quaſi tuba exalta vocẽ tuam &c.* Me etenim de die in diem quærũt: & vias meas ſcire volũt ſ. viã charitatis. Ergo docet nos in epiſtola dilectionẽ habere charitatis ad proximum, & ad deũ. Primo ad deũ cùm ſubdit: Nũquid hoc eſt, ieiunium quod elegi, ſolue colligationes impietatis, i. ligamina peccati, ſcilicet erga deũ. Deinde docet dilectionẽ quo ad proximum, dicẽs: Frange eſurienti panẽ tuum, egenos vagóſq; induc in domũ tuam. Cùm videris nudum, operi eum. Et nõ tantùm iſta opera dilectionis exhibenda ſunt amicis, ſed etiã inimicis. Ideo euangelium dicit: *Diligite inimicos veſtros, &c.* In ſumma euãgelij docẽtur tria genera hominũ. Primo, docentur perfecti, ibi: *Diligite inimicos veſtros.* Secundo actiui, ibi: *Cùm facis eleemoſynã.* Tertio, contemplatiui, ibi, *Cùm oraueris* Nã hæc eſt iuſtitia contẽplatiuorum. De primo dicitur, *In illo tẽpore,* ſ. cùm Chriſtus docuit in monte Tabor, omnem perfectionem, tunc dicit: *Audiſtis, quia dictũ eſt antiquis* ſcilicet ex lege: *Dilige proximum tuum.* Luc. 19. *Et odio habebis inimicum tuum.* Nota in tota ſerie veteris legis nõ eſt ſcriptum: Et odio habebis inimicum tuũ, ſed dicitur hoc quantũ ad traditionẽ ſeniorum, ſ. ſcribarum, quibus viſum eſt addẽdum, ſ. à contrario ſenſu, ex quo debebãt diligere amicũ. Similiter ceperũt hoc ex Exo. 23. cap. Inimicus ero inimicis tuis, & Deut. 7. Non inibis cũ eis fœdus, nec miſereberis earum. Et 1. Reg. 15. Saul perdidit regnũ, quia pepercit Agag. Quaſi poſſent eos odire, quod nõ eſt tenendum, quia Exod. 23. dicitur de aſino inimici iacente ſub onere, quòd deberet leuari, multò plus homo. De hoc Chryſoſto. Si iuſtum fuiſſet inimicos odire, deus te inimicum ex gentibus nũquam ſuſcepiſſet in ſuam dilectionem. Ergo ſubdit: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros.* Et hoc tripliciter, ſcilicet corde, ore, & opere. Primo corde, & hoc innuitur cũ dicitur, *Diligite,* quia dilectio vera ex corde debet procedere. Nota quòd inimicis quatuor debemus oſtendere, ſcilicet amorem, odium, compaſſionem & beneficium. Nam inimici poſſunt quadrupliciter cõſiderari, Primo, quantum ad naturam. Et ſic ſunt diligẽdi, quia

ad imaginẽ dei creati. Nam dicitur Eccl. 13. Omnẽ animal diligit ſibi ſimile, quãtò magis animal rationale? Nã diſcordia nõ reperitur inter columbas, ſed inter lupos & canes. Ergo tales rancoroſi ſunt valde reprehenſibiles. Eccleſ. 28. Homo homini reſeruat iram, & à deo quærit medelam, quaſi dicat, nullo modo inuenietur. Secũdo poſſunt inimici conſiderari quãtum ad culpam. Et ſic nõ ſunt diligendi. Aug. Cùm dico homo malus, duo dico, ſ. homo, & malus. In quãtum homo, diligẽdus: in quãtum malus, odiendus, quia ſic eos odit deus. Eccleſi. 12. Altiſsimus odio habet peccatores, & miſertus eſt pœnitẽtibus. Greg. 22. Mor. Euenire plerũq; ſolet, vt nõ amiſſa charitate, etiã inimici ruina nos lætificet, & etiam ſine inuidia eius gloria nos contriſtet. Cùm ruẽte eo quoſdam bene erigi credimus, & proficiente eo, pleroſq; opprimi iniuſtè formidamus. Et ergo inimico poſſet optari malũ pœnæ temporalis, vt infirmitas, vt melioraretur: vel etiam mors vbi non eſt ſpes meliorationis, ſed cautè, vt non in vindictã. Greg. Cùm inimicus punitur, tunc potius de liberatione aliorum, quàm de punitione eius cõdolendum eſt miſeriæ pereuntis, & gaudendum de iuſtitia iudicis. Tertio poſſunt inimici conſiderari quãtum ad pœnã, in hoc debemus eis dare compaſsionem. Pſal. 118. Vidi præuaricantes & tabeſcebam. Greg. Vera iuſtitia cõpaſsionem habet, falſa indignationem. Quarto quantũ ad indigentiam, & tunc debemus eis impẽdere beneficium. Et hæc dilectio conſiſtit in opere. De qua ſubdit: benefacite his qui vos oderũt. Nota inimicus diligitur dupliciter, aliquando affectu: vnde Greg. 21. Mora. Tunc veraciter inimicos diligimus, cũ nec de ruina eorũ lętamur: & de eorum profectu gratulamur, ſic quòd optamus eis bona gratiæ & glorię. Aliquãdo verò inimicus diligitur effectu, ſ. quãdo in beneficio tantũ temporali obligamur in articulo neceſsitatis, & tunc cadit ſub præcepto, aliàs ſub conſilio. Ideo Eccle. 12. Benefac humili, & ne dederis impio, ſ. quãdo nõ dare ſibi prodeſſet ad ſalutem, vel quãdo dare ei præſtaret fulcimentũ malitiæ. Nota, ſecũdum Tho. 2. 2. q. 25. dicitur, ꝙ opera dilectionis poſſunt fieri dupliciter. Vno modo in generali, & ſic hoc præceptum eſt de neceſsitate ſalutis implendum, vt nõ excludat inimicũ, quia excluſio procederet ex odio. Secundo in ſpeciali, & ſic nõ eſt de neceſsitate præcepti ſed conſilij actualiter inimicum diligere: & ſufficit, ꝙ homo habeat animum præparatum, vt in extrema neceſsitate eũ propter inimicitiam deſe-

rere nollet. Sed diceres, teneor occultè, pro inimicis orare cùm dicitur, Apoc. 6. Vſquequo nõ vindicas ſanguinem de his qui habitãt in terra? Reſpondet Aug. in ſermone domini de mõte, quòd vindicta martyrũ eſt, vt euertatur regnũ peccati, & peccata deſtruantur, & homines remaneãt. Simile habetur Pſalm. 56. Lætabitur iuſtus cũ viderit vindictã. Dicit s. Thom. vbi ſup. Lætabitur nõ ratione pœnæ peccãtis in ſe, ſed ratione iuſtitiæ iudicantis. Item nota propter tria debemus intelligere inimicum. Primo propter debitũ, quia dominus præcepit Matth. 6. Dimittite, & dimittetur vobis. Nã ſi vnaquaq; die moreremur pro peccatis, nõ poſſemus ſatisfacere & cõdignum retribuere. Aug. Dicũt quidam, nõ poſſum diligere meum inimicũ. O attẽde quid tibi deus fecerit, & quid tu deo feceris, tunc vtiq; dimittis parum, vt tibi deus dimittat multũ. Sed heu dicunt, non poſſum vincere animũ meum. Reſpondet Aug. in ſoliloquio: Deus qui optimè poſſe noſtrum nouit, nihil impoſsibile præcepit, quia iuſtus eſt: nec condẽnat hominẽ pro eo quod non poteſt implere, quia pius eſt, ſed ex quo præcepit. ergo poſsibile eſt. Hiero. Anathema ſit qui credit præcepiſſe deum, quod impoſsibile ſit impleri. 1. Ioã. 5. Mandata eius grauia nõ ſunt, &c.

Nota tamẽ ſecũdum Chryſ. aliter diligit caro, aliter anima. Sicut enim dictũ eſt: Non cõcupiſces, hoc eſt dictum quo ad animam, non quo ad carnẽ. Sic etiã in hoc loco caro inimicum diligere nõ poteſt, anima autẽ poteſt: quia dilectio vel odium carnis in ſenſu eſt, animæ verò in ratione. Quando verò nocetur aliquis ab aliquo, & ſi ſentimus odium, tamẽ exequi voluimus: quia caro noſtra odit inimicũ anima verò diligit, hęc ille. Secundo debemus diligere inimicũ propter fructum. Aug. Ad dilectionem inimici vos admoneo quia ad ſanandum vulnera peccatorũ nihil vtilius eſſe cognoſco. Aug. ſubdit: Diligere inimicos grauis eſt labor in hoc ſeculo, ſed grandius prẹmium in futuro. Tertio propter periculum. Aug. Odium habere in corde, eſt habere gladium, ſcorpionẽ & ignẽ. De primo ſic dicit in ſermone: Qui alteri nocere deſiderat, ſimilis eſt illi qui gladio ſe transfverberat, vt tunicã alterius ſcindat. De ſecundo dicit in ſermone. Ira ſtimulans ad vindictam, ipſa eſt ſcorpio interius inflammans, ſiue excitans. Si te vis vindicare de inimico, tunc ad ipſam iram te conuerte quæ eſt inimica tua quia occidit animam. De tertio, ſic dicit ſuper Pſal. Sic puta malitiã eſſe ſicut ignem: nam ſi quid aliud incẽdere debeat, oportet vt prius ar-

deat. Sic ira malitioſa quòd alteri non noceat fieri poteſt, ſed quòd tibi non noceat fieri non poteſt. Ideo ſubdit: *Benefacite his qui oderunt vos.* ſ. miniſtrando eis neceſſaria tempore neceſsitatis, quia neceſsitas extrema facit omnia communia. Ergo noli conſiderare iniuriā præſentem, ſed conſidera gloriam, quam pro mercede es in iudicio cōſecuturus. Si dānum pateris, noli cōſiderare, ſed conſidera patiētiæ lucrum. 1. Pet. 3. Beati eſtis ſi quid patiemini propter iuſtitiā. Et apoſtol' Ro. 12. Si eſurierit inimicus tuus, ciba illū: ſi ſitit, potū da illi. Hoc faciēs carbones ignis cōgeres ſuper caput eius, id eſt ad charitatē induces. Etiā ideo: quia nos inimici ſumus Chriſti, & nobis multa bona exhibuit. Rom. 5. Cùm inimici eſſemus reconciliati ſumus per ſanguinē filij eius. Sic inimici ex beneficio noſtro ipſi ſe inducent quia iniuſtè nos odiunt. Tūc docet nos habere dilectionē inimicorum in ore, dicens: *Orate pro perſequentibus vos:* ſcilicet per manifeſtā iniuriā, & *calumniantibus vos:* ſ. per apparētē iuſtitiā, ſed tamen per fraudē occultā. Chryſ. Nihil facit deum ita propitium, & ad exaudiendū pronū, ſicut orare pro inimicis: quia per hoc efficimur filij dei. Ideo à pio patre exaudiri meremur. Greg. Quid eſt quòd Moyſes & Samuel & Helias in poſtulatione aliis præferūtur, niſi quòd iſti tantū in ſerie veteris teſtamēti pro inimicis oraſſe legūtur? Moyſes à populo lapidibus impellitur & pro lapidātibus precatur. Exo. Samuel à principatu eiicit & ait: Abſit à me vt ceſſam orare pro vobis. 1. Reg. 12. Helias etiam orabat pro Achab inimico ſuo. 1. Reg. 21. Dilectio ergo iſta maximè memoria eſt. Greg. Seruitia ſunt tantò maiora, quantò minus debita: ſed minus debitū eſt, diligere inimicum quàm amicū, ergo magis deo acceptū & meritoriū. Ratio quare debemus pro eis orare: quia qui pro perſequentibus orat, pro ſeipſo orat: quia petit amotionem flagelli. Et implebitur illud Pſalm. 34. Oratio mea in ſinu meo conuertetur. Ideo Rom. 12. Benedicite & nolite maledicere pro perſequentibus vos. Secundo debemus orare pro inimicis propter exemplum Chriſti. Ideo ſubdit: *vt ſitis filij patris veſtri qui in cœlis eſt.* Nam filij carnales meritò imitātur patrem in moribus bonis & honeſtis: ergo & nos ſpirituales. Nam deus pater, *ſolem ſuum facit oriri ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos.* Sic nos opera charitatis exhibere debemus amicis & inimicis. Hieronymus, Nulli negare debemus, quod deus nulli negat. Chryſoſtomus ſuper Mattheum. di. Cautè autem dicit,

ſuper

ſuper iuſtos & iniuſtos, & non ſuper iniuſtos & iuſtos, quia omnia bona Deus non propter homines dat, ſed propter ſanctos, ſicut & flagella propter peccatores. Sed in bonis non ſeparat peccatores à iuſtis, ne deſperent: nec in malis iuſtos à peccatoribus, ne glorientur, maximè cũ malis bona non proſint, quæ malè viuẽtes ad iudicium ſuũ percipiũt, nec bonis mala nocent, ſed magis proſunt ad iuſtitiæ lucrũ, hæc ille. Similiter vt dicit Aug. Illa temporalia bona & mala vtriuſq; nolunt eſſe communia, vt nec bona cupidius appetuntur, quæ mali habere cernuntur. nec mala turpiter euitentur, quibus etiam boni efficiuntur, hæc ille. Sequitur: *Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis?* quaſi diceret nullã. Aug in enchiridion: Non eſt magnũ erga eũ qui tibi nil mali fecit eſſe beneuolum, ſed maximè bonitatis indiciũ eſt, tuum diligere inimicum, & eum qui tibi vult malũ, & facit ſi poteſt & tu velis ſibi bonum. Et maioris meriti eſt dilectio inimici quàm amici. Et aſsignat plures rationes, ſcilicet Thom. 2.2.q.27. Prima, Actus merè naturales non ſunt meritorij, ſed ſolùm voluntarij, à ratione & libera voluntate electi. Et ideo quantò aliquis actus magis eſt à ratione & voluntate illicitus, tantò magis meritorius cæteris paribus, quàm ille qui venit ex inclinatione naturali. Sed ad dilectionem inimici nõ declinat natura, ſicut ad dilectionem amici, ergo &c. Secunda ratio, quantò aliquis actus ex ſe eſt difficilior, tãtò cæteris paribus eſt magis meritorius: ſed actus dilectionis inimici eſt contrarius naturali inclinationi, & habet multa retrahentia, ergo &c. Nota, difficultas eſt duplex. Prima cauſatur ex opere, vt difficilius eſt ieiunium in pane & aqua quàm in cibis quadrageſimalibus, & ſic dilectio inimini eſt difficilior quàm amici. Secunda cauſatur ex negligentia perſonæ, & venit ex diſſuetudine & voluntaria indiſpoſitione, vt alicui difficilius eſt ieiunare vnum diem quàm bene conſueto tres, & talis difficultas non auget meritum. Tertia quantò aliquis actus magis dependet à dilectione dei, tantò eſt magis meritorius, ſed dilectio inimici eſt huiuſmodi, ergo &c. Nam amare amantem naturale eſt, quia canes & alia inſenſibilia animalia hoc faciunt. Diligere autem inimicum charitatis eſt. Ideo ſubdit: *Nónne publicani hoc faciunt*, Et hoc facientes vituperãtur. *Et ſi ſalutaueritis fratres veſtros tantũ, quid amplius facitis, nónne & ethnici hoc faciunt?* quaſi diceret: Sicut & hæc facientes nihil merentur, ergo nec vos.

Vnde proh dolor ſunt nunc multi de Chriſtianis,qui eos quos prius ſalutauerunt,& alia ſigna amicitiæ eis exhibuerũt, propter modicã offenſam talia eis ſubtrahunt,& tamẽ volunt deo reconciliari. Timeo quòd audituri ſunt illud Matth.18. Serue nequam omne debitũ dimiſi tibi,nónne &c. Ideo Chryſ.ſuper Matth.Qui diligit amicũ peccatum quidẽ non facit,iuſtitiam autẽ nõ operatur.Remigius: Perfecta dilectio vltra dilectionẽ inimicorũ nõ poteſt eſſe,vel ſe extẽdere.Ideo ſubdit: *Eſtote perfecti ſicut & pater veſter perfectus eſt*.ſcilicet vt amicos diligatis propter peccatũ vitandum, inimicos propter iuſtitiã faciendã, quoniam illud de pœna liberat:hoc autẽ deducit in gloriã,hæc Chryſ.Dixi ſecundo docentur actui dicens: *Attendite ne iuſtitiã veſtram*,id eſt opera iuſtitiæ faciatis, *coram hominibus vt videamini ab eis*,ſcilicet humanã laudem ab eis quærendo, per hoc tamen non prohibetur quin opera bona poſſint fieri corã hominibus.Matth.5. Sic luceat lux veſtra corã &c. loquitur tamẽ de perfectis de quibus non eſt exiſtimandũ quòd de facili ferãtur in vanam gloriam.Propter hoc notanter dicit: *Videamini ab eis*, Augu.Hoc addit ideo quòd appareat eũ prohibuiſſe, vt finẽ noſtri propoſiti tollamus,ad Gall.1.Si adhuc mũdo placerẽ,Chriſti ſeruus non eſſem.Ideo ſubdit: *Cùm ergo facis eleemoſynam noli tuba canere ante te:ſicut hypocritæ faciunt in ſynagogis & in vicis vt honorificentur ab hominibus*. Quia antiquitus cõuocabant pauperes per tubas,& tamẽ licet in ſe hoc fuit bonũ, tamen fecerunt ea intentione vt miſericordes & boni viderentur. Ideo ſubdit: *Amen dico vobis receperunt mercedem ſuam*. Non ſic tu facere debes,ſed ſi facere potes bonũ,fac intentione deo non hominibus placendo. Si enim propter infirmitatẽ tuam facere non potes, ſeu vales,ad minus tamen bonũ exemplũ præbe proximis tuis ad eorum meliorationẽ,non ad tui oſtentationem,& hypocrita non eris. Teſte beato Greg.31.Moralium:Sunt nonnulli qui & ſanctitatis habitũ tenent,& perfectionis meritum exequi nõ valent,de quibus nequaquã credendum inter hypocritarũ numerum currere,quia aliud eſt infirmitate,aliud callida ſimulatione peccare,hæc ille. Sequitur: *Te autem faciente eleemoſynam neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua*,id eſt noli pẽſare opera tua,vel cùm dextera tua id eſt bona intẽtio faciat bonum, hoc neſciat ſiniſtra,id eſt intentio mala,ſcilicet appetitus laudis humanæ.Sit ergo eleemoſyna tua in abſcõdito,ſcilicet ſecũdũ intentionẽ,Greg.Opus ſit in publico,vt intẽtio maneat in occulto

Et pater

Et pater tuus qui videt in abſcondito reddet tibi. Si nō modò, tunc, in futuro. Quia dicitur Eccleſiaſt. quinto. Altiſsimus patiens redditor eſt. Auguſt. Nullum malum impunitum, & nullum bonū irremuneratū eſt. Nota, tripliciter peccamus, ſcilicet in nos, in deū, & in proximū. Opus ergo ieiunij eſt cōtra peccatum in noſmetipſos factum. Oratio verò contra peccatū in deū factū. Eleemoſyna verò contra peccatum in proximum perpetratū. Et quia iſta tria prædicta ſunt opera ſatisfactoria pro peccatis, & nunc adeſt tempus pœnitentiæ. Ideo ad primū opus, ſcilicet ieiunium admonet nos epiſtola diei cinerum. Ad ſecundū, id eſt eleemoſynam ibidem eiuſdem diei euangelium. Ad tertium, ſcilicet orationē, inducit nos epiſtola heſternæ diei de Ezechia rege. Sed dices, quod eſt magis meritorū inter iſta tria? Reſpondetur ſecundum Tho. di. 15. quòd eſt eleemoſyna, quia includit alia. Primo orationē, quia obligat illum cui datur ad orandum. Secundo, quia ſubtractio bonorum exteriorum continet virtutē ieiunij, deinde oratio, quia includit quodammodo ieiunium ratione debilitatis corporis. Quæritur vtrum date eleemoſynam ſit in præcepto. Reſpondetur ſecundum ſanctum Tho. 2. 2. q. 32. quòd ſic, quia eſt præceptum affirmatiuum & obligat ad ſemper, ſed non pro ſemper, ſed pro loco & tempore, dum non ſit neceſſarium ſibi & ſuis quibus prouidere tenetur, ſed ſuperfluū. Luc. 11. Quod ſupereſt date eleemoſynam. Et in recipiētibus neceſsitas inſpicienda eſt. Ambroſius: Paſce fame morientem. Hoc docet lex naturalis: Quod tibi fieri vis, aliis fac. Item lex diuina: Luc. 7. Date & dabitur vobis. Lex poſitiua: vt habetur 86. di. Fratrem marinum excita, vt non ſolū credat lectionem & orationē ſibi ſufficere, ſed etiam eleemoſynis inſiſtere, & neceſsitatem patientibus impartiri. Item lex apoſtolica, 1. Ioā. 3. Non diligamus verbo, neq; lingua, ſed opere, &c. Nota eleemoſyna debet fieri multipliciter. Primo poſſibiliter: ſecūdo feſtinanter: tertio hilariter: quarto ſapienter. Primo debet fieri poſsibiliter, ſ. ſecundum facultatem. Tob. 4. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: ſi modicū, illud impartiri ſtude: quia ſecundū Aug. Deus non reſpicit ad manū, ſed ad cor, vt patet de vidua paupercula. Luc. 21. quam Chriſtus cōmendat propter oblationem duorū minutorū. Ideo Prouerb. 16. Spiritum ponderator eſt deus. Et Gregorius, Cor & non ſubſtantiam penſat deus. Nam dicit Matth. 10. Quicunque potum dederit vni ex minimis iſtis calicē aquæ frigidæ, non perdet

mercedem ſuam. Attamen ſuperfluum tenemur dare. Luc. 11. Quod ſupereſt, date eleemoſynã. Hierony. Aliena rapere conuincitur, qui ſuperflua tenere probatur. Secundo eleemoſyna debet dari feſtinãter. Prouer. 3. Ne dicas amico tuo vade, & reuertere, & cras dabo tibi, cũ ſtatim poſsis dare. Sicut multi ſunt non perpendentes clamatorem pauperum nudorum pedũ eis exprobrantes. Eccle. 4. Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datũ anguſtianti. Sed heu aliqui protrahunt tenentes cibũ vſque ad corruptionem: cum enim iam fœtet tunc volunt dare pauperibus. Prouerb. 3. De primitiis, i. optimis omnium frugũ tuarum da pauperibus. Aliqui verò protrahunt vſque ad tempus mortis. Eccle. 18. Ante languorem adhibe medicinã. Augu. Cõſiderate fratres quàm ſubdito plures omnia perdiderũt, &c. Nam tunc neceſsitas cogit eos relinquere tẽporalia, & non pietas. Tertio debet dari hilariter. Eccle. 33. In omni dato hilarem fac vultum tuum. 2. Corin. 9. Hilarem datorẽ diligit deus. Sed heu aliqui murmurãtes dant. Gregor. Qui dat cum tædio, perdit rem & meritum. Quarto ſapienter vidẽdo cui des, ſ. pauperibus. Eccle. 4. Eleemoſynã pauperis ne defraudes. Et Lucæ 14. Cùm facis conuiuium voca pauperes, & hos qui ſunt bonæ vitæ. Eccle. 12. Benefac humili & ne dederis impio. Item nota eleemoſyna tali modo facta eſt vtilis, & fructuoſa in multis, ſcilicet in vita, in morte, & poſt mortẽ. Primo prodeſt in vita, quia impetrat remiſsionẽ culpæ, Eccle. 3. Sicut in ſereno glacies: ſic per eleemoſynã ſoluentur peccata tua. Et ſicut aqua extinguit ignem, ſic eleemoſyna peccatum. Secundo valet eleemoſyna homini in morte. Nam animam de corpore egredientem miſericordiæ dei aſſociat. Ambroſ. Non ſunt hominis bona quæ non poteſt ferre ſecum, ſola eleemoſyna eſt comes defunctorum. Gregorius, Pauperes nõ ſunt contemnendi nec egeni, ſed exorandi, vt patroni. Luc. 16. Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, vt cùm defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula. Tertio eleemoſyna valet poſt mortem, ſcilicet in iudicio. Nam tria liberant reum in iudicio. Primo bonus prolocutor, & talis eſt eleemoſyna. Pſal. 111. Iocundus homo qui miſeretur & commodat, diſponit ſermones ſuos in iudicio: Nã dominus iudex erit eorum prolocutor dicens. Matth. 25. Eſuriui & dediſtis mihi manducare, &c. Secundo munus liberat in iudicio & ſic eleemoſyna. Prouerbiorum 21. Munus abſconditum extinguit iras: & donum in ſinu indignationem maximã:

Aug. Redime te dum viuis, & dum tẽpus habes, ne perdas tempus & pretium. Tertio amici intercedẽtes liberant reũ, & talis erit eleemoſyna. Eccl. 29. Cõclude eleemoſynam in ſinu pauperis, & ipſa orabit ꝓ te ad dominũ. Prouer. 6. Nec acquieſcet cuiuſcunq; precibus, nec accipiet pro redemptione dona plurima demptis eleemoſynis. Pſ. 40. Beatus qui intelligit ſuper egenũ & pauperẽ, in die mala liberabit eũ dominus. Tob. 12. Eleemoſyna à morte liberat, & ipſa eſt quæ purgat peccata & facit inuenire vitam æternam. Ad gloſam quam perducat, &c.

SABBATHO, ENARRATIO VII.

DE EPISTOLA.

Cum effuderis eſurienti animam tuam, & animam afflictam repleueris bonis, tunc orietur in tenebris lux tua. Eſaiæ 58.

SI in bello publico quis detentus fuerit, tũc oportet quòd rex belli vinctũ liberet. Spiritualiter: ſic naturale bellum eſt inter nos & diabolicas poteſtates. Et timendũ eſt quòd multi ſint capti. Nunc tales deberent deſtinare literas petitionis ad regẽ gloriæ vt eos liberaret. Et hoc docet eccleſia ſancta in introitu, dicens: Eſto mihi in deum protectorem. Similiter in collecta. ſ. Adeſto domine ſupplicationibus noſtris, & concede vt hoc ſolenne ieiuniũ deuoto ſeruitio celebremus. Si autẽ volumus exaudiri à rege gloriæ in talibus literis petitoriis, tunc debemus ceſſare à peccato, cordis, oris & operis. Et hoc docemur in epiſtola Iſa. 58. *Si abſtulero de medio tui cathenam*, id eſt, cordis peccata, quibus ligatus es: *& deſieris extendere digitũ*, ſcilicet ad mala opera: *& loqui quod non prodeſt*, ſcilicet peccata oris dimittẽdo, & nõ ſufficit dimittere peccata, ſed cum hoc debes agere bona opera. Ideo ſubdit: *Cũ effuderis eſurienti animã tuã: tunc orietur, &c.* In ſumma epiſtolę duo innuũtur. Primo docet abiicere peccata in ſeipſum & in proximum: ibi, *Si abſtuleris.* Secundo hortatur abiicere peccata in deum: ibi, *Si auerteris à ſabbatho.* De primo dicit: *Hæc dicit dominus*, ſcilicet cuilibet Chriſtiano. *Si abſtuleris de medio tui cathenam*, id eſt peccatum mortale, quo quis peccat in ſeipſum, vt eſt peccatum incontinentiæ & intemperantiæ, & eſt cathena diaboli, qua quis tenetur aſtrictus. Pſalm. 118. Funes peccatorum circumplexi ſunt me. Et Prouerbi. 5. Funibus peccatorum quiſque conſtringetur. Cum hac cathena diabolus trahit homines ad infernum. Figuratur in Samſon, qui fuit vinctus cathenis. Iudic. 16. & 2. Paralip. 33. Manaſſes fuit vinctus cathenis atq; compedibus, & ductus in Babyloniam.

ſpiritualiter,ſic peccator in infernũ. Et hæc cathena procedit à medio hominis.i.à corde.Ideo dicit: *Si abſtuleris de medio tui*,i. de corde tuo,& de appetitu ſenſitiuo *cathenam*, i.peccatum. Ad iſtam cathenam faciendam multi congregantur fabri.i.dæmones,vnus portat primũ annulum, ſ.ſuggeſtiones. Alter malam delectationem. Tertius inducit malum opus. Quartus malam conſuetudinem. Quintus neceſsitatem. Sextus deſperationem. De iſta cathena dicit Aug.in lib. Confeſsionum : Suſpirabam ad te ligatus non ferro alieno,ſed mea ferrea voluntate : velle meum tenebat me,& mihi inde cathenam fecerat & conſtrinxit me:quia ex volũtate peruerſa facta eſt libido:& dum ſeruitur libidini,facta eſt conſuetudo:& dum conſuetudini non reſiſtitur,facta eſt neceſsitas. Hanc cathenam dominus iuſsit auferre. Sequitur. *Et deſieris extendere digitum tuum*,ſ.aduerſus proximum eum non deridendo vel opprimendo. Vel deſieris loqui,quod non prodeſt,ſcilicet tibi nec proximo,ſ. verba detractoria. Pſal.100. Detrahentem ſecreto proximo ſuo hunc perſequebar. Prouerb.18. Mors & vita in manibus linguæ : qui diligunt eam comedent fructus eius. Subdit: *Cùm effuderis eſurienti animam tuam*,id eſt,affectionem:& non ſolùm affectu ſubueniẽdo,ſed & animam afflictam,id eſt,hominem fame vel ſiti infirmantem. *Repleueris bonis* , id eſt , recreaueris & conſolatus fueris, ſcilicet paſcendo famelicum : potando ſitibundum. *Tunc orietur in tenebris*,id eſt,in intellectu tuo : qui prius erat errorũ tenebris obfuſcatus, lux tua,ſcilicet gratiæ. Epheſ.5. Eratis aliquando tenebræ,nunc autem lux in domino. Et tenebræ tuæ, id eſt,virtutes tuæ intellectuales,quæ fuerunt prius per ignorantiam tenebroſæ , erunt, ſupple, claræ ſicut meridies. Nam omnia corpora quæ faciunt vmbram, in meridie faciunt breuiorem. Subdit : *Et requiem dabit tibi dominus deus tuus ſemper*,ſ. à paſsionibus & tentationibus carnis. Apocal.14. Amodò iam dicit ſpiritus,vt requieſcãt à laboribus ſuis. *Et implebit* , ſcilicet deus ſplendoribus animam tuam. Gl. Vnus enim radius iſtius ſplendoris eſt,vt peccatũ fugiat. Alter vt præcepta domini impleat. Tertius vt mundana cõtemnat. Quartus vt tormenta timeat. Quintus vt æterna gaudia appetat. Dicat autẽ quilibet noſtrorũ. Pſal.89. Et ſit ſplendor domini dei ſuper nos. Subdit: *Et oſſa tua liberabit*,ſ.in die iudicij ab igne æterno. Et nõ ſolùm animam tuam,verùm & corpus tuũ ab illo incendio præſeruabit. Sequitur: *Et eris quaſi hortus irriguus fertilis , plenus donis,&*

virtut

virtutibus. Et ſicut fons aquarũ cuius non deficiunt aquæ : ſic merita nequaquã deficient. *Et ædificabuntur in te deſerta ſeculorum*, i. columnæ muri, & tecta ſpiritualis ædificij, quæ fuerunt quaſi ab omnibus hominibus deſerta & relicta, fundamẽta generationis, quæ fuerunt locata à prophetis. *Et generationem ſuſcitabis*, ſ. prædicando verbo Dei facto vel exemplo: ſuſcitabis, ſ. in cordibus auditorum, & vocaberis *ædificator*, i, prædicator *ſepium*, i. doctrinarum, quibus eccleſia ſicut domus ſepibus cingitur, i. munitur: Eccleſ. 36. Vbi ſpes non eſt poſſeſsio diripietur. *Auertens*, id eſt deſtruens, ſemitas iniquitatum, id eſt errores. Dixi ſecũdo hortamur abiicere peccata, quæ ſunt commiſſa contra deũ, dicens: *Si auerteris à ſabbatho*, quę eſt dies, quam ſanctificauit dominus, *pedem tuum*, ſcilicet vt non vadas ad faciendum mala: & *auerteris facere voluntatẽ tuam*, ſ. fœdam & carnalem in die ſabbathi, qui eſt dies ſanctus domini: non ꝙ formaliter ſit capax ſanctitatis, ſed quia eſt ſanctis operibus deputatus præ cæteris diebus. *Et vocaberis ſabbathum delicatũ* i, deo acceptum; quia nõ vult tangi nec violari per aliquod opus ſeruile in eo. *Et vocaberis ſabbatum ſanctum domini*, i. domino ſanctificatum: *glorioſum* id eſt, gloriæ dei debitum: *Et glorificaueris eum, dum nõ facis vias tuas*, id eſt operationes prauas, quæ ſunt viæ ducentes ad barathrum: *Et non inuenitur voluntas tua*, ſ. in ſabbatho: *vt loquaris ſermonem*, otioſum vel mendatioſum. *Tunc delectaberis ſuper domino*, ſ. qui confert animæ tuæ ſpiritualem conſolationem. *Et ſuſtollam te*, i. eleuabo te, *ſuper altitudinem terræ*; i. ſuper terrenã omnia ad celſitudinem meam. Et cibabo te, id eſt reficiam, *hæreditate Iacob patris tui*, i. Ieſu Chriſti de ſtirpe Iacob naſcituri, quã hæreditatem cõmunicabit fidelibus ſuis. Et viſo gloriæ dei electi. Nota ſecundum ſanctum Thom. videbitur deus ſine medio. Et medium eſt triplex, ſ. differens, obnubilans, & diſponẽs: Sine medio differenti videbitur deus. quia dei viſio non eſt per diſtantiam, ſed per præſentiam: cùm ipſe deus eſſentialiter ſit vbiq;. Item videbitur ſine medio obnubilãte, quia tollitur ænigma. Nota nunc multiplex eſt medium inter deum & nos. Primũ eſt medium peccati. Eſa. 59. Iniquitates veſtræ diuiſerũt inter vos & Deum, & illud eſt mediũ impiorũ. Secũdum eſt medium creaturæ. Ro. 1. Inuiſibilia dei à creatura mũdi, quæ ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciũtur: & eſt medium philoſophorum. Tertiũ eſt medium figuræ. 1. Corint. 10. Omnia in figura contingebãt illis. Illud eſt medium patriarcharũ & prophe-

Quarum eſt medium ſcriptur æ. Pſalm. 118. Declaratio ſermonum tuorum illuminat. Hoc eſt medium theologorum. Quintum eſt medium fidei. Apoca. ſecũdo: Eſto fidelis vſque ad mortem:& dabo tibi coronã vitę. Hoc eſt medium fidelium. Sic videbitur deus in futuro ſine duobus mediis. Sed ſine tertio medio, ſcilicet diſponente, hoc eſt ſine gratia nõ videbitur gloria dei. Et hæc eſt hæreditas patris Iacob. Concórdia inter epiſtolam & euangelium. In epiſtola hortatur nos ad abiiciẽdum ea quæ violant ſabbathum. In euangelio dicitur de naui, quia per abiectionem peccatorum Ieſus intrat nauem animæ.

DE EODEM, ENARRATIO VIII.

DE EVANGELIO.

Confidite, ego ſum, nolite timere. Mar. 6. Matt. 14. & Ioan. 6.

RAtionabile eſt & congruum, vt his qui poteſt in neceſsitatibus ſuccurrere, & auxilium præſtare, quòd hoc faciat quandoque non rogatus his qui indigent: quatenus per hæc in aliorum notitiam veniat pariter & amorem. Spiritualiter, ſic fecit Chriſtus diſcipulis. Figuratur Lucæ 10. Samaritanus ſauciato & ſemiuiuo relicto præſtabat auxilium ſine ſingulari ſupplicatione. Spiritualiter: Samaritan⁹ interpretatur cuſtos, & ſignificat Chriſtũ, qui eſt adiutor in opportunitatibus, ad quẽ dicimus: Auxilium meum à domino. Ideo vulnerato generi humano ex ſua benigna miſericordia auxilium præſtitit ad Titũ 3. Non ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos: ſed ſecũdum ſuã miſericordiam ſaluos nos fecit. Sic ſuccurrebat diſcipulus, vt cognoſceretur & ardentius amaretur in periculo maris eos cõſolando. Nam propter hoc venit iuxta illud Iſa. 61. Spiritus domini ad annunciandum manſuetis miſit me, vt mederer contritos corde. Ideo ad eum cõfugiant omnes malè habẽtes quos conſolatur ſicut diſcipulos ſuos, dicens: *Confidite, ego ſum, nolite timere.* In ſumma euangelij innuuntur duo. Primo diſcipulorum turbatio, ibi: *Cùm ſero factum eſſet.* Secundo ſubditur eorum cõſolatio, ibi: *Confidite.* De primo dicit: In illo tempore, ſcilicet poſtquam dominus de quinque panibus quinque millia hominum ſatiauit. Tunc turbæ voluerunt eum facere regem, exiſtimantes quòd paſceret eos ſemper, & quòd ſub eius regimine eis nihil deficeret. Quod cùm Chriſtus cognouiſſet fugit in montem, vt habetur Ioannis 6. & vt ſcribit Matthe. 14. capit. Compulit Ieſus diſcipulos aſcendere in nauiculam, & tranſfretare vltra mare Galilææ. Et fugit ipſe in montẽ ſolus ora-

re patrem. Dans nobis per hoc exemplũ humilitatis:quia quęſitus ad honorem fugit,quæſitus verò ad mortẽ vltrò ſe obtulit:vt habetur Ioã.18.Cùm ergo Ieſus ſic fuiſſet in mõte ſolus, diſcipuli fuerunt in medio fluctuum.De quo dicit: *Cùm ſero factum eſſet,erat nauis in medio maris,& Ieſus ſolus in terris.* Gloſa: Periculũ eò maius erat ratione loci, quia nauis in medio mari,& ratione abſentiæ nautæ,id eſt Chriſti:ergo qui carẽt Chriſti ſocietate exponũtur tentationibus.*Et videns eos laborãtes in remigando,erat enim ventus contrarius illis.*Iterum augmentatur eorum triſtitia ratione venti. Bæd. hunc textum exponit myſticè de eccleſia,ſic dicens:Labor diſcipulorum in remigando, & contrarius ventus labores ſanctæ eccleſiæ varios deſinat:qui inter vndas ſeculi aduerſantis & immũdorum flatus ſpiritutũ ad quietem patriæ cœleſtis,quaſi ad finen littoris,& ſtationẽ peruenire conatur.Vt in tribulationibus ſic dicere poſsit cum Pſal.9.Vt quid domine receſsiſti longè, deſpicis in opportunitatibus in tribulatione.Attamen non obliuiſcitur orationem pauperũ,vt apertè dicitur:*Quia vidit eos laborantes in remigãdo.* Et ſi ad horam differre videtur auxilium,nihilominus eos cõſolatur & roborat.1.Cor.10.Fidelis deus,qui non patietur vos tentari vltra id quod poteſtis.Ideo ſubdit:*Et circa quartã vigiliã noctis venit ad eos ambulãs ſupra mare.* Chryſoſto.Nox diuiditur in quatuor vigilias, & quæque vigilia habet tres horas:& hæc quarta vigilia fuit prope diem.Sed diceres : Cur tandiu tardauit eos conſolari? Reſpondetur ſecundum Theophil.Hoc permiſit vt doceret eos habere patientiam,& expectare in tribulatione conſolationem à deo,& non ſtatim deſperare vt aliqui faciunt.Iaco.5.Patientes eſtote & vos , & confirmate corda veſtra,&c.Ecce agricola patienter expectat pretioſum fructum terræ , patienter ferens donec accipiat temporaneum & ſerotinũ. Sed diceres:Quomodo in mortali corpore potuit ambulare ſuper mare? Reſpõdet Hugo, quòd hoc euenit ratione dotis agilitatis,& ſubtilitatis corporis. Gregor.ratione aquæ ſuppeditãtis & obedientis ſuo creatori.Dionyſius:ſicut ignoramus qualiter de virginis vtero proceſsit ſine leſione ſigilli virginalis:ſic & hic.*Et volebat præterire eos.*Auguſt. Quia in diuerſum ibat , quia eis ita apparuit vt in mente eorum fuit : erant enim paruæ fidei . *At illi vt viderunt eum ambulantem ſuper mare , putabant phantaſma eſſe , quod eſt apparitio rei exiſtentis.* Timentes ne eſſet apparitio alicuius ſpiritus maligni eis ne-

cere volentis. Ecce parua fides diſcipulorum. Licet enim viderant eum multa ſigna feciſſe,& præcipuè in multiplicatione panum:tamen non crediderunt eum ſuper mare poſſe ambulare. Sequitur: *Et exclamauerunt. Omnes enim cùm eum viderunt turbati ſunt.* Teophilus: Maiorem eis incutit timorem per apparitionem:ex eo quia phantaſma putauerunt. Hæc ille. Et ſi cognouiſſent eum non immeritò fuiſſent conturbati,ex eo quòd voluit eos præterire,quaſi nollet eos in periculo adiuuare. Eodem modo contingit nunc eccleſiæ fidelibus in tentationibus paſsionum,ſiue aduerſitatum exiſtentibus.prout dicit Beda in homilia ſic inquiens: Sic enim ſæpe diuina pietas fideles in tribulatione poſitos ſuperna pietas deſeruiſſe viſa eſt:vt quaſi laborantes in mari diſcipulos Ieſus præterire voluiſſe putaretur. Vnde eſt illud eccleſiæ martyrij certamina deſudátis: Quare oblitus es mei dum confringuntur omnia oſſa mea?&c. Sed dicunt inimici deridentes: Vbi eſt deus eorum? quaſi naufragiũ paſsis nauigantibus apoſtolis dicit ipſe deus eorum: Cùm trãſieris per aquam ego tecum ero,& flumina nõ operient te:cùm ambulaueris in igne,nõ cõbureris, & flãma non ardebit in te. Vnde nunc rectè ſubdit: *Et ſtatim loquutus eſt illis,& dixit eis, Cõfidite ego ſum,nolite timere.* Hoc verbum ſecundum Chriſoſtomum & timorem ſoluit,& fiduciam præparauit:quòd autẽ dicit, *Ego ſum*, ait Hieronymus,nec ſubiungit,quis ſit:quia ex voce ſibi nota poterant intelligere eum,qui per obſcuræ noctis tenebras loquebatur: vel ipſum eſſe ſcire poterant quẽ loquutum ad Moyſem nouerant: Hæc dices filiis Iſraël: Qui eſt, miſit me ad vos. Hæc ille. Vtinam & nos in maximis timoribus poſitos hoc ſuo vocabulo,ſcilicet ego ſum,dignaretur miſericorditer conſolari,precipuè in mortis articulo,vbi eius præſentia nobis maximè erit neceſſaria. Sciendum hic quòd eadem vox Chriſti quoſdam terret. Ioan. 18. Hæc cùm dixiſſet abierat retro,&c. Quoſdã verò oblectat ſicut Mariã Magdalenã cùm eum quæreret ad ſepulchrum. Et nũc diſcipulos in tribulatione:ſic etiam in prædicatione vna & eadem voce vnus conturbatur,alter lætatur. Timor enim illorũ eſt cauſa perturbationis: amor autem aliorum eſt cauſa conſolationis. Vnde ad tribulatos,& patienter eum expectantes libenter aſcendit,ſicut hic ſequitur: *Et aſcendit ad illos in nauim,& ceſſauit ventus.* Sicut enim Chriſti abſentia eſt cauſa perturbationis:ſic eius præſentia eſt cauſa conſolationis,& aduerſitatis ceſſatio. Bæda in homilia,

In

In quocunque corde per gratiam ſui amoris adeſt, mox vniuerſa vitiorum,& aduerſantis mundi & malignorum ſpirituũ bella quieſcũt. Hæc ille. Vnde ſequitur de apoſtolis: *Et plus magis intra ſe ſtupebant. Non enim intellexerunt miraculum de panibus. Erat enim cor eorũ obcæcatum.* Vnde Bæda in homilia: Dominus quidem in miraculo panum quàm eſſet conditor rerum oſtendit. Et in ambulãdo ſuper vndas, quòd haberet corpus ab omni grauamine peccatorum liberum edocuit:& in placãdo ventos vndarúmque rabiem ſedando, quòd elementis dominaretur monſtrauit. Sed carnales adhuc diſcipuli nondũ eum adeſſe cognoſcebant. Et quidem virtutum magnitudine ſtupebãt; necdum veritatẽ in eo diuinæ maieſtatis cognoſcere valebant. Hæc ille. Conſequenter pro ſecundo principali tangitur ſuccurrẽtis benignitas medicatiua quam comportatio probat populoſa. *Et cum transfretaſſent venerunt in terram Genezareth, & applicuerunt. Cúmque egreſſi eſſent de naui, cognouerunt eum*, ſcilicet illi de terra Genezareth. Quia per famam quam audierant, & per miracula quæ aliqui eorum viderant, cognouerũt quòd ille erat qui infirmos curabat: aliquibus etiam vt dicit Bæda, vultu notus erat. Miſticè. Sciendum, quòd cùm de naui pœnitentiæ egreſsi fuerimus, quando ſcilicet per mortem ad portũ cœleſtis patriæ venerimus: tũc cognoſcemus eum,& nos facie ad faciem, quem hic per ſpeculum in ænigmate perſpeximus: vt habetur, primæ Corinth, decimo tertio capite. Multi etiam Gentilium & Iudæorum cognouerunt Chriſtũ in eum credendo, ſed non credidiſſent niſi Apoſtoli pro maiori parte prius egreſsi fuiſſent de hoc mundo ad cœleſtem patriam. Sequitur: *Et currentes per vniuerſam regionem illã, cœperunt in grabbatis illos qui ſe male habebant, circunferre vbi audiebant eum eſſe.* Bæda: Vide quanta ſit fides hominum terræ Genezareth: vt non præſentiũ tantùm ſalute cõtenti ſint, ſed mittuntur ad alias per circuitũ ciuitates, vt omnes currant ad medicũ. Hæc ille. Sic & nos non debemus eſſe cõtenti, ꝙ ſoli ſaluemur per confeſsiones & prędicationes: ſed & omnes malè habentes in anima qnantũcunq; diſtantes afferre debemus vt ſanentur. *Et quocunq; introibat in vicos, aut villas, aut in ciuitates ponebant infirmos, & deprecabantur eum, vt vel fimbriam veſtimenti eius tangerent. Et quicunq; tangebãt eum, ſalui fiebant.* Vnde autem tales didicerãt vt fimbriam eius tangerẽt, ſi ſanitatem conſequi vellent, indicat Chryſo. dicens: Mulier enim quæ fluxum ſanguinis patiebatur vniuerſos hãc

ſapientiam edocuit, vt ſi tangerent fimbriam veſtimenti Chriſti ſanarentur. Patet etiam quòd Chriſtus tẽpore quo adſens fuit, non ſolùm fidem eorum diſſoluit, ſed & maiorem reddidit, cuius virtute omnes ſaluati ſunt: quia, *quotquot tãgebãt eum, ſalui fiebant.* Hæc ille. Si talis medicus adhuc eſſet omnes poſt eum currerent, vt ſanitatem corporum reciperent. Qui ſi rectè crederent, ad vnitatem eccleſiæ credendo & operando currere deberent. Quæ quidem eccleſia per gratiam quam accepit, & in ſacramentis quæ diſtribuit, ſanitatem animarum conferre non deſiſtit. Nota ſpiritualiter: Si vis ſanari ab infirmitate animæ, tange veſtimenta eius, ſcilicet humilitatis. Pſal. 103. Abyſſus ſicut veſtimentum amictus eius. Sicut enim abyſſus eſt inſtabilis, ſic vnio humanæ naturæ cùm diuina. Primo ſummitatem, ſcilicet natiuitatis: quoniam vilibus pannis inuolutus eſt. Secundo medium, ſcilicet proceſſum vitæ prædicando ieiunãdo, ambulãdo. Tertio fimbriam, ſcilicet aduentum ad iudiciũ. Ioan. 5. Omne iudicium dedit filio. Matth. 25. videbunt filium hominis, &c. Et ſanaberis in anima. Et generaliter omni tempore. Ezechi. 18. Si impius egerit pœnitentiã ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, &c. vita viuet, & non morietur. Et hoc cognouit Pſal. 141. In quacũq; die inuocauero. &c. ſ. iuuẽtutis & ſenectutis. Itẽ generaliter in omni populo. Act. 10. In veritate cõperi, non eſt acceptor perſonarũ deus: ſed in omni gẽte qui timet eũ & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi. Nõ plus diuitem quàm pauperẽ, ſeruum quàm dominum. Ezech. 18. Ecce omnes animæ meæ ſunt. Item generaliter in omni infirmitate ſpirituali & corporali. Matt. 4. Circũibat Ieſus totam Galilæã docẽs in ſynagogis, & ſanans omnẽ languorem & infirmitatẽ in populo. Greg. Cœleſtis medicus ſingulis vitiis adhibet medicamẽta. Ergo tãge, fide, oratione, & amore, propter ſanitatẽ recipiendã. Myſticè, per mare, in quo laborabãt diſcipuli intelligitur præſens mũdus. Nã mare multas habet proprietates. Primo, in mari eſt auræ inſtabilitas. Et ſic homo ĩ præſenti mũdo eſt inſtabilis. Iob 14. Nunq̃ in eodem ſtatu permanet. Sed ſicut in mari fluctus eleuantur & deprimuntur: ſic & in præſenti mũdo eleuatur homo ꝑ ſuperbiã. Pſal. 92. Eleuauerũt flumina fluctꝰ ſuos. Et deprimitur per paupertatẽ, deniq; eiicitur in ꝓfundũ peccatorũ. Ecc. 27. Propter inopiã multi deliquerũt, ſ. rapiẽtes aliena. Aut ſe venales exponunt in luxuria: aut diuitibus inuidẽt. Ideo Pſ. 72. Deiecisti eos dũ alleuarẽtur. Illã inſtabilitatẽ

tatẽ non euades dũmodo es in mũdo. Aug. Inquietũ eſt cor meũ donec requieſcat in te. Secundo in mari eſt aquarũ multiplicitas. Eccle. 1. ca. Omnia flumina intrãt mare, &c. Et ſic in mundo miſeriæ multitudo. Threno. 2. ca. ſic habetur: Magna eſt enim velut mare cõtritio tua. Et Iob 14. ca. dicit: Repletur multis miſeriis. Eccl. 2. ca. Cũcti dies eius doloribꝰ & ærumnis pleni ſunt, ſ. à die natiuitatis vſq; ad diẽ mortis. Tertio in mari piſces maiores deuorant minores. Et ſic potentes in mundo opprimunt pauperes. Iac. 2. ca. Nónne diuites per potentiã opprimunt vos? Quarto in mari eſt fluctus velocitas, & ſic in mũdo vitæ breuitas. Vnde Iob 14. c. Breues dies hominis ſunt. 2. Reg. 14. Omnes morimur & quaſi aqua dilabimur. Nam ſicut ſemita nauis nõ videtur, & volatus auis: ſic priorum nõ eſt memoria. Baruch 3. Vbi ſunt principes gẽtium, qui dominãtur beſtiis terræ: qui in auibus cœli ludũt, qui argẽtum theſaurizant & aurum in quo cõfidunt homines: & non eſt finis acquiſitionis eorũ? Deſcenderunt ad inferos & alij loco eorum ſurrexerũt. Quinto in mari eſt periculoſitas, & ſic in mundo. Eccleſ. 9. Neſcit homo finem ſuum, &c. Similiter incertitudo in anima. Eccl. 9. Nemo ſcit an amore vel odio dei dignus ſit. Ideo ſi volumus ſecurè peruenire ad littus ſalutis, aſcẽdamus in nauẽ pœnitẽtię: de qua Eſa. 60. Me enim inſulæ expectãt & naues maris in prĩcipio vt adducã filios de longe, i. deviis peccatorum. Et iterũ Eſa. 60. Filij tui de lõge veniẽt qa peccatores elõgati ſunt à deo. Pſ. 168. Lõgè à peccatoribꝰ ſalus. Hãc nauẽ debemus aſcẽdere multis de cauſis. Nam primo aliquis aſcendit nauẽ ne ſubmergatur in profundũ: & ſic nos. Nã omnes nõ exiſtẽtes in naui pœnitentiæ ſubmergũtur in anima. Luc. 13. Niſi pœnitẽtiam egeretis, oẽs ſimul peribitis: vt Iudas, Cain, Eſau, &c. Secũdo aliquis aſcẽdit nauẽ propter propriam vtilitatẽ. Et ſic aſcẽdere debemus in nauem pœnitẽtiæ, quia per eam mercabimur remiſſionẽ pecatorum. Ezech. 18. Si impius egerit pœnitentiam de iniquitatibus ſuis: omniũ iniquitatũ eius nõ recordabor. Item aſcẽſus in nauem pœnitẽtiæ cõfert gloriã. Matt. 3. Pœnitẽtiam agite, appropinquabit eñ regnũ cœlorũ. Item aſcẽſus in nauẽ pœnitẽtię liberat ab inimicis. Ezech. 13. Tradã te inimicis propter peccata tua: & per pœnitẽtiã liberaberis. Et Ezech. 18. Cõuertimini & agite pœnitẽtiam: & nõ erit vobis iniqtas in ruinã. Pſal. Ne tradas beſtiis animas cõfitẽtiũ tibi. Tertio debemus aſcẽdere nauem pœnitẽtiæ ꝓpter Chriſti benignitatẽ. Ro. 2. Ignoras quo-

niam benignitas dei ad pœnitentiam te adducit. De hac benignitate dicitur cap.11. Misereris omnium domine quia omnia potes: & diſsimulas peccata hominum propter pœnitentiā. Et Ezech.18. Nolo mortem peccatoris,&c. Et 1.Timo.2. Deus vult omnes homines ſaluos fieri,& ad agnitionem veritatis venire. Quarto debemus aſcendere naue in pœnitentiæ propter tēporis opportunitatem,2.Corinth.6. Ecce nunc tēpus acceptabile. Pſal.101. Miſereberis Syon,quia venit tempus. Item notādum, aſcendentibus nauem pœnitentiæ triplex eſt ventus cōtrarius. Primus ventus eſt tentatio diaboli. Iſte eſt ventus,de quo dicitur Iob 1. Ventus vehemens irruit à regione deſerti & cōcuſsit quatuor angulos domus. Quatuor anguli domus,ſunt quatuor virtutes animæ,ſcilicet prudentia,iuſtitia,temperantia, & fortitudo. Tunc iſti quatuor anguli concutiuntur & domus cadit, quando homo grauem tentationē paſſus non habet vſum iſtarum virtutū. Huic vento debet homo reſiſtere per fidē.1.Petr.5. Vigilate quia aduerſarius veſter,&c. Cui fortiter reſiſtite in fide. Secundus eſt vexatio carnis. Galat.5. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritū. Sed oportet reſiſtere per abſtinentiam. ſcilicet abſtinendo à delectationibus prauis,& à ſuperflua cibatione & potatione. Epheſ.5. Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria. Ideo Apoſtolus talem materiā in ſe refrænabat dicens.1.Corinth.9. Caſtigo corpus meum & in ſeruitutē redigo. Tertius vētus eſt mundus. Ioan.16. In mundo preſſurā habebitis. Huic vento debemus reſiſtere per fugam.1. Ioan.2. Nolite diligere mundum neq; ea,quæ,&c. Quia dicit Aug. Mundus vult ſeruitores ſuos vorare & non portare. Ideo rogabat propheta,pſal.68. Non me demergat tēpeſtas aquæ,neq; abſorbeat me in profundum. Itē cōtra pericula maris nautæ multa faciunt. Primo naues exonerant,ſecundo aquas exhauriūt,tertio rupturas obſtruunt,quarto anchorā iaciunt. Primo naues exonerāt,& ſic nos nauē animæ exonerare debemus per largitionē eleemoſynæ. Daniel.4. Peccata tua eleemoſynis redime. Figuratur Ionæ 1. Vbi nautæ proiecerint bona ad mare vt ſaluarētur. Spiritualiter ſic nos tēporalia. Pſal.71. Animas pauperū ſaluas faciet,ex vſuris & iniquitate redimet animas eorū. Sed heu de aliquib' cōqueritur. Pſal.48. Simul inſipiens & ſtultus peribūt: relinquent alienis diuitias ſuas.&c. Secūdo exhauriūt aquas. Et ſic nos abiicere debemus ſuperbiā per humilitatē. Thren.2. Effunde ſicut aquā cor tuum ante conſpectum domini. Nam qui ſuperbiam nō effundit,

dit,hic peribit.Pſal.82.Deieciſti eos dum alleuarentur:& ſubito perierunt propter iniquitatē ſuam.Et econtrà Prouerb. 29, Humilem ſpiritus ſuſcipiet gloria. Tertio rupturas obſtruūt: ſic nos foramina ſenſuum obſtruere debemus per timorē domini.Quia dicitur Hiere.9.Mors intrauit per feneſtras, id eſt per ſenſus exteriores.Eccleſ.15.Qui timet deum, faciet bonū. Quarto anchoram iaciūt in profundum,ſcilicet ſpei. Vnde ad Heb.6.Fortiſsimum ſolamē habeamus,qui confugimus ad tenendum propoſitā ſpē.Pſal.16.Saluos faciet ſperātes in ſe.&c.

DOMINICA INVOCAVIT, ENARR, IX.

DE EPISTOLA.

Hortamur vos ne gratiam dei in vacuum recipiatis. 2. Corinth.6.

SOlent principes quando pugnaturi ſunt cum hoſtibus ſuis præmonere populum ſuum, vt ſtrennuè agant. Spiritualiter,ſic nunc exercitus militiæ Chriſtianæ ad pugnā egreditur contra nequitias dæmonū & aduerſus acies vitiorum. Idcirco Apoſtolus tanquā dux belli ſtrennuus exhortatione prudenti nos animat in epiſtola hodierna ſicut præcepit dominus Deut. 20.Appropinquāte prælio ſtabit ſacerdos ante aciem:& ſic loquetur ad populum:Audi Iſraël,vos hodie contra inimicos veſtros pugnam cōmittitis,non pertimeſcat cor veſtrum, nolite metuere:nolite credere nec formidetis eos,quia domin⁹ deus veſter in medio veſtri eſt,& pro vobis contra aduerſarios dimicabit:vt eruat vos de periculo. Talia ſacerdos ſtans ante aciem loquatur ad populum.Spiritualiter,ſic hodie hortatur nos Apoſtolus,vt arma regis noſtri non abiiciamus:ſed in eis viriliter dimicemus: cùm ait, *hortamur vos ne gratiam,&c.* In ſumma epiſtolæ tria inuntur,Primo horatur nos ad virtuoſam operationem,ibi,*hortamur.*Secundo ſubdit temporis beneplaciti ſuſceptionem,ibi,*ecce nunc.* Tertio docet nos habere copioſam perfectionem,ibi,*In omnibus exhibeamus,&c.*Vel ſic. In ſumma epiſtolæ duo inuūtur. Primo hortatur nos ad ſuſceptæ gratiæ oſtenſionem,ibi,*fratres hortamur.* Secundo prohibet ſcandali offenſionem,ibi,*Nemini dantes vllam offenſionem.* De primo dicit: *Hortamur vos ne gratiam dei in vacuum recipiatis,* id eſt,ne ſine fructu dei gratiam,quam ſuſcepiſtis ſtare faciatis. Pro quo nota,multa ſint bona quæ preſtantur nobis ex dei gratia. Prima ſunt bona naturalia,quæ contulit nobis in ipſa creatione, corpus cum ſenſibus:animam cum viribus,ſcilicet potentiam

diſcernendi inter bonum & malum:potentiam appetendi bónum & deteſtandi malum:dedit nobis ſimiliter & liberum arbitrium,vt liberè & nullo cogente declinaret homo à malo,& faceret bonum. Et per hoc meretur bonum æternum. Deu. 30.Teſtes enim inuoco cœlum & terram,quòd propoſuerim vobis vitam bonam & benedictionem & maledictionem. Elegi ergo vitam,&c.Et Eccle.15. Appoſui tibi aquã & ignem: ad quod volueris extende manum tuam. Et in hac libertate conſiſtit tota dignitas hominis. Vnde valde ſtulti ſunt qui dicunt: Quare deus non fecit hominem talem qui peccare non poſſet? quoniam aliàs non eſſet merito ſuo commendabilis.Hæc eſt enim maxima commendatio viri iuſti,qui potuit trãſgredi & non eſt tranſgreſſus. Eccleſi.31.Hanc gratiam in vacuum recipiunt qui malum diligunt & bonum fugiunt,& qui exhibent mẽbra corporis arma iniquitatis. Alia bona quæ habentur ex dei gratia ſunt tẽporalia,vt ſanitas corporis:trãquilitas temporis:& fertilitas rerum.Sed miſeri ſanitate corporis abutuntur luxuriãdo.Vnde Salomon.Prouer.5.c.Ne des alienis,id eſt dæmonibus honorẽ tuum.Singuli habent honorẽ ſuum.Cõiugati habent honorẽ coniugij:continentes honorem cõtinentiæ: virgines honorẽ virginitatis.Et annos tuos crudeli,ſ.tẽpus tibi ad pœnitentiã deputatum ne diſsipes. Nota,multi ſunt modi quibus cognoſcitur,quòd quis gratiam dei in vacuum recipit. Primo quãdo quis gratias deo nõ agit.Ber.Nõ eſt dignus dandis,qui nõ agit gratias de datis. Secundo quãdo bonum quod habet de gratia quaſi propter meritũ ſuum ſibi attribuit,quod eſt contra Apoſtolũ 1.Cor.4.ca.Quid habes quod nõ accepiſti? Auguſt.Memẽto quicquid habes aliunde habes:imperfectè habes amittere potes. Tertio quando gratiã collatam & gratis datã quaſi voluntariè reiicit. De quo Oſeæ 8.ca.Proiecit Iſraël bonũ.Chryſoſt.Gratia eſt adiutorium infirmitatis humanæ,ſ. mundũ & diabolũ vincat. Exemplũ in Vitis patrũ de illa muliere,quæ cùm viciſſet diabolũ,& dæmon dixiſſet,vicit me illa:reſpondit illa:Non ego ſed dominus meus.Apoſtolus 2.Co. 11.Nõ ego,ſed gratia dei mecũ. Quarto quãdo ſecundũ eam nõ operatur.1.Tim.4. Noli negligere gratiã dei quæ in te eſt. Quinto quãdo in gratia non perſeuerat.Heb.13.Optimum eſt gratia ſtabilire cor. Sen.Quid prodeſt cibus corpori qui aſſumitur & ſtatim reiicitur,& ſic gratia animæ ſi cito perditur? Chryſ.Tolle perſeuerantiã,nec habet mercedem obſequium,

nec gratia beneficium,nec fortitudo laudem. Item per gratiã dei poſſum intelligere beneficium redemptionis. De qua gratia.2.Cor.8.Scitis gratiã domini Ieſu Chriſti cùm diues eſſet propter nos egenus factus eſt,vt illius inopia diuites eſſemus. Eccle.29.Gratiam fideiuſſoris tui ne obliuiſcaris.Et Augu.loquens de tali gratia dicit:Redimit venditos, viuificat occiſos, honorificat iniuriatos.Gratiam iſtam in vacuũ recipit,qui tanti beneficij immemor exiſtit,ſ.per ingratitudinẽ,quod eſt maximum peccatũ,vt dicit Ber.Ingratitudo eſt ventus vrẽs exciccans fontem pietatis. Idcirco in præſenti tempore non debemus gratiam dei in vacuum recipere. Rationem ſubdit:*Tempore accepto exaudiui te*,ſ.à peccatis liberando.Galat.4. At vbi venit plenitudo temporis miſit deus filium ſuum,&c.Et ſubdit: *In die ſalutis*,ſ.quo nota eſt vera mundi ſalus:adiuui te,ſ.per miſericordiã tibi exhibitã.Dicit ergo:*Ecce nunc tempus acceptabile*, ſ.ad agendum pœnitentiam,quia nunc acceptatur ſacrificium iuſtitiæ:ecce nunc dies ſalutis,ſ. ad promerendam gloriã:quia nunc acquiritur meritum ſalutis æternę.Hanc gratiam in vanum recipiunt,qui de die in diem pœnitere differunt. De quo Iob.24.Dedit ei dominus locũ pœnitẽtiæ:& ille abutitur eo in ſuperbia.Apo.2.Dedit ei tẽpus vt pœnitentiã ageret & nõ vult pœnitere à fornicatione ſua.Tales ſunt habentes vocẽ coruinã dicẽtes:Cras cras:ꝓtrahentes vſq; ad ſabbathũ paſchæ.De quibus Eccl.5.Ne tardes conuerti ad dominũ deum tuum. Nota, multa ſunt quæ promouent hominem & hortantur ad pœnitẽtiam.Primum dei benignitas. Secũdum tẽporis opportunitas. Tertium pœnitẽtiæ vtilitas.Quartũ eſt durationis nocibilitas vt habetur alibi.Attamẽ ſciendũ eſt ꝙ multiplex legitur tẽpus in ſacra ſcriptura. Eſt enĩ tẽpus acceptabile, tẽpus miſerabile, tẽpus formidabile.De j.dicitur in textu:*Ecce nũc tẽpus acceptabile*,ſ.in quo medic⁹ per ſe venit offerẽs vnguẽta ſuauitatis,& curans vulnera peccatorũ.In quo tẽpore poſſumus cõſtituere pacem cũ angelis & hominib⁹. Hie.8.Expectauimus pacẽ & non venit,quæſiuimus tẽpus medelæ,& ecce formido. Vbi loquitur de hoc tempore gratiæ deſiderans illud videre. Et hoc tempus gratiæ nunc habes. Nam tempus quadrageſimæ eſt acceptabilius ad lucrãdum quàm alia tempora. Primò, quia cãpſores nunc in locis ſuis inueniũtur,id eſt pœnitentiarij parati ad audiendas cõfeſsiones.O quàm felix mutuatio fit in foro pœnitẽtiali. Vilisſima enim moneta eſt quã peccator apportat:& pre-

tioſiſsima eſt quam deportat:quia peccata ſua ibi dimittit & gratiam dei ibi acquirit.Tob.3. In tempore tribulationis peccata dimittis his qui inuocant te.Item in quadrageſima quaſi in nundinis dei abundantius venalia exponũtur,ſcilicet ipſum regnum cœlorum.Vnde dicit Aug.Venale habeo,quid? regnũ cœlorum.& tantum valet quantum habes.Attamen in nũdinis iſtis quid præcipuè emendum ſit,oſtẽdit nobis dominus, Apocalyp.3.Suadeo tibi emere à me aurum ignium probatum vt locuples fias.Aurum iſtud eſt caſtitas aut charitas: Vnde aurũ emunt qui charitati ſtudent. Sed ſunt aliqui qui in nundinis iſtis plumbum vel argentum emunt. Illi reuera emunt plumbum qui opera miſericordiæ in mortali faciunt. Opera enim mortalia ad ſimilitudinem plumbi ſunt ponderoſa & non pretioſa. Argentum enim emunt,qui ſapientiam huius mundi ſequũtur. Nam ſicut argentum non reputabatur alicuius pretij tẽpore Salomonis,vt habetur.3.Reg.10.ſic ſapiẽtia huius mundi ſtultitia eſt apud deum.1.Cor.3.Ideo in hoc tẽpore debemus emere aurum charitatis & miſericordiæ.Pſal.101.Quia temp' miſerendi eius,quia venit tempus.Et hoc tẽpore ſtrictiſsima eſt reddenda ratio.Anſel.O lignum aridum quid reſpondebis cùm exigetur à te vſque ad oculi ictum,&c.Barnard.Omne tẽpus tibi impenſum requiretur à te qualiter ſit expenſum. Sed heu conqueritur Hierem.de aliquibus cap.8. Miluus in cœlo cognouit tempus ſuum,hyrundo & ciconia cuſtodierunt tempus ſuum.Sed miſer peccator hoc tempus refutat & negligit. Cùm tamen,dicit Bernar.nihil pretioſius tempore : quia de eo valde exiguum præſtatur nobis.Quarto Phyſicorum:Nihil habemus de tempore niſi nunc.Ergo ſumma cum prouidẽtia eſt ad ſalutem animæ in eo reſpiciendum.Eccl.9. Quodcũq; poteſt manus tua operari,inſtanter fac. Et Iſaiæ 55. Quærite dominum dum inueniri poteſt:inuocate eum dum prope eſt,ſcilicet in tempore præſenti. Secundum eſt tempus miſerabile, ſcilicet tempus mortis.De quo 2.Timot.4.cap, Tempus reſolutionis meæ inſtat,id eſt mortis,quod eſt incertum. Eccleſ.9. Neſcit homo finem ſuum,ſed ſicut piſces hamo,& aues laqueo capiuntur,ſic homines in tẽpore malo.Et loquitur hoc de carnalibus,qui non præuident diem mortis;& ideo quaſi irrationabilia animalia reputãtur ad locum damnationis.Iob 21.Tenent tympanum & cytharam,& gaudent ad ſonitum organi, ducũt in bonis dies ſuos:& in puncto ad infernum deſcendunt.

De hoc

De hoc tempore dicitur Eccl.11.Si homo annis multis vixerit, & in his omnibus lætus fuerit,meminiſſe debet tenebroſi temporis,id eſt mortis. Et in hoc tẽpore difficile eſt pœnitere.Aug. Tunc morbus vrget,pœna terret,vox clamat, mũdus delectat. Eccl.18.Cõfiteberis viuens,viuus & ſanus confiteberis.Gregor. Timendum eſt qui tẽpus ſenectutis expectat ad pœnitendũ, ne dum ſperat miſericordiã,inueniet iudicium. Bern.Infœlix homo qui florẽ iuuentutis offert diabolo:& fæces ſenectutis deo. Pſal.58.Fortitudinem meam ad te cuſtodiã. Ecc.14.Ante obitũ operare iuſtitiã,ante languorem adhibe medicinã.Dicit enim Aug.in lib.de pœnitentia,& habetur diſtin.7.cap.Nullus expectet quouſq; peccare nõ poteſt,arbitrij libertatem requirit dominus vt deleat cõmiſſa,non neceſsitatem.Ideo ſubdit,periculoſiſsimũ eſt vſq; ad mortem protrahere. Matt.6.& Luc.13.cap. Contendite intrare per anguſtam portã,ſcilicet pœnitentiæ ne claudatur ianua diuinę miſericordię.Gre.in Mat.2.ſuper illud: Clauſa eſt ianua.Qui tempus congruũ pœnitẽtiæ perdidit:fruſtra ad regis ianuam precibus pulſat.Non enim poſt iudicium precum aut meritorum locus erit. Auguſt.de verbis domini: Tunc ianua lugentibus clauditur quæ non quotidie pœnitentibus aperitur:tunc erit pœnitentia,ſed non fructuoſa,&c.Tertium eſt tempus formidabile. De quo Pſal.74.Cùm accepero tempus,ego iuſtitias iudicabo.Non ſolùm iuſtitias,ſed iniquitates & malitias. Vnde 2.Cor.5.Vnuſquiſq; recipiet prout geſſit,ſiue bonum,ſiue malum.De hoc tempore Mat.13. In tempore meſsis dicam meſſoribus,colligite zizania & alligate ea in faſciculos & proiicite in ignem: & ibi erunt æternaliter. Pſal. 80.Inimici domini mentiti ſunt ei:& erit tempus eorum in ſecula. Ideo ad Galat.6.Dum tempus habemus operemur bonũ. Nã in illo tẽpore formidabili nõ poterimus pœnitere.Pſal.6. In inferno quis cõfitebitur tibi?quaſi dicat,nullus. Ideo Apoc. 10.Iurauit angelus quòd poſt hoc tẽpus, non erit amplius tẽpus,ſ.miſericordiæ & pœnitẽtiæ,ſed iuſtitiæ.Ideo ſubdit Eccl. 4.Fili obſerua tempus. Rationem ponit Hieronym. Sicut non perit capillus de capite,ſic nec momentum de tempore. Et Cryſoſtomus,Omni rei oportet magis parcere quàm tempori. Aurum ſi perdideris recuperare poteris :tempus autem non reſumes , vt legitur in Vitis patrum de anima plangenti pœnam:& inter multitudinem pœnarum deplanxit amplius tempus perditum.

DE EODEM, ENARRATIO X.

DE EVANGELIO.

Ductus eſt Ieſus in deſertum à ſpiritu vt tentaretur à diabolo. Matt. 4. Marci 1 Lucæ 4.

VBi duo haſtiluſores haſtiludunt ſimul:tunc ſi vnus cadit, alter eius fautor & amicus capit eius arma,haſtam, & galeam:& in ſpecie prioris illo ignorāte appropinquat.Spiritualiter,& ſic quando primus homo bellauit cū diabolo: tunc amicus noſter Ieſus Chriſtus induit noſtræ carnis loricā & haſtam noſtræ fragilitatis cum galea defectuoſitatis:& appropinquauit ad eum.ſ.diabolum ipſo ignorante.Figuratur 1.Macha.13. Poſtquam Triphon vicit & occidit Ionathan, tunc Symon frater eius aſſumpſit ſibi populum fratris & officiū:& vindicauit fratrem.& occidit Triphon.Spiritualiter,Per Triphon intelligitur diabolus qui ſuperauit Ionathan,id eſt primum hominē quouſq; venit Symon, id eſt Chriſtus obediens patri:& iſte nos vindicauit in eadem forma humana.Ioan.12. Nunc princeps huius mundi eiicietur foras.Aliud thema: Videmus quòd vbi rex militiam ſuam ad pugnandum mittit,ſi contingat eos malè pugnare:ita vt dux exercitus & alij probi viri quidam occidantur,& quidam captiuantur:tunc rex aſſumit per ſe arma,& vadit ad prælium ad vlciſcendum iniuriam ſuorum & verecūdiam.Et qui fugerunt non ſunt auſi faciem eius videre. Spiritualiter,ſic eſt de genere humano & Chriſto. Figuratur Ioſue 7.Cùm mitteret Ioſue de Iericho viros contra Haij percuſſi ſunt & corruerunt. Ipſe autem Ioſue reuerſus percuſſit viros Haij,ita vt nullus de tanta multitudine ſaluaretur. Spiritualiter,Chriſtus rex cœli cùm videret genus humanum in campo huius vitæ ſuccūbi,& Adam ducem cum maiori parte proſtratum induit armaturam. Ad Philippenſes ſecundo: Habitu inuentus vt homo,in deſerto huius mundi.Pſal.14.In te eripiat à tentatione.2.Petri 2. Nouit deus pios à tentatione eripere. De quo introitus:Inuocauit me,&c.In epiſtola hortamur:Ecce nūc in die ſalutis adiuui te. In ſumma euangelij tria innuuntur. Primo quomodo Chriſtus audacter bellum eſt ingreſſus. Secūdo quomodo callidus hoſtis eū eſt aggreſſus, ibi, *Et accedes,&c.* Tertio quomodo fortiter idē hoſtis eſt oppreſſus,ibi, *Vade Sathanas.* De primo dicitur:In illo tēpore, ſ.poſt baptiſmum immediatè, *Ductus eſt Ieſus in deſertum.* Gloſa, Quod eſt inter Hieruſalem & Iericho:vt dicitur Lucæ decimo:Et hic ductus fuit à li-

bertate arbitrij:ergo à ſpiritu ſancto.2.Cor.3. Vbi ſpiritus domini,ibi libertas.Et fuit hic ſpiritus qui in ſpecie colūbæ māſit ſuper eum.De quo Iſaię 63.Spiritus domini ductor eius fuit. Subdit rationē:*vt tētaretur à diabolo.*Chry.Chriſtus ſciebat quòd diabolus eum tentare deſiderabat,& tamen diabolus aduerſus Chriſtum ire non poterat,ideo Chriſtus contra diabolum proceſsit. Sed diceres,cur in deſerto & non alibi?Reſpondet Baſil. quia locus ſolitarius eſt tētationi aptus:vt patet in prima muliere.Sed diceres:Cur tētari voluit Chriſtus?Reſpōdetur multis de cauſis ſecundum ſanctum Tho.parte 3.q.41.articu.1.Primo vt nos omnes tentandos oſtenderet.Eccle. ſecundo:Fili ad tentationem præpara animum tuum.Et ſecundum Hylarium, vt oſtenderet omnem hominem quantumcunquę ſanctum eſſe tentationibus ſubditum.Iob 6. Militia eſt vita hominis ſuper terram.Secūdo, ſecūdum Chry.vt audaciam diaboli reprimeret,& nobis contra tentationes auxilium ferret. Tertio vt nullus tentatus indignaretur.Mat.10.Non ſit diſcipulus ſuper magiſtrum. Auguſt. Magna eſt conſolatio membris à capite.Innocentius:Non deſperet qui tentatur:quia tētatus eſt ſaluator. Quarto vt eis aſsiſteret.1. Cor.10.Fidelis deus,qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis,&c.Gre.Sicut morte ſua Chriſtus noſtram vicit:ſic noſtras tentationes ſuis ſuperauit. Nota tamen,Gre.dicit quòd tentatio tribus modis fit,ſ. ſuggeſtione,delectatione,& cōſenſu.Suggeſtione ſaltem extrinſeca & non intrinſeca:quia in carne tentatus eſt Chriſtus. Et hoc nō eſt peccatum:& non delectatione vbi eſt peccatum veniale,nec cōſenſu in quo eſt peccatum mortale:vt dicit Aug.Moraliter, per deſertum intelligitur pœnitentia,quia dicit Aug. Omnis Chriſti actio,noſtra eſt inſtructio.Sed Chriſtus ductus eſt à ſpiritu,ſ.ſancto,in deſertum.Et ſic homo per ſe non poteſt ingredi deſertum pœnitentiæ,ſed per ſolam gratiam,ad Roma.8. Quicunq; ſpiritu dei aguntur hi filij dei ſunt. Primo filij dei ſunt,quia in heremo ſunt aquæ amaræ,& ſic contritio in pœnitentia.Thren.2.Velut mare contritio tua. Item in deſerto ſunt igniti ſerpentes,id eſt impugnatio diabolica. Vnde Petrus Rauennenſis:Auctor malitiæ,origo nequitiæ,ſemper hominibus laqueos protendit,& foueas fodit.Innocentius:Nullus putet ſe in hac peregrinatione omnino tentationibus diaboli poſſe carere,nulla perſona,nullus locus,nullū tempus excluditur.Ecce quàm callidus.Non hominē qualencunq;,ſed Ieſum, id eſt ſal-

Spiritualiter,ſic peccator in infernũ. Et hæc cathena procedit à medio hominis.i.à corde.Ideo dicit: *Si abſtuleris de medio tui*,i. de corde tuo,& de appetitu ſenſitiuo *cathenam*, i.peccatum. Ad iſtam cathenam faciendam multi congregantur fabri.i.dæmones,vnus portat primũ annulum, ſ.ſuggeſtiones.Alter malam delectationem.Tertius inducit malum opus.Quartus malam conſuetudinem.Quintus neceſsitatem.Sextus deſperationem. De iſta cathena dicit Aug.in lib. Confeſsionum : Suſpirabam ad te ligatus non ferro alieno,ſed mea ferrea voluntate: velle meum tenebat me,& mihi inde cathenam fecerat & conſtrinxit me:quia ex volũtate peruerſa facta eſt libido:& dum ſeruitur libidini,facta eſt conſuetudo:& dum conſuetudini non reſiſtitur,facta eſt neceſsitas.Hanc cathenam dominus iuſsit auferre.Sequitur.*Et deſieris extendere digitum tuum*,ſ.aduerſus proximum eum non deridendo vel opprimendo. Vel deſieris loqui,quod non prodeſt,ſcilicet tibi nec proximo,ſ.verba detractoria.Pſal.100.Detrahentem ſecreto proximo ſuo hunc perſequebar.Prouerb.18.Mors & vita in manibus linguæ: qui diligunt eam comedent fructus eius.Subdit: *Cùm effuderis eſurienti animam tuam*,id eſt,affectionem:& non ſolùm affectu ſubueniẽdo,ſed & animam afflictam,id eſt,hominem fame vel ſiti infirmantem. *Repleueris bonis*, id eſt, recreaueris & conſolatus fueris, ſcilicet paſcendo famelicum: potando ſitibundum. *Tunc orietur in tenebris*,id eſt,in intellectu tuo: qui prius erat errorũ tenebris obfuſcatus,lux tua,ſcilicet gratiæ.Epheſ.5.Eratis aliquando tenebræ,nunc autem lux in domino. Et tenebræ tuæ, id eſt,virtutes tuæ intellectuales,quæ fuerunt prius per ignorantiam tenebroſæ, erunt, ſupple, claræ ſicut meridies. Nam omnia corpora quæ faciunt vmbram, in meridie faciunt breuiorem.Subdit: *Et requiem dabit tibi dominus deus tuus ſemper*,ſ. à paſsionibus & tentationibus carnis.Apocal.14. Amodò iam dicit ſpiritus,vt requieſcãt à laboribus ſuis.*Et implebit*, ſcilicet deus ſplendoribus animam tuam.Gl.Vnus enim radius iſtius ſplendoris eſt,vt peccatũ fugiat.Alter vt præcepta domini impleat.Tertius vt mundana cõtemnat.Quartus vt tormenta timeat.Quintus vt æterna gaudia appetat. Dicat autẽ quilibet noſtrorũ.Pſal.89.Et ſit ſplendor domini dei ſuper nos. Subdit: *Et oſſa tua liberabit*,ſ.in die iudicij ab igne æterno. Et nõ ſolùm animam tuam,verùm & corpus tuũ ab illo incendio præſeruabit.Sequitur:*Et eris quaſi hortus irriguus fertilis, plenus donis,&*

virtut

virtutibus. *Et ſicut fons aquarũ cuius non deficiunt aquæ*: ſic merità nequaquã deficient. *Et ædificabuntur in te deſerta ſeculorum*, i. columnæ muri, & tecta ſpiritualis ædificij, quæ fuerunt quaſi ab omnibus hominibus deſerta & relicta, fundamẽta generationis, quæ fuerunt locata à prophetis. *Et generationem ſuſcitabis*, ſ. prædicando verbo Dei facto vel exemplo: ſuſcitabis, ſ. in cordibus auditorum, & vocaberis *ædificator*, i. prædicator *ſepium*, i. doctrinarum, quibus eccleſia ſicut domus ſepibus cingitur, i. munitur: Eccleſ. 36. Vbi ſpes non eſt poſſeſsio diripietur. *Auertens*, id eſt deſtruens, ſemitas iniquitatum, id eſt errores. Dixi ſecũdo hortamur abiicere peccata, quæ ſunt commiſſa contra deũ, dicens: *Si auerteris à ſabbatho*, quę eſt dies, quam ſanctificauit dominus, *pedem tuum*, ſcilicet vt non vadas ad faciendum mala: & *auerteris facere voluntatẽ tuam*, ſ. fœdam & carnalem in die ſabbathi, qui eſt dies ſanctus domini: non ꝙ formaliter ſit capax ſanctitatis, ſed quia eſt ſanctis operibus deputatus præ cæteris diebus. *Et vocaberis ſabbathum delicatũ* i, deo acceptum; quia nõ vult tangi nec violari per aliquod opus ſeruile in eo. *Et vocaberis ſabbathum ſanctum domini*, i. domino ſanctificatum: *glorioſum*, id eſt, gloriæ dei debitum. *Et glorificaueris eum, dum nõ facis vias tuas*, id eſt operationes prauas, quæ ſunt viæ ducentes ad barathrum. *Et non inuenitur voluntas tua*, ſ. in ſabbatho: *vt loquaris ſermonem*, otioſum vel mendacioſum. *Tunc delectaberis ſuper domino*, ſ. qui confert animæ tuæ ſpiritualem conſolationem. *Et ſuſtollam te*, i. eleuabo te, *ſuper altitudinem terræ*; i. ſuper terrenã omnia ad celſitudinem meam. Et cibabo te, id eſt reficiam, *hæreditate Iacob patris tui*; i. Ieſu Chriſti de ſtirpe Iacob naſcituri, quã hæreditatem cõmunicabit fidelibus ſuis. Et viſo gloriæ dei electi. Nota ſecundum ſanctum Thom. videbitur deus ſine medio. Et medium eſt triplex, ſ. differens, obnubilans, & diſponẽs: Sine medio differenti videbitur deus. quia dei viſio non eſt per diſtantiam, ſed per præſentiam: cùm ipſe deus eſſentialiter ſit vbiq;. Item videbitur ſine medio obnubilãte, quia tollitur ænigma. Nota nunc multiplex eſt medium inter deum & nos. Primũ eſt medium peccati. Eſa. 59. Iniquitates veſtræ diuiſerũt inter vos & Deum, & illud eſt mediũ impiorũ. Secũdum eſt medium creaturæ: Ro. 1. Inuiſibilia dei à creatura mũdi, quæ ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciũtur: & eſt medium philoſophorum. Tertiũ eſt medium figuræ. 1. Corint. 10. Omnia in figura contingebãt illis. Illud eſt medium patriarcharũ & prophe-

Quarum eſt medium ſcripturæ. Pſalm. 118. Declaratio ſermonum tuorum illuminat. Hoc eſt medium theologorum. Quintum eſt medium fidei. Apoca. ſecũdo: Eſto fidelis vſque ad mortem: & dabo tibi coronã vitę. Hoc eſt medium fidelium. Sic videbitur deus in futuro ſine duobus mediis. Sed ſine tertio medio, ſcilicet diſponente, hoc eſt ſine gratia nõ videbitur gloria dei. Et hæc eſt hæreditas patris Iacob. Concórdia inter epiſtolam & euangelium. In epiſtola hortatur nos ad abiiciẽdum ea quæ violant ſabbathum. In euangelio dicitur de naui, quia per abiectionem peccatorum Ieſus intrat nauem animæ.

DE EODEM, ENARRATIO VIII.

DE EVANGELIO.

Confidite, ego ſum, nolite timere. Mar. 6. Matt. 14. & Ioan. 6.

RAtionabile eſt & congruum, vt his qui poteſt in neceſsitatibus ſuccurrere, & auxilium præſtare, quòd hoc faciat quandoque non rogatus his qui indigent: quatenus per hæc in aliorum notitiam veniat pariter & amorem. Spiritualiter, ſic fecit Chriſtus diſcipulis. Figuratur Lucæ 10. Samaritanus ſauciato & ſemiuiuo relicto præſtabat auxilium ſine ſingulari ſupplicatione. Spiritualiter: Samaritanus interpretatur cuſtos, & ſignificat Chriſtũ, qui eſt adiutor in opportunitatibus, ad quẽ dicimus: Auxilium meum à domino. Ideo vulnerato generi humano ex ſua benigna miſericordia auxilium præſtitit ad Titũ 3. Non ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos: ſed ſecũdum ſuã miſericordiam ſaluos nos fecit. Sic ſuccurrebat diſcipulus, vt cognoſceretur & ardentius amaretur in periculo maris eos cõſolando. Nam propter hoc venit iuxta illud Iſa. 61. Spiritus domini ad annunciandum manſuetis miſit me, vt mederer contritos corde. Ideo ad eum cõfugiant omnes malè habẽtes quos conſolatur ſicut diſcipulos ſuos, dicens: *Confidite, ego ſum, nolite timere.* In ſumma euangelij innuuntur duo. Primo diſcipulorum turbatio, ibi: *Cùm ſero factum eſſet.* Secundo ſubditur eorum cõſolatio, ibi: *Confidite.* De primo dicit: In illo tempore, ſcilicet poſtquam dominus de quinque panibus quinque millia hominum ſatiauit. Tunc turbæ voluerunt eum facere regem, exiſtimantes quòd paſceret eos ſemper, & quòd ſub eius regimine eis nihil deficeret. Quod cùm Chriſtus cognouiſſet fugit in montem, vt habetur Ioannis 6. & vt ſcribit Matthę. 14. capit. Compulit Ieſus diſcipulos aſcendere in nauiculam, & tranſfretare vltra mare Galilææ. Et fugit ipſe in montẽ ſolus orare

re patrem. Dans nobis per hoc exemplũ humilitatis:quia quæſitus ad honorem fugit,quæſitus verò ad mortẽ vltrò ſe obtulit:vt habetur Ioã.18.Cùm ergo Ieſus ſic fuiſſet in mõte ſolus, diſcipuli fuerunt in medio fluctuum.De quo dicit: *Cùm ſero factum eſſet,erat nauis in medio maris,& Ieſus ſolus in terris.* Gloſa: Periculũ eò maius erat ratione loci, quia nauis in medio mari,& ratione abſentiæ nautæ,id eſt Chriſti:ergo qui carẽt Chriſti ſocietate exponũtur tentationibus. *Et videns eos laborãtes in remigando,erat enim ventus contrarius illis.* Iterum augmentatur eorum triſtitia ratione venti. Bæd. hunc textum exponit myſticè de eccleſia,ſic dicens:Labor diſcipulorum in remigando, & contrarius ventus labores ſanctæ eccleſiæ varios deſinat:qui inter vndas ſeculi aduerſantis & immũdorum flatus ſpiritutũ ad quietem patriæ cœleſtis,quaſi ad finem littoris,& ſtationẽ peruenire conatur.Vt in tribulationibus ſic dicere poſsit cum Pſal.9.Vt quid domine receſsiſti longè, deſpicis in opportunitatibus in tribulatione. Attamen non obliuiſcitur orationem pauperũ,vt apertè dicitur: *Quia vidit eos laborantes in remigãdo.* Et ſi ad horam differre videtur auxilium,nihilominus eos cõſolatur & roborat.1.Cor.10.Fidelis deus,qui non patietur vos tentari vltra id quod poteſtis.Ideo ſubdit: *Et circa quartã vigiliã noctis venit ad eos ambulãs ſupra mare.* Chryſoſto.Nox diuiditur in quatuor vigilias, & quæque vigilia habet tres horas:& hæc quarta vigilia fuit prope diem.Sed diceres : Cur tandiu tardauit eos conſolari? Reſpondetur ſecundum Theophil.Hoc permiſit vt doceret eos habere patientiam,& expectare in tribulatione conſolationem à deo,& non ſtatim deſperare vt aliqui faciunt.Iaco.5.Patientes eſtote & vos , & confirmate corda veſtra,&c.Ecce agricola patienter expectat pretioſum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum & ſerotinũ. Sed diceres:Quomodo in mortali corpore potuit ambulare ſuper mare? Reſpõdet Hugo, quòd hoc euenit ratione dotis agilitatis,& ſubtilitatis corporis. Gregor.ratione aquæ ſuppeditãtis & obedientis ſuo creatori.Dionyſius:ſicut ignoramus qualiter de virginis vtero proceſsit ſine leſione ſigilli virginalis:ſic & hic. *Et volebat præterire eos.* Auguſt. Quia in diuerſum ibat, quia eis ita apparuit vt in mente eorum fuit : erant enim paruæ fidei . *At illi vt viderunt eum ambulantem ſuper mare, putabant phantaſma eſſe, quod eſt apparitio rei exiſtentis.* Timentes ne eſſet apparitio alicuius ſpiritus maligni eis no-

cere volentis. Ecce parua fides diſcipulorum. Licet enim viderant eum multa ſigna feciſſe, & præcipuè in multiplicatione panum: tamen non crediderunt eum ſuper mare poſſe ambulare. Sequitur: *Et exclamauerunt. Omnes enim cùm eum viderunt turbati ſunt.* Teophilus: Maiorem eis incutit timorem per apparitionem: ex eo quia phantaſma putauerunt. Hæc ille. Et ſi cognouiſſent eum non immeritò fuiſſent conturbati, ex eo quòd voluit eos præterire, quaſi nollet eos in periculo adiuuare. Eodem modo contingit nunc eccleſiæ fidelibus in tentationibus paſsionum, ſiue aduerſitatum exiſtentibus. prout dicit Beda in homilia ſic inquiens: Sic enim ſæpe diuina pietas fideles in tribulatione poſitos ſuperna pietas deſeruiſſe viſa eſt: vt quaſi laborantes in mari diſcipulos Ieſus præterire voluiſſe putaretur. Vnde eſt illud eccleſiæ martyrij certamina deſudãtis: Quare oblitus es mei dum confringuntur omnia oſſa mea? &c. Sed dicunt inimici deridentes: Vbi eſt deus eorum? quaſi naufragiũ paſsis nauigantibus apoſtolis dicit ipſe deus eorum: Cùm trãſieris per aquam ego tecum ero, & flumina nõ operient te: cùm ambulaueris in igne, nõ cõbureris, & flãma non ardebit in te. Vnde nunc rectè ſubdit: *Et ſtatim loquutus eſt illis, & dixit eis, Cõfidite ego ſum, nolite timere.* Hoc verbum ſecundum Chriſoſtomum & timorem ſoluit, & fiduciam præparauit: quòd autẽ dicit, *Ego ſum*, ait Hieronymus, nec ſubiungit, quis ſit: quia ex voce ſibi nota poterant intelligere eum, qui per obſcuræ noctis tenebras loquebatur: vel ipſum eſſe ſcire poterant quẽ loquutum ad Moyſem nouerant: Hæc dices filiis Iſraël: Qui eſt, miſit me ad vos. Hæc ille. Vtinam & nos in maximis timoribus poſitos hoc ſuo vocabulo, ſcilicet ego ſum, dignaretur miſericorditer conſolari, precipuè in mortis articulo, vbi eius præſentia nobis maximè erit neceſſaria. Sciendum hic quòd eadem vox Chriſti quoſdam terret. Ioan. 18. Hæc cùm dixiſſet abierat retro, &c. Quoſdã verò oblectat ſicut Mariã Magdalenã cùm eum quæreret ad ſepulchrum. Et nũc diſcipulos in tribulatione: ſic etiam in prædicatione vna & eadem voce vnus conturbatur, alter lætatur. Timor enim illorũ eſt cauſa perturbationis: amor autem aliorum eſt cauſa conſolationis. Vnde ad tribulatos, & patienter eum expectantes libenter aſcendit, ſicut hic ſequitur: *Et aſcendit ad illos in nauim, & ceſſauit ventus.* Sicut enim Chriſti abſentia eſt cauſa perturbationis: ſic eius præſentia eſt cauſa conſolationis, & aduerſitatis ceſſatio. Bæda in homilia,

In quocunque corde per gratiam ſui amoris adeſt, mox vniuerſa vitiorum,& aduerſantis mundi & malignorum ſpirituũ bella quieſcũt. Hæc ille. Vnde ſequitur de apoſtolis: *Et plus magis intra ſe ſtupebant. Non enim intellexerunt miraculum de panibus. Erat enim cor eorũ obcæcatum.* Vnde Bæda in homilia: Dominus quidem in miraculo panum quàm eſſet conditor rerum oſtendit. Et in ambulãdo ſuper vndas, quòd haberet corpus ab omni grauamine peccatorum liberum edocuit:& in placãdo ventos vndarúmque rabiem ſedando, quòd elementis dominaretur monſtrauit. Sed carnales adhuc diſcipuli nondũ eum adeſſe cognoſcebant. Et quidem virtutum magnitudine ſtupebãt: necdum veritatẽ in eo diuinæ maieſtatis cognoſcere valebant. Hæc ille. Conſequenter pro ſecundo principali tangitur ſuccurrẽtis benignitas medicatiua quam comportatio probat populoſa. *Et cum transfretaſſent venerunt in terram Genezareth, & applicuerunt. Cúmque egreßi eſſent de naui, cognouerunt eum*, ſcilicet illi de terra Genezareth. Quia per famam quam audierant, & per miracula quæ aliqui eorum viderant, cognouerũt quòd ille erat qui infirmos curabat: aliquibus etiam vt dicit Bæda, vultu notus erat. Miſticè. Sciendum, quòd cùm de naui pœnitentiæ egreſsi fuerimus, quando ſcilicet per mortem ad portũ cœleſtis patriæ venerimus: tũc cognoſcemus eum,& nos facie ad faciem, quem hic per ſpeculum in ænigmate perſpeximus: vt habetur, primæ Corinth. decimo tertio capite. Multi etiam Gentilium & Iudæorum cognouerunt Chriſtũ in eum credendo, ſed non credidiſſent niſi Apoſtoli pro maiori parte prius egreſsi fuiſſent de hoc mundo ad cœleſtem patriam. Sequitur: *Et currentes per vniuerſam regionem illã, cœperunt in grabatis illos qui ſe male habebant, circunferre vbi audiebant eum eſſe.* Bæda: Vide quanta ſit fides hominum terræ Genezareth: vt non præſentiũ tantùm ſalute cõtenti ſint, ſed mittuntur ad alias per circuitũ ciuitates, vt omnes currant ad medicũ. Hæc ille. Sic & nos non debemus eſſe cõtenti, ꝙ ſoli ſaluemur per confeſsiones & prędicationes: ſed & omnes malè habentes in anima qnantũcunq; diſtantes afferre debemus vt ſanentur. *Et quocunq; introibat in vicos, aut villas, aut in ciuitates ponebant infirmos, & deprecabantur eum, vt vel fimbriam veſtimenti eius tangerent. Et quicunq; tangebãt eum, ſalui fiebant.* Vnde autem tales didicerãt vt fimbriam eius tangerẽt, ſi ſanitatem conſequi vellent, indicat Chryſo. dicens: Mulier enim quæ fluxum ſanguinis patiebatur vniuerſos hãc

ſapientiam edocuit, vt ſi tangerent fimbriam veſtimenti Chriſti ſanarentur. Patet etiam quòd Christus tẽpore quo adſens fuit, non ſolùm fidem eorum diſſoluit, ſed & maiorem reddidit, cuius virtute omnes ſaluati ſunt: quia, *quotquot tãgebãt eum, ſalui fiebant*. Hæc ille. Si talis medicus adhuc eſſet omnes poſt eum currerent, vt ſanitatem corporum reciperent. Qui ſi rectè crederent, ad vnitatem eccleſiæ credendo & operando currere deberent. Quæ quidem eccleſia per gratiam quam accepit, & in ſacramentis quæ diſtribuit, ſanitatem animarum conferre non deſiſtit. Nota ſpiritualiter: Si vis ſanari ab infirmitate animæ, tange veſtimenta eius, ſcilicet humilitatis. Pſal. 103. Abyſſus ſicut veſtimentum amictus eius. Sicut enim abyſſus eſt inſtabilis, ſic vnio humanæ naturæ cùm diuina. Primo ſummitatem, ſcilicet natiuitatis: quoniam vilibus pannis inuolutus eſt. Secundo medium, ſcilicet proceſſum vitæ prædicando, ieiunãdo, ambulãdo. Tertio fimbriam, ſcilicet aduentum ad iudiciũ. Ioan. 5. Omne iudicium dedit filio. Matth. 25. videbunt filium hominis, &c. Et ſanaberis in anima. Et generaliter omni tempore. Ezechi. 18. Si impius egerit pœnitentiã ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, &c. vita viuet, & non morietur. Et hoc cognouit Pſal. 141. In quacũq; die inuocauero, &c. ſ. iuuẽtutis & ſenectutis. Itẽ generaliter in omni populo. Act. 10. In veritate cõperi, non eſt acceptor perſonarũ deus: ſed in omni gẽte qui timet eũ & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi. Nõ plus diuitem quàm pauperẽ, ſeruum quàm dominum. Ezech. 18. Ecce omnes animæ meæ ſunt. Item generaliter in omni infirmitate ſpirituali & corporali. Matt. 4. Circũibat Ieſus totam Galilæã docẽs in ſynagogis, & ſanans omnẽ languorem & infirmitatẽ in populo. Greg. Cœleſtis medicus ſingulis vitiis adhibet medicamẽta. Ergo tãge, fide, oratione, & amore, propter ſanitatẽ recipiendã. Myſticè, per mare, in quo laborabãt diſcipuli intelligitur præſens mũdus. Nã mare multas habet proprietates. Primo, in mari eſt auræ inſtabilitas. Et ſic homo ĩ pręſenti mũdo eſt inſtabilis. Iob 14. Nunq̃ in eodem ſtatu permanet. Sed ſicut in mari fluctus eleuantur & deprimuntur: ſic & in præſenti mũdo eleuatur homo ꝑ ſuperbiã. Pſal. 92. Eleuauerũt flumina fluct⁹ ſuos. Et deprimitur per paupertatẽ, deniq, eiicitur in ꝓfundũ peccatorũ. Ecc. 27. Propter inopiã multi deliquerũt, ſ. rapiẽtes aliena. Aut ſe venales exponunt in luxuria: aut diuitibus inuidẽt. Ideo Pſ. 72. Deiecisti eos dũ alleuarẽtur. Illã inſtabilitatẽ

tatē non euades dūmodo es in mūdo. Aug. Inquietū eſt cor meū donec requieſcat in te. Secundo in mari eſt aquarū multiplici tas. Eccle.1.ca. Omnia flumina intrāt mare,&c. Et ſic in mundo miſeriæ multitudo. Threno.2.ca.ſic habetur: Magna eſt enim velut mare cōtritio tua. Et Iob 14.ca.dicit: Repletur multis mi ſeriis. Eccl.2.ca. Cūcti dies eius dolorib'& ærumnis pleni ſunt, ſ.à die natiuitatis vſq; ad diē mortis. Tertio in mari piſces maiores deuorant minores. Et ſic potentes in mundo opprimunt pauperes. Iac.2.ca. Nónne diuites per potentiā opprimunt vos? Quarto in mari eſt fluctus velocitas,& ſic in mūdo vitæ breuitas. Vnde Iob 14.c. Breues dies hominis ſunt. 2. Reg.14. Omnes morimur & quaſi aqua dilabimur. Nam ſicut ſemita nauis nō videtur,& volatus auis: ſic priorum nō eſt memoria. Baruch 3. Vbi ſunt principes gētium, qui dominātur beſtiis terræ: qui in auibus cœli ludūt, qui argētum theſaurizant & aurum in quo cōfidunt homines: & non eſt finis acquiſitionis eorū? Deſcenderunt ad inferos & alij loco eorum ſurrexerūt. Quinto in mari eſt periculoſitas,& ſic in mundo. Eccleſ.9. Neſcit homo finem ſuum,&c. Similiter incertitudo in anima. Eccl.9. Nemo ſcit an amore vel odio dei dignus ſit. Ideo ſi volumus ſecurè peruenire ad littus ſalutis, aſcēdamus in nauē pœnitētię: de qua Eſa. 60. Me enim inſulæ expectāt & naues maris in prīcipio vt adducā filios de longe, i. deviis peccatorum. Et iterū Eſa.60. Filij tui de lōge veniēt qa peccatores elōgati ſunt à deo. Pſ.168. Lōgè à peccatorib' ſalus. Hāc nauē debemus aſcēdere multis de cauſis. Nam primo aliquis aſcendit nauē ne ſubmergatur in profundū: & ſic nos. Nā omnes nō exiſtētes in naui pœnitentiæ ſubmergūtur in anima. Luc.13. Niſi pœnitētiam egeretis, oēs ſimul peribitis: vt Iudas, Cain, Eſau,&c. Secūdo aliquis aſcēdit nauē propter propriam vtilitatē. Et ſic aſcēdere debemus in nauem pœnitētiæ, quia per eam mercabimur remiſsionē peccatorum. Ezech.18. Si impius egerit pœnitentiam de iniquitatibus ſuis: omniū iniquitatū eius nō recordabor. Item aſcēſus in nauem pœnitētiæ cōfert gloriā. Matt.3. Pœnitētiam agite, appropinquabit em̄ regnū cœlorū. Item aſcēſus in nauē pœnitētię liberat ab inimicis. Ezech.13. Tradā te inimicis propter peccata tua: & per pœnitētiā liberaberis. Et Ezech.18. Cōuertimini & agite pœnitētiam: & nō erit vobis iniqtas in ruinā. Pſal. Ne tradas beſtiis animas cōfitentiū tibi. Tertio debemus aſcēdere nauem pœnitētiæ ꝓpter Chriſti benignitatē. Ro.2. Ignoras quo-

niam benignitas dei ad pœnitentiam te adducit. De hac benignitate dicitur cap.11. Miſereris omnium domine quia omnia potes: & diſsimulas peccata hominum propter pœnitentiā. Et Ezech.18. Nolo mortem peccatoris, &c. Et 1. Timo.2. Deus vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Quarto debemus aſcendere nauem pœnitentiæ propter tēporis opportunitatem, 2. Corinth.6. Ecce nunc tēpus acceptabile. Pſal.101. Miſereberis Syon, quia venit tempus. Item notādum, aſcendentibus nauem pœnitentiæ triplex eſt ventus cōtrarius. Primus ventus eſt tentatio diaboli. Iſte eſt ventus, de quo dicitur Iob 1. Ventus vehemens irruit à regione deſerti & cōcuſsit quatuor angulos domus. Quatuor anguli domus, ſunt quatuor virtutes animæ, ſcilicet prudentia, iuſtitia, temperantia, & fortitudo. Tunc iſti quatuor anguli concutiuntur & domus cadit, quando homo grauem tentationē paſſus non habet vſum iſtarum virtutū. Huic vento debet homo reſiſtere per fidē. 1. Petr.5. Vigilate quia aduerſarius veſter, &c. Cui fortiter reſiſtite in fide. Secundus eſt vexatio carnis. Galat.5. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritū. Sed oportet reſiſtere per abſtinentiam. ſcilicet abſtinendo à delectationibus prauis. & à ſuperflua cibatione & potatione. Epheſ.5. Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria. Ideo Apoſtolus talem materiā in ſe refrenabat dicens. 1. Corinth.9. Caſtigo corpus meum & in ſeruitutē redigo. Tertius vētus eſt mundus. Ioan.16. In mundo preſſurā habebitis. Huic vento debemus reſiſtere per fugam. 1. Ioan.2. Nolite diligere mundum neq; ea, quæ, &c. Quia dicit Aug. Mundus vult ſeruitores ſuos vorare & non portare. Ideo rogabat propheta, pſal.68. Non me demergat tēpeſtas aquæ, neq; abſorbeat me in profundum. Itē cōtra pericula maris nautæ multa faciunt. Primo naues exonerant, ſecundo aquas exhauriūt, tertio rupturas obſtruunt, quarto anchorā iaciunt. Primo naues exonerāt, & ſic nos nauē animæ exonerare debemus per largitionē eleemoſynæ. Daniel.4. Peccata tua eleemoſynis redime. Figuratur Ionæ 1. Vbi nautæ proiecerint bona ad mare vt ſaluarētur. Spiritualiter ſic nos tēporalia. Pſal.71. Animas pauperū ſaluas faciet, ex vſuris & iniquitate redimet animas eorū. Sed heu de aliquib' cōqueritur. Pſal.48. Simul inſipiens & ſtultus peribūt: relinquent alienis diuitias ſuas. &c. Secūdo exhauriūt aquas. Et ſic nos abiicere debemus ſuperbiā per humilitatē. Thren.2. Effunde ſicut aquā cor tuum ante conſpectum domini. Nam qui ſuperbiam nō effundit,

dit,hic peribit.Pſal.82.Deiecisti eos dum alleuarentur:& ſubito perierunt propter iniquitatē ſuam.Et econtrà Prouerb. 29, Humilem ſpiritus ſuſcipiet gloria. Tertio rupturas obſtruũt: ſic nos foramina ſenſuum obſtruere debemus per timorē domini.Quia dicitur Hiere.9.Mors intrauit per feneſtras, id eſt per ſenſus exteriores.Eccleſ.15.Qui timet deum, faciet bonũ. Quarto anchoram iaciſit in profundum,ſcilicet ſpei. Vnde ad Heb.6.Fortiſsimum ſolamē habeamus,qui confugimus ad tenendum propoſitā ſpē.Pſal.16.Saluos faciet ſperātes in ſe.&c.

DOMINICA INVOCAVIT, ENARR, IX.

DE EPISTOLA.

Hortamur vos ne gratiam dei in vacuum recipiatis.
2. Corinth.6.

SOlent principes quando pugnaturi ſunt cum hoſtibus ſuis præmonere populum ſuum, vt ſtrennuè agant. Spiritualiter,ſic nunc exercitus militiæ Chriſtianæ ad pugnā egreditur contra nequitias dæmonũ & aduerſus acies vitiorum. Idcirco Apoſtolus tanquā dux belli ſtrennuus exhortatione prudenti nos animat in epiſtola hodierna ſicut præcepit dominus Deut. 20.Appropinquāte prælio ſtabit ſacerdos ante aciem:& ſic loquetur ad populum:Audi Iſraël,vos hodie contra inimicos veſtros pugnam cōmittitis,non pertimeſcat cor veſtrum, nolite metuere:nolite credere nec formidetis eos,quia domin⁹ deus veſter in medio veſtri eſt,& pro vobis contra aduerſarios dimicabit:vt eruat vos de periculo. Talia ſacerdos ſtans ante aciem loquatur ad populum.Spiritualiter,ſic hodie hortatur nos Apoſtolus,vt arma regis noſtri non abiiciamus:ſed in eis viriliter dimicemus: cùm ait, *hortamur vos ne gratiam,&c.* In ſumma epiſtolæ tria inuntur,Primo horatur nos ad virtuoſam operationem,ibi,*hortamur.*Secundo ſubdit temporis beneplaciti ſuſceptionem,ibi,*ecce nunc.* Tertio docet nos habere copioſam perfectionem,ibi,*In omnibus exhibeamus,&c.*Vel ſic. In ſumma epiſtolæ duo inuũtur. Primo hortatur nos ad ſuſceptæ gratiæ oſtenſionem ibi,*fratres hortamur.* Secundo prohibet ſcandali offenſionem,ibi,*Nemini dantes vllam offenſionem.* De primo dicit: *Hortamur vos ne gratiam dei in vacuum recipiatis*, id eſt,ne ſine fructu dei gratiam,quam ſucepiſtis ſtare faciatis. Pro quo nota,multa ſunt bona quæ preſtantur nobis ex dei gratia. Prima ſunt bona naturalia,quæ contulit nobis in ipſa creatione, corpus cum ſenſibus:animam cum viribus,ſcilicet potentiam

diſcernendi inter bonum & malum:potentiam appetendi bonum & deteſtandi malum:dedit nobis ſimiliter & liberum arbitrium,vt liberè & nullo cogente declinaret homo à malo,& faceret bonum. Et per hoc meretur bonum æternum. Deu. 30.Teſtes enim inuoco cœlum & terram,quòd propoſuerim vobis vitam bonam & benedictionem & maledictionem. Elegi ergo vitam,&c.Et Eccle.15. Appoſui tibi aquã & ignem: ad quod volueris extende manum tuam. Et in hac libertate conſiſtit tota dignitas hominis. Vnde valde ſtulti ſunt qui dicunt: Quare deus non fecit hominem talem qui peccare non poſſet? quoniam aliàs non eſſet merito ſuo commendabilis.Hæc eſt enim maxima commendatio viri iuſti,qui potuit trãſgredi & non eſt tranſgreſſus. Eccleſi.31.Hanc gratiam in vacuum recipiunt qui malum diligunt & bonum fugiunt,& qui exhibent mẽbra corporis arma iniquitatis. Alia bona quæ habentur ex dei gratia ſunt tẽporalia,vt ſanitas corporis:trãquilitas temporis:& fertilitas rerum.Sed miſeri ſanitate corporis abutuntur luxuriãdo.Vnde Salomon.Prouer.5.c.Ne des alienis,id eſt dæmonibus honorẽ tuum.Singuli habent honorẽ ſuum.Cõiugati habent honorẽ coniugij:continentes honorem cõtinentiæ: virgines honorẽ virginitatis.Et annos tuos crudeli,ſ.tẽpus tibi ad pœnitentiã deputatum ne diſsipes. Nota,multi ſunt modi quibus cognoſcitur,quòd quis gratiam dei in vacuum recipit. Primo quãdo quis gratias deo nõ agit.Ber.Nõ eſt dignus dandis,qui nõ agit gratias de datis. Secundo quãdo bonum quod habet de gratia quaſi propter meritũ ſuum ſibi atribuit,quod eſt contra Apoſtolũ 1.Cor.4.ca.Quid habes quod nõ accepiſti? Auguſt.Memẽto quicquid habes aliunde habes:imperfectè habes amittere potes. Terito quando gratiã collatam & gratis datã quaſi voluntariè reiicit. De quo Oſeæ 8.ca.Proiecit Iſraël bonũ.Chryſoſt.Gratia eſt adiutorium infirmitatis humanæ,ſ. mundũ & diabolũ vincat. Exemplũ in Vitis patrũ de illa muliere,quæ cùm viciſſet diabolũ,& dæmon dixiſſet,vicit me illa:reſpondit illa:Non ego ſed dominus meus.Apoſtolus 2.Co. 11.Nõ ego,ſed gratia dei mecũ. Quarto quãdo ſecundũ eam nõ operatur.1.Tim.4. Noli negligere gratiã dei quæ in te eſt. Quinto quãdo in gratia non perſeuerat.Heb.13.Optimum eſt gratia ſtabilire cor. Sen.Quid prodeſt cibus corpori qui aſſumitur & ſtatim reiicitur,& ſic gratia animæ ſi cito perditur? Chryſ.Tolle perſeuerantiã,nec habet mercedem obſequium,

nec

nec gratia beneficium,nec fortitudo laudem. Item per gratiā dei poſſum intelligere beneficium redemptionis. De qua gratia.2.Cor.8.Scitis gratiā domini Ieſu Chriſti cùm diues eſſet propter nos egenus factus eſt,vt illius inopia diuites eſſemus. Eccle.29.Gratiam fideiuſſoris tui ne obliuiſcaris.Et Augu.loquens de tali gratia dicit:Redimit venditos, viuificat occiſos, honorificat iniuriatos.Gratiam iſtam in vacuū recipit,qui tanti beneficij immemor exiſtit,ſ.per ingratitudinē,quod eſt maximum peccatū,vt dicit Ber.Ingratitudo eſt ventus vrēs exciccans fontem pietatis. Idcirco in præſenti tempore non debemus gratiam dei in vacuum recipere. Rationem ſubdit:*Tempore accepto exaudiui te*,ſ.à peccatis liberando.Galat.4. At vbi venit plenitudo temporis miſit deus filium ſuum,&c.Et ſubdit: *In die ſalutis*,ſ.quo nota eſt vera mundi ſalus:adiuui te,ſ.per miſericordiā tibi exhibitā.Dicit ergo:*Ecce nunc tempus acceptabile*, ſ.ad agendum pœnitentiam,quia nunc acceptatur ſacrificium iuſtitiæ:ecce nunc dies ſalutis,ſ. ad promerendam gloriā:quia nunc acquiritur meritum ſalutis æternę.Hanc gratiam in vanum recipiunt,qui de die in diem pœnitere differunt. De quo Iob.24.Dedit ei dominus locū pœnitētiæ:& ille abutitur eo in ſuperbia.Apo.2.Dedit ei tēpus vt pœnitentiā ageret & nō vult pœnitere à fornicatione ſua.Tales ſunt habentes vocē coruinā dicētes:Cras cras:ꝓtrahentes vſq; ad ſabbathū paſchæ.De quibus Eccl.5.Ne tardes conuerti ad dominū deum tuum. Nota, multa ſunt quæ promouent hominem & hortantur ad pœnitētiam.Primum dei benignitas. Secūdum tēporis opportunitas. Tertium pœnitētiæ vtilitas.Quartū eſt durationis nocibilitas vt habetur alibi.Attamē ſciendū eſt ꝙ multiplex legitur tēpus in ſacra ſcriptura. Eſt enī tēpus acceptabile, tēpus miſerabile, tēpus formidabile.De .i.dicitur in textu:*Ecce nūc tēpus acceptabile*,ſ.in quo medic⁹ per ſe venit offerēs vnguēta ſuauitatis,& curans vulnera peccatorū.In quo tēpore poſſumus cōſtituere pacem cū angelis & hominib⁹. Hie.8.Expectauimus pacē & non venit,quæſiuimus tēpus medelæ,& ecce formido. Vbi loquitur de hoc tempore gratiæ deſiderans illud videre. Et hoc tempus gratiæ nunc habes. Nam tempus quadrageſimæ eſt acceptabilius ad lucrādum quàm alia tempora. Primò, quia cāpſores nunc in locis ſuis inueniūtur,id eſt pœnitentiarij parati ad audiendas cōfeſsiones.O quàm felix mutuatio fit in foro pœnitētiali. Viliſsima enim moneta eſt quā peccator apportat:& pre-

tioſiſsima eſt quam deportat:quia peccata ſua ibi dimittit & gratiam dei ibi acquirit.Tob.3. In tempore tribulationis peccata dimittis his qui inuocant te.Item in quadrageſima quaſi in nundinis dei abundantius venalia exponũtur,ſcilicet ipſum regnum cœlorum.Vnde dicit Aug.Venale habeo,quid? regnũ cœlorum.& tantum valet quantum habes.Attamen in nũdinis iſtis quid præcipuè emendum ſit,oſtẽdit nobis dominus. Apocalyp.3.Suadeo tibi emere à me aurum ignium probatum vt locuples fias.Aurum iſtud eſt caſtitas aut charitas: Vnde aurũ emunt qui charitati ſtudent. Sed ſunt aliqui qui in nundinis iſtis plumbum vel argentum emunt. Illi reuera emunt plumbum qui opera miſericordiæ in mortali faciunt. Opera enim mortalia ad ſimilitudinem plumbi ſunt ponderoſa & non pretioſa. Argentum enim emunt,qui ſapientiam huius mundi ſequũtur.Nam ſicut argentum non reputabatur alicuius pretij tẽpore Salomonis,vt habetur.3.Reg.10.ſic ſapiẽtia huius mundi ſtultitia eſt apud deum.1.Cor.3.Ideo in hoc tẽpore debemus emere aurum charitatis & miſericordiæ.Pſal.101.Quia temp⁹ miſerendi eius,quia venit tempus.Et hoc tẽpore ſtrictiſsima eſt reddenda ratio.Anſel.O lignum aridum quid reſpondebis cùm exigetur à te vſque ad oculi ictum,&c.Barnard.Omne tẽpus tibi impenſum requiretur à te qualiter ſit expenſum. Sed heu conqueritur Hierem.de aliquibus cap.8. Miluus in cœlo cognouit tempus ſuum,hyrundo & ciconia cuſtodierunt tempus ſuum.Sed miſer peccator hoc tempus refutat & negligit. Cùm tamen,dicit Bernar.nihil pretioſius tempore : quia de eo valde exiguum præſtatur nobis.Quarto Phyſicorum:Nihil habemus de tempore niſi nunc.Ergo ſumma cum prouidẽtia eſt ad ſalutem animæ in eo reſpiciendum.Eccl.9. Quodcũq; poteſt manus tua operari,inſtanter fac. Et Iſaiæ 55. Quærite dominum dum inueniri poteſt:inuocate eum dum prope eſt,ſcilicet in tempore præſenti. Secundum eſt tempus miſerabile, ſcilicet tempus mortis.De quo 2.Timot.4. cap. Tempus reſolutionis meæ inſtat,id eſt mortis,quod eſt incertum. Eccleſ.9. Neſcit homo finem ſuum,ſed ſicut piſces hamo,& aues laqueo capiuntur,ſic homines in tẽpore malo.Et loquitur hoc de carnalibus,qui non præuident diem mortis:& ideo quaſi irrationabilia animalia reputãtur ad locum damnationis,Iob 21.Tenent tympanum & cytharam,& gaudent ad ſonitum organi, ducũt in bonis dies ſuos:& in puncto ad infernum deſcendunt. De hoc

De hoc tempore dicitur Eccl.11.Si homo annis multis vixerit, & in his omnibus lætus fuerit,meminiſſe debet tenebroſi temporis,id eſt mortis.Et in hoc tēpore difficile eſt pœnitere.Aug. Tunc morbus vrget,pœna terret,vox clamat, mūdus delectat. Eccl.18.Cōfiteberis viuens,viuus & ſanus confiteberis.Gregor. Timendum eſt qui tēpus ſenectutis expectat ad pœnitendū, ne dum ſperat miſericordiā,inueniet iudicium.Bern.Infœlix homo qui florē iuuentutis offert diabolo:& fæces ſenectutis deo. Pſal.58.Fortitudinem meam ad te cuſtodiā.Ecc.14.Ante obitū operare iuſtitiā,ante languorem adhibe medicinā.Dicit enim Aug.in lib.de pœnitentia,& habetur diſtin.7.cap.Nullus expectet quouſq; peccare nō poteſt,arbitrij libertatem requirit dominus vt deleat cōmiſſa,non neceſsitatem.Ideo ſubdit,periculoſiſsimū eſt vſq; ad mortem protrahere.Matt.6.& Luc.13.cap. Contendite intrare per anguſtam portā,ſcilicet pœnitentiæ ne claudatur ianua diuinę miſericordię.Gre.in Mora.ſuper illud: Clauſa eſt ianua.Qui tempus congruū pœnitētiæ perdidit:fruſtra ad regis ianuam precibus pulſat.Non enim poſt iudicium precum aut meritorum locus erit. Auguſt.de verbis domini: Tunc ianua lugentibus clauditur quæ non quotidie pœnitentibus aperitur:tunc erit pœnitentia,ſed non fructuoſa,&c.Tertium eſt tempus formidabile. De quo Pſal.74.Cùm accepero tempus,ego iuſtitias iudicabo.Non ſolùm iuſtitias,ſed iniquitates & malitias.Vnde 2.Cor.5.Vnuſquiſq; recipiet prout geſſit,ſiue bonum,ſiue malum.De hoc tempore Mat.13.In tempore meſsis dicam meſſoribus,colligite zizania & alligate ea in faſciculos & proiicite in ignem: & ibi erunt æternaliter. Pſal. 80.Inimici domini mentiti ſunt ei:& erit tempus eorum in ſecula. Ideo ad Galat.6.Dum tempus habemus,operemur bonū. Nā in illo tēpore formidabili nō poterimus pœnitere.Pſal.6. In inferno quis cōfitebitur tibi?quaſi dicat,nullus. Ideo Apoc. 10.Iurauit angelus quòd poſt hoc tēpus, non erit amplius tēpus,ſ.miſericordiæ & pœnitētiæ,ſed iuſtitiæ.Ideo ſubdit Eccl. 4.Fili obſerua tempus. Rationem ponit Hieronym. Sicut non perit capillus de capite,ſic nec momentum de tempore. Et Cryſoſtomus,Omni rei oportet magis parcere quàm tempori. Aurum ſi perdideris recuperare poteris : tempus autem non reſumes , vt legitur in Vitis patrum de anima plangenti pœnam:& inter multitudinem pœnarum deplanxit amplius tempus perditum.

DE EODEM, ENARRATIO X.

DE EVANGELIO.

Ductus eſt Ieſus in deſertum à ſpiritu vt tentaretur à diabolo, Matt. 4. Marci 1 Lucæ 4.

VBi duo haſtiluſores haſtiludunt ſimul: tunc ſi vnus cadit, alter eius fautor & amicus capit eius arma, haſtam, & galeam: & in ſpecie prioris illo ignorãte appropinquat. Spiritualiter, & ſic quando primus homo bellauit cũ diabolo: tunc amicus noſter Ieſus Chriſtus induit noſtræ carnis loricã & haſtam noſtræ fragilitatis cum galea defectuoſitatis: & appropinquauit ad eum, ſ. diabolum ipſo ignorante. Figuratur 1. Macha. 13. Poſtquam Triphon vicit & occidit Ionathan, tunc Symon frater eius aſſumpſit ſibi populum fratris & officiũ: & vindicauit fratrem, & occidit Triphon. Spiritualiter, Per Triphon intelligitur diabolus qui ſuperauit Ionathan, id eſt primum hominẽ quouſq; venit Symon, id eſt Chriſtus obediens patri: & iſte nos vindicauit in eadem forma humana. Ioan. 12. Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Aliud thema: Videmus quòd vbi rex militiam ſuam ad pugnandum mittit, ſi contingat eos malè pugnare: ita vt dux exercitus & alij probi viri quidam occidantur, & quidam captiuantur: tunc rex aſſumit per ſe arma, & vadit ad prælium ad vlciſcendum iniuriam ſuorum & verecũdiam. Et qui fugerunt non ſunt auſi faciem eius videre. Spiritualiter, ſic eſt de genere humano & Chriſto. Figuratur Ioſue 7. Cùm mitteret Ioſue de Iericho viros contra Haij percuſſi ſunt & corruerunt. Ipſe autem Ioſue reuerſus percuſſit viros Haij, ita vt nullus de tanta multitudine ſaluaretur. Spiritualiter, Chriſtus rex cœli cùm videret genus humanum in campo huius vitæ ſuccũbi, & Adam ducem cum maiori parte proſtratum induit armaturam. Ad Philippenſes ſecundo: Habitu inuentus vt homo, in deſerto huius mundi. Pſal. 14. In te eripiat à tentatione. 2. Petri 2. Nouit deus pios à tentatione eripere. De quo introitus: Inuocauit me, &c. In epiſtola hortamur: Ecce nũc in die ſalutis adiuui te. In ſumma euangelij tria innuuntur. Primo quomodo Chriſtus audacter bellum eſt ingreſſus. Secũdo quomodo callidus hoſtis eũ eſt aggreſſus, ibi, *Et accedes, &c.* Tertio quomodo fortiter idẽ hoſtis eſt oppreſſus, ibi, *Vade Sathanas.* De primo dicitur: In illo tẽpore, ſ. poſt baptiſmum immediatè, *Ductus eſt Ieſus in deſertum.* Gloſa, Quod eſt inter Hieruſalem & Iericho: vt dicitur Lucæ decimo: Et hic ductus fuit à li

bertate

bertate arbitrij:ergo à ſpiritu ſancto.2.Cor.3. Vbi ſpiritus domini,ibi libertas.Et fuit hic ſpiritus qui in ſpecie colūbæ mãſit ſuper eum.De quo Iſaię 63.Spiritus domini ductor eius fuit. Subdit rationē:*vt tētaretur à diabolo*.Chry.Chriſtus ſciebat quòd diabolus eum tentare deſiderabat,& tamen diabolus aduerſus Chriſtum ire non poterat,ideo Chriſtus contra diabolum proceſsit. Sed diceres,cur in deſerto & non alibi?Reſpondet Baſil. quia locus ſolitarius eſt tētationi aptus:vt patet in prima muliere.Sed diceres:Cur tētari voluit Chriſtus?Reſpōdetur multis de cauſis ſecundum ſanctum Tho.parte 3.q.41.articu.1.Primo vt nos omnes tentandos oſtenderet.Eccle. ſecundo:Fili ad tentationem præpara animum tuum.Et ſecundum Hylarium, vt oſtenderet omnem hominem quantumcunquę ſanctum eſſe tentationibus ſubditum.Iob 6. Militia eſt vita hominis ſuper terram.Secūdo, ſecūdum Chry.vt audaciam diaboli reprimeret,& nobis contra tentationes auxilium ferret. Tertio vt nullus tentatus indignaretur.Mat.10.Non ſit diſcipulus ſuper magiſtrum. Auguſt. Magna eſt conſolatio membris à capite.Innocentius:Non deſperet qui tentatur:quia tētatus eſt ſaluator. Quarto vt eis aſsiſteret.1. Cor.10.Fidelis deus,qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis,&c.Gre.Sicut morte ſua Chriſtus noſtram vicit:ſic noſtras tentationes ſuis ſuperauit. Nota tamen,Gre.dicit quòd tentatio tribus modis fit,ſ. ſuggeſtione,delectatione,& cōſenſu.Suggeſtione ſaltem extrinſeca & non intrinſeca:quia in carne tentatus eſt Chriſtus.Et hoc nō eſt peccatum:& non delectatione vbi eſt peccatum veniale,nec cōſenſu in quo eſt peccatum mortale:vt dicit Aug.Moraliter, per deſertum intelligitur pœnitentia,quia dicit Aug. Omnis Chriſti actio,noſtra eſt inſtructio.Sed Chriſtus ductus eſt à ſpiritu,ſ.ſancto,in deſertum.Et ſic homo per ſe non poteſt ingredi deſertum pœnitentiæ,ſed per ſolam gratiam,ad Roma.8. Quicunq; ſpiritu dei aguntur hi filij dei ſunt. Primo filij dei ſunt,quia in heremo ſunt aquæ amaræ,& ſic contritio in pœnitentia.Thren.2.Velut mare contritio tua. Item in deſerto ſunt igniti ſerpentes,id eſt impugnatio diabolica. Vnde Petrus Rauennenſis:Auctor malitiæ,origo nequitiæ,ſemper hominibus laqueos protendit,& foueas fodit.Innocentius:Nullus putet ſe in hac peregrinatione omnino tentationibus diaboli poſſe carere,nulla perſona,nullus locus,nullū tempus excluditur.Ecce quàm callidus.Non hominē qualecunq;,ſed Ieſum, id eſt ſal-

uatorem, qui peccatum non fecit, tentauit. Quid faciet peccatoribus ſi Chriſtum tentauit in heremo, vbi nulla tentãdi cauſa vel occaſio? Quid faciet manenti in ciuitate vbi loci amœnitas, veſtium precioſitas, diuitiarum iactantia? Si ieiunantem, quid in deliciis viuentem? Si in tẽplo, quid in lecto? Gregorius: Maligni ſpiritus quaſi latrunculi iter noſtrum obſident. Subdit: *Et cùm ieiunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit.* Ieiunauit, ſ. vt nõ ſumeret cibum. Et hoc propter tria. Primo, vt oſtenderet ſe dei filium. Sed diceres tamen. Moyſes & Helias etiam ita ieiunabant. Soluit Chry. dicens: Illi eſuriunt, Christus non. Ipſi virtute alterius ſuſtẽtabantur, Chiſtus propria virtute. Secundo, ſecundum Baſilium ideo tantùm ieiunauit, vt oſtenderet volenti vincere diabolum neceſſe eſſe ieiunium. Mat. 17. Hoc genus dæmoniorũ in ſolo ieiunio & oratione eiicitur. Tertio, ſecundum Greg. vt ſuo ieiunio noſtrum ieiunium inſtitueret. Nota. tres ſunt cauſæ cur inſtitutum eſt ieiunium quadraginta dierum. Primo quia deliquimus in quatuor Euangeliſtis, & decem preceptis: vt dicit Gre. In hoc debemus pœnitere. Secũdo ideo, quia ſicut ex lege iubemur deo offerre decimas totius anni frumẽtales: ita decimas temporum. Nam quadrageſima cõtinet quadraginta duos dies: ſed quia 6. dies dominicos non ieiunamus propter gaudiũ reſurrectionis quo Chriſtus bis comedit. Ideo manẽt tantũ 36. dies ieiunales, ergo adduntur quatuor præcedentes: qui quadraginta ſunt decimæ temporum: quia annus habet 365. dies. Tertio ſecundum Ambr. ideo, quia per 40. dies aquæ diluuij inundauerũt ſuper terram propter peccata. Ergo peccata noſtra per abſtinentiam quadraginta dierum deleamus, vt impleamus quicquid deliquimus: vt curſor implet altera die quod in vno neglexit.

Nota, licet illo tempore Chriſtus nihil comederit: nos tamẽ ſemel ob infirmitatem humanitatis poſſumus cibũ ſumere ad ſufficientiam. Sed diceres, Cur non ieiunamus eo tẽpore quo Chriſtus, ſcilicet poſt Epiphaniã & baptiſmum? Reſpondetur primo: quia nunc inſtat anniuerſarius Chriſti paſsionis. Ergo vt ſibi cõpatiamur portando crucem pœnitentiæ & cum eo reſurgamus à vitiis & à morte animæ: ideo iſto tẽpore inſtitutũ eſt hoc ieiunium. Secundo ideo vt imitemur filios Iſraël, quia illo tẽpore exierunt de Aegypto, poſt hoc eo tempore exierunt de Babylonia, quod inde probatur: quia tã iſti quàm illi ſtatim celebrauerunt Paſcha. Et ſic nos primo egrediamur de peccatis

vt deniq; eamus in terram promiſsionis. Tertio propter furorem libidinis qui in tempore veris ſolet nos magis accendere, quàm aliis anni temporibus. Ergo refrænemus carnis concupiſcentiam per ieiunium. 2. ad Cor. 6. In ieiuniis & caſtitate &c. Hierony. Per abſtinētiam cibi & potus tepeſcit venus. Prouer, 26. Si defecerint ligna extinguitur ignis. Sequitur, *Poſtea eſuriit.* Et hoc propter duo. Primo vt oſtenderet ſe eſſe verum hominem vt verum deum. Vel ſecundum Baſilium ad oſtendendum quòd famem ſpōte aſſumpſit vt cæteros defectus. Secūdo, ſecūdum Baſil. vt prouocaret diabolum ad tentandū eum. Dixi ſecūdo innuitur quomodo callidus hoſtis eſt eum aggreſſus: dicens, *Et accedens tentator*, id eſt diabolus qui habet hoc nomen ab officio. De quo Chry. Nec māducat nec bibit, nec aliud opus habet quàm inceſſanter tentat. ideo dicitur tentator. *Et accedēs.* Dicit Nicolaus de Lyra: Sciuit diabolus ex prophetia Eſaiæ 9. quòd Chriſtus deberet eſſe deus & homo: iuxta illud: Paruulus natus eſt nobis: & filius datus eſt nobis. Ecce vera humanitas: & vocabitur nomen eius, Admirabilis deus fortis: ecce manifeſta eius diuinitas. Item ſciuit tēpus fore cōpletum per Dan. expreſſum: & per regni tranſlationē Iudæorū ad Herodē alienigenam, vt habetur Gene. 49. Non auferetur ſceptrū de Iuda &c. Sed neſciebat certitudinaliter an Ieſus eſſet Chriſtus. Verumtamen propter eminentiam ſanctitatis eius habebat quādam coniecturā. Dubitauit enim diabolus; quia vidit eum natum de muliere, & flentem & circūciſum & fugientē in Aegyptum, & baptizatum, & ſitim & famē patientem, & propter hoc putauit eum eſſe hominem. Item ex alia parte non nouit eius patrem; vidit angelos lætantes: ſtellam magos ducentē: & ideo putauit eum deū. Ideo volunt hoc experiri per tentationē; & videns eum eſuriē pati, putauit eum eſſe purum hominē. Et per hoc voluit eum ducere ad peccatū gulæ. Maximus dicit quòd transfigurauit ſe diabolus in ſpeciem humanā. Aug. Hic diabolus fuit Lucifer qui primum hominem ſuperauit. Et aſſumpſit habitū religioſum vt à Chriſto putaretur heremita. Et accedēs quaſi cōpatiendo fami Chriſti: quaſi diceret: Ecce diu ieiunaſti: nunc indiges cibo qui in deſerto non poteſt haberi. *Si filius dei es dic vt lapides iſti panes fiant.* Audiuit diabolus vocē patris: Hic eſt filius meus dilectus. Non fidem adhibēs huic voci cogitauit ſi conuerteret lapides in panes: tunc ipſe eſſet, ſcilicet dei filius dilectus. Sed prius Chriſtus ſigna nō fecerat: ſed debebat ſigna

facere ad vtilitatem credentiũ.Etiam ſi feciſſet, diabolus melioratus non fuiſſet:ſed gloriatus quòd Chriſtum in miracula duxiſſet.Sed diabolus non fecit mẽtionẽ de refectione animæ: quæ eſt hominis potior pars,ideo à Chriſto repellitur tãquam doctor indeſertus. Qui reſpondens ait: *Scriptum eſt*,ſ. Deute.8. *Non in ſolo pane viuit homo,ſed in omni verbo quod procedit de ore dei.*Rabanus:Sicut corpus humanũ non viuit ſine cibo terreno, ſic nec anima ſine dei verbo. Ergo cõſidera quid nunc debes reſpondere diabolo cùm vexat te dicens,ieiuniũ longum,cibaria groſſa.Reſponde ei: *Nõ in ſolo pane viuit homo &c.*O quàm multos diabolus tentatione gulæ ſuperat. Eccle.37.Propter crapulam multi perierũt. Galen.Plures moriuntur gula quàm gladio.Phili.3. Quorum deus venter eſt.Sed huic tẽtationi reſiſte per ieiuniũ.1.Pet.5.Fratres ſobrij eſtote & vigilate,quia aduerſarius veſter diabolus &c.Iudith enim Holofernem ſuperauit cùm iaceret in lecto nimia ebrietate ſopitus.Iudith.12. Secundo tentauit eum diabolus de vana gloria.dicit Chry.Cùm diabolus ex Chriſti reſpõſione nihil certi haberet an eſſet dei filius,ait intra ſe:Si iſte fame non vincitur,& ſi non filius dei,tunc ſanctus eſt vir.Poſſunt tamen ſancti viri vinci per vanã gloriã. Tunc ſecũdò reuerſus,dicit Maximus,aſſumpſit formam curſoris fortiſsimi dicẽs:O debelis & attenuatus,nec per teipſum ire vales:nec quicquam habeo vt te reficiam. Hanc tamen miſericordiam tibi impendam vt tẽ in dorſo meo portabo ad habitaculum hominũ:vt quis tui,ſ.miſereri poſsit:& deus aſſenſit.Nec mirũ quòd Chriſtus dei filius permiſit ſe à diabolo duci.Quia dicit Grego.in homil.1.Quid ergo mirum ſi ſe ab illo permiſit duci qui ſe etiam à membris illius pertulit crucifigi, ſcilicet à Pilato & Iudæis qui fuerunt membra diaboli? *Tunc aſſumpſit eum diabolus*, ſcilicet ex ſuperbia, *& ſtatuit eum ſupra pinnaculum templi*,quòd fuit vnum deambulatoriũ vbi ſacerdotes populo prædicabant.Et fuit intentio diaboli vt à populo omni videretur. Chriſtus tamen non viſus fuit ab aliquo niſi à diabolo:quia fuit in eius poteſtate videri vel non.Ideo ait: *Si filius dei es mitte te deorſum.*Hier.Hæc fuit cauſa tẽtationis ſi filius dei eſſet:quaſi diceret: Si hoc facis,glorioſus apparebis in conſpectu aſtantium,nec oportet te timere ne offendaris: *Scriptum eſt enim: Angelis ſuis deus mandauit de te: vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis.*Pſal.90.Greg.Vnde tibi diabole hoc? Scripturas legiſti nõ vt melior eſſes, ſed vt deciperes quia incompletè allegauit, ſcilicet

ſcilicet non addendo,ſuper Aſpidem & Baſiliſcũ ambulabis &c. Id eſt ſuper dæmones ambulabis, ſcilicet eorũ tentationes con culcãdo. Item ſicut falſus doctor:quia male intellexit,eo quòd non ſolùm de Chriſto,ſed de omni homine intelligendum eſt: cui ſecundum Hieron.datus eſt angelus in cuſtodiam in tentatione.Ideo reſpondit ei per ſcripturam. Scriptũ eſt:*Non tentabis dominum deum tuum*.Ille deum tentat qui exponit ſe periculis vt experiatur an deus eum eripiat: vt ſi quis nihil vellet manducare,ſed expectet vt deus eum cibaret: vel tãgere ferrum ignitum,quaſi diceret.Nam per viam bonã poſſum deſcendere,ſcilicet per gradus factos,& ſi aliter deſcenderem hoc eſſet deum tentare. Tertio tentauit eum de auaritia.Maxim.Videns Chriſtum nõ poſſe ſuperare in ſuperbia & gula:tunc venit tertio in forma regis potentiſsimi cũ exercitu maximo. *Et iterum aſſumpſit eum in montem excelſum*:qui dicitur Quitẽtena & ſub eo fuit riuulus fontis,qui Heliſeum ſanauit:duo milliaria à mõte. *Et oſtendit ei omnia regna mundi*. Chryſoſt.ſimpliciter per diuerſas partes.Ibi Romanorum,Græcorũ,Francorum,Polonorũ, & ſic de aliis,*& gloriam eorum*.Quaſi diceret:Ibi creſcit aurũ,ibi argentum,ibi lapides pretioſi.*Hæc omnia tibi dabo,ſi cadens adoraueris me*.Verè mẽtitus eſt,iuxta illud. Ioan.8.Mendax eſt,& pater eius,ſcilicet mendacij.Nã diabolus nihil propriũ habet. Pſ.23. Domini eſt terra & plenitudo eius &c. Et fortè ſe cognoſci timuit. Ideo,quaſi deſperatus venator qui omnia iacula iacit,& ſic diabolus fecit.*Tunc ait ei:Vade ſathanas*,ſ.in ignem ęternum: quaſi diceret: Hæc eſt tua inueterata nequitia vt honorem dei attrahas.*Scriptum eſt enim,Dominum deum tuum adorabis*.Deu.6. ſcilicet adoratione latriæ. Chryſ.Hic datur nobis exẽplum vt proprias iniurias toleremus:dei autẽ iniurias nõ debemus audire.*Tunc reliquit eum diabolus*,in propria perſona, ſed poſtmodum rediit per phariſæos.*Et angeli acceſſerunt & miniſtrabant ei*. Chryſ. Nõ dixit deſcendentes:ſed accedentes,ad oſtendendum quòd ſemper ad eius miniſteriũ fuerunt in terra.Sed tunc tentato domino receſſerãt:ne forte ſi eos præſentes ſenſiſſet malus angelus nõ appropinquaſſet. Item nota hoc ieiunium inſtitutum eſt ab eccleſia ſanctã,vt habetur de conſe.diſt.3.c. Placuit. vbi dicitur: Placuit vt omnes fideles exceptis diebus dominis, etiam die ſabbathi ſacerdotali oratione cõpleta & diſcretionis communione percepta ieiunent in quadrageſima. Et ibidem, canone,Non liceat: Non liceat fratres feria quinta ueuiſsimæ

ſeptimanæ ieiunium ſoluere:& omnem quadrageſimā exhonorare. Gloſa ſuper verbo exhonorare archidiaconi: Nil reputatur ieiunaſſe qui vnum diem nō ieiunat. Et ſanctus Thomas dicit in ſecunda ſecundæ: Omnis qui venit ad tertiū ſeptennium, id eſt viceſimum primū annum tenetur ad hoc ieiunium. Ibidē S.Thom.q.147.dicit. Ideo pueri quandiu ſunt in ſtatu augmentationis non tenentur ad hoc ieiuniū. Cōueniens tamē eſt, vt ſe exerceant ſecūdum plus & minus ſecundum modū ſuæ ætatis. Sed quid de peregrinantibus & dure laborantibus? Reſpondet S.Thom.ibidem, artic.4. Si peregrinatio & operis labor cōmode differri poteſt aut diminui abſq; detrimento corporalis ſalutis & exterioris ſtatus qui requiritur ad cōſeruationem corporalis vel ſpiritualis vitæ: nō ſunt propter hoc ieiunia eccleſię prætermittenda. Si autē immineat neceſsitas ſtatim peregrinādi, & magnas dietas faciendi vel etiam multum laborandi: vel propter conſeruationē vitæ corporalis, vel propter aliquod neceſſarium ad vitam ſpiritualem. Et ſimul cum hoc non poſſunt eccleſiæ ieiunia obſeruari: nō obligatur homo ad ieiunādum. Videtur tamē in talibus recurrendū eſſe ad ſuperioris diſpenſationem, niſi fortè alicubi nō eſſet cōſuetū, quia prælati diſsimulantes videntur annuere. Itē quid de curſoribus quorū vſus eſt, dominus neceſſarius? Reſpōdetur ſecūdū Guil. Si non poſſunt ſimul currere & ieiunare, excuſantur. Secus quando morātur & modicum vadūt. Itē de pauperibus reſpondet S.Thom. Pauperes ſi poſſunt ſufficiēter habere quod eis ſufficiat ad vnam cōmeſtionem nō excuſantur à ieiunio. Si nō poſſunt, excuſantur vt illi qui fruſtratim eleemoſynas accipiūt & mādacant. Item quid de mulieribus prægnātibus ſiue lactantibus? Reſpondet Guil. Si neceſsitas corporalis debilitatis impedit eas, nō tenentur ad ieiuniū, ſi enim timeatur notabiliter de periculo vel abortu etiā tenentur. Hoc idē de infirmis, debilibus & ſenibus, & ſic de aliis. Attamē in his omnibus cautū eſt habere diſpenſationem epiſcopi vel proprij ſacerdotis. Hæc Guil. Et de conſe. diſt.5.ca. Ieiunia in eccleſia à ſacerdotibus inſtituta ſine neceſsitate rationabili nō ſoluantur. Hæc Euſeb. Papa. Itē quid de cōfectionibus? Reſpōdet ſanctus Tho. in 2.2 q.147. quòd non ſoluitur ieiunium per cōfectiones vel electuaria: ſicut nec per alias medicinarum aſſumptiones, niſi quis in fraudē ſumeret: vel in magna quātitate, vel per modū cibi. Cui cōcordat Innocen. Pro quo ſciendum, quod Greg.30. Moral. & ſanctus Tho.2.2.q.147. art.4.

art.4.dicunt, quòd quinq; modis tentamur vitio gulæ. Primo, quando tẽpus præuenitur. Et ſic 1.reg.14.Ionathas qui prçuenit horam, ſcilicet 9.horam. Secũdo quando cibi lautiores quæruntur ſine cauſa neceſsitatis, ſed voluptatis. Aug. Nõ cibus ſed appetitus in culpa eſt. Et habetur.41.di.ca. Nõ cogantur. Non cogantur diuites pauperũ cibis veſci, vtantur cõſuetudine infirmitatis ſuæ: ſed doleant aliter ſe nõ poſſe ſuſtẽtare, ſi cõſuetudinẽ mutant ęgrotãtes, vtantur ſuperfluis: dent inopibus neceſſaria. Vtantur pretioſis, dent pauperibus groſſa. Tertio nimis comedendo vt mẽſuram quis excedat: & ſic peccauerunt Sodomitæ Ezech.16. Hæc fuit iniquitas Sodomæ &c. Cõtra hoc dicit canõ de conſe.di.5. Sint tibi quotidiana ieiunia refectio ſatietatẽ fugiens &c. Quartus modus eſt ardenter concupiſcere, vt faciunt qui cùm cibaria in menſam venerint ſtatim abſq; oratione & vllo ſigno crucis deuorãt. In hoc exceſsit Eſau Gen.25. Aug. Nõ vſus rerũ, ſed libido eſt in culpa. Quinto nimis ſtudioſè, cõmeſtibilia præparando & ſalutẽ animæ negligendo. Sic peccauerunt filij Hely.1.Reg.2. qui accipiebãt carnes crudas vt ſtudioſè præpararent. Hæc omnia patent per hos verſus:

Præ, properè, lautè nimis, ardenter, ſtudioſè.
Iſraël & Ionathas, Eſau, Sodomita, ſacerdos.
Vt bene ieiunes noli prandere guloſè.

DE EODEM, ENARRATIO XI.

Cùm ieiunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit &c. Matth. 4.

POſtquam veſtimentũ multum fœdatum eſt noua ſuperueniens ſordes non percipitur, quæ tamẽ in candido veſtimẽto ſtatim apparet. Hoc iterũ videmus in atrio mũdo, in quo vix poteſt feſtuca cadere quin perpendatur: ſed cũ eſt immundum grande lutũ non percipitur. Spiritualiter, homo deditus crapulæ ſemper eſt in ſordibus, ideo cũ ſordidior efficitur cadens ſcilicet in lutũ libidinis nõ percipit, vadit enim de ſorde in ſordẽ: velut ſus qui deſcendit in ſtabulũ ſordidum. ſ. dæmonum. Figuratur, Matt.8. ꝙ quidam habẽs in ſe legionem ſpirituũ immũdorum habitabat in ſepulchris, inde diuina virtute expulſi ſpiritus illi immundi ingreſsi ſunt gregem porcorũ. deinde præcipitio ruerunt in mare. Spiritualiter, per ſpiritus illos immũdos, qui viuum hominẽ tenebant in ſepulchro, ſubaudi gulam & crapulam quæ ſunt vitia, viuẽtem hominẽ tenentia in ſepulchris, vt mortuũ in fœtore: eo quòd ſemper putreſcit. Ducunt

autem huiuſmodi vitia de ſepulchro ad porcos, quando guloſi trahuntur ad libidinē. Gula enim & crapula propter immunditiam corporis & animæ quā inducunt, porcinę fœlicitati cōparantur. Sed inde deſcendunt præcipitio in mare, id eſt in infernum ſtabulo ſulphureo cū dæmonibus deputandi: quibus ſe per immunditiam totaliter aſsimilauerūt. Amb. in lib. de pœnitentia: Ebrius, inquit, cū abſorbuiſſet vinum, abſorbetur à vino, abominatur à deo, deſpicitur ab angelis, deridetur ab hominibus, cōfundit naturā, amittit gratiam, perdit gloriam, incurrit damnationem æternam. Ideo Chriſtus nos admonēs, ſeipſum ponit in exemplū virtutis, qui etiam poſtquā ieiunauit eſuriens noluit ſequi diabolū, qui ſuaſit ei vt faceret panes de lapidibus, tentando eū per gulam. Sed docuit nos abſtinere: eo quòd euangeliſta tangit eius ieiuniū dicens, *Cum ieiunaſſet &c.*

Nota, primo quale debet eſſe ieiuniū. Secundo quę ſint eius vtilitates. De primo ſciendū. Ieiunium debet fieri plena cōuerſione, pura intētione, deuota cōtinuatione, vera humiliatione. De primo dicitur Ioel. 2. Cōuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio, & fletu & planctu &c. Qui ergo meritoriè vult ieiunare primo cōuertatur. Parū eſt enim te abſtinere à cibis, qñ nō abſtines à vitiis. Eſa. 58. Ecce ad lites & cōtentiones ieiunatis. Iſido. Qui abſtinent à cibis & prauè agunt, dæmones imitantur quibus eſca nō eſt, ſed ſemper adeſt nequitia. Ideo vt dignè ieiunetur, cōtritio, confeſsio & ſatisfactio aſſocientur ieiunio. Ergo dicit, *Conuertimini ad me in toto corde veſtro in ieiunio, fletu & planctu & ſcindite corda veſtra &c.* Item 2. Paral. 20. Ioſaphat timore perterritus totū ſe cōtulit ad rogandū dominum: & prædicauit ieiunium vniuerſo Iuda. Iuda cōfitens interpretatur. Qui ergo vult dignè ieiunare debet confiteri peccata. Item ſatisfactio: licet ieiuniū ſit pars ſatisfactionis: tamē aliæ partes omittendæ nō ſunt. Thob. 12. Bona eſt oratio cū ieiunio & eleemoſyna magis quā theſauros auri recōdere. Dicit notāter eleemoſyna. Vnde Ambr. lib. de ieiunio: Illud ieiuniū dominus approbat quod ad eius oculos manus eleemoſynarum leuat. Hoc quod tibi ſubtrahis, alteri largire. Vnde caro tua affligitur, egeni caro reparetur. Ergo dicitur Mat. 6. Vnge caput tuū, ſ. vnguēto deuotionis & orationis: & laua faciē, id eſt immundam conſcientiam aqua miſerationis. Vnde Eſa. 58. Frange eſurienti panem tuum &c. De ſecundo dicitur Baruch. 1. Audientes plorabant, ieiunabāt & orabant in cōſpectu domini, Et bene additur

in

in conſpectu domini & non conſpectu hominum. Ecce quàm pura debet eſſe intentio ieiunij,& non ſicut illud de quibus dicitur 3.Reg.21.Prædicauerunt ieiuniū & occidere fecerunt Naboth &c.Ieiunauerunt vt innocentē occiderent,& ſic aliqui ieiunant vt pallietur eorū nequitia. Et ſic Iudas oſculabatur dominum & tradebat.De tertio Iudith 4.Scitote quoniā domin⁹ exaudiet preces veſtras ſi māſeritis permanentes in ieiunio & obſecratione in cōſpectu dñi.Quidam autē bene incipiunt,ſed deſiſtunt cito.Quidā vno die ieiuni ſunt,alio ebrij. Cōtinuatio autem ieiunij præcipuè à ſuperfluis cibis valet contra tria pericula trium hoſtium,ſcilicet diaboli,carnis,& mundi. Diaboli, vnde Chriſtus Sathan vicit cum ieiunaſſet &c.Amb.Ieiuni hominis ſputū ſi ſerpens guſtauerit,moritur. Vide quāta vis ieiunij,ſi ſputū terrenum ſerpentem interficit:quid faciet ſpirituali ſerpenti? Et in periculo maris Paulus & ſocij eius ieiunium cōtinuantes euaſerunt naufragium. Act.27,dicitur:Quartadecima die hodie expectantes ieiuni permanetis nihil accipientes.Mare ſignificat mūdum.Pſal.103. Hoc mare magnū & ſpatioſum manibus. Pericula carnis ſunt pericula incontinentiæ. Luc.6.Anna nō diſcedebat de tēplo ieiuniis & orationibus ſeruiēs. De quarto,ſcilicet humiliabam in ieiunio animā meam. Attēde qualis debet eſſe iſta humiliatio, quia debet eſſe quo ad te,quo ad deum,quo ad proximum.Primo quo ad te. Eccle.34. Qui baptizatur à mortuo,& iterum tangit mortuū,quid proficit lauatio illius? Et ſic homo qui ieiunat in peccatis & iterum facit,quid proficit humiliādo ſe, orationē illius quis exaudiet? Ergo humiliatio eius quo ad ſe debet eſſe fructuoſa. Secundo quo ad deum nō debet eſſe præſumptuoſa ſicut illorum qui dicunt Eſa.58.Quare ieiunauimus& nō aſpexiſti,humiliauimus animas noſtras &c.Tertio quo ad proximum non ſit iniurioſa, ſicut illius phariſæi.Lu.18.Ieiuno bis in ſabbattho.Iniurioſè cōtempſerit publicanum. Cōtra quod dicitur.Rom.14.Qui ieiunat,manducantē non ſpernat. De ſecūdo quæ ſint vtilitates ieiunij,& quot ſunt.Primo per ieiuniū offenſa dei placatur.Vnde Ionæ 3.Cum ciuitas magna Niniue interire debebat,tunc prædicauerunt ieiunium tribus diebus& noctibus.Et ſequitur:Vidit deus opera eorū quia conuerſi ſunt à via ſua mala & miſertus eſt ſuper malitia eorū quam locutus fuerat vt faceret eis & non fecit. Vidit deus opera : & nō tantum ieiuniū:quia ieiuniū ſine aliis bonis operibus nihil prodeſt. Vnde legitur Heſter.4.

quòd Heſter tribus diebus ieiunando & tribus noctibus ſententiam de morte Iudæorũ datam reuocauit, ſic & tu fac. Secundo per ieiunium gratia dei impetratur. Act.2. Apoſtoli ieiuni ſpiritum ſanctũ acceperunt, & ſic ſi vis habere gratiã ſpiritusſancti, ſtude deuotè ieiunare. Greg. in præfatione: Qui corporali ieiunio vitia cõprimis, mentem eleuas: virtutẽ largiris & præmia. Ecce ieiuniũ mentẽ eleuat: cibus vero grauat. Luc.21. Attẽdite ne corda veſtra grauentur crapula & ebrietate, quia omne graue deorſum petit: vt patet Lu.16. Mortuus eſt diues & ſepultus eſt in inferno. Ecce præſens crapula vertitur in æternã penuriam vt notum eſt de diuite. Et ecõuerſo vt liquet de Lazaro qui portabatur ab angelis in ſinũ Abrahæ. Hoc teſtatur Hier. dicens: Miſeriæ delicijs, deliciæ miſeriis comitãtur. Bern. Sicut ignis & aqua ſimul eſſe non poſſunt: ſic nec ſpirituales & corporales delitiæ. Tertio per ieiuniũ diabolus ſuperatur. Matt.17. Hoc genus dæmoniorum in ſolo ieiunio & oratione eiicitur: quia ieiunio, diabolo reſiſtimus. Et ſic arma quibus nos impugnat auferimus ei: quia cõcupiſcentiã auferimus. Prouerb.26. Cũ defecerint ligna extinguetur ignis. Et ſic etiam hic de igne cõcuſpiſcẽtiæ qui per ieiuniũ extinguitur. Orãdo etiam deũ ad nos prouocamus: quod figuratur Exo.14. Aegyptij hoc audientes clamabãt: fugiamus Iſraelẽ, deus enim eorũ pugnat pro eis cõtra nos: & ſic Mat.4. dominus vicit poſt ieiunium. Et figuratur Iudith.12. & 13. Iudith orãdo & ieiunãdo ad veſperã amputauit caput Holofernis, id eſt diaboli. ſic & tu fac. Eſt ergo multum orandũ in ieiunio & non ſemper ſiſtere in tabernis: & ſupplere illud in potu quod deficit in cibo. Quarto per ieiuniũ oratio exauditur. 1. Eſdræ 8. Ieiunauimus autẽ & rogauimus deum noſtrum pro hoc, & euenit nobis proſperè. Et Eſa.58. Hoc eſt ieiuniũ quod elegi, diſſolue colligationes impietatis, tũc inuocabis, & dominus exaudiet. Et nimirũ quia per ieiuniũ homo humiliatur in corpore, per orationẽ in anima. Et deus humiles libenter audit. Pſal.101. Reſpexit in orationẽ humilium &c. Et ſic fecit Dauid dicẽdo Pſ.38. Humiliabam in ieiunio animam meam. vt etiam patet in Publicano. Luc.18. Quinto homo ad ſuſcipiendũ corpus Chriſti per ieiuniũ præparatur. Et figuratur Iudith.6. Ozias ſuſcepit Achior in domũ ſuam: & fecit ei cœnã magnam expleto ieiunio. Et ſic Ozias, id eſt Chriſtus ſuſcipit Achior, id eſt peccatorẽ pœnitentem expleto ieiunio ad cœnã corporis Chriſti in domum, id eſt in eccleſiam. Et Helias 3.

Reg.

Reg.19.in fortitudine cibi illius ambulauit vſq; ad montẽ domini Oreb. Et ſic tali ieiunio. Exo.19. Moyſes meruit recipere legem dei: & ſic nos per ieiunium ipſum deum &c.

FERIA II. POST INVOCAVIT.

ENARRATIO XII.

Ibunt hi in ſupplicium æternum: iuſti autem in vitam æternam. *Matth.* 25.

GRegorius dicit: Stultus debitor eſt, qui mutuans gaudẽdo pecuniam accipit: & non perpendit tẽpus quo reddere debet. Spiritualiter, ſic omnia quæ habemus corporaliter & ſpiritualiter à deo habemus. Iac.1. Omne datum optimum & omne donũ perfectũ de ſurſum eſt deſcendens &c. Et Apoſt.1.Cori.4. Quid habes quod non accepiſti, q.d. nihil. Ergo attẽdere debebemus tempus quo mutuatũ reddere debebimus. Et hoc docet nos introitus miſſæ dicens: Sicut oculi ſeruorũ in manibus dominorum ſuorũ: ita oculi noſtri ad dñm deum noſtrũ, &c. Et videmus qui nõ habet ſoluere debitũ, ille petit dilationẽ: & ſic eccleſia in hodierna collecta. Abſolue quæſumus dñe noſtrorũ vincula peccatorũ: & quicquid pro eis meremur, &c. Et in graduali: Cõuertere dñe aliquantulũ: exaudi preces ſeruorũ tuorũ. Et in tractu: Domine nõ ſecũdũ peccata noſtra. Itẽ: Domine ne memineris iniquitatũ &c. Etiã videm⁹ qui bene ſoluit paterfamilias hunc optimè paſcit, & in cubiculo ſuo requieſcere facit. Spiritualiter, ſic Chriſtus bene ſoluẽtibus, i. deo ſeruiẽtibus, & bene operantibus benignitatẽ exhibet. De quo epiſt. Ezech.34. Ecce ego ipſe requiram oues meas, & viſitabo eas ſicut gregem paſtor viſitat, & paſcã eas in mõtibus vberrimis & herbis virẽtibus, hoc eſt in delitioſis gaudiis. Et videmus qui nõ bene ſoluit debitũ, ille ducitur ad iudiciũ, vinculatur & truncatur. Spiritualiter, ſic qui deo non retribuũt in bonis operibus vinculãtur hic funibus peccatorũ: & adducuntur iudicio æternæ dãnationis. De quo in euãgelio: *Ibunt hi in ſupplicium æternum.* Sanct. Thom. in 4.d.48. Sicut in primo aduentu venit filius dei vt pro nobis ſatisfaceret apud patrem: ita in ſecundo aduentu veniet vt iuſtitiam patris in homines exequatur, & gloriã maieſtatis demonſtret. Sicut equus duobus calcaribus ex vtraq; parte vel latere calcatur vt velocius currat: ita anima duabus affectionibus ſollicitatur ad agendã pœnitentiã, ſcilicet timore & amore. In ſumma euangelij duo innuuntur. Primo iudicis magnifica apparitio: ibi, *Cum venerit.* Secundo ſubditur iudicãdorum

diuerſa diſpoſitio, ibi, *Et congregabuntur omnes gentes &c.*

De primo dicit: *Cum venerit filius hominis*, id eſt virginis. Aug. Licet opera trinitatis ſint indiuiſa, ita quòd quicquid facit vna perſona faciat & alia & omnes, tamē ſicut ſolus filius carnē aſſumpſit humana in qua paſſus eſt: ita ſolus iudicabit. Ioan. 5. Pater nō iudicat quēquam: ſed omne iudiciū dedit filio. Et meritò, quia omniū creator & redemptor. Creator ſecundum diuinam naturā: redemptor ſecundū humanam. Ideo ſanctus Tho. in 4. di. 47. Secundū vtranq; naturam iudicabit, id eſt ſecūdum diuinam habebit auctoritatē principalem ſecundū humanam auctoritatem commiſſam. Ideo Matth. vltimo dicitur: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. Act. 10. Conſtitutus eſt à deo iudex viuorū & mortuorū. Sed dices, quare dicitur filius hominis in aduentu, in iudicio vero dicitur rex? Reſpondetur: quia omnis verus & iuſtus iudex debet ſe manſuetū & benignū exhibere in cauſis audiēdis: eo quòd nemo debet iudicare niſi cauſas audiat: nec audire bene poteſt niſi māſuetus & patiēs ſit. Vnde Cato: Impedit ira animū, &c. Sed Chriſtus eſt iuſtus iudex, vt dicit Auguſt. Nemo iuſtus iudicabit, niſi qui iniuſtè iudicatus eſt. Ergo in aduentu ſe pium oſtēdet: ſed in proferenda ſententia ſe regem oſtendet transgreſſores puniendo. Tūc non quæret Pilatus: Ergo rex es tu? Ioan. 18. Nec Iudæi dicent: Regē non habemus niſi Cæſarē. Ioan. 19. Sed verè dicent; Regem non habemus qui cōſoletur, ducat & regat nos ad bonū: ſed Cæſarē, quia cędet eos virga ferrea. Pſal. 2. Reges eos in virga ferrea: & tanquam &c. Item diceres, in qua forma? Reſpōdet Aug. quòd in forma illa iudicabit in qua ipſe iudicatus eſt. Et meritò. Sedebit enim iudex qui ſtetit ſub iudice vt reus: damnabit veros reos qui factus eſt falſus reus. Ideo veniet in ea forma in qua videri poſsit à iudicandis. Sed ſolis bonis forma dei oſtēdetur. Malis ſola forma, in qua iudicatus eſt ſecūdū Eſa. 26. Tollatur impius ne videat gloriā dei, ideo ſubdit: *In maieſtate ſua* id eſt diuinitatis excellētia: quoniam cū cognoſcent, & tamē non videbunt eum impij, niſi per ſigna & effectus. Nota, quando rex aliquis iudicat in maieſtate, hoc primo fit ardua de cauſa, & ſic hic. Eccle. vltimo: Cūcta quæ fiunt adducet dominus ad iudiciū pro omni errato ſiue bonū ſiue malum. Secundo cū decenti habitu: & ſic hic in forma glorioſa. Pſa. 103. Amictus lumine ſicut veſtimēto. Tertio cum annulo aureo, id eſt infinita ſapientia, Matt. 10. Nihil occultū quod non ſciatur. Quarto cū gladio, id

eſt

eſt vindicta.Deut.32.Si acuero vt fulgur gladiũ meum,& arripuerit iudiciũ manus mea,reddam vltionẽ hoſtibus meis, &c. pſal.7.Niſi cõuerſi fueritis gladiũ ſuum vibrauit.Quinto cum ſceptro,id eſt iuſtitia. Prouerb.25. Iuſtitia firmabitur thronus eius.Pſal.118.Iuſtus es domine,&c.Sexto cũ diademate.id eſt cũ gloria Eſa.35.Gloria libani data eſt ei. Septimo cũ principib⁹: ideo ſubdit,*Et omnes angeli eius cũ eo*.O quãta lætitia erit bonis videre vultũ creatoris redemptoris tam ſereni : Ideo Chriſtus dixit electis.Luc.21.Leuate capita veſtra,appropinquat redemptio veſtra.Ecõuerſo,quãtus dolor malis. Zacha.14.Oculi eius contabeſcent in foraminibus eorũ.Malach.3.Quis ſtabit ad videndũ eum.Apoc.6. Incipiens petris & mõtibus dicere:Cadite ſuper nos. Nota in iudicio quidam erunt vt aſſeſſores:vt dicit Aug. Omnes qui voluntariam paupertatẽ habuerunt.Matt.19. Vos qui reliquiſtis omnia in regeneratione cũ ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ,ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim,iudicantes duodecim tribus Iſraël.Et Matt.13.Fulgebunt iuſti ſicut ſol,&c.Quidã vt teſtes vt angeli,quidam vt accuſatores vt diaboli. Apoc. 12.Proiectus eſt accuſator fratrũ noſtrorũ qui accuſabat illos,&c.Sed diceres,quare vult habere generale iudicium,cùm quilibet iudicatur in ſpeciali poſt mortẽ? vt latro qui iudicatus eſt ad vitã.Luc.23.Hodie mecũ eris in paradiſo.Et diues ad mortem.Eiuſdẽ 16.Mortuus eſt diues & ſepult⁹ eſt in inferno.Ergo fruſtra expectatur finale iudiciũ. Itẽ Naũ 1. Non iudicabit bis in idipſum.Reſpõdet ſanctus Thom.parte 3. q.69.ar.5. Iudiciũ de aliqua re perfectè dari nõ poteſt ante eius conſummationẽ,vt iudicium de aliqua actione qualis ſit perfectè non poteſt dari antequã ſit cõſummata:& in ſe & in aliis affectibus,quia multæ actiones vidẽtur vtiles, quæ ex affectibus ſunt nociuæ. Similiter eſt de homine, de quo iudiciũ perfectè dari nõ poteſt,quò advſq; vita eius terminetur: eo quòd multiplicetur mutari poteſt de bono in malũ:& econuerſo. Hebr.9. Statutum eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc autem iudiciũ. Et ſic licet per mortẽ vita temporalis terminetur ſecũdum ſe, remanet tamẽ in effectibus. Primo remanet & viuit in memoriis hominũ,in quibus tamen etiam quandoq; cõtra veritatem remanet bona fama vel mala.Secũdo remanet in filiis,qui ſunt quaſi aliquid patris ſecundũ illud Eccleſi.30.Mortuus eſt pater illius & quaſi nõ eſt mortuus : ſimilẽ enim ſibi reliquit poſt ſe. Et ſic aliqui parẽtes vituperantur vel laudãtur ex parte filiorũ:

& tamen multorum bonorum ſunt mali filij:& ecõuerſo. Tertio quãtum ad effectũ ſuorum operũ:ſicut ex deceptione Arrij & aliorũ hæreticorum magna pullulabat infidelitas,& multos infecit,& hodie inficit. Sic etiã de bonis vt de Paulo & aliis apoſtolis,ex quorũ doctrina profecit vſq; nũc,& proficit fides Apoſtolorum. Quarto remanet quantũ ad corpus,quod quandoq; honorificè traditur ſepulturæ:quandoq; relinquitur inſepultũ, & tandem in cineratũ reſoluitur omnino. Et quia de his perfectum iudicium haberi nõ poteſt hoc tempore,propter hoc finale iudiciũ,vt manifeſtè talia diiudicẽtur, habebitur. *Sedebit ſuper ſedem maieſtatis* i.nube propter ſuam dignitatem. Eccle.34. Thronus meus in columna nubis. Secundo propter promiſsi adimpletionẽ. Act. 1. Sic veniet quẽdmodũ vidiſtis.&c. Tertio propter nimiam charitatẽ quę tantũ nube trita à malis poterit videri. Pſal. Nubes & caligo in circuitu eius.&c, Quarta ratio, nubes pluit tonat,fulminat:& ſic Chriſtus in iudicio fulminabit per vindictam terribilẽ: tonabit per ſententiã crudelem,& pluet rorem gratiæ ſuper electos:quia gloria in corpore & anima augmentabitur. *Et congregabuntur ante eum omnes gentes.* 2. Corinth.5. Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti:vt referat vnuſquiſq; ꝓpria corporis, prout geſsit ſiue bonũ,ſiue malũ. Apoc.20. Erũt libri aperti, & alius liber apertus eſt qui eſt vitæ,&c. igitur nullus locus excuſationis. Primo liber paſsionis Chriſti, crux claui, lancea, ſpinea corona, &c. Matt.24. Apparebit ſignũ filij hominis in cœlo. Eſa.11. Leuabit dñs ſignum in nationibus,i.cõtra nationes reproborũ. Signum domini eſt ſignũ crucis,vt mali terreantur, boni cõgregentur. Vel ſignum,id eſt ſtigmata vulnerũ. Zacha.12. Videbunt in quẽ transfixerũt. Sed an materialis crux ibi apparebit cũ materiali lancea,quidam putant quòd ſic. Sed Chryſ. dicit,per ſignũ filij hominis non crucẽ & lanceam materialẽ fore intelligendũ:ſed ipſum Chriſtum habẽtem in corpore ſuo ſigna ſuæ paſsionis. Vel poteſt dici ſignũ crucis fore in cœlo: quia ſignũ crucis impreſſum erit in frõtibus virorum cœleſtiũ ad præſagium æternæ ſaluationis. Ezech.9. Signũ Eſau in frontibus eorũ, in reprobis verò nõ,&c. Secũdo apertus alter liber cõſcientiarũ. Hiero. Erunt facta noſtra quaſi in tabula depicta. Greg. Corpora erũt ſicut vaſa vitrea. Tertius liber prædeſtinationis,qui modo eſt clauſus. Quartus liber vitæ,id eſt Chriſtus cuius virtus manifeſtabitur in cognitione omniũ ſecretorũ. In ſumma præſentis

euang

euangelij agitur de iudicio, & tanguntur tria ex eo, quia tres perſonæ requiruntur ad iudicium. Primo iudex cum dicitur, *Cùm venerit filius hominis.* Secundo accuſatores cùm dicitur, *Et omnes angeli eius.* Tertio reus vt ibi. *Congregabuntur omnes gentes.* De primo dicit. In illo tēpore, ſ. feria tertia. Poſt palmarum: cùm exiuit Chriſtus de tēplo,& ſedit in monte. Tunc prædixit ipſis diſcipulis iudiciū futurum dicens: *Cùm venerit filius hominis*, id eſt Chriſtus. Nam ſecundum Aug. in forma humana iudicabit in qua iudicatus eſt. Ioan. 5. Pater omne iudicium dedit filio. De hoc iudicio dicit Pſal. 118. Iuſtus es domine,& rectum iudicium tuum. Reuera rectum. Nam ſecūdum Iſido. quatuor modis corrumpitur iudicium, ſcilicet timore, amore, odio & munere. Primo iudicium Chriſti non corrumpitur timore: quia omnium potentiſsimus eſt. Matt. vltimo. Data eſt mihi omnis poteſtas in cęlo & in terra. Et Heſter 13. Domine in ditione tua cuncta ſunt poſita. Ideo Iob 22. Nunquid timens arguet te,& veniet tecum ad iudicium? Imò quantò potentiores erūt, tantò durius iudicium ſuſtinebunt. Sapie. 6. Potentes potenter tormenta patientur. Secundo iudicium Chriſti non corrumpitur amore: quia iuſtiſsimus eſt: ideo cōtra fratres ſuos, ſcilicet falſos Chriſtianos ſententiam proferet,& nihil proderit eis allegare fraternitatem, ſcilicet quòd ſit frater eorum. Pſalm. 48. Frater non redimet, ſcilicet Chriſtus: redimet homo, quaſi diceret non,& non dabit deo placationem ſuam, id eſt nō prodeſt precum multiplicitas,& pretium redemptionis animæ ſuæ, id eſt precioſitas ſanguinis Chriſti. Ideo pſal. 144. Iuſtus dominus in omnibus viis ſuis. Tertio non corrūmpitur odio: quia optimus eſt. Sapi. 11. Diligis omnia quæ, ſunt & nihil odiſti eorum quæ feciſti. Nam cum dolore & compaſsione punit. Eſa. 1. Heu cōſolabor ſuper hoſtibus meis,& vindicabor de inimicis meis. Hic dicit gloſa, quòd more pij patris punit & plangit. Quarto non corrumpitur munere: quia ditiſsimus. Prouer. 6. Non ſuſcipiet pro redēptione alicuius damnādi munera plurima. Quia dicit Pſal. 111. Gloria & diuitiæ in domo eius. Vnde Bernar. Veniet dies illa in qua plus valebunt pura corda quàm aſtuta verba:& cōſcientia bona quàm marſupia plena. Quinto non corrumpitur precibus, Prouer. 6. Non acquieſcet cuiuſquam precibus,&c. Aug. Expectatur dies iudicij:& aderit æquiſsimus iudex, qui nullius potentis perſonam accipiet. Ideo Pſal. 118. Cognoui domine quia æquitas iudicia tua. Dixi ſecundo quòd in

præſenti euangelio innuitur, qui erunt accuſatores in iudicio: ſ. angeli: cum dicit, *Et omnes angeli eius cum eo*: qui, ſ. fuerunt nobis ad cuſtodiã deputati: tales erũt noſtri accuſatores ſciẽtes omnia mala, quæ peccatores fecerũt, & ipſos grauiter accuſabũt. Iob 20. Reuelabunt cœli, id eſt perſonæ cœleſtes iniquitatem eius. Sciendũ tamẽ præter illos accuſatores, ſunt & alij tres accuſatores, ſcilicet diabolus, totus mũdus & propriũ ſcelus. Primus accuſator diabolus eſt. Vnde Auguſt. In iudicio aduerſarius dicet: Aequiſsimè iudex iudica illum eſſe meũ per culpã, qui tuus eſſe noluit per gratiã. Tuus per naturã: meus per miſeriam. Tuus per paſsionẽ: meus per ſuaſionẽ. Tibi inobediẽs: mihi obediẽs. A te accepit immortalitatis ſtolam: à me accepit pannoſam tunicã. Tuã veſtẽ dimiſit, cum mea huc venit. Ideo iudica eũ mecũ dãnatum. De hoc accuſatore dicitur Apo. 12. Proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorũ. Secũdus accuſator eſt totus mundus. Hugo de ſancto Victore: Cœlũ dicet. Ego lucẽ ſibi miniſtraui ad ſolatium. Aer dicet, Ego omne genus auiũ ſibi dedi ad obſequiũ. Aqua dicet, Diuerſa genera piſciũ ego dedi ſibi ad vſum. Terra dicet, ego panẽ & vinũ dedi ſibi ad nutrimẽtum. Ideo ignis clamabit, à me cõburatur. Aqua in me ſubmergatur. Aër, in me vẽtiletur. Terra, à me abſorbeatur. Infernus, à me deglutiatur. Sap. 5. Armabit omnem creaturã ad vltionem cõtra inſenſatos. Tertius accuſator erit proprium ſcelus. Nam omnia peccata, quæ modò ſunt occulta reuelabũtur, Matt. 11. Nihil opertum quod nõ reuelabitur: & occultũ quod non ſciatur. Nam tinea veſtimẽtorum accuſabit ſuperbum. Erugo metallorum accuſabit auarum. Merces defraudata pauperũ accuſabit tyrãnum. Iac. 5. Diuitiæ veſtræ putrefactę ſunt, & veſtimẽta à tineis comeſta ſunt: aurum & argentum veſtrũ eruginauit: & erugo eorum vobis in teſtimoniũ erit. Et infra: Ecce merces operariorum quæ defraudata eſt à vobis clamat, & clamor eorum in aures domini Sabaoth introiuit. Et ædificiũ accuſabit vſurarium. Et ideo habetur in lib. Abac. 2. cap. Lapis de pariete clamabit, & lignum quod inter iuncturas ædificiorum eſt, reſpondebit. Dixi tertio ponuntur rei peccatores, dicens: *Tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ*, ſcilicet in nube. Itẽ Lucæ vigeſimoprimo capitulo: Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube. Et Iſaiæ ſexto capitulo: Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum. *Et congregabuntur ante eum omnes gentes*, ſcilicet boni & mali, qui fuerunt à primo homine

mine vſque ad vltimum. 2. ad Cor. 5. Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, ſcilicet in valle Ioſaphat. De quo Ioëlis 3. Congregabo omnes gentes, & deducam eos in vallem Ioſaphat. *Et ſeparabit eos ab inuicem, ſicut paſtor ſeparat oues ab hœdis.* Separabit eos ſicut ſacerdos legalis leproſum & immundum à mundis. Figuratur Nume. 12. Soror Moyſi fuit eiecta propter lepram extra caſtra. Spiritualiter ſic impij eiicientur de medio iuſtorum: ne fœtore peccati alios corrumpant. Et ſicut Ozias leproſus ſtatim de Hieruſalem eiicitur. 2. Paralip. 26. cap. ſic peccatores à conſortio iuſtorum. Et ſicut zizania colligitur in faſciculos ad comburendum. Matth. 13. ſic peccatores colliguntur in ignem æternum: quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit. 1. ad Corinth. 5. Item ſeparabit eos ſicut iuſtus iudex ſeparat malos à bonis: vt boni ſecurius quieſcant. Matthæi 13. Mittet angelos ſuos vt colligant de regno eius omnia ſcãdala & eos qui faciunt iniquitatem, & mittet eos in caminum ignis, &c. Et ſubdit: *Et ſtatuet oues à dextris, hœdos autem à ſiniſtris.* Chryſoſt. Per oues intellige iuſtos. Matth. 10. Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporum, &c. Nota, iuſtus comparatur oui quintuplici de cauſa. Primo quia eſt tractabilis ad radendum. Pſal. 77. Deduxiſti ſicut oues populum tuum. Sic boni tractabiles ſunt, quia prælatis humiliter obediunt. Ioan. 10. Oues meæ vocem meam audiunt, & ſequũtur me, ſcilicet obediendo. Secundo ratione fructuoſitatis. Ioan. 15. Elegi vos vt fructum afferatis, &c. Nam omne quod procedit de oue fructiferum eſt, ſcilicet lac, lana, caro, & ſtercora: & ſic omnia opera noſtra debent eſſe fructifera. 1. ad Corinth. 10. Omnia quæcunque facitis, in nomine domini facite. Tertio, ouis eſt animal mãſuetum, vt nec dẽtibus mordeat, nec cornibus feriat. Et ſic iuſti debẽt eſſe mãſueti. Pſal. 36. Mãſueti hæreditabũt terram. Quarto ouis eſt animal patiẽs, & ſic iuſti. Luc. 21. In patiẽtia veſtra poſsidebitis animas veſtras. Quinto, dominum ſuũ veſtit & cibat. Et ſic boni. Iſai. 58. Cùm videris nudum, operi eum. Itẽ per hœdos intelliguntur mali & peccatores. Nam plures habent proprietates hœdi. Primò hœdus eſt animal fœtidum, in quo ſignificatur peccatum luxuriæ. Nam luxurioſus fœtet coram deo & angelis eius. Iſai. 33. De cadaueribus eorũ aſcendet fœtor. Secundò, hœdus eſt velox curſu. Sic peccatores veloces ſunt ad malum. Pſal. 13. Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem. Tertiò eſt animal alta petens. Et ſic mali per ſu-

perbiam.Pſal.106.Aſcendunt vſq; ad cœlos,& deſcendunt vſq; ad abyſſos.Quarto eſt animal infructuoſum.Et ſic peccatores. ad Roma.6.Stipendia peccati mors.Quinto hœdus habet acutum viſum:ſic peccatores in concupiſcentia oculorum. Pro.15. Oculi ſtultorum in finibus terræ. Stulti ſunt auari qui omnia poſsidere cupiunt vſq; ad fines terræ. Et tales hœdi ſtatuentur à ſiniſtris. Origenes:Qui dextera opera habẽt à dextris ſtatuentur;mala verò à ſiniſtris. *Tunc dicet his qui ſunt à dextris; Venite benedicti patris mei: poſsidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi.* Raban. Propter opera bona dabitur æterna benedictio. Prouer.11.Benedictio domini ſuper caput iuſti.Chry.Poſsidete & non accipite:quia datur eis in hæreditatem.Sap.5. Accipiunt regnũ decoris,& diadema de manu domini. Sed diceres:Quare prius remunerantur boni quàm mali damnantur? Reſpondetur,vt mali de amiſsione boni magis crucientur: & boni de euaſione damnationis magis lætẽtur.Tunc tangit cauſam poſſidendi,dicens: *Eſuriui,& dediſtis mihi manducare. Sitiui,& dediſtis mihi bibere. Hoſpes eram,& collegiſtis me. Nudus eram,& cooperuiſtis me. Infirmus eram,& viſitaſtis me. In carcere eram,& veniſtis ad me.* Aug.in 1.lib.homil.Tacet dominus omnia facta iuſtorum,& omnia mala iniquorum: & ſolùm laudat eleemoſynã, & vituperat auaritiam:quia omnia peccata redimuntur per eleemoſynam.Daniel.4.ca.Peccata tua eleemoſynis redime.Cũ hoc tamen cuncta quæ fiunt adducet dominus ad iudiciũ. Eccl. vlt.Sed diceres,quare tantùm de operibus miſericordię profertur ſententia regis? Reſpondetur: Primo propter diuinæ proprietatis naturalem charitatem. Nam quicquid alicui eſt proprium & naturale,hoc naturaliter diligit,in hoc delectatur,de hoc loquitur & operatur: & alios obſeruare hortatur. Sed deo Chriſto ſecundum Gregoriũ,proprium eſt ſemper miſereri & parcere,quod patet:quia per viſcera miſericordiæ viſitauit nos oriens ex alto. Luc.1. Suſtinuit nos ne moreremur in peccato. Threnor,3.Miſericordia domini magna,quia non ſumus conſumpti: quia non defecerunt miſerationes eius. Redemit nos ne damnaremur,Pſal.32.Miſericordia domini plena eſt terra. Hanc tenuit,hanc in euangelio docuit,ergo eam nobis quęrit. Secundo propter hominis naturalem proprietatem.Nam omnis homo naturaliter appetit ſibi miſericordiam exhiberi, eo quòd indiget, & nemo ſibi ſufficiens ſit. Ergo de iure naturæ, Quod tibi non vis fieri,alteri ne feceris:& quod tibi vis fieri,id

alteri

alteri præſtiteris. Iacob.2. Iudicium ſine miſericordia illi qui non facit miſericordiam. Tertio quia hoc opus præ cæteris facilius eſt: nec quiſquam poteſt ſe excuſare de hoc. Mat.10. Quicunq; potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, non perdet mercedem ſuam. Quia duplicia ſunt opera miſericordiæ: vt habetur 45. diſ. cap. Duo ſunt, ſcilicet corporalia & ſpiritualia: Modò ſi non habes carporale, tunc ſaltem impartire ſpirituale. Vnde verſus:

Conſule, caſtiga, ſolare, remitte, fer, ora.

Et etiam ſanctus Tho. in 2.2.q 32. Quarto propter magnam ingratitudinis impietatem. Docuit enim Luc.6. Date & dabitur vobis: Dimitte & dimittetur quaſi diceret: Dedi multa, dimiſi infinita: vos autem fuiſtis ingrati: ergo ite in ignem æternum. Subdit: *Tunc reſpondebunt iuſti dicentes: Domine quando vidimus te eſurientem & pauimus? Sitientem, & dedimus tibi potum? Quando autem te vidimus hoſpitem, & colligimus te, aut nudum, & cooperuimus te? Infirmum, & venimus ad te?* Rab. Hoc dicunt non diffidentes de verbo domini, ſed ſtupentes de tanta ſublimatione, & de maieſtate ſuæ magnitudinis: quia videbitur eis paruum bonũ quod egerunt, ſecundum illud ad Roma. 8. Non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriam, &c. Origenes: Humiliatis cauſa laude beneficiorũ ſuorum indignos ſe proclamant. *Et reſpondens: Amen dico vobis, quicquid feceritis vni de fratribus his meis minimis, mihi feciſtis.* Notanter dicit meis, quia non de omnibus fratribus, ſed de his de quibus Mat.12. dicitur: Qui facit voluntatem patris mei, hic meus frater, ſoror & mater eſt. Et tales dicuntur fratres minimi ratione humilitatis. Chryſo. Vbicunq; ſcis deuotos humiles, & pauperes compone cum eis hæreditatem tuam, vt particeps ſis hæreditatis eorum. *Tunc dicet his qui à ſiniſtris ſunt: Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius.* De hac excluſione & ſeparatione dicit Chryſ. Ponamus illud ante oculos, quanti doloris eſt excludi & proiici à regno cœlorum: quod, vt mihi videtur, grauius eſt ipſa gehenna. Nam ſi iſte ignis non ardet, & immortalis illa pœna non eſſet parata: hoc ſolùm quòd alieni efficimur à Chriſto, & excludimur à bonis æternis, nónne omni pœna cruciabilius diceretur? Et ſimiliter ſanctus Auguſt. de illa gehenna ſic inquit ſermone 15. ad fratres heremitas: Caueamus dilectiſsimi ne veniamus ad illum ignem, qui habet cruciationem & nullam luminis cõſolationem, nec aliquam ſi-

nalem terminationem. Vnde idem ibidem dicit: Licet corpora eorum ſunt paſsibilia, ſunt tamē incorruptibilia: ideo ab igne patientur, & tamen non cōſumētur. Vnde ſicut Salamādra viuit in igne materiali, ſic mali in igne infernali. Et erit ibi finis ſine fine, mors grauior omni morte: ſemper mori deſiderātes, & tamen mori non poſſunt. Hugo: Eodem ſupplicio puniūtur diaboli & homines. Hic aperire aures auari & diuites qui nudos non ſinitis calefacere: eſuriētes recuſatis paſcere. O quàm immiſericors & iratus iudex erit eis Chriſtus. Ponatur caſus quòd reprobi dicerēt: Domine, ſi nō ſumus digni regnū tuum poſsidere, placeat tibi tamen vt ad pedes tuos poſsimus manere. Reſpondebit: Diſcedite à me. Ponatur etiā ſi dicāt: Domine ſi nos repellis à te, tamē benedictionē tuā da nobis. Reſpondebit non, ſed habeatis maledictionē meā. Ideo ſubditur: *Maledicti*. Ponatur vt ſi dicāt: Domine ſaltem ad aliquem locū refrigerij nos mitte. Reſpōdebit non, ſed in ignem æternum. Ponatur quòd dicant, ſaltem breuem terminum noſtræ maledictionis nobis pones. Reſpondebit non, ſed æternum. Ponatur quòd dicant, ſaltem aliquem bonū dominum nobis præficias qui clementer nos regat. Reſpōdebit, qui paratus eſt diabolo: non dicit vobis, quia quilibet ſibiipſi parat damnationem. Ponatur quòd dicāt, ſaltem aliquā bonā ſocietatē nobis adiūge qua poſsimus cōſolari. Reſpondebit, & angeli eius, quaſi dicat, pro domino habeatis diabolum maiorem, pro ſociis veſtris dæmones minores. Sentētia autem iuſtorum econuerſo eſt, quibus dicet: *Venite benedicti, &c.* Ac ſi dicat illis maledictis: Diſcedite à me, & iſtis benedictis, venite ad me. Illis dedi meā maledictionē: ſed vobis meam benedictionē. Ideo dicit: Venite benedicti. Illos miſi in ignem æternum: vos introduco in regnum æternum, Ideo dicit, poſsidete regnū. Illis dixi vt maneant in igne perpetuo: vobis dico vt maneatis in regno perpetuo: quod vobis paratū eſt ab origine mundi. Illis vt habeāt principē diabolum: vobis dico vt in principem habeatis patrem meum. Ideo dicit: *Venite benedicti patris mei*. Illis dixi vt habeant in ſocios dæmones infernales: vobis dico vt habeatis in ſocios angelos meos cœleſtes. Sequitur: *Tunc ibunt hi in ſupplicium æternum*, ſcilicet mali ſine tardatione. Nota quatuor modis ſe aliquis iuuare conſueuit, vt ſentētia executioni nō mādetur. Aut per appellationem aut per ſupplicationem, aut per querelam falſam: aut per integram reſtitutionem. Nullo autem iſtorū modorū

damnati

dānari illatē vel defendere ſe poterint, quin illa ſentētia executioni mādetur. Nō per appellationem: quia eorum crimina ſunt notoria, & in notoriis appellatio nō habet locū. Hiero. Aderit dies illa in qua falſa facta noſtra, quaſi in quadam tabula picta demōſtrabuntur. Non per ſupplicationem: quia ſi omnes ſancti pro ipſis ſupplicarēt, deus nō exaudiret eos. Iere. 14. Noli orare pro populo iſto in bonum. quia gladio, fame & peſte conſumam eos. Iob. 41. Non parcā eis verbis potentibus, & ad deprecandum compoſitis. Non per falſam querelam, vt dicat quòd illa ſententia ſit lata per falſos teſtes. Iob 12. Ipſe nouit decipientē & eum qui decipitur. Non per reſtitutionē integrā, vt ſcilicet ad ſtatū priſtinum reſtituatur: quia ſicut dicitur ad Heb. 6. Impoſsibile eſt eos qui ſemel ſunt illuminati, & prolapſi ſunt rurſus renouari ad pœnitentiā. Apoc. 10. Iurauit angelus, poſt hoc tēpus nō erit tēpus amplius, ſcilicet pœnitētiæ & miſericordiæ: ſed iuſtitiæ. Grego. O quantæ anguſtiæ erūt tunc reprobis. Si reſpiciēt ſurſum, tūc vident iudicem iratum. Si deorſum, tūc vident infernum eis præparatum. Si ad dexterā, tūc vident congregationem bonorū à qua debent ſeparari. Si ad ſiniſtrā tūc vident multiplicationem dæmonum cum quibus æternaliter debēt cruciari. Si foris, tūc vident mundū ardentē in quo nō debēt perſeuerare. Si intus, tūc vidēt cōſcientiā remordentē à qua perpetuò debent puniri. Miſer peccator ſic apprehenſus vndique erit in anguſtia poſitus. Tūc implebitur illud Apoc. 6. Incipient petris & mōtibus dicere: Cadite ſuper nos & abſcōdite nos à facie ſedētis ſuper thronū, & ab ira agni. *Tunc ibunt iuſti in vitam æternam*, vbi ſecundum Innocentium papā, eſt pax ſine ira, ſanitas ſine dolore, gaudium ſine mœrore, vita ſine morte. Ad quam perducat nos Ieſus Chriſtus, &c.

FERIA III. ENARRATIO XIII.

Eiiciebat omnes vendentes & ementes de templo. Ioānis 2.

CONſuetudo eſt regis & principis cūm intrat ciuitatem, ſcilicet aliquam ſui regni, tūc maleficos ſolet acriter redarguere vt cōuertātur in melius. Bonos verò mediocriter cōmendare vt laudati proficiant, & pauperes oppreſſi ad eū refugiant ſibi conquerēdo de iniuria eis illata. Spiritualiter, ſi rex regum Chriſtus Ieſus huc venit in regnum ſuum, ſcilicet in mundū. Ideo pauperes oppreſsi, id eſt peccatores, debent habere refugium ad eum, de quo introitus miſſæ: Domine refugiū factus

es nobis à generatione in generationem. Et conqueri debent de oppreſsione diabolica, inuocantes eius miſericordiā, Quod facit eccleſia in collecta hodierna, ſcilicet: Reſpice quæſumus domine familiam tuam & præſta, vt apud te mens noſtra tuo deſiderio fulgeat, quæ ſe carnis maceratione caſtigat. Et hoc refugium ad regem regum docet epiſtola hodierna quæ ſcribitur Iſa.55. Quærite dominum dum inueniri poteſt: inuocate eum dum propè eſt. Nam vnico verbo poteſt nos eripere de dæmonum poteſtate. Ideo ſubdit in epiſtola: Quomodo deſcendit imber & nix de cœlo, & illuc non reuertitur, ſed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit: & dat ſemen ſerenti & panem comedenti, &c. Sic erit verbum meum quod egredietur de ore meo. Non reuertetur ad me vacuum, ſed faciet quæcunq; volui: & proſperabitur in his ad quæ miſi illud. Et ſicut rex peruerſos punit & redarguit, bonos verò commendat: ſic rex noſter dominus Ieſus Chriſtus. Hieruſalem ingrediens cæcis & claudis, qui ad eum in templo acceſſerunt dona ſanitatis copioſius condonauit: ſed peruerſos & malos ſacerdotes, & auaros qui ſe correctione eius emendare non curauerũt, abiecit & reprobauit, de quo thema; *Eiiciebat omnes vendentes & ementes de templo.* In ſumma euangelij tria innuũtur. Primo innuitur ingreſſus regis laudabilis, ibi: *Cùm intraſſet Ieſus Hieruſalem.* Secundo tangitur exceſſus legis vituperabilis, ibi: *Scriptũ eſt, Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.* Tertio ſubditur acceſſus ipſorum infirmorum placabilis, ibi: *Acceſſerunt ad eum.* De primo dicit, In illo tempore, ſcilicet in Dominica palmarum, cùm Ieſus deſcendiſſet de mõte Oliueti, ſedens ſuper aſinam, appropinquauit Hieroſolymam: quem turbæ præcedentes & ſequentes clamabant dicentes: Benedictus qui venit in nomine domini. Et cùm intraret Ieſus Hieroſolymam, commota eſt vniuerſa ciuitas, id eſt maiores ciuitatis commouebantur videntes hæc: & mirabantur ſecundum Hierony. populi frequentiam, & neſcientes diuinam virtutem dixerunt: Quis eſt hic? quaſi dicerent: Iſte non eſt talis nec tantus, cui talia debeant exhiberi. Vnde Chryſoſt. ſuper Matt. dicit: Meritò autem commouebantur vidẽtes rem mirabilem: homo laudabatur quaſi deus, ſed deus laudatur in homine. Puto autem quòd nec ipſi qui laudabãt, ſciebant quid laudabant. Sed ſpiritus ſubito ingreſſus in eos neſciente anima veritatis verba fundebat. Hæc ille. Conſimilem quæſtionem

fecer

fecerunt de ipſo, vt ait Origenes: Cùm Hieroſolymam cœleſtem ingrediebatur, ipſi angeli dicentes: Quis eſt iſte rex gloriæ? Ad quæſtionem verò maiorum de ciuitate Hieruſalem reſpondit populus ſicut ſequitur. Populi autem dicebant: Hic eſt Ieſus propheta à Nazareth Galilea. Ponunt iſti nomē eius dicentes, Hic eſt Ieſus, id eſt ſaluator. Vnde Matt. 1. dicitur: Ipſe ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Et ponūt eius officium, dicentes eum prophetam: per hoc innuitur eum eſſe doctorem verum à Nazareth: quod interpretatur flos. Vnde Cantic. 2. Ego flos campi & lilium conuallium. Vbi Hierony. Aliis autem ambigentibus vel interrogantibus vilis plebecula confitetur: quia hic eſt Ieſus propheta à Nazareth Galileæ, A minoribus incipiunt, vt ad maiora perueniant. Prophetā enim eum dicunt quem Moyſes ſui ſimilem dixerat eſſe venturum. A Nazareth autem Galileæ, quia ibi educatus fuerat, vt flos cā pi nutriretur in flore virtutū. Hæc ille. Subdit: *Et intrauit Ieſus in templum*. Chryſo. ſuper Matt. Hoc erat proprium boni filij vt ad domum curreret patris, & illi honorē redderet qui genuit eum. Sic & tu imitator Chriſti factus cùm in aliquam ingreſſus fueris ciuitatem, primum ad eccleſiam curras. Hoc etiam erat boni medici proprium vt ingreſſus ad infirmū ciuitatem ſaluandam, primum ad originem paſsionis intenderet. Nam ſicut de templo omne bonum egreditur: ita de templo omne malum procedit. Si enim ſacerdotium integrum fuerit, tota eccleſia floret: Si autem corruptum fuerit, fides marcida eſt. Sic enim cùm videris arborem pallentibus foliis, intellige quia vitiū habet in radice. Sic cùm videris populum indiſciplinatū ſine dubio cognoſce quia ſacerdotium eius nō eſt ſanum. Hæc ille. Ideo intrauit in templum corrigere auaritiam ſacerdotū quæ in templo magis exercebatur. Pro quo notandum in ſerie huius euangelij, notatur quòd Chriſtus tria loca intrauit, ſ. Hieroſolymam, templum & Bethaniam: per quæ loca tria ſignificantur mens humana, quæ debet eſſe Hieroſolyma, id eſt pacifica: quia Hieruſalem interpretatur viſio pacis. Item debet eſſe habitatio dei grata: & tunc eſt templum dei viui acceptum 2. Corint. 3. Vos enim eſtis templum dei viui. Item debet eſſe ad obediendum prona: & tunc eſt Bethania, quod interpretatur domus obedientiæ. Pſal. 17. In auditu auris obediunt mihi. Primum locum domino ingrediente, ſ. Hieroſolymam tota ciuitas eſt commota. Spiritualiter, ſic intrante domino in animam

per gratiam præuenientem, omnes potentiæ debent commoueri per dolorem & contritionem peccati. Pſal. 59. Commouiſti terram & conturbaſti eam, ſana contritiones eius quia commota eſt. Sed notandum eſt, quòd quidam ſunt qui nullo modo commouentur. Alij ſunt qui leuiter commouentur. Sunt quidã qui dicuntur attriti. Alij qui præcordialiter cõmouentur. Quidam qui nullo modo commouentur, ſunt duri & obſtinati, qui ad pœnitentiam nõ poſſunt frangi. De quibus dicitur ad Ro. 2. Secundum duritiam tuam & impœnitens cor tuũ theſaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iuſti iudicij dei. Eccl. 3. Cor durum male habebit in nouiſſimo die: qui amat periculũ peribit cum illo. Alij ſunt attriti, ſcilicet qui de ſuis peccatis leuiter & ſuperficialiter commouentur. In iſtis eſt attritio id eſt quædam leuis pœnitudo. Et iſta attritio licet ſit bona: tamen non ſufficit, non enim paruum ſed magnum dolorem deus à peccatore requirit. Iere. 6. Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum. Alij ſunt qui præcordialiter commouentur, qui ſcilicet omnia peccata ſua minutatim cõterunt, & minimas partes frãgunt dolendo profundè de peccatis magnis & paruis: & de peccatorum circunſtantiis: & non tantùm de omnibus in communi, ſed etiam de quolibet in ſpeciali. Et talis dolor vocatur contritio, quando ſcilicet cor omnibus viribus animæ minutatim omnia peccata conterit. Pſal. 50. Cor contritum & humiliatum deus non deſpicies, &c. Minus dicit & plus ſignat, id eſt quòd multum diligat. Iſta tria, ſcilicet obſtinationem, contritionem & attritionem poſſumus videre per tria exempla. Primum quòd ſemen iactatum in terram duram & non ſciſſam non creſcit. Iactatum verò in terram ſciſſam in groſſas partes paruum fructum reddit. Iactatum autem in terram bene cultam minutatim tritam multum fructum facit. Cor obſtinatum eſt tanquam terra dura quæ nullum fructum facit. Cor attritum eſt tanquam terra in groſſas partes ſciſſa quæ paruum fructum reddit. Cor contritum eſt tanquam terra minutatim trita quæ multum fructum facit. Secundum exemplum eſt quòd ſpecies aromatica ſi eſt integra parum redolet. Si frangatur redolet multum. Sed ſi conteritur redolet plurimum. Sic etiam cor hominis integrum & durum non redolet ſed fœtet. Sciſſum verò per quendam attritionem modicum redolet. Contritum autem cor redolet multum. Tertium exemplum eſt, quia de grano integro non poteſt fieri panis: de grano verò groſſo modicum

dicum trito fit panis, ſed non ſapidus: de grano autem minutatim trito fit panis ſapidus & delicatus. Eodem modo de corde integro & duro non poteſt fieri panis ſidei, ſed tantùm diaboli. De corde verò attrito & ſi fiat panis dei, non tamen eſt deo multum ſapidus. De corde verò bene contrito fit panis deo ſapidus angelis delicatus, pœnitẽtibus nutritiuus. Pſ. 79. Cibabis nos pane lachrymarũ. Secundò Chriſtus intrauit in templũ, & inde eiiciebat vendentes & ementes in templo, & mẽſas numulariorum & cathedras vendentiũ columbas euertit. Spiritualiter, ſic eſt intelligendũ. Poſtquam Chriſtus intrat templũ cordis per gratiam præuenientẽ mouentem ipſum ad contritionem. Poſt hoc intrat in tẽplo cordis per gratiam proficientẽ, purgando illud, ſ. per confeſsionẽ eiiciendo inde oues & boues & numularios, & columbas. Per boues qui cornibus ventilantur ſignificatur peccatum ſuperbiæ. Per columbas quæ ſunt libidinoſæ, ſignificatur peccatum luxuriæ. Per numularios, peccatum auaritiæ. Per oues, peccatum accidiæ. Et ſic omnia iſta de templo corporis tui per confeſsionẽ abiicienda ſunt. Vel poteſt dici quòd per illos qui vendunt colũbas ſignificantur ſimoniaci: qui vendunt dona ſpiritus ſancti, quod eſt peccatum ſcilicet clericorum. Per numularios intelliguntur, cupidi; quod eſt peccatum mercatorũ. Per boues ſignificantur ſuperbi, quod eſt peccatum magnatum & prælatorũ. Per oues ſignificatur hypocritæ, quod eſt peccatũ religioſorũ. Mat. 7. Attendite à falſis prophetis qui veniunt ad vos in veſtimẽtis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Tertiò Chriſtus intrauit Bethaniã. Poſtquam enim Chriſtus intrauit cor per gratiam præuenientẽ cõmouendo ad contritionem, & per gratiã proficientẽ purgando per confeſsionẽ. Tandẽ intrat per gratiã perficientẽ perficiendo ipſum per obedientiæ ſatisfactionẽ. Et hoc eſt intrare in Bethaniã: quia Bethania domus obediẽtiæ interpretatur. Hic autẽ verè obedit qui de omnibus peccatis ſuis plenã & perfectã ſatisfactionẽ facit. Satisfactio enim aliquãdo eſt minor quàm debet, aliquãdo eſt æqualis, aliquando verò maior. Quando enim eſt minor, tunc deus ſupplet eam in purgatorio de rigore ſuæ iuſtitiæ. Quia ſicut dicit Aug. Sicut nullum bonum irremuneratum: ſic & nullum malũ impunitum remanet. Quando verò eſt æqualis, tunc valet ad dimiſsionem. Vnde ad Rom. 6. dicitur: Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem.

Quando autem eſt maior quam videntur eius peccata require re,tunc illa ſatisfactio valet ad dimiſsionem culpæ & ad cumulum gloriæ.De qua dicitur Luc.6.Menſuram bonam & cõfertam,& coagitatam,& ſupereffluentem dabunt in ſignum veſtrũ.Dixi ſecundo tangitur exceſſus legis vituperabilis,dicens: *Scriptum eſt enim: quia domus mea, domus orationis vocabitur: vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.* Hoc ſcribitur Iſa.56.

Notandum eſt autem,Chriſtus poſtquam intrauit in templum,omnes vendentes & ementes de templo eiecit. Sacerdotes enim propter auaritiam ordinauerunt vt in templo oues & boues & columbæ venderentur, ne aliqui ex defectu hoſtiæ ſacrificia prætermittere cogerentur. Et forte ſi aliqui pecuniam ad emendum non haberent,ſtatuerunt ibi campſores, qui ſub cautione tradebant eis pecuniam,quod ſic intelligitur: Chriſtus facto flagello de funiculis omnes iſtos eiecit.Et ſicut dicit Hieron.Inter cætera miracula quæ fecit Chriſtus illud fuit potiſsimum,quòd ſcilicet vnus homo pauper cum poteſtate: *vendentes & ementes eiecit: menſas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit.* Sed mirum videtur quomodo Iudæi iſta fieri ſuſtinuerunt. Ad hoc dicit Hiero.quòd de facie Chriſti fulgur quidam mirabilis procedebat,qui omnes ad terrorẽ conuertebat:& ſibi contradicere non audebant.Nunquam legimus quòd Chriſtus tantam vindictam manu exercuerit ſicut hic.Multa enim opprobria ſæpe audiuit,multas iniurias ſuſtinuit:& nunquam vindictam fecit vt modò. Et ratio huius eſt, quia illic aliæ iniuriæ erant propriæ, & ideo eas noluit vindicare.Iſta autem erat iniuria patris:& ideo eam tam ſeuerè vindicauit, vt doceret nos quòd iniurias noſtras debemus remittere:iniurias vero dei ſeuerè vindicare.Nos vero e contrario facimus quia de iniuriis dei non curamus, & noſtras implacabiliter perſequimur. Eiiciente autem Chriſto de templo oues & boues dixit verbũ quod ſupra poſitum eſt, ſ. *Domus mea domus orationis vocabitur.* Ex hoc verbo habetur quòd eccleſia dei ad duplex officium ædificatur,ſ.deo ad inhabitandum: & homini ad orandum. Ideo ſubditur, *Domus orationis vocabitur.* Eſt igitur eccleſia domus dei,quia in ea habitat,iuxta illud;2.Paral.7. Elegi & ſanctificaui domum iſtam vt ſit tibi nomen meum in ſempiternum.& permaneant oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus, & aures meæ erectæ erunt ad orationem eius qui in iſto loco adorauerit. Ex quibus verbis habetur quòd dominus

nus in eccleſia poſuit nomen ſuum,cor ſuum,& oculos ſuos,& aures ſuas.Nomen enim ſuum ibi poſuit:quia à ſeipſo eam nominari voluit. Sicut enim domus in qua habitant ſuperbi,poteſt dici domus Luciferi:& domus in qua habitant vſurarij,domus Mammonæ:& domus in qua habitãt immũdi,poteſt dici domus Aſmodei, & taberna poteſt vocari domus Beelzebub, quia propter multitudinem epularum ibi conuenit multitudo muſcarum.Sic domus in qua conueniũt fideles dicitur domus dei.Vnde Gen.28.Nõ eſt hic aliud niſi domus dei & porta cœli. Secũdo in eccleſia poſuit deus cor ſuum, id eſt amorem ſuum. Et ideo multum pro malo habet quando ibi aliquis aliqua illicita exercet ſicut patet hic quando *vendentes & ementes de templo eiecit.* Legitur in hiſtoria quòd Pompeius porticum dei templi in ſtabulum conuertit equorum ſuorũ:& quòd vſq; ad tempus illud ſemper fuit victor hoſtiũ.A tempore autem illo ſemper ab hoſtibus vincebatur Tertio in eccleſia poſuit deus oculos ſuos vt videret ibi genuflectiones, eleemoſynarum largitiones,& alia opera deuota.Sed heu in illis quidem nunc temporis videt deus ornamenta indecentia, põpas & vanitates &c. Vnde Ambr. Qui in oratione vult exaudiri,amota à ſe pompa inclinare ſe debet & dei miſericordiam prouocet.habitus nãq; ſuperbus nec impetrat,nec de ſe rectè credi facit. Et quãtò magis hominibus mulier ſplendeſcere videtur:tantò magis à deo deſpicitur,& tantò minus oratio eius acceptatur. Legitur Heſter 15. quòd cum regina Heſter ſe ornaſſet & pinxiſſet vt regi Aſuero placeret:ipſa ex eo regem in iram cõuertit: ſed colore roſeo in pallorem conuerſo ipſum placauit. Sic etiam mulier quando vultum ſuum depingit,deum offendit. Sed quando de vultu ſuo nihil curat,deum placat. Quarto deus in eccleſia poſuit aures ſuas quibus audit orationes deuotorum,iuxta illud Eſa.38.Audiui orationem tuam & vidi lachrymas tuas &c.quibus auribus deus etiam audit verba indeuotorum. Vnde legitur de S.Syrillo Ianuenſi epiſcopo,quòd ſemel in eccleſia conſiſtens in riſum eſt prouocatus; aſſerens ſe vidiſſe dæmonẽ qui in eccleſia verba loquentium deſcribebat.Tũc cùm cartha deficeret & ille cum dentibus elongare vellet:cartha ſubitò fracta fuit,& ille cum capite ad murum percuſsit, vt ſonitus percuſſionis & vulnus capitis ſequeretur. Audit etiam deus illos clericos & monachos qui negligẽter cantant & pſalmos & verſus & dictiones multas emittunt. Legitur quòd quidam ſanctus

homo vidit quendam dæmonē nomine Tytinillū per ſedes mo nachorum diſcurrentem: qui videbat aliqua colligere & in va ſculo ſiue in ſacculo recōdere: qui à ſancto viro adiuratus dixit ſe colligere omiſsiones pſalmorum, & qualibet die mille vicibus ſacculum adimplere. Vnde quidam de hoc fecit verſus:

Fragmina pſalmorum Tytinillus colligit horum:
Quaque die mille vicibus ſarcinat ille.

Secundo conſtructa eſt eccleſia ad orandum. Deus enim orationes fidelium in eccleſia libenter exaudit. Vnde dicitur 2. Paralip. 6. Quicunq; orauerit in loco iſto exaudi de habitaculo tuo. Dicit tamen Bæda quòd tribus de cauſis contingit orationes non exaudiri. Primo quando petimus ea quæ non decet nos accipere, vt temporalia. Vnde Chryſoſtom. Illa pete à domino quæ tibi expediat accipere, & illum deceat dare. Si autem terrena petis aut difficulter impetras, aut forte non. Quomodo autem decet eum tibi illa dare quæ non habet, & tu habens ea contemnis. Legitur in fabulis poëtarum quòd Mida rex petiit ab Appolline deo ſuo, vt quicquid tangeret aurum fieret, & conceſſum eſt ei. Cum igitur cibum vel potum manibus vel labiis tangeret ſtatim vertebatur in aurum, & ſic fame mortuus eſt. Per quod datur intelligi ꝙ auarus ſemper diuitias deſiderat: & illæ ſunt ſibi cauſa mortis, iuxta illud. 1. Tim. 6. Qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem &c. & ſequitur: Quæ mergunt homines in interitum. Secundo orationes non exaudiuntur quando petimus indigni, id eſt exiſtentes in aliqua culpa ſiue in aliquo crimine. Eſaiæ primo. Cum multiplicauerit orationes non exaudiam, manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt. Threnor. 3. Oppoſuiſti nubem tibi ne tranſiret oratio. Zachar. 5. Miſit angelus maſſam plumbi in os amphoræ, & dixit: Hæc eſt iniquitas &c. Ex his habetur quòd peccatum aſsimilatur ſanguini, nubi & plumbo. Quando igitur peccatum eſt quaſi ſanguis, orationes maculat. Ideo talis oratio ſic maculata non audet coram oculis dei apparere. Item peccatum eſt tanquam nubes, ideo orationem obumbrat, & ideo neſcit per viam cœli incedere. Tertio orationes noſtræ non exaudiuntur quia pro indignis petimus, id eſt pro peccatoribus qui ſunt in propoſito peccandi. Hierem. 14. Noli orare pro populo iſto. Ioannis nono. Scimus quia deus peccatores non exaudit. Legitur in Vitis patrum, quòd cum quidam frater grauiter tentaretur, & quidam ſanctus pater

pro

pro eo ſemper oraret, & tentatio non recederet: vidit prædictus pater deo ſibi reuelante, quòd ſpiritus fornicationis in diuerſis formis mulierum ante illum ibat & illi applaudebat, & in nullo reſiſtebat. Vidit enim angelum ipſum increpantē quare non reſiſteret, & quare ſe non iuuaret. Tunc dixit illi fratri iuueni, cauſa eſt quare orationes meæ quas pro te faciebam non exaudiuntur: quoniam non es eis dignus: niſi ergo teipſum adiuues & corpus tuum maceres & tentationibus reſiſtas, precum mearum non es dignus: quod cùm ille feciſſet, ſanatus eſt. Dixit tertio tangitur acceſſus infirmorum placabilis cùm dicitur: *Et acceſſerunt ad eum cæci & claudi in templo & ſanauit eos.* Sed quare tunc ſanauit? Dicendum primo propter autoritatis confirmationem: vt ſcilicet ſententiam electionis non ſolum autoritate ſcripturæ, ſed miraculorum operatione confirmaret. Secundo propter veritatis teſtificationem. Vnde Ambroſius: Virtute ſua magnalia oſtendit in templo calumniantibus vt quod populi clamabant, ille factis oſtenderet: quaſi teſtis veritatis illorum. Tertio ſecundū Remigium quòd in templo Chriſtus ſanauit, ſignificat quòd homines nō niſi in eccleſia ſanari poſſunt: cui data eſt poteſtas ligandi atque ſoluendi. Hæc ille. Quarto vt illi viſa Chriſti potentia conuerterentur. Ideo enim illis cernentibus cæcos illuminauit, vt illi fidei lumen reciperent. Et claudos ambulare fecit, vt illis claudicationem mentis abiicerent: & meliores pedes in recta operatione habere inciperent. Ex huiuſmodi ergo ſanatione & ex alio quod ſequitur indignati fuerant ſacerdotes: Ideo ſequitur: *Videntes autem principes ſacerdotum & ſcribæ mirabilia quæ fecit: & pueros clamantes in templo, & dicentes: O ſanna filio Dauid, indignati ſunt & dixerunt: Audis quid iſti dicūt:* quaſi dicerent: Si iuſtus eſſes, reuerentias declinares. Videant ergo emptores vt ait Hieron. Et quantum licet ſancti homines cum quanto periculo iſta ſibi dici patiantur: ſi vero domino cui hæc dicebantur: quin nondum ſolida erat credentium fides pro crimine impingitur. Hæc ille.

Sciendum etiam ſecundum Chryſ. quòd ſicut colūna ſi modicū obliquata fuerit accepto pondere vadit in latus. Sic & cor hominis ſi peruerſum fuerit: & ſi alicuius viri iuſti opera videat vel audiat non confirmatur: ſed magis ad inuidiam concitatur: Hoc modo ſacerdotes concitati ſunt contra Chriſtum dicentes; Audis quid iſti dicunt, Hæc ille. *Ieſus autem dixit*

eis:.Vtiq; nunquid legiſtis: Ex ore infantium & lactantium perfeciſti laudem? Vnde Chryſ.ſuper Mat.Non dixit illud Chriſtus quod ſcribæ audire cupiebat. Bene faciunt,inquit, pueri quòd mihi teſtimonium perhibent:nec propterea errant quia pueri ſunt, quod ſi eſſet,deberetis tamen ætati ignoſcere.Sed illa ętas profert exemplum de Pſal.8.vt tacente domino teſtimonium ſcripturarum puerorum dicta confirmaret. Hæc ille. Tanquam ſi dicat vt idem Chryſ.ſuper Mat.ait:Eſt mea culpa quòd iſti clamant,nunquid mea culpa eſt, quòd ante tot millia annorũ hoc futurum propheta prædixit? Hæc ille.quaſi iterum dicat dominus : Quid me arguitis de laude puerorum,ſi peccatum eſt,arguite ſpiritumſanctum qui per os prophetæ hoc eſſe futuram prædixit. Notandũ autem,quòd dicit perfeciſti &c.Laus enim inchoata fuit in via à turbis:augmẽtata & perfecta in templo. Tria enim debemus notare quæ perficiunt laudem. Primo cõcordia quæ reſonantiam facit. Ideo hoc ſimpliciter dicitur, ex ore Daniel.3.Tunc hi tres quaſi ex vno ore laudabant & glorificabant & benedicebant deum &c.Secundo mũditia,quia non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris,ideo dicit infantiũ. Apoc.14. Et nemo poterat dicere canticum &c. Et ſequitur ibidem : Hi ſunt qui cum mulieribus non ſunt coinquinati. Tertio diuina ſcientia.Vnde glo.In quibus veritas operatur,non ingeniũ hominis.Ideo dicitur,lactantium.Oſeæ 2.Lactabo eam & loquar ad cor eius.Laudem vero incipiunt pœnitentes,adiiciunt proficientes,& perficiunt innocentes. Tunc ſequitur receſſus hominis amabilis : quòd relictio probat vulgi remoti. Vnde ſubditur : *Et relictis illis abiit foras extra ciuitatem in Bethaniam.* Vnde Chryſ. Ibi corporaliter manere voluit vbi ſpiritualiter repauſabat. Nam ſanctorum virorum non eſt inquirere manſionem vbi clariores ſunt viri:ſed vbi ſanctiores & fideliores.Ibiq; mãſit apud Lazarum & ſorores eius & docebat eos de regno dei. Quia enim illi venientem dominum non vt dignum ſuſceperunt:ideo non immeritò eos reprobatos oſtendit per hoc quòd abiit foras. Secundo ideo abiit foras ſecundum Chryſo.ſuper Matth.quia malum hominem melius locum dando poteſt aliquis vincere quàm reſpondendo : quia malitia non inſtruitur ſermonibus,ſed excitatur. Et ideo dominus recedendo compeſcere ſtuduit quos reſpondendo non cõpeſcuit. Hæc ille.Ecc.6. Ab inimicis tuis ſeparare.Exemplũ in Iacob,Eſau,&Abraham & Loth.Seneca:Optimum genus vincendi eſt patientia.Tertio

ideo ſecundum Hiero. licet Chriſtus pauper fuerit,nulli tamē adulatus eſt.Idcirco nullũ hoſpitium nullámq; māſionē iuxta vrbē inuenit, ſed in vico paruulo apud Lazarũ & ſorores eius habitauit.Felices certè multúmque beati ſunt qui dominũ hoſpitē habere meruerũt: cuius præſentia triſtia cũcta ſubmouebãtur:ſalubria & iucunda omnia prouidebantur.Sed & illi nihilominus feliciſsimi ſumméq; beatiſsimi,qui ita ſe ab omni malitia caſtos immunéſque cuſtodiũt:vt in ipſis dominus habitare & apud eos manere dignetur.Quod nobis præſtare &c.

FERIA IIII. ENARRATIO DECIMA QVARTA.

Quicunque fecerit voluntatem patris mei,qui in cœlis eſt:ipſe meus frater,ſoror & mater eſt.Matth.12.Marci 18.Lucæ 11.

COnſuetudo dinoſcitur,homo tenetur illi impēdere honorē & eũ pre oculis habere ſine quo nõ pōt eſſe.nec viuere. Spiritualiter,ſic homo ſine dei miſericordia, nequaquã poteſt viuere.Pſal.93.Sed dicebam motus eſt pes meus, miſericordia tua adiuuabat me.Ergo miſericordiæ dei ſemper debemus habere memoriam & eam inuocare, vt facit eccleſia in introitu miſſæ:Reminiſcere miſerationum tuarum domine,&c.Et inuocat dei miſericordiam in collecta dicēs:Preces noſtras quæſumus domine clementer exaudi: & contra cuncta nobis aduerſantia dexteram tuæ maieſtatis extende. Similiter in epiſtola habemus quomodo miſericordia dei ſuſtentauit Heliã,3. Reg.19.qui dormiuit ſub iunipero:& cibauit eum pane ſubcineritio per angelum. Etiam de dei miſericordia habemus in prophetia Exod. vigeſimo quarto, quomodo Moyſen ſuſtentauit quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Et ſic ſine dei gratia & miſericordia pœnitentiam quadrageſimalem portare non poſſumus. Sed videmus quòd amicus auxiliatur amico ad portandum onus.Ergo vt ſimus dei amici faciamus eius voluntatem vt auxilietur nobis. Ad quod hortamur in themate, dicente: *Quicunque fecerit voluntatem patris mei. &c.* Aliud thema. Dicit enim Sapiens Eccleſiaſtici 6. Amico fideli nulla eſt comparatio. Moraliter: Nullus fidelior amicus deo omnipotenti. Pſalm. 144. Fidelis dominus in omnibus verbis ſuis.Eccleſiaſti. 2. Quis ſperauit in domino & confuſus eſt?& quis permanſit in mandatis eius,& derelictus eſt? Eſt enim ita fidelis quòd ſemper aſtat: nam ſi ſe ſubtraheret omnia in nihilum redigerentur. Pſalm.93.Si dicebam, &c.

Nam dicitur Eccleſiaſt.6. Amicus fidelis protectio fortis:medicamentum vitæ & immortalitatis. Nam à morte animæ nõ habemus nos tueri ſine protectione ſuæ miſericordiæ. Threno.3. Miſericordię domini, quia nõ ſumus conſumpti, quia nõ defecerunt miſerationes eius,&c. Illius nõ debemus obliuiſci. Seneca:Ingratus eſt qui beneficiũ accipiens obliuiſcitur, illud & retributionẽ pro eo non facit. Ne igitur ſimus ingrati recordatur eccleſia hodie miſericordiæ dei cùm cantat:Reminiſcere miſerationũ tuarum domine.quaſi diceret:Hodie eſt ſeptimus dies ieiunij & pœnitentiæ. O deus ſicut in ſeptuageſimo anno liberaſti filios Iſraël de Babylonica ſeruitute:ſic hodie in ſeptima die quadrageſimali ſis nobis peccatorib⁹ miſericors. Similiter in collecta recordatur miſericordiæ dei. Et in prophetiá.quaſi diceret:Sicut Heliá cõfortaſti per panem ſubcineritium:ſic & nos per quadraginta dies,&c. Et ſicut Moyſi ieiunanti per quadraginta dies decem mãdata commendaſti:ſic & nobis tua præcepta cõſeruare tribue, per quæ amici dei efficimur. Ioan.15. Vos amici mei eſtis ſi feceritis, quæ ego præcipio vobis. Tullius:Amicorũ idem eſt velle. ſic & nos, de quo thema. In ſumma euangelij duo innuuntur. Primo innuitur malignitas. Iudæorũ in petitione. Secundo innuitur charitas in examinatione, ibi, *Adhuc illo loquente.* De primo: *Acceſſerũt ad Ieſum, &c. Magiſter volumus à te ſignum videre.* Sed dices, Cur Iudæis petentibus ſignum non dedit? Reſpondet ſanctus Tho. in ſcripto primo.di.j.ad literã.q.1. & 2. Signum importat aliquod notũ, quo ad nos, inducẽs nos in cognitionem alterius: vt exemplificat Auguſt in lib.2.de doctrina Chriſtiana:Sicut veſtigiũ declarat animal, fumus ignem , tuba exercitum, circulus vinum. Et quia Iudæi non quærebant rem & veritatem ſigni per intellectum, ſed tantũ ſignúm per ſenſum:idcirco non dedit eis Chriſtus ſignum. Quia dicit Augu.in ſermone de tentatione Chriſti Inane eſt omne miraculum, quod non operatur ſalutis effectum. Et ſic hic fuiſſet factum:quia curioſitatem quæſierũt, veſtigium quærebant non animal:fumum non ignem;circulum non vinum. ergo ſignum eis non dabatur. Sed diceres, qualia ſigna petebant? Reſpondet Hieron. in homil. In morem Heliæ, &c. ergo ignis tormentorum in eis non extinguetur vel tonitruum, vt tempore Samuelis. Et ſic tonitruum damnationis ab eis audietur. Ite maledicti,&c. Idcirco reſpõdit:*Generatio mala, &c.* O infelices Iudæi: nónne quadruplex ſignum eius diuini-

tatis

tatis vidiſtis? Primo in reuelatione veſtrarum cogitationum, quod ſoli deo conuenit. 2. Regũ 8. Tu ſolus noſti corda filiorũ hominum. Secundo in locutione. Ioan. 7. Nunquam ſic locutus eſt homo. Tertio per miracula quæ nemo fecit. Ioan. 9. A ſeculo non eſt auditũ, quia quis aperuit oculos cæci nati. Ioan. 15. Si non veniſſem & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent. Quarto teſtimoniũ omnium prophetarum. Ioan. 5. Scrutamini ſcripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternã habere. Subdit: *Et adultera*, quia multis amatoribus ſe copulauerat. Auguſtinus: Anima deſerta à creatore, & amans creaturam adultera eſt: & ſic adulterantur idololatræ. Similiter auari. Galat. 5. Auaritia eſt idolorum ſeruitus. Similiter amatores mundi. Iaco. 4. Adulteri neſcitis quoniam amicitia huius mundi inimica eſt deo. Tales ſunt qui adhuc quærunt ſigna. &c. ſed non eſt opus. Auguſtin. Magnum eſt prodigium quòd toto mundo credẽte Iudæi non credunt: ideo adulteri. Dicit enim Valerius lib. 8. de Zabulon rege, qui ſtatuit legẽ quòd adultero deprehenſo vterque oculus eius erueretur. Factum eſt vt filius ſuus adulter efficeretur: idcirco tota ciuitas legi reſiſtebat propter honorem patris. Ne igitur lex ſtatuta euacuaretur, ſibi vnum oculum & filio vnum miſit eruere. Spiritualiter, & ſic rex regum ſuſtinuit mortem, & homo mortem temporalem, ne homo duplici morte moreretur. 1. Corint. 15. Sicut in Adam omnes moriũtur: ita & in Chriſto omnes viuificabuntur. Et Oſeæ 13. O mors ero mors tua. In ſumma euãgelij tria innuuntur: Primo tẽtatio poteſtatis admirãdæ, ibi, *Acceſſerunt.* Secũdo ſubditur cõminatio pœnalitatis infligendæ, ibi, *Viri Niniuitæ.* Tertio tangitur examinatio charitatis amplexandæ, ibi, *Adhuc eo loquente.* De primo dicit, In illo tempore ſcilicet poſt eiectionem ſurdi & muti acceſſerunt ad illum, quidam de ſcribis & phariſæis dicentes: *Magiſter volumus à te ſignum videre.* Dicit Hierony. Signum poſtulant quaſi illa quæ viderant ſigna non fuiſſent. vt Lucas exprimit capitulo vndecimo: Petentes non ex deuotione vt ex hoc credant: ſed ex curioſitate ſignum de cœlo: fortè vt tonitrua audirẽt vt tempore Samuelis 1. Reg. 2. cap. Quod fuit magnum in Paleſtina tempore æſtatis propter defectum materiæ & potentiam agentis, ſcilicet ſolis qui conſumit omnes vapores: ita quòd nõ poſſunt ibi generari huiuſmodi paſsiones aëreæ: & ideo raro ſunt ibi pluuiæ. Vel fortè petebant ignem de cœlo deſcẽdere ſicut tempore Heliæ. 4. Reg. 1. quaſi nõ poſſent

talia ſigna calumniari,& dicere quòd ex variis paſsionibus accidiſſent.Contra quos Hiero.ſic ait:Nam ſi calumniaris ea quę oculis vides,manu tenes,vtilitatem ſentis : quid facturus eſſes de his quæ de cœlo veniũt : vtique reſpõdebis,& magos in Aegypto multa ſigna feciſſe de cœlo. Hæc ille. Et nota ꝙ verba eorum ſunt plena adulatione : quia magiſtrum vocant, quem prius dæmoniacum appellabant. *Qui reſpondens ait illis: Generatio mala & adultera ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei niſi ſignum Ionæ prophetæ.* Vbi ſciendum quòd quãdo cõuitiabãtur ei dicẽtes;quòd in principe dæmoniorũ dæmonia eiiceret, manſuetè reſpòndit eis per rationes improbãs dictum eorum. Hic verò eum laudando adulãtur magiſtrum vocantes:aſperè reſpõdit eis,In quo docet opprobria & adulationes eſſe vitãdas. Vel vt Chry.dicit,hoc fecit demonſtrans quòd vtraque paſsione erat ſuperior:& neque conuitiis in iram conducitur, neque adulatione mollitur.Hæc ille,Et ſciendum quòd vocat eos primo generationem malam;quia vt dicit Chryſo. Ipſe Chriſtus propter hoc dicit eos generationem malam,quoniam ingrati ſemper facti ſunt cõtra benefactores,& per benefacientes moniti deteriores fiebant quod eſt vltimæ malitiæ. Hæc ille. Secundo vocat eos generationẽ adulteram:quia & ſi idola nõ colebãt,tamen à vero ſponſo Chriſto ſe alienabant.Et quia dixerat quòd non dabitur eis ſignum,ſ.niſi ſignum Ionæ prophetæ: ideo quale illud ſignum fuerit oſtenditur cùm ſubditur : *Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus:ſic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.* Ionas enim fuit ſignum Niniuitis dupliciter verbo & facto. Verbo, quia viua voce eis ſignificauit quòd perirent niſi conuerterentur.Facto.quòd fuerit in ventre ceti tribus diebus & noctibus. Vbi fuerunt tria,ſcilicet abſorptio,detentio,euomitio, Abſorptio fuit mortis ſignum , detentio ſepulturæ , euomitio reſurrectionis. Vnde Rabanus oſtendit Iudæos ad inſtar Niniuitarum criminoſos,& niſi pœniteant ſubuerſioni fore proximos. Sed ſicut illis denuntiatur ſupplicium & demonſtratur remedium ; ita Iudæi non debent deſperare veniam , ſi ſaltem poſt Chriſti reſurrectionem egerint pœnitentiam;quia mors Chriſti reconciliatio eſt mundi, Ionas enim, id eſt columba vel dolens,eſt ſignum eius ſuper quem deſcendit ſpiritus ſanctus in ſpecie columbæ : qui & dolores noſtros portauit.Piſcis qui Ionã deuorauit in pelago ſignificat mortẽ, quam Chriſtus paſſus

eſt in

eſt in mũdo. Tribus diebus & tribus noctibus fuit ille, ſ. Ionas in ventre ceti. Et ille, ſ. Chriſtus in ſepulchro: ille eiectus eſt in aridã: ille ſurrexit in gloriam. Hæc ille. Et ſciẽdũ quòd illi tres dies intelliguntur per ſynecdochen per Hiero. vt in parte totũ intelligas. Prima ergo dies computatur à parte diei Paraſceues cum nocte præcedente. Secunda à die integra, ſcilicet ſabbathi cum nocte præcedẽte. Tertia à parte diei dominicæ cum nocte præcedẽte. Et ſic ſunt tres dies artificiales & tres noctes: vel aliter, tribus noctibus, id eſt duabus ſecundum rem, & tertia ſecundum rationem. Nã ante paſsionem dies præceſsit noctem, in quo ſignificatur ſtatus innocentiæ præcedens ſtatum culpæ: ſecundum hoc dies Paraſceuæ computatur cum nocte ſeqnẽte: dies ſabbathi cum nocte ſequẽte. Et ſic duo dies & duæ noctes. Tertia dies dominica cum nocte præcedente: quia tunc nox præceſsit diem. Et ſic illa nox in rationem duarũ cõputatur. Et ſic ſunt tres dies & tres noctes. Nota ſecundum Grego. Signa facere nõ eſt ſanctitatis probatio: ſed vnumquẽque ſicut ſeipſum diligere, virtus Chriſtiani hominis conſiſtit in amore non in mirabili oſtenſione. Ioan. 13. In hoc omnes cognoſcent, quòd mei eſtis diſcipuli ſi dilectionem habueritis ad inuicem. non dicit: Si ſigna feceritis. Hiero. In primitiua eccleſia ſigna neceſſaria erant: nunc nõ, Primo, quia fides nõ erat introducta. Nam filum zeta inſeritur, & poſtquam filum eſt introductũ zeta non eſt neceſſaria. Secundo in primitiua eccleſia fides non erat roborata. Gregorius: exemplificat de iuuenibus plantis quæ primo rigantur, poſtea non. Tertia ideo, quia eccleſia modò meritis eſt cumulanda. Vnde Grego. dicit: Fides non habet meritum vbi ratio, &c. Ideo reprehẽſibiles ſunt tales, qui ſigna quærunt ad credendũ, vel qui deſiderãt quòd eis loquatur deus viſibiliter vel per angelum: vel volũt certificari an ſint in gratia vel non. Quod ſi fieret, forſitan per reuelationem ſuperbirent & peiores efficerentur. Vnde Romanorum primo: Iuſtus ex fide viuit. Ideo hæc eſt generatio mala quæ fidem inficit. Et ideo Iaco. 2. capit. ſic dicitur: Fides ſine operibus mortua eſt. Pſalm. Generatio mala non direxit ſecũdum deum cor ſuum: nec eſt creditus cum deo ſpiritus eius. Adultera quæ ſpirituale adulterium committit. Pſalm. Fornicati ſunt in adinuentionibus ſuis. Ideo talibus nõ datur ſignum vanitatis & curioſitatis, ſed vtilitatis. Ionas propheta figurat peccatorem qui eſt in mari pœnitentiæ: & non ſubmergitur per deſperationẽ, ſed à

ventre ceti ſuſcipitur, & in ſinu diuinæ miſericordiæ ſuſtentatur in quo manet per triduum cõtritionis & ſatisfactionis. Et per hoc triduum ſuſcitatur à morte peccati. Oſeę 6: Viuiſicauit nos poſt duos dies: in die tertia ſuſcitabit nos & viuemus in cõſpectu eius: & tribus noctibus: cum deflet tria peccata cordis, oris, & operis. Vel deflet præterita, declinat præſentia, & cauet futura. De his noctibus Tob. 8. Deprecemur deũ hodie & cras: quia his tribus noctibus deo iungimur. Hæ noctes non habent obſcuritatem. Pſalm. Nox ſicut dies illuminabitur. Sed multi qui figuram Ionæ non reſpiciunt, ideo viri Niniuitæ condamnabunt eos, Sed diceres, quare non ſignum de cœlo, ſed ſignum de inferno vel ſepulcho? Reſpondetur, propter indignitatem, quia filij viperarum. Matth. 3. Progenies viperarum quis demonſtrabit vobis fugere à ventura irà? Secundo ideo quia filij diaboli propter prauitatem. Ioan. 8. Vos ex patre diabolo eſtis: ergo nõ de cœlo, ſed de inferno. Sed diceres, Cur Ionas & non alter propheta à Chriſto ponitur pro ſigno? Reſpondet Hieronymus: Quia in Ionà dominicum myſterium manifeſtè monſtratũ eſt in multis, quæ ſignificabãt Chriſtum. Primo ideo Ionas miſſus prędicare Niniuitis tempeſtatem patitur maris. Sic filius dei miſſus à patre in mundum tempeſtatem, id eſt perſecutionem à populo patitur. Hieron. Actualis non defuit ſęuitia premens, & iuſtitia patiens. Secundo Ionas dormiuit in tempeſtate: ſic Chriſtus mortuus in perſecutione. Tertio Ionas miſſus in profundum maris à ceto deglutitur: & ſic Chriſtus amariſsima morte mortuus anima infernum intrauit, corpus ſepulchrum, & deitas cum vtroque. Quarto ideo: quia ſicut Ionã cetus ille nec digerere nec intra ſe valuit retinere: ita infernus & mors nõ potuit retinere Chriſtum. Pſal. 15. Non dabis ſanctũ tuum videre corruptionem. Quinto ideo: quia ſicut Ionas fuit in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: & ſicut cetus tertia die eum euomuit: ſic & Chriſtus tertia die reſurrexit. Item ſexto ideo: quia ſicut Ionas ſolus eiectus eſt in mare, vt alij ſaluarentur: ita Chriſtus ſolus mortuus eſt, vt nos omnes ſaluaremur. Ioannis 18. Si me quæritis ſinite hos abire. Item ſeptimo ſicut Ionas prædicauit Niniuitis, ſi non pœniterent abſorbentur: ita & Chriſtus Iudæis. Luc. 13. Niſi pœnitentiam egeritis omnes ſimul peribitis. Subdit: *Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum generatione iſta & condamnabunt eam.* Sed diceres, tamen dicitur Ioannis 5. Pater omne iudicium dedit filio? Re-
ſpondet

ſpondet Hieron.in homil.quòd ipſi condamnabunt eam nõ eã autoritate vt Chriſtus: nec approbatione ſententiæ vt apoſtoli:ſed comparationis exemplo,ſcilicet melioris vitæ. Hic vlterius quæritur ſuper illo verbo:Signo non dabitur eis,&c.Quare non dedit eis ſignum vt viſo ſigno crederent in ipſum? Dicẽdum quòd non quærebãt ſignũ ad credendum, ſed ad reprehẽdendum ſecundum Chryſoſtomum: ideo tunc non dedit parcens eis.Item dicitur,ſignum non dabitur:Contra:Multa ſigna dedit eis ante ſuam paſsionem,ſicut illumitionẽ cæci, & multa alia.Dicendum quòd illud non eſt dictum, quòd alia ſigna ante mortem Chriſti non fuerant data,ſed quia mors & paſsio eius fuit ſignum præcipuũ & vltimũ & ſignũ ſignorũ, in quod omnia ducebantur quod ſpiritualiter datum Iudæis dicitur. quòd illi ſi crederent ſaluarentur: ſin autẽ aliter ſubuerterentur.Vel intelligendum eſt illo modo:Signũ non dabatur eis,& ſi poſteà datum ſit.Similiter alia dubia ſuperius mota,ſ.in præcedentibus hic etiã poſſunt adduci.Dixi ſecundo tangitur comminatio pœnalitatis infligendę.De qua nunc ſequitur,ſcilicet: *Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum generatione iſta, & condamnabunt eam:quia pœnitentiã egerunt in prædicatione Ionæ &c.* Vbi ſciẽdum ꝙ ne quis ſecuudũ Chryſ.exiſtimaret ꝙ Iudæi in futuro cõuerterentur,ſicut Niniuitæ: ideo ſaluator totum cõtrarium dicit,quoniã ex beneficio poſsionis Chriſti nullũ fructum perceperũt:quia Niniuitæ cõdamnabunt generationẽ Iudæorũ:nõ autoritate iudicandi, ſed comparatione melioris vitæ. Si condamnabũt,ergo cõuertentur.Hoc verum eſt de Iudæis, qui rei fuerũt in paſsione Chriſti ex certa malitia.Melioris autem vitæ fuerunt Niniuitæ,quantum ad hoc ꝙ pœnitentiam egerũt ad prædicationem Ionæ.Et ſubdit: *Et ecce plusquam Ionas hic*,ſcilicet in medio veſtri.Quia ſecũdum Hieron.Ionas triduò prædicauit,Chriſtus tribus annis cum dimidio. Ille Aſſyriis genti incrudelæ:Chriſtus Iudæis populo dei.Ille voce ſimplici:Chriſtus voce,ſignis & miraculis.Illi Aſſyrij conuerſi ſunt ad prædicationũ Ionæ:Iſti Iudæi non conuertuntur nec meliorantur. Ideo Aſſyrij condamnabunt iſtos: quia pluſquam Ionas. Hæc Hieron.Sciendũ quòd Rabanus dicit:Tũc oſtẽdit dominus his præſentibus verbis vnam eſſe bonorũ & malorũ reſurrectionẽ futuram: contra quoſdam hæreticos, qui dixerunt vnam eſſe reſurrectionem bonorum & alterã malorum. Deſtruitur etiã in his verbis fabula Iudæorũ, qui ſolent dicere quòd ante iu-

diciũ mille annis celebretur reſurrectio:apertè his verbis oſtẽdens:quia mox vt celebrabitur reſurrectio,celebrabitur & iudicium.Hæc ille.Et notauit in his verbis : Surgẽt & cõdemnabunt eam.Subdit:*Regina auſtri*. Luc. 12. Seruus ſciens voluntatem domini & non faciens vapulabit plagis multis. Et ſic Iudæi & mali Chriſtiani. Pſal.Nos autẽ populus eius & oues paſcuæ eius.Gregorius:Quantò maiora beneficia, tantò maiora ſupplicia.Exemplum in vitis patrum, quòd Macharius in deſerto inuenit caput:interrogauit cuius eſſet:reſpondit,cuiuſdã principis ſacerdotum gentilium. Requiſiuit: Es profundè in inferno.Reſpondit,quantum cœlum à terra diſtat. Requiſiuit an alij eſſent profundiores eo.Reſpondit,Iudæi qui deum cognitum negauerunt:& cognoſcentes ipſum non glorificauerũt vt Chriſtiani. Ad Rom.1. Quia cùm cognouiſſent deum, non ſicut deum glorificauerunt aut gratias egerunt,ſed euanuerũt in cogitationibus ſuis,& obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. Ideo apoſtolus ad Hebr. Si quis irritam faciens legem Moyſi ſub duobus vel tribus teſtibus morietur, quantò magis qui ſanguinem Chriſti conculcauerit?Hebr.6.Rurſum crucifigentes filium dei, &c. *Regina auſtri ſurget in iudicio cum generatione iſta à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis.* Prouerb.1.Doctrinam atque ſapientiam ſtulti deſpiciunt. O quot ſunt vt dicitur ibidem Eccleſiaſtes primo:Stultorũ infinitus eſt numerus. Sicut impoſsibile eſt peccatorem ſaluari ſine pœnitentia:ſic & à peccatis abſtinere ſine ſapientia. *Et ecce pluſquam Salomon hic.* Hieronymus:Eodem modo condemnabit regina auſtri populum Iudæorum, quo condemnabunt viri Niniuitæ Iſraëlem incredulum. Hæc ille.Illa à remotis venit:iſti præſentem habuerunt.Illa mulier,iſti viri.Illa cum labore: iſti ſine difficultate.Illa laudauit alienigenam,ſcilicet Salomonẽ: iſti cõdemnauerunt propriũ terrigenam.ſ.Chriſtum.Illa ad ipſum venit quem ſola fama cognouit:iſti probatum miraculis contempſerunt. Illi ad purum hominem:iſta ad deum & hominem. Illa cum muneribus:iſti cum opprobriis & vulneribus.Idcirco dicit Chryſoſtomus:Regina Auſtri venit à finibus terræ:& Chriſtiani nolunt venire de plateis ad audiendum Chriſtum. Multi de eccleſia exeunt,& Chriſtum ibi ſolum relinquunt. Sequitur nunc comminatio æternæ pœnæ per præſentem cõminationem,ibi:*Cum immundus ſpiritus exiet de homine, &c.* vſq; ibi. *Sic erit generationi huic peßimæ.*Hoc inuenies expoſitũ infra dominicam

minicam tertiã quadrageſimæ,ideo hoc exponere prætermitto. Dixi tertio tangitur examinatio charitatis amplexandæ quod deſiderium probat de maternis, ſupple rebus vel affectibus. *Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius & fratres eius ſtabant foris quærentes loqui ei, &c.* Vbi ſciendum quòd Chriſtus turbis prædicando confudit ſcribas & phariſæos: ſicut & hodie debet fieri in prædicando ad populum vulgarem, vbi reuera expedit vitia prælatorum tangi: attamen generali ſermone, quia prædicator non deſcendat ad ſingularia hominum. Et ſciendum quòd licet phariſæi eſſent mixti cum turbis: tamen principaliter prædicabat propter turbas erudiendas. Aduertẽdum eſt etiam ſecundum Chryſo. quòd quando diabolus vidit quòd Chriſtus perſudebat populo, quòd eſſet filius dei, dicens: *Ecce pluſquam Ionas hic, &c* Et timens ne ſi filius dei cognoſceretur qui putabatur homo, ipſe derelinqueretur ab omnibus: ideo ad vincendos ſermones eius introduxit parentes eius carnales: vt per eorum cõtemplationem diuinitatis eius obſcuraret naturam. Et venit vnus diaboli excellẽs aduocatus: quia humano ore verba diabolica loquebatur, dicens: *Ecce mater tua, &c.* Inſidiãdo hoc dixit, vt exploraret ſi carnis affectu prædicationem incœptam dimitteret. Et ideo multas implicauit inſtãtias, quæ ipſum mouere poterant ad ceſſandũ dicens: Ecce quaſi in promptu ſunt & in patulo vbi verecundum eſt ſtare. Item mater tua quæ præcipitur honorari. Item fratres tui quos natura & lex iubet diligi. Item foris ſtãt expectantes te in loco exteriori. Item quærentes te: quia propter te ſolũ venerũt: ideo debes ad eos egredi. q. d. ſecundum Chryſoſt. Quid gloriaris ô Ieſu de cœlo dicẽs te deſcendiſſe, qui radices habes in terra: nõ potes eſſe filius dei quẽ homines genuerũt: non potes in te illũ abſcõdere quem natura cõuincit. Fratres autem nominat cognatos eius ſecundum morem ſcripturæ: vt dicit Hierony. cõtra Heluideum. Vlterius nunc ſciendũ quòd quatuor modis in ſcripturis diuinis fratres dici merentur, natura, gẽte, cognatione, affectu. Natura, vt Iacob & Eſau. Gente, vt omnes Iudæi fratres inter ſe vocãtur, ſicut in Deutero. Non poteris ſuper te cõſtituere hominẽ alienũ qui nõ eſt frater tuus. Porro cognatione vocãtur fratres, qui ſunt de vna familia, ſicut in Geneſi dixit Abrahã ad Loth. Non ſit rixa inter me & te: quoniã fratres ſumus. Affectu etiã fratres dicũtur, quod in duo diuiditur, in ſpeciale & cõmune. In ſpeciali: quia Chriſtiani fratres dicũtur vt

ſaluator dicit:Vade dic fratribus meis. Porro in cõmuni: quia omnes homines ex vno patre nati pari inter nos germanitate coniunguntur,ſicut ibi:Dicite his qui oderũt vos,fratres noſtri vos eſtis. Interroga ergo iuxta quem modum fratres domini in euangelio appellantur iuxta naturam?Sed ſcriptura non dicit:nec Maria nominans eos filios,nec Ioſeph iuxta gẽtem.Sed abſurdum eſt,vt pauci ex Iudæis vocati ſunt fratres cũ omnes ibi erant,potuerũt appellari iuxta affectum humani iuris & ſpiritus,videtur quòd ſic: quia magis erant fratres quàm apoſtoli quos dominus docebat intrinſecus:aut ſi omnes,quia homines ſunt fratres:ſtultum fuit nuntiare quaſi proprium:Ecce fratres tui quærunt te.Reſtat igitur vt fratres eos intelligas appellatos cognatione non affectu:non gentis priuilegio,non natura.Hęc Hiero. Et reſpondens dicenti ſibi ait: *Quæ eſt mater mea & fratres mei*.q.d. Non habeo carnalem affectũ ad eos. Per hoc enim ſecundũ Hiero. non negauit matrem ne natus de phantaſmate putaretur:ſed apoſtolos cognationi prætulit: vt & nos in comparatione dilectionis carni ſpiritum præferamus. Hæc ille. *Et extendens manum ſuam in diſcipulos dixit: Ecce mater mea & fratres mei*. Mater eius ſunt qui eum in corde ſuo concipiunt, & eum pariunt per prædicationem in cordibus auditorum. Et fratres eius ſunt qui opera patris eius faciunt, qui ei cohæredes erunt in cœlo. Et hi fuerunt diſcipuli eius,de quibus dixit Ioann.20. Vade ad fratres meos & dic eis.In hanc maternitatẽ aut fraternitatem ſpiritualem cõfidere debemus non in carnalem. Vnde Chryſ.Cum his autem quæ dicta ſunt & alibi nos docet,videlicet in nulla cognatione confidentes virtutẽ negligere. Si enim Mariæ nihil prodeſſet matrem eſſe niſi virt⁹ adeſſet: quis vtiq; alius per cognationem ſaluabitur?Vna enim ſola nobilitas eſt, ſcilicet dei facere voluntatem.Hæc ille.Et ſciendum quòd non ſolùm dixit hic ſaluator ſe habere ſpiritualem affectum ad diſcipulos,ſed ad omnes alios.Ad Hebr.2.Non confunditur nos vocare fratres. De quibus nunc ſubditur: *Quicunque enim fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis eſt,ipſe meus frater & ſoror & mater eſt*. Frater enim & ſoror Chriſti efficitur homo credendo. Ioann.1. Dedit eis poteſtatem filios dei fieri,his qui credunt in nomine eius.Mater vero prædicando:quia gignit fructũ in cordibus auditorum. Nota,verbum dei cõcipere & parere eſt res feliciſsima.Vnde Aug.loquens de virginitate dicit:Beatior fuit virgo Maria profitendo Chriſtum,quàm concipiendo carnem Chriſti,

Chriſti.Nihil enim Mariæ materna propinquitas profuiſſet,niſi illa feliciuscorde quàm carne geſtaſſet.Sed diceres,quare dominus non fecit mentionem de patre dicendo, Ipſe meus frater,ſoror & pater eſt? Reſpondetur ſecundum Hierony.ad hoc quòd homo generat alium ſpiritualiter,oportet quòd homo à deo accipiat.Non enim homo hoc à ſe habet, vt aliũ poſſet ſpiritualiter generare:ideo nõ meretur dici pater generari. Nam pater concurrit ad generationem actiuè:qualiter homo ad ſpiritualem generationem concurrere non poteſt,ſed ſolùm more matris paſsiuè & receptiuè.Sed diceres,quare Chriſtus non dicitur filius noſter? Reſpondetur quòd hæc formatio non dat eſſe Chriſto,ſed potius nobis:aliud eſt formare Chriſtum:aliud Chriſtum formari in nobis.Sicut aliud eſt figurare ſigillum:aliud figurare ſigillum in cera. Chriſtus non figuratur per nos: ſed figuratur in nobis. Nota,voluntatem dei debemus implere. Primo propter ſeruitutis conditionem. Aug.in ſoliloquio: Noli eſſe proprius in tuæ voluntatis poteſtate: non eſt ſerui vt viuat ſibi,ſed dño.Et ſic loquitur apoſtolus ad Gal.2.Viuo autẽ iam non ego,ſed viuit in me Chriſtus.Et ſic ſcribitur ad Ro.6. cap.Quod enim viuit,viuit deo.Secundo propter fortem beneficiorum obligationem.Vnde Bern.in lib.de Diligendo deum: Ratio dictat,iuſtitia naturalis vrget totum ſe tradere illi,à quo ſe totum habet.Et ſubdit poſtea:Si totum me debeo pro me facto,quid addam iam pro me redempto & refecto? In primo opere,ſcilicet creationis me mihi dedit. In ſecundo, ſcilicet redemptionis ſe mihi reddidit. Tertio propter voti promiſsionem, promiſimus enim ei in baptiſmo renuntiare diabolo. Pſal 72.Vouete & reddite domino deo veſtro.Eccl.5.Melius eſt non vouere,quàm poſt votum promiſſa non reddere. Quarto propter noſtræ voluntatis impletionem: quia qui voluntatem dei implet,deus facit voluntatem ſuam. Ioannis 9. Si quis dei cultor eſt & voluntatem eius facit,hunc audit.

DE EODEM, ENARRATIO XV.

Viri Niniuitæ conſurgent in iudicio cum generatione hac: & condamnabunt eam; quia pœnitentiam egerunt in prædicatione. Matth. 12.

ISta verba terribilia ſunt his qui hoc tempore pœnitentiam agere nolunt. Ideo Hieronym.Omnis peccator in pœnitentia duplicem gemitum habere debet. Nimirum, quia bonum

quod oportuit non fecit: & malum quod non oportuit fecit. Cùm ad bona opera non reſurgimus, neceſſe eſt vt noſmetipſos dupliciter defleamus. Ad hoc autem vt pœnitentiam agamus nos multa incitare debent. Attendamus igitur vtilitates pœnitentiæ, quæ ad preſens ſunt quatuor, ſecundum quatuor quæ peccatum in anima derelinquit. Peccatum enim aufert gratiam, debilitat naturam, elongat gloriam, & obligat ad pœnam. Sed ecõtra pœnitẽtia recuperat gratiam, reparat & cõfortat naturam, reddit gloriam, & relaxat pœnam. Primò pœnitentia recuperat gratiam, & quandoque maiorẽ quàm perdita ſit per culpam. Sicut legitur Iob 42. Dominus cõuerſus eſt ad pœnitentiam Iob cùm oraret ille pro amicis ſuis, & addidit deus omnia quæcunque fuerant Iob duplicata. In ſignum huius dicitur Ioëlis ſecundo: Reddam vobis annos duplices quos comedit locuſta, id eſt peccatum conſumpſit. Et habetur de filio prodigo Lucæ decimo quinto: Citò proferte ſtolam primã, &c. Item figuratur ſecundo Paralipomenon trigeſimo tertio capitulo: Egit pœnitẽtiam Manaſſes, & reſtitutus eſt in regnũ. Vnde Cyprianus: O pœnitẽtia quæ miſerãte deo peccatum dimittis, paradiſum aperis: quæ contritum ſanas, triſtémq; exhilaras, vitam de interitu reuocas, ſtatũ reſtauras, honorẽ reddis, fiduciam reformas, & gratiam abundantiorem infundis. Secũdo reparat & confortat naturam. Hinc eſt quod dicitur Iudith 5. Quotieſcunque pœnituerunt receſsiſſe à cultura dei ſui: reddidit eis dominus virtutem reſiſtendi. Vnde Ioannes epiſcopus: Quid horres ô peccator confiteri quod non es confuſus perpetrare: cur vereris domino indicare, quod non es veritus ipſo præſente committere? Nunquid deũ ignorare putas quod fecimus: nobis pœnitentibus aſtat. Peius eſt confiteri non velle, quàm legem contemnere. Peius eſt admiſſam pœnitentiam ſpernere, quàm monita diuina deſpicere. Peius eſt offenſam dei nolle placare, quàm peccando dei bonitatem offendere. Filij Iſraël peccauerunt, & ideo hoſtibus tradebantur. Quoties autem ſe peccaſſe confitebantur, de ipſorum manibus eruebãtur. Tertio pœnitentia reddit gloriam. Matth. 3. Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Ad pœnitẽtiã autem agendam inuitamur. Apoca. 2. Memento vnde excideris, age pœnitentiam: & prima opera fac, ſcilicet innocentiam. Sin autem venio tibi & mouebo candelabrum tuum de loco ſuo niſi pœnitentiam egeris. Qui ſi pœnitueris, deus te piiſsimè

mè reſpiciet,& multa bona impendet. Vnde Auguſt. de ſpiritu & anima: Beata anima quã dei pietas reſpicit, humilitas ſubiicit, pœnitentia reducit, iuſtitia inducit, perſeuerantia perducit, deuotio introducit, puritas vngit, charitas vnit. Quarto pœnitentia relaxat pœnam. Iere. 18. Si gens iſta pœnitẽtiam egerit à malo ſuo quod locutus ſum aduerſus eam, agam & ego pœnitẽtiam ſuper malo quod cogitaui vt facerem ei. Pſal. 105. Et pœnituit eum ſecundum multitudinem miſericordiæ ſuæ. Ibi gloſa: Non quòd pœnitẽtia in deũ cadat: ſed remittat quod faciendum contra eum videbatur. Vnde Ambro. Nouit dominus mutare ſententiã, ſi tu noueris mutare delictum. Item nota quatuor quæ inter alia pœnitentiam commendabilem faciunt videlicet ſi ſit humilis & deuota, ſi ſit generalis & integra, ſi ſit diſcreta & moderata, ſi ſit bona intentione facta. Primo pœnitentia debet eſſe humilis & deuota. De humilitate dicitur Iob 42. Auditu auris audiui te: nunc autem oculus meus videt te. Ideo me ipſum reprehendo, & agã pœnitentiam in fauilla & cinere. Pœnitentiam agere aliud nõ eſt, quàm cõtẽplatiuam animã in fauilla & cinere ſedere & ſe cognoſcere. Bernar. Humilis eſt ſatisfactio quã præceſsit trãſgreſsionis ſuperbia. Itẽ pœnitentia debet eſſe lachrymoſa & deuota. Iudith 8. Pœniteamus cum lachrymis, & indulgentiã eius poſtulemus. De lachrymis pœnitentiæ dicit Augu. Omnes aquæ nõ extinguerent vnam ſcintillã in inferno: ſed vna lachryma ſi de puro & cõtrito corde proceſſerit, totũ ignem inferni extinguit. Secundo pœnitẽtia debet eſſe generalis & integra: nõ debet enim pœnitere de vno ſed de omnibus. Propter quod dicit dominus Eze. 18. Si impius egerit pœnitentiã ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt; & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iuſtitiam, vita viuet & non morietur. Ideo libẽter debemus agere pœnitentiam iſto tempore: quia multam ſalutem & conſolationem pater cœleſtis & miſericordiarum propter pœnitentiam nobis vult impendere ſalubriter. Quod teſtatur Iſidorus ſic dicens; Pœnitentia eſt medicamentum vulneris: ſpes ſalutis per quam peccatores ſaluantur: per quã deus ad miſericordiam prouocatur quæ non penſatur tempore: ſed luctus & lachrymarum profunditate. Tertio pœnitentia debet eſſe diſcreta, vt ſecundum quantitatem culpæ fiat pœnitentia. Matth. 3. Facite dignos fructus pœnitentiæ. Gloſa: Dignos ſecundum quantitatem culpæ, quod fit ex diſcretione quæ ne-

ceſſaria eſt pœnitenti. Quàm diſcreta autem debeat eſſe pœnitentia dicit Hierony. Non oportet ieiunare vſq; ad defectum, orare vſq; ad tædium, genu flectere vſque ad debilitatem: quia bona opera non ſolùm indigent deuotione, ſed etiam diſcretione. Alia gloſa: Diſcretio in pœnitentia eſt quæ timorem & metum ante oculos dei ponit recordans antiquæ turpitudinis. Greg. in paſtorali: Vniuſcuiuſq; mens tantum pœnitendo compunctionis ſuæ eliciat lachrymas, quantum ſe meminit à deo meruiſſe culpas. Quarto pœnitentia commendabilis eſt ſi ſit bona intentione facta, non per oſtentationem vel mundi gloriam: ſicut Phariſæus qui ſe iactabat de hoc quòd bis in ſabbatho ieiunaret. Lucæ 18. Sed ſicut Manaſſes 2. Paral. 33. qui poſtquam coanguſtatus eſt, orauit dominum deum ſuum: & egit pœnitentiam valde coram deo patrum ſuorum, & non coram mundo. In quo intelligitur recta intentio pœnitentis. Nos igitur ſalubriter hoc tempore pœnitentiam agamus: quia pœnitentia noſtra cor noſtrum emundat, ſenſum illuminat, animam ſuſcitat, & ad ſuſceptionem Chriſti præparat, præcordia exhilarat, diuinam auffert offenſam, & hominem à venia & miſericordia patris cœleſtis excludere non permittit. Vnde Aug. Quæ neceſsitas cogit pœnitentiam nõ agere, nec criminis immenſitas, nec horæ breuitas, nec vitæ enormitas excludit à venia: ſi ſola fuerit mutatio volũtatis. Conſidera de criminis immenſitate in Petro, de vitæ enormitate in Magdalena, de horæ breuitate in latrone.

FERIA V. ENARRATIO XVI.

Amen amen dico vobis, Omnis qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Ioann. 8.

VIdemus quòd poſt commeſtionem lactis omnis potus hominis eſt inſipidus: ſed ſi homo lauerit os aqua munda & recenti: tunc recuperat oris & potus ſaporem. Spiritualiter, per lac intelligitur dulcedo peccati. Quicunq; enim cibatur tali cibo, ineptus eſt ad ſuſcipiendũ cibum & potum animæ. 1. Cor. 2. Animalis homo non percipit ea quæ ſpiritus dei ſunt. Attamẽ poſt eſum lactis ſi homo munda aqua lauat os ſuum, talis econtra habebit ſaporem aliorũ ciborum. Spiritualiter, ſic ſi homo lauat os conſcientiæ per contritionem & confeſsionem, redditur ſibi appetitus gratiæ. Vnde introitus miſſæ: Cõfeſsio & pulchritudo in conſpectu eius. Et talem appetitum gratiæ petit eccleſia in collecta: Omnipotens ſempiterne deus, qui in obſeruatione

tione ieiunij & eleemoſynæ poſuiſti noſtrorum remedia peccatorum, cõcede nos opere mentis & corporis ſemper tibi eſſe deuotos. Et iſta lacticinia dulcedinis peccati comederũt primi parentes, & transfuſum eſt in nos. Ro.5. Sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundũ intrauit: ita & in omnes homines mors pertranſiit. De quo epiſtola Ezech.18. Patres noſtri cõmederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt. Et tamen hoc prouerbium eſt nunc deletum per mortem Chriſti, qui ſatisfecit pro originali peccato. Ideo ſubdit in epiſtola: Nõ erit vltra iſtud prouerbium in Iſraël, quia filius non portabit iniquitatem patris, nec pater iniquitatem filij: ſed anima que peccauerit ipſa morietur. Ne ergo moriamur in peccatis: tunc delere debemus peccata noſtra per confeſsionem, ne ſimus ſerui diaboli ſed dei: quia dicitur in euangelio: *Omnis qui facit peccatum ſeruus eſt peccati.* In ſumma euangelij duo innuuntur. Primo prædicatio Chriſti benigna, ibi, *Dicebat Ieſus ad eos.* Secũdo ſubditur Iudæorum murmuratio maligna, ibi, *Reſponderunt ei Iudæi.* De primo dicit, In illo tẽpore, ſ. dum quadam vice dominus prędicaret. Et erant ibi diſcipuli ſui. Erant etiam ibi quidã de nouo ex Iudæis conuerſi, & erant etiam ibi alij Iudæi nondũ cõuerſi. Tũc dominus Ieſus dicebat ad eos qui crediderũt ei, ad illos Iudæos, ſ. qui de nouo erant conuerſi: *Si vos manſeritis in ſermone meo,* id eſt ſi ſermonem meum bene ſeruaueritis triplicẽ vtilitatem habebitis. Primo diſcipuli mei eritis: quia verbũ dei facit hominem diſcipulum Chriſti. Ioan.8. Qui ex deo eſt, verba dei audit. Secundo, & cognoſcetis veritatem, id eſt me: quia ego ſum via, veritas, & vita, Ioan.14. Verbũ enim dei illuminat intellectũ, vt veritatẽ quis cognoſcat. De quo Pſal.118. Lucerna pedibus meis verbũ tuũ. Et Prouer.6. Mandatũ dei lucerna eſt, & lex lux, ſ. veritatis. Nã ſicut dicit Aug. Veritas opponitur falſitati, duplicitati, & vanitati. Illud enim quod verum eſt nõ eſt falſum, non eſt duplex, non eſt vanum. Verba igitur dei faciunt nos de mundo cognoſcere veritatem: quia faciunt nos cognoſcere, quòd omnia mundana ſunt falſa, duplicia, & vana. Falſa quidem ſunt, quia mundus in diuitiis promittit ſatietatẽ: & dat vacuitatem; ſicut patet Luc 16. in illo diuite epulone, qui ad tãtam vacuitatẽ deuenit, quòd guttã aquæ habere non potuit. In deliciis promittit delectationem, & dat amaritudinem: Prou.5. Fauus diſtillans labia meretricis; nouiſsima autẽ illius amara quaſi abſynthium. In honoribus promittit ſublimitatem vel

ſublim

ſublimationem,& dat ſubitam deiectionem. Vnde Iob vigeſimo primo: Tenent tympanum & citharam atque gaudent in ſonitu organi:ducunt in bonis dies ſuos,& in puncto ad inferna deſcendunt.Idem trigeſimo:Eleuaſti me:& quaſi ſuper ventum me ponens alliſiſti me valde.Secundo ipſa mundana ſunt duplicia & mixta. In mũdo enim nihil purum ſed omnia ſunt mixta:iuxta illud Eſa.1.Vinum tuum mixtum eſt aqua.Sic quidem gaudium mundi eſt mixtum cum dolore. Sapientia eſt mixta cum obliuione.Sanitas mixta eſt cum ægritudine. Vita eſt mixta cum morte.In præſenti ergo vita ſunt mixta: ſed in beata vita erunt pura,in inferno autem erunt fœtulenta. Deus autem à gaudio ſeparabit dolorem: à ſapientia obliuionem, à ſanitate ægritudinem,à vita mortem:& omnes fæces, ſcilicet dolorem proiiciet in infernum.Sanctis autem remanebunt omnia puriſsima,ſcilicet gaudium ſine dolore:ſapientia ſine obliuione:ſanitas ſine ægritudine, vita ſine morte. Tertio ipſa mũdana ſunt vana: habẽt enim vanitatem ex parte principij: quia ex nihilo ſunt creata.Ex parte medij:quia multiplici mutabilitati ſunt ſubiecta.Ex parte finis quia in nihilum ſunt redigẽda.Eccl.3.Cũcta ſubiacẽt vanitati &c. Hic refertur de vanitate ex parte principij:quia de terra facta ſunt:& in terrã pariter reuertũtur.Hic refertur de vanitate ex parte finis. Tertia efficacia verbi dei eſt:quia per ipſum conſequitur homo plenã libertatẽ.Ideo ſubdit: *Et veritas liberabit vos*,ſcilicet à ſeruitute peccati:quia verba dei in corde recondita faciunt vitare peccata.Pſal.118.In corde meo abſcondi eloquia tua vt nõ peccẽ tibi. Dixi ſecũdo tãgitur Iudæorũ maligna murmuratio dicẽs: *Reſponderunt ei Iudæi*,ſcilicet iſta audiẽtes,& hoc illi qui nõdũ erãt cõuerſi.grauiter enim iſti tulerũt verba Chriſti:& maximè pro eo quòd dixerat: *& veritas liberabit vos*, putãtes Chriſtũ de carnali libertate dicere:& quòd ipſi iam ſeruirẽt. Oſtẽdunt igitur Iudæi ſe liberos eſſe:quia haberent triplicẽ libertatẽ.Primo libertatem quæ prouenit ex carnis propagatione: quia habent liberum patrem.Vnde dixerunt: *Semen Abrahæ ſumus*. Secundo dicunt ſe habere libertatem quæ creatur ex animæ virtute, cum dicunt: *Et nemini ſeruiuimus vnquam*,quaſi dicerent.Tantæ ſumus magnitudinis & virtutis, quòd nullis nationibus vnquam ſeruire voluimus, nec ſubiici niſi deo. Vbi dicit gloſa: Mentiũtur,quia Ioſeph ſeruiuit in Aegypto & patres eorũ ſeruierunt Pharaoni in luto quadraginta annis.Et iſti ſeruierunt

Cæſari

Cæſari in tributo. Ideo Auguſt. inuehit contra eos dicens: Ergo prophetæ non ſunt in captiuitatem ducti: ſcilicet in Babyloniam ſeptuaginta annis. O ingrati quid eſt quod vultis: vobis aſsiduè imputat deus quòd vos de domo ſeruitutis liberaret, vos quid loquimini? Si nemini ſeruiuiſtis, cur ſoluebatis tributa? Tunc oſtendit ergo dominus ſeruitutem peccati eſſe in eis dicens: *Amen amen dico vobis, omnis qui facit peccatum ſeruus eſt peccati.* Et dicitur notanter omnis ſiue Iudæus ſiue gentilis: diues vel pauper: imperator vel mendicus: ſi facit peccatum ſeruus eſt peccati. Et quantò liberior es ad peccatum, tantò magis ligatus es ad ſeruiendum peccato, vt dicit Greg. in Moral. Et de hac ſeruitute dicitur. 2. Petr. 2. A quo quis ſuperatus eſt, huius & ſeruus eſt. Nam ſeruitus peccati durior eſt, quàm quæcunque ſeruitus domini ſecularis. Vnde Aug. O miſerabilis ſeruitus, ſeruus hominis aliquando ſui domini duris imperiis fatigatus fugiendo requieſcit. Seruus autem peccati qui fugit, peccatũ ſuum ſecum trahit. Peccatũ enim quod facit intus eſt, fecit enim peccatum vt aliquam corporalem caperet voluptatem. voluptas tranſit: peccatũ non tranſit, præteriit quod delectat: remanſit quod pungit. Sicut diabolus licet delectatur in peccato: tamen ſecum portat infernum. Sic peccator & ſi delectatur in peccato, tamen pœnam eius ſecũ portat. Ideo Hiere. 16. Seruietis diis alienis, qui non dabunt vobis requiem die ac nocte. Ergo peccatores non habent libertatem animi, ſed ſunt ſerui peccati. Vnde Aug. Peccator eſt ſeruus tot dæmoniorum quot vitiorum. Vnde legitur cùm Alexander coram philoſopho Diogene dixit ſe eſſe dominatorem mundi, Ille ait: Nequaquam es dominus: ſed ſeruorum meorum ſeruus. Superbia enim ancilla mea eſt, ſed domina tua, carnalis concupiſcentia & gula ſunt dominæ tuæ, & ancillæ meæ. Iſta enim omnia ſub pedibus meis teneo: & tamẽ tibi dominãtur, & ideo es ſeruus ancillarum mearum. Cùm ergo famuli Alexãdri in eum vellent irruere: ait Alexander: Videte ne quis eum attingat: quia ſeruus dei eſt, & veritatem vtique dicit. Tunc ſubdit quòd hi qui ſunt ſerui peccati ſunt exhæredandi, dicens: *Seruus non maneat in domo domini in æternum.* Filius autem, ſcilicet dei naturalis, *manet in æternum*, quia ſolus & ſine peccato: & ſic habet poteſtatem alios liberandi à peccato, faciendo eos filios dei per gratiam adoptionis, vt ſecum maneant in domo libertatis. Et hoc eſt quod concludit dicens. *Si ergo filius, qui verè liber eſt, vos*

liberauerit, vere liberi eritis, nõ à barbaris, ſed à diabolo: nõ à corporis captiuitate, ſed ab animæ iniquitate. Tunc ſubdit: *Scio quia filij Abrahæ eſtis*, ſ. ſecundum carnem, ſed nõ ſecundũ imitationem. Nam Abraham habuit tria opera commendabilia. Primo quod ad dei præceptum filium ſuum immolare voluit. Iudæi autem è contrario filium dei occidere volebant. De quo ſubdit: *quæritis me interficere*, quod Abraham non fecit. Secundum commendabile. nam Abraham ſermoni dei obediuit deo dicente ſibi. Geneſ. 12. Egredere de terra tua & de cognatione tua, & de domo patris tui & cæt. Sed Iudæi ſermoni ipſius nolebant obedire. Ideo ſubdit: *Sermo meus non capit in vobis.* Aug. i. non capitur in cor veſtrum, quia non recipitur à corde veſtro: Sic enim eſt ſermo dei fidelibus, ſicut piſci hamus: tunc capit quando capitur. Tertium. Abraham dei veritati credidit deo dicente ſibi Geneſ. 12. Semini tuo dabo terram hanc. Sed Iudæi veritati quam eis prædicabat Chriſtus nolebant credere. De quo ſubdit: *Ego quod vidi apud patrem meum loquor vobis: & vos quæ vidiſtis apud patrem veſtrum facitis*: quaſi diceret: Hæc non faceretis ſi ſermonem meum audiretis & filij Abrahæ eſſetis ſecundum imitationem. Tunc ſecundum Auguſtinum, Iudæi volebant prouocare Chriſtum vt diceret aliquid contra Abraham, vt eſſet eis occaſio faciendi quod cogitabant. Ideo ſequitur: *Reſponderunt & dixerunt ei, pater noſter Abraham eſt.* Tunc Chriſtus oſtendit eos ſolo nomine & non vita eſſe filios Abrahæ. Vnde ſubditur: *Dicit eis Ieſus*, Si filij Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite, nunc autem quæritis me interficere hominem, qui veritatem vobis locutus ſum quam audiui à patre meo, hoc Abraham non fecit. Vos opera facitis patris veſtri, ſcilicet diaboli, quaſi dicat ſecundum Chryſoſt. Rebus & factis oſtendite vos eſſe filios Abrahæ & non ſolo nomine. Sic & vos Chriſtiani nomine & rebus oſtendite Chriſtum in vobis. Sed vide excuſationem qua ſe Iudæi excuſant: ſicut adhuc Chriſtiani ſe excuſant. Vnde dixerunt ei: Nos ex fornicatione non ſumus nati, vnum patrem habemus deum, quaſi dicat, licet aliquando noſtra Synagoga à deo recedens fornicata eſt cum diabolis: non tamen à deo receſſimus: nec cum idolis fornicati ſumus. Nunquid non pater vnus eſt omnium noſtrum: vt dicitur Malach. 2. ſed hoc non fuit verum ſignum quòd filij dei erant. Ideo oſtendit verum ſignum filiationis diuinæ dicens: *Si deus pater veſter eſſet diligeretis vtique me, ego enim ex deo proceſſi*: ſcilicet per

æter

æternam generationem & veni: *neque enim à meipſo veni, ſed ille me miſit, quare loquelam meam non cognoſcitis?* quaſi dicat: Si diligeretis me cognoſceretis loquelam meam, quia ego loquor verbum patris mei, cùm ego ſim verbum. Eccleſiaſt. 24. Ex ore altiſsimi prodij. Sicut autem Iudæi Chriſtum ex inuidia, nec poterant ſuſtinere vt ipſum viderent, iuxta illud Sapien. 2. Grauis eſt nobis ad videndum eum: quoniam diſsimilis eſt aliis vita filius. Sic ex inuidia non poterant ſuſtinere vt ipſum audirent. Ideo ſubdit: *Quia non poteſtis audire ſermonem meum:* quia eſt contrarius vobis. Et ſubdit rationem: *Vos ex patre diabolo eſtis.* Quòd autem diabolus pater eorum ſit, oſtendit: quia ipſum imitantur in tribus. Primo: quia diabolus eſt iniquus in deſiderando: ſic Iudæi contra Chriſtum iniquè cogitabant. Ideo ſubdit: *Et deſideria patris veſtri vultis facere*, ſcilicet cogitando me interficere. Hierem. 18. Venite cogitemus contra iſtum iuſtum cogitationes. Secundo diabolus crudelis eſt, in occidendo. Sic Iudæi Chriſtum occidere proponebant. Ideo ſubdit: *Ille homicida erat ab initio.* vt dicit gloſ. Ille non ſolùm eſt homicida qui ferro, ſed etiam qui verbo occidit. Vnde diabolus primos parentes verbis occidit. Pſalm. 56. Lingua eorum gladius acutus. Ideo dicit, ab initio. Auguſtinus in libro vndecimo: Homicida fuit ad initio, ſcilicet inimicus humani generis ex quo homo factus eſt. Sed ſecundum Origen. ab initio, id eſt ſtatim poſt creationem, apoſtatauit. fuit tamen ibi aliqua morula, ſed breuiſsima: vbi ſeipſum occidit: & poſt hoc genus humanum. Tertio diabolus eſt mendax in fallendo ſiue infamando. Sic & Iudæi Chriſtum ſuis mendaciis infamabant. Vnde ſubditur: *In veritate non ſtetit: quia veritas non eſt in eo.* Cùm loquitur mendacium ex propriis loquitur: quia mendax eſt, & pater eius, ſcilicet mendacij. Sic & Iudæi Chriſtum ſuis mendaciis infamabāt dicentes Ioel. 9. Scimus quia hic homo peccator eſt: dicentes eum peccatorem in corde. Item dicebant eum ſeductorem in ore. Matth. 27. Recordati ſumus, quia ſeductor ille adhuc viuens &c. Item dicebant eum tranſgreſſorem in opere. Ioann. 9. Non eſt homo à deo qui ſabbathum non cuſtodit. Quia ergo Iudæi ſic iniquè contra Chriſtum cogitabant, ſic crudeliter eum occidere diſponebant, ſic mendaciter eum infamabant; ideo ex patre diabolo erant qui ab initio peccauit, hoc eſt ex quo creatus eſt, iuſtitiam recuſauit: & in veritate non ſtetit, id eſt nunquam cum ſanctis angelis creatori ſubiectus fuit

ſine peccato: ſed poſt creationem per paruam morulam non permanſit. Sic & Iudæi. Ideo ſequitur: *Ego autem ſi veritatem dico, non creditis mihi.* Ecce flebile verbum, diabolo mentienti creditur: Chriſto verum dicenti, contradicitur.

DE EODEM, ENARRATIO XVII.

Qui facit peccatum ſeruus eſt peccati. *Ioh. 8.*

NOtandum quòd in peccato viuere malum eſt, ſpecialiter propter quatuor mala quæ peccatum faciunt in hominis vita. Primo nanque hominem bonis ſpiritualibus & temporalibus ſpoliat. Secundo malis ſpiritualibus & corporalibus replet & cruciat. Tertio deum ad iracundiam prouocat. Quarto hominem bonorum ſocietate priuat & ſpoliat. Primo peccatum hominem bonis temporalibus & ſpiritualibus priuat. Bona noſtra ſpiritualia, ſunt virtutes & diuitiæ & gratiarum actio. Iſti ſunt theſauri bonorum quibus homo ſpoliatur per peccatum mortale. Hiere. 15. Diuitias tuas & theſauros tuos in direptionē dabo gratias in omnibus peccatis tuis. Ecce quomodo peccatum hominem omnibus bonis & virtutibus ſpoliat. Vnde Baſilius in regula: Remiſſam facit animam & negligentem erga præcepta, vt neglecta ſua non poſsit ad memoriam prouocare. Sed obliuiſcens non ſe inſtigat ad pœnitentiam, & ita paulatim omnibus bonis ſpoliatur. Non ſolùm autem peccatum aufert homini bona ſpiritualia: ſed & plerunq; temporalia. Ideo dicitur Ambroſ. 5. Vineas amātiſsimas plantabitis, ſed non bibetis vinum ex eis, quia cognoui multa ſcelera veſtra & fortia peccata veſtra. Ecce qualiter homo per peccatum rebus temporalibus ſpoliatur. Ideo manifeſtè ſciendum quòd res temporales non ſunt hominis ſicut dicit Ambro. Non ſunt hominis bona quæ ſecum ferre non poteſt: ſed ſola eleemoſyna, vel miſericordia comes eſt defunctorum. Secundo peccatum malis ſpiritualibus & temporalibus replet & cruciat homines: excæcat enim ſenſum & intellectū ne videāt, inficit affectum & cor cruciat. Propter primum dicitur Sophoniç, primo: Ambulabunt vt cæci quia domino peccauerunt. Eccl. 1. Omnis qui peccat non cognoſcit deum. Et Eſa. 59. Peccata veſtra diuiſerunt inter vos & deum veſtrū. Greg. in homil. Carnis delectatio mentem quē inficit obſcurat ne videat veri luminis poſsit claritatē. Sed vnde inferius delectatur, inde mens ad ſuperiora caligine obfuſcatur. Ecc. 21. Quaſi à facie colubri fuge peccatum.

Colu

Coluber animal venenoſum eſt: ſic peccatum, quia quàm diu homo in peccatis eſt, deo dignè ſeruire nō poteſt. Greg. Bonum meritorium non agitur: niſi prius malū deſeratur. Propter tertium dicitur in Pſal. 37. Cor meum conturbatū eſt, dereliquit me virtus mea. Et hoc propter peccatū. Sic ergo multiplici malo ſpirituali replet peccatū, & non ſolùm ſpiritualiter, ſed etiā corporaliter cruciat: vt patet in Antiocho 1. Machab. 6. Ideo dicit dominus de illo infirmo qui triginta & octo annos habuit in infirmitate ſua: Ioan. 5. Ecce, inquit, ſanus factus es iam noli peccare, ne deterius tibi contingat: Si autem homo à deo miſericorditer à peccato liberatur & ſanatur: & ipſum peccatum iterum committit, deum perdit, & quàm diu in peccato eſt, ipſum verum amicū non habet. Greg. Deū apprehendere nō valet qui adhuc in delectatione peccati iacet. Tertiò peccatum deum ad iracundiā prouocat. Eccl. 5. In peccatores reſpicit ira dei. Pſ. 67. Appoſuerunt adhuc peccare ei, in iram cōcitauerunt excelſum in inaquoſo: Et tales qui ſine timore peccant deus ſupramodū odit. Sicut patet in Lucifero & Iuda. Eccl. 12. Altiſsimus odio habet peccatores. Et meritò dominus peccatores odit, quia peccatis magnis eum cruciant: & offendūt in cœlis regnantem magis quàm Iudæi in terris morantem. Greg. Plus peccat qui contemnit regnantem in cœlis, quàm qui crucifixerunt ambulantem in terris. Quartò peccatum facit hominem ſocietate bonorum indignum. Propter quod dicitur Thob. 4. Panem tuum & vinum tuum ſuper ſepulturam iuſti conſtitue, & noli ex eo manducare & bibere cum peccatoribus. Quia dicit Pſal. 17. Cū ſancto ſanctus eris &c. Et Greg. in homil. Moribus prauis ſemper grauis eſt vita bonorum. Item nota quòd peccatum non ſolùm nocet homini in vita, ſed etiam in morte. In morte nāq; occurrunt homini quatuor mala. Sæpe enim ſupplantatur & ignominioſè moritur, à diabolo capitur: & tunc cruciandus ad gehennales flammas deducitur. Sed quod grauiſsimum eſt à grata dei viſione in perpetuum ſeparatur, ita quòd nec de ſuis rebus poſsit diſponere, nec peccata ſua confiteri. Et ideo dicitur Prouer. 13. Iuſtitia cuſtodit innocentis viam, impietas autē peccatorem ſupplantat, & ignominioſe moritur. Hieremiæ 3. Dormiemus in confuſione noſtra, & operiet nos ignominia noſtra quoniā do. pec. Greg. Hac animaduerſione concutitur peccator vt moriēs obliuiſcatur ſui, qui dū viueret oblitus eſt dei. Hoc ad literā pluribus accidit peccatoribus qui ad tantā igno-

miniã & cõfuſionẽ in morte deueniũt, ꝙ etiã eorũ corpora priuantur eccleſiaſtica ſepultura. Sicut legitur de vſurario quem plebs ſepelire noluit: & poſuit eũ ſuper aſinum qui gramina ſemper ſolebat portare: tũc aſinus cũ deberet ire cum cadauere ſuper cimiteriũ, iuit ſubter patibulũ. Vnde legitur 3. Reg. 16. de Baaſa de quo dixit dominus: Pro eo ꝙ peccare feciſti populũ vt me irritares in peccatis eius: ecce ego demetã poſterior à Baaſa &c. Et ſequitur: Qui mortuus fuerit de Baaſa in ciuitate comedent eũ canes: & qui mortuus fuerit ex eo in regione comedent eum volucres cœli. Bernar. Non eſt dignus in morte accipere ſolatiũ, qui ſe non cognouit moriturum. Secundo peccator in morte à diabolo capitur. Hinc eſt quod dicitur de peccatore. Pſal. 108. Diabolus ſtet à dextris eius. Et illud Heſt. 14. Peccauimus in conſpectu tuo, & idcirco traditi ſumus in manus inimicorum noſtrorũ. Tunc certe in morte traduntur in retinaculum peccatores, & tam grauiter cadunt vt etiam à diabolo abſorbeantur. Augu. Quem diabolus non poteſt deuorare, ſeductum hunc ad ſeducendum abſorbet per nequitiam. Et famam ipſius inquinare conatur, vt ſi fieri poſſet opprobriis, & malarum linguarum detractione deficiat: & ſic in eius fauces ruat. Si autem nec famam innocentis maculare poterit, hoc ei perſuadere tentat, vt per maliuolas ſuſpitiones de fratre ſuo iudicet, & ſic ab illo implicetur & abſorbeatur. Et ideo dicit S. Petrus in canoni. ſua. 1. Pet. 5. Circuit quærẽs quẽ deuoret &c.

Tertio peccator cruciandus ad tenebras & flammas gehennales deducitur. Eccle. 21. Viam peccatorum cõplantata eſt lapidibus, & in finem eorum inferi & tenebræ & pœnę. Ibidem: Stupa collecta ſynagoga peccantiũ cõſummatio eorum flamma ignis. Pſal. 105. Flãma cõbuſsit peccatores. Et alibi. Pſal. 33. Mors peccatorũ peſsima. Mala quidem in amiſsione temporis: peior in ſeparatione carnis: peſsima in afflictiõe ignis, quia duplici contritione conteret eos dominus. Quarto peccator à grata dei viſione in perpetuum ſeparabitur, & hoc vnũ ipſam gehennam ſuperat. Vnde Chryſ. ſuper illud Pſalmi: Sicut fluit cera à facie ignis: ſic pereunt peccatores à facie dei. Tollentur mali & impletur in eis illud Eſa. 59. Iniquitates veſtræ diuiſerunt inter vos & deum &c. Et ideo ibidem dicitur: Væ gẽti peccatrici. Et dicent tunc damnati: Væ nobis quia peccauimus. De iſtis peccatoribus & de carentia diuinæ viſionis dicit Auguſti. Mallent reprobi omne tormentum ſuſtinere, quàm faciem

iudicis

iudicis tunc videre: nec ſcient quod hic ſcire noluerunt: in vita ſemper moriuntur & in morte ſemper viui habentur, & deum amplius nunquam ſunt viſuri.

FERIA SEXTA, ENARRATIO DECIMAOCTAVA.

Ecce ſanus factus es, iam noli peccare ne deterius tibi aliquid contingat &c. Ioan. 5.

VBi filius excedit erga patrem in aliquo delicto: & videt quòd pater vult eum corripere, tunc occurrit patri & petit vt hoc ſibi indulgeat. Spiritualiter etiam ſic eſt. Vnde nos ſumus filij patris, ſ. omnipotentis: & exceſsimus in multo: & audiuimus vindictã patris erga nos. Ne ergo ſe vindicet in nobis, tũc debemus ei occurrere & ſupplicare vt nõ faciat vindictã: & ſibi proponere bonã voluntatẽ nõ excedẽdi vlterius. Et hoc facit eccleſia in introitu, dicens: De neceſsitatibus meis eripe me: & vide humilitatẽ meã: & dimitte omnia peccata mea &c. Et in collecta: Adeſto domine propitius plebi tuæ: & quã tibi facis eſſe benignè refoue miſeratus auxilio. Similiter in epiſtola Ezech. 18. Anima quæ peccauerit ipſa morietur. Si iuſtus auertit ſe à iuſtitia ſua & fecerit iniquitatẽ, omnes iuſtitiæ eius quas fecerat nõ recordabũtur. Si autẽ iniuſtus egerit pœnitentiã, iniquitatũ nõ recordabor. Sic pater exceſſum filij ſi velit emẽdare dimittet. Ecce cõcordia epiſtolæ cũ euãgelio. Et ſic dimiſit peccata iſtius infirmi in euãgelio iniũgẽs ei ne amplius peccaret, dicens: *Ecce ſanus factus es, iã noli peccare &c.* Infirmus curat⁹ à graui infirmitate ĩdiget bono regimine ne recidiuet, & illud à medico ſupplicat ſibi dari. Spiritualiter. Per infirmũ intelligitur peccator conſtitutus in mortali: qui indiget bono regimine vitæ ſuę ne recidiuet. Eccl. 34. Qui baptizatur à mortuo & iterũ tãgit, quid prodeſt lauatio illi⁹; quaſi diceret, nihil, vt dicit Pius papa, & habetur de cõſe. di. 5. c. nihil. Nihil prodeſt ieiunare, orare, vel alia pietatis opera facere, niſi mẽs ab iniquitate cohibeatur & lingua à detractione. Idcirco eccleſia petit medicum pro regimine cùm dicit in introitu: De neceſsitatibus meis &c. & in collecta. Vide infra, quia graue eſt recidiuare: vt patet in epiſtola, ſcilicet: Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua &c. Idcirco dicitur: *Ecce ſanus factus es, &c.* In ſumma euangelij tria innuuntur. Primo infirmitatis miraculoſa curatio. Secũdo curationis inuidioſa calumniatio, ibi: *Erat autem ſabba-*

thum. Tertiò amicabilis & amoroſa admonitio, ibi: *Ecce ſanus factus es, &c.* Vel ſic diuidatur euangeliũ, ſcilicet quod in ſumma euãgelij tria innuuntur. Primo cuiuſdã miraculi prælocutio, ibi: *Erat dies feſtus.* Secũdo cuiuſdam infirmi ſanitatis adeptio, ibi: *non habeo hominem.* Tertio eiuſdẽ infirmi ſanatio, ibi: *ſurrexit & tulit lectum ſuum &c.* De primo dicit; *In illo tempore erat dies feſtus Iudæorum, & aſcendit Ieſus in Hieroſolimam.* Nota, quòd Ieſus aſcendit propter duo. Primo ne videretur legi contrarius, quia habetur. Exod. 23. quòd omne maſculinum ter in anno deberet ſe præſentare in tẽplũ in Hieruſalem, ſcilicet in Paſcha, Pentecoſte, & Scenopegio, quã legẽ Chriſtus noluit ſoluere. Matt. 5. Non veni ſoluere legẽ, ſed adimplere. Sed ter ſingulis annis venit in Hieruſalẽ. Et feſtũ illud de quo fit mentio hic fuit Pẽtecoſte ſecũdũ Chryſ. Secũdo vt multitudinẽ populi illuc currentis ad diem feſtũ per ſigna & doctrinas ad eũ traheret, ſecũdũ illud. Pſal. 108. In medio multorũ laudabo eum. Et Pſal. 39. Annuntiaui iuſtitiam tuã in eccleſia magna. Ad idem Ioan. 18. Ego palam locutus ſum mundo. Sequitur: *Erat autem Hieroſolimis probatica piſcina cognominata Hebraicè Bethſaida, quinque porticus habens.* Sciendum probatica dicitur à probatõ Græcè, quod eſt ouis Latinè, quia oues quæ deo immolabantur ibidem lauabantur, dicebatur Hebraicè Bethſaida, id eſt domus ouium. Et dicebatur piſcina per contrarium, quia piſcibus carebat; & erat prope templũ ex aquis pluuialibus collecta. Dicitur etiã quinq; porticus habuiſſe, ſcilicet per circuitũ, ſ. vt multi ſacerdotes abſque impedimento cõmodè ſtarent ad lauandum cadauera. *In his iacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum expectantium aquæ motum:* ſcilicet qui fiebat per angelum. Ideo ſubdit: *Angelus autem domini ſecundum tempus deſcendebat in piſcinam: & mouit aquã, & qui prior deſcendebat in piſcinam poſt motionem aquæ ſanus fiebat à quacunque tenebatur infirmitate.* Nota piſcina illa à tribus habebat virtutem illam. Primo ab hoſtiis ſacratis quæ ibi lauabantur, poſtea ſacrificabantur. Secundo à motu angeli deſcendentis. Tertio à ligno crucis. Dicitur enim in hiſtoria ſcolaſtica quòd regina Saba vidit in domo Salomonis quoddam lignum: de quo dixit Salomoni quòd in illo ligno ſuſpendendus erat per cuius mortem regnum Iudæorum deleri debebat: ideo Salomon volens ſeruare durabilitatem regni lignũ illud in profundis viſceribus terræ abſcondi fecit, vbi poſtea in ſuperficie terræ

probatica

probatica piſcina facta eſt. Tempore verò paſsionis Chriſti prædictum lignum ſupernatauit. Et ideo Iudæi illud receperunt:& crucem domini ex eo parauerunt. Dixi ſecundo tangitur cuiuſdam ægri ſanitatis adeptio, dicens: *Erat autem ibi homo triginta & octo annos habens in infirmitate ſua.* Chryſ. dicit ꝙ ab annis puerilibus fuit paralyticus. Ecce longa infirmitas, in quo patet quòd naturaliter curari nòn poterat. *Hunc cùm vidiſſet Ieſus iacentem & cognouiſſet, quia iam multum tempus haberet in infirmitate ſua, dixit ei: Vis ſanari,* nòn quæſiuit quaſi ignorans, nam ſatis conſtare poterat quòd ſanus fieri voluit: ſed quæſiuit vt excitaret infirmum ac eiuſdem infirmi deſiderium: *Reſpondit autem ei languidus: Domine hominem non habeo vt cùm turbata fuerit aqua mittat me in piſcinam, dum venio enim ego alius ante me deſcendit.* Sciendum duo in reſponſione ſua implicat, quæ cauſæ fuerunt ſuæ diuturnæ infirmitatis. Primo paupertatem, quia hominem non habeo, ſecundum Chryſoſtomum. Quia opinabatur ſibi Chriſtum vtilem fore ad mittendum eum in aquam. Secùndo debilitatem, quia dum venio ego &c. quaſi diceret: Tam debilis ſum, feſtinanter ire non poſſum, ſemper enim ab alio præuenior. Sic poterat dicere illud Iob 6. Ecce non eſt auxilium mihi in me. Per hoc ſignatur quòd non erat aliquis homo purus qui humanum genus poſſet ſaluare niſi Chriſtus. *Ideo dicit ei Ieſus: Surge tolle grabatum tuum & ambula.* Duo præcepit, ſcilicet ſurgere & ambulare: vt oſtendat perfectam ſanitatem homini reſtitutam. In omnibus enim miraculis ſecundum optimum illius naturæ dominus perfectum opus fecit, ſicut de aqua perfectum fecit vinum. Deut. 32. Dei perfecta ſunt opera. Dixi tertio tangitur eiuſdem infirmi ſanatio, ibi: *Et ſtatim ſanatus eſt homo: & ſuſtulit grabatum ſuum & ambulabat.* Iuſsit enim dominus vt grabatum ſecum ferret, quia pauper erat ne alius eo abſente ipſum auferret & eo carere compelleretur, quia in neceſsitate pauperi forte licet, & maximè ex licentia prælatorum ſuorum quod diuiti nequaquam liceret. Quia neceſsitas frangit legem vt prouerbialiter dicitur. Tunc ſubdit: *Erat autem ſabbathum in die illo. Dicebant ergo Iudæi illi qui ſanatus fuerat: Sabbathum eſt, non licet tibi tollere grabatum tuum.* Vnde quia Chriſtus illud miraculū ſabbatho fecit calumniabantur ei tunc Iudæi, quaſi malè fecerit ſabbathum violando. Et hoc iſtè ſanatus aſſumpſit occaſionem in ſignum gratitudinis ſuum medicū honorando, & ſe d

violatione ſabbathi excuſando. Vel intelligitur aliter q̃ hæc calumnia infertur contra iſtum de hoc quòd ſabbatho grabatũ portat & non de curatione. Vnde dicunt: *Sabbatum eſt, non licet tibi tollere grabatum tuum.* Cuius ratio eſt, quia Iudæi frequẽter de curatione Chriſto in die ſabbathi calumniam inferentes confundendi erant à Chriſto: per hoc quòd etiam ipſi iumẽta de puteo in die ſabbathi eruebant & ſanabant: vt habetur Lucæ 14. Et ideo de curatione tanquam de re vtili & neceſſaria tacent, de portatione vero lecti quæ non neceſſaria calumniari videbantur, quaſi diceret: Sanitas non erat differenda, quia erat quoddam neceſſarium: nunquid & opus fuerat imperandum. Chryſo. Hoc opus fuit neceſsitas quo ad curationem & etiam lectuli portationem. Et opus neceſsitatis ſemper licuit facere in ſabbatho vt oues & aſini qui ceciderant in foſſata, extrahebantur. Quod autem ille fuit obrutus lapidibus. Ex eodẽ, qui colligebat ligna ſecundum Alber. quia quæſiuit lucrum, & hoc fuit opus ſeruile: quia auaritiam commiſit. Secunda ratio eſt: quia licet in lege vniuerſaliter prohibitum eſſet Iudæis, ne aliquid in die ſabbathi operarẽtur: ſpecialiter tamen portatio onerum in die ſabbathi prohibita fuit. Hiere. 17. Ne portetis onera in die ſabbati. Et ideo ſpecialiter calumniati ſunt portationẽ lecti, vt potè dicto prophetæ cõtrariaretur. Sed tamẽ hoc mandatũ prophetæ myſticum eſt: nam per onera non portanda intendebat eos inducere, vt in die ſabbathi requieſcerent ab oneribus peccatorũ. De quibus Pſal. 37. Iniquitates meæ, ſicut onus graue, &c. Vnde quia iam erat tẽpus ſoluẽdi figuras occultas, mandauit Chriſtus iſti grabatum tollere, id eſt proximum in infirmitatibus ſuſtentare: ſecundũ illud ad Galat. 6. Alter alterius onera portate. *Reſpondit eis: Qui me ſanum fecit ille mihi dixit, tolle grabatum tuum & ambula.* Ecce quomodo ſe excuſauit, & medicũ honorauit cõfitẽdo ipſum verũ deũ, quaſi dicat: Vos dicitis prohibitũ eſſe, vt onus portetur in ſabbatho: & hoc autoritate diuina. Sed mihi eadem autoritate eſt impoſitum, vt tollam grabatũ. Nam ille qui me ſaluum fecit: ille per reſtitutam ſanitatem diuinam virtutem ſe habere oſtẽdit: in eo quòd mihi dixit: *Tolle grabatum tuum, &c.* Et ideo mãdatis eius meritò teneor obedire. Pſal. 118. In æternum non obliuiſcar iuſtificationes tuas. *Interrogauerunt ergo eum: quis eſt qui dixit tibi. Tolle grabatum tuum & ambula?* Quia ſanatum hominem calumniari non poterant, Chriſtum curatorem calumniari nitebantur.

bantur. Ideo non bona intentione, ſed maligno animo. vt Chriſtum perderent & perſequerentur quærunt quis ſit. Ioã. 8. Quæritis me & non inuenietis, & in peccatis veſtris moriemini. *Is autem qui ſanus factus fuerat neſciebat quis eſſet.* ſ. genere & patria: licet ſciret in perſona & præſentia, quia diu languidus iacuerat & facta Chriſti, & eius famam ignorabat. Et etiam ideo. Quia ſubditur: *Ieſus autem declinauit à turba conſtituta in loco.* Sed diceres, quare hoc? Dicendum primo vt daret nobis exemplum bona opera occultanda, & nõ quærẽdum in eis fauorem hominum. Mat. 6. Attendite ne iuſtitiam veſtrã faciatis coram hominibus vt videamini ab eis. Secũdo vt declinemus à turba: quia Chriſtus ibi nõ inuenitur. Eccleſ. 18. Ne oblecteris in turbis, & c. Nã Maria in turba perdidit Ieſum. Luc. 2. Ideo ſubditur *Poſtea inuenit eum Ieſus in tẽplo, &c.* Ecce ſignũ gratitudinis, ꝙ ille poſt ſanationẽ fuit in loco dei inuẽtus. Cui dixit: *Ecce ſanus factus es iam noli peccare, ne deterius tibi cõtingat.* Manifeſtè patet ꝙ propter peccatũ ſuum languebat. Eſt ergo ſenſus ſecundum Bædam: Iterũ non pecces ne maiorem damnationẽ peccati tui incurras: quia qui pro peccato punitur, & ex pœna à peccato nõ retrahitur iuſtũ eſt, vt grauius puniatur. Hiere. 2. Fruſtra percuſſi filios tuos & diſciplinã non receperunt. *Tunc abiit ille homo, & nũtiauit Iudæis: quia Ieſus eſſet qui fecit eum ſanũ.* Et hoc fecit bono zelo cõmendans iterũ medicũ ſuum, & manifeſtans eius virtutẽ, quaſi dicat: Venite mecum & laudate eum pro tanto beneficio mihi præſtito. Pſal. 45. Venite & videte opera domini. Moraliter piſcina, id eſt gens Iudaica fuit munita, ne ſine modo deflueret ad peccata quinq; porticis, i. quinq; libris Moyſi. In his iacebat multitudo languẽtium. Ad Hebr. 7. Nihil enim ad perfectum adducit lex. Rom. 3. Ex operibus legis non iuſtificatur omnis caro, id eſt legẽ carnaliter intelligens niſi Chriſtum futurum & paſſurum proteſtans. Ratio, quia litera ſine ſpiritu occidit. Sed diceres, quare lex data eſt? Reſpondet Auguſtin. Ad oſtendendum quantis vinculis peccatorum quiſq; conſtringitur. Nam dicitur Rom. 3. Per legem cognitio peccati. Ibidem 7. Peccatum non cognoui niſi per legem. Nam concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret: Non cõcupiſces. Gal. 3. Lex propter tranſgreſsionem poſita eſt, donec veniret ſemen cui promiſerat. Si enim data eſſet lex quæ poſſet viuificare: tũc ex lege eſſet iuſtitia. Contra quod dicitur Roman. 3. Iuſtitia dei per fidem Ieſu Chriſti. Ergo quinque lib. Moyſi porticus ſunt,

quaſi cuſtodia portæ: quia Iudæi adhuc ſtant ante portam, nec vnquam intrabunt niſi per oſtium, id eſt Chriſtum. Ioan. 10. Ego ſum hoſtium, per me ſi quis introierit ſaluabitur. In his quinque porticibus iacebat magna multitudo languentium, cæcorum, claudorum, aridorum. Nam Iudæi vt plurimũ omnes tempore Chriſti fuerunt excæcati, quia verum lumẽ quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum nõ cognouerunt. Ioannis primo: Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem. Vnde Eſa. 53. cap. in perſona eorũ dicit: Omnes nos quaſi oues errauimus, vnuſquiſque in viam ſuam declinauit. Item claudi omnes affectu, & effectu. 3. Regum 18. Vſquequo claudicatis in duas partes: ſi dominus eſt deus, ſequimini illum. Si autem Baal, ſequimini illum, id eſt auaritiam. O quot hodie ſunt claudi qui volunt deo ſeruire & Mammonæ. Matth. 6. Non poteſtis deo ſeruire & Mammonæ. Omnes adhuc ſunt aridi. Ariditas enim cauſatur ex defectu humoris radicalis, & ſanguinis naturalis & caloris innaturalis. Iudæi caruerunt & carent certa & ſancta fide catholica, quæ eſt initium & radix vitæ ſpiritualis: ſicut humor radicalis eſt radix vitæ naturalis. Carent naturali ſanguine agni incontaminati: quia anima, id eſt vita omnis carnis in ſanguine eſt. Leuit. 17. Hebr. 9. Sine ſanguinis effuſione non fit remiſsio peccatorum. Hunc ſanguinem effuderunt innocẽtes, quem Iudæi ſuper ſeipſos petierunt ſentialiter. Matth. 27. Sanguis eius ſuper nos, &c. Item abundant calore innaturali, qui cauſatur ex ſanguine immundo, id eſt ardore diaboli. Num. 11. Anima noſtra arida eſt, &c. Sed expectant aquæ motum. Aqua ſecundum Auguſt. eſt populus Iudaicus. Aqua enim ſiccatur ex vento & calore: & ſic ipſi ex ſuperbia & auaritia. Aqua cuiuſlibet rei imaginem præbet, & ſola imagine caret. Et ſic Iudæi omnium myſteriorum imaginem in ſuis libris legerunt, & vera imagine Chriſti carent. Ipſi oſtenderunt eum in Bethleem naſciturum. Matth. 2. Et natum minimè cognouerunt. vt patet in figura Gen. 27. Iſaac filium nõ vidit, ſcilicet Iacob: cui tamen multa in poſterum præuidit. Auguſti. Motus aquæ, id eſt populi fiebat per angelum, i. per Chriſtum. O quoties mouebat populũ Iudaicũ per verba & ſigna, ſed ipſi vſque ad finẽ ſeculi iacebunt. Aliquos mouit ex eorum malitia ad irã. Chry. Omnis malitia confunditur, cùm per rationem veritatis corrigitur. Hoc eſt in illis qui peccant ex malo propoſito, & ſic

Iudæi

Iudæi feruebant vt mare.Eſa.57.Cor impij quaſi mare feruēs, quod quieſcere non poteſt.Eſa.9.Succenſa eſt quaſi ignis impietas. Chryſ.ſuper Matth.Sicut ignis quantò magis ligna ſuſcipit, tantò magis erigitur. Sic animus malus quantò magis veritatem audierit amplius in malitiam excitatur, quod probauerunt Iudæi Chriſto dicente.Ioan.8.Samaritanus es & dæmoniū habes,& voluerunt lapidare eum.Item ſanabatur vnus ad deſignandum quòd in vna fide omnes ſaluari debent.Augu. libro de patientia:Antiqui iuſti erāt credentes futurum, quod nos credimus factum. Item in hoc quod ſanabatur vnus commendauit vnitatem.Si quis præter vnitatem fuerit,ſanari non poterit. Epheſ.4. Vnus dominus,vna fides,vnū baptiſma, vnus deus & pater omnium, qui eſt ſuper omnes & ſuper omnia & in omnibus.Ergo qui vnū deum nō habet,nullum habet, & vitam nō habet. Et habetur 24.q.1.Vbi ſana:vbi dicit Aug. Vbi ſana fides nō eſt,non poteſt eſſe iuſtitia: quia iuſtus ex fide viuit. Aug.in libro de vera innocentia:Omnis infideliū vita peccatū eſt,& nihil eſt bonū ſine ſummo bono.Ad Heb.11. Impoſsibile eſt ſine fide placere deo. Et eorū infirmitas figuratur in iſto homine ſanato,qui trigītaocto annis,&c. Duo deficiūt à numero quadragenario,qui numerus ſignat perfectionem.Et ſic Iudæi deficiunt in duplici perfectione.ſ.dei & proximi. Ideo ſemper infirmi ſanantem exprobrant, ſanato inſultant cur portat grabatum.Et ſic Iudæi quàm diu viuūt Chriſtū & ſuos maledicūt. Pſal.7.In verticem ipſorum iniquitas eorum deſcendet. Qui vſque in finem ſeculi peregrinantur in terra aliena cū Abraham,Gene.12.Caligant oculi eorum ne futura videant, cum Iſaac Gen.27.Claudicāt ſemper tramite recto:cum Iacob Gen. 32.Velamen in facie cum Moyſe portāt,donec velut fures & latrones cum Iuda ſuſpendio traduntur. Item quòd antiqui noſtra fide ſunt ſaluati patet.1.Cor.10.Myſticus ſenſus.Probatica piſcina eſt pœnitentia. Nam ſicut in illa lauabantur oues, quæ erant domino immolandæ:ſic qui pœnitentia nō fuerit lotus, non erit deo dignus offerri.Quinq; porticus ſunt, quinq; conſiderationes ad pœnitētiam diſponentes.Prima eſt conſideratio mortis repētinæ aduenientis,quæ debitā pœnitētiam ſurripit. De quo Aug.de pœn.diſt.7.Si quis poſitus in vltima neceſsitate ſuæ ægritudinis voluerit pœnitētiam accipere & accipit. & mox recōciliabitur & hinc vadit,fateor vobis & nō illi negamus quod petit:ſed nō præſumimus quòd bene hinc exit,ſecu-

tus hinc exierit neſcio, pœnitentiam dare poſſumus: ſecuritatem autem dare non poſſumus. Vis quod incertum eſt euadere, age pœnitentiam dum ſanus es: ſi ſic agis dico tibi, quòd ſecurus es quia eo tempore pœnitentiam egiſti quo peccare potuiſti. Si autem vis agere pœnitentiam, quando peccare nõ potes: tunc te peccata dimiſerunt: tu nõ illa. Idcirco Eccl. 9. Neſcit homo finem ſuum, ſed ſicut aues laqueo comprehenduntur, & piſces capiũtur homo, &c. 1. Theſ. 5. Cũ dixerint pax & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperueniet interitus. Eccle. 14. Memento quia mors non tardat. Secunda eſt conſideratio diſtricti examinis. Hebr. 10. Horrendum eſt incidere in manus dei viuentis. Eccle. 18. Ante iudicium para iuſtitiam. Apocal. 10. cap. Poſt hoc tempus non erit tempus, ſ. pœnitendi. Eccle. 2. Si pœnitentiam non egerimus incidemus in manus domini. Iob 10. Dimitte me vt plangam paululum dolorem meum antequam vadam & non reuertar ad terram tenebroſam. Iob 31. Quid faciam cùm ſurrexerit dominus ad iudicandum, &c. Ezech. 7. Finis venit. Apoc. 6. Incipient dicere petris & montibus, &c. Item ſicut aqua piſcinæ fuit collecta ex aquis pluuialibus: ſic pœnitẽtia ex effuſione lachrymarum pro amiſsione ſupernorũ. Zach. 10. Petite à domino pluuiam in tempore ſerotino, & dominus faciet pluuias & niues in tempore nubis. pluuiam. i. lachrymas pro peccato. Hierem. 5. Metuamus dominũ qui nobis dat pluuiam temporaneam & ſerotinam, id eſt compunctionem pro malis commiſsis & bonis dimiſsis. Hæc pluuia deſcendet in valles, id eſt humiles. 2. Reg. 1. Montes Gelboe, nec ros, nec pluuia deſcendet ſuper vos, &c. Tertia eſt conſideratio æternæ dãnationis, vbi non eſt locus pœnitentiæ ſed pœnæ: non agẽdi ſed patiendi. Eccle. 9. Quodcunque poteſt manus tua operari inſtãter fac. Pſal. Conuertetur populus meus hic, &c. Ioannis 12. Ambulate dum lucem habetis: vt non vos tenebræ comprehendãt. Quarta eſt cõſideratio periculi & criminis: quia ſicut nõ eſt differenda medicina ne morbus inualeſcat: ita nec pœnitentia ne culpa per diuturnitatem creſcat. Greg. Peccatum quod non cito per pœnitentiam deletur ſuo pondere ad aliud trahit. Eccle. 5. Ne tardes conuerti ad dominum, & ne differas de die in diẽ. Bernar. Qui hodie non aptus eſt, cras minus aptus erit. Quinta eſt cõſideratio commodi & vtilitatis, ſicut infirmus propter recuperandam ſanitatem ſubiicit ſe conſilio medici. Multò fortius peccator propter recuperandam ſanitatem animæ, debet

bet ſe ſubiicere conſilio ſacerdotis. Eccle.38. Fili in tua infirmitate non deſpicias teipſum, ſed ora dominum, & ipſe curabit te. Seneca: Seipſum interimit, qui præceptis medici nō obedit. Auguſt. Pone te omnino in iudicio ſacerdotis & poteſtate, nihil reſeruans tibi: vt omnia iubente eo paratus ſis facere pro recipienda vita animæ, quæ faceres pro euitāda corporis morte. In his autem porticibus iacebat multitudo languentium: quorum quidam cæci qui peccauerunt ex ignorantia: & in filium, vt Paulus Quidam claudi qui peccauerunt ex impotētia. & in Patrem, vt Petrus. Quidam aridi qui peccant ex malitia, & qui ſicci ſunt ab humore gratiæ, & hi peccant in ſpiritum ſanctum.

DE EODEM, ENARRATIO XIX.

Ecce ſanus factus es, iam noli peccare. Ioan. 5.

BOni & miſericordis medici proprium eſt vt ad inſanos & infirmos magnā habeat diligētiam. & quādoq; per miniſtros ſuos, quādoq; per ipſum viſitet eos medicinā curatiuā eis porrigendo, quinetiam ſi aliquem inter infirmos ſcit maiori ægritudine laborare, ad hūc maius gerit ſtudiū, ipſum frequenter per ſemetipſum viſitando. Quod vt facere valeat, exigitur vt loca infirmorū, vbi ſcilicet iaceant, & qualitatē ægritudinū ipſorū infirmorū ſciat. Ad ſanatum autē ægrotum requiritur rationabiliter ꝙ ſuo medico obediat. & de ſanitate recepta nō ſit ingratus: ipſiúſq; medici honorē quærat quātum in ſe eſt, & defendat: vitet quoq; deinceps omnia quæ infirmitatem rurſus introducere poſſent quovis modo. Sit reuera ſaluator noſter Ieſus Chriſtus, qui verus eſt corporū & animarū medicus: iuxta illud quod petit Hiere. 17. cap. Sana me domine & ſanabor, videns multitudinē infirmorū iacentiū ad piſcinā, inter quos erat principalis, qui trigintaocto annos habuit in infirmitate ſua. Ideo ad eos miſit frequenter miniſtrum ſuum, id eſt angelum qui eis per motionem aquę ſanitatem contulit. Ad eum verò qui maiori ac grauiori grauedine premebatur per ſeipſum acceſsit & eum ſanauit. Ea quoque quæ de cætero vitare debuit intimauit, dicens: *Ecce ſanus factus es*; &c. Pro quo ſciendum myſticè, per hunc infirmum intelligitur quilibet peccator in mortali peccato conſtitutus: qui aliquando non tantùm habet trigintaocto annos, ſed heu plures: Nam peccatum mortale comparatur infirmitati. Primo quia infirmitas doloribus vexat, & ſic peccatū mortale, Iſaiæ 57, Non eſt

pax impiis.Pſal.37.Non eſt pax oſsibus meis à facie peccatorũ meorũ. Iterũ Pſ.106. Anima eorum in malis tabeſcebat:quia ſemper habet remorſum conſcientiæ.Vnde Iſido. Nulla pœna grauior mala conſcientia.omnia poteſt homo fugere præter cor ſuum,quocunq; vadit conſcientia ſua cum nõ derelinquit. Quid prodeſt ſi omnes excuſant,ſola conſcientia accuſat?quaſi diceret,nihil.Seneca : Nunquam naſcitur lætitia niſi ex pura conſcientia.Prouerb.15.Secura mens quaſi iuge conuiuium.Richard.Nihil iucundius bona conſcientia. Nam homo ſecurus cùm corpus moritur,tunc anima deo præſentabitur,cùm ante faciem iudicis ſtatuetur.Secundo peccatum mortale comparatur infirmitati:quia infirmitas iudicium ſenſuũ permutat, videlicet iudicium, guſtus,odoratus:& ſic de aliis: & ſic peccatum iudicium mentis.Iſaiæ 5.Væ vobis qui dicitis amarũ dulce,& dulce amarum.Et ſicut Cato dicit:Ira impedit animum: ſic & luxuria.Pſal.106. Turbati ſunt & moti ſunt ſicut ebrius, &c.Guloſus enim & accidioſus non ſapiunt diuina.Pſalm.106. Omnem eſcam abominata eſt anima eorum.Tertio comparatur peccatum mortale infirmitati.quia hominẽ debilitat quod non poteſt operari:& ſic peccatum mortale.Pſal.37.Dereliquit me virtus mea.Greg.Qui extra charitatem eſt , omne bonum amittit.Vnde Eccleſ.9.Qui offendit in vno multa bona perdet, vt patet in Saül.Quarto peccatum mortale comparatur infirmitati:quia infirmitas deturpat totum hominem,& pallefacit eum:ſic & peccatum mortale reddit animã pallidam & rugoſam.Thren.1.Egreſſus eſt à filia Sion omnis decor eius.Itẽ ibidem Thr.4.Quomodo obſcuratũ eſt aurum,mutatus eſt color optimus,vt deus poſsit dicere.Matt.22. Cuius eſt hæc imago? Thren.4.Denigrata eſt ſuper carbones facies eorũ,& non ſunt cogniti in plateis.Matth.25.Neſcio vos, &c. Quinto infirmus conturbatur timore mortis.Pſal.53. Cor meum conturbatũ eſt in me:& formido mortis cecidit ſuper me. Nam omnis reus timet mortẽ,& ſic peccator.Gen.2. In quacunq; hora comederitis,morte moriemini.Vnde Iacobi 1.Peccatum cùm conſummatum fuerit,generat mortẽ.Ergo bene comparatur peccatũ mortale infirmitati.Si igitur vis à tali ſpirituali infirmitate ſanari:tunc debes ingredi piſcinam,id eſt pœnitẽtiam in qua lauantur omnia peccata.Zach.13.Erit fons patens domui Dauid, & habitantibus in Hieruſalem in ablutionẽ peccatorum. Iſte fons pœnitentiæ olim erat occultus:quia nullus tantã pœnitẽ-

tiam

tiam facere poterat quòd regnum cœleſte acquireret: ſed modò omnibus eſt patens. Ideo dicitur: Exit fons patens. In iſto etiam fonte, ſcilicet pœnitentiæ ſanantur omnes infirmi. Matt. 11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, ſcilicet peccatis, & ego reficiam vos, ſcilicet per miſericordiam & gratiam. Sed illa ſanatio in piſcina corporali cauſabatur ex præſentia ligni ſanctæ crucis, vt dicitur in ſcolatica hiſtoria. Sic ſanatio ſpiritualis in piſcina pœnitentiæ fit ex memoria dominicæ paſsionis. Talis enim meditatio eſt virtuoſa; quia ſanat omnes infirmitates prędictas, ſcilicet languidos, cęcos, claudos, aridos, & inueteratos. Sanat enim omnẽ deſidiam. Et iſtud deſignatur per hoc quòd in paſsione Chriſti terra mota eſt, quia meditatio paſsionis Chriſti deſidioſos mouet, ſcilicet ad ſolicitudinẽ & feruorem. Quod ſignatum eſt 1. Machab. 6. quòd elephantibus oſtenderunt ſanguinem vuæ ad acuendos eos in prælium. Chriſtus enim fuit vua in torculari crucis expreſſa, vnde multum ſanguinis emanauit. Huius igitur ſanguinis meditatio debet nos acuere, vt ſimus feruentes ad præliandum cõtra dæmones & peccata. Secundo paſsio Chriſti ſanat cæcos, id eſt peccata facta per ignorantiam: hoc ſignatum eſt in Longino, qui cùm clarè non videret, gutta ſanguinis Chriſti in eius oculum cecidit, & ſtatim clare vidit. Etenim ſanguis Chriſti eſt collirium, quod ſanat omnem cæcitatem oculorum. Apoca. 3. Collirio vnge oculos tuos vt videas. Tertiò paſsio Chriſti ſanat peccata facta per infirmitatem humanam, ſicut patet in Petro: qui ex humano timore Chriſtum in ſua paſsione negauit: ſed tamẽ eum Chriſtus reſpexit & ſanauit. Quarto ſanat peccata quæ ſunt per malitiã facta: ſicut patet in latrone à dextris qui multa peccata commiſit, & tamẽ Chriſtus ſibi pepercit, & regnum cœleſte ſibi dedit. Quinto ſanat peccata quæ ſunt per conſuetudinem facta: in quibus homines mortui erant. Hoc ſignatum eſt quando in paſsione eius multa corpora mortua & iam putrida ſurrexerunt. Per motum aquę qui fiebat per angelum deſignatur motus animæ: quia ipſa anima miniſterio angeli quãtum ad omnes ſuas potẽtias, ſ. memoriam, intelligentiã & voluntatem debet in pœnitentia moueri ad recogitandum & dolendum de omnibus ſuis peccatis, Iſa. 38. cap. Recogitabo tibi omnes annos męos in amaritudine animæ meæ. De iſto motu dicit Pſ. 47. Ipſi vidẽtes, ſ. peccata ſua ſic admirati ſunt, ſ. de dei patientia: cõturbati ſunt, ſ. per contritionẽ magnam, Moti ſunt

ad ſe accuſandum per confeſsionem veram:tremor apprehendit eos,ſcilicet propter pœnam æternam cui obligati erant. Intelligentia debet moueri ſapienter & diſcretè ad confitendum & cognoſcendum,& intelligendum ſuorum circũſtantias peccatorum. De iſto motu poteſt intelligi quod dicitur in Pſ. 106. Turbati ſunt & moti ſunt ſicut ebrius. Sicut enim ebrius illud quod bibit cum delectatione,illud poſtea eiicit cum dolore. Sic & pœnitentes peccata quę fecerunt cum omni delectatione,debent euomere per confeſsionem & dolorem & ruborẽ. Prouer. 30. Verba congregantis filij vomentis,&c. Peccata enim quæ peccator congregauit malè operando debet euomere confitendo. Et ſicut ebrius nullum tenet ſecretum:ſic nec peccator ſacerdotibus aliquod celare debet peccatum. Voluntas debet moueri ad ſatisfaciẽdum. De iſto motu debet intelligi illud quod dicitur in Pſal. 95. Cõmoueatur à facie eius omnis terra. Terra eſt caro noſtra, quę vniuerſaliter moueri debet ad ſatisfaciẽdum, & aqua in ſatisfactionem eſt aſſumenda:iuxta illud ad Rom. 6. Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditię,& iniquitati ad iniquitatem,&c. ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem, id eſt ſatisfactionem. Ideo dicit vniuerſa terra, quia omnia quæ ſunt in noſtro corpore debent ſatisfacere pro peccatis,ſcilicet oculi lachrymando,aures verba dei libenter audiendo,os deum laudando & orando, manus eleemoſynas largiendo,pedes ad eccleſiam properando. Item hæc piſcina habet quinque porticus. Prima eſt cognitio peccati vt diſpliceat. Pſal. 50. Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco: & peccatum meum contra me eſt ſemper, id eſt diſplicet. Auguſtin. Si homo cognoſcit, ſcilicet per diſplicentiam deus ignoſcit. Vnde verſus: Dupliciter peccat qui ſe de crimine iactat. Et qui non vult cognoſcere, ſicut Caïn noluit cognoſcere peccatum cùm dominus ait ad eum: Vbi eſt Abel frater tu⁹? &c. quid feciſti?&c. Ergo eiectus. Similiter Saül cum Samuël eum redarguit. Secunda porticus eſt dolor. Pſal. 37. Dolor meus in conſpectu meo ſemper. Et ſic Ezech. vt patet Iſaiæ. 38. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Et ſic Maria Magdalena non ſolùm cognouit ſed fleuit. Lucæ ſeptimo. Tertia porticus eſt intergra confeſsio. Iacob. 5. Confitemini alterutrum peccata veſtra. Et Lucæ 17. Ite,& oſtendite vos ſacerdotibus. Threno. 2. Effunde ſicut aquam cor tuuum. Quarta porticus eſt ſatisfactio. Lucæ tertio; Facite dignos fru-

ctus

ctus pœnitentiæ. Non dicit flores. Sapiē.11. Per quæ quis peccat. per hæc & punietur. Ro.6. Sicut exhibuiſtis mēbra veſtra, &c. Quinta porticus eſt intentio non peccandi. Auguſt. Vera pœnitentia eſt peccata deplangere, & amplius non committere. Et hoc docuit hunc infirmum Chriſtus dicens: Surge, ſcilicet contritione & diſplicentia, tolle grabatum conſcientiæ, ſcilicet in confeſsione, & ambula in ſatisfactione: & vade, ſcilicet in propoſito bono, & amplius noli peccare. Subdit: *Ve tibi deterius fiat*, ſcilicet recidiuando. Nota multi ſunt qui recidiuare ſolent. Primo tyranni & oppreſſores pauperum, qui conſueuerunt homines exactionare: difficile etiam poſſunt peccata dimittere & pœnitentiam perficere: vt patet in Pharaone, qui dicit Moyſi & Aaron: Ite orare pro me, & tamen recedente plaga recidiuauit: finaliter tamen inſecutus filios Iſraël ſubmerſus eſt: Secundo auari vſurarij raptores qui in quadrageſima promittunt reddere malè acquiſita: poſt Paſcha autem ab aliis iterum vſuras recipiunt, & tales euchariſtiam recipiunt vt Iudas. Mat.19. Quàm difficile diues intrabit in regnum cœlorum. Eccleſiaſt.26. Difficile exuitur negotians à negligentia. Leo papa: Difficile eſt inter ementis & vendentis commercium non interuenire peccatum. Tertio falſi religioſi, qui non cauſa ſalutis religionem intrant: vt patet de Iuliano apoſtata qui blaſphemauit deum. Et cum ſanctus Baſil. orabat beatam virginem Mariam, tunc ipſa iuſsit Mercurium militem Chriſtianum interficere Iulianum. Quarto ſortilegi, vt patet de Saül qui conſuluit Pythoniſſam. Quinto luxurioſi, adulteri & Sodomitæ, vt vxor Loth. Sexto homicidæ vt Achab.3.Reg.penult. qui poſt occiſionē Naboth pœnituit, vt dixit dominus: Nónne vidiſti Achab corā me humiliatū, ſed recidiuauit. Et quia fictè pœnituit occiſus eſt in bello. Ibidem vlt. Septimo guloſi vt Iudæi. Numer.11. Recordamur piſcium quos comedebamus in Aegypto gratis. O graue eſt prius pœnitentiam recidiuare. Vnde Bernar. Reincidere quàm incidere deterius eſt. Vnde 2.Petri.2. Melius eſt viam veritatis non agnoſcere, quàm poſt agnitionem retrorſum conuerti. Eccleſia.5. Ne adiicias peccatum ſuper peccatum. Primo ex parte dei propter ingratitudinem. Greg. Non eſt dignus dandis, qui non agit gratias de datis. Nam in ſimili, ſi aliquis pacem firmaret cū domino, & in tali pace occideret ſuos: ille grauius offenderetur. Et ſic eſt de deo. Nam recidiuantes in peccata ſua ſunt ſimiles Iudæis, qui genuflectentes dederunt alapas

miniā & cōfuſionē in morte deueniūt, ꝙ etiā eorū corpora priuantur eccleſiaſtica ſepultura. Sicut legitur de vſurario quem plebs ſepelire noluit: & poſuit eū ſuper aſinum qui gramina ſemper ſolebat portare: tūc aſinus cū deberet ire cum cadauere ſuper cimiteriū, iuit ſubter patibulū. Vnde legitur 3. Reg. 16. de Baaſa de quo dixit dominus: Pro eo ꝙ peccare feciſti populū vt me irritares in peccatis eius: ecce ego demetā poſterior à Baaſa &c. Et ſequitur: Qui mortuus fuerit de Baaſa in ciuitate comedent eū canes: & qui mortuus fuerit ex eo in regione comedent eum volucres cœli. Bernar. Non eſt dignus in morte accipere ſolatiū, qui ſe non cognouit moriturum. Secundo peccator in morte à diabolo capitur. Hinc eſt quod dicitur de peccatore. Pſal. 108. Diabolus ſtet à dextris eius. Et illud Heſt. 14. Peccauimus in conſpectu tuo, & idcirco traditi ſumus in manus inimicorum noſtrorū. Tunc certe in morte traduntur in retinaculum peccatores, & tam grauiter cadunt vt etiam à diabolo abſorbeantur. Augu. Quem diabolus non poteſt deuorare, ſeductum hunc ad ſeducendum abſorbet per nequitiam. Et famam ipſius inquinare conatur, vt ſi fieri poſſet opprobriis, & malarum linguarum detractione deficiat: & ſic in eius fauces ruat. Si autem nec famam innocentis maculare poterit, hoc ei perſuadere tentat, vt per maliuolas ſuſpitiones de fratre ſuo iudicet, & ſic ab illo implicetur & abſorbeatur. Et ideo dicit S. Petrus in canoni. ſua. 1. Pet. 5. Circuit quærēs quē deuoret &c.

Tertio peccator cruciandus ad tenebras & flammas gehennales deducitur. Eccle. 21. Viam peccatorum cōplantata eſt lapidibus, & in finem eorum inferi & tenebræ & pœnę. Ibidem: Stupa collecta ſynagoga peccantiū cōſummatio eorum flamma ignis. Pſal. 105. Flāma cōbuſsit peccatores. Et alibi. Pſal. 33. Mors peccatorū peſsima. Mala quidem in amiſsione temporis: peior in ſeparatione carnis: peſsima in afflictiōe ignis, quia duplici contritione conteret eos dominus. Quarto peccator à grata dei viſione in perpetuum ſeparabitur, & hoc vnū ipſam gehennam ſuperat. Vnde Chryſ. ſuper illud Pſalmi: Sicut fluit cera à facie ignis: ſic pereunt peccatores à facie dei. Tollentur mali & impletur in eis illud Eſa. 59. Iniquitates veſtræ diuiſerunt inter vos & deum &c. Et ideo ibidem dicitur: Væ gēti peccatrici. Et dicent tunc damnati: Væ nobis quia peccauimus. De iſtis peccatoribus & de carentia diuinæ viſionis dicit Auguſti. Mallent reprobi omne tormentum ſuſtinere, quàm faciem

iudicis

iudicis tunc videre: nec ſcient quod hic ſcire noluerunt: in vita ſemper moriuntur & in morte ſemper viui habentur; & deum amplius nunquam ſunt viſuri.

FERIA SEXTA, ENARRATIO DECIMAOCTAVA.

Ecce ſanus factus es, iam noli peccare ne deterius tibi aliquid contingat &c. Ioan.5.

VBi filius excedit erga patrem in aliquo delicto: & videt quòd pater vult eum corripere, tunc occurrit patri & petit vt hoc ſibi indulgeat. Spiritualiter etiam ſic eſt. Vnde nos ſumus filij patris, ſ. omnipotentis: & exceſsimus in multo: & audiuimus vindictã patris erga nos. Ne ergo ſe vindicet in nobis, tũc debemus ei occurrere & ſupplicare vt nõ faciat vindictã: & ſibi proponere bonã voluntatẽ nõ excedẽdi vlterius. Et hoc facit eccleſia in introitu, dicens: De neceſsitatibus meis eripe me: & vide humilitatẽ meã: & dimitte omnia peccata mea &c. Et in collecta: Adeſto domine propitius plebi tuæ: & quã tibi facis eſſe benignè refoue miſeratus auxilio. Similiter in epiſtola Ezech.18. Anima quæ peccauerit ipſa morietur. Si iuſtus auertit ſe à iuſtitia ſua & fecerit iniquitatẽ, omnes iuſtitiæ eius quas fecerat nõ recordabũtur. Si autẽ iniuſtus egerit pœnitentiã, iniquitatũ nõ recordabor. Sic pater exceſſum filij ſi velit emẽdare dimittet. Ecce cõcordia epiſtolæ cũ euãgelio. Et ſic dimiſit peccata iſtius infirmi in euãgelio iniũgẽs ei ne amplius peccaret, dicens: *Ecce ſanus factus es, iã noli peccare &c.* Infirmus curatꝰ à graui infirmitate ĩdiget bono regimine ne recidiuet, & illud à medico ſupplicat ſibi dari. Spiritualiter. Per infirmũ intelligitur peccator conſtitutus in mortali: qui indiget bono regimine vitæ ſuę ne recidiuet. Eccl.34. Qui baptizatur à mortuo & iterũ tãgit, quid prodeſt lauatio illiꝰ; quaſi diceret, nihil, vt dicit Pius papa, & habetur de cõſe. di.5.c. nihil. Nihil prodeſt ieiunare, orare, vel alia pietatis opera facere, niſi mẽs ab iniquitate cohibeatur & lingua à detractione. Idcirco eccleſia petit medicum pro regimine cùm dicit in introitu: De neceſsitatibus meis &c. & in collecta. Vide infra, quia graue eſt recidiuare: vt patet in epiſtola, ſcilicet: Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua &c. Idcirco dicitur: *Ecce ſanus factus es, &c.* In ſumma euangelij tria innuuntur. Primo infirmitatis miraculoſa curatio. Secũdo curationis inuidioſa calumniatio, ibi: *Erat autem ſabba-*

thum. Tertio amicabilis & amoroſa admonitio, ibi: *Ecce ſanus factus es, &c.* Vel ſic diuidatur euangiliũ, ſcilicet quod in ſumma euãgelij tria innuuntur. Primo cuiuſdã miraculi prælocutio, ibi: *Erat dies feſtus.* Secũdo cuiuſdam infirmi ſanitatis adeptio, ibi: *non habeo hominem.* Tertio eiuſdẽ infirmi ſanatio, ibi: *ſurrexit & tulit lectum ſuum &c.* De primo dicit: *In illo tempore erat dies feſtus Iudæorum, & aſcendit Ieſus in Hieroſolimam.* Nota, quòd Ieſus aſcendit propter duo. Primo ne videretur legi contrarius, quia habetur Exod. 23. quòd omne maſculinum ter in anno deberet ſe præſentare in tẽplũ in Hieruſalem, ſcilicet in Paſcha, Pentecoſte, & Scenopegio, quã legẽ Chriſtus noluit ſoluere. Matt. 5. Non veni ſoluere legẽ, ſed adimplere. Sed ter ſingulis annis venit in Hieruſalẽ. Et feſtũ illud de quo fit mentio hic fuit Pẽtecoſte ſecũdũ Chryſ. Secũdo vt multitudinẽ populi illuc currentis ad diem feſtũ per ſigna & doctrinas ad eũ traheret, ſecũdũ illud. Pſal. 108. In medio multorũ laudabo eum. Et Pſal. 39. Annunciaui iuſtitiam tuã in eccleſia magna. Ad idem Ioan. 18. Ego palam locutus ſum mundo. Sequitur: *Erat autem Hieroſolimis probatica piſcina cognominata Hebraicè Bethſaida, quinque porticus habens.* Sciendum probatica dicitur à probatõ Græcè, quod eſt ouis Latinè, quia oues quæ deo immolabantur ibidem lauabantur, dicebatur Hebraicè Bethſaida, id eſt domus ouium. Et dicebatur piſcina per contrarium, quia piſcibus carebat; & erat prope templũ ex aquis pluuialibus collecta. Dicitur etiã quinq; porticus habuiſſe, ſcilicet per circuitũ, ſ. vt multi ſacerdotes abſque impedimento cõmodè ſtarent ad lauandum cadauera. *In his iacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum expectantium aquæ motum:* ſcilicet qui fiebat per angelum. Ideo ſubdit: *Angelus autem domini ſecundum tempus deſcendebat in piſcinam: & mouit aquã, & qui prior deſcendebat in piſcinam poſt motionem aquæ ſanus fiebat à quacunque tenebatur infirmitate.* Nota piſcina illa à tribus habebat virtutem illam. Primo ab hoſtiis ſacratis quæ ibi lauabantur, poſtea ſacrificabantur. Secundo à motu angeli deſcendentis. Tertio à ligno crucis. Dicitur enim in hiſtoria ſcolaſtica quòd regina Saba vidit in domo Salomonis quoddam lignum: de quo dixit Salomoni quòd in illo ligno ſuſpendendus erat per cuius mortem regnum Iudæorum deleri debebat: ideo Salomon volens ſeruare durabilitatem regni lignũ illud in profundis viſceribus terræ abſcondi fecit, vbi poſtea in ſuperficie terræ

probatica

probatica piſcina facta eſt. Tempore verò paſsionis Chriſti prædictum lignum ſupernatauit. Et ideo Iudæi illud receperunt:& crucem domini ex eo parauerunt. Dixi ſecundo tangitur cuiuſdam ægri ſanitatis adeptio, dicens: *Erat autem ibi homo triginta & octo annos habens in infirmitate ſua.* Chryſ. dicit ꝙ ab annis puerilibus fuit paralyticus. Ecce longa infirmitas, in quo patet quòd naturaliter curari nòn poterat. *Hunc cùm vidiſſet Ieſus iacentem & cognouiſſet, quia iam multum tempus haberet in infirmitate ſua, dixit ei: Vis ſanari,* nòn quæſiuit quaſi ignorans, nam ſatis conſtare poterat quòd ſanus fieri voluit: ſed quæſiuit vt excitaret infirmum ac eiuſdem infirmi deſiderium: *Reſpondit autem ei languidus: Domine hominem non habeo vt cùm turbata fuerit aqua mittat me in piſcinam, dum venio enim ego alius ante me deſcendit.* Sciendum duo in reſponſione ſua implicat, quæ cauſæ fuerunt ſuæ diuturnæ infirmitatis. Primò paupertatem, quia hominem non habeo, ſecundum Chryſoſtomum. Quia opinabatur ſibi Chriſtum vtilem fore ad mittendum eum in aquam. Secundo debilitatem, quia dum venio ego &c. quaſi diceret: Tam debilis ſum, feſtinanter ire non poſſum, ſemper enim ab alio præueniot. Sic poterat dicere illud Iob 6. Ecce non eſt auxilium mihi in me. Per hoc ſignatur quòd non erat aliquis homo purus qui humanum genus poſſet ſaluare niſi Chriſtus. *Ideo dicit ei Ieſus: Surge tolle grabatum tuum & ambula.* Duo præcepit, ſcilicet ſurgere & ambulare: vt oſtendat perfectam ſanitatem homini reſtitutam. In omnibus enim miraculis ſecundum optimum illius naturæ dominus perfectum opus fecit, ſicut de aqua perfectum fecit vinum. Deut. 32. Dei perfecta ſunt opera. Dixi tertio tangitur eiuſdem infirmi ſanatio, ibi: *Et ſtatim ſanatus eſt homo: & ſuſtulit grabatum ſuum & ambulabat.* Iuſsit enim dominus vt grabatum ſecum ferret, quia pauper erat ne alius eo abſente ipſum auferret & eo carere compelleretur, quia in neceſsitate pauperi forte licet, & maximè ex licentia prælatorum ſuorum quod diuiti nequaquam liceret. Quia neceſsitas frangit legem vt prouerbialiter dicitur. Tunc ſubdit: *Erat autem ſabbathum in die illo. Dicebant ergo Iudæi illi qui ſanatus fuerat: Sabbathum eſt, non licet tibi tollere grabatum tuum.* Vnde quia Chriſtus illud miraculū ſabbatho fecit calumniabantur ei tunc Iudæi, quaſi malè fecerit ſabbathum violando. Et hoc iſtè ſanatus aſſumpſit occaſionem in ſignum gratitudinis ſuum medicū honorando, & ſe à

violatione ſabbathi excuſando. Vel intelligitur aliter φ hæc calumnia infertur contra iſtum de hoc quòd ſabbatho grabatũ portat & non de curatione. Vnde dicunt: *Sabbathum eſt, non licet tibi tollere grabatum tuum.* Cuius ratio eſt, quia Iudæi frequẽter de curatione Chriſto in die ſabbathi calumniam inferentes confundendi erant à Chriſto: per hoc quòd etiam ipſi iumẽta de puteo in die ſabbathi eruebant & ſanabant: vt habetur Lucæ 14. Et ideo de curatione tanquam de re vtili & neceſſaria tacent, de portatione vero lecti quæ non neceſſaria calumniari videbantur, quaſi diceret: Sanitas non erat differenda, quia erat quoddam neceſſarium: nunquid & opus fuerat imperandum. Chryſo. Hoc opus fuit neceſsitas quo ad curationem & etiam lectuli portationem. Et opus neceſsitatis ſemper licuit facere in ſabbatho vt oues & aſini qui ceciderant in foſſata, extrahebantur. Quod autem ille fuit obrutus lapidibus. Ex eodẽ, qui colligebat ligna ſecundum Alber. quia quæſiuit lucrum, & hoc fuit opus ſeruile: quia auaritiam commiſit. Secunda ratio eſt: quia licet in lege vniuerſaliter prohibitum eſſet Iudæis, ne aliquid in die ſabbathi operarẽtur: ſpecialiter tamen portatio onerum in die ſabbathi prohibita fuit. Hiere. 17. Ne portetis onera in die ſabbati. Et ideo ſpecialiter calumniati ſunt portationẽ lecti, vt potè dicto prophetæ cõtrariaretur. Sed tamẽ hoc mandatũ prophetæ myſticum eſt: nam per onera non portanda intendebat eos inducere, vt in die ſabbathi requieſcerent ab oneribus peccatorũ. De quibus Pſal. 37. Iniquitates meæ, ſicut onus graue, &c. Vnde quia iam erat tẽpus ſoluẽdi figuras occultas, mandauit Chriſtus iſti grabatum tollere, id eſt proximum in infirmitatibus ſuſtentare: ſecundũ illud ad Galat. 6. Alter alterius onera portate. *Reſpondit eis: Qui me ſanum fecit ille mihi dixit, tolle grabatum tuum & ambula.* Ecce quomodo ſe excuſauit, & medicũ honorauit cõfitẽdo ipſum verũ deũ, quaſi dicat: Vos dicitis prohibitũ eſſe, vt onus portetur in ſabbatho: & hoc autoritate diuina. Sed mihi eadem autoritate eſt impoſitum, vt tollam grabatũ. Nam ille qui me ſaluum fecit: ille per reſtitutam ſanitatem diuinam virtutem ſe habere oſtẽdit: in eo quòd mihi dixit: *Tolle grabatum tuum, &c.* Et ideo mãdatis eius meritò teneor obedire. Pſal. 118. In æternum non obliuiſcar iuſtificationes tuas. *Interrogauerunt ergo eum: quis eſt qui dixit tibi. Tolle grabatum tuum & ambula?* Quia ſanatum hominem calumniari non poterant, Chriſtum curatorem calumniari nitebantur.

bantur. Ideo non bona intentione, ſed maligno animo. vt Chriſtum perderent & perſequerentur quærunt quis ſit. Ioã. 8. Quæritis me & non inuenietis, & in peccatis veſtris moriemini. *Is autem qui ſanus factus fuerat neſciebat quis eſſet*. ſ. genere & patria: licet ſciret in perſona & præſentia, quia diu languidus iacuerat & facta Chriſti, & eius famam ignorabat. Et etiam ideo. Quia ſubditur: *Ieſus autem declinauit à turba conſtituta in loco*. Sed diceres, quare hoc? Dicendum primo vt daret nobis exemplum bona opera occultanda, & nõ quærẽdum in eis fauorem hominum. Mat. 6. Attendite ne iuſtitiam veſtrã faciatis coram hominibus vt videamini ab eis. Secũdo vt declinemus à turba: quia Chriſtus ibi nõ inuenitur. Eccleſ. 18. Ne oblecteris in turbis, &c. Nã Maria in turba perdidit Ieſum. Luc. 2. Ideo ſubditur *Poſtea inuenit eum Ieſus in tẽplo, &c.* Ecce ſignũ gratitudinis, ꝙ ille poſt ſanationẽ fuit in loco dei inuẽtus. Cui dixit: *Ecce ſanus factus es: iam noli peccare, ne deterius tibi cõtingat*. Manifeſtè patet ꝙ propter peccatũ ſuum languebat. Eſt ergo ſenſus ſecundum Bædam: Iterũ non pecces ne maiorem damnationẽ peccati tui incurras: quia qui pro peccato punitur, & ex pœna à peccato nõ retrahitur iuſtũ eſt, vt grauius puniatur. Hiere. 2. Fruſtra percuſsi filios tuos & diſciplinã non receperunt. *Tunc abiit ille homo, & nũtiauit Iudæis: quia Ieſus eſſet qui fecit eum ſanũ.* Et hoc fecit bono zelo cõmendans iterũ medicũ ſuum, & manifeſtans eius virtutẽ, quaſi dicat: Venite mecum & laudate eum pro tanto beneficio mihi præſtito. Pſal. 45. Venite & videte opera domini. Moraliter piſcina, id eſt gens Iudaica fuit munita, ne ſine modo deflueret ad peccata quinq; porticis, i. quinq; libris Moyſi. In his iacebat multitudo languẽtium. Ad Hebr. 7. Nihil enim ad perfectum adducit lex. Rom. 3. Ex operibus legis non iuſtificatur omnis caro, id eſt legẽ carnaliter intelligens niſi Chriſtum futurum & paſſurum proteſtans. Ratio, quia litera ſine ſpiritu occidit. Sed diceres, quare lex data eſt? Reſpondet Auguſtin. Ad oſtendendum quantis vinculis peccatorum quiſq; conſtringitur. Nam dicitur Rom. 3. Per legem cognitio peccati. Ibidem 7. Peccatum non cognoui niſi per legem. Nam concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret: Non cõcupiſces. Gal. 3. Lex propter transgreſsionem poſita eſt, donec veniret ſemen cui promiſerat. Si enim data eſſet lex quæ poſſet viuificare: tũc ex lege eſſet iuſtitia. Contra quod dicitur Roman. 3. Iuſtitia dei per fidem Ieſu Chriſti. Ergo quinque lib. Moyſi porticus ſunt,

quaſi cuſtodia portæ: quia Iudæi adhuc ſtant ante portam, nec vnquam intrabunt niſi per oſtium, id eſt Chriſtum. Ioan. 10. Ego ſum hoſtium, per me ſi quis introierit ſaluabitur. In his quinque porticibus iacebat magna multitudo languentium, cæcorum, claudorum, aridorum. Nam Iudæi vt plurimū omnes tempore Chriſti fuerunt excæcati, quia verum lumē quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum nō cognouerunt. Ioannis primo: Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem. Vnde Eſa. 53. cap. in perſona eorū dicit: Omnes nos quaſi oues errauimus, vnuſquiſque in viam ſuam declinauit. Item claudi omnes affectu, & effectu. 3. Regum 18. Vſquequo claudicatis in duas partes: ſi dominus eſt deus, ſequimini illum. Si autem Baal, ſequimini illum, id eſt auaritiam. O quot hodie ſunt claudi qui volunt deo ſeruire & Mammonæ. Matth. 6. Non poteſtis deo ſeruire & Mammonæ. Omnes adhuc ſunt aridi. Ariditas enim cauſatur ex defectu humoris radicalis, & ſanguinis naturalis & caloris innaturalis. Iudæi caruerunt & carent certa & ſancta fide catholica, quæ eſt initium & radix vitæ ſpiritualis: ſicut humor radicalis eſt radix vitæ naturalis. Carent naturali ſanguine agni incontaminati: quia anima, id eſt vita omnis carnis in ſanguine eſt. Leuit. 17. Hebr. 9. Sine ſanguinis effuſione non fit remiſsiō peccatorum. Hunc ſanguinem effuderunt innocētes, quem Iudæi ſuper ſeipſos petierunt ſentialiter. Matth. 27. Sanguis eius ſuper nos, &c. Item abundant calore innaturali, qui cauſatur ex ſanguine immundo, id eſt ardore diaboli. Num. 11. Anima noſtra arida eſt, &c. Sed expectant aquæ motum. Aqua ſecundum Auguſt. eſt populus Iudaicus. Aqua enim ſiccatur ex vento & calore: & ſic ipſi ex ſuperbia & auaritia. Aqua cuiuſlibet rei imaginem præbet, & ſola imagine caret. Et ſic Iudæi omnium myſteriorum imaginem in ſuis libris legerunt, & vera imagine Chriſti carent. Ipſi oſtenderunt eum in Bethleem naſciturum. Matth. 2. Et natum minimè cognouerunt. vt patet in figura Gen. 27. Iſaac filium nō vidit, ſcilicet Iacob: cui tamen multa in poſterum præuidit. Auguſti. Motus aquæ, id eſt populi fiebat per angelum, i. per Chriſtum. O quoties mouebat populū Iudaicū per verba & ſigna, ſed ipſi vſque ad finē ſeculi iacebunt. Aliquos mouit ex eorum malitia ad irā. Chry. Omnis malitia confunditur, cùm per rationem veritatis corrigitur. Hoc eſt in illis qui peccant ex malo propoſito, & ſic

Iudæi feruebant vt mare. Eſa.57. Cor impij quaſi mare ferueñs, quod quieſcere non poteſt. Eſa.9. Succenſa eſt quaſi ignis impietas. Chryſ. ſuper Matth. Sicut ignis quantò magis ligna ſuſcipit, tantò magis erigitur. Sic animus malus quantò magis veritatem audierit amplius in malitiam excitatur, quod probauerunt Iudæi Chriſto dicente. Ioan.8. Samaritanus es & dæmoniũ habes, & voluerunt lapidare eum. Item ſanabatur vnus ad deſignandum quòd in vna fide omnes ſaluari debent. Augu. libro de patientia: Antiqui iuſti erãt credentes futurum, quod nos credimus factum. Item in hoc quod ſanabatur vnus commendauit vnitatem. Si quis præter vnitatem fuerit, ſanari non poterit. Epheſ.4. Vnus dominus, vna fides, vnũ baptiſma, vnus deus & pater omnium, qui eſt ſuper omnes & ſuper omnia & in omnibus. Ergo qui vnũ deum nõ habet, nullum habet, & vitam nõ habet. Et habetur 24.q.1. Vbi ſana: vbi dicit Aug. Vbi ſana fides nõ eſt, non poteſt eſſe iuſtitia: quia iuſtus ex fide viuit. Aug. in libro de vera innocentia: Omnis infideliũ vita peccatũ eſt, & nihil eſt bonũ ſine ſummo bono. Ad Heb.11. Impoſsibile eſt ſine fide placere deo. Et eorũ infirmitas figuratur in iſto homine ſanato, qui trigĩtaocto annis, &c. Duo deficiũt à numero quadragenario, qui numerus ſignat perfectionem. Et ſic Iudæi deficiunt in duplici perfectione. ſ. dei & proximi. Ideo ſemper infirmi ſanantem exprobrant, ſanato inſultant cur portat grabatum. Et ſic Iudæi quàm diu viuũt Chriſtũ & ſuos maledicũt. Pſal.7. In verticem ipſorum iniquitas eorum deſcendet. Qui vſque in finem ſeculi peregrinantur in terra aliena cũ Abraham, Gene.12. Caligant oculi eorum ne futura videant, cum Iſaac Gen.27. Claudicãt ſemper tramite recto: cum Iacob Gen. 32. Velamen in facie cum Moyſe portãt, donec velut fures & latrones cum Iuda ſuſpendio traduntur. Item quòd antiqui noſtra fide ſunt ſaluati patet. 1. Cor.10. Myſticus ſenſus. Probatica piſcina eſt pœnitentia. Nam ſicut in illa lauabantur oues, quæ erant domino immolandæ: ſic qui pœnitentia nõ fuerit lotus, non erit deo dignus offerri. Quinq; porticus ſunt, quinq; conſiderationes ad pœnitẽtiam diſponentes. Prima eſt conſideratio mortis repẽtinæ aduenientis, quæ debitã pœnitẽtiam ſurripit. De quo Aug. de pœn. diſt.7. Si quis poſitus in vltima neceſsitate ſuæ ægritudinis voluerit pœnitẽtiam accipere & accipit. & mox reccõciliabitur & hinc vadit, fateor vobis & nõ illi negamus quod petit; ſed nõ præſumimus quòd bene hinc exit, ſecu-

tus hinc exierit neſcio, pœnitentiam dare poſſumus: ſecuritatem autem dare non poſſumus. Vis quod incertum eſt euadere, age pœnitentiam dum ſanus es: ſi ſic agis dico tibi, quòd ſecurus es quia eo tempore pœnitentiam egiſti quo peccare potuiſti. Si autem vis agere pœnitentiam, quando peccare nõ potes: tunc te peccata dimiſerunt: tu nõ illa. Idcirco Eccl. 9. Neſcit homo finem ſuum, ſed ſicut aues laqueo comprehenduntur, & piſces capiũtur homo, &c. 1. Theſ. 5. Cũ dixerint pax & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperueniet interitus. Eccle. 14. Memento quia mors non tardat. Secunda eſt conſideratio diſtricti examinis. Hebr. 10. Horrendum eſt incidere in manus dei viuentis. Eccle. 18. Ante iudicium para iuſtitiam. Apocal. 10. cap. Poſt hoc tempus non erit tempus, ſ. pœnitendi. Eccle. 2. Si pœnitentiam non egerimus incidemus in manus domini. Iob 10. Dimitte me vt plangam paululum dolorem meum antequam vadam & non reuertar ad terram tenebroſam. Iob 31. Quid faciam cùm ſurrexerit dominus ad iudicandum, &c. Ezech. 7. Finis venit. Apoc. 6. Incipient dicere petris & montibus, &c. Item ſicut aqua piſcinæ fuit collecta ex aquis pluuialibus: ſic pœnitẽtia ex effuſione lachrymarum pro amiſsione ſupernorũ. Zach. 10. Petite à domino pluuiam in tempore ſerotino, & dominus faciet pluuias & niues in tempore nubis. pluuiam. i. lachrymas pro peccato. Hierem. 5. Metuamus dominũ qui nobis dat pluuiam temporaneam & ſerotinam, id eſt compunctionem pro malis commiſsis & bonis dimiſsis. Hæc pluuia deſcendet in valles, id eſt humiles. 2. Reg. 1. Montes Gelboe, nec ros, nec pluuia deſcendet ſuper vos, &c. Tertia eſt conſideratio æternæ dãnationis, vbi non eſt locus pœnitentiæ ſed pœnæ: non agẽdi ſed patiendi. Eccle. 9. Quodcunque poteſt manus tua operari inſtãter fac. Pſal. Conuertetur populus meus hic, &c. Ioannis 12. Ambulate dum lucem habetis: vt non vos tenebræ comprehendãt. Quarta eſt cõſideratio periculi & criminis: quia ſicut nõ eſt differenda medicina ne morbus inualeſcat: ita nec pœnitentia ne culpa per diuturnitatem creſcat, Greg. Peccatum quod non cito per pœnitentiam deletur ſuo pondere ad aliud trahit. Eccle. 5. Ne tardes conuerti ad dominum, & ne differas de die in diẽ. Bernar. Qui hodie non aptus eſt, cras minus aptus erit. Quinta eſt cõſideratio commodi & vtilitatis, ſicut infirmus propter recuperandam ſanitatem ſubiicit ſe conſilio medici. Multò fortius peccator propter recuperandam ſanitatem animæ, debet

bet ſe ſubiicere conſilio ſacerdotis. Eccle.38. Fili in tua infirmitate non deſpicias teipſum, ſed ora dominum, & ipſe curabit te. Seneca: Seipſum interimit, qui præceptis medici nō obedit. Auguſt. Pone te omnino in iudicio ſacerdotis & poteſtate, nihil reſeruans tibi: vt omnia iubente eo paratus ſis facere pro recipienda vita animæ, quæ faceres pro euitāda corporis morte. In his autem porticibus iacebat multitudo languentium: quorum quidam cæci qui peccauerunt ex ignorantia: & in filium, vt Paulus. Quidam claudi qui peccauerunt ex impotētia. & in Patrem, vt Petrus. Quidam aridi qui peccant ex malitia, & qui ſicci ſunt ab humore gratiæ, & hi peccant in ſpiritum ſanctum.

DE EODEM, ENARRATIO XIX.

Ecce ſanus factus es, iam noli peccare. Ioan. 5.

BOni & miſericordis medici proprium eſt vt ad inſanos & infirmos magnā habeat diligētiam. & quādoq; per miniſtros ſuos, quādoq; per ipſum viſitet eos medicinā curatiuā eis porrigendo, quinetiam ſi aliquem inter infirmos ſcit maiori ægritudine laborare, ad hūc maius gerit ſtudiū, ipſum frequenter per ſemetipſum viſitando. Quod vt facere valeat, exigitur vt loca infirmorū, vbi ſcilicet iaceant, & qualitatē ægritudinū ipſorū infirmorū ſciat. Ad ſanatum autē ægrotum requiritur rationabiliter ꝙ ſuo medico obediat, & de ſanitate recepta nō ſit ingratus: ipſiúsq; medici honorē quærat quātum in ſe eſt, & defendat: vitet quoq; deinceps omnia quæ infirmitatem rurſus introducere poſſent quovis modo. Sic reuera ſaluator noſter Ieſus Chriſtus, qui verus eſt corporū & animarū medicus: iuxta illud quod petit Hiere. 17. cap. Sana me domine & ſanabor, videns multitudinē infirmorū iacentiū ad piſcinā, inter quos erat principalis, qui trigintaocto annos habuit in infirmitate ſua. Ideo ad eos miſit frequenter miniſtrum ſuum, id eſt angelum qui eis per motionem aquę ſanitatem contulit. Ad eum verò qui maiori ac grauiori grauedine premebatur per ſeipſum acceſsit & eum ſanauit. Ea quoque quæ de cætero vitare debuit intimauit, dicens: *Ecce ſanus factus es; &c.* Pro quo ſciendum myſticè, per hunc infirmum intelligitur quilibet peccator in mortali peccato conſtitutus: qui aliquando non tantùm habet trigintaocto annos, ſed heu plures: Nam peccatum mortale comparatur infirmitati. Primo quia infirmitas doloribus vexat, & ſic peccatū mortale, Iſaiæ 57, Non eſt

pax impiis.Pſal.37.Non eſt pax oſsibus meis à facie peccatorũ meorũ. Iterũ Pſ.106. Anima eorum in malis tabeſcebat:quia ſemper habet remorſum conſcientiæ.Vnde Iſido. Nulla pœna grauior mala conſcientia.omnia poteſt homo fugere præter cor ſuum,quocunq; vadit conſcientia ſua cum nõ derelinquit. Quid prodeſt ſi omnes excuſant,ſola conſcientia accuſat?quaſi diceret,nihil.Seneca: Nunquam naſcitur lætitia niſi ex pura conſcientia.Prouerb.15.Secura mens quaſi iuge conuiuium.Richard.Nihil iucundius bona conſcientia. Nam homo ſecurus cùm corpus moritur,tunc anima deo præſentabitur,cùm ante faciem iudicis ſtatuetur.Secundo peccatum mortale comparatur infirmitati:quia infirmitas iudicium ſenſuũ permutat, videlicet iudicium,guſtus,odoratus:& ſic de aliis: & ſic peccatum iudicium mentis.Iſaiæ 5.Væ vobis qui dicitis amarũ dulce,& dulce amarum.Et ſicut Cato dicit:Ira impedit animum: ſic & luxuria.Pſal.106. Turbati ſunt & moti ſunt ſicut ebrius, &c.Guloſus enim & accidioſus non ſapiunt diuina.Pſalm.106. Omnem eſcam abominata eſt anima eorum.Tertio comparatur peccatum mortale infirmitati,quia hominẽ debilitat quod non poteſt operari:& ſic peccatum mortale.Pſal.37.Dereliquit me virtus mea.Greg.Qui extra charitatem eſt, omne bonum amittit.Vnde Eccleſ.9.Qui offendit in vno multa bona perdet, vt patet in Saül.Quarto peccatum mortale comparatur infirmitati:quia infirmitas deturpat totum hominem, & pallefacit eum:ſic & peccatum mortale reddit animã pallidam & rugoſam.Thren.1.Egreſſus eſt à filia Sion omnis decor eius.Itẽ ibidem Thr.4.Quomodo obſcuratũ eſt aurum,mutatus eſt color optimus,vt deus poſsit dicere.Matt.22. Cuius eſt hæc imago? Thren.4.Denigrata eſt ſuper carbones facies eorũ,& non ſunt cogniti in plateis.Matth.25.Neſcio vos, &c. Quinto infirmus conturbatur timore mortis.Pſal.53. Cor meum conturbatũ eſt in me:& formido mortis cecidit ſuper me. Nam omnis reus timet mortẽ,& ſic peccator.Gen.2. In quacunq; hora comederitis,morte moriemini.Vnde Iacobi 1.Peccatum cùm conſummatum fuerit,generat mortẽ.Ergo bene comparatur peccatũ mortale infirmitati.Si igitur vis à tali ſpirituali infirmitate ſanari:tunc debes ingredi piſcinam,id eſt pœnitẽtiam in qua lauantur omnia peccata.Zach.13.Erit fons patens domui Dauid, & habitantibus in Hieruſalem in ablutionẽ peccatorum. Iſte fons pœnitentiæ olim erat occultus:quia nullus tantã pœnitẽtiam

tiam facere poterat quòd regnum cœleſte acquireret: ſed modò omnibus eſt patens. Ideo dicitur: Exit fons patens. In iſto etiam fonte,ſcilicet pœnitentiæ ſanantur omnes infirmi. Matt. 11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, ſcilicet peccatis,& ego reficiam vos,ſcilicet per miſericordiam & gratiam. Sed illa ſanatio in piſcina corporali cauſabatur ex præſentia ligni ſanctæ crucis, vt dicitur in ſcolatica hiſtoria. Sic ſanatio ſpiritualis in piſcina pœnitentiæ fit ex memoria dominicæ paſsionis. Talis enim meditatio eſt virtuoſa; quia ſanat omnes infirmitates prędictas,ſcilicet languidos,cęcos,claudos,aridos, & inueteratos. Sanat enim omnẽ deſidiam. Et iſtud deſignatur per hoc quòd in paſsione Chriſti terra mota eſt, quia meditatio paſsionis Chriſti deſidioſos mouet, ſcilicet ad ſolicitudinẽ & feruorem. Quod ſignatum eſt 1. Machab. 6. quòd elephantibus oſtenderunt ſanguinem vuæ ad acuendos eos in prælium. Chriſtus enim fuit vua in torculari crucis expreſſa, vnde multum ſanguinis emanauit. Huius igitur ſanguinis meditatio debet nos acuere, vt ſimus feruentes ad præliandum cõtra dæmones & peccata. Secundo paſsio Chriſti ſanat cæcos, id eſt peccata facta per ignorantiam; hoc ſignatum eſt in Longino, qui cùm clarè non videret, gutta ſanguinis Chriſti in eius oculum cecidit, & ſtatim clare vidit. Etenim ſanguis Chriſti eſt collirium, quod ſanat omnem cæcitatem oculorum. Apoca. 3. Collirio vnge oculos tuos vt videas. Tertiò paſsio Chriſti ſanat peccata facta per infirmitatem humanam, ſicut patet in Petro: qui ex humano timore Chriſtum in ſua paſsione negauit: ſed tamẽ eum Chriſtus reſpexit & ſanauit. Quarto ſanat peccata quæ ſunt per malitiã facta: ſicut patet in latrone à dextris qui multa peccata commiſit, & tamẽ Chriſtus ſibi pepercit, & regnum cœleſte ſibi dedit. Quinto ſanat peccata quæ ſunt per conſuetudinem facta: in quibus homines mortui erant. Hoc ſignatum eſt quando in paſsione eius multa corpora mortua & iam putrida ſurrexerunt. Per motum aquę qui fiebat per angelum deſignatur motus animæ: quia ipſa anima miniſterio angeli quãtum ad omnes ſuas potẽtias, ſ. memoriam, intelligentiã & voluntatem debet in pœnitentia moueri ad recogitandum & dolendum de omnibus ſuis peccatis, Iſa. 38. cap. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. De iſto motu dicit Pſ. 47. Ipſi vidẽtes, ſ. peccata ſua ſic admirati ſunt, ſ. de dei patientia: cõturbati ſunt, ſ. per contritionẽ magnam, Moti ſunt

ctus pœnitentiæ. Non dicit flores. Sapiē. 11. Per quæ quis peccat. per hæc & punietur. Ro. 6. Sicut exhibuiſtis mēbra veſtra, &c. Quinta porticus eſt intentio non peccandi. Auguſt. Vera pœnitentia eſt peccata deplangere, & amplius non committere. Et hoc docuit hunc infirmum Chriſtus dicens: Surge, ſcilicet contritione & diſplicentia, tolle grabatum conſcientiæ, ſcilicet in confeſsione, & ambula in ſatisfactione: & vade, ſcilicet in propoſito bono, & amplius noli peccare. Subdit: *Ne tibi deterius fiat*, ſcilicet recidiuando. Nota multi ſunt qui recidiuare ſolent. Primo tyranni & oppreſſores pauperum, qui conſueuerunt homines exactionare: difficile etiam poſſunt peccata dimittere & pœnitentiam perficere: vt patet in Pharaone, qui dicit Moyſi & Aaron: Ite orare pro me, & tamen recedente plaga recidiuauit: finaliter tamen inſecutus filios Iſraël ſubmerſus eſt: Secundo auari vſurarij raptores qui in quadrageſima promittunt reddere malè acquiſita: poſt Paſcha autem ab aliis iterum vſuras recipiunt, & tales euchariſtiam recipiunt vt Iudas. Mat. 19. Quàm difficile diues intrabit in regnum cœlorum. Eccleſiaſt. 26. Difficile exuitur negotians à negligentia. Leo papa: Difficile eſt inter ementis & vendentis commercium non interuenire peccatum. Tertio falſi religioſi, qui non cauſa ſalutis religionem intrant: vt patet de Iuliano apoſtata qui blaſphemauit deum. Et cum ſanctus Baſil. orabat beatam virginem Mariam, tunc ipſa iuſsit Mercurium militem Chriſtianum interficere Iulianum. Quarto ſortilegi, vt patet de Saül qui conſuluit Pythoniſſam. Quinto luxurioſi, adulteri & Sodomitæ, vt vxor Loth. Sexto homicidæ vt Achab. 3. Reg. penult. qui poſt occiſionē Naboth pœnituit, vt dixit dominus: Nónne vidiſti Achab corā me humiliatū, ſed recidiuauit. Et quia fictè pœnituit occiſus eſt in bello. Ibidem vlt. Septimo guloſi vt Iudæi. Numer. 11. Recordamur piſcium quos comedebamus in Aegypto gratis. O graue eſt prius pœnitentiam recidiuare. Vnde Bernar. Reincidere quàm incidere deterius eſt. Vnde 2. Petri. 2. Melius eſt viam veritatis non agnoſcere, quàm poſt agnitionem retrorſum conuerti. Eccleſia. 5. Ne adiicias peccatum ſuper peccatum. Primo ex parte dei propter ingratitudinem. Greg. Non eſt dignus dandis, qui non agit gratias de datis. Nam in ſimili, ſi aliquis pacem firmaret cū domino, & in tali pace occideret ſuos: ille grauius offenderetur. Et ſic eſt de deo. Nam recidiuantes in peccata ſua ſunt ſimiles Iudæis, qui genuflectentes dederunt alapas

Chriſto dicentes:Aue rabbi.Vnde Hebr.6.Rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium dei,&c. Secūdo ex parte diaboli:quia recidiuans fortius à diabolo cuſtoditur,ſicut miles caſtrum quod ſemel perdidit poſtmodum fortius cuſtodit vt Pharao. Vel qui habet vnum vinctum ſi ſemel euaſerit & iteratò eum dominus arripuerit,grauius vincit eum. Tertio ex parte hominis: quia debilitatur ad reſurgendum. Sicut enim econtra infirmi in infirmitatem cadentes graue eſt cum eis & in maiori periculo. Sicut In ſotularibus qui ſi multoties fuerint reparati,& ad vltimum non tenent futuram in lutumproiiciūtur. Et ſic tales nō habentes propoſitum cauendi peccata,pœnitentia eorum non valet 2. Petri 2. Contingit enim eis illud prouerbij : Canis reuerſus ad ſuum vomitum,& ſus lota in volutabro luti. Luc.16. Memores eſtote vxoris Loth. Eccleſiaſtici 34. Qui baptizatur à mortuo, &c.

SABBATHO, ENARRATIO XX.

Domine bonum eſt nos hic eſſe. Matth.17.Marc.9.& Luc.9.

VBi rex oſtendit ſe ſuis amicabilem, ibi eo tutius ſperāt in precibus exauditionem.Spiritualiter,& ſic rex regum eſt nobis etiam amicabilis.Ioan.15.Iam non dicam vos ſeruos ſed amicos:ergo tutè poſſumus preces noſtras ad deum fundere.Et hoc facit eccleſia in officio miſſæ,ſcilicet in introitu, videlicet: Intret in conſpectu tuo oratio mea:inclina aurem tuam ad precem meam domine.Et in collecta:Populum tuum domine propitius reſpice: & flagella tuæ iracundiæ ab eo clementer auerte.Et hoc docet Paulus apoſtolus 1.Theſſal.5.cap.Sine intermiſſione orate:quare, ſcilicet, vt poſsimus faciem regis noſtri videre in claritate immortalitatis, vt iſti beati diſcipuli qui delectabantur in eo dicentes:*Domine bonum eſt nos hic eſſe,&c.* In ſumma euangelij tria innuuntur.Primo quorum intuitu trāſfiguratio fuit celebrata,ibi:*Aſſumpſit Ieſus,&c.*Secundo quanto miraculo fuit glorificata,ibi:*Ecce apparuerūt.*Tertio quomodo ſecretè fuit occultata,ibi:*Nemini dixeritis viſionem.*De primo dicit, In illo tempore, ſcilicet quando ait diſcipulis de morte ſua,& Petrus noluit credere:idcirco corripuit eum Ieſus.Et inter cætera ait: Amen dico vobis,ſunt quidam de his ſtantibus qui non guſtabunt mortem donec videant filium hominis in regno dei. Et poſt ſex dies voluit tenere promiſſum, & licet Lucæ 9. dicat poſt octo: reſpondet tamen Hieronymus, quia hi dies intermedij ponuntur, dies autem ibi primus quo promiſit

miſit additur, & vltimus quod ſoluit promiſſum. Nota dicit poſt ſex dies ad deſignandum, quod omne tempus debet prius expendi in bonis operibus: ſi volumus videre claritatem diuinam: nam deus in ſex diebus omnem rerum naturam formauit, in ſeptimo quieuit. In cuius figura mādatū fuit filiis Iſraël, vt ſex diebus colligerent manna, ſeptimus eſt ſabbathum domini. Exod. 16. Manna ſignificat opera meritoria. Eccleſiaſt. 9. Quodcunq; poteſt manus tua operari inſtanter fac. Matth. 20. Voca operarios & redde illis mercedē. Sap. 3. Bonorum laborū glorioſus eſt fructus. Apoc. 14. Opera enim illorū ſequuntur illos. Item notatur quòd pro bonis non aliud præmiū quàm gloriam claritatis optemus. De quo Aug. in lib. de verbis domini, ſermone 16. dicit: Vnuſquiſq; ſe probet in his quæ ex charitate fecit operibus, vt nō expectet temporalē retributionē: ſed promiſſam dei faciē. Quid ſunt cœlū & terra, mare & omnia ſidera præter dei faciem? nō ſaluant, nō ſatiant: ſed ipſe eſt ſalus noſtra & ſaturitas noſtra. Pſ. Satiabor cùm apparuerit gloria tua. *Tunc aſſumpſit Ieſus, Petrum, Ioannem, & Iacobū fratrem eius*, ſ. maiorem. Hiero. Nō ſtatim poſt promiſsionem ſurſum eos ducit: ſed poſt ſex dies vt reliqui diſcipuli nihil patiātur humanum, id eſt aliquem inuidiæ motum. Tres diſcipuli ſurſum aſſumpti ſignificant tres potentias animæ quæ à terrenis ad cœleſtia debent eſſe eleuatæ. Primo Petrum. Ratio, quia eſt caput. Grego. Sancti viri quo verius ſumma cognoſcunt, eo ſublimius terrena conſpiciunt. Secundo Iacobum. Augu. Sicut nullum eſt momentum quo nō vtatur dei bonitate & miſericordia, & ſic ſemper in memoria. Gre. Dei memoria excludit omnia maleficia. Tertio Ioannem, id eſt voluntatis affectum. Luc. 11. Fiat voluntas tua. Ambr. Niſi vacaueritis à terreſtribus, nihil cognoſcere poteritis de cœleſtibus. Aug. Viſa diligere poſſūmus: incognita nequaquam. Item aſſumpſit tres ad deſignandū qui vult habere dei claritatem debet habere fidem trinitatis. Hebr. 11. Impoſſibile eſt ſine fide placere deo. Ideo ſubdit: *Et duxit eos in montem excelſum*, ſcilicet Thabor, qui diſtat à Nazareth quatuor miliaribus. *Et transfiguratus eſt ante eos*: ſecundum Hiero. qualis futurus eſt tempore vltimi ſeu extremi iudicij, talis apparuit apoſtolis. Nemo enim putet priſtinā eius formā perdidiſſe vel amiſiſſe corporis veritatē, vel aſſūpſiſſe corpus ſpirituale vel aëreū. Sed quomodo transfiguratus eſt, euangeliſta demōſtrat dicens: *Reſplenduit facies eius ſicut ſol*: ergo non mutauit faciem, ſ. per de-

poſitionem. Ideo Hierony. Subſtantia non tollitur, ſed gloria commutatur: quantum ad omnia liniamenta & effigiem faciei, etiam quantum ad habitum transfiguratus eſt. Ideo ſubdit: *Et veſtimenta eius candida ſicut nix.* Et hoc à claritate corporis quæ claritas fuit ſicut ſol. Quia ſecundum Remi. Nihil lucidius in temporalibus & corporalibus inuenitur ſole. Idcirco ad manifeſtandum exemplum futurę reſurrectionis facies domini reſplendere & fulgere dicitur ſicut ſol: nõ quòd niſi claritas ſit ſicut ſol, ſed quia euãgeliſta non potuit in rebus viſibilibus nobis oſtendere cui eius claritatem aſsimilaret. Attamen claritas eius corporis bene comparatur ſoli: quia ſicut ſol eſt origo cuiuſlibet luminis corporalis: ſic & claritas Chriſti eſt origo noſtræ claritatis ſpiritualis. Et hãc claritatem Chriſtus non oſtendit in valle ſed in monte. Primo ideo ſecundum ſanctum Bedam, ad intelligendum quòd voluntas volentis peruenire ad claritatem Chriſti debet eſſe eleuata in contemplatione. Ad Philip. 3. Noſtra conuerſatio in cœlis eſt: & non depreſſa in delectatione, ſicut illi quorum deus venter eſt. Secundo ideo transfiguratus eſt in monte: quia ſicut aſcenſus ad montana eſt difficilis, ſic & multo labore peruenitur ad claritatem dei. Matt. 7. Arcta eſt via quæ ducit ad regnum cœlorum. Ideo non omnis qui dicit mihi, Domine domine, intrabit in illud: ſed qui facit voluntatem patris. Act. 14. Per multas tribulationes oportet no:, &c. Sed diceres: Quare Chriſtus voluit clarificari vel transfigurari? Reſpondetur primo ſecundum Ambro. vt oſtenderet veritatem futuræ beatitudinis: ne videretur inania promittere. Ideo oſtendit gloriam ſui corporis. Secundò ſecundum Chryſoſto: quia audientes diſcipuli ſe debere mori pro Chriſto timebãt mortem, vt ergo prouocaret eos ad appetendum futuram gloriam, pro qua deberent contemnere præſentem vitam, & non timere mortem, oſtẽdit eis gloriam ſui corporis. Tertio ſecundum Hiero. vt non ſcandalizarentur in morte Chriſti, ſed ſperarent gloriã reſurrectionis, ideo oſtẽdit gloriã corporis. Quarto ſecũdum Bædam, vt oſtenderet in quanta gloria rediret ad iudicium. Nota dicit Hieron. In Chriſto hic manſit eadem ſubſtantia, qualitas, & quãtitas corporis: ſed hic maior ſplendor acceſsit: & ſic naturalis Chriſti color non fuit mutatus, ſed ſolùm obumbratus: vt patet in lumine candelæ ardẽtis, in ſplendore ſolis. Vnde Luc. 9. Species vultus eius facta altera, non alia, non per mutationem ſubſtantiæ, quãtitatis,

tis, vel qualitatis, ſed per refulgentiam nimij ſplendoris: quod patet in textu, dicens: *Reſplenduit facies eius ſicut ſol.* Sed diceres: Quomodo poterat in eum reſpicere ſine læſione, cùm ſolis intuitus lædit oculos: facies verò eius fuit clarior ſole? Reſpondet Effren dicens, quòd non totã ſuam claritatem oſtendit ſed tantam quantam delectabiliter poterant cõtemplari. Vel dicitur, lux in facie Chriſti non offendebat oculos ſicut lux ſolis: ſed demulcebat eos in tantum quòd ſe à delectatione ſolis viſio non poterat auertere. Sed Tho. parte 3. q. 45. ar. 2. Claritas illa quam in transfiguratione aſſumpſit, fuit claritas gloriæ quantum ad eſſentiam: non tamen quantum ad modum eſſendi. Nota ſicut poſt reſurrectionẽ in carne immortali cicatrices permanſerũt: ita in carne mortali mortalitate manente immortalitatis gloriam oſtendere potuit. Et ſic illa claritas fuit ſubiectiuè in Chriſto, non deponens mortalitatem ſed ea manente: & fuit claritas gloriæ, id eſt corporis glorificati, hæc Iordanus. Et vt dicit Hugo: Hoc fuit factum diuina diſpenſatione, vt ſecundum varia tempora diuerſas aſſumpſit dotes glorioſi corporis, ſcilicet ſubtilitatem in exitu ab vtero, & agilitatem ſuper mare, & claritatẽ vt hic. Nota cõuenerunt illa, ſcilicet trãsfigurationis & gloriæ quo ad eſſentiam, ſed non ad eſſe eſſentiæ, quia diſcõuenerunt in aliquibus vt patet in ſubſequentibus. Nota claritas trãsfigurationis conuenit & differt in aliquo cum claritate gloriæ. Primò cõueniũt in ſubſtantia, quia vtraque ſubſtãtialiter eſt eadem. Secundò cõueniunt in exiſtẽtia: quia vtraque exiſtit in corpore hominis & non alibi. Tertiò cõueniunt ex parte ſubiecti, quia neutrum variat corpus hominis ſubſtantialiter. Quartò conueniunt ratione originis: quia vtraque claritas eſt adiacentia corporis, non originaliter cum corpore. Quintò cõueniũt in excellẽtia fulgoris mirifici: quia vtraque claritas excellit omnem ſenſum humanũ. Sed differunt etiã in quinque. Primò differũt quia claritas gloriæ eſt maior claritate figurationis: quia tantã claritatem vt eſt claritas gloriæ, oculi apoſtolorũ nõ potuiſſent pati. Sicut filij Iſraël non potuerunt intendere in faciem Moyſi: quæ tamen multo minus emicuit. Secundò differunt in inhærentia: quia claritas gloriæ inhæret corpori per modum habitus permanentis, ſed transfigurationis exiſtit in corpore Chriſti per modũ paſſionis tranſeuntis. Tertio differunt, quia claritas tranſfigurationis erat in corpore mortali & corporali: ſed claritas gloriæ in corpore immortali. Quar-

to differunt quo ad cauſam originalẽ.Claritas corporis glorio ſi deriuatur ab animæ claritate, vt dicit Auguſti.in epiſtola ad Diaſcorũ,ſed claritas in tráſfiguratione deriuata fuit à diuinitate ipſius Chriſti.Quinto differunt in ratione miraculi. Claritas transfigurationis miraculoſa fuit,ſed claritas gloriæ non: quia non eſt miraculum quòd corpus ſuſcitatum ambulat : & ſic claritas corporis eſt miraculoſa : quia corpus glorificatum. Item Diony.in epiſto.4. ad Gaium:Claritas quæ erat in corpore Chriſti repræſentabat futuram claritatem corporis Chriſti:ſic claritas veſtimentorum deſignabat futuram ſanctorum claritatẽ.Greg.33.mora.Veſtium nomine iuſtos ſignificat. Iſa. 49.His omnibus velut ornamento veſtieris.ad Philip.3. Reformabit corpus humilitatis noſtræ conſignatum corpori claritatis ſuæ. Item nota non eſt dicendum quòd Chriſtus aſſumpſit dotem claritatis in tráſfiguratione : quia dos denotat claritatẽ immanentem corpori glorioſo.Sed ea quæ ad dotes pertinent miraculoſe habuit. Vnde Glo.dicit illá claritatem non fuiſſe gloriæ & immortalitatis,ſed quãdã eius imaginem. Dixi ſecũdo innuitur quáto miraculo fuit glorificata,dicẽs: *Ecce apparuerunt Moyſes & Helias cum eo loquẽtes.* Imperauit enim limbo & terræ,& ſuſcitauit Moyſen:& deliciarũ paradiſo & emiſit Heliá.Sed diceres,Vtrũ Moyſes & Helias veraciter apparuerunt, an angeli eorũ aſſumptis corporibus ? Ad hoc reſpondetur ſecũdum gloſam, quòd non angeli eorum vel phantaſma quoddam,ſed ipſi veraciter affuerunt:quod probat Hieronymus dicens:Chriſtus de cœlo ſigna dedit diſcipulis,Helia inde deſcendente quo concederet & Moyſe ab inferis reſurgente. Quod ſic eſt intelligendum,quòd Helias cum proprio corpore & anima ibi fuerit:Moyſes verò cum propria anima non cũ proprio corpore,ſed cũ aliquo alio aſſumpto,quia nõ legitur quòd ſurrexiſſet corpore proprio ſed tãtùm ſecũdum animam.Hoc etiá vult S.Tho.parte 3.q.45.ar.3.Diceres, quid loquebantur?Dicit Lucas.9.de exceſſu quẽ cõpleturus erat in Hieruſalẽ. Primo de exceſſu amoris, de quo Ioá.15. Maiorẽ charitatẽ nemo habet, quàm vt animá ſuá ponat quis ꝓ amicis ſuis.Similiter de exceſſu amoris ipſiꝰ patris,de quo Ioá.3.Sic deus dilexit mũdũ vt filiũ ſuũ traderet vnigenitũ.Secũdo loquebãtur de exceſſu paſſionis:ſic ꝙ paſsio eius excederet omnẽ paſsionem. Thren.1.O vos omnes qui tráſitis per viá,videte ſi dolor eſt ſimilis ſicut dolor meus.Tertio de exceſſu humilitatis.De quo Phili.2.Exina-

niuit

nivit ſemetipſum formã ſerui accipiẽs. Quarto de exceſſu iniquitatis: quia Iudæi exceſſerunt menſurã patrum: quia patres occiderunt prophetas: ipſi vero dominũ prophetarum. Ideo Cyrillus dicit: ipſi loquebantur de myſterio paſſionis & mortis in cruce, non Chriſto reuelando quaſi neſciret: ſed gratias ei agebant quaſi vero deo: quia in eo implentur verba prophetarum quæ dixerũt de eo. Et gauiſi ſunt prophetæ videntes humanitatem eius. Effrem dicit: Eum adorabant & gratias agebant de ſua benedicta incarnatione, attamen compatiebantur quòd glorioſa eius facies debebat conſpui & flagellari. Aug. de quinque hæreſibus: Quid ſunt Moyſes & Helias niſi lex & prophetæ? loquebantur cum illo vt oſtẽderet ſe illum quẽ lex & prophetæ prædixerunt. Itẽ quare vnus viuus, alter mortuus apparuit? Reſpõdetur primo ſecundum Hiero. vt ſignificarẽt Chriſtum moriturum & iterũ victurum. Secundo vt oſtendatur ſi volumus participes fieri gloriæ reſurrectionis vt ſimus mortui mundo & viuamus Chriſto. Ad Col. 3. Mortui eſtis, & vita veſtra abſcõdita eſt in Chriſto. Tertio vt oſtendatur quòd eſſet profuturus tam viuis quàm mortuis. Sed diceres, quare apparuerunt illi prophetæ & non alij? Reſpõdetur ſecundum Chry. Primo ideo quia homines dicebant Chriſtum eſſe Heliam vel Hieremiam, vel vnum ex prophetis. Vt ergo oſtenderet quòd ipſe eſſet dominus prophetarũ: capita prophetarum ſecum adduxit: vt ſtatim videretur differentia ſeruorum & domini.

Secũdo quia Iudæi accuſauerunt eũ de trãſgreſsione legis: & ꝙ ſibi vſurparet diuinũ honorẽ. vt ergo oſtendatur ab vtraque occaſione innoxius, ideo Moyſen latorẽ legis & Heliã æmulatorẽ dei voluit ſibi aſsiſtere. Tertia cauſa vt oſtenderet ſe habere poteſtatẽ vitæ & mortis. Ideo Heliã viuẽtẽ & Moyſen mortuũ adduxit. Quarta cauſa vt audiẽtes diſcipuli eos loquẽtes de Chriſti paſsione intelligerẽt ꝙ expediebat Chriſtũ mori. Quinta cauſa quia iſtis duobus prophetis pri⁹ reuelata fuit gloria domini in mõte, ſ. Sinai ipſi Moyſi, & in mõte Oreb Heliæ. Vt igitur eſſent teſtes idonei ꝙ hæc gloria eſſet à diuinitate: ideo eos adducit. Sextã rationẽ ponit Amb. dicẽs: Non plus trãsfiguratus eſt, ſed ſolũ corã prophetis & apoſtolis, vt veritas diuinitatis autoritate apoſtolica & prophetica confirmaretur. Ideo dicit Hiero. ꝙ ſcribis & phariſæis de cœlo ſigna petẽtibus dare noluit: hic verò vt apoſtolorũ augeat fidẽ dat ſignũ de cœlo & de terra. Eſa. 7. Pete tibi ſignũ à deo tuo in profundum in-

ferni, ſcilicet de anima Moyſi: ſiue in excelſum ſupra, ſcilicet de Helia. Tunc ſubdit: *Tunc reſpondens Petrus ait ad Ieſum*: quia feruentior aliis. *Domine bonum eſt nos hic eſſe.* Auguſti. in lib. de quinq; hæreſibus exclamat cõtra Petrũ apoſtolum dicẽs: Quid dicis ſancte Petre: mundus perit & tu ſecretũ petis, vides tot gẽtes in vnum conueniſſe, & tu requiem quæris: vides tenebras mundi, & lumẽ abſcondis? Nemo accẽdit lucernã & ponit eam ſub modio, ſed ſuper cãdelabrum vt luceat omnibus qui in domo ſunt. Ita domus totus eſt mundus: lucerna verbi dei incarnatio. Candelabrum, crucis eſt lignum: lucerna in candelabro lucens, eſt Chriſtus in cruce pẽdens. Tu Petre vis lucernam abſcondere, hic in monte permanere, vis totã mundi domum deſerere. Chryſ. Petrus voluit manere quia audiuit Moyſen & Heliam loquentes ꝙ oportet Chriſtum Hieroſolymã & ad mortẽ ire: & ſciebat Iudæos Chriſto inſidiari: & adhuc timet pro Chriſto. Sed poſt increpationem nõ audet apertè dicere rurſus, propitius eſto tibi, ne iterum audiret: Vade poſt me ſathana, ideo occultè per alia ſigna inſinuat: quia enim videbat multã quietem & ſolitudinem cogitauit conuenientem ibi eſſe ſtationem ex loci diſpoſitione, quod ſignificat, dicens: *Bonum eſt nos hic eſſe.* Voluit etiam ſemper hic eſſe, ideo meminit tabernaculorum dicens: *Si vis faciamus hic tria tabernacula.* Cogitauit etiam ſi hoc fieret, non aſcendret Hieroſolymam; & ſi non aſcenderet Chriſtus non moreretur. Cogitauit etiam ſi Iudæi obſediſſent eos, tunc ei adhæreret Moyſes qui Pharaonem deuicit, & Helias qui ignem de cœlo deſcendere fecit. 4. Reg. 1. Et ſic nullus perſecuturum eos lædere poſſet. Vel ſecundum Remigium: Petrus viſa domini maieſtate & duorum ſeruorum, tunc adeo delectatus eſt, vt cuncta temporalia obliuioni traderet: & ibi in perpetuum manere vellet. Si autem tunc Petrus ſic accenſus eſt, quanta erit ſuauitas & dulcedo videre regem in decore ſuo, & intereſſe choris angelorum & omniũ ſanctorũ? De quo Pſal. 132. Ecce quam bonũ & quam iucũdum habitare fratres in vnum. Ideo ſubdit: Domine bonum eſt nos hic eſſe ſi vis non abſolutè, quia timet reprehenſionẽ. *Faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, Moyſi vnum, & Heliæ vnum*, quaſi diceret: Hic moremur: te contemplabimur, quo habito nullo alio indigemus. Sufficit enim nobis domine videre te. Sufficit, inquiam, tanta tua dulcedine ſatiari. Vnam ſtillam dulcedinis iſte guſtauit, & omnem aliã dulcedinẽ faſtidiuit. Quid putas
eum

eũm dicturum fuiſſe, ſi illam dulcedinis multitudinem diuinitatis ſuæ guſtaſſet, quam præparauit deus diligentibus ſe. Ideo Aug. in 5. ſoliloquiorum: Tantam dulcedinem Petrus guſtauit, & omnium inferiorũ oblitus clamauit: Bonũ eſt nos hic eſſe, & nõ fecit mentionem de tabernaculo ſuo: quia deſiderabat Chriſto commorari. Ideo Hiero. inuehitur cõtra Petrum dicens: Erras Petre, ſicut alius euangeliſta teſtatur Mar. 9. Neſciebat quid diceret. Reuera neſciebat: ſed errauit, ſicut dicit Remig. quia voluit vt regnum cœlorum conſtitueretur in terris, quod dominus promiſerat dare in cœlis. Errauit etiam, quia oblitus eſt ſe, & ſocios ſuos eſſe mortales, & abſq; guſtu mortis voluit ire ad æternam felicitatẽ. Errauit quia Moyſes & Helias non indigẽt tabernaculis talibus, ſcilicet de ramis palmarum ſeu arborum vt voluit Petrus. Et ſic Chriſtus potuit illi dicere: O Simon quid dicis ſi manſerimus hic, verba prophetarum quis adimplebit, ſcilicet: Foderunt manus meas & pedes meos: dinumerauerunt omnia oſſa mea. Quomodo adimplebitur: Diuiſerũt ſibi veſtimenta mea. Cui erit aſcribendum: Dederunt in eſcam meam, fel. Cui continget: Qui inter mortuos eſt liber. Quis ſoluet ea ſi hic manſerimus, quæ tibi dixi quomodo fient. Quis erit paſtor eccleſiæ: & claues regni cœlorum quas accepiſti cui debentur? Ergo Petrus ita erat gauiſus, vt omnia eſſet oblitus, ſimiliter & ſui & quid comederet in monte non perpendit quando dixit: Faciamus hic tria tabernacula Moyſi vnum, &c. Sed diceres, quomodo Petrus cognouit Moyſen & Heliã, cùm prius eos non viderat? Reſpondetur, ſicut lux Solis habet facere omnes colores cognoſcibiles: ita claritas glorificationis habet hũc effectum vt ducat in notitiam omnium cognoſcibilium: & ſic in patria omnes ſe cognoſcunt. Tunc ſubdit: *Adhuc eo loquente*, ſcilicet Petro. Ambroſ. Interrumpuntur verba Petri, & reſponſionem non mereretur: quia non ſciebat quid diceret. Sed diceres, quare dominus Petro non reſpondit? Ambroſi. Petrus ex feruore deuotionis loquebatur, oſtendens ergo dominus non eſſe improbum ſed inordinatum quod concupiuerat, ideo non merebatur audire reſponſum. Vel poteſt dici: Dominus eius ignorantiam non verbo, ſed facto arguebat. Ideo ſubdit: *Et ecce nubes lucida obumbrauit eos*, quaſi diceret: Ecce tabernaculum ſine faſtidio. Et fuit ſpiritusſanctus in nube: *Et ecce vox de nube dicens: Hic eſt filius meus dilectus*: non adoptiuus, ſed per naturam: *in quo mihi bene complacui, ipſum audite*, ſcilicet tanquã ido-

neum præceptorē,quaſi diceret:Ille eſt filius,alij ſunt ſerui, & in illo figite vobis tabernaculum,ſ.per charitatem. Ideo dicit, ipſum audite.Hoc clamat mater Ioā.2.Omnia quæ dixerit vobis facite.Hoc clamat legiſlator.Deuter.18.Prophetam ſuſcitabit vobis dominus:quem audietis ſicut me, & omnis qui nō audierit prophetam ego vltor exiſtam.Hoc clamat dei filius.Iſa.55.Audite audientes me,& comedite bonum &c. Hoc clamat pater hic in textu:Ipſum audite.Remigius:Recedent typi legales & vmbræ prophetarum : & ſolùm ſequimini euangelij lumen. Ecce Chriſtus quadruplices habet teſtes ſuæ claritatis. Primo de cœlo,ſcilicet vocē ſui patris,de paradiſo Heliam,de inferno Moyſen,de mundo apoſtolos. Nota,atteſtatio patris facta eſt tam in baptiſmo quàm in transfiguratione. In baptiſmo ad deſignandum quòd eſt dator gratiæ. In transfiguratione,ad deſignandū quòd eſt dator gloriæ. Auguſtin. de quinq; hæreſibus dicit:Vbi eſtis qui aduerſamini filio? Pagani negant deum habere filiū.Iudæi negāt filium incarnatū.Reſpicite,intrate ſcholā dei, audite vocē patris:Hic eſt filius me9 dilectus. O Iudæi inite cōſilium ſi increduli filio fuiſtis & eū occidiſtis, & eius ſanguinē effudiſtis:nolite deſperare , ſed credentes babtiſmum ſuſcipite & bibite ſanguinem quē fudiſtis.Non horreatis,effuſus eſt ſanguis medici:& facta medicina phrenetici, non dubitetis:ſed guſtate & videte:quoniā ſuauis eſt dominus. Per hæc verba *Hic eſt filius meus dilectus, &c.* obſtructum eſt os loquētium iniqua.Audi Machinæe quid phātaſma ſomniaris, cū audis de nube:Hic eſt filius meus dilectus: Audi de cœlo patrem,de terra filiū.Sabelliane noli diuidere æqualitatem,quia qualis pater,talis filius &c.Tunc ſequitur:*Audiētes diſcipuli ceciderunt in faciē ſuam.*Hieron. Quia humana fragilitas aſpectū gloriæ ſuſtinere non poteſt:ſed ſicut ſtellæ obſcurātur in ortu ſolis:ita à voce patris prophetæ fugerunt , & apoſtoli ceciderunt:quiā vox patris erat quaſi tonitruum mirabile,ita vt etiā terra cōtremuit.Etiam ideo ad deſignādum ꝙ in iudicio erit decorus & terribilis.Chryſ.Multa concurrebant quę timorem concutiebant,ſcilicet mons altùs , locus occultus & ſecretus, magnitudo luminis , vox patris ; quæ ſecundum Effrem quaſi tonitruum ſonabat. *Tunc acceſsit Ieſus & tetigit eos , dicens: Surgite & nolite timere.* Acceſsit tanquam pius conſolator & adiutor vt timorem fugaret:corpora leuaret. Ecce cōfortat eos. *Et leuantes oculos neminem viderunt niſi Ieſum.* Hierony. Ad vocem patris

patris fugerunt prophetæ quia ſi perſtitiſſent, dubiũ fuiſſet an de altero eorum vel de Chriſto hæc verba intelligi deberent. Hic eſt filius meus. Dixi tertio tangitur quomodo ſecrete fuit occultata, dicens: *Et deſcendentibus illis de monte præcepit illis Ieſus dicens: Nemini dixeritis viſionem hanc donec filius hominis à mortuis reſurgat.* Nota, Chriſtus inhibuit in populo prædicari iſtam claritatem propter quatuor. Primo ſecundum Hieron. ne eſſet incredibile propter rei magnitudinẽ, Secũdo ſecũdũ Theophilum. ne ſcandalizarentur qui poſtea viderent eũ crucifigi. Tertio ſecundum Remig, quia ſi maieſtas fuiſſet diuulgata in populis, plurimi impediſſent paſsionẽ eius reſiſtẽdo principibus ſacerdotum. Et ſic redemptio humani generis retardaretur. Quarto ſecundum Damaſcenũ, quia alij imperfecti diſcipuli fuiſſent cõtriſtati ꝙ talẽ viſionem etiam nõ vidiſſent, & Iudas magis incitatus ad proditionem ſaluatoris fuiſſet. Si volumus videre claritatem Chriſti tunc debemus aſcendere in mõtem, hoc eſt ſupſcipere pœnitentiam. Vnde Eſaiæ 2. Venite aſcendamus in montem domini dei noſtri: & docebit nos viam ſuam, ſcilicet per quam poterimus venire ad clarificationem. Figuratur Exod. 19. Moyſes non vidit claritatem domini in valle, ſed in monte. Spiritualiter, per Moyſen intelligitur quilibet fidelis, qui eſt ſumptus ex aquis baptiſmatis: talis non poteſt videre claritatem Chriſti in valle peccatorum, ſed in monte pœnitentiæ. Nota, pœnitentia dicitur mons propter proprietatẽ montis. Primo mons cito illuminatur à ſole: ſic homo citius illuminatur in monte pœnitẽtiæ quàm in valle peccati. De quo Auguſt. Penitentia eſt clauis aperiens portas paradiſi. Secundo in monte homo eſt propior cælo quàm in valle. Et ſic homo in pœnitentia. Iſidorus lib. 2. de Summo bono, cap. 12. Pœnitentia eſt medicamentum vulneris, ſpes ſalutis. Chryſ. Nihil nos ita glutinat deo, ſicut pœnitentia vera. Matth. 3. Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Tertio propter aſcendendi difficultatem, & ſic in pœnitentia eſt difficultas. Matth. 7. Arcta eſt via, quæ ducit ad regnum cœlorum: & Matth. 16. Qui vult venire poſt me abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, ſ. pœnitentiæ & ſequatur me. Item ſi in hoc monte pœnitentiæ volumus videre claritatem Chriſti: tunc debemus tres apoſtolos aſſumere ſicut Chriſtus fecit, ſ. Petrum, Iacobum & Ioannẽ. Primo Petrũ qui interpretatur agnoſcens: & ſic homo debet agnoſcere primo pietatem dei. Ad Rom. 2.

Igno-

Ignoras quoniam benignitas dei ad pœnitētiam te adducit. Secundo debet agnoſcere tempus: quoniam ſolùm in hoc tēpore eſt remiſsio peccatorū. Apocal. 10. Iurauit angelus ꝙ poſt hoc tempus nō erit tēpus, ſ. pœnitentiæ. Tertio debet agnoſcere locum. Pſal. Conuertetur populus meus hic non in cœlo: quia ibi non eſt dolor, Nec in inferno. Pſal. 6. In inferno quis confitebitur tibi, quaſi diceret, nullus: quia ibi nō eſt miſericordia. Quarto debet agnoſcere peccatum. Auguſt. Si homo cognoſcit, deus ignoſcit. Secundo debemus aſſumere Iacobū, qui interpretatur luctator vel ſupplantator, concupiſcentiam & delectationem ſupplantantes. Sic fecit Apoſtolus Philip. 3. cap. Omnia arbitratus ſum, vt ſtercora. Figuratur Gen. 27. Iacob ſupplātauit Eſau binis vicibus, ſ. in paterna benedictione, & in primo genitorū emptione. Spiritualiter, per Iacob intelligitur pœnitens: hic debet ſupplantare Eſau, qui interpretatur prophanus, id eſt peccatum, dupliciter, ſ. in affectu & effectu. Pſal. 17. Supplātaſti inſurgentes in me ſubtus me. Tertio debemus aſſumere Ioannē, qui interpretatur in quo eſt gratia dei, ſ. triplex. Primo charitas ſpiritualis, ſecundo puritas intellectualis, tertio caſtitas virginalis. Ioā. 19. Hic eſt diſcipulus quē diligebat Ieſus. Et ſic nos debemus habere charitatē, vt nihil diligamus vltra deū. Matt. 10. Qui amat patrē vel matrē plus quàm me, nō eſt me dignus. Secūdo in Ioanne puritas intellectualis: & ſic nos, Pſal. Quis aſcendet in montē domini, &c. Et Matt. 5. Beati mundo corde, ſ. in affectu. Exēplum in cæco nato. Ioā. 9. qui dum lutum habuit ſuper oculos, nihil vidit, ſed poſtquam lauit oculos, clarificatus eſt viſus. Sic nos lauare debemus affectū, tunc videbimus clarificationē dei. Etiā requiritur puritas in effectu. Pſal. Secūdum puritatē manuū mearum retribuet mihi. Alius ſenſus moralis: Tres diſcipuli viderūt claritatem. ſ. Petrus, Iacobus & Ioannes. Sic ſpiritualiter qui vult videre gloriam dei, oportet ꝙ ſit vnus ex iſtis. Oportet autē eum eſſe Petrū. Petrus interpretatur agnoſcens: & pertinet ad incipientes, qui debent ſe cognoſcere quāta demeruerūt peccatis ſuis: vt quēadmodum peccauerunt, ita acriter pœniteant. Item aliqui ſunt, qui tantūmodo loquuntur de Deo, & non agunt opera deifica: & hoc non ſufficit. Vnde Aug. Deum agnoſcere, veraciter eſt deum diligere. Idem Aug. Deus creauit hominem rationalem, vt eum cognoſceret, & cognoſcendo diligeret. Vnde 1. Ioan. 2. Qui dicit ſe noſſe deum & mandata eius non cuſtodit, mendax eſt. Secundus fuit Iacobus qui

qui interpretatur ſupplantans:in quo denotantur proficientes, quia illi debent ſupplantare omnia vitia, & ſe ornare virtutibus,& hoc duobus modis,videlicet vitia euitãdo per fugam,ſecundo per reſiſtentiã. Primo vt vitet originem peccatorum & occaſionẽ peccati. Secũdo per reſiſtentiam in animo:vt ſi homo vexatur tribulationibus exterioribus,quòd patienter illas homo ſuſtineat, & aſſerat illud ſe meruiſſe peccatis, quia proficientes plus vexãtur quàm incipiẽtes:quia diabolus nititur eos ſummo conatu impedire. Hoc figuratur Matth.13.in tritico & zizania vbi dicitur ꝙ venit diabolus & ſeminauit zizania in medio tritici,&c. Vnde nulla eſt virtus ſine labore. Ideo ꝓficiẽtes ſignificãtur per Iacobũ qui interpretatur ſupplãtator: eo ꝙ debent viriliter ſupplantare vitia. Tertius diſcipulus fuit Ioãnes qui interpretatur dei gratia:in quo ſignificantur perfecti, qui ſemper debẽt eſſe in gratia dei:quia ſicut Ioãnes habuit ſpecialem prærogatiuã à Chriſto:ſic adhuc & ipſi perfecti ſpecialiter diligũtur à domino dilectione ſpirituali. Vnde Greg. Summum bonum in hac vita eſt,vita contemplatiua.

DOMINICA REMINISCERE, ENARRATIO XXI. DE EVANGELIO.

Miſerere mei fili Dauid:filia mea malè à dæmonio vexatur: Matth.15, & Marc: 7,

QVando paterfamiliâs habet incõpoſitum & malũ hoſpitẽ qui velit ſibi nocere,& ſi propria virtute non valet eum expellere:tunc inuocat aduocatum & iudicem. Spiritualiter,& ſic quilibet noſtrũ eſt paterfamiliâs domus conſcientię ſuæ. Et ſi in illa malum habet hoſpitẽ,id eſt diabolum ſibi nocere volẽtem,ſ.per peccata:tunc debet inuocare iudicem viuorũ & mortuorum,ſcilicet Chriſtum. Et hoc facit eccleſia ſancta in introitu miſſæ,ſcilicet Reminiſcere miſerationũ tuarũ domine, &c. quæ à ſeculo ſunt,ſ.filios Iſraël eripiendo de manu Aegyptiorũ. Et in collecta:Deus qui nos conſpicis omni virtute deſtitui,interius & exterius cuſtodi. Et hoc hortatur Apoſtolus 1. Theſſ.4, in epiſtola,vt familiã diaboli non dimittamus regnare in domo cõſciẽtiæ,cũ dicit:Hæc eſt volũtas dei ſanctificatio veſtra, vt abſtineatis vos à fornicatione : vt vnuſquiſq; veſtrũ ſtudeat vas ſuũ poſsidere in ſanctificatione & honore. Non in paſsione deſiderij,ſicut gentes quæ ignorant deum. Non enim vocauit nos in immunditiam,ſed in ſanctificationem. Et ſic fecit hæc

mulier volens domum filiæ ſuæ mundare,non potuit dæmonẽ expellere.Idcirco inuocauit aduocatum & iudicẽ,dicens: *Miſerere mei fili Dauid*,Aliud thema: *Nõ eſt bonum ſumere panẽ filiorũ, & mittere canibus ad manducãdum.* Matt.15.Plinius dicit ꝙ. ſemẽ coriãdri hominibus eſt medicina & cibus:ſed canib' eſt mors. Spiritualiter ſic verbũ dei eſt ſemen.Eſaiæ 1.Niſi dominus exercituum reliquiſſet nobis ſemen , quaſi Sodoma fuiſſemus. Quod homini eſt cibus,quia paſcit electos.Deut.6.Non in ſolo pane viuit homo,ſed in omni verbo quod egreditur de ore domini.Et medicina.Vnde Sapiẽ.16. Sermo tuus ſanat omnia. Sed canibus.i.reprobis eſt mors:quia verbum dei iudicabit reprobos dignos morte,& reprobi dicũtur canes.Sunt enim multi peccatores qui comparãtur canibus.Primi detractores : nam ſicut canis latrando & mordendo fugat aliquẽ de domo corporali:ſic & tales peccatores expellunt verbũ dei per detractionẽ. Eccleſ.10.Si ſerpens mordeat in ſilentio,nihil eo minus habet qui occultè detrahit.Secũdi ſunt auari: nam ſicut canis quantũcunq; comedit ſemper fameſcit:& ſic auarus. Eccle.5. non impletur pecunia.Pſal.58.Famem patientur vt canes.Matt.13.Fallacia diuitiarũ ſuffocat verbum & ſine fructu efficitur. Tertij ſunt luxurioſi:nam ſicut caro canis immũda eſt:& ſic luxurioſi. Eccleſiaſtici 21.Audiuit luxurioſus & diſplicebit ei,& proiiciet illud poſt dorſum ſuum.Quarti ſunt recidiuãtes.Prouer.26. Sicut canis qui reuertitur ad vomitũ,& ſic ſtultus reiterat ſtultitiam ſuam.Et talibus nõ eſt bonum dare verbũ dei propter immunditiam:tamen dignos ſe faciunt per pœnitentiam, vt hæc mulier.Ideo epiſtola prima Theſſ.4.Hæc eſt voluntas dei,ſanctificatio veſtra.In ſumma euangelij tria innuuntur.Primo huius mulieris deuota deprecatio,ibi: *Miſerere mei*.Secundo à Chriſto deſpecta obiurgatio,ibi: *Non eſt bonũ ſumere panẽ filiorũ &c.* Tertio Chriſti pia exauditio,ibi: *O mulier,&c.* De primo dicitur In illo tẽpore,ſ.cùm Chriſtus docuit ꝙ manducare illotis manibus non eſſet peccatũ.Egreſſus Ieſus,ſ.à terra Genezareth relinquens obſtinatos Iudæos ſeceſsit in partes Tyri & Sidonis. Vnde Chryſ.In hoc fecit ſicut bonus venator : qui dum in vno loco nõ capit,in alium ſe transfert:& ſic ipſe dum in terra Iudæorum per rete verbi dei capere non poſſet; in terrã gentiliũ ſe transferebat.Vnde ſecũdum Remig.Tyrus & Sidon fuerunt ciuitates gẽtilium:quia Tyrus metropolis Chananæorũ Sidon verò terminus eorum Chananæorũ ad partem Aquilonarem.

Nam

Nam Iudæi non potuerunt totaliter expellere gentiles de terra ſua. Item cauſam egreſsionis dicit Chryſoſto. Cùm vidit quòd eſcam verbi dei Iudæi abominabātur, corporalem ſuam præſentiam voluit eis retrahere tranſferens ſe ad gentiles. Sed diceres, tamen docuit diſcipulos. Matth. 10. In viam gentium ne abieritis. Reſpondet Chryſoſto. Non erat obnoxius præcepto. Luc. 6. Dominus filius hominis eſt & ſabbathi. Vel ſic intelligitur: ne abieritis, ſ. ad prædicandum. Et ergo Marci 7. dicitur: Occultabat ſeipſum. Et ergo inhibebat inuitationem, ſed non receptionem ſi per ſe venirent: & ſic recepit tres magos tanquā primitias gentiū. Sequitur: *Et ecce mulier Chananæa*, ſ. natione. Notādum Chanaan filius fuit Cham filij Noë, qui patrem deriſit. Vnde terra iſta dicitur Chananæa: quia ipſe primò eam inhabitauit. *A finibus illis egreſſa*: audiuit ꝙ Ieſus fecerat miracula. Chryſoſt. Chananęi expulſi de terra promiſsionis, nè peruerterent Iudæos inuenti ſunt prudentiores Iudæis: quia Iudæi Chriſtum expellebant: hæc autem Chananæa egreditur vt eum ſuſcipiat. Origenes: O mirares & noua cogitatio, mirabile negotium: Iudæi fugiunt, Chananæa ſequitur, domeſtici derelinquunt, alienigenæ appropinquant. Sed diceres, Cur non attulit filiam? Reſpondetur ſecundum Chryſoſt. Egreſſa nō attulit filiam, ſed fidem, cogitans intra ſe: Ad quē vado, omnia nouit, abſentia videt tanquam præſentia: omnipotens eſt. Igitur ſi voluerit poterit filiam meam ſanare, quia vbique præſens eſt. Nec rogauit vt ad eam veniret vt regulus. Ioan. 4. dicens: Deſcende priuſquam moriatur filius meus. Ratio Bædæ, quia ſolo verbo confidit ſalutem poſſe dare. Igitur eius præſentiam non requirit. *Clamabat dicens: Miſerere mei domine fili Dauid*. Gloſ. Iſta Chananæa confitetur Chriſtum deum cū dicit, Domine: & hominē ibi, Fili Dauid. Audiuit enim Chriſtum promiſſum deſcēdere de ſtirpe Dauidis. quaſi diceret: Dauid in miſericordia cōſecutus eſt regnum, & ſic tua miſericordia ſuper omnia opera tua: ergo miſerere mei. Dauid pſallendo fugauit diabolū vexantē regem Saül, & ſic in prædicādo in pſalterio decē chordarū expellis dæmonia. Dauid dimiſsis ouiculis patris iuit & liberauit fratres in Iſraël de manu Goliath, & ſic tu relictis nonagintanouē ouibus patris tui, i. nouē choris angelorū veniſti ouē errātē quærere. *Et ecce filia mea*, etiā eſt ouicula errās & rapta à lupo, id eſt diabolo: ergo miſerere mei, filia mea malè à dæmonio vexatur. Hic detegit vulnera medico & magnitudi-

nem morbi cùm dicitur *à dæmonio*, & qualitatem cùm dicitur *vexatur malè*. Nota diabolus hominem vexare poteſt: ex ſe autem vincere non poteſt niſi volẽtem: vt patet per beatum Ambro. in lib. de beata vita, & habetur 15. q. 1. ca. non eſt, dicentem: Nemo noſtrum tenetur ad culpam niſi propria voluntate ſe deflexerit: voluntarium militem ſibi elegit Chriſtus: voluntarium ſeruum ſibi actionatur diabolus: neminem iugo ſeruitutis aſtrictũ poſsidet, niſi ſe ei prius peccatorum ære vendiderit. Nam licet ex permiſsione diuina habeat poteſtatem in corpus: non tamen in animam, vt patet Iob primo & ſecũdo. Similiter de ſancto Anthonio. Vnde triplices peccatores ſpecialiter vexat diabolus, ſcilicet ſuperbos. Iob 41. Ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. Apo. 9. Habebãt ſuper ſe regẽ angelũ abyſſi. Similiter auaros & luxurioſos. Vnde 1. Ioã. 2. Omne qđ eſt in mundo aut eſt concupiſcẽtia oculorum: aut eſt ſuperbia vitæ. Clamabat miſerere mei, quaſi dicat: Non ex meis actibus ſeu iuſtitia ſed de tua miſericordia, qua carnem ſuſcepiſti, ego clamo ad te. Origo. Ecce quanta huius mulieris fiducia: licet Cherubim in conſpectu eius tremuit in cœlo: hæc mulier non formidat cum in terra clamat: Miſerere, quia miſericordiã quæro: dolorem ſuffero, quia filiam à dæmonio vexatam habeo. O noli ſpernere me peccatricem quia quid faciam neſcio: quo fugiam ignoro. Nam tu ſolus conſolator & adiutor in tribulatione. Ideóque obſecro, me aſpice domine, me exaudi: vide diuturna vulnera mea: ipſa patitur & ego deficio. Nõ poſſum diu ab ea diſcedere, non habeo liuorem exterius, ſed pugnatorem interius. Quotidie vulnus meum creſcit & opprobriũ: nunc video curuũ eius aſpectũ: nunc manibus crines ſparſi, ſpumas de ore fudi. Audio eius luctum. Nam hæc ipſa filia mea eſt dæmonis eſca: non audeo tangere eam nec ei appropinquare. Ergo miſerere mei, quaſi diceret: O omnes qui fuerũt patres & matres conſiderate luctum quàm flebilis mater ego ſum. Subdit: *Qui non reſpondit ei verbum*. Origenes: Vide & mirum & inauditum negotium: hæc flebilis mater petit & obſecrat & lamentũ ſuum producit in clamorem: & conſolator omnium lugentium non reſpondit ei verbum: latet fons vitæ, ſummus medicus occultat medicinam, quare? vt tempore ſuo daret. Et propterea non reſpondet: non propter indignationem, ſed vt dicit Hierony. vt conſtantiam probaret & probatam manifeſtaret. Sed diceret, quare tacet pius medicus cùm dicitur Pſal. 9. Deſi-

derium

derium pauperũ exaudiuit dominus, ideo præparationem cordis eorum audiuit auris tua. Reſpondet Bæda: Tacet non quòd deſpiciat preces miſerorum, ſed vt perſeuerentiam eorum demonſtret. Secundo non reſpondet dicit Hiero. vt deſiderium eius, ſcilicet Chananææ magis accendat. Prouerb. 13. Spes quæ differtur, affligit animam. Tertio vt ipſa diſcipulorum animos excitaret: atque vt ipſi exinde ad intercedendum pro ea plus mouerentur: nobis in exemplum vt ad ſanctos dei conuertamur iugiter eorum auxilium implorando. Iob 5. Ad aliquẽ ſanctorum conuertere. Bernar. Si hic mortales exiſtentes pro peccatoribus orauerunt: quantò magis nunc cùm immortales ſunt, quia beatitudo in patria charitatem non minuit ſed auget. *Et accedentes diſcipuli rogauerunt eum dicentes*. Hiero. Diſcipuli ignari myſterij diuini & miſericordia moti dixerũt: *Domine dimitte eam*, quam tenes nõ exaudiendo: *quia clamat poſt nos*, præ anguſtia quæ eam tenet puniendo: *quia clamat poſt nos*, affectuoſè: quia compaſsi non audentes dicere: da ei gratiam. Et ex illo habetur quòd Chriſtus fuit in via. Sed Marcus dicit hoc factum eſſe in domo. Augu. dicit, quòd venit in domum in mẽte rogãs & affectans, & non audebat loqui, ſed Chriſtus exiens domũ, ipſa ſecuta clamauit poſt Chriſtũ & diſcipulos. Sequitur: *Ipſe reſpondens ait: Non ſum miſſus niſi ad oues quæ perierunt domus Iſrael*, id eſt ad Iudæos. Orige. O domine quid eſt hoc verbum: quæ eſt iſta excuſatio. Nũquid es homo factus, vt aut vnũ angulum ſaluares plebis Iudaicæ: & integrũ mundũ relinqueres? videlicet Pontũ, Aſiã, Aegyptum, Cyliciã, Capadociã, & cæteras partes: & de Ieruſalẽ tãtũ curas, nónne vides iniuriã patris tui in falſis ſimulachris? An nõ prophetæ vulgauerũt, ſcilicet Dauid. Pſal. 2. Poſtula à me & dabo tibi gẽtes, &c. Eſa. 11. Egredietur virga de radice Ieſſæ, & dominabitur omnibus gẽtibus. Et Iacob: Ipſe erit expectatio gẽtiũ. Gene. 49. & Malach. 1. Ab ortu ſolis vſq; ad occaſum magnum eſt nomẽ meũ in gentibus. Et Pſal. 46. Omnes gẽtes plaudite manibus. Matth. 8 Ite. & docete omnes gentes. Et nunc hæc miſera gentilis rogat & obſecrat pro filia: & tu dicis: Non ſum miſſus niſi ad oues, &c. Venit Centurio rogans, dediſti veniam & dixiſti: Veniam & curabo ſeruum tuum: paralyticum curaſti, leproſos mundaſti, mortuos ſuſcitaſti: & ſolam hanc mulierem miſeram Chananæam reſpuis deprecantem. Vnde Chryſoſtomus in homilia dicit: Ideo noluit eam exaudire in memento, ne Iu-

dæi occaſione accepta diceret:Non credimus tibi,quia ſoluiſti legẽ quæ præcepit abſtinere à Chananęis:& tu fabulaſti cũ eis. Ergo poteſt dicere Chriſtus:O Iudæi,ecce teneo legẽ: hæc non ſine cauſa clamat & obſecrat,& tamẽ nõ exauditur:quia ad Iudæos ſum miſſus,vt dicitur Rom. 15. Dico Chriſtũ miniſtrum fuiſſe circũſionis,id eſt Iudęorũ,Subdit:*At illa venit*,ſ.propius: quia antea à lõgè clamauit:*& adorauit eum*,ſ.vt deũ creatorem cœli & terræ.Interius enim ſpiritu ſancto didicerat, Dominũ deũ tuum adorabis,&c.Et adhuc nõ deſperauit,ſed ait:*Domine adiuua me.* Ecce fidelis mater dolorẽ filiæ computat quaſi propriũ.Origenes:Ecce prudẽtia fœminæ:nõ à ſeductore:nõ à falſis vaſtibus poſtulabat auxiliũ,vt quidam heu faciunt. Contra quos Leuit. 19. Nõ declinetis ad magos nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini,ne polluamini ab eis.Et ibidẽ 20.c.Anima quæ declinauerit ad magos & ariolos, & forcicata fuerit cũ eis, ponã faciẽ meã cõtra eã,& interficiã eã de medio populi ſui.Sic mortuus eſt Saül propter iniquitates ſuas.1.Paralip. 10.eo quòd cõſuluit Pythoniſſam quæ debebat ſuſcitare Samuelem:vt habetur.1.Reg.28.Pſal.59. In deo faciemus virtutẽ, & ipſe ad nihilũ deducet inimicos noſtros.Et ergo hæc dixit:*Domine adiuua me.* quaſi diceret:Tu es potens iuuare me.Sequitur: *Qui reſpondens ait*.Hic tãgitur ſecundũ principale in quo vt dixi ſubiungitur à Chriſto deſpecta obiurgatio, dicens:*Non eſt bonum ſumere panem filiorum*,id eſt euangeliũ & miracula.Eccle.15.Cibabit illũ dominus pane vitæ & intellectus.Et filij Iudęi ſunt,quia in culturam vnius dei nutriti.Eſa.1. Filios enutriui & exaltaui; ipſi autem ſpreuerũt me.*Et mittere canibus ad manducandum*, Rabanꝰ:Gẽtiles propter idololatriã dicũtur canes, Sicut enim canes comedũt multa cadauera, ſic Gentiles habuerũt pluralitatem deorum.Chryſo.Ecce patiens mulier nec cõtradicere auſa eſt: nec dolet de inimicorũ laudibus: nec moleſtata eſt in proprio cõuitio, Nota gẽtiles ante conuerſionẽ dicebantur canes.Primo ratione immũditiæ.Secũdo ratione idololatriæ.Tertio ratione ſæuitiæ in ſanctos.Apocal.22. Foris canes & venefici,&c. Sed modò mutatio mirabilis qui olim canes fuerunt:nũc Chriſtiani & filij dei ſunt.Ioan.1. Dedit eis poteſtatem filios dei fieri.Et qui filij dei fuerunt,nunc canes appellantur. Et etiam ex triplici proprietate canum quam ponit Auicẽna in quarto canone:Si homo comederet de felle canis ad quantitatem vnius lentis moritur. Sic Chriſtus guſtauit fel amaritudinis Iudæorum.

rum.Matth.27.Dederunt ei vinum bibere felle mixtum. Ideo Pſal.20.Circundederunt me canes multi.Deutero. 32. Fel draconũ vinũ eorum:& venenũ aſpidum inſanabile. Secũdo ſecũdum Caſsiodorũ:Canes latrant contra hos quibus inuident.Et ſic iudæi contra Chriſtum.Ioan.18. Si non eſſet hic malefactor non tibi tradidiſſemus eum. Tertio ſic dicit Auicenna : Canes verſi in rabiem proprios dominos non cognoſcunt:& ſic Iudęi, Ioan.19. Non habemus regem niſi Cæſarem.Deutero.32.Oblitus es domine creatoris tui. Et ſequitur:*At illa dixit:Etiam domine.Nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum:*Chryſoſto.O mira patientia & humilitas, medicus dicit:non eſt bonum,ipſa confirmat vtique.Ipſe Iudæos filios vocat,hæc dominos,quaſi diceret:Tu me vocas canẽ, ego te dominũ,tu mihi conuitiaris,ego te glorifico.Et ſi ſum canis,tunc tu dominus meus,quaſi diceret:Canis fidelis eſt domino : & ſic ego tibi,quia à te non recedam . Item canis ſi expellitur per vnum oſtiũ,per aliud intrat.Et ſic ego quanuis multoties repulſa,tamen adhuc cõfugio ad te. Si ergo ſum canis, nutri me vt canẽ qui edũt de micis.Et ſic præſta mihi minimã ſcintillã tuę gratiæ:nã panẽ filiorũ nõ merui:nec ad menſam tecũ ſedere digna ſum. Dixi tertio tãgitur pia exauditio,ibi,*Tunc reſpondens Ieſus ait:O mulier magna eſt fides tua.*Reuera magna:maior quàm Archiſynagogi. Matth.9. qui dicit:Veni impone manũ tuã ſuper filiã meã & viuet.Hæc autẽ credidit Chriſtum in abſentia poſſe ſanare filiam. Maior quàm Marthæ. Ioan. 11. Domine ſi fuiſſes hic,frater meus nõ fuiſſet mortuus,&c. O magna fides, nõ vidit mortuos ſuſcitatos, leproſos mũdatos, nec prophetas audiuit,nec ſcripturas legit.*Fiat tibi ſicut vis.* quaſi diceret:Tua volũtas curat tuam filiã:eſto medica, iuxta voluntatẽ tuam fiat tibi.Et in hoc verbo fiat,creauit deus cœlum & terrã. O ſi volumus exaudiri, debemus habere proprietates eiuſdẽ mulieris. Primo ſicut ipſa egreſſa eſt de finibus Chananæorũ:ſic & tu de cõſuetudine peccati.Gene.12.Egredere de terra tua,id eſt deſiderio terreno. Primo propter famem. Aggæi 1. Comediſtis & non eſtis ſaturati.Hierony. Voluptas carnalis non ſatiat:& habetur Luc.15.de filio prodigo.Secũdo propter guerram . Et ſic pſal.10.Qui diligit iniquitatẽ odit animã.Tob.12. Qui faciũt iniquitatẽ hoſtes ſunt animæ ſuæ.Et ſic faciunt guerrã cũ deo, quod eſt difficile. Act.9. Durum eſt tibi conſtra ſtimulũ calcitrare.Et ſic etiã cum deo. Eſa. 59. Iniquitates veſtrę diuiſerunt

inter vos & deũ veſtrum. Tertio propter crudelitatẽ domino-
rum, ſcilicet peccatorum.Ioã.8.Qui facit peccatum,ſeruus eſt
peccati.Sic filij Iſraël de Aegypto.Item etiam egredi debemus
de finibus,id eſt occaſionibus peccati,ſcilicet vitando locum vt
patet Gene. 39. de Ioſeph qui non intrauit commodum domi-
næ.Dan.13.Ecce oſtia pomerij clauſa,&c.Tempus etiam & per
ſonam.Geneſ.19.Loth egreſſus de Sodomis ,&c. Eccleſ.13.cap.
Qui tangit picem,inquinabitur ab ea. Eccleſ.9. Cùm ſaltatri-
ce ne aſsiduus eſto.Item propriæ miſeriæ confeſsio filiam ve-
xatam liberat.Pſal.31. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiã
meam domino,& tu remiſiſti impietatem peccati mei.Cõfite-
re quòd Mãmon te vexat,i.vſura,& Aſmodeus,i.luxuria. Pro-
uer.28.Qui abſcondit ſcelera ſua nõ dirigetur:qui autem con-
feſſus fuerit ea,miſericordiam cõſequetur. Et ſic tu. Secundo
cõpaſsio filiæ.2.ad Timo. 2. Si ſuſtinebimus,congregabimus.
Mat.5.Beati miſericordes,quoniam,&c.Tertio magnitudo fi-
dei.Mar.9.Omnia poſsibilia ſunt credenti. Ad Hebr. 4. Adea-
mus cum fiducia ad thronum gratiæ eius, vt miſericordiã cõ-
ſequamur.Quarto humilitas orationis.Eccl. 25. Oratio humi-
liantis ſe,nubes penetrabit. Quinto perſeuerantia: non ſemel
vel bis petere debemus, ſed in omni tẽpore.Ideo dicit Hiero.
Non incœpiſſe ſed perfeciſſe virtutis eſt.Et Iſido.Tunc placent
deo noſtra opera,quando quod incipimus implemus. Remig.
Non inchoantibus, ſed perſeuerãtibus præmium attribuitur.
Moraliter, mulier eſt ratio ſuperior ſiue ſyndereſis:filia eius
eſt voluntas vel conſcientia quæ vexatur à dæmonio per diuer
ſas tentationes. Rabanus: Si quis habet conſcientiam alicuius
vitij ſorde pollutam, habet filiam à dæmonio malè vexatam.
Vnde Auguſt.quærit quæ eſt maior pœna quam anima miſera
poteſt pati in mũdo.Reſpõdet idẽ ſuper Pſal. Deus noſter refu-
giũ & virtus. Inter omnes tribulationes & turbationes animæ
humanæ,nulla eſt maior pœna quàm cõſciẽtia delictis plena:
ibi ſunt tribulationes & turbationes.Ratio Iſido.lib.2.de ſum-
mo bono: quia vbicũq; homo abierit,reatus ſuæ cõſciẽtiæ illũ
nõ derelinquit.Omnia poteſt homo fugere præter cor ſuum:à
ſeipſo enim nõ poteſt recedere. Grego. Quid prodeſt ſi omnes
homines te excuſant,& ſola cõſciẽtia accuſat,quia iã habes in-
fernũ in te.Sapi.17. Timida nequitia dat teſtimoniũ condẽna-
tioni.Quid facies,vide exẽplũ in muliere Chananæa:ipſa enim
mox ad medicum cucurrit.Et ſic etiam tu.Eccleſi.5. Ne tardes
conuerti

conuerti ad dominum:ne differas de die in diem vt faciunt pigri,dicentes:Cras,nam craſtina dies non eſt noſtra:ſed pręſens. Grego. Qui pœnitenti veniam ſpopondit,diem craſtinum non promiſit. Impedit diabolus hominem,ſicut tigridem venator ponens ſpeculum in via:ſic diabolus obiicit obſtacula. Bernar. Qui hodie non aptus eſt:cras minus aptus erit. Secundo ipſa de finibus illis egreſſa eſt, ſcilicet Tyri & Sydonis, id eſt à peccatis carnalibus & ſpiritualibus,& à finibus,id eſt, circunſtantiis Geneſis trigeſimonono.ſicut Loth de Sodomis. *Et clamabat: Miſerere mei: quia filia*,id eſt conſcientia *à dæmonio*,id eſt à peccato *male vexatur*:quia rationis lumen obnubilat, quia animæ pulchritudinem fœdat,& conſcientiæ integritatem vulnerat. Sed diceres,quare mortale peccatum dicitur eſſe dæmonium? Reſpondetur primo propter grauitatem peccati: quia tantæ grauitatis eſt peccatum,vt ſpiritum omni aëre leuiorem in plumbi vertit grauitatem. Pſal.37. Sicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me. Iſa.14.cap. Quomodo cecidiſti de cœlo lucifer qui mane oriebaris? Secundo propter deformitatem, eſt enim tantæ deformitatis:quòd conqueritur. Pſ.52. Abominabiles facti ſunt in iniquitatibus ſuis. Et Thren.4.cap. Quomodo obſcuratũ eſt aurũ,mutatus eſt color optimus. Ergo dicere debemus cũ muliere præſenti: Miſerere mei domine fili Dauid. Neceſſariũ eſt peccatrici animæ cogitare de dei miſericordia ne deſperet. Nã multa faciunt peccatorem deſperare. Primum eſt peccatorum magnitudo. Et ſic deſperauit Cain. Geneſis 4. Maior eſt iniquitas mea quàm vt veniam merear. Contra quem Bernardus ait: Mentiris Cain,maior eſt dei miſericordia quàm quęvis noſtra miſeria. Pſalm.35. Miſericordia tua magna eſt ſuper me. Idem Pſal.18. Emundabor à delicto maximo. Nunquid magnũ eſt filium dei vulnerare vt fecit Longinus: & tamen ſibi eſt dimiſſum. Auguſtinus: Quid conuerſo non ignoſcitur,cùm effuſori ſanguinis ignoſcebatur? Bernardus: Miſericordia dei eſt tam magna,quòd omnis noſtra malitia eſt,ſicut reſpectũ totius maris vna gutta. Secundum eſt peccatorum multitudo. Prouerbiorum 18. Peccator dum in profundum venerit peccatorum contemnit. Et ſic Iudas qui prius occidit patrem & matrem,& poſt hoc Chriſtum tradidit. Sed recordare miſericordiæ dei quæ multiplicior eſt. Pſal.32. Miſericordia domini plena eſt terra. Recordare illud Matth. 18. quòd ſeruo nequam dimiſit decem millia talentorum. Recordare 2. Paralipomenum vltimo Ma-

naſsis qui ait:Peccaui ſuper numerum arenæ maris. Recordare Magdalenæ,de qua Gregor. Septem dæmonia habuit,id eſt vniuerſis vitiis plęna fuit. Attamen Luc.7.dicitur:Dimiſſa ſunt ei peccata multa. Tertium eſt peccatorũ turpitudo, talis quòd etiam homo plerunq; verecundatur illa confiteri. De quibus ad Epheſios 4.Deſperantes tradiderunt ſemetipſos in ignominiam impudicitiæ,& operationem immunditiæ omnis. Nam quæ in occulto fiũt turpe dicere eſt.Sed reminiſcere miſericordię dei.Iſa.1.Si fuerint peccata veſtra vt coccinum quaſi nix dealbabuntur:& ſi fuerint rubea vt vermiculus,velut lana dealbabuntur.Quartum eſt diuturnitas temporis quòd homo diu iacuit in peccatis.Et ſic Pharao deſperauit.Exodi 8. Sed cõtra hoc eſt miſericordia dei quæ prõpta eſt omni hora dimittere.Ezec. 18.In quacunq; hora peccator ingemuerit,&c. Aug. Nec temporis diuturnitas, nec vitæ breuitas, nec criminis qualitas vel quantitas excludit à venia, ſi fuerit contritio perfecta & vera. Quintum eſt reiteratio peccatorum.Multi enim dum ſe vidẽt recidiuare in peccatis, deſperant cogitantes illud ad Hebr. 6. Impoſsibile eſt eos qui ſemel ſunt illuminati,guſtauerunt etiã donum cœleſte,& participes facti ſunt ſpiritus ſancti,&c. rurſum renouari ad pœnitentiam. Sed contra hoc recordare illius miſericordiæ.Matt.18.Non dico tibi ſepties,ſed potius ſeptuagieſſepties,id eſt toties quoties,&c.Exemplum, Iacobus de Vitriaco dicit: Quædam iuuencula occidit patrem & matrem vt patet in ſermonibus de tempore,in ſermone huius dominicæ. Ideo Gloſa ſuper Ioſuë 2.Paratus eſt deus vt ſaluet per clementiam quos non poteſt ſaluare per iuſtitiam.

DE EODEM, ENARRATIO XXII.

Miſerere mei fili David. Matthæi 15. & Marci 7.

CVm omni tempore pater miſericordiarum miſerator & miſericors dominus ſuam miſericordiam paratus ſit impendere: non eſt mirum quin ipſo tempore quo miſereri ſubito paratus eſt,& ſolet eius miſericordia implorari:& ipſi cuius miſericordia plena eſt terra miſericordiam petentibus miſericordiæ beneficium debeat impartiri.Iſidorus:Gratia & miſericordia dei donum eſt per quod bonæ volũtatis eſt exitus,imo non reſpicit quales ante vixerimus,ſed quales circa finem vitę erimus.Ille qui nos malos tolerat,non dubiũ eſt quin conuerſis clementer ignoſcat.Sed inter miſericordiam eius implorantes tales inueniuntur, quibus non meritò debeat denegare. Inter

alia

alia autem quatuor genera nominum poſſumus aſsignare, qui dei miſericordiã poſsint impetrare, videlicet deum timentes, peccata ſua humiliter confitentes: de ſeipſis opera pœnitentiæ iuſtitiam facientes: & miſericordiam proximis impendentes. Primi ſunt deum timentes. Pſalm. 102. Quomodo miſeretur pater filiorum, miſertus eſt dominus timentibus ſe. Attende quòd pater filium errãtem caſtigat & corripit. Pſal. 88. Si iuſtitias meas prophanauerint, & mandata mea nõ cuſtodierint, viſitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata: miſericordiam autem meam non diſpergam ab eo. Et Abbacuc 3. Cùm iratus fueris, miſericordiæ memoreris. Bernard. O bone Ieſu, ſentio te iratum, ſpero te propitium, quia cum iratus fueris miſericordiæ recordaberis. Cunctis eſt hoc dicere: Hic vre, hic ſeca vt miſericordia cõſequatur. Pſal. 102. Miſericordia domini ab æterno, & vſque in æternum ſuper timentes eum. Sed tales qui ſic timent deum non miſericordia eius indigni ſunt, ſed in futuro filium cum patre & ſpiritu ſancto videbunt. Oſtẽdet ſemetipſum nobis filiũ ſicut pollicitus eſt nobis, nõ tantùm in forma ſerui, ſed etiam in forma dei. Oſtendet nobis patrẽ & filium, & ſpiritum ſanctum, ſine quorũ viſione nobis nõ ſufficeret. Vnde Bernar. In veritate didici nil ita efficax eſſe ad miſericordiam dei inueniendam, retinendam, & recuperandam: quàm ſi omni tempore inueniaris nõ ſolùm alta ſapere, ſed timere. Secũdi ſunt peccata ſua humiliter cõfitentes. Prouer. 28. Qui abſcondit ſcelera ſua non dirigetur, ſcilicet ad dominum, ad quẽ dirigetur verus cõfitens. Pſal. 118. Confitebor tibi in directione cordis. Quod fit quando pœnitẽs illum ſolũ attendit in confeſsione cui ſoli peccauit. Iob 31. Si abſcõdi quaſi homo vulnus peccatũ meum. Cum enim peccatũ ſit ſicut vulnus: vulnus peccati oſtende corã medico, ſcilicet ſacerdote, vt dicit Greg. Si medicum expectas, oportet vt vulnus detegas. Vulnera enim clauſa plus cruciant, ſed dum putredo quæ intra latet eiicitur, dolor ad ſanandum aperitur. Vnde dominus Luc. 17. Ite oſtẽdite vos ſacerdotibus. Vbi oſtendit quòd confeſsio debet eſſe accelerata: ibi, Ite, aperta, ibi, oſtẽdite, de peccatis propriis, ibi, vos, legitima, ibi ſacerdotibus. Sequitur enim ibidem. Prouerb. 28. Qui autem confeſſus fuerit & reliquerit ea, ſ. peccata, miſericordiã conſequetur. Quantũ autẽ miſericordia dei valeat peccatoribus cùm cõfitentur, oſtendit Bernar. dicens: O res cõfuſa, o res monſtruoſa, peccator deſperans de dei miſericordia, cum

omnia peccata originalia & venialia & mortalia ab origine mundi commiſſa ſint,quaſi vna gutta aquæ contra pelagus totius maris.Ecce quanta meretur qui humiliter confitetur.Tertij ſunt de ſe per pœnitentiæ opera iuſtitiam facientes. Thob. 13.Facite iuſtitiam coram domino , credentes quòd ipſe faciet vobiſcum miſericordiam ſuam. Qualis autem ſit iuſtitia quā facere debemus vt miſericordiam conſequamur, beatus Bernardus deſignat,dicens : Iuſtitia,eſt animi nobilitas vnicuique tribuens propriam dignitatem : ſibimetipſi ſanctimoniam,ſuperiori reuerentiam,populo concordiam,inferiori diſciplinā, miſero compaſsionem , & inimicis patientiam. Et talibus ita iuſtitiam facientibus dominus miſericordiam ſuam conſolabiliter oſtendet. Vnde Aug.Fœlix homo cui dominus miſericordiam ſuam oſtendet:ipſe eſt qui ſuperbire non poteſt:quicquid enim ipſe habet ab illo habet qui eſt omne bonum noſtrum:& cùm viderit homo quòd quicquid boni habet,non à ſe habere, ſed à deo ſuo videt:quia totum quod in ipſo laudatur de dei miſericordia eſt,non de meritis ſuis.& videndo illa non ſuperbit, ſuperbiendo non extollit ſe,extollendo non cadit , non cadendo ſtat,ſtando inhæret, inhærendo manet.perfruitur, & laudatur in domino deo ſuo. Quomodo autem veram iuſtitiam facere debeamus dicit apoſtolus Rom.6.Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ & iniquitati:ita nūc ea exhibete ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem. Quarti ſunt miſericordiam proximis impēdentes. Eccl.4. In iudicando eſto pupillis miſericors vt pater : & ſequitur:Et eris velut filius altiſsimi obediens & miſerebitur tui. Gloſa iure viciſsitudinis. Qualem enim vis inuenire deum,talem te inueniat proximus.2.Reg.2. dixit Dauid ad viros Iabes:Benedicti vos à domino qui feciſtis miſericordiā hanc cum domino meo Saül,& ſepeliſtis eum, & nūc quidē retribuet vobis dominus miſericordiam & veritatē. Mat.5.Beati miſericordes,quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.Bernar.Beati illi qui in miſericordia ſubueniūt miſeris:quoniā ita rependetur eis; vt per miſericordiā dei ab omni miſeria liberētur. Quibus autem ſpecialiter miſericordia debeat exhiberi beatus Ambro.oſtendit,dicens : Grādis culpæ eſt ſi fidelis egeat.& ei miſericordiam non exhibeas.Nam & iuſto miſericordia debetur.Vbi verò nō manifeſtatur perſona,cognoſcitur tamen tēpus vrgēns:largius ſe miſericordia perfundere debet.Itē Ambro.Eſt etiam probāda liberalitas vt ſi proximos

ſang

ſanguinis tui egere videas vel cognoſcas, *illis* tuipſe ſubuenias quibus plus eſt pudor depoſcere ſumptũ ab aliis. Itẽ nota quòd quatuor ſunt genera hominũ, qui dei miſericordia meritis ſuis exigentibus non ſunt digni, videlicet luxurioſi carnis immunditiã ſectantes, auari & cupidi in miſericordes apud proximos exiſtentes, ſuperbi & elati de malis ſuis ſe iactantes, duri & indeuoti pœnitere nolentes. Primi ſunt luxurioſi carnis immunditiam ſectantes. De quibus dicitur Iob 24. Oculus adulteri obſeruat caliginem, dicens: Non me videbit oculus & operiet vultum ſuũ: & perfodit in tenebris domos ſicut in die condixerãt ſibi: & ignorauerũt lucẽ, ſi ſubito apparuerit aurora arbitrãtur vmbrã mortis. Et ſequitur: Ad nimiũ calorẽ tranſibit ab aquis niuiũ: & vſq; ad inferos peccatũ illius, obliuiſcatur eius miſericordia, dulcedo illius vermes, & non ſit ſine recordatione. Et ꝙ de luxurioſo prædicta intelligãtur, innuitur vbi dicitur: Dulcedo illius vermes. poteſt eñ vermis nomine carnis vocari, qui luxurioſo & cuilibet dedito carni dulcedo eſt. Et ſubdit gl. Ecce quã cæcus eſt qui vermẽ ornat. Vnde dicit Greg. De luxuria cęcitas mẽtis, incõſideratio, incõſtantia, pręcipitatio, amor ſiue odiũ, affectus præſentis ſeculi, horror & deſperatio futuri ſeculi generatur. Secũdi ſũt auari, cupidi, immiſericordes erga proximos exiſtẽtes. Attende ꝙ de operibus miſericordiæ ſpecialiter mentio fiet in iudicio, quãdo dicet iudex: Eſuriui & nõ dediſtis mihi mãducare, &c. Et ideo Pſal. 111. Iucũdus homo qui miſeretur & cõmodat, diſponit ſermones ſuos in iudicio. Et dicitur auaro: Iudiciũ ſine miſericordia fiet illi qui non fecit miſericordiam. Quomodo immiſericordes ſint auari. Aug. de verbis domini dicit: Inexplicabilis eſt ſola auaritia diuitũ: ſemper rapit & nũquã ſatiatur: nec deũ timet, nec homines veret, nec matri pcit, nec patrẽ agnoſcit, nec fratri obtẽperat, nec amico fidẽ ſeruat, viduã opprimit pupillorũ res inuadit, liberos ĩ ſeruitutẽ reuocat, teſtimoniũ falſũ ꝓfert, res defuncti mortui occupat. Nõne ipſi qui hoc faciũt moriũtur: & ideo omnes auari qui hoc faciunt in dię iudicij nullam miſericordiã conſequentur. Et ideo Pſ. 40. Beatus qui intelligit ſuper egenũ & pauperẽ in die mala liberabit eum dñs. Qui enim miſericorditer miſeretur pauperis beatus erit. Prouer. 22. Qui ſequitur miſericordiam, inueniet vitã, iuſtitiã & gloriã. Bern. Verè beatus q intelligit ſup egenũ & pauperẽ, & nõ ſuper cupidũ: ſed ſup pauperẽ qui inuitę & verecũdè accipit; & accipiẽs glorificat patrem ſuum, qui in

cœlis eſt. Tertij ſunt ſuperbi de malis ſuis ſe iactãtes quod peſſimum eſt. Sed exiguo & humili conceditur miſericordia. Sap. 6. Præ ſuperbia eorum non eſt miſertus totam gentẽ & excellẽtem in peccatis ſuis. Et glo. id eſt non eſt miſertus: quia ſuperbiunt in peccatis ſuis & contẽnũt iudiciũ dei. Et meritò ſicut dicit Iſid. Sicut ſuperbia eſt origo omnium vitiorũ: ita miſericordia eſt origo omniũ virtutũ. Ipſa verò in peccatis prima: ſed miſericordia poſtrema. Quarti ſunt duri & indeuoti de peccatis pœnitere nolentes, quod ſatis patet Ezech. 9. vbi dicitur: Signa Tau, ſuper frontes virorũ gementiũ & dolentiũ, &c. Signũ ſalutis poni præcipitur, ſcilicet quod habet ſimilitudinem crucis, & ſignificat pœnitentiam. De hac cruce dicit Auguſt. quòd vita Chriaſtini hominis ſi ſecũdum euangelium viuit, crux & martyrium eſt. Qui autem hoc ſignum non habent ſine miſericordia puniri vidẽtur. Vnde ſicut ibi dicitur: Signa Tau ſuper frontes virorum gementiũ & dolentium, ſuper cunctis abominationibus quæ fiunt in medio eius, & ſequitur: Tranſite per ciuitates ſequentes eum & percutite: non parcat oculus veſter neque miſereamini ſenem & adoleſcentulum: virginem ac mulierẽ, interficite vſque ad internecionem: omnem autẽ ſuper quẽ videritis Tau non occidatis, & à ſanctuario meo incipite, id eſt à ſacerdotibus & electis meis qui ſeruitores domini eſſe debent, & qui ad cuſtodiam ſanctuarij ſunt deputati. Et quòd ſenẽ non excuſat ratio ſenectutis: nec adoleſcẽtem ratio ætatis. Si tamen peruenerit ad annos diſcretionis: nec virginẽ ratio integritatis nec mulierem ratio ſexus. Quia ſecundum Hiero. ibidem, per hoc datur intelligi, quòd nullus peccatorum niſi in cruce & in ſignaculo Chriſti poteſt ſaluari, quia inquit. Omnes iſti pereunt, ſi abſque Chriſti ſignaculo ſe aliquid eſſe credunt.

DE EODEM ENARRATIO VIGESIMATERTIA.

Sanata eſt filia eius ex illa hora. Matth. 15. & Marc. 7.

SCiendum pro doctrina. Per hanc mulierem debemus intelligere peccatorem. Et meritò: quia initium peccati mulier. Eccle. 25. A muliere initium factũ eſt peccati. Qui habet filiã vnicam infirmam, id eſt animam languentẽ in peccatis: & vexatam à dæmonio, id eſt peccato. Et multis modis ſanatur infirmitas corporalis: ſic & ſpiritualis. Primo ſanatur quis ſudore contritionis prauum humorem peccati expellẽtis. Nam volẽs habere ſudorem corporalem primo tegit ſe lecto, ſecundo apponit

ponit ſe igni. Et ſic tu age ſpiritualiter vt poſsis habere ſudorem contritionis: tege te lecto mortis. Eccle. 41. cap. O mors quàm amara eſt memoria tua, & Eccl. 7. cap. Memorare nouiſſima tua & in æternum non peccabis, quaſi dicat dolebis cum vera contritione. Secundo appone te igni, id eſt recordare iudicij & æternæ dãnationis in meditatione. Vnde Pſal. 38. In meditatione mea ardeſcit ignis. Ex quo cauſatur ſudor contritionis lachrymarum. Quid eſt lachryma contritionis, niſi quidam ſudor contritionis quo repellitur ægritudo mẽtis & ſanatur? Vnde Pſal. 146. Qui ſanat cõtritos corde, &c. Ex hoc ſudore lachrymarũ ſanatus eſt Ezechias rex, 4. Reg. 20. Cui ægrotãti ad mortem nuntiatum eſt ꝙ diſponeret domui ſuæ, quia moreretur. qui conuertit faciẽ ſuam ad parietem & fleuit amarè: ſed per Iſaiã miſſum à domino reuocata eſt nuntiatio dicens: Vidi lachrymam tuam & ſanaui te. Et ſpiritualiter per Ezechiã intelligitur quilibet peccator qui eſt rex operũ ſuorum. Si infirmatur in peccato: debet ſe conuertere ad parietem, id eſt ad recordationẽ peccatorum quæ diuidunt peccatorem à deo, vt paries vicinos ſegregat. Vnde Eſaiæ 59. Iniquitates veſtræ diuiſerunt inter vos & deum &c. Et poſtquam conuerterit ſe ad parietem, id eſt recordatur peccatorũ ſuorum debet flere, & ſic ſanabitur, Et ſic ſanata eſt Maria Magdalena quę vexabatur à ſeptem dęmonibus, vbi per lachrymas quibus lauit domini pedes ſanata eſt, Lucæ ſeptimo. Secundo ſanatur quis corporaliter minutione vbi emittitur malus ſanguis. Et ſic ſi vis ſanari ſpiritualiter debes emittere in confeſsione malum ſangninẽ, id eſt peccatum. Vnde Pſal. 50. Libera me de ſanguinibus. Gloſa, id eſt de peccatis. Vnde ſicut malus ſanguis corrumpit corpus: & ſic peccatum corrumpit animam. Vena autem per quã debet exire iſte ſanguis peccati, eſt os pœnitẽtis. Prouer. 10. Vena vitę eſt os iuſti. nam per os tanquam per venam debet emitti ſanguis peccati. Sed heu aliqui emittũt bonũ ſanguinẽ, & malũ abſcondunt, hoc eſt quòd ſe excuſant in cõfeſsione, ſicut phariſæus, Lucæ 18. Ieiuno bis in ſabbatho, &c. Nõ ſum ſicut cæteri hominũ. Tales nõ ſanantur: ſed debilitantur. Nam iſte deſcendit in domum ſuam iniuſtificatus. Sed aliqui nimis diu tardant cum minutione, & ſic diuerſas incurrũt imfirmitates. Et ſic ſpiritualiter eſt cum confeſsione. Vnde Greg. Peccatum quod per pœnitentiam non abluitur mox ſuo pondere ad aliud trahit. Vnde cum infirmitas obticetur, tũc ſanitas protrahitur. Prouerb. 28,

Qui

Qui abſcondit ſcelera ſua non dirigetur: ſed qui confeſſus fuerit & reliquerit ea miſericordiam conſequetur, vt dicit Dauid Pſal.31.Iniuſtitiam meā non abſcondi,&c. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meā domino&c.Tertio ſanatur quis per dietā ieiunij.Eccle.37.In multis eſcis erit infirmitas,&c.Et qui abſtinens eſt adiiciet vitā.Vnde regula medicinalis: Abſtinentia eſt optima medicina.Nam volens expugnare caſtrū facit hoc per famem, & ſic tu. Caſtrum enim repletum cibariis difficile expugnatur.Et ſic anima repleta peccatis difficile curatur.Eccl.37.Propter crapulam multi perierūt.Ad hoc ſonat illud prouerbium. Aſinus repletus cupit choream. 1. Corint. 10. Omnis qui in agone contendit ab omnibus ſe abſtinet. Quarto ſanatur quis per inciſionem,vt in mēbris corruptis quæ alia inficiunt.Et ſic à prauo conſortio.Pſal. 17. Cum ſancto ſanctus eris,&c. Figuratur Marc.7.in ſurdo & muto qui eiectus de turbis ſanabatur.Et Matth.9.in filia principis cùm eiecta eſſet turba de domo,eam ſanauit Prouerb.1.Prohibe pedem tuum à ſemitis impiorum. Quinto ſanatur quis per combuſtionē ferri, id eſt verbi dei.Pſal.118. Ignitū eloquium tuū vehementer, &c. Hierem.33.Nunquid non verba mea ſunt quaſi ignis ardens? Sapien.16.cap. Non herba neq; malagma, ſed ſermo tuus domine ſanat omnia.Prouer.4.Filij auſculta ſermones meos,&c. vita enim eſt inuenientibus ea &c.vniuerſæ carni ſanitas.Pſal. 16.Miſit verbum ſuum & ſanauit eos &c.

DE EODEM, ENARRATIO VIGESIMA QVARTA.

Dimitte eam, quia clamat poſt nos. Matth.15.

CLamor orationis optimus eſt nuntius ad aures dei. Pſal. 17.Clamor meus in conſpectu eius introiuit in aures eius. Voces valētiores apud ſereniſsimas aures dei faciunt non verba noſtra,ſed deſideria.Sunt autem quatuor quæ faciunt hominem clamare,aqua,ignis,gladius,beſtia.Sic & nos clamare debemus propter aquam & tempeſtatē ſpiritualem,propter ignē æternalem,propter gladium iudicialē, propter beſtiam infernalē, ſcilicet diabolū. De primo Ionæ 1. Mare ibat & intumeſcebat ſuper eos,& clamauerunt ad deum,& dixerunt: Quæſumus domine ne pereamus in anima viri iſtius,& cætera. Quid eſt fluxus præſentis miſeriæ,niſi mare vel aqua, vbi tempeſtatibus tentationum & tribulationum anima periclitatur, imò

pec-

peccando ſubmergitur. Ideo in orationibus ſic clamandum eſt quaſi homo iam ſubmergi timeret. ſicut de Petro dicitur Matthæi 14. Cum cœpiſſet mergi clamauit dicens: Domine ſaluum me fac. Et Matthæi octauo ca. Domine ſalua nos, perimus. Vſitatum dictum eſt: Qui neſcit orare, aſcēdat mare. Et certè periculoſius mare eſt in quo anima, quàm in quo corpus ſubmergitur. Et ideo magis clamandum eſt. Pſal. 68. Veni in altitudinem maris: & tempeſtas dimerſit me, laboraui clamās raucè. fractæ ſunt fauces meæ. Vnde dicit Aug. Vt liberemur, clamemus ne fortè in preſſuris conſentiamus iniquitati, & irrecuperabiliter abſorbeamur. De ſecundo Ioëlis primo cap. Ad te domine clamabo: quia ignis comedit ſpecioſa deſerti. & flamma ſuccendit omnia ligna regionis. Specioſa deſerti, i. huius mūdi ſunt nobilitas, potētia, gloria, iuuētus, pulchritudo & huiuſmodi. O quot nobiles & potentes & guloſos & iuuenes & pulchras mulieres & viros iam comedit ignis inferni per duo vel tria, vel quatuor, vel quinque vel ſex millia annorum. Et non ſolùm tales, imò omnia ligna regionis, id eſt quoſlibet alios peccatores. Deut. 32. Ignis ſuccēſus eſt in furore meo & ardebit vſque ad inferni nouiſsima. Ideo clamādum eſt in oratione. Vnde verſus apud Catonem: Tum tua res agitur, paries cùm proximus ardet. Iam enim ſi proximus paries, ſ. maritus, vel vxor, vel pater vel mater, vel frater, vel ſoror, vel alius proxim⁹ tuus fortè per annū, vel per quatuor, triginta vel quadraginta arſit: nónne times, nónne clamas, & fortè pro eiſdē bonis ardet pater tuus quę tu habes, & pro eiſdem tu cum eo ardebis, Nónne clamas? Flāma verò ſuccendens ligna eſt illa de qua Lucæ 16. Crucior in hac flamma. Clama miſer peccator & aquam lachrymarum fundas, vt ignem non ſolùm gehennæ ſed & culpæ tibi extinguas. Iſid. Dei ſeruiens quotiens aliquo tangitur vitio toties ad orationem ſe fulſit: quia frequens oratio vitiorum impugnationē extinguit. De tertio dicit Ezech. 21. Iſte exacutus eſt gladius, & iſte limatus eſt, in manu interficientis Chriſti. Clama & vlula fili hominis, &c. Iſte gladius eſt ſentētia damnationis: quæ non ſolū acutus, ſed exacutus eſt, vt per ipſum non ſolùm corpus, ſed etiam anima feriatur: limatus & ſplendens eſt, vt ab omnibus videatur. In manu interficientis eſt, vt promptus habeatur. Deute. 32. Si acuero vt fulgur gladium meum, & arripuerit iudicium manus mea, reddam vltionē hoſtibus meis, & his qui oderunt me, retribuam. Promptus enim eſt, nō ſolùm

in

in iudicio,ſed etiã in morte peccatoris.Vnde omni hora timẽdus eſt. Ideo in oratione clamandum eſt, ac ſi iam gladio perfodi deberes.Hiere.26.Vlulate paſtores & clamate & aſpergite vos cinere:quia cõpleti ſunt dies vt interficiamini. Clamate in cinere futuros vos cineres conſiderãtes. Hoc etiam dicitur Ionæ 3.ꝙ rex Niniue ſedit in cinere & homines & iumenta nihil guſtantes ſaccis operiebãtur,vt clamarent ad dominum in fortitudine.De quarto Pſal.56.Clamabo ad domiuũ altiſsimũ qui bene fecit mihi,&c.Et ſequitur ibidem: Et eripuit animã meam de medio catulorũ & leonum,&c.O ſi te iam leo vel vrſus vel lupus,vel ſerpens inuaderet quomodo clamares:quãtò magis clamãdum eſt,contra diabolum leone fortiorẽ.1. Pet.5. Tanquã leo rugiens circuiuit,quærens quẽ deuoret. Neceſſarius autẽ eſt clamor orationis cõtra diabolum.Ideo Chryſoſt. Oratio iugis infirmitas eſt hoſtis: ipſe cõtra ſe tela miniſtrat qui hoſtem precum inſtantia non fatigat.Vnde & Thobias clamauit cùm eũ inuaderet piſcis,id eſt diabolus vt dicitur Tho. 6.Expaueſcẽs Thobias clamauit voce magna.dicens: Domine inuadit me piſcis,Si clamat quem piſcis iſte inuadit, id eſt diabolus tentando:multò magis clament qui in ventre huius piſcis ſunt malè,ſcilicet viuendo.Ionæ 2.Clamaui ad deum de tribulatione mea,& exaudiuit me de ventre inferni: clamaui & exaudiſti vocem meam.

DE EODEM ENARRATIO XXV.

Dimitte eam,quia clamat poſt nos. Matth.15.

ECce mulier iſta multum clamando multos mouit ad intercedendum.Nos quoq; orando multum clamabimus, ſi multitudinẽ impedimentorũ,inimicorum,interceſſorum, neceſſariorum cõſideramus.Clamare ergo debemus vt impedimenta deponamus:vt inimicos confundamus:vt interceſſores moueamus:vt neceſſaria obtineamus. De primo habetur Luc. 18.Qui præibat increpabant eum vt tacerent,&c.Turbæ increpantes ſunt cogitationes & phantaſiæ orationes impedientes. Magis autem impedit clamorẽ orationis elongatio clamãtis. Tantò autem homo à deo longius,quãtò in vitiis profundius. Et ideo in perſona profundi peccatoris ait.Pſ.58. Infixus ſum in limo,& nõ eſt ſubſtantia:laboraui clamans,&c.Augu.debet vnuſquiſq; noſtrum videre in quo profundo ſit de quo clamat ad dominũ.Clamauit enim de profundo Ionas in ventre ceti. Melius eſt nunc pœnitẽdo clamare de profundo peccati ſalubriter.

briter. Pſal.129. De profundis clamaui ad te domine &c. quàm de profundo inferni inutiliter: ſicut diues in inferno ſepultus. Lucæ 16. clamans dixit, Pater Abraham mitte Lazarum &c. De ſecundo dicitur. 1. Machab.4. Ne timueritis multitudinem eorum ne fortè formidetis, vſque clamemus in cœlum & miſerebitur noſtri dominus,&c. Et valde clamandũ eſt, propter tentationis impetum & formidinem, & propter tentantiũ multitudinem. Non enim habes tot capillos in capite, quot anima inimicos. Vnde. Pſal. Laboraui clamans raucè,&c. vſquequo multiplicati ſunt ſuper capillos capitis mei qui oderunt me gratis? Si enim legio dæmonum vexauit vnum hominem corporaliter ſicut dicitur Lucæ 8. quid ergo erit animæ quam plures peſequuntur? Clamore ergo orationis fugandi ſunt. Legitur enim Iudic.7. quòd per turbas ſonãtes & per fractas lagenas hoſtes fugabantur. In cõfractione lagenarũ datur intelligi mortificatio corporũ. In tubis verò orationes ſignificãtur. Tuba enim in vno fine flatum recipit,& in alio ſonum reddit: ſic & orationis flatus fit in mũdo: ſed ſonus auditur in cœlis. Greg. Magna virtus orationis quæ effuſa in terris in cœlo operatur. Sic ergo oratione & mortificatione cõfunditur diabolus. Mat.17. Hoc genus nõ eiicitur niſi per orationem & ieiunium. De tertio dicitur ꝙ Chananæa tam diu clamauit donec apoſtolos interceſſores habuit. Hoc etiam figuratum eſt Heſter.4. vbi dicitur ꝙ ſcindens Mardocheus veſtimenta ſua indutus eſt ſacco ſpargens cinerem capiti: & in platea mediæ ciuitatis voce magna clamauit:& hoc eiulatu vſque ad fores palatij venit: ſic noſtra veſtis veteris conſuetudinis debet ſcindi:& poſt hoc ſacco pœnitentiæ nos debemus indui, & cinere memoriæ mortis mẽte ſpargi. Eccle.15. In medio eccleſiæ aperuit os eius.&c. vſque ad fores palatij cœleſtis regni. Tantùm debet clamare anima tua: vt angeli, virgines, martyres, apoſtoli audiant,& etiam domino dicant: Dimitte eam quia clamat poſt nos. Et fortè ſecũda Heſter, id eſt Maria mouebitur ad intercedendum ſi audit clamorem tuum. Bernard. Mariam cogita, Mariam inuoca, non recedat ab ore tuo, non recedat à corde tuo: & vt impetres orationis ſuffragium, non deſeras conuerſationis exemplum. De quarto nota, quòd clamare debemus ſicut mendicus de ſubuentione. Pſal.33. Iſte pauper clamauit ad dominum: & de omnibus tribulationibus ſaluauit eum. Et Pſal. 9. Non eſt oblitus clamorem pauperum. Et ſicut infirmus pro ſanatione.

Pſal.29.Domine deus clamaui ad te & ſanaſti me. Sicut cæcus pro illuminatione.Luc.18.Cęcus autem multo magis clamauit: Fili Dauid miſerere mei.Et ſicut dæmoniacus pro liberatione: ſic hæc Chananæa clamauit.Et ſicut tribulatus pro conſolatione.Pſal.106. Clamauerũt ad dominũ cum tribularẽtur,& de neceſsitatibus eorũ eripuit eos. Et ſicut moriturus pro euaſione. Dan.13.Exclamauit voce magna Suſanna & dixit:Domine deus æternæ,&c.Clama ergo miſer peccator pro tantis neceſsitatibus ad deũ.Sed certe ſicut lingua ſerpentis ſybilare poteſt, clamare autem non poteſt:ita lingua venenatæ orationis nõ clamor orantis,ſed ſybilus ſerpentis apud deum. Hieron. Neſcio qua cõſcientia ea lingua quis deum rogat, qua mẽtitur aut maledicit aut detrahit.nã labia,ſcilicet ſancta tantũ exaudit deus.

DE EODEM ENARRATIO XXVI.

DE EPISTOLA.

Hac eſt voluntas dei,ſanctificatio veſtra. Scribitur primo ad Theſſal,quarto.

CRudelis hoſtis capta ciuitate vi ipſam deſtruit & omnes munitiones ipſius ne amplius reſiſtere valeat. Spiritualiter. Diabolus eſt crudeliſsimus hoſtis, nam ſi contra animam poteſt habere victoriam ad illum intrans omnes virtutes ſurripit & exterminat muros,i.ſenſus & cogitationes,vt bruta infernalia ingredi & egredi valeant, & ibidem paſcantur. Figuratur.4.Reg.25.vbi legitur:Nabuzardan princeps exercitus Babilynis vi obtenta Hieruſalem expoliauit templum, & abſtulit inde candelabrum luminis:altare aureum,menſam propoſitionis,coronam faciei,vaſa templi,& vaſa incẽſi, & vaſa ſacrificij, & veſtes ſacerdotales. Et poſtmodum omni ſpurcitia templum repleuit.Spiritualiter,ſic diabolus vincẽs animã intrat templũ cordis:& primo extinguit candelabrũ luminis,id eſt excæcat iudiciũ rationis. Secũdo ſubtrahit altare aureũ, id eſt charitatem. Tertio mẽſam propoſitionis euertit:per quã verba dei & prædicationes deſignãtur:quia verbũ dei ſpiritualis cibus eſt animę. Quarto remouet coronã faciei tẽpli,id eſt aufert verecundiam peccandi.Quinto deſtruit vaſa incẽſi,id eſt deuotas orationes. Sexto vaſtat vaſa ſacrificij,id eſt peruertit cor & oculos, ne ibi videatur lachrymarũ contritio per quã deo fit ſacrificiũ acceptũ.Vltimo lacerat veſtẽ ſacerdotalẽ,id eſt veſtẽ innocẽtiæ per prauã voluntatẽ.His igitur expoliatus homo qui prius erat tẽplũ dei efficitur ſtabulũ brutorũ,id eſt dęmonũ & omniũ vitiorum

rũ. Vnde Aug. in ſoliloquiis: Ipſi, inquit, vidẽtes me ſine te deſpexerũt me: diuiſerũt ſibi veſtimẽta mea quib⁹ honoraueras me: fecerũt ſibi viã per me, ſub pedibus ſuis cõculcauerũt me: & polluerũt tẽplũ ſanctũ tuũ, ſcilicet per prauã volũtatẽ. Cui reſiſtere debemus & implere volũtatẽ dei: de qua dicit thema. *Hæc eſt voluntas dei, ſanctificatio veſtra.* In ſumma epiſtolæ duo innuũtur. Primo docet nos tenere veritatis viã: ibi, *Rogamus.* Secũdo docet nos habere mentis munditiam. De primo dicitur: *Fratres rogamus & obſecramus vos.* Apoſtolus ſcripſit illã epiſtolã Theſſalonicenſibus: & Theſſalonica erat ciuitas metropolis in Macedonia quæ eſt quædam pars Græciæ. Et apoſtolus multũ laborauit cum ſociis ſuis ad cõuerſionem eorũ, ſcilicet cũ Siluano & Timotheo. Ideo hortatur ne falſos apoſtolos ſuſcipiãt in domino Ieſu per amorẽ eius: *vt quemadmodum accepiſti a nobis,* ſcilicet verbo & exemplo, *quomodo oporteat vos ambulare:* ſcilicet in via morum. & viuere ſpiritualiter: *& placere deo,* ſcilicet per bona opera. De quo dicit magiſter in glo. Ille deo placet qui fidem rectam quam habet, executione virtutum & perfectæ operationis decorat. *Sic & ambuletis & abundetis magis,* id eſt magis ac magis creſcatis in bonis operibus: quia ſecũdum Greg. In via dei non progredi eſt regredi. Vnde B. Aug. dicit: Summa perfectio Chriſtianæ religionis eſt, vt quantũcunque homo in hac vita proficiat ſemper deficere ſe putet. Cuius cauſam aſsignat Leo pa. dicẽs: Nam qui æſtimat ſe ad hoc perueniſſe quod cupit, non quæſita reperit: ſed in acquiſitione deficit. Ex hoc patet error illorum qui dicunt, ꝙ homo in præſenti vita poteſt tantùm culmen perfectionis attingere ꝙ amplius in gratia & charitate proficere non poteſt, quod reprobatur in clementina de Hær. ca. ad noſtrũ. Sed diceres, an progredi ſit homini neceſſarium ad ſalutem? Reſpõdetur ꝙ nõ, quia tũc multi homines nõ ſaluarentur qui ſemper in vno ſtatu ſunt bonæ conſuetudinis: puta qui in eiſdem orationis & eleemoſynis vitã cõtinuãt. Sed continuus profectus neceſſarius eſt homini quantũ ad deſideriũ, nõ autem quantum ad opera exteriora. Quod ſic patet: Quilibet enim in hac vita quantũcumq; ſanctus dicere debet cũ propheta, Nũc cepi. Luc. 17. Si feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis, dicite ſerui inutiles ſumus. Greg. Hæc perfectorum ſumma eſt iuſtitia vt ſe nunquã perfectos credant, ne ibi diffidendi incidãt in periculũ, vbi proficiẽdi deponãt appetitũ. Ideo abũdetis magis ſcilicet in deſiderio, nõ autem oportet in operis

exercitio. Subdit: *Scitis enim quæ præcepta dederim vobis.* Hugo: Si deficiant vires ad opus, attamen voluntatē & affectū adhibeamus. In ſumma epiſtolæ duo innuūtur. Primo docet nos habere mētis munditiā, ibi: *Hæc eſt voluntas dei ſanctificatio veſtra.* Secūdo prohibet tria vitia, ibi; *vt abſtineatis à fornicatione. &c.* De primo dicit: *Hæc eſt voluntas dei, ſanctificatio veſtra*, id eſt munditia. Leui. 11. Sancti eſtote, id eſt mundi: quoniam ego ſanctus ſum Pſal. 100. Ambulās in via immaculata hic mihi miniſtrabit. Quòd autem non vult immundos in miniſterio ſuo habere, patet in Oza. 2. Regū. 6. qui cū tenere vellet arcam domini dum declinaret de curru cecidit & expirauit, dicunt Iudæi quia ea nocte cū vxore ſua dormierat: Idcirco opus eſt habere conſcientiā mundam. Nam dicitur Eccleſi. 10. Sicut princeps populi, ſic etiā miniſtri eius. Sed princeps noſter candor eſt lucis æternæ, idcirco voluntas eius requirit in nobis ſanctitatē. Nam anima noſtra eſt templū dei: & niſi templū iſtud mūdum ſit, dominus in eo nō habitat. 1. ad Corint. 3. Neſcitis quia templum dei eſtis vos, & ſpiritus ſanctus habitat in vobis. Si quis autē templum dei violauerit, diſperdet illum dominus. Bernar. Balſamus eſt gratia dei, ideo vas purū requirit. Sap. 1. Nō habitat in corpore ſubdito peccatis. Sciendū tamen quòd conſcientiā noſtrā mundare debemus tribus modis, Primo per verbū dei Ioā. 15. Iā vos mundi eſtis propter ſermonē meum quē locutus ſum vobis. Et ideo ſacra ſcriptura ſignificatur per labrum, de quo Exod. 38. quod habebat ſpecula exterius, in quibus qui intrabant in tabernaculum immunditiā ſuam videre poterant, & intus aquam qua lauabantur. Ideo Ioā. 17. Sāctifica eos in veritate Sermo tuus veritas eſt. Sæpe enim contingit quòd peccator audit vnum verbum in ſermone de quo tantam capit contritionem, quòd ſi haberet mille peccata mortalia dominus dimitteret ſibi omnia. Exemplum legitur: Paulus primus heremita vidit homines intrantes eccleſiā: inter quos vidit vnū nigrū & tenebroſum ſicut carbo, & dæmones ducebant eum cathenatū & vinctū gaudentes, & ſaltantes, & angeli ſequebantur triſtes & flētes. Cùmq; daret ſe ad orationē & fleret pro eo quod viderat: ſurgens ab oratione vidit eū clarū & pulchrū & ſolutum, & angelos circa eū lætantes & dæmones remotos, confuſos & flentes. Et reuelatum eſt ei ab angelo quòd ille peccator verbo dei in eccleſia audito cōtritus eſt, & per conſequens mundatus ab omni peccato. Secundo mūdatur per confeſsionē. Vnde 1. Ioā.
primo,

primo, Si confiteamur peccata noſtra fidelis eſt, & iuſtus vt remittat nobis ea: & emundet nos ab omni iniquitate, & ſic per confeſsionem peccati expellitur diabolus iuxta illud Lucæ 11. Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt ea quæ poſsidet: ſi autẽ fortior eo ſuperueniens vicerit eum, vniuerſa arma eius auferet, &c. Quod figuratur. 1. Macah. 4. Iudas mundauit templũ à gentibus inquinatũ. Spiritualiter. Iudas confitẽs interpretatur. Nam vbi frequens cõfeſsio, ibi decor & pulchritudo. Tertio mundatur per eleemoſynarum largitionem. Luc. 11. Date eleemoſynã, & omnia munda vobis erunt. Et Auguſt. Miſericordiæ medicina tollit peccata maxima. Exemplum in Petro Telonario, require in Vitis patrum. Itẽ ſciendum præter hanc voluntatẽ adhuc multiplex eſt voluntas dei. Prima eſt, vt à peccato conuertamur. Ezech. 18. Nunquid voluntatis meæ eſt mors impij dicit dominus, non ſed magis vt conuertatur & viuat: quaſi diceret: Nolo mortẽ peccatoris, ſed volo magis vt conuertatur & viuat. Auguſt. Erubeſcat humana pigritia, plus vult ille miſereri quam nos à miſeria liberari. Ergo deus peccata hominũ diſsimulat propter pœnitentiã. Quia volũtas eſt, vt peccator conuertatur & viuat, & ideo expectat. Vnde Greg. Quiſq; viuit & delinquit, idcirco miſeratio diuina eũ tollerat vt ab iniquitate ſe cõpeſcat. Vnde Bernard. Miſeratio tua domine quo poterit explicari ſermone: q̃ benignus, q̃ liberalis: q̃ gratuitus fuerit, ego peccabã & tu diſsimulabas: ego à ſceleribus nõ cõtinebã, & tu à verberibus continebas: ego prolõgaui multo tempore iniquitatẽ, & tu domine prolongabas tuã pietatẽ. Secũda voluntas dei eſt, vt in bono proficiamus. Vnde Auguſt. dicit: Sũma perfectio Chriſtianæ religionis eſt, vt quãtũ homo in hac proficiat: intantum ſe deficere putare debeat. Et ratio huius eſt: quia ſtatus præſentis vitæ eſt, quæ clã via qua ad patrẽ pergimus: vt dicit Greg. ſed via nunquã perficitur niſi adepto termino. Hinc eſt quòd totus terminus præſentis vitæ debet eſſe in proficiendo & non deficiendo. Ad quod hortamur, 1. Petr. 2. Sic eſt voluntas dei vt benefacientes ſitis, id eſt vt bona opera faciatis. Illa enim duo ſibiinuicem cõcomitari debent, ſcilicet vt malũ relinquamus & bonũ faciamus. Vnde pſal. 36. Declina à malo, &, fac bonũ. Et Eſaiæ 1. Quieſcite peruerſè agere, & diſcite benefacere. Quia nõ ſufficit ad vitã æternã vt malũ relinquamus, niſi etiã bonũ faciamus, vt patet de ſeruo inutili. Matt. 25. cui dictũ eſt: Inutilẽ ſeruum eiicite in tenebras exteriores, &c.

Tertia volũtas dei eſt vt miſericordes ſimus.Mat.9.Miſericordiam volo & nõ ſacrificium.Pouerb.31.Facere miſericordiá & iudicium magis placet deo quàm ſacrificium. Et ſi homo nõ haberet in eleemoſynarũ largitione ſufficeret in proximorũ compaſsione,vt Iob:qui cùm omnia ſua perdiderat, & nõ haberet vnde pauperib⁹ ſubueniret,cõpatiebat̃ eis & flebat Iob 30.Flebam quondá ſuper eo,qui afflictus erat & compatiebatur anima mea pauperi.Ideo commendauit eum dominus dicẽs Iob primo:Nunquid conſideraſti ſeruum meum Iob, quòd non ſit ei ſimilis in terra.Grego.Plus eſt compaſsio quàm datum.Nũquá enim qui verè compatitur,quod neceſſarium eſt proximo negat.Qui enim de corde cõpatitur pauperi de ſeipſo dat non de ſuis bonis.Greg.Exteriora largiens rem extra ſeipſum præbet:qui autẽ fletum ex cõpaſsione præbet proximo ſuo,aliquid de ſeipſo dat.Quarta volũtas dei eſt vt in bonis operibus perſeueremus.Ioãnis 16.Hæc eſt voluntas eiùs qui miſit me patris, vt omne quod dedit mihi non perdam ex eo. Sola perſeuerantia facit vt homo non tardat.Vnde Mat.10.Qui perſeuerauerit vſque in finem hic ſaluus erit.Iſidorus:Tunc placent deo opera noſtra.quãdo bonum quod inchoamus fine perſeueranti implemus. Item ſciendũ qui impleuerit iſtas volũtates domini multas recipiet vtilitates. Prima vtilitas:quia amicus dei efficitur. Seneca:Idem velle idem nolle, vera amicitia eſt. Secunda in ſuis orationibus ex auditur.Ioan.9.Si quis dei cultor eſt & voluntatem eius facit, hunc deus exaudit. Sicut patet in apoſtolis,& aliis ſanctis. Ideo 2. Machab. 1. Det vobis cor omnibus vt colatis eum,& faciatis eius voluntatem. Et ſtatim ſequitur: Exaudiet orationes veſtras & reconcilietur vobis:nec vos deſeret in tẽpore malo.Si ergo fecerimus eius voluntatem nos ad eũ cõuertẽdo:ipſe exaudiet noſtras orationes culpá remittẽdo, ſicut patet in filio ꝓdigo.Luc.15.q reuerſus ad patrẽ rogauit vt reciperet eũ in filiũ. Ideo 1.Ioá.5.Quodcunq; petieritis ſecũdũ eius volũtatẽ exaudiet vos.Et Greg.Quid mirũ ſi poſtulãtes tardè exaudimur,qui pxæcipiẽtẽ dñm audimus tardè aut nullo modo.Tertia vtilitas,in pace eius cõformatur.Luc.2.ca.In terra pax hominibus bonæ volũtatis.Nã qui nõ cõformat voluntatẽ ſuá volũtati dei:pacẽ perfectá nõ habet.Iob 9.Quis reſtitit ei & pacẽ habuit?quaſi diceret,nullus.Sed qui omnia vult quæ deus vult,pacẽ habere poteſt. Sicut enim deus omnia quæcũq; voluit fecit:ſic quaſi omnia fiũt quæ talis vult: vt legitur in exemplo

ſecun-

ſecũdũ q̃d quidã reſpõdit quibuſdã admirãtibus de fertilitate agrorum & vinearũ ſuarum. Non mirũ, inquit, cùm ſemper habeam tale tẽpus quale volo. Et cũ mirarẽtur ſuper eius reſponſione & quærerẽt virum, vtrũ haberet alterius modi tempus, q̃ alij homines, reſpõdit: Nunquã volo tẽpus aliud eſſe niſi quale deus vult: & tale neceſſariũ eſt. Quarta eſt remuneratio ad ſuã voluntatem. Dicit enim deus ſeruientibus ſibi: Si ſeruieris mihi ad meam voluntatem, remunerabo tibi ad tuam voluntatẽ. Matt. 7. ca. Non omnis qui dicit mihi domine domine, &c. ſed qui facit voluntatem patris mei, &c. Pſal. 72. Tenuiſti manum dexteram meam & in voluntate tua deduxiſti me: & cũ gloria ſuſcepiſti me. Ille verò qui vult facere voluntatem ſuam ſibi ipſi ſeruire videtur. Non ergo à deo mercedem requirit, ſed à ſeipſo. Vnde Oſeæ 10. Confuſio Effraim capiet: & confundetur Iſraël in voluntate ſua. Dixi ſecundo prohibet tria vitia. Primo luxuriam, dicens: *Abſtineatis vos à fornicatione.* Quod poteſt intelligi de carnali vel ſpirituali fornicatione. Fornicatio ſpiritualis eſt omne peccatum mortale. Auguſt. Omnis anima aut eſt Chriſti ſpõſa aut diaboli adultera: væ animæ quæ ſponſum legitimũ & ſpecioſum forma præ filiis hominum nobiliſsimũ & ditiſsimũ reliquit pro adultero lepro ſo viliſsimo, turpiſsimo & pauperrimo diabolo. Sed fornicationẽ carnalẽ etiã prohibet: cùm ſubdit: *vnuſquiſque cuſtodiat vas ſuum poßidere in ſanctificatione*, i. in macerationem, ita q̧ non laſciuiat. Pro quo ſciẽdum, duobus modis homo maculatur luxuriæ vitio. Primo circa vſum illiciti ſicut eſt in fornicatione. Secũdo circa immoderatũ vel inordinatũ vſum liciti, ſicut eſt in propria vxore. Et idcirco primo prohibet fornicationẽ cũ dicit: *Vt abſtineatis vos à fornicatione.* Fornicatio eſt omnis vſus carnalis commixtionis præter legitimũ cõcubitũ. Vnde fornicari eſt foras nidum cadere. Nidus cõiugatorũ eſt matrimoniũ, à quo mox vt cadit homo, deuoratur à diabolo. Vnde Prouer. 27. Sicut auis tranſgrediens de nido ſuo: ſic vir qui reliquit locũ ſuũ. Vitanda autẽ eſt fornicatio propter tria. Primo propter lucrũ diaboli. Secundo propter contemptũ dei. Tertio propter immunditiã ſui in nullo peccato tantum lucratur diabolus & pro tã vili foro, ſicut in illo qui hic binos & binos deuorat. Prouerb. 6. Pretiũ ſcorti vix vnius eſt panis: quia fatua mulier illo pretio dat corpus fornicatori: & animã diabolo, cui nõ daret ſotulares ſuos dudum ruptos, nec ſolũ animã ſuam tradit diabolo, ſed etiã illius miſeri

qui cõmiſcetur ei. Vnde ſequitur vlterius in textu iam allegato: Mulier autem viri pretioſam animam capit. Item in nullo peccato contẽnitur deus tantum,& pro tam vili re. Quia miſer homo delectationẽ turpium & vilium membrorum præponit deliciis paradiſi. Vnde Eccle.21. Audiuit luxurioſus verbum & diſplicebat ei,& proiecit illud poſt dorſum ſuum. Et dominus Ezech.23. Proiecisti me poſt corpus tuum. Itẽ in nullo peccato ſordidatur tantũ homo & tam turpi ſorde ſicut in fornicatione: quia nõ ſolùm animã maculat, ſed & corpus cõtaminat. Vnde 1.ad Corin.6. Omne peccatum quodcunq; fecerit homo extra corpus eſt: qui autẽ fornicatur, in corpus ſuum peccat. Vbi dicit gloſa: In fornicationis opere ſic totus homo abſorbetur à carne, vt iã dici non poſsit ipſe carnalis: ſed ſimul totus homo dicitur caro. Item propter pœnã inflictam. Innoc. in lib. de vtilitate humanæ cõditionis: Luxuria omnẽ ætatem corrũpit, omnem ſenſum cõfundit, omnẽ ordinem ſoluit. Vnde fornicatio dicitur quaſi formæ necatio. Quia ſicut leproſus eiicitur à ciuitate & poſt mortem tuguriũ eius cõburitur igne: ſic luxurioſus eiicitur ab electorũ cõſortio, & corpus & anima æterno tradũtur incendio: nam ſicut hic arſit in culpa: ita ibi ſemper ardebit in pœna. Fornicatores enim magis ardebũt ſicut patet 2.Pet.2. Nouit dominus pios de tentatione eripere: iniquos verò in die iudicij cruciandos reſeruare. Magis autẽ eos qui poſt carnem concupiſcentia immũditię ambulãt. Propter hoc Iſido. ait: Omnibus peccatis fornicatio maior eſt, fornicatio vniuerſa accẽdit mala: vnde meliꝰ eſt mori quã fornicari. Secũdo prohibet immunditiã in propria vxore, cũ dicit: *Et ſciat vnuſquiſq; vas ſuum*. i. vxorem ſuam poſsidere: quia mulier debet eſſe ſubiecta viro: nõ ecõuerſo. Vnde dominus Gen.3. Sub viri poteſtate eris. & ipſe dominabitur tui. Et aſsignãtur quinq; rationes illius ſubiectionis ante peccatũ: tres autem poſt peccatũ. Prima ratio ante peccatũ eſt, quia creata eſt poſt virũ: aut quia vir pręcipuus eſt, quia primꝰ. Secũda quia propter virũ creata eſt. Tertia quia de viro. De his habetur.1.Corin.11. Quarta quia adducta ad virum non ecõuerſo. Quinta quia impoſuit ei nomen. Tres rationes poſt peccatũ ſunt quia molliter locuta eſt cũ ſerpente, quia primo comedit de pomo vetito & porrexit ipſum viro; ſeducta eſt enim & ſeduxit. Ideo in ſignum ſeductionis & ſubiectionis mulier valamẽ debet habere ſuper caput ſuum.1.Cor.11. Qualiter autẽ vir vxorẽ debeat poſsidere oſtẽdit cũ dicit:

cit:

cit:In ſanctificationẽ abſtinendo ab ea pro loco & tẽpore ſicut apoſtolus docet.1.Corin.7.Nolite fraudare inuicẽ niſi fortè ex cõſenſu ad tẽpus vt vacetis orationi,&c. Vnde Auguſt. Fruſtra veneratur Laurẽtiũ in craticula,qui voluptatur in carnis laſciuia. Fruſtra veneratur feſtũ Petri & Andreæ in cruce qui amplexus exercet in voluptate.Vnde Vrias ait,2.Regũ 11.Arca dei habitat in papilione & ſerui dei mei manẽt ſuper faciẽ terræ: & ego ingrediar in domũ meã, vt comedã & bibã & dormiam cum vxore mea.Ideo ſubdit, *Et honore*, ſ.mundo ſecundũ illud quod natura docet:nihil fœdũ in vxore, ſ. inordinatas delectationes quærere præter cõmunẽ mundũ quẽ ordinauit natura. Vnde 1.Pet.3. Viri ſimiliter cohabitãtes ſecundũ ſcientiã quaſi infirmiori vaſculo muliebri impatiẽtes honorẽ,tanquã cohæredibus gratiæ vitæ,vt nõ impediãtur orationes veſtræ. Item nota ꝙ actus cõiugalis multis fit de cauſis. Aliquando fit cauſa prolis procreandæ ad cultũ dei:& ſic eſt meritorius.Augu. Cõiugalis concubitus generãdi gratia nõ habet culpam.Secundo fit cauſa vitandæ fornicationis in proximo: harum vna cauſa reſpicit ſeipſum:altera proximũ.De primo 1.ad Corin.7. Vxori vir debitum reddat,ſimiliter autem & vxor viro.Augu.Redde debitum,& pro ſanctificatione perfecta deus tibi computabit.Si autem fit cauſa vitandæ fornicationis in ſeipſo:tunc non eſt meritoriũ boni,ſed vitatio mali.Veniale autem eſt propter bonũ nuptiale.Alio modo fit cauſa ſaturãdæ libidinis: & ſic tũc eſt mortale.Vnde Philoſophus:Omnis vehemens amator propriæ vxoris adulter eſt.Hierony.In matrimonio opera liberorũ conceſſa ſunt:voluptates autẽ quæ de meretricum amplexibus capiuntur in vxore dãnantur, Et hoc prohibet apoſtolus, dicens: *Non in paſſione deſiderij ſicut & gentes quæ ignorant deum.* Tob.6.Hi qui cõiugiũ ita ſuſcipiunt,vt deum à ſua mẽte excutiãt,& ſuæ libidini ita vacent ſicut equus & mulus quibus non eſt intellectus,habet poteſtatẽ dæmon ſuper eos.Tũc prohibet auaritiam,dicẽs: *Et ne quis ſupergrediatur proximum*,ſcilicet conculcãdo & affligẽdo ipſum ſicut milites,qui homines ſuis grauibus exactionibus opprimũt & affligũt, ſicut ſæpe fit ꝙ quicquid pauper per laborẽ & ſudorẽ acquiſiuit,per annũ ipſi nobiles in vna veſte vel in vno palefreto expendãt,vel in vno prandio immoderatè conſumant:ſiue canibus & auibus ſuis diſtribuant.Ezech.19. Factus eſt leo & didicit capere prædam & homines deuorare: habent etiam leonculos ſuos, ſcilicet mi-

niſtrales & baliuos,qui ad modum ſanguiſugæ ſanguinē pauperū ſugunt, & in ſinū dominorū euomunt. Michea: 7. Principes poſtulat & iudex in iudicando eſt. Contra hos etiā clamat dominus Eſa.3.Quare atteritis populū meum & facies pauperum cōmolitis, quia propter oppreſsionem pauperum tædebat viuere ſapientem,qui ait Eccle.4.Verti me ad alia quæ ſub ſole geruntur,& vidi calumnias & lachrymas innocentiū & cōſolatorem neminem:nec poſſe reſiſtere eorum violentiæ cunctorum auxilio deſtitutos:& laudaui magis mortuos quàm viuentes,&c.A talibus nec eleemoſynam debemus accipere. Vnde Hierony.ait ſuper Eſa.1.Principes tui ſocij furum, &c. Nos quoq; cauere debemus,ne ab illis accipiamus munera, qui de lachrymis pauperum congregant ſibi diuitias. Tunc prohibet doloſam fraudē quæ ſpecies furti eſt,dicens:*Neque circumueniat in negotio fratrē ſuū*, ſicut mercatores & artifices,qui in ſtateris, ponderibus & menſuris,& mendaciis iniquis,per mendacia & iniurias multos homines decipiunt,cùm tamen dominus præcepit Leui.19.Statera iuſta & æqua ſit pōdera:iuſtus ſit modius, æquúſque ſextarius.Itē mentiuntur quando aſſerūt rem vilem vel corruptam eſſe pretioſam & bonā: & exercent pro magna parte quicquid doli vel fraudis poteſt excogitari.Contra quos ait Iſa.5.ca.Væ qui dicitis malum bonū,& bonum malum:ſicut vēditores ponētes tenebras lucē & lucē tenebras: ſicut illi qui tenebroſa loca eligunt,in quibus vēdunt pānos vt defectus minimè appareant.Ideo meritò tanquam filij tenebrarum proiicientur in tenebras exteriores,ponentes amarū in dulce & dulce in amarum,ſicut caupones.Ne iſta leuia videantur, ſubdit: *Quoniam vindex eſt dominus.* Ad Rom.12. Mihi vindictā & ego retribuam.Et Pſal.74.Cum accepero tempus, ego iuſtitias iudicabo. Eccl.5.Deus enim vindicās vindicabit.Bernar. Quid faciet de iniuſtitiis ex quo ipſas iuſtitias iudicabit.Luc.6. Eadem mēſura qua mēſi fueritis remetietur vobis.Baſil. Qua mēſura vnuſquiſque peccat aut bene agit,præmiū habebit.Deut.25. Secundū menſurā delicti,erit plagarum modus. Apoc.18. Quantum glorificauit ſe & in deliciis fuit,tantum date illi tormentum & luctum. Sed heu quidam illud non timent. Eccleſia. 8. Quia non profertur contra malos cito ſententia, abſque vllo timore filij hominum perpetrant mala.Eccleſia. 5. Ne dixeris peccaui & quid mihi accidit triſte:deus enim patiens eſt redditor.Deut.32.Mea eſt vltio & ego retribuam in tempore. Sed
quia

quia nõ profertur cito contra malos ſentẽtia non timetur. Cõtra quod Augu. Lento gradu diuina procedit firmitas, ſed tarditatem cõpenſat continuitas. Subdit in textu, dicens: *Non vocauit nos deus in immunditiam: ſed in ſanctificationem.* Ecce cauſa diſponens ad virtutes eſt munditia cordis. Prouerb. 22. Qui diligit cordis munditiam, habebit amicum regem. Philoſo. 4. de animalibus: Vas venenaticum ſi proiicitur in aquam piſces nõ intrant: ſi autem mundum fuerit, intrant. Spiritualiter, & ſic virtutes. Exod. 7. Piſces mortui in flumine ſanguinis, id eſt peccati. Pſal. Libera me de ſanguinibus, id eſt peccatis, &c.

DE ANIMABVS, ENARRATIO XXVII. EXTRAORDINARIA.

O mors quàm amara eſt memoria tua.
Scribitur Eccleſiaſtici 41.

HVgo in didaſcalicon lib. 4. dicit, quòd candela cineribus applicata & intincta citius & facilius inflammatur. Spiritualiter. Per candelam intelligitur mens humana cineri amaritudinis immerſa, talis melius inflammatur & accenditur in charitate diuina. De quo Grego. loquitur ſic dicens: Si ſollicitat in bono opere, qui ſemper cogitat de extremo fine. Nam ſicut cineres ſunt amari ſaporis, ratione cuius perturbant guſtantem: ſicut & memoria mortis contriſtat hominem, de quo thema: *O mors quàm amara eſt memoria tua, &c.* Pro quo ſciendum, quadruplex eſt mors. Prima mors naturæ, ſecunda culpæ, tertia gloriæ, quarta gehennæ. Et cuiuſlibet mortis memoria eſt amara. Prima eſt mors naturæ, ſcilicet qua priuatur homo vita naturali. De qua ad Hebr. 9. Statutum eſt omnibus hominibus mori. Et hæc eſt amara tribus de cauſis. Primo quia ineuitabilis. 2. Regũ. 14. Omnes morimur & quaſi aquæ dilabimur. Nam ſicut in aqua non videtur veſtigium nauis tranſeuntis: ſic nec hominis hodie mortui & heri viuentis. Nam contra hanc mortem non iuuat fortitudo: nec nobilitas, nec diuitiæ, nec ſcientiæ. Non fortitudo. 1. Reg. 2. Non in fortitudine ſua roborabitur vir. Non nobilitas. Pſal. Quæ vtilitas in ſanguine meo dum deſcendero in corruptionem? Non diuitiæ. Pſal. Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis. Non ſcientiæ. Eccleſia. 2. Moritur doctus pariter & indoctus. Et cognouit Dauid, dicens: Quis eſt homo qui viuet & non videbit mortem? quaſi diceret, nullus.

Eccleſiaſt.41.Omnia quæ de terra ſunt in terram reuertentur, Ideo hortamur.Eccle.14.Ante obitum tuum operare iuſtitiam Secundo hæc mors naturæ eſt amara:quia nihil deportabimus. Iob 1. Nudus egreſſus ſum de vtero matris, nudus reuertar illuc.Et Bernar.Mundus inexorabilem ſibi conſtituit ianitorem quia nihil ſinit deportari.1.ad Timot.6.Nihil intulimus in hũc mundum,nec aliquid deportabimus.Tertio eſt amara,quia velox.Eccle.14. Memor eſto quoniam mors non tardat. Reuera, quia quotidie appropinquat.Auguſtin. Vita noſtra nihil aliud eſt niſi curſus ad mortem.Et Luc.3,Iam enim ſecutis ad radicẽ arboris poſita eſt,id eſt ad vitam hominis. Nam omni hora & die deponitur quædam particula,ideo ſtultum eſt ſperare in lõgitudinem dierum:ſicut fecit diues, de quo Luc.12. cui dictum eſt:Stulte hac nocte morieris,&c. Ecce promiſit ſibi annos plurimos,& non habuit noctem plenam,ſic & nos. Greg.Qui pœnitenti veniam ſpopondit,diem craſtinum non promiſit.Quarto eſt amara,quia dubia.Primo quo ad tempus.Matt.25.Neſcitis diem neq; horam.Secundo eſt dubia quo ad ſtatum.Eccle.9. Neſcit homo finem ſuum.Tertio eſt dubia quo ad locum Bern. Certum eſt quòd moriemur,incertum autem vbi,quomodo & quando:nam mors vbiq; te expectat:ſi prudẽs es vbiq; expecta eam.Ideo Eccle.11.Si homo multis annis vixerit meminiſſe debet tenebroſis temporis,id eſt mortis in qua occidet lux gratię. Secunda eſt mors culpæ, ſcilicet quando homo facit peccatum mortale.De qua Pſal.Parauit in eo vaſa mortis,ſcilicet per peccatum.Et hoc dupliciter. Primo conſentiendo.Matt.5. Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt, ſcilicet in peruerſa voluntate. Nam ſicut bona voluntas remuneratur:ſic & mala punitur.Greg. Non eſt vacua manus à munere quando arca cordis eſt plena bona voluntate: & ſic ecõtra: Non eſt vacua manus à pœna,vbi eſt voluntas mala. Nam cogitatio mala ſine conſenſu eſt venialis.Vnde Aug.Non ſentit qui non conſentit.Secundo moritur homo peccatum perpetrando. Iaco.1. Peccatum cùm conſummatum fuerit generat mortem, ſcilicet culpæ. Et hæc mors eſt amara. Nam ſicut mortuus eſt frigidus:& ſic peccator in mortali ſine igne diuini amoris eſt. Etiam ſicut mortuus non comedit nec bibit: & ſic peccator in mortali non fit particeps bonorum.Eccl.9.Qui in vno offendit. perdit multa bona. Item ſicut mortuus fœtet,& ſic peccatores. Pſal.Corrupti ſunt,& abominabiles facti ſunt in iniquitatibus ſuis.

ſuis.Tertia eſt mors gloriæ,ſcilicet vbi homo moritur mundo & peccato & viuit Chriſto.ad Coloſſ.3.Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper terram.Non dicit membra veſtra quæ ſunt ſub terra vt in morte: nam tunc non ſunt apta ad mortificationem,ſed ad putrefactionem. Non quæ ſunt in terra,vt in ſenectute,ſed quæ ſunt ſuper terram,id eſt iuuentute: tũc membra ſunt apta ad mortificandum ne vitia in eis regnent.ad Rom.6. Non regnet peccatũ in veſtro mortali corpore, vt obediatis cõcupiſcentiis eius. Et ſic peccata ſunt mortificanda. Et tunc viuificant merita.ad Rom.8.Si ſpiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Et ad Coloſſ.3. Mortui eſtis,& vita veſtra abſcõdita eſt in Chriſto.Nam ſicut mortuus priuatur ſenſibus,ſic & boni abſtinẽt ſenſus innoxios.Et hoc docuit Iſido.Mori oportet in carne mundo,ne moriamur in anima Chriſto. Hæc mors eſt amara ipſis mundanis.Matt.7.Arcta eſt via quę ducit ad vitam,&c. Dulcis verò bonis & electis.Pſal. Pretioſa in conſpectu domini mors ſanctorũ eius.Quarta eſt mors gehennæ,de qua Ezec.24. Non planges neq; plorabis,neq; fluent lachrymæ tuæ: ingemiſce tacens,luctum mortuorum non facies.Rom.quia ibi nõ eſt ſpes redemptionis.Iob 7. Qui deſcendit ad inferos non aſcedet neq; reuertetur vltra in domum ſuam:nec eum cognoſcet amplius locus eius.Aug.Mors æterna eſt quæ nullo fine clauditur: nulla accedit cõſolatio:nulla recedit deſperatio.Et Ioann.Luet omnia quæ fecit,nec tamẽ conſumetur, quia ibi erit mors ſine morte,ęternitas ſine fine.Tali morte mortuus eſt diues.Luc.16. & ſepultus eſt in inferno:vt ferrum à fabro in igne. Et hæc eſt amara,imò amariſsima.Pſal.Mors peccatorum peſsima.Et horum mortuorum hodie non fit mentio nec memoria. Auguſt. Si ſcirem patrem meum vel matrem in inferno, nollem plus orare quàm pro diabolo pro eis. Sed primorũ mortuorum qui tantùm mortui ſunt morte naturæ ſit memoria. De quibus 2. Machab.12. Sancta & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare,vt à peccatis ſoluantur.

FERIA II POST REMINISCERE,

ENARRATIO XXVIII.

Quæretis me,& in peccato veſtro moriemini. Ioannis 8.

VIdemus quòd capti multa patiuntur detrimenta. Primo famem,ſecundo triſtantur frequenter,tertio non habent requiem,& ſi habent dominum gratioſum,ille liberat eos.Spiritualiter,& ſic animæ fideles ſunt captæ in purgatorio. Primo

patiuntur famem, ſcilicet bonorum operum. Pſal. 58. Famem patientur vt canes. Nam nihil habent niſi quod eis præſtamus: quia ſunt extra ſtatum promerendi. Secundo triſtantur & cum triſtitia capiunt cibum, id eſt opera: quia non exeunt niſi ſatiſfaciant. Pſ. 79. Cibabis nos pane lachrymarum. Tertio requiē non habent, ergo clamant ad fideles amicos. Et ſic facit eccleſia in officio miſſę: Redime me & miſerere mei, &c. Et in collecta: Præſta quæſumus omnipotens deus, vt familia quæ affligendo ab alimentis abſtinet: ſectando iuſtitiam mens à culpa ieiunet. Et figuratur in epiſtola Daniel. 9. qui orauit: Domine deus qui eduxiſti populum tuum de terra Aegypti in manu forti: peccauimus domine, iniquitatem fecimus in omnem iuſtitiam tuā; auertatur obſecro ira tua, &c. & exaudi deus noſter orationem ſerui tui & preces eius, &c. Et quia videmus ſi vinctus habet gratioſum dominum exaudiet eum, ſi non mittit eum mori in vinculis. Et ſic fecit Ieſus Iudæis dicens: *Quæretis me, & in peccatis veſtris moriemini.* In ſumma euangelij quatuor innuuntur. Primo vilis delicti caſtigatio, ibi: *Ego vado & quæretis me*. Secūdo ſubtilis peccati meditatio, ibi: *Si enim non credideritis.* Tertio fidelis dicti demonſtratio, ibi: *Dixit eis Ieſus* Principium qui & loquor vobis. Quarto vtilis fidei modificatio, ibi: *Cùm exaltaueerit.* De primo dicit, In illo tempore, ſcilicet cùm fuerat Ieſus in templo in Hieruſalem, & ait: *Ego ſum lux mundi.* Tunc ſcribę dixerunt: *Tu de teipſo teſtimonium perhibes, teſtimonium tuum non eſt verum. Et reſpondit Ieſus: In lege veſtra ſcriptum eſt: Duorum hominum teſtimonium eſt verum. Ego ſum qui teſtimonium perhibeo de meipſo, & teſtimonium perhibet de me qui miſit me pater. Dicebant ergo ei: Vbi eſt pater tuus? Reſpondit: Neq; me ſcietis, neq; patrem meum ſcitis. Si me ſciretis, forſitan & patrem meum ſciretis.* Tunc inter cętera ait: *Ego vado ad patrem*, ſcilicet per paſsionem. Prænuntiat mortem ſuam eſſe voluntariam: quia per ſe vadit non ab alio ductus. Ioan. 10. Nemo tollet à me animam meam. Nam dicitur Ioan. 7. Quęrebant eum Iudæi apprehendere, & nemo miſit in illum manus: quia nondum venit hora eius. Ideo bene dicit: *Ego vado*, quaſi diceret: Fruſtra me perſequimini, ego enim elegi tempus quando pro humani generis ſalute mori debeam: & quæretis me, ſcilicet perſequendo in membris, & non ex amore ſed ex odio. *Et in peccato veſtro moriemini*, id eſt ſi perſeuerabitis vſque ad mortem in ipſo moriemini. Nota ſecundum quod ſunt diuerſi homines, ſic & diuerſimodè ſeu diuerſis tem-

porib

poribus quæritur Ieſus. Primo aliqui quærunt eum manè, & ſic inuenitur faciliter. Et ſic iſtæ mulieres in die Paſchæ. Marc. vltimo. Et valde manè vna ſabbathorum, &c. Et ſic tu in iuuentute, Prouerb. 8. Qui manè vigilauerit ad me, inueniet me. Secundo aliqui quærunt eum veſperi, & inuenitur difficulter, ſicut dicitur, Luc. 24. de duobus diſcipulis euntibus in Emaus, qui dixerunt: Mane nobiſcum domine, quoniam adueſperaſcit. Et tamē dominus durè reprehendit eos. Et ſic aliqui in ſenectute. Pſ. 21. Aruit tanquā teſta virtus mea, quia obſtinati rarò confitentur, Ideo ſequitur: Et lingua mea adhæſit faucibus meis. Et ſic quādoq; moriuntur ſine confeſsione, ex quo ſequitur: Et in puluerem mortis deduxiſti me. Tertio aliqui quærunt eum ſero, & eſt dubitabile an inuenitur. Ioan. 20. Cùm eſſet ſero, &c. Ieſus venit, & tamen dubitauerunt, quia ſpiritum eſſe crediderunt. Et ſic aliqui in morte volunt eum quærere. Vnde Aug. Pœnitentia ſera rarò vera. Si vis agere pœnitentiam quando peccare nō potes, tunc peccata te dimittunt, & tu non ea, tene certum, & dimitte incertum. Quarto aliqui in nocte, & ſic milites cuſtodiētes ſepulchrum quærentes in nocte non inuenerunt. Et ſic aliqui in peccato noctis non inueniunt. Cantic. 3. In lectulo meo quæſiui per noctem, & non inueni. Reuera non inueni miſeratorem poſt mortem: quia ſic eſt in mundo, non vt glorificatorem: quia ſic eſt in cœlo: ſed vt iuſtitiæ exactorem. Iſa. 52. Quærite dominum dum inueniri poteſt, &c. Ergo ſubdit: *In peccatis veſtris moriemini.* Nota quidam moriuntur pro peccatis, & ſic tantùm vnus eſt mortuus, ſcilicet Chriſtus. 1. Petri 2. Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris: iuſtis pro iniuſtis. Et hæc mors eſt amara. Thren. 1. O vos omnes qui tranſitis per viā, &c. Et Sapiē. 1. Morte turpiſsima condemnemus eum. Aliqui verò moriuntur peccato, & ſic tantùm boni. 1. Petri 2. Peccatis mortui, iuſtitiæ viuamus. Aliqui propter peccatum, & ſic nos omnes Rom. 5. Per peccatum intrauit mors in mundum. Aliqui in peccato & ſic Iudæi, de quibus hic in textu dicitur. Moriemini in peccatis veſtris. Eccl. 41. O mors quam amara eſt memoria tua Tunc ſubdit: *Quo ego vado vos non poteſtis venire:* quia iam mortui erant in peccatis & in ſtatu damnationis: ideo ad gloriā patris ad quam iuit ſaluator per mortem, nunquā venire poterāt. Remig. Non poterāt venire, quia noluerūt in eū credere, nec eū diligere: illa eſt enim via ad eum. Sciendū multipliciter impediūtur aliqui à deo, quod nō poſſunt venire quo Chriſtus vadit,

Primi ſunt ignorantes viam. Pſal. Non eſt timor dei ante oculos eorum: viam pacis non cognouerunt. Et hæc eſt via pœnitentiæ, per quam peruenitur ad pacẽ æternitatis. De qua Exod. 5. Ibimus viam trium dierum in ſolitudine. Tres dies ſunt tres partes pœnitentiæ: ſine quibus nemo perueniet ad Chriſtum. Luc. 13. Niſi pœnitentiam egeritis omnes ſimul peribitis. Secundi ratione contrarietatis, & ſic impediuntur peccatores. Et de hoc loquitur. Pſal. Non habitabit in medio domus tuæ qui facit ſuperbiam, ſed ſolùm qui peccato caret & eſt innocens. Pſal. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? Innocẽs manib9, &c. Tertij ratione imperfectionis vel indiſpoſitionis. Hoc modo impediuntur iuſti quàm diu ſunt in corpore. 2. ad Corinth. 5. Quádiu ſumus in corpore peregrinamur à domino. Talib9 enĩ dicit dominus ſimpliciter, Quo ego vado vos non, &c. ſed addit determinationem temporis. Ioan. 13. Quo ego vado non poteſtis me modò ſequi. Sequitur malus Iudæorum intellectus circa prædicta. *Dicebant ergo Iudæi: Nunquid interficiet ſemetipſum, quia dicit: Quò ego vado vos non poteſtis venire.* Quæ quidem opinio ſecundum Aug. ſtulta eſt: nam poterant ſeipſos interficere, & venire ad mortem. Non ergo mors erat terminus quo iturus erat, ſed via qua ibat ad patrem. Vnde nõ dixit ꝙ nõ poſſent ire ad mortem, ſed per mortem non poterant ire ad locũ quo Chriſtus exaltabitur per mortem ad dexteram patris. Vel ſecũdum Orige. Iudæi habuerunt ex Iſa. 53. quòd Chriſtus eſſet voluntariè moriturus. Dicit enim ibi pro eo qui tradidit animam ſuã in mortem. Et ideo ex hoc habuerunt aliquam ſuſpitionem quòd Ieſus Chriſtus eſſet. Ex hoc ergo quod dixit: Quo ego vado, introduxerunt hanc opinionem quòd ipſe ſemetipſum voluntariè morti traderet. Contumelioſè tamen hæc proferũt dicentes: *Nun quid interficiet, &c.* Aliàs dixiſſent: Nunquid anima cùm ipſi placuerit egredietur relicto corpore, quod nos nõ poſſumus facere. Sequitur iam illud quod eis dominus ad hoc reſpondit conuincendo eos quòd verba ſua non intelligebãt. *Vos de deorſum eſtis, ego de ſuperius ſum: vos de mundo hoc eſtis, ego non ſum de hoc mundo.* Non ergo eſt mirum quòd maiores veſtri falſum habuerunt intellectum, quia de mundo fuerunt & animales: animalis autem homo non ſapit ea quæ dei ſunt. Aug. Si nõ credideritis quia ego ſum Chriſtus, quia ego ſum filius dei, nõ credetis quia ego ſum verbum patris, quia ego ſum conditor mundi, quia ego ſum hominis creator, hominis & redemptor.

Niſi

Niſi hæc omnia credideritis moriemini in peccatis. Ideo Iudęi dicebant Chriſto: *Tu quis es?* quaſi dicerent ironicè, vt ſciamus te & non moriamur in peccato. Sciēdum quòd litera illa intelligi poteſt de Chriſto filio dęi & de Chriſto homine. Nam Chriſtus ſecundum quòd filius dei eſt, eſt de ſuperius. Ioan. 16. Exiui à patre, & veni in mundum. Et ſimiliter non eſt de hoc mundo ſenſibili qui cōſentit in rebus ſenſibilibus quia præcedit mundum, ſicut cauſa effectum. Ioan. 1. Omnia per ipſum facta ſunt, & mūdus per ipſum factus eſt. Si autē homo Chriſtus eſt de ſuperius propter virtutē firmatiuā quæ fuit virtus ſpiritus ſancti, quantum ad animā, corpus eius bene eſt pars vniuerſi. Et ſic eſt de mūdo quantū ad ſubſtātiam: non tamē quantum ad peccati deordinationē, quæ deordinatio nomine mundi in ſacra ſcriptura ſæpius intelligitur. Vnde nullū habuit affectū ad hūc mundū & ad hæc mūdana, ſed ad ſuperiora vbi iā eius animus cōuerſabatur. ad Phil. 3. Noſtra cōuerſatio in cœlis eſt. Matth. 6. Vbi eſt theſaurus tuus, &c. Iudæi verò ſic erāt de mūdo, quia habuerūt affectū ad terrena. Vnde ergo cōcludit: *Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis veſtris.* Circa quod ſciēdū, ꝙ vnumquodq; in ſuo genere de inferioribus ſi ſibi relinquātur naturalia deorſum tēdit, ſicut omnia grauia, & nihil naturaliter tendit ſurſum niſi quod à ſuperioribus habet originē: ſicut ignis & huiuſmodi leuia. Sicut ergo eſt in rebus corporalibus, ſic in ſpiritualibus, quod innuitur Ioan. 3. De cœlo deſcendit, ſecundum hoc ſenſus literæ ille eſt: Hæc eſt cauſa quare non poteſtis venire quo ego vado: quia cum ſitis deorſum quantum in vobis eſt, non poteſtis aſcendere, & ideo dixi, quia moriemini in peccatis veſtris: ſupra dixit in peccato veſtro ſingulariter, quia principale peccatum eorum fuit perſecutio Chriſti & membrorum eius. Sed adhuc ſequebantur multa alia peccata, propter hoc replicauit in plurali, dicens: *In peccatis veſtris moriemini.* Dixi ſecundo tangitur ſubtilis peccati medicatio, cùm ſubdit: *Si enim non credideritis quia ego ſum, moriemini in peccato veſtro*, quaſi dicat: Nati eſtis in peccato originali à quo non poteſtis abſolui niſi per fidem meram: quia niſi credideritis quia ego ſum, moriemini in peccato. Et ſic remedium quo peccatum eorum curari potuit fuit, fides. Dixit autem Chriſtus notanter: quia ego ſum, & non dixit, quia ego ſum Chriſtus, vel filius dei, vel quem prophetæ prædixerunt: vt oſtenderet ſe eſſe illum qui olim Moyſi dixerat: Ego ſum qui ſum. Eodem

enim verbo eſſentiæ vſus eſt loquens ad Iudæos, dicens: Quia ego ſum, quaſi diceret: Ego qui tunc veni per angelum vt mitterem Moyſen ad populum meum: ego ipſe per meipſum veni ad liberãdum genus humanum. Illi autem in ſtultitia ſua perſeuerãtes, & ſubtilitatem verborum non intelligentes, dixerunt quod ſequitur: *Tu qui es?* ſcilicet vt credamus. Quod cognoſcẽs quõdam Sapiens aiebat: pauper locutus eſt, & dicũt ei: Tu quis es? Eandem quæſtionem fecerunt olim Scribæ & Phariſæi Ioãni Baptiſtæ. Ioã. 5. Dixi tertio oſtẽditur fidelis dicti demonſtratio, cùm ſubditur: *Dixit autem Ieſus, principium qui & loquor vobis.* Fidele quippe dictum fuit quòd remedium contra peccatum perſecutionis fuerit fides. Et ad hoc ſunt rationes inducentes. Prima eſt naturæ ſubtilitas, quæ innuitur cùm dicitur, Principium &c. Vbi ſciendum quòd pater dicitur principium filij per generationem. Ioã. 1. In principio erat verbũ, &c. Filius autem dicitur principium cum patre: ſpiritus ſanctus per inſpirationem. Et tres perſonæ ſimul ſunt principiũ creaturæ per creationem. Pſal. In principio id eſt filio tu domine, ſcilicet pater terram fundaſti. Similiter & filius dicitur principium reſpectu totius creaturæ. Nam hoc quod eſt per eſſentiã tale eſt principium & cauſa eorum quæ ſunt per participationem. Ipſe autem eſt per eſſentiã, omnes verò creaturæ per participationem. Igitur eſt omnium creaturarum principũ. Pſal. Tecum principum, id eſt filius. Sed quia Chriſtus non habet in ſe diuinam naturam ſolùm, ſed etiam humanam: ideo addidit, *qui & loquor vobis*, quaſi dicat: Ego ſum deus propter vos factus homo: ad hoc deſcendi vt vobis loqui poſſem per ſuſceptã formam ſerui. Heb. 1. Multiphariè multiſque modis olim loquẽs deus patribus in prophetis, nouiſsimè autem diebus illis loquens nobis in proprio filio. &c. Ioan. 1. Vnigenitus qui eſt in ſinu patris ipſe enarrauit. Secunda ratio inducẽs ad credendum eũ eſſe Chriſtũ, eſt iudiciaria poteſtas. De qua ſequitur: *Multa habeo vobis loqui & iudicare*: quia ego habeo autoritatem vos iudicandi. Sed ſciendũ quòd aliud eſt loqui vobis, aliud loqui de vobis. Loqui vobis eſt loqui ad vtilitatem veſtram. Sic loquitur nobis Chriſtus dũ viuimus prædicãdo, inſpirãdo & huiuſmodi. Loqui de vobis eſt nõ ad veſtrã vtilitatẽ, ſed ad iuſtitiã oſtẽdendã: & hoc modo loquitur in iudicio futuro: & ſic accipitur hic: *Multa habeo adhuc vobis loqui.* Sed quod dicitur Ioan. 3. Non enim miſit deus filium ſuum in mundũ vt iudicet: intelligitur de

de iudicio in primo ſuo aduentu. Ratio tertia inducens eſt veritas æterna, de qua modo ſubditur: Sed qui miſit me verax eſt, & ego quæ audiui ab eo hæc loquor in mũdo, quaſi dicat ſecũdum Chryſo. Dico quòd habeo de vobis iudicare: ſed hoc differo, non ex potentia ſed ex obedientia voluntatis paternæ. Nam qui miſit me verax eſt. Vnde cùm promiſit mittere ſaluatorem & propugnatorem, miſit me nunc ad ſaluãdum Ergo quia nõ loquor niſi quæ audiui ab eo: ideo loquor vobis ſalutaria. Vel ſic: *Qui miſit me verax eſt.* Ego autem loquor conſona ei: ideo loquor vera. Ideo debetis mihi credere. Veritatem enim dico vobis, quia filius ſum veritatis. Sciendum etiam quòd audire eum à patre, nihil aliud eſt quàm ipſum eſſe à patre: quia ab illo habet audientiam à quo habet eſſentiam. Et attendendum quòd omnem gloriam dat deo patri vnicus filius, vt nos eũ inſtruat exemplo ſuo: quia ſi ipſe qui eſt coæternus filius omnem gloriã dat ei à quo eſt, multò magis nos deum glorificare in operibus debemus cùm ſerui eius ſimus. *Et non cognouerunt quia patrem eius dicebat deum*: hoc addit euãgeliſta vt oſtendat cæcitatẽ eorũ: nõdum habebant oculos cordis apertos, quibus & filij æqualitatẽ intelligerent, quia carnales erãt. Veruntamen multi Iudæorum in morte eius crediderunt videntes miracula quæ fiebant, vt habetur Luc. 23. Similiter ad prædicationẽ apoſtolorum poſt mortem eius. Dixi quarto tãgitur vtilis fidei modificatio, cùm ſequitur: *Cùm exaltaueritis filium hominis, tũ cognoſcetis quia ego ſum.* Vbi ſciẽdum modus ſiue modificatio qua peruenitur ad fidem quæ remedium dictum eſt cõtra peccatum perſecutionis, dicitur fore filij hominis exaltatio ſiue crucifixio, quę per Iudęos cruci crudeliter aſsiſtẽtes facta eſt. Et tũc multi de Iudæis crediderũt eũ Chriſtũ eſſe: nõ ſolùm per gloriã reſurrectionis ſuæ, ſed etiã ſecũdũ Chry. per pœnã captiuitatis & deſtructionis Iudæorũ. Vel vt dictũ eſt multi Iudæorũ vidẽtes ſigna in paſsione domini facta perfectè crediderunt. Iuxta illud Ioã. 12. Ego ſi exaltat⁹ fuero à terra, omnia trahã ad meipſum. Ideo ſecũdũ Augu. Crucis cõmemorat paſsionẽ, vt det ſpẽ peccatoribus, vt ſ. nemo deſperet in quocũque etiã ſcelere & malo ſit cõſtitutus: ex quo ipſi crucifigẽtes Chriſtũ per ſanguinẽ eius liberantur à peccatis. Et à me facio nihil: ſicut me docuit pater ita loquor, &c. In duobus aſsignat originem ſuam à patre. Primo in his quæ facit, ideo dicit: A me facio nihil. Ioan. 5. Nõ poteſt filius à ſe facere quicquam: ab illo enim ſibi eſt operatio à

quo ſibi eſt generatio. Secũdo in his quæ dicit, ſcilicet ſicut docuit, id eſt tradidit mihi ſciẽtiã generãdo me ſciẽte, quia cũ ſit ſimplex natura veritatis, hoc eſt filio eſſe quod noſſe. Ioan. 17. Mea doctrina non eſt mea, quaſi dicat ſicut eſſe nõ habeo à me ſed à patre: ſic etiã doctrinã ſiue ſciẽtiã. Et ne intelligatur quòd ſit miſſus à patre quaſi ab eo diſtinctus: ideo addit docẽdo eius inſeparabilitatem à patre. Et qui miſit me, ſcilicet ſecũdum humanitatẽ, mecũ eſt, ſcilicet ſecũdum diuinitatẽ, & nõ relinquit me ſolũ. Simul enim ſunt inſeparati pater & filius. Primo per eſſentiæ vnitatem. Ioan. 9. Ego in patre, & pater in me eſt. Secundo per amoris coniunctionem. Ioan. Pater diligit filium, &c. Et licet ſic ſint ſimul, tamen ſolus filius miſſus eſt: hoc eſt ſolus incarnatus eſt, ſicut ſolus paſſus eſt. Miſsio enim eius incarnatio eſt, ad Gal. 4. At vbi venit plenitudo temporis miſit deus filium ſuũ, &c. Et vt aliquo vtar exemplo perpẽde. Sicut aliqua arbor radium ſolis in ſe ſuſcipiens ferro inciditur: cum tamen radiꝰ ſolis, nec incidi poſsit, nec ab arbore ſeparari. ita deus pater & ipſa in Chriſto diuinitas pati non potuit, ſed ſola Chriſti humanitas paſsibilis fuit: quãuis pater miſit filium, tamen non receſsit à filio, nec è conuerſo. Ideo ſequitur: *Et non relinquit me ſolum: quia quæ placita ſunt ei facio ſemper.* Per hoc tamen quòd ea quæ patri placita fuerunt fecit, non ponitur pro cauſa meritoria, ſed pro ſigno. Signum autẽ quòd pater eſt cum filio, eſt illud quòd filius facit quæ patri placẽt, Ideo bene dicitur Prouerb. 8. Cum eo eram cuncta componens. Hæc illo loquente multi crediderunt in eum. Ecce effectus doctrinæ Chriſti quæ eſt conuerſio multorum ad fidem, Ideo fides tãtùm exauditur: auditus tantùm per verbum dei. Meliores fuerunt hi multis modernis Chiſtianis qui nequaquã auditis de Chriſto prædicationibus credere curant. Ideo damnabuntur, quia qui non crediderit condamnabitur, &c.

FERIA III. ENARRATIO XXIX.

Vnus eſt enim magiſter veſter Chriſtus. Marci 12. Lucæ 20. Matthæi 23.

COnſuetudo & proprietas boni ſcholaris eſt, vt quærat magiſtrum illuminatũ & vt ſit ei obediens. Spiritualiter, & ſic nos habemus magiſtrũ Chriſtũ. Coll. 2. Omnes theſauri, &c. Verè illuminatus, ergo introitus quærit talem cum cãtat: Tibi dixit cor meum exquiſiuit te facies mea, faciẽ tuã domine requiram

quiram. Pſal. Dominus illuminatio mea & ſalus mea, quem timebo, &c. Ergo in timore tene mādata eius. Et hoc petit in collecta: Perfici quæſumus domine in nobis benignus obſeruantiæ ſubſidium: vt qui te autore facienda cognouimus: te operante impleamus: Et hoc fecit Helias, vt patet in epiſtola: qui fuit obediens vadens ad mulierem Sareptenam. Similiter & mulier quæ habuit modicum farinæ & modicum olei æquè bene propter obediētiam dei diuiſit Heliæ, & non fuit diminuta farina nec oleum. 3. Reg. 17. Ecce quàm pius magiſter qui diſcipulos ſuos non ſinit pati defectum, de quo thema. *Vnus eſt enim magiſter veſter Chriſtus.*

In ſumma euangelij duo innuuntur. Primo ponit exceſſum prælatorum. Secundo ſubdit informationem ſubditorum ibi: *Vos autem nolite vocari rabbi, &c.* De primo dicitur, In illo tempore, ſ. cùm Chriſtus interrogauit Iudæos de Chriſto cuius filius ſit: ipſi non potentes reſpondere: & ſic refutati, ait diſcipulis ſuis & turbis quomodo prælati excederent in tribus. Primo quòd ſubditos verbis & exēplis non inſtruunt. Secundo quòd ſubditis fortia onera imponunt & ſibi leuia. Tertio quòd de poteſtate ſibi collata ſuperbiunt. De primo: *ſuper cathedram Moyſi.* Glo. i. doctrinā quā Moyſes docuit. *Sederunt ſcribæ & phariſæi,* quaſi in magno honore, ſed nō in opere. Chryſo. Videte quomodo ſedeatis: quia non cathedra facit ſacerdotē: ſed ſacerdos cathedrā: non locus ſanctificat hominem, ſed homo locū. Subdit: *Omnia quæcunque dixerint vobis,* id eſt ad vtilitatē veſtrā: *ſeruate,* ſ. corde: & facite, ſ. opere: *ſecundum verò opera eorum nolite facere.* Bernard. Multi multa ſciūt, ſeipſos neſciūt, alios docēt, & ſeipſos negligūt. Glo. interlinearis: Doctrinā ſerua, vitā eorū vita, quia opera eorū mala. Chry. ſup Matt. ponit tria exēpla. Primū, terra fert aurū pretioſum quæ tñ eſt vtilis & calcatur pedibus, & aurū eligitur, terra relinquitur. Et ſic vos doctrinā recipite mores relinquite, & nō contēnite ꝓpter immūdā eorū vitā. Et verbū dei dicitur aurū, qa incorruptibile, & ſic verba dei ſeruāt hominē à putrefactione peccati. Pſalm. In corde meo abſcōdi eloquia tua vt nō peccem tibi. Secundū exemplum. Herba amara multoties fert florē delectabilē: & apis dimittit herbā & colligit florē. Sic licet prælatus amarus in rancore: tamen florē verbi dei ꝓponit: qa ſicut flos ꝓducit fructū: & ſic verbū dei. Iaco. 1. Volūtariè nos genuit verbo veritatis. Tertiū exēplū. Roſa de ſpina oritur, & ſic prælatus licet ſit auarus. Luc. 8. Diuitiæ

ſpinæ ſunt:tamen roſam verbi dei ſerua. Et verbũ dei dicitur roſa ratione dulcis odoris. Pſal. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua dñe,&c. Quartũ ſicut margarita pretioſa inuenit in cõchis marinis,&c.& ſic verbũ dei. Matt.7. Nolite margaritas proiicere,&c. ergo verbũ dei nõ eſt ſpernendũ à malo ſacerdote. Quintũ exemplũ, ſicut vnus nõ ſpernit nuntiũ domini, licet veniat ſciſsis veſtimentis, quia nõ accipit eũ propter ſe, ſed propter dominum:& ſic tu malũ ſacerdotẽ qui miſſus eſt à deo. ad Ro.10. Quomodo prædicabunt niſi mittantur,& portẽt memoriã dei? Pſal.67. Dominus dat verbũ euangelizantibus virtute multa. Ezec.3. Nolũt audire te, quia nolunt audire me. Omnis quippe domus Iſraël attrita fronte eſt,& duro corde. Ergo ſunt audiendi. Subdit rationẽ: *Dicunt & non faciunt*, id eſt non cõcordat verbis doctrinæ vita eorũ. Chryſo. Pacẽ aliis dant & ipſimet non habent. Fidẽ prædicant,& infideliter agunt. Veritatem laudant,& mendacia diligunt. Auaritiam caſtigant, cupitatẽ exercent. Similes ſunt manibus in via, cauſa panis in eccleſia, fabris arcæ Noë. Conſideremus prædicatores, doctores, magiſtros, ſacerdotes, religioſos, iudices, iuratos ciues, imò omnes chriſticolas: verũ non verificetur de iis hoc: *dicunt & non faciunt*. Pſal.11. Quoniã defecit ſanctus, diminutæ ſunt veritates à filiis hominũ, vana locuti ſunt vnuſquiſq; ad proximũ ſuũ, labia doloſa in corde, ſ. cùm os aliud loquitur, cor aliud machinatur. ad Roma. 2. In quo alterũ iudicas teipſum condamnas. Sicut cãdela aliis lucens ſeipſum conſumens: ſic prælati alios verbo Chriſti viuificant & ſeipſos mortificant. Alios ſaluant, ſeipſos damnant, ſicut dicitur Chriſto Mat.27. irriſoriè: Alios ſaluos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluũ facere. vnde Auguſt. Bene docere & male agere, eſt lingua propria ſe condamnare. In quibus impletur illud Gene.27. Vox quidem Iacob, id eſt ſupplantatoris, manus, id eſt opera: Eſau, id eſt veritatis. Ergo verus prælatus verbo & opere debet docere. Act.1. Cœpit Ieſus facere & docere. Vnde dũ vox vitæ non diſcordat, dulcis eſt ſymphonia, ſcilicet prædicatoris. Et Mat.5. Qui fecerit & docuerit hic magnus erit in regno cœlorum. Sed heu plures ſic dicunt cõtra docentes. Tamen hoc delictum committit prælatus noſter, non eſt hoc aduertendũ: ſed in propria virtute vel cõſcientia confidendũ eſt: quia de prælatis dicitur ad Ro.2. Qui ergo alium doces teipſum non doces. Qui prædicas non furandum, furaris: non mœchandum, mœcharis,&c. exiſtimas quòd fugias iudicium dei, quaſi dicat nul-

lo

lo modo,quia quantò gradus altior, tãtò caſus profundior. Secundus exceſſus erat quòd ſubditis fortia onera imponunt & ſibi leuia.Ideo ſubdit: *Alligant hominibus onera grauia & importabilia*,ſcilicet onera legis, de quibus Act. 15. dixit Petrus: Vt quid vultis imponere iugum ſuper ceruices diſcipulorũ, quod neque nos neque patres noſtri portare potuimus: vt fuerunt onera decimarum.Vnde Mat.23.Væ vobis ſcribę & phariſęi,qui decimatis mentam, &c.& relinquitis quæ grauiora ſunt, legis iudicium & miſericordiam & fidem.Et hoc fecerunt vt allicerent ad dandum decimas. Iſti figurantur per Roboam 3. Reg. 12.Pater meus cæcidit vos flagellis,ego autẽ cædam vos ſcorpionibus quod tamẽ nõ debet fieri.Tribus enim de cauſis ſecũdum Chryſoſt.pœnitentia grauis non eſt imponenda. Primo propter maius periculum quia ſæpe talis homo pœtentiam ſibi datam proiicit,& tanquam deſperatus ad peccatum redit,vt patet in exẽplo:Si faſcem ſuper adoleſcentem poſueris importabilem:aut proiicit aut ſuccumbit. Secunda ratio. Chryſoſt. propter vitandum dei iudiciũ.Nam melius eſt reddere rationẽ de miſericordia quàm de crudelitate.Iaco.2.Iudicium ſine miſericordia fit illi qui non facit miſericordiã. Ergo miſericors cõfeſſor poteſt dicere illud Pſal.39.Nõ abſcõdi miſericordiam tuã à cõcilio multo.Tu autẽ domine ne lõgè facias miſericordias tuas à me,&c.Ac ſi diceret:Sicut feciſtis,ſic fac& mihi.Tertia propter liberalem dominum,ſecundũ Chryſoſt. Vbi enim paterfamiliàs largus eſt diſpenſator:non debet eſſe auarus miniſter.Ideo Chryſoſt.Circa vitam tuam eſto auſterus:circa aliorum benignus.Audiant te homines parua mandantem & grauia facientem.Ad Gall.6.Fratres ſi homo occupatus fuerit in aliquo delicto vos qui eſtis ſpirituales,huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis.Et ſubdit: Alter alterius onera portare, &c.& ſic adimplebitis legem Chriſti.Vnde verſus:

Confeſſor mitis,affabilis,atque benignus,
Sit ſapiens,iuſtus,ſit dulcis,compatiénsque,
Vt non ipſe ſuum,commiſſáque crimina prodat.

Debet nanque eſſe Samaritanus,de quo Luc.10.Vnde verſus:

Infundat oleum mulcens vinúmque,flagella.
Nunc virgam patris:nunc porrigat vbera matris.

Exemplo patris qui occurrit filio prodigo. Lucæ. 15. Tertius exceſſus erat quod de poteſtate ſuperbierant & de opere. Ideo ſubdit:*Omnia opera faciunt vt videantur ab hominibus*, id eſt glo-

riam hominum quærunt. *Dilatant autem phylateria ſua,* id eſt chartas decalogi. Ideo Hieron.dicit:Phylateriũ dicitur à phylaſſæi,id eſt ſeruare,& therõ quod eſt lex quaſi cõſeruatoria legis,quia ſcribebant decalogum in magnis ſcedulis fronti impoſitis,vt præ cæteris religioſiores apparerent, malè interpretantes illud Deut.6.Ligabis ea quaſi ſignum in manibus tuis, & erunt ſemper ante oculos tuos, cùm ſpiritualiter manus ſit operatio & oculi ſint ipſa meditatio: *Et magnificant fimbrias.* Licet enim omnes Iudæi in quatuor angulis palliorũ portabant iuxta præceptum Moyſi.Numeri 15.& Deut.22.phariſæi tamẽ ferebant grãdes fimbrias & ſpinas ligabant in eis quæ eos eũdo vel ſedendo pungerent,vt ſic recolerent beneficia dei,& hoc totum faciebant ad oſtentationem. Sicut adhuc aliqui gerentes habitum vilem ad hominũ laudem.De quibus Matth.7.Attendite à falſis prophetis qui veniunt ad vos in veſtimẽtis ouiũ, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Nam dicitur Eccleſia. 19. Eſt qui nequiter ſe humiliat & interiora eius plena ſunt dolo. Tunc ſubdit de eorum ſuperbia cordis. *Amant enim primos recubitus in cœnis:* vt ſic principaliores videantur: *& primas cathedras in ſynagogis & ſalutationes in foro.* Nam homines tripliciter conueniunt,vel ad tractandum carnalia ſicut in cœnis: vel ſpiritualia ſicut in ſynagogis:vel etiam temporalia ſicut in foro.Et omnibus his volebant phariſæi principatum habere, & gloriam in publico quærebant ſibi exhiberi.Ideo ſubdit: *Et vocari ab hominibus rabbi.* Chryſoſtomus: Vocari volunt non eſſe: nomen appetunt & officium negligunt.Nam deſiderare ſcientiam & actum docendi nõ eſt malum,ſed meritorium,ſed deſiderare nomen tantum,hoc eſt malũ & ſuperbiæ peccatũ. Si tãtùm deſideretur nomen & autoritas magiſterij,& ad hoc quòd ſciẽtia iam habita aliquis poſsit melius vti non eſt malum, ſed eſt bonum:quia bonus doctor debet inquirere illa quæ faciunt efficatiam ſuæ doctrinæ. Dixi ſecundo ſubdit informationem ſubditorum dicens: *Vos autem nolite vocari rabbi,* id eſt nolite appetere ſcientiam ratione vanæ laudis.Iacobi.3.Nolite plures magiſtri fieri,id eſt nolite vobis aſcribere vel aliis attribuere autoritatẽ ſcientiæ: quia homines docent miniſterio:deus autẽ infundit lumen ſapientiæ.Ideo ſequitur: *Vnus eſt enim magiſter,* ſcilicet autoritate, ſ. qui illuminat hominẽ interius:quod alius nõ poteſt.Pſal.70.Deus docuiſti me à iuuentute mea, &c. Vnde Chryſoſt. Si autem homo hominem erudiret,omnes homi-

mines diſcerent, quia doctores habent: nunc autẽ quia non homo docet ſed deus, ideo multi docentur ſed pauci diſcunt. Hæc ille. *Omnes enim fratres eſtis.* Vbi diſſuadet appetibum laudis ratione poteſtatis. Nullus enim debet ſibi vſurpare poteſtatem ſuper alium niſi vocatus tanquam Aarõ: quia omnes æquales ſumus fratres ab vno, ſcilicet deo facti: & ab vno, ſ. Adam geniti: ad vnã hæreditatẽ vocati, ſcilicet regnũ cælorum. *Et patrem nolite vocare ſuper terram. Vnus eſt enim pater veſter qui in cœlis eſt.* q. d. Autoritatem generãdi, ſiue carnaliter, ſiue ſpiritualiter, nolite alicui terreno patri aſcribere: ſed deo. Malach. 2. Nunquid non eſt vnus pater omniũ noſtrorũ? Vnde Chryſoſt. ſuper Mat. In mũdo enim quamuis homo hominẽ generat, tamen vnus eſt pater qui omnes creauit. Nõ enim initiũ vitæ hominis ex parẽtibus: ſed tranſitũ vitæ per eos accepimus. Hæc ille. *Nec vocem magiſtri: quia magiſter veſter vnus eſt Chriſtus.* Sed diceres, ex quo opera trinitatis ſunt indiuiſa, vt dicit Auguſt. de trinitae libro primo. Et Chriſtus dixit Matth. 10. Non vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri qui loquitur in vobis. Cur magiſterium hic ſpecialiter attribuitur Chriſto, & nõ patri vel ſpiritui ſancto? Reſpõdetur, quia Chriſtus eſt dei virtus & ſapientia. 1. Corint. 1. Item in Chriſto theſauri ſunt omnes ſapiẽtię & ſciẽtiæ. Coloſ. 2. Item Chriſtus eſt fons ſapientiæ & verbum dei in excelſis. Eccle. 1. Item Chriſtus ideo eſt miſſus in mundum, vt eſſet hominibus magiſteriũ & adiutoriũ, vt dicit Auguſt. licet hæc omnia attribuuntur trinitati: tamẽ Chriſto ſpecialiter. Nota, magiſter appellatur qui erudit exẽplo. Rabbi verò dicitur qui erudit verbo. Tunc ſubdit; *Qui maior eſt veſtrũ erit miniſter veſter:* hoc eſt, qui vult alios præuenire regẽdo, debet illos præuenire obſequẽdo. Eccl. 32. Rectorẽ te poſuerũt noli extolli, ſed eſto in illis quaſi vnus ex illis. Origenes: Qui proponit verba diuina, ſciénsq; fructificat: nequaquam ſe magiſtrũ ſed miniſtrũ fateatur. Ideo ſubdit: *Qui autem ſe exaltauerit humiliabitur,* id eſt pro honore habebit dedecus: pro laude habebit infamiã. Remig. Omnes qui ſe de ſuis meritis extollũt, apud deũ humiliãtur. Et qui ſe in beneficiis humiliãt, apud deũ exaltãtur. Pro quo ſciẽdũ, triplex eſt ſuperbia. Prima in affectu: & illã habuit Lucifer in cœlo. Eſa. 14. In cœlũ conſcendã ſuper aſtra dei exaltabo ſolium meũ. Et hęc orta eſt in cœlo & impugnat homines cœleſtes: ſicut diſcipulos Ieſu. Luc. 22. Facta eſt contentio inter eos, quis eorũ maior videretur eſſe. Secũda in intellectu, ſ. in

appetitu ſciẽtiæ.Et oriebatur in paradiſo in primis parentibus Gen.3.Eritis ſicut dij ſcientes bonũ & malũ. Heu multi vexantur tali ſuperbia:de quibus Eſa.5. Væ vobis qui ſapientes eſtis in oculis veſtris,& corã voſmetipſis prudẽtes.Tales nõ appetũt ſcientiã dei ſed mũdi.Hiere.4.Sapientes ſunt vt faciãt mala: bene autẽ facere neſcierũt.Et 1.Corinth.3. Sapiẽtia huius mundi ſtultitia eſt apud deũ.Tertia in actu:& hæc eſt diſperſa in toto mundo, vt vnus alterũ opprimat:dicitur illud Sapien. 2. Opprimamus pauperẽ iuſtum:& nõ parcamus viduæ,&c. ſit fortitudo noſtra lex iniuſtitiæ noſtræ.Ab hoc peccato debemus cauere:quia eſt maximũ.Pſal.18.Emundabor à delicto maximo. Nã eſt corona aliorũ omniũ.Eſa.28.Væ coronæ ſuperbiæ. Nã eſt regina aliorũ vitiorũ.Nam ſicut regina nõ ambulat ſolitariè ſed cũ ſocietate:ſic ſuperbia.Eccle.10. Initiũ omnis peccati ſuperbia:qui tenuerit illã implebitur maledictis, ſ.vitiis. Gloſ. interlinearis:De ſuperbia naſcũtur hæreſes,ſciſmata,detractiones,inuidiæ,verboſitates,iactantiæ,contentiones,& hujuſmodi quæ ex cupiditate procedũt. Secundo regina requirit magnas expenſas:& ſic ſuperbiæ non ſufficiunt principatus, ducatus,& epiſcopatus.Vnde Eccle.21.Domus quæ nimis locuples eſt annihilabitur ſuperbia. Tertiò regina eſt caput regionis.Et ſic ſuperbia aliorũ peccatorũ.Eccle.25.Non eſt caput nequius ſuper caput colubri,id eſt ſuperbiæ.Vnde Chryſoſt. Tolle hoc vitiũ: quia ſi nõ velint homines apparere hominibus ſine labore,omnia vitia reſecãtur. Figuratur Exo.12.Dum primogenita Pharaonis moriebãtur,filij Iſraël liberati ſunt.Et 1.Reg.17.Golias in fronte percuſſus à Dauid mortuus eſt, & filij Iſraël ſaluati erãt.Et ſic per abiectionẽ ſuperbiæ fugatur diabolus, & ſaluabitur fidelis populus. Item ſuperbia eſt vitãda: ideo quia ſignũ damnationis.Grego. Euidẽtiſsimũ ſignũ reproborũ eſt ſuperbia,electorum humilitas.nam videmus ſub cuius principis vexillo homo militat,illius dicitur eſſe miles.Et ſic homo repertus ſub vexillo humilitatis,eſt miles dei.Repertus vero ſub vexillo ſuperbiæ,eſt miles diaboli.Iob 41.Rex eſt ſuper omnes filios ſuperbiæ. Item ſuperbia eſt vitanda, quia ſuperbus peccat in ſe nõ cognoſcens quid ſit:cùm enim ſit cinis & puluis tendit ſurſum quaſi elementũ ignis.Peccat in proximum per diſcordiã.Prouer.13.Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt.Peccat in deũ: quia reputat omnia habere à ſe & nõ à deo:nõ attendẽs illud.1. Corin.4.Quid habes quod nõ accepiſti? Ideo Eccl.10.Odibilis

coram

coram deo & hominibus eſt ſuperbia. Ideo dicit: *Qui ſe exaltat humiliabitur*, ſ. per deſcenſum ad inferos. Pſal. 100. Non habitabit in medio domus meæ, faciens ſuperbiam. Et econtra: *Qui ſe humiliat exaltabitur*. Iob 22. Qui humiliatus fuerit erit in gloria.

FERIA IIII. ENARRATIO XXX.

Neſcitis quid petatis. Matthæi 20. *Marci* 10.

COmmune eſt prouerbium, qui cũ brachio incuruato ante conſpectum magnorũ accedit: ille citius intromittitur & in precibus ſuis exauditur. Spiritualiter: Si volumus exaudiri & intromitti in curiam regis cœleſtis: tũc in hoc ſacro tẽpore debemus accedere ad deum per inclinationẽ brachij, i. per orationis humilitatẽ. Eccle. 35. Oratio humiliantis ſe, nubes penetrat. Figuratur 3. Reg. 10. Regina Saba attulit aurum & argentum. Et ſic tu aurũ dilectionis & argentum caſtitatis. Sine his enim homo nõ intromittitur neq; exauditur. Deute. 16. Non appareas in conſpectu dei tui vacuus. Ergo tali dicetur: *Neſcitis quid petatis*. Ergo eccleſia ſancta hodie incuruat, id eſt humiliat ſe in introitu, dicens: Ne derelinquas me, &c. Collecta: Populũ tuum quæſumus domine propitius reſpice, &c. In epiſtola Heſter 13. quæ orauit: Domine deus miſerere populo tuo, quia volunt nos inimici noſtri perdere & hæreditatem tuam delere: ne deſpicias partem tuam quam redemiſti tibi ex Aegypto. Si decreueris nos liberare cõtinuo liberabimur. Ecce quàm pulchrè orauit. Primo humiliauit ſe. Secũdo redẽptionis recordata fuit. Tertio in voluntate dei omnia poſuit. Hoc nõ fecit hæc mulier cũ filiis ſuis. Ideo à domino audiuit: *Neſcitis quid petatis, poteſtis bibere, &c.* Aliud thema. Peregrinus conſtitutus in via extra propriam regionẽ habet deſideriũ ad patriã: & quærit & interrogat de via. Moraliter. Et ſic nos. Pſ. 38. Aduena ego ſum apud te & peregrinus, &c. Animus noſter nõ eſt quietus in via. Aug. Feciſti nos ad te, inquietũ eſt cor noſtrũ donec requieſcat in te. Idcirco debemus quærere & petere viam quæ ducit ad patriã, vt poſsimus habere ſaluum conductũ. Hoc facit eccleſia in introitu, dicens: Ne derelinquas me domine. Et Pſ. 6. Domine ne in furore tuo arguas me. Hunc Pſal. ſecundũ Greg. fecit Dauid pro ſeipſo recordãdo propria peccata quæ fecit, ſ. adulterium, homicidiũ, & numerando populum. 2. Reg. 24. Timẽs ne in memoria incideret in peccata, rogauit pro ſaluo cõductu. Et ſic eccleſia facit in collecta orans: Populũ tuum quæſumus domine propitius reſpice, & quos ab eſcis carnalibꝰ præcipis abſtinere: à noxiis quo-

que vitiis ceſſare concede. Et ſic in epiſtola Heſter 13. Domine deus miſerere populo tuo,&c. Et ſic nos petere debemus vt dominus aſsiſtat nobis,ne erremus à via patriæ.Sed via ducens ad patriã,ſcilicet Hieruſalem quę ſurſum eſt:eſt tribulatio & paſſio.Actu.14. Per multas tribulationes oportet nos intrare, &c. Idcirco dicit:*Poteſtis bibere calicem,&c.*In ſumma euangelij duo innuuntur.Primo acerba paſsionis reuelatio.Secundo fatuę petitionis correctio.Vel ſic:In ſumma euãgelij duo dominus inſinuat. Primo eius paſsionem prædicit ibi.*Aſcendens Hieroſolymam.*Secundo indiſcretè petentes redarguit,ibi:*Neſcitis quid petatis.* De primo dicit,In illo tempore,ſcilicet cũ veniſſet de Galilæa,& venit trans Iordanem in fines Iudeæ:& ibi multos curauit. *Poſt hec aſcendit Hieroſolymam:*quia in alto eſt ſita:*aſſumpſit diſcipulos ſuos ſecretè*,ſcilicet ne alios ſcandalizaret. Vbi nota,dicit ſecretè ad deſignandum quòd iſtis in tribulationibus poſitis reuelantur ſecreta.Vnde Ezech.eiuſdem cap.1.iuxta flumen Chobor,quod interpretatur grauedo,apertum eſt cœlum & vidit viſionem dei.Actu.7.Stephanus percuſſus lapidibus. Et Ioãnes in Pathmo inſula vidit oſtium apertum in cœlo. Apocal.4. Item ad deſignandum quòd ſecreta non debent omnibus manifeſtari.Eccleſia.8.Non omni homini manifeſta cor tuum,ne fortè inferat tibi falſam gratiam & conuitietur tibi. Eccleſi.6. Multi pacifici ſint tibi: conſiliarius autem vnus ſit tibi de mille.Reuelauit aſcendentibus ad deſignandum illud.Actu.14.Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum.

Nota ſecundum ſanctum Thom. Homo non debet de facili recipere ſecretum aliquod extra confeſsionẽ,& præcipuè quando dicit:Dico tibi tanquã ſacerdoti,vel ſicut in confeſsione. Et cùm aliquis promittit tale ſecretum ſe velle tenere,ex illa promiſsione tenetur illud ſecretum celare ac ſi in confeſsione haberet.Et transgreſſor reuelãs tale ſecretum peccat mortaliter. Et ſi illa ſecreta quæ ſunt pro bono particulari ſunt celanda: multò magis illa arcana conſilia quæ fiunt pro bono cõmuni. quia Chriſtus myſteriũ mortis in ſecreto diſcipulis nuntiauit, ne alij ſcãdalizarentur:& ne diuulgata impedirentur.1.ad Cor. 2.Si enim cognouiſſent,nũquam dominũ gloriæ crucifixiſſent. Et ait illis prędicando paſsionem ſuam.Et hoc ideo ſecundum Grego.Iacula præuiſa minus feriunt.ideo prædicit:*Ecce aſcendimus Hieroſolymam.* Quia appropinquauit hora paſsionis, ergo etiam voluit appropinquare loco paſsionis, ſcilicet Hieruſalẽ: quia

quia ille locus fuit obligationis.Sed Iudæorum oblatio non potuit delere peccata.Pſal.Holocauſtum pro peccato non poſtulaſti:tunc dixi,ecce venio:nam erat agnus dei. Ioan.1. *Et filius hominis traditur principibus ſacerdotum*.Et dicit filius hominis:quia ſecundum quòd homo,Chriſtus paſſus eſt. Figuratur Gene.22. Iſaac immolatus,ſed aries inter vepres occiſus,id eſt homo ſub corona ſpinea.Sed diceres, Cur non dicit ſe filium dei cũ à parte digniori debeat fieri denominatio? Reſpondet Remigius ꝙ Chriſtus ſecundum illam naturam nominat ſe ſecundũ quam pati poterat. Secundo ad deſignandũ quòd pro nobis factus eſt homo.Tertio ſe humiliat vt nos exaltaret.Sed diceres,Cur Chriſtus toties diſcipulis paſsionem ſuam prænuntiauit? Reſpondetur primo vt daret intelligere quod non ex neceſsitate, ſed propria voluntate pateretur. De quo Aug.4.de tri.ca.13. ponẽs differẽtiam inter mortem Chriſti & noſtram, dicit: Mors corporis noſtri eſt à ſpiritu deſeri.Ratio quia ſpiritus volens deſeruit deum: deſeruit verò corpus inuitus. Secundo ſicut deum deſeruit quia voluit:& ſic corpus deſerit etiam ſi noluerit:Chriſtus autem ad mortẽ acceſsit,quia eam voluit,&c. Eſa.53.Oblatus eſt,quia voluit.Ioan.10. Poteſtatem habeo ponendi eam,& poteſtatem habeo iterũ ſumendi eam,Secundo ſecundũ Hiero. nobis in exemplum ne obliuiſceremur paſsionis eius:ſed iugiter meditationẽ mortis eius haberemus. Eccle.29. Gratiam fideiuſſoris tui ne obliuiſcaris:dedit enim pro te animam ſuam. Sed heu multi ſecundum Pſ. 105.obliti ſunt deum qui ſaluauit eos.Tertio ne ſcandalizarẽtur diſcipuli ſi ſubito aduenerit.Sed diceres, Cur prænũtiauit paſsionem aſcendentibus cùm dicit: *Ecce aſcendimus?* Reſpondetur ad deſignandũ quòd paſsiones faciunt nos aſcendere ad vitam æternam. Ratio,quia tribus modis in rebus naturalibus aliqua aſcendũt.Primo naturaliter leuia.Philoſophus 4.phyſicorũ:Omne leue ſurſum.vt patet in flãma,ſimiliter in pluma:ſic tribulationes naturales alleuiãt.Primo exonerando ab onere peccati & nequitiæ: quia frequenter tribulationes faciunt hominem dimittere peccatũ & redire ad pœnitẽtiam.Sic canes mordaces faciunt lupũ dimittere ouem & fugere in ſyluam.Eccl.11.Militia vnius horæ obliuionem facit luxuriæ magnæ.Hebr.12. Deponentes omne pondus & circunſtans nos peccatum:per patientiam curramus ad propoſitũ nobis certamen.Secundo alleuiat deſiccando humorem concupiſcentiæ.Sicut enim lignum viride alleuiatur cum deſiccatur

vel aduritur in igne:ſic caro igne tribulationis aduſta animam non grauat ſua concupiſcentia.Greg.Ideo concupiſcentia poſſedit cor Salomonis, quia ipſum nulla exterius exercuit diſciplina tribulationis. Tertio alleuiat ſeparando à terreſtritate auaritiæ,ſicut vapores à calore ſolis educti ſubtiliantur & alleuiantur : ſic tribulatio ſoluit vinculum quo anima ligatur rebus terrenis,ſcilicet amore mundi. Sicut ignis fornacis Babylonis ſoluit vincula trium puerorũ:& ſic tribulatio mundi vinculum terrenorũ.Greg. Deus electis aſperũ facit iter in via ne obliuiſcantur eorũ quæ ſunt in patria.Figuratur Gene.7.Aquæ multiplicatę ſunt & eleuauerunt aquã in ſublime à terra.Secũdo aliqua aſcendũt artificialiter:vt aquæ in ductibus fontium, quia quantũ deſcendit tantũ aſcẽdit:& ſic facit aſcẽdere humilitas,Luc.18.Qui ſe humiliat exaltabitur.Sed tribulationes maxime humiliãt.2.Corin.12.Ne magnitudo reuelationũ extollat me,datus eſt mihi ſtimulus carnis meę angel9 Sathanæ qui me colaphizet.Tertio aliqua aſcendũt violẽter, ſicut lapis proiect9 in altũ aſcendit ex violentia,quãuis ſit contrã naturã ſui. Sic & tribulatio facit interdũ hominem pigrum ſurgere à peccato,& per pœnitentia aſcendere ad deũ:ſicut aſinus qui cecidit verberibus percuſſus à terra ſurgit.Greg.Mala quę nos hic premunt ad deum ire cõpellunt. Nota Bern.dicit:Bonus miles non ſentit ſua vulnera cũ vulnera regis intuetur.Ambr.in exame.Culices non tangũt te ſi abſynthiũ cum oleo coquas & te vngas. Sic tribulatio & pœnitentia non te tædet ſi abſynthio paſsionis & oleo cõpaſsionis Chriſti fueris inunctus.Grego.Nil tam graue quod non ſuſtinetur dũ paſsio Chriſti intuetur.Tunc ſubdit:*Et condamnabunt eum morte*.ſ.per falſos teſtes:*& tradẽt eum gentibus ad illudendũ* Vt ſic hodierna die illudetur à multis.Nota aliquis illuditur ab aliquo tribus modis.Primo quãdo aliquis alteri cõmittit aliqua bona quæ poſtea vult rehabere, & ille reddere nõ poteſt talis illuditur.Et ſic Chriſtus cõmiſit nobis corpus & animam & diuitias tẽporales.De anima quærit amorẽ.Luc.10.Dilige dominũ deũ tuũ ex toto corde tuo,&ex tota anima tua,&c. De corpore laborem ieiuniorum ad Rom.12.Exhibite corpora veſtra hoſtiam viuentem,&c.De diuitiis quærite eleemoſynas dare pauperibus. Apoc.3, Ego ſto ad oſtiũ & pulſo,ſ.in perſona pauperum. Sed heu de anima reddimus ei malas cogitationes. Eſa.5.Expectaui vt faceret vuas & fecit labruſcas.Itẽ de corpore redditur ei fornicatio & ebrietas. Item de tẽporalibus nihil

paup

pauperibus ſed hiſtrionibus:hi Chriſtum illudunt. Secundo illuditur quis quando ei aliquid promittitur & non redditur: & ſic Chriſto promiſimus in baptiſmo ſeruare puritatē.Pſ.118.Iuraui & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ.Eccl.5.Si quid vouiſti deo ne moreris reddere:diſplicet ei infidelis& ſtulta promiſſio.Infidelis dicitur promiſsio,quando vouetur in die neceſsitatis,& ceſſante neceſsitate mutatur propoſitum. Stulta promiſſio eſt quæ nō cedit ad honorem dei,vt leuare feſtucā: vel etiā ſi ſit de bono tamen impoſsibili,quod heu multi faciunt. Contra quos Pſ.75.Vouete & reddite domino deo veſtro. Tertio illudit quis dum laborat ſub ſpe lucri & tamen nil reportat niſi malū. Et ſic Chriſtus multum laborauit circuneundo vicos & plateas & ciuitates. Et de illo cōqueritur Pſ.Pretium meum cogitauerunt repellere,cucurri in ſiti:ore ſuo benedicebant & corde ſuo maledicebant,vt ſolent illudi fatui.Pſal.34.Retribuerunt mihi mala pro bonis.Et flagellabunt & crucifigent eum. Nota hic, licet adhuc non ſit tēpus paſsionis:tamen legitur euangeliū hodie de paſsione domini multis de cauſis propter hoc,vt ad ſuſtinendum pœnitentiā homines fortius animentur. Nam pœnitētia continet in ſe tria. Primo continet contritionē,& hoc adducit paſsio,ſ.in ſciſsione petrarū.ad deſignandū quòd paſsio domini corda lapidea frangit ad contritionem:vt patet in adamāte qui nec malleo,nec igne ſed ſanguine hirci frangitur. Secūdo continet pœnitentia confeſsionē,& ad hoc inducit paſsio domini.Figuratur Ioan.19. Tēpore mortis Chriſti monumēta aperta ſunt.Spiritualiter,monumentū eſt cor fetidū,peccatis plenum,in quo tot mortui quot peccata mortalia:hoc debet aperiri & mortui,i.peccatores debent reſurgere. Epheſ.5. Exurge à mortuis & illuminabit te Chriſtus.Tertio ad pœnitentiā requiritur ſatisfactio.& cōſiſtit in tribus,ſ.ieiunio, oratione & eleemoſyna.Et hæc docentur in memoria paſsionis domini.Primo per memoriā paſsionis inducimur ad ieiuniū.Nam homo cōſiderare debet ꝙ Chriſtus ieiunauit & eſuriit. Primo enim eſuriit,& nō habuit comedere niſi lapides.Mat.4. Accedēs tētator dixit ei: Si filius dei es, &c. Secundo non habuit niſi folia fici, Matth.21.Tertio ſitiuit.Ioan.19.Sitio, Et ſic impletum eſt in eo illud.Pſalm.68.Dederunt in eſcam meam fel.&c.Secundo memoria paſsionis inducit nos ad orandum : quia Chriſtus orauit in cruce. Lucæ 23. Pater dimitte illis,&c. Et Hebræ.5. Orauit cum lachrymis,& exauditus eſt pro ſua reuerentia. Tertio in-

ducit ad dandum eleemoſynas. Nam Chriſtus tempore paſſionis ſuæ large diſtribuit bona ſua: nobis corpus & ſanguinem, Ioanni matrem, latroni paradiſum, peccatoribus veniam, patri ſpiritum. Deinde indiſcretè petentes arguit dicens: *Tunc acceßit mater filiorũ Zebedei.* Naturale eſt, ꝙ parentes optant filiis bona: principaliter autẽ matres, & hoc duplici de cauſa. Primo quia ſunt certiores de filiis. Secũdo qa plures tribulationes habent cũ eis quàm patres. *Adorans eum & petẽs aliquid ab eo,* ſ. in generali vt cõceſsione facta in generali minus poſſet ſibi denegare in ſpeciali. *ait: Quid vis?* Nõ vt inſci⁹ interrogat, ſed vt petitio ſua oſtẽderetur irrationabilis ex eius verbis. *Ait illi: Dic vt ſedeât hi duo filij mei vnus ad dexterã, & vnus ad ſiniſtram in regno tuo.* Hæc petitio proceſsit ex hoc: quia apoſtoli exiſtimabant Chriſtũ temporaliter regnaturũ in Iſraël, vt patet Act. 1. Domine ſi in tempore hoc reſtitues regnum Iſraël: Nõ mirum quia adhuc erant carnales per ſpiritũ ſanctum nondum confirmati. Dixi ſecundo innuitur fatuæ petitionis correctio. *Neſcitis quid petatis.* Hic reſpondet diſcipulis & non matri: quia petitio orta eſt ex eis. q. d. inſipienter petitis. Sciendũ multi errant in petitione. Primo petentes deum, & cum hoc quærendo artes magicas: de quibus Eſa. 16. Ingredietur ad ſancta ſua vt obſecret & non valebit. 4. Reg. 1. Nunquid non eſt deus in Iſraël, vt eatis ad conſulendum Beelzebub deum Accaron? Et 1. Paralip. 10. Mortuus eſt Saül propter iniquitates ſuas, Sequitur: Et inſuper pythoniſſam conſuluit & non ſperauit in domino, propter quod interficit eum, &c. Iaco. 1. Si quis indiget ſcientia, poſtulet à deo in fide nihil hæſitans. 1. Corinthi. 10. Non idololatræ efficiamini, &c. Pſal. 105. Immolauerũt filios ſuos & filias ſuas dæmoniis & non deo. Vnde Dan. 14. Dixit Daniel regi de idolo Bel: Erras rex: iſte enim eſt intrinſecus luteus, foris ſecus æreus: neq; comedit aliquando. Secundo petentes nociua, ſcilicet hic temporalia: vel quæcunq; carni delectabilia. Prouer. 1. Vſquequo paruuli diligitis infantiam, & ſtulti ea quæ ſibi ſunt noxia petunt. Verè nociua adulter petit cum nequius videat. 1. Corinth. 6. Fornicatores adulteri regnum dei non poſsidebunt. Aliqui petunt gladium potentiæ. Eccle. 7. Noli quærere ab homine ducatum: neq; à rege cathedram honoris. Aliqui laqueum auaritiæ. 1. ad Timoth. 6. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli. Salomõ petiuit liberari à tali laqueo. Prouerb. 30. Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi: tantum victui meo

& ui meo tribue neceſſaria. Matt.6.Panem noſtrum quotidianum,&c.Tertio petentes in peccato mortali. Pſal.65.Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo non exaudiet dominus.Ergo petentes ſint ſine peccato mortali.1.Ioan.3.Fiduciam talem habemus ad deum, & quicquid petierimus, accipiemus ab eo,&c. Si cor plenum inuidia,manus auaritia, & ſic de aliis nõ exaudiemur. Eſa.1.Cùm multiplicaueritis orationes veſtras nõ exaudiã,&c. Quarto contra voluntatem dei. 1. Ioan.5. Quæcunque petierimus ſecundum voluntatem eius audit nos,ſcilicet ad ſalutem animæ.Nam docuit Luc.11.& Matth.7.Petite & accipietis. Iſido.de ſum.bo.Sæpe deus non exaudit ad voluntatem, ſed ad vtilitatem: vt patet de Pau.2.Corin.2.qui ter rogauit dominum: inauditus tamen manſit, quia tentatio carnis ad animæ ſalutẽ ſibi vtilis fuit.Quinto nõ habentes meritũ.Et ſic diſcipuli:quaſi diceret eis dominus:Non ſeminaſtis, & vultis metere. Pſal. 125.Qui ſeminat in lachrymis,in exultatione metet. Item denarius non datur niſi prius laboretur in vinea. Matth.20. Et 2. Timot.2.nullus coronabitur,&c.Nec illi volũt habere brauiũ. 1.ad Corin.9.Sic currite vt cõprehẽdatis. Ideo Iaco.4.Petitis & nõ accipietis:quia malè petitis.Sexti qui petũt,& inimicis non dimittũt.Augu.Vnuſquiſq; talẽ indulgẽtiã accepturus eſt à deo qualẽ dederit proximo.Anaſta. Si iniuriã nõ dimittis, nõ orationem pro te facis,ſed maledictionem ſuper te inducis.

FERIA V. ENARRATIO XXXI.

Operamini non cibum qui perit,&c. Ioannis 6.

LIcet omnia bona appetuntur à creatura, ſcilicet rationali,maximè tamen vita à qualibet etiam creatura ſenſibili deſideratur.Inde eſt ꝙ piſces cùm ſentiunt ſe capiendos, vt vitam conſeruent in profundum aquarum ſe mergunt. Aues verò in altum aëris ſe leuant:feræ ſiue beſtiæ ad interiora deſerti currunt.Inde etiam eſt ꝙ dominus in veteri lege obſeruatoribus præceptorũ ſuorum pro maximo vitam pollicetur,dicens: Exod.20.Honora patrem & matrem omni tẽpore vt longæuus ſis ſuper terram. Cùm ergo hęc vita licet tranſitoria & caduca, tamen diligatur, & etiã pro ea obſeruãda multa interdũ pericula homo incurrat:quãtò magis vitã in æternũ mãſurã, & ſine tædio feliciter duraturã debet meritò deſiderare?Ad huiuſmodi ergo vitã æternã promerendã,acquirẽdã pariter & tenẽdã:vtile homini eſt cibũ nõ corporalẽ,ſed ſpiritualẽ,qui nõ perit ſed vitã præſtat perfectã,ſumma inquirat diligẽtia. Ipſoq;

inuento vtiliter vtatur. De quo cibo ſaluator in hodierno euãgelio tria tangere cõprobatur. Primum eſt cibi ſpiritualis fructuoſitas, quam duratio probat æternalis, ibi: *Operamini nõ cibũ qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam.* Vbi ſciendum ꝙ virtus huius cibi cõſideratur in hoc ꝙ non perit: quod ſic habet: videri. Corporalia enim ſunt quædã ſimilitudines ſpiritualium, vtpotè ab eis creata & deriuata: & ideò imitantur ipſa ſpiritualia aliquo modo. Sed corpus ſuſtentatur cibo: ergo illud quo ſuſtẽtatur ſpiritus dicitur eius cibus quicquid ſit illud. Illud quo ſuſtẽtatur corpus cùm trãſeat in corporis naturam corruptibilẽ perit: ſed cibus quo ſuſtentatur ſpiritus eſt incorruptibilis: quia nõ mutatur in ipſum ſpiritũ, ſed potius ecõuerſo ſpiritus in cibum. Vnde dictũ eſt per Augu. Cibus ſuum grandiũ, creſce & manducabis me: non me mutabis in te, ſed tu mutaberis in me. Ideo de tali cibo dicit hic dominus: Operamini, q. d. operãdo quęrite vel operibus mereamini, non cibũ qui perit, ſ. corporalẽ. Iuxta illud 1. Corin. 6. Eſca vẽtri, eſt vẽter eſcis: deus hũc & hãc deſtruet, quia nõ ſemper erit vſus ciborũ, ſed illũ cibũ operamini, ſ. ſpiritualẽ qui permanet in vitã æternã. Qui tãta virtute ſtomachũ mẽtis ſemel acceptus cõfortat, vt ſatietatẽ perpetuã ſimul & immortalitatẽ animæ largiatur. Qui quidẽ cibꝰ eſt ipſe deus inquãtũ eſt veritas cõtẽplãdo, & bonitas amãda, quibus reficitur ſpiritꝰ. Prouer. 9. Comedite panẽ meũ, &c, Eccl. 15. Cibabit eũ pane vitæ & intellectus. Eſt etiã obſeruãtia mãdatorũ. Ideo Ioã. 4. Meus eſt cibus vt faciã volũtatẽ eius qui miſit me vt perficiã opus eius. Et etiã verbũ dei: quo anima mundanis cõcupiſcẽtiis fatigata reficitur. Matt. 4. Nõ in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo qđ procedit de ore dei. Eſt etiã lectio ſiue meditatio diuinarũ ſcripturarũ. Sed proſtremo perfectiſsimus atq; ſemper exoptãdus animabus eſt myſteriũ corporis Chriſti, qui ad æternã & beatã vitã refecto proficit. In illo ſenſu hic dominus cibũ qui permanet in vitã æternã intelligi voluit. De quo Ioã. 6. *Ego ſum panis vitæ.* Sequitur ibidẽ: *Et caro mea verè eſt cibus: & ſanguis meus verè eſt potus.* Sed quis ſit dator huius cibi inſinuat cũ ſubiũgit. *Quem filius hominis dabit vobis.* Si dixiſſet filius dei, mirũ non fuiſſet. Sed ſecundũ hoc quòd filius hominis dat hunc cibũ, magis eleuat ad attenuationem. Spiritualiter, tamen ideo filius hominis dat, quia natura humana infirma per peccatum faſtidiebat ſpiritualẽ cibum: nec poterat in ſua ſpiritualitate ſumere. Vnde oportuit quòd filius

dei

dei carnẽ aſſumeret,& per eam reficeret nos, iuxta illud Pſal. 22. Paraſti in conſpectu meo menſam,&c. Vnde etiam quia ſacerdos miniſter eſt huius cibi non largitor: diſpenſator eſt & non autor. Filius enim hominis qui ſaluator eſt & dominus omnium ipſe nobis hunc dat cibum. Seipſum vtique dat nobis vt in eo maneamus, & ipſe maneat in nobis. Sed vnde habeat autoritatem dandi oſtendit dominus cùm dicit: *Hunc enim pater ſignauit deus*: hoc eſt ſignum quod ei dedit quomodo propriũ ſibi eſſe oſtenderet: per quod cæteris filiis hominum comparari non poteſt. Et hoc ſignum fuit eminentia plenitudinis gratiæ. Vnde Pſal. 44. Vnxit te deus, deus tuus oleo lætitiæ,&c. Vel ſecundum Hylarium: Signauit, id eſt ſigillauit. Quando enim ſigillum in ceram imprimitur, cera retinet totam figuram ſigilli. Sic filius dei inquantum homo totam figuram patris accepit, quia in natura humana deus pater impreſsit verbum, id eſt filiũ qui eſt ſplẽdor gloriæ & figura ſubſtãtiæ eius. Ad Hebr. 1. Vel ſecundũ Chryſo. Signauit, id eſt ad hoc ſpecialiter eum deus pater inſtituit, vt daret vitã æternam mũdo. Ioan. 10. Ego veni in mũdum vt vitã habeant. Sic enim quando aliquis eligitur ad aliquod magnum officium peragendum debet ſignari ad aliud. Luc. 10. Poſt hæc deſignauit dominus,&c. Conſequenter pro ſecũdo principali tãgit qualitatem habendi hunc cibũ quæ æſtimatio exiſtit internalis, id eſt fides. *Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus vt operemur opera dei?* quaſi dicerẽt: Nihil credimus æternũ niſi deũ, ſed tamẽ de hoc cibo qui pmanet in æternũ dicas nobis: eſt ne aliquid diuinũ,& ſi ſit qũo ergo hunc cõſequi poſſumus:& per quæ opera eũ mereri valemus? *Reſpondit Ieſus & dixit eis: Hoc eſt opus dei quòd credatis in eũ quẽ miſit ille.* quaſi dicat, per fidem poteſtis hunc cibum mereri. Sed diceres quid eſt quod apoſtolus ad Roma. 4. diſtinguit opera contra fidem, dicens: quòd Abraham non eſt iuſtificatus ex operibus, ſed ex fide. Dicendum eſt quòd ibi fides non diſtinguitur contra opera exteriora. Hic autem fides dicitur eſſe opus tantùm manens in anima. Alio modo poteſt fides computari inter opera exteriora, non quòd fides ſit ipſa opera: ſed quòd ſit eorum principium. Hæc autem fides intra ſe eſt, non quæ in multis eſt: quia multi confitentur ſe noſſe deum, factis autem negant: ſed ea quæ per dilectionem operatur. Conſiderandum etiam quòd fidem non opus noſtrũ, ſed opus dei dixit: vt nemo putet fidem à ſe habere ſiue aliud bonum: nec de ſuis viribus glorie-

tur:ſed qui gloriatur,in domino glorietur. Et dicat cum apoſtolo.1.Corinth,15.Gratia dei ſum id quod ſum. *Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu ſignum facis vt videamus & credamus?* quaſi dicat ſecundum Chryſo.Cùm inuitas ad fidẽ, ideo vt credere tibi poſſimus volumus à te ſignum videre,quia licet quinq; millia hominum de quinque panibus ſatiaſti:nõ tamen propter hoc maior es Moyſe,qui pauit patres noſtros in deſerto manna. Sed ſi vis vt credamus tibi per tuum miraculum ſiue tuo ſigno : quotidie paſcas nos ſine labore noſtro & ſine fatigatione:& tũc credemus te maiorem fore Moyſe. Quia ſequitur : *Quid operaris? patres noſtri manducauerunt manna in deſerto ſicut ſcriptum eſt: Panem de cœlo dedit eis manducare.* Ac ſi dicerent:Iterum promittis nobis maiora quàm Moyſes, tu enim panes dediſti nobis hordeaceos:ille patribus noſtris manna de cœlo. Vnde dicunt patres manducauerunt manna in deſerto,nec dicunt : Deus pauit patres noſtros manna, ne videantur eum velle æquare deo : & ne videãtur Moyſen præferre Chriſto,quaſi in hoc eum allicere volentes quòd continuè eos paſcat. Reſponſio Chriſti ponitur ad præcedentia cùm dicitur: *Amen amen dico vobis: Nõ Moyſes dedit vobis panem de cœlo, ſed pater meus dabit vobis panem de cœlo verum.* Vbi ſciendum quòd Iudæi duo propoſuerunt Chriſto de cibo corporali, videlicet datorem Moyſen & locũ, ſcilicet cœlum, quæ duo remouet Chriſtus circa cibum ſpiritualem: quia dator eius non eſt Moyſes, ſed pater cœleſtis. Nec datur de cœlo aëreo ſed ſidereo. Vnde ergo dicitur:Nõ Moyſes, &c. Vbi enim eſt panis cœleſtis dicitur verus panis:nõ quòd panis cœleſtis datus in deſerto fuiſſet falſus,quia miraculum de mãna falſum nõ fuit:ſed dicitur verus cõtra mãna, quod panis figuratiuus illius fuit.Qui etiã panis de cœlo dicitur ſicut ſequitur: *Panis enim dei eſt qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo.* De cœlo dicitur deſcẽdere,quia Chriſtus ratione deitatis de cœlo oritur.Similiter etiã ratione humanitatis : quia anima immediatè à deo creatur:& virtꝰ formatiua corporis Chriſti fuit virtus ſpiritus ſancti.Ex hoc etiã cognoſcitur quòd de cœlo ſit,cũ propriũ facit effectũ,ſcilicet cùm dat vitã.Nã panis ille corporalis vitã nõ dabat quia omnes qui mãna mãducauerunt mortui ſunt,iſte autẽ dat vitã æternã.Cõſequẽter pro tertio principali tangitur edulus realis huius cibi,& quæ eius exiſtat exiſtẽtia finalis. Et primo tangitur petitio Iudæorum. *Dixerunt ergo ad eum: Domine ſemper da nobis hunc panem.* Volebant enim de cętæra

tero eſſe refecti ſine eſurie & labore, ſicut de muliere Samaritana dictũ eſt: Ioan. 4. Domine da mihi hanc aquam, &c. Verũtamẽ ſicut non intelligebat conditionem aquæ ſpiritualis, ſic nec iſti de pane ſpirituali. Ideo oſtendit eis Ieſus quid ſit ille panis, dicens: *Ego ſum panis vitæ, ſi quis venerit ad me nõ eſuriet, & qui credit in me non ſitiet vnquam.* Vbi ſciendum quòd verbũ ſapientiæ eſt ſpiritualis cibus mentis quo mens ſuſtẽtatur. Eccl. 15. Cibauit illum pane vitæ & intellectus. Et dicitur ille panis ſapientiæ eſſe panis vitæ ad differentiam panis corporalis; qui panis eſt panis mortis: quia non competit niſi ad reſtaurandum defectus mortalitatis. Vnde & ſolùm in hac vita corporali neceſſarius eſt. Sed panis ſapientiæ diuinæ eſt per ſe viuificatiuus nec habet mortem contrariam. Item panis corporalis non dat vitam, ſed tantum prçexiſtentem ſuſtentat ad tempus. Sed panis ſpiritualis ita viuificat quòd dat vitam. Nam anima incipit viuere quando adhæret verbo dei. Pſalm. 35. Apud te fons vitæ. Quia ergo omne verbũ ſapientiæ deriuatur à verbo dei vnigenito. Eccle. 1. cap. Fons ſapientiæ verbum dei reſidens in excelſo: ideo ipſum verbum dei principaliter dicitur panis vitæ. Et quia caro Chriſti verbo dei vnita eſt: ideo habet etiam quòd ſit viuificatiua. Vnde corpus eius ſacramentaliter ſumptum viuificatiuum eſt. Nam per myſteria quæ Chriſtus in carne ſua cõpleuit dat vitam mundo: & ſic caro Chriſti propter dei verbũ panis eſt nõ cõſuetæ vitæ, ſed illius quæ morte non reſoluitur. Et ideo caro Chriſti dicitur panis. Gen. penult. Aſer pinguis panis eius & præbẽs delicias regibus. Hunc panẽ qui comederit nõ eſuriet. Quod ſignificatur in eo quod dicitur: *Qui venit ad me non eſuriet: & qui credit in me non ſitiet.* Quod idem eſt ſecundũ Augu. Quia idem eſt venire ad eum & credere in eum, & hoc fide, ſ. forma charitate. Talis inquam dicitur non eſurire nec ſitire, quia habens deum per gratiam, nihil aliud deſiderat niſi ipſum deum, quem habet per gratiã plenius deſiderat habere per gloriam. Cibus autẽ & potus corporalis eſt contrariæ cõditionis: quia habitus in plenitudine in faſtidiũ vertitur. Vel quia corporalia nõ ſimul ſumuntur, ſed paulatim quaſi cũ metu. Et ideo ſemper reſtat aliud ſumẽdũ. Et propter hoc ſicut cõſurgit delectatio, & ſatietas eo iã ſumpto: ita deſideriũ iã reſtat ex ſumẽdo. Ideo corporalia nõ ſatiant in æternũ. Vel ideo quia corrũpuntur corporalia: vnde remanet memoria ex corrupto, & generatur iteratò deſiderium eorũ. Spiritualia verò & ſimul

leris impletum eſt illud Iob 12. Vſq; in præſentem diem remanet ſcelus malitię. Quamuis hoc peccatum ſingulare fuit apud Iudæos: tamen falſorum Chriſtianorum peccatum non minimum. Primo quia peccant contra ipſum quem ſciunt eſſe deū. Secundo peccant contra eum qui iam eos redemit. Auguſt. Vide, grandis malitia eorum qui Chriſtum crucifixerunt, maior eorum qui recte viuere nolūt: præcepta veritatis oderunt: propter quod omnes apparebimus in iudicio. De quo introitus: Ego autem, &c. vide infra. Aliud thema. *Malos male perdet.* Matt. 21. Marc. 12. Luc. 20. Videmus quòd homo citatus ad iudicium ille prius occupat ſe antequam compareat quomodo iuſtus cōpareat: & ſi minus iuſtus decernitur, tunc mancipabitur carceri. Spiritualiter, Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti. 2. ad Corinth. 5. & vnuſquiſque recipiet prout geſsit in corpore. De quo introitus: Ego autem in iuſtitia apparebo, &c. Ideo petit eccleſia in collecta: Da quæſumus omnipotens deus vt ſacro nos purificante ieiunio ſinceris mentibus ad ſancta vētura facias peruenire. Nam qui decernitur vt violentus & homicida, carceri inferni mancipatur. & ſic Iudæi: vt habetur figuratiuè in epiſtola, vbi decem fratres vendiderunt Ioſeph. Et ſic Iudæi Chriſtū. De quo euangelium: *Hic eſt hæres*, ergo punietur tēporaliter & æternaliter. De quo thema: *Malos male perdet.* In ſumma euangelij tria innuuntur. Primo collati beneficij multiplicatio, ibi: *Homo quidam, &c.* Secūdo tangitur deſtinati nūtij trucidatio, ibi: *Cùm autem tempus.* Tertio ponitur obſtinati populi dānatio ſeu conculcatio, ibi: *Cū autē venerit dominus vineæ, &c.* De primo dicit, In illo tempore, ſ. feria 2. poſt dominicam palmarū, *cù venisſet Ieſus in templum interrogabant eum ſcribæ in qua poteſtate hoc faceret.* & quis ei dediſſet hanc poteſtatem: *Reſpondit eis: Baptiſmus Ioannis vnde erat, de cœlo an de hominibus? At illi cogitabant intra ſe dicentes: ſi dicimus de cœlo, tunc dicet: Quare non credidiſtis illi. Si autem ex hominibus, timemus turbam. Et reſpondentes dixerunt: Neſcimus. Et ait illis: Neq; ego dico vobis in qua poteſtate hoc facio. Et reſpondit illis: Amen dico vobis publicani & meretrices præcedent vos in regno dei.* Ratio, quia egerunt pœnitentiā in prædicatione Ioannis. Sed Iudæi fuerunt obſtinati cogitantes occidere filium dei. De hoc ſubdit in parabola, dicens: *Homo quidam*, ſ. deus pater. Chryſoſt. Dicitur homo: non natura, ſed benignitatis ſimilitudine. Philoſophus in Politicis: Homo naturaliter eſt animal manſuetum & pium. Erat paterfamiliâs qui gubernat

omnem creaturam: ſicut paterfamiliàs domum: *Qui plantauit vineam.*, id eſt ſynagogam. Eſa. 5. Vinea domini exercituum domus Iſraël eſt. Hanc plantauit creando. Hiere. 2. Et te plantaui vineam meam electam, & tranſtulit eam in terram promiſsionis. Pſal. Vineam de Aegypto tranſtulit. *Et ſepem circumdedit eam*, id eſt cuſtodiam angelorum. Eſa. 62. Super muros tuos conſtitui cuſtodes. *Et fodit in ea torcular*. id eſt legem, quia multis præceptis eos torquebat: *Et ædificauit turrim*, id eſt templum propter altitudinem ædificij, & propter ſecuritatem refugij: *& locauit eam agricolis*. id eſt doctoribus & prælatis qui debet extirpare vitia tanquam ſpineas, & inſerere virtutes: *Et peregrè profectus eſt*. non mutando locum, ſed operando: liberum relinquens arbitrium. Vel ſecundum Chryſo. peregrè proficiſci longanimitatem habendo, quia non ſemper eorum peccatis pœnas induxit. Ioël. 2. Patiens eſt & multum miſericors. Dixi ſecundo tãgitur deſtinati nuntij trucidatio, ibi: *Cum autem tempus fructuum appropinquaſſet*. ſcilicet poſt legem datam fuit tempus fructuum bonorum operum. Remig. Tempus fructuum fuit cum ſuperatis hoſtibus terram promiſsionis colere ſecurè cœperunt. Ambro. Bene dicit, tempus fructuum non prouẽtuum. nullus enim fructus & prouentus extitit Iudæorum, non ſpirituali muſto, ſed cruore prophetarum redundabant. *Miſit ſeruos ſuos ad agricolas*, ſcilicet Moyſen & Aaron & prophetas vt acciperent fructus eius, ſ. legis & obedientiam deo & prælatis. Et agricolæ apprehẽſis ſeruis eius alium cęciderunt: vt Moyſen & Aaron qui fuerũt cæſi linguis Iudæorum licet non gladio. Deuter. 32. Vua eorum vua fellis, botrus amariſsimus, in quò inebriati prophetas occiderunt. Eſa. 5. Expectaui vt faceret vuas & fecit labruſcas. Pſ. Irritauerunt Moyſen in caſtris Aaron ſanctum domini. Et iterum vexatus eſt Moyſes propter eos. Alium occiderunt ſicut Eſaiam qui ſerratus eſt ſerra lignea ex pręcepto Manaſſæ regis Iuda. Et ſicut Amos quem Othoſias per tempora transfixit. Aliũ lapidauerunt vt Zachariam quem rex Ioab lapidari iuſsit inter templum & altare. Et Hieremias ſimiliter lapidatus eſt. Sed diceres, cur Iudæi non feſtiuant prophetas per eos occiſos, ſicut Chriſtiani martyres & apoſtolos? Reſpondetur primo propter immanitatem ſceleris quia non alienos, ſed proprios occiderunt. Secundo ad occultationem ſui criminis: & ad declarandã duritiam deſperati ſui pectoris. Pſalm. Superbia eorum qui te oderunt aſcendit ſemper. Actu. 7. Dura ceruice & incircuncisi

cord

cordibus,&c. Augu. Stephanus eos increpauit:quia timuerunt eſſe perpetuam memoriam ſcelerum, & poſterorum horruerunt perſecutionem &c.Ioan.8.Vos ex patre diabolo eſtis.Iterũ miſit alios ſeruos plures prioribus: quia multiplicauit deus prophetas,& fecerunt ſimiliter vt impleretur Hieruſalem ſanguine prophetarum,vt dicitur 4.Reg.21.Ideo ſaluator ait Mat. 23.Hieruſalem Hieruſalem quæ lapi.&c. Ecce quanta patiẽtia & miſericordia erat deo erga Iudæos, attamen malitia eorum ſemper creſcebat, *Nouiſsime autem*,ſ.poſt occiſionem prophetarum,*miſit ad eos deus filium ſuum*,ſ.tẽpore gratiæ:de quo ad Gall. 4.Cũ venit plenitudo temporis miſit deus filiũ ſuum,ſ.naturalem,dicens:Forſan verẽbũtur filium meum.Hiero. Non loquitur vt ignorans,ſed vt libera volũtas homini reſeruetur. Agricolæ autem,id eſt Iudæi maiores videntes & cognoſcentes per doctrinã & miracula filium, id eſt Chriſtũ in lege promiſſum, per patriarchas nuntiatũ, per prophetas promiſſum inuiderũt ſibi.,Iuxta illud Sapien.2. Grauis eſt nobis ad videndũ dicentes intra ſe: *Hic eſt hæres*,id eſt vnicus & naturalis filius.Mat.2. Hic eſt filius meus dilectus in quo,&c. Non alius per naturam,ſed à me diſtinctus ſecundum perſonam, quia alia perſona patris, alia filij,alia ſpiritusſancti. De quo ad Hebr.1.cap. Quem conſtituit hæredem vniuerſorum. Hiero.Manifeſte dominus probat Iudæorum principes:non per ignorantiam, ſed per inuidiã filium dei crucifixiſſe.Ioan.15. Viderunt autem & oderũt me & patrem meũ. Pro quo dubitatur vtrum Iudæi cognouerunt Ieſum Nazarenum eſſe Chriſtũ in lege promiſſum,arguitur primo quòd non,per illud quod dicitur 1.Corin.2.Si cognouiſſent nunquam deum gloriæ crucifixiſſent,&c. Item Act.3.Petrus loquens Iudæis dixit:Scio fratres quòd per ignorantiam feciſtis ſicut & principes veſtri. Item Luc.23. Pater dimitte illis, quia neſciunt quid faciunt.In oppoſitum: Nũc autem viderũt me & patrem meum.Item Ioan.1.Ecce agnus dei,&c.Item hic Matt. 21.*Hic eſt hæres*.Quia Hiero.manifeſtè dicis:Non per ignorantiam,ſed per inuidiam Iudæos eum crucifixiſſe. Reſpondetur, gens Iudæorum ſicut & aliarum ciuitatum communitates triplices continebant perſonas. Quidam ſimplices vt mechanici & laborantes. Quidam mediocres vt ciues, quidam maiores vt principes,epiſcopi & doctores,quorũ ſapientia regitur communitas tota.Sic in plebe Iudęorũ fuerũt minores & ſimplices: iſti nõ cognouerũt Chriſtũ deũ eſſe vel Meſsiã in lege promiſ-

ſum. De illis loquitur. 1. ad Corinth. 2. Si cognouiſſent &c. Alij fuerũt mediocres & ſubtilioris ingenij primis. Iſti cognouerũt promiſſum in lege: ſed non deum, nec dei filium. Vnde Auguſt. libro quæſtionum noui & veteris teſtamenti: Si enim dæmones deum factum hominem non intellexerunt, quantò magis homines? Non enim illum principes mediocres ſciebant eſſe qui promiſſus erat in lege, nec etiam myſteriũ eius quòd filius dei erat, neq; ſacramentũ incarnationis, paſsionis & redemptionis cognouerũt. De his Act. 3. dixit Petr. Nunc fratres ſcio quòd per ignorantiam feciſtis vos ſimplices ſicut & principes veſtri, ſ. mediocres. Tertij verò ſunt maiores, ſ. ſcribæ & phariſæi, hi cognouerunt eum deum & dei filium. Aug. Miſsio filij eſt verbi incarnatio. Aug. ſuper illud: In mundo erat, & mundus eum nõ cognouit: Illuc miſſus eſt per humilitatem vbi ſemper fuit per diuinitatem. Etiam ſciebant ex impletione temporis. Gen. 49. Non auferetur ſceptrum de Iuda, donec veniet qui mittendus eſt. Et etiam ſciebant modum veniendi, ſcilicet in paupertate & humilitate, vt habetur Zacha. 9. Et cũ hoc Meſsiam in lege promiſſum vt patet in ſermone illo: Conuenio vos ô Iudæi. &c. dominica 4. domini. Item ex teſtimonio Ioan. Baptiſtę. Item ex teſtimonio operum & miraculorũ. Vnde cùm quęſierunt Ioã. 9. Si tu es Chriſtus dic nobis palam. Reſpondit: Opera quæ ego facio in nomine patris mei teſtimonium perhibent de me. Chry. ſuper Matth. Ex omnibus operibus Iudæi cognouerunt Chriſtum eſſe dei filium. Attamen conſiderandum quòd nulla notitia quam phariſæi habuerunt de Chriſto per ſcripturas prophetarum erat certa certitudine euidentiæ. Tum quia talis certitudo habetur ſolùm per demonſtrationem non per ſenſum. Tum quia prophetiæ poſſunt aliquando variè exponi. Et ideo maior erat notitia perſonalis & veriſimilis coniecturę. Vel ſecundum aliquos ibi erat certitudo adhærentiæ quæ poteſt impedire in actu modum prædictum. Per prædicta autem ſoluuntur argumenta ad vtramq; partem: quia illa quæ probant quòd habuerunt notitiam de Chriſto, intelligẽda ſunt de notitia habituali. Aliæ autem autoritates deductæ in contrarium loquũtur de actuali cognitione applicante ad opus quæ fuit impedita propter paſsiones inuidię & rancoris. Quia Iudęi primo habuerũt verum æſtimationem de Chriſto & in habitu & in actu in principio. Sed quando incœpit contra eos prædicare excitati ſunt cõtra eum ira, rancore, & inuidia. quibus paſsionibus impedie-
bant

bantur ab actuali cognitione veritatis præhabita de Chriſto. Sed diceres: Quare crucifixerunt eum? Reſpondet Chryſo. Hoc cauſauit auaritia & vana gloria: quia cùm Chriſtus introiuit in templum eiiciens vendentes animalia quæ ad ſacrificium vendebantur, erat illis confuſio, & ſic vana gloria ſuadebat altercari. Item auari cogitabant ſi populus iſte habuerit iſtum deum, tunc neceſſe eſt vt dimittat conſuetudinem hoſtiarum quæ ad noſtrum pertinent lucrum: & ſic populus non erit poſſeſſio noſtra, ſed dei. Si autem occiderimus eum tunc non eſt qui iuſtitiæ fructus à populo quęrat, & ſic ſemper tenebitur conſuetudo hoſtiarum. Et ideo machinati ſunt de eius morte. Sicut incontinens propter paſsionem cõcupiſcentiæ eligit fornicari, quod tamen aliàs refugeret. Verbi gratia, homo aliquando diligit aliquem actu & habitu, poſt hoc commouet eum, tunc obfuſcatur dilectionis notitia actualis & habitualis, ideo dixerunt: *Hic eſt hæres, venite occidamus eum: tunc habebimus hæreditatem.* Remigius in homil. Non per ignorantiam, ſed per inuidiam crucifixerunt redemptorem. Sciuerunt enim eum eſſe illum de quo Pſalmiſt. Poſtula à me & dabo tibi gentes hæreditatem tuã, &c. Ideo dixerunt: *Venite occidamus eum: tunc habebimus hæreditatem.* Ne conſuetudo hoſtiarum & lucrum noſtrum dimittatur. Sic adhuc eſt cogitatio ſacerdotum carnalium qui nõ ſoliciti ſunt quomodo populus viuat ſine peccato: ſed aſpiciunt quid in eccleſia offeratur: *Et apprehenſum eum eiecerunt extra vineam*, id eſt extra ciuitatem Hieruſalem. Triplices perſonæ in lege extra caſtra eiiciebantur, ſcilicet immũdi, leproſi, & blaſphemi, quaſi huiuſmodi eſſet Chriſtus. Ipſe tamen non fuit immundus, ſed ſpeculum ſine macula. Non leproſus, ſed candor lucis æternę. Non blaſphemus, ſed imago bonitatis eius. Sapien. 7. Et occiderunt, ſcilicet ſine cauſa. Iob 16. Hæc paſſus ſum abſq; iniquitate manus meę. Dixi ſecundo innuitur obſtinati populi damnatio, dicens: *Cùm ergo venerit dominus vineæ quid faciet agricolis?* Hiero. Hic interrogat dominus non quaſi ignorans quid eſſent reſponſuri, ſed vt ex propria reſponſione damnarentur. *Aiunt: Malos malè perdet*, ſ. tẽporaliter & æternaliter. Temporaliter factũ eſt vt dicit Ioſephus quando 87. millia venditi ſunt & vndecies cẽtena millia fame & gladio perierũt. Secundo æternaliter, quia 42. annis dedit eis pœnitentiã antequam Hieruſalem ſubuerteretur. Hiere. 17. Duplici contritione contere eos domine. *Et vineam ſuam locabit aliis agricolis*, illud poſt Chriſti aſcenſionem,

42.anno.factum eſt cũ exercitus Romanorũ perdidit incredulos,& auferebat locũ & gentẽ & regnũ eorum. *Et locauit vineã ſuã aliis agricolis*,id eſt ſanctis apoſtolis & nobis vt reddãt ei fructũ temporibus ſuis.ſ.fructũ cordis credẽdo,oris cõfitẽdo,operis ſeruiẽdo, & corporis patiẽdo.Subdit: *Dixit illis Ieſus. Nunquã legiſtis in ſcripturis*, quaſi diceret,vtiq;: *Lapidẽ quem reprobauerunt ædificantes,hic factus eſt in caput anguli. A domino factum eſt iſtud: & eſt mirabile in oculis noſtris.* Magiſter in ſcholaſtica hiſtoria dicit ad literam fuiſſe impletum in ædificatione templi Salomonis.De quo cecinit Dauid in Pſal. *Lapidem quem,&c.* Et hoc nõ eſt factum à caſu,ſed ex diuina ordinatione.Ideo ſubdit: *A domino factum eſt iſtud.* Lapis iſte figurabat Chriſtũ, quia multipliciter reprobatus à principibus,& tamẽ eſt factus in caput anguli coniungens Iudæos & gentiles quaſi duos parietes : de quo Eſa.28.Ego mittam in Syon lapidẽ angularẽ. Et ideo ſcribitur Daniel.2.Lapis abſciſſus de monte ſine manibus qui percuſsit ſtatuã.Mons eſt eſt beata virgo ſuper humanam naturã per gratiam ſublimata,de qua Chriſtus conceptus eſt,ſine manibus,id eſt ſine operatione humana, confregit ſtatuam , id eſt vanitatem huius mundi.Ioël.16. Confidite ego vici mundum. Item dicitur lapis propter ædificationis vtilitatẽ: quia per hũc lapidem conſtruitur omne ædificium ſpirituale, primò ad Corinth.3.Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter illud quod poſitum eſt quod eſt Chriſtus Ieſus. Sed Iudæi multipliciter reprobauerunt hunc lapidem. Primò in eum non credẽdo. Ioã.7.Nũquid aliquis ex principibus credidit in eũ? Secũdo eũ non ſuſcipiẽdo.Ioan.1.In propria venit & ſui eum non receperunt.Tertio ei detrahendo.Ioan.9. Nos ſcimus quia hic homo peccator eſt. Quarto in præſentia blaſphemando.Ioan.8.Nónne bene dicimus Samaritanus es & dęmonium habes ? Quinto eius miracula dæmoni aſcribendo.Luc.11.In Beelzebub principe dæmoniorum,&c.Sexto regnum eius excuſando Luc.19.Nolumus hunc regnare,&c.Ioan.19.Regem non habemus. Septimo morti condamnando.Matth.27.Reus eſt mortis. Octauo poſt mortem perſequendo.Matt. 27. Domine recordati ſumus quia ſeductor ille, &c. Sed ex quo ita multipliciter reprobauerunt eum iudęi,ſubdit: *Ideo dico vobis,auferetur à vobis regnum*, id eſt regimen vineæ,id eſt eccleſia vel ſcriptura vel dei miſericordia: *Et dabitur genti facienti fructum*, id eſt opera bona. Nota legimus regnum tẽporale à multis eſſe ablatum,& ſic ęternale

le regnū. Primus fuit cui ablatū eſt regnū Nabuchodonoſor: vt patet Daniel. 4. cui dictum eſt: Tranſibit à te regnum & ab hominibus te eiicient, & cum feris erit habitatio tua. Et hoc propter verba ſuperbiæ. Et ſic ſuperbis auferetur regnum cœlorū ſicut Lucifero qui dixit Eſa. 14. Aſcendam ſuper altitudinē nubiū & ſimilis ero altiſsimo. Luc. 1. Depoſuit potētes de ſede, &c. Lucæ 14. Qui ſe exaltat humiliabitur, Pſal. Non habitabit in medio domus meæ qui facit ſuperbiā. Secundus eſt Saul. 1. Regū 15. Scidit dominus regnum Iſraël à te hodie & tradidit illud proximo tuo meliori te, ꝓpter hoc quia reſeruauit pinguia de Amalech cōtra præceptum domini. Et ſic omnis auarus excluditur à regno dei. Matt. 19, Facilius eſt camelum intrare per foramen acus, quàm diuitē intrare in regnū dei. 1. Corint. 6. Raptores auari regnum dei poſsidere nō poſſunt. Tertius eſt Balthaſar. Daniel. 5. Et figurat guloſos; quia comendebat & bibebat cum principibus ſuis, quando ſcriptum erat corā eo quod Daniel expoſuit, dicens: Diuiſum eſt regnū tuū & datum eſt Perſis & Medis. Et ſic amittitur regnū cœli propter carnis delicias. 1. Corint. 15. Caro & ſanguis regnū dei poſsidere non poſſunt.

DE EODEM ENARRATIO XXXIIII.

DE EPISTOLA.

IN diebus illis ſcilicet quando Iacob redierat de Meſopotamia Syriæ: & ab Eſau fratre ſuo qui ei venerat obuiā receſſerat: & Sichem filius Emor Dinam corruperat. Dina filia Iacob de Lya: & filij ſui, ſ. Symeon & Leui de Sichemitis vindictā expetebant adhuc viuētibus Iſaac & Rachele: nondū nato Beniamim dixit Ioſeph puer ſexdecim annorū fratribus ſuis, ſ. decē: *Audite ſomnium meum quod vidi, &c.* vt patet Gene. 37. Vbi nota quòd iſte Ioſep in ſomniis quæ vidit, &, in ſomniis piſtoris & pincernæ & Pharaonis quæ poſtea interpretatus eſt, cognouit propheticè futura: propter quod nō ſolū habuit viſionem imaginariā, ſed etiā intellectiuā. Vidit enim in ſomniis imagines quaſdam rerum corporearū impreſſas organo ſiue virtuti imaginatiuæ. Ideo mediante illo, vel per miniſteriū angelicū vidit. vterque ſenſus bonus eſt. Etiā per intellectū omnia futura quæ per huiuſmodi imagines prophetæ nō prophetizauerunt: quia nihil intellectualiter cognouerunt. Sic ergo expone verba: *Audite ſomniū meū quod vidi:* viſione ſupple imaginaria & intellectuali: *Putabam vos ligare manipulos in agro: & conſurgere manipulum meum & ſtare, veſtróſque manipulos circunſtantes adorare ma-*

nipulum meum. Viſione vtique imaginaria vidit imagines manipulorum,ſ. ſic diſpoſitorum:ſed intellectualiter vidit ꝙ fratres ſui adoraturi eſſent eũ;quod poſtmodum ſic euenit. Et vide ꝙ in rebus corporalibus in quibus iſti erãt aſſueti deus mõſtrauit eis futura,ſ.in manipulis & ſpicis,vitibus & bobus.Erãt enim cultores agrorũ & animalium paſtores.Sequitur. *Reſponderúntque fratres ſui & dixerunt ei: Nunquid rex noſter eris, aut ſubiiciemur ditioni tuæ?* Quod certè factum eſt poſtmodũ ita. Ipſe enim fuit rex & princeps & rector fratrum ſuorum. Gene. 49. De ipſo immediatè Effraim filio ſuo deſcendit Ieroboã & fuit rex in decem tribubus,vt habetur 3. Reg. 2. Sequitur: *Hac autẽ cauſa ſomniorum ac ſermonum inuidiæ & odij fomitem miniſtrauit.* Et ratio huius:quia homines qui ſunt liberi arbitrij ſummè libertatem appetunt,& abhorrẽt ſeruitutẽ.Sequitur: *Aliud quoque vidit ſomnium quod narrans fratribus ait: Vidi per ſomnium quaſi ſolem & lunam & ſtellas vndecim adorare me.* Et notanter dicit quaſi,quia non vidit Lunã aut Solem aut ſtellas, ſed imagines ipſorum. Et nota quòd primum ſomnium fuit in rebus terrenis:& ſecundum fuit in rebus cœleſtibus ad innuendum ꝙ iſti omnes inter homines conuerſantes vacabũt terrenis negotiis, ſoli tamen ab hominibus ſeparati de cœleſtibus cogitabũt.Sed quare dixit vndecim ſtellas cum nondũ eſſet natus Beniamin per quẽ intelligebatur vndecimus.Dicẽdũ quòd videbat in ſpiritu ipſum fore naſciturũ:& ipſe cũ aliis adorare eũ deberet.Sequitur: *Cùm patri ſuo & fratribus retuliſſet,increpauit eum pater dicens: Quid ſibi vult hoc ſomnium quod vidiſti? Num ego & mater tua & fratres tui adorabimus te ſuper terram.* q. d.hoc patet ex verbis tuis. Intelligebat enim Iacob ꝙ ipſe pater per ſolẽ ſignificaretur,& Rachel per Lunam, & fratres per vndecim ſtellas.Sequitur: *Inuidebãt ergo ei fratres,pater verò rem tacitus cõſiderabat.* Nota,quòd mater Ioſeph adhuc viuebat vt ex loco iſto accipitur. Mater,inquam,Rachel.Sed diceres,nunquid pater & mater adorauerunt Ioſeph,quod de fratribus conſtat. Reſpondetur ꝙ mater nunq̃ adorauit eũ in perſona propria quia mortua fuit anteq̃ Ioſeph dominaretur in terra Aegypti, ſed adorauit eum in perſona filij, ſ.Beniamin filij ſui.Iacob autẽ adorauit eũ in filiis ſuis per quos miſit ei munera.Gen.44.Et hoc fuit antequã ſciret ipſum eſſe filiũ ſuũ,ſed poſtea q̃ ſciuit nunquã adorauit ipſum,quia nec Ioſeph ſuſtinuiſſet:licet tamen dicatur ad Heb. 11.ꝙ Iacob adorauit faſtigiũ virgæ ipſius Ioſeph,quod ſatis innuitur

nuitur Gene.50.Sed magiſter dicit in hiſtoria ſcholaſtica:Quidam codices habẽt quòd adorauit ſuper caput virgæ eius vel in capite virgæ ſuæ: & vtrumq; ſtare poteſt. Diceret aliquis, Sed quare Iacob increpauit ipſum Ioſeph,qui tamẽ fuit prænũtians vera,quod innuitur ex eo quod dicitur quòd pater rem tacitus conſiderabat. Dicendũ quòd ideo,quia non vnicuique eſt veritas dicenda,maximè cùm auditores ad deteriora prouocãtur. Vnde timebat ſanctus homo illud quod accidit circa Ioſeph quem ſummè diligebat.Sed mirum eſt, quòd Ioſeph qui puer erat audebat referre talia corã fratribus:maximè cùm vidit eos aduerſus ipſum concitatos. Vbi dicendum quòd ſpiritus ſanctus qui hoc ſuggeſſerat,ipſum ad dicendũ impellebat: ſicut & alios viros qui dixerunt omnia quæ ſuggerebat ſpiritus ſanctus & non formidantes mortem.Sequitur: *Cùm fratres eius in paſcendis gregibus patris morarentur in Sichem:dixit ad eum Iſrael.* Nota,quòd Iacob rediens de Meſopotamia trãſito vado Iobach luctatus fuit cũ angelo,ex qua luctatione emarcuit neruus femoris eius.Qui quidẽ angelus luctatus cum eo & loquẽs in perſona dei mutatur ſibi nomẽ,& vocauit eũ Iſraël,quod interpretatur vir videns deũ.Gen.32.cap.Vnde ſtatim dixit: Vidi dominũ facie ad faciẽ.Et vocauit nomen loci illius Phanuel, i. apparitio dei.Deinde cũ progreditur occurrit ei obuiã Eſau,vt patet Gene.23.capit.à quo prius diſceſſerat & venit in Sochot, deinde in Sichẽ de qua hic ponitur in litera, quã vrbem vocauit Moyſes Salem,& ibi emit ipſe Iacob partẽ agri ab Emor, rege Sichimorũ,& à filiis eius centũ agnis:vt patet loco præallegato,ſ.Gene.33.Et ipſi dicuntur incolæ Sichimitæ. Iſta vrbs corrupta dicitur Sichar vel Sichem: & terra vicina dicitur Sichima,& eſt apta pro alimẽtis gregũ,& paſcua illius terrę dicitur Sichima. Et forſitã iſta Sichẽ eſt illa vrbs ad quã primo applicauit Abrahã veniens de Hur Chaldæorum.Gene.12.capitu. ſic dicta ibi per anticipationem. Cùm autem habitaret ibi Sichem commiſit tibi ſtuprum cùm Dina: propter quod ſecuta fuit interfectio Sichimitarum & depopulatio vrbis. Gene.34. capitu. Deinde proſequendo hiſtoriam imaginor quòd de Bethel Iacob venit in vallem Ebron quæ vallis dicta eſt, conuallis Mambre. Gene.18. Eſt autem ſecũdum magiſtrum conuallis Mambre iuxta Ebron quæ vallis ſic vocata eſt, à quodam homine Mambre nominato. Vel eſt dicta vallis Ebron, eo quòd erat iuxta ciuitatem Ebron. De iſta valle miſit Ia-

cob Ioſeph ad fratres ſuos in Sichem & Dothaim vbi per eos venditus fuit. Et poſtea Iacob facta eius venditione venit ad patrem ſuum in Ebron,& inuenit matrem ſuã mortuam. Et poſt paucos dies mortuus fuit Iſaac & ſepultus in Ebron, quæ alio nomine vocabatur Arbæ ſeu Chariatharbæ, id eſt ciuitas quatuor. Ibi enim quatuor ſepulti ſunt, ſcilicet Adam, vt dicitur Ioſuæ 14. ſimiliter Abraham, Iſaac & Iacob cùm vxoribus ſuis: excepta Rachele quæ fuit ſepulta iuxta Effrat.i. hoc eſt Bethleem. Ibi enim erat ſpelunca duplex quam emit Abraham ab Ephro Necheo & in ſuperiori ſepeliebantur viri:& in inferiori mulieres, Gene. 23. Vtrum autem Rachel fuerit mortua ante Iſaac nõ eſt bene certum: ſcriptura tamen hoc innuit Gene. 35. His viſis patet tota litera huius partis. *Cúmque fratres eius in paſcendis gregibus, &c.* Sequitur: *Dixit ad eum Iſrael*, id eſt Iacob: iam enim mutatum erat ſibi nomen. *Fratres tui paſcunt oues in Sichimis*, id eſt in paſcuis quæ ſunt iuxta Sichem: *Veni mittam te ad eos, quo reſpondente, præsto ſum*, id eſt paratus. Ecce prompta obedientia, ait ſupple Iacob: *vade & vide ſi cuncta ſint proſpera erga fratres tuos, & pecora, renuntia mihi quid agatur.* Bonum thema, quando papa mittit aliquem legatum ad aliquam prouinciam, dicat, vade & vide, &c. Et iniungit ſibi tria, ſcilicet profectionem, ibi, Vade & vide. Inquiſitionem, ibi, ſi cuncta ſint proſpera. Reuelationem, ibi, Renuntia mihi quid agatur. Sequitur: *Miſſus de valle Ebron venit in Sichem.* Ecce pia beneuolentia Ioſeph, ſtatim enim executus eſt mandatum propter patris reuerentiam & fratrum amicitiam: *Inuenítque eum vir errantem in agro: qui interrogauit quid quæreret. Ille reſpondit fratres meos quæro: indica mihi vbi paſcant greges.* Verbum bonum pro legato inquirente de epiſcopis prouinciæ ac dicẽte cuilibet. Quid, inquã, fratres meos quæro, id eſt epiſcopos, indica mihi vbi paſcũt greges ſuos, id eſt in qua doctrina, ſ. catholica vel hæretica, vel an vitioſos ſubditos informẽt: *Dixítque ei vir: Receſſerunt de loco iſto, audiui autẽ loquentes eos Eamus in Dothaim. Perrexit autem Ioſeph poſt fratres ſuos: & inuenit eos in Dothaim.* Ecce ipſius Ioſeph ſolicita diligẽtia, quærebat autem eos de loco ad loca donec inuenit: puto ꝙ hi erant in Dothaim quærẽtes paſcua meliora. Et eſt Dothaim quoddam territorũ ſatis prope Sichem ſicut credo. *Qui*, ſcilicet fratres, *cùm vidiſſent eum procul antequam accederet ad eos cogitauerunt occidere eum & mutuò loquebantur: Ecce ſomniator venit: venite occidamus eum*, ſcilicet cadauer eius proiiciendo in ciſternam

veterem:

veterem: quæ ſupple erat in ſolitudine, & non habebat aquam. Ecce fratrũ ſęua malitia quę primo patuit in cogitatione: quia cogitauerunt eum occidere. Secũdo patuit in locutione quia dixerunt: *Venite occidamus eum:* Tertio apparuit in operatione: quia vt conſequenter dicit hiſtoria: ipſum nudauerunt & in ciſternã proiecerunt; & poſtea vendiderunt. Chryſoſt. O nephanda rabies iniquorũ: non licet Ioſeph viuere: non licet meliorem inter malos tutum eſſe, zelauerunt enim humilẽ ſuperbi, manſuetũ iniqui, probum improbi, mitem tumidi: quia vita bonorum detrimentũ eſt peſsimorũ. Conſequenter tangit Moyſes id quod pertinet ad fratrũ ſceleris denuntiationẽ. *Et dicemus,* ſcilicet patri & matri, *Fera peßima,* vel aper vel leo vel vrſus *deuorauit eum, & tunc apparebit quid proſint illi ſomnia ſua:* & ita poſtea fecerunt, quia poſtquam eum vendiderant intinxerunt tunicam eius in ſanguinem hœdi: propter quod pater & mater dixerunt: *Fera peßima deuorauit eum.* Et vltimo tangit Moyſes quod pertinet ad criminis alleuiationem: ſcelus enim eorum alleuiatum fuit: quia non tantum commiſerant quantum dixerant. Cogitauerũt enim eum occidere & ita dixerant: ſed procurante Ruben, qui volebat eum eripere fuit proiectus in ciſternam, & poſtmodum procurante Iuda venditus fuit: & ita mortem euaſit. Qantum ad illud quod fecit Ruben dicitur hic: *Audiens autem Ruben nitebatur liberare eum de manibus eorum & dicebat: Non interficiamus animam eius. nec effundamus ſanguinem eius, ſed proiiciamus eum,* ſ. viuum, *in ciſternã veterem quæ eſt in ſolitudine: manúſque veſtras ſeruate innoxias, hæc dicebat volens eum eripere de manibus eorum & reddere patri ſuo.* Nota quòd mirum fuit de Ruben, ꝙ ita fuit propitius ipſi Ioſeph, quia vt dictum eſt, accuſauerat eum apud patrẽ de concubitu cum Bala: Dicendum verò eo quòd erat primogenitus debebat habere curã omniũ. Et in hoc facto plus timebat offendere aliis: quia antiquior omnibus audiuerat quomodo deus punierat homicidiũ, ſ. Abel per Cain factum: & ideo plus timebat. Sed quid ſcriptura refert cõcubitum Ruben cum Bala poſt mortem Rachelis. Gene. 35. Dicendum quòd Ruben ante mortem Rachelis cõcubuerat cum Bala: quod ſoli Ioſeph notũ fuit, qui apud patrẽ accuſauit eum: poſt mortẽ iterũ cõcubuit, & tũc fuit magis manifeſtũ. Nota licet textus hiſtoriæ nõ recitet: eccleſia tamẽ refert quomodo nudauerunt eũ tunica talari & polimita, id eſt auro picta. Et quomodo *miſerũt eũ in ciſternã quæ nõ habebat aquã:* & quomodo ab-

ſente Rubē, qui iuerat ad procurandum & quærendum melio-ra paſcua: de conſilio Iudæ vendiderunt ipſum Iſmaëlitis ſiue Madianitis euntibus in Aegyptum. Et quando Ruben nō inuenit eum in puteo, ſciſsis veſtibus dixit fratribus: Puer non cōparet & ego quo ibo? Recipiens autem conſolationem quando audiuit quòd non erat mortuus ſed vēditus. Ipſe eſt qui dixit Gene. 42. Nunquid nō dixi vobis? Nolite peccare in puerū & non audiſtis me. En ſanguis eius exquiritur. Et quomodo intinxerūt tunicā Ioſeph in ſanguine hœdi, tulerúntque eā patri dicentes: *Vide ſi tunica filij ſit an nō. Quam cùm agnouiſſet pater dixit: Tunica filij mei eſt, fera peſſima deuorauit filium meum Ioſeph.* Et vlterius quomodo Madianitæ vendiderunt eum Putiphari Eunucho & principi militiæ Pharaonis clarè habetur in textu. ſ. Gene. 37. Et nota quòd Iacob lugebat filium ſuum multo tempore: videlicet vigintitribus annis, qui fluxerunt à venditione Ioſeph vſque ad aſcenſum Iacob in Aegyptum. Allegoricè, Ioſeph Chriſtum ſignificat: quem deus pater in ſenectute genuit, id eſt in mundi veſpera & ætate ſexta hominē fecit. Hic à deo patre dilectus præ omnibus fuit accreſcens filius: quia rex regū & dominus dominantium. Et aſpectus decorus: quia ſpecioſus forma præ filiis hominum. Pſal. 44. Hic quædam coram Iudęis retulit quæ fuerunt ei viſa per ſomnia. Ex quibus eis dabat intelligere quòd ipſorum eſſet rex, & quòd ipſum tanquam deū & dei filium deberent adorare: propter quod oderāt eum nec poterant ei aliquid pacificè loqui. Hunc autem maioribus Iudæorum, ſcilicet ſcribis & phariſæis & ſacerdotibus paſcentibus oues, id eſt Iudæos ſimplices in Sichem, id eſt in graui & laborioſa obſeruantia legis & traditione earum, quoniam Sichem interpretatur labor, miſit deus pater de valle Ebron, quod interpretatur viſio ſempiterna. Miſit dico ad videndum quid agebatur inter fratres. Matth. 15. cap. Non ſum miſſus niſi ad oues quæ perierunt domus Iſraël. Et pecora, id eſt maiores & minores Iudæos. Ad videndum non dico ſpeculatiuè: quia omnia ſciebat, ſed experimentaliter. Ex his enim quę paſſus eſt obedientiam didicit: ſicut dicit apoſtolus Philip. 2. Factus eſt obediens deo patri vſque ad mortem. Miſſus autem venit in Sichem, id eſt ad dolorem corporis, & ad grauem obſeruantiam legis. Circunciſus fuit, & in Hieruſalem ad feſta aſcēdit. Tunc autem quidam, ſcilicet Ioannes Baptiſta inuenit eum errantem, id eſt inter errantes quos dirigebat ad virtutes. Vel

erran

erraptibus ſimilem:non quidem in culpa ſed in pœna. Inuenit dico in agro,ſcilicet in Iudaico populo,qui reſpectu gentilitatis ager dicitur,iſta per deſertũ figuretur. Et ille interrogat à Chriſto dicẽs:Quę quęritis? *Qui reſpõdit: Fratres meos quæro,&c.* ſicut prius: *Receſſerant ad Sichem & venerunt in Dothaim.* Verè tẽpore Ioannis,qui ante Chriſtũ venerat receſſerũt Iudæi & maxime maiores de Sichem,id eſt de vera obſeruantia legis: & venerant in Dothaim,id eſt omnẽ defectũ virtutum. Et propterea Ioãnes vocabat eos genimina viperarũ. Dothaim interpretatur ſufferens defectũ. Sed quia Chriſto volente eos ab iſta defectione verbis & exemplis reducere:ſtatim cogitauerũt eũ interficere & dixerũt: Expedit vobis vt vnus moriatur homo. Sic dixit Cayphas. Vt autẽ de morte ſua ſe poſſent excuſare fecerũt hoc per gentiles,ſ.per Pilatũ & milites ſuos. Vnde & dixerũt: *Dicemus quod fera peſſima,* id eſt Pilatus deuorauit eũ. Ruben , id eſt Pilatus volẽs eũ eripere,dicit:Quid enim mali fecit: & nullam cauſam mortis inuenio in eo;ſed nõ valuit. Cõſilio nanq; Iudæ traditoris per iſtũ alium Iudã quantũ ad hoc figurati, fuit venditus triginta argenteis:ſicut & Ioſeph ſecundũ literam communẽ, & fuit venditus Iſmaëlitis, id eſt Iudęis, qui figurantur magis per Iſmaël quàm per Iſaac de Abraham deſcendiſſe. Et ſicut Ioſeph non fuit mortuus,ſed eius tunica fuit ſanguine tincta:ita Chriſti diuinitas non fuit læſa,ſed eius tunica,id eſt humanitas fuit ſanguine rubicata. Quam cùm vidit deus pater in aſcenſione dixit: *Fera peſſima deuorauit filium meum.* Et ſicut Ioſeph fuit in Aegyptum ductus:ſic & Chriſtus fuit per apoſtolos gentilitati prædicatus. Sicut enim Ioſeph fuit in Aegypto incarceratus,& in vinculis detentus:ſic & Chriſtus fuit in apoſtolis,& in aliis fidelibus inter gẽtes multipliciter afflictus. Sicut enim Ioſeph fuit in Aegypto agnitus à Iudęis & Hebręis,& honorificatus,quibus omnibus alimẽta miniſtrauit: ſic & Chriſt⁹ inter gentes fuit agnitus dei filius , & honoratus multipliciter tã à Iudæis quàm à gẽtibus,ex quib⁹ collecta eſt eccleſia. Et ſicut fratres Ioſeph in Aegypto multa perpeſſi ſunt ꝓpter crimẽ cõmiſſum in Ioſeph,in tãtũ vt dicerẽt: Meritò hęc patimur: quia peccauimus in fratrẽ noſtrũ. *Ac Ruben dixit: Nũquid nõ dixi vobis? Nolite peccare in puerũ, & nõ audiſtis me.* En ſanguis eius exquiritur:ſic Iudæi propter crimen cõmiſſum in Chriſtũ multa paſsi ſunt inter gentes,venditi per eos,ſicut dicitur quòd ꝓ vno denario triginta Iudæi dabantur. Et meritò hæc patiebantur

tur vt planè impletum videretur, quod ipſi Pilato dixerunt: Sāguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros. Chriſtus verò omnibus quantum eſt de ſe ſalutis cibum diſpenſat. Nota Iudæi quatuor maxima pecca commiſerunt. Primo decē fratres vendiderunt Ioſeph. Gen. 37. propter quod ducti ſunt in Aegyptū: vt patet Gene. 41. Secundo peccauerunt in vitulo aurco. Exod. 32. propter quod perierunt vigintitria millia. Tertio peccauerunt in idololatria abſque Dauid, Ioſia & Ezechia. Alij verò vt Salomon. Ieroboam. Achab & cæteri: propter quod Sedechias ductus fuit in Babylomiam: vt habetur 4. Regum vltimo: & hoc etiam fuit remiſſum eis & fuerunt liberati: vt patet 2. Paralippo. vltimo: Quarto peccauerunt in Chriſti morte. Et hoc fuit punitum & non remiſſum. De quo Amos primo. Super tribus ſceleribus Edon ſuper quatuor non conuertam: eo quòd perſecutus eſt in gladio fratrem ſuum.

SABBATHO, ENARRATIO XXXIIII.

Fili tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt. Lucæ 15.

CONſuetudo eſt quòd filius volens habere hæreditatem paternam debet eſſe obediens doctrinæ, & præceptis parentum. Spiritualiter: ſic nos ſumus filij patris æterni. Ne ergo priuemur hæreditate paterna cœleſti debemus obedire eius mandatis. Et hoc docet mater eccleſia in introitu miſſæ, dicēs: Lex domini irreprehenſibilis conuertēs animas teſtimonium domini fidele, ſapientiam præſtans paruulis. Nam ſi vis fore ſapiens filius, ſerua legē patris & doctrinam matris, ſcilicet ſanctæ eccleſiæ. Prouerb. 4. Fili mi auſculta ſermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam, &c. vita enim ſunt inuenientibus ea. Ideo pater, id eſt Chriſtus, & mater, id eſt eccleſia docent ieiunium, de quo collecta: Da quæſumus domine noſtris effectum ieiuniis ſalutarem, vt caſtigatio carnis aſſumpta ad noſtrarū vegetationem trāſeat animarū. Prouer. 1. Audi fili mi diſciplinā patris tui: & legē matris tuæ ne obliuiſcaris. Et ſic fecit Iacob Gene. 27. Cùm mater ſua Rebecca docuit eum quomodo teneret hæreditatem & paternam benedictionem, & ipſe ſecutus eam fuit benedictionē accepit à patre. Qui autem exceſſerit in mandatis parentum priuatur hæreditate. Et ſic filius prodigus de quo in euangelio: Et tamen poſtquam reuerſus fuit ad patrem benedictio reſtituebatur ſibi. Et ſic ſi nos auerſi ſumus per peccata à deo patre, reuertamur ad eū per pœnitentiam: tunc dicetur nobis: Fili tu ſemper mecum es, &c.

In ſumma euangelij tria innuuntur. Primo peccatoris auerſio, ibi: *Homo quidam, &c.* Secundo eius conuerſio, ibi: *In ſe autem reuerſus.* Tertio patris benigna receptio, ibi: *Vidit illũ pater.* De primo dicit, In illo tempore, ſ. *Cum ſcribæ & phariſæi murmurarent* contra Chriſtum, *quia ſuſciperet publicanos & peccatores.* Tunc ait parabolam, dicens: *Homo quidam,* id eſt deus pater, qui cùm dicitur homo ratione ſuæ bonitatis, habuit duos filios, ſ. iuſtos & peccatores, qui peccatores ſunt filij dei quantũ ad creationem, & non quantum ad gratiam ſeu imitationem. Quia ut ſic peccatores ſunt filij diaboli. Ioan. 8. Vos ex patre diabolo eſtis: quia opus eius vultis facere. *Tunc ait adoleſcentior patri: Pater da mihi portionem ſubſtantiæ meæ quæ me contingit.* Per adoleſcentẽ intelligũtur mali: quia deſiderãt à deo bona naturalia & tẽporalia ſicut & boni. Nota peccator dicit adoleſcẽtior filius. Primo propter ſtultitiã, quæ eſt in peccatoribus. Pſal. 81. Neſcierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant, &c. Reuera, nam ſtulti dant æternum pro tranſitorio, bonũ pro malo. Thr. 1. Dederunt quæque pretioſa pro cibo ad refocillandam animã. Secundo quia adoleſcentia eſt vana: & ſic peccatores. Tertio quia adoleſcentes obtinent poſteriorẽ locum: & ſic peccatores. Pſal. 9. Conuertantur peccatores in infernum. Tunc ſubdit, *Et diuiſit illis ſubſtantiam,* id eſt cuilibet dedit proprium arbitrium Eccle. 15. Reliquit eum in manu conſilij ſui. Vel ſic: *Diuiſit illis ſubſtantiam:* quia dona ſua omnibus largitur, licet diuerſimodè. Matth. 5. Facit ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos. Et Iacob. 1. Omnibus dat affluenter, ſcilicet intellectum & ſcientiam boni & mali. Theophil. Tamen intellectu inæqualiter vtimur, vnus ad patris gloriam diligẽter cuſtodit: alter autem tãquã à ſeſe haberet dilapidat, hoc prouenit ratione noſtri liberi arbitrij: & hoc declarat cùm dicit: *Non poſt multos dies,* id eſt cito poſt adoleſcentiã, *congregatis omnibus,* id eſt bonis naturæ & fortunæ conſideratis in iuuentute cogitando. Tu etiam es ita diues: ita pulcher ſicut ille. Tu etiam vis te dare ad delectationes mundi? *Adoleſcentior filius peregrè profectus eſt in regionẽ longinquam.* Autor in 11. lib. de ſpiritu dicit: Nihil longinquius quàm recedere ab eo qui eſt vbique. Auguſt. Supra quem nihil, extra quem nihil, ſine quo nihil, infra quem nihil: nam ipſe eſt à quo omnia, per quem omnia, in quo omnia. Ab eo receditur non pedibus, ſed moribus & affectibus. Pſal. Qui ſe elõgant à te, peribunt. Bernar. Vera vita animæ eſt deus. Chryſo.

Adoleſcentem peregrè proficiſci eſt,quando homo in iuuentu te dei obliuionem incipit habere. Tūc poteſt dicere illud Pſal. 38.Aduena ego ſum & peregrinus,ſicut omnes patres mei. Et tunc elongatur à deo patre,ſ.varia ſcelera committendo. Pſal. 108.Longè à peccatoribus ſalus.Deute.32. Oblitus es domini creatoris tui:receſsiſti à deo ſalutari tuo.Et Prouerb. 15.Longè eſt dominus ab impiis.Nam quantò peccatores peiora faciūt, tantò magis elongantur à deo. Et de quantò aliquis elongatur ab aliqua re:tantò minus hæc res ab eo videtur. Et ſic peccatores elongati à deo,non vident deum.Gene.4. Cain exiit à facie domini.Sequitur: *Et diſsipauit ibi ſubſtantiam ſuam viuendō luxurioſe*,in concupiſcentiis carnis.Et fit hoc quando ſenſum & intellectum dat iniquitatibus.Notanter tamē nominat luxuriā: quia in tali vitio conſumuntur omnia bona.Primo bona naturæ.1.Corint.6.Qui fornicatur,in corpus ſuum peccat. Secūdo bona temporalia:quia deducit ad paupertatē. Prouer. 29. Qui nutrit ſcortum,perdit ſubſtantiam ſuam. Tertio bona animæ. quia intellectum ſcilicet,& rationem obumbrat.1.Corint.2.Animalis homo non percipit ea quæ dei ſunt.Ideo Chryſoſt. dicit:Nulla res ita preſcindit virtutem ſicut corporalis voluptas. Eccleſiaſt.9. Ne des fili fornicariis animam tuam,ne perdas te & hæreditatem tuam.Sequitur : *Et poſtquam conſummaſſet*, id eſt cunſumpſit omnia,ſcilicet bona corporis & animæ. *Facta eſt fames in regione illa. Et ipſe cœpit egere* : quia nulla ſatietas eſt in peccatis,ſed in quolibet peccato eſt defectus virtutis, ſcilicet in ſuperbia defectus humilitatis: in auaritia defectus largitatis, & ſic de aliis.Aggæi 1.Comediſtis & nō eſtis ſatiati. Pſal. Famen patiētur vt canes. Ambro. in homil. Fames non epularū ſed bonorum operum & virtututum. Hæc eſt regio diſsimilitudinis in qua inuenit ſe.Auguſt.Longè eſſe à deo.Pſal. 106. Eſurientes & ſitientes anima eorum in ipſis defecit. *Et abiit, & adhæſit vni ciuium regionis illius*,ſ.diabolo,cuius ſeruus fit peccator.2.Petri.2.A quo quis ſuperatus eſt huius & ſeruus eſt. *Qui miſit eum in villam ſuam vt paſceret porcos*, id eſt diabolus mittit peccatorem in occupationem mundi & peccati. Et ſic paſcet porcos,id eſt brutales motus voluptatum carnis & immundas cogitationes in anima nutrit.Ecce quàm malum eſt ſeruitium diaboli.Hier,16.Seruietis diis alienis,qui non dabūt vobis requiem.Ideo Bæda:Porcos paſcere,eſt ea agere in quibus maligni ſpiriritus delectātur.Nam ſicut porci gaudent in cœno:ſic diaboli

diaboli immunditia peccati. Lactãtius dicit: Porcus eſt animal immundum, nec vnquam cœlum reſpicit, ſed terram. Et ſicut porc⁹ toto corpore, pede, ore verſatur ſuper terrã: & ſic peccatores. *Et cupiebat ventrem ſuum implere de ſiliquis quas porci manducabant: & nemo illi dabat.* Augu. Siliquæ exterius molles, interius vacuæ: per quas intelliguntur delectationes peccatorum, quæ exterius delectant: interius mittunt miſeram animam vacuã. His cupit peccator ſaturari: ſed tamen nemo illi dabat, quia non ſatiatur deſiderium peccatoris in delectatione quacunque. Oſeæ 4. Comedent & non ſaturabuntur: quia ſecundum Grego. Momentaneum eſt quod delectat: æternum autẽ quod cruciat. Ideo Eccleſia. 1. In omnibus vanitas & afflictio ſpiritus: Si ergo receſsiſti à patre tuo cœleſti: & ſeruiuiſti ciui, id eſt diabolo: qui aliquando fuit ciuis in regno cœlorum, qui certè malè appretiatur. Ad Roma. 6. Stipendia peccati mors: fac vt hic filius prodigus fecit. Dixi ſecundo innuitur eius conuerſio, dicens: *Ecce autem in ſe reuerſus ait:* Grego. 2. dial. cap. 3. Quoties per vagos motus eximus, nos ducimur per cogitationes & opera: & nobiſcum non ſumus: quia noſmetipſos minimè videmus, ſed reuertimur dum ad cõſcientiæ interiora mẽte redimus. Primo enim conſiderauit peccatum quod commiſit, ibi: *In ſe reuerſus.* Secundo locum quem amiſit, ſ. domum patris, ibi: *Quanti mercenarij.* Tertio damnum quod incurrit, ibi: *Ego hic fame pereo.* Nota illa quæ requiruntur ad veram pœnitentiam innuuntur hic. Primo requiritur ſui & peccati cognitio. Ergo dicit: *in ſe reuerſus.* Iſa. 46. Redite præuaricatores ad cor. Et quilibet peccator debet cognoſcere quatuor, vt dicit Grego. ſcilicet vbi fuit, vbi erit, vbi eſt, & vbi non eſt. Primo vbi fuit; ſcilicet in peccato, & de illo dolere. Sene. Initiũ ſalutis cognitio peccati. Hier. 2. Vide quàm amarũ eſt te dereliquiſſe domum deum tuũ. Secundo vbi erit, ſcilicet in iudicio, & ideo timere. Pſal. 118. A iudiciis enim tuis timui. Tertio vbi eſt, ſcilicet in miſeriis: & ideo debet gemere. Eccle. 2. Cũcti dies eius doloribus & ærumnis pleni ſunt. Quarto vbi non eſt, ſ. in gloria: & ideo debet ſuſpirare. Pſal. 41. Fuerunt mihi lachrymæ meæ, &c. Nota dicit hic textus: quòd hic filius in adoleſcẽtia fuit reuerſus. Et ſic tu. Thren. 3. Bonum eſt viro cum portauerit iugum domini ab adoleſcentia: quia dicit Auguſtinus: Pœnitentia ſera raro vera, quia tunc peccata te derelinquunt, & tu non ea. Et Prouerbio. 22. Adoleſcens iuxta viam ſuam graditur: cũm ſenuerit non decli-

nat ab ca. Bæda ſuper Lucã: Diabolus quãtò diutius poſsidet aliquem, tantò difficilius dimittit eundem. Et Hiere. 13. Si Aethiops poteſt mutare pellem ſuam aut pardus varietates ſuas: & vos poteritis bene facere cùm didiceritis malum. Secũdo requiritur diuinæ bonitatis & paternæ charitatis conſideratio cùm ſubdit: *Et ait, quanti mercenarij in domo patris mei ſunt*, ſcilicet in gratia diuina, *& abundant panibus*, id eſt bonis ſpiritualibus. *Ego hic fame pereo*, id eſt cùm ipſe peccator de vita virtuoſa aliorum hominum recogitat, tunc cognoſcit ſe famelicum in omni virtute: & recogitat dominum miſericordem. Ezech. 18. Nolo mortem peccatoris, ſed magis vt conuertatur & viuat. Roma. 2. Benignitas dei ad pœnitentiã te adducit. Ioël. 2. Quia benignus & miſericors eſt ad ignoſcendum: quaſi dicat: Cur hic fame pereo? Tertio requiritur propoſitũ bene agendi, cùm dicitur: *Surgam, & ibo ad patrem meum.* Surge, ſcilicet per propoſitum à peccato, *& vade ad patrem*, ſcilicet per opera iuſtitiæ. Pſal. 36. Declina à malo & fac bonum. Roma. 13. Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. Epheſ. 5. Surge qui dormis, &c. Nam vbi homo non quieſcit ibi nõ diu iacet. Et ſic in peccato. Gene. 19. Surgite, egredimini de loco iſto, quia hic non habetis requiẽ, ſ. in peccatis. Iſa. vlt. Vermis eorũ nõ morietur, & ignis eorum non extinguetur. Quarto requiritur humilis confeſsio, dicẽs: *Et dicam ei: Pater peccaui in cœlum*, i. coram angelis & ſanctis in cœlo: *& coram te*, id eſt te ſciente & vidẽte cùm ſis iudex meus. Et ſic nos humiliter debemus confiteri peccata noſtra. Iſa. 43. Narra ſi quid habes vt iuſtificeris. Et non eſt abſcõdendũ illud quod fit coram deo. Boëtius de conſo. Magna eſt nobis indicta neceſsitas probitatis, cùm omnia agamus ante oculos iudicis cũcta cernentis. Tunc ponitur humilitas huius filij, dicens: *Nõ ſum dignus vocari filius tuus.* O reuera omnis peccator mortalis nõ eſt dignus vocari filius dei. Nota multiplices ſunt filij indigni. Primo ſi patrem irridet. Sic Cham deriſit Noë, & ſic ſuperbi deridẽtes pauperes. Prouer. 14. Qui calũniatur egẽtẽ, exprobrat factori ſuo, &c. Secũdo ſi hoſtibus patris aſſocietur, vt Abſalon. 2. Reg. 13. Et ſic peccator dæmonibus aſſociatur. Pſal. 49. Si videbas furẽ currebas cũ eo: & cũ adulteris portionẽ tuã ponebas. Tertio ſi patrẽ poſitũ in infirmitate dimittit, vel in carcere, & eũ nõ viſitat neq; cõſolatur: quibus dicetur illud Matt. 25. Infirmus fui & in carcere, & nõ viſitaſtis me, &c. Ideo Iſa. 1. Væ genti peccatrici, filiis ſceleratis. Et ibidem, Filios enutri-

ui,ipſi autem ſpreuerũt me. Ideo iſte adoleſcens dixit: *Non ſum dignus vocari filius tuus.* Quia à te recedens te contriſtaui quod non debet filius facere. Prouerb. 10. Filius ſapiens lætificat patrem: filius verò ſtultus mœſtitia eſt matris ſuæ. Item quia ſubſtantiæ meæ prodigus extra diſciplinam vixi: quod non debet facere filius. Hebr. 12. Quòd ſi extra diſciplinã eſtis cuius participes facti ſunt: omnes ergò adulteri & non filij eſtis. Item quia alterius, ſcilicet diaboli ſeruum me feci, quòd non debet facere filius. ad Rom. 8. Qui ſpiritu dei agũtur, hi filij dei ſunt. Item quia degener in moribus fui paſcendo porcos, quòd non debet facere filius. Rom. 9. Non qui filij carnis, hi filij dei. Quinto requiritur ſatisfactio. Sequitur: *Fac me ſicut vnum ex mercenariis tuis,* quaſi diceret: Paratus ſum tibi amodo ſatisfacere & ſeruire ſpe mercedis æternæ. Hiero. Pauor peccati abnegat me: pauor conſcientiæ deprimit me. Non eſt mihi ſpes viuẽdi, neque fiducia bene agendi. Iudicium vereor, pœnas tremo, amiſi filij dignitatem, concede ſaltem mercenarij ſeruitutem. Nota ſecundum Ambro. Differentia eſt inter ſeruum mercenarium & filium. Seruus dicitur qui abſtinet à peccato ex ſolo timore pœnæ præſentis, vel futuræ. Mercenarius mercede, filius amore. Et ſic iſte primo fuit ſeruus cùm ſeruiuit ciui. Deinde mercenarius quando ſpe mercedis ſeruire voluit. Tertio factus eſt filius, quando à patre in hæreditatem ſuſceptus eſt. Ecce quanta dei benignitas, qui de ſeruo diaboli facit ſeruum dei. Dixi tertio tangitur patris benigna receptio. Vbi nota quòd benignitas dei attenditur in multis. Primo quia recepit eum velociter. De quo ſubdit: *Et ſurgens venit ad patrem ſuum*, id eſt impleuit quod facere deliberauit. Non enim ſufficit bonum incipere niſi impleatur opere. Ambro. & habetur di. 86. cap. Non ſatis eſt bene velle, ſed bene facere: nec ſatis eſt iterum benefacere, niſi id procedat ex bono fonte, i. ex bona voluntate. Sicut non ſufficit filij cõceptio ſine partu, ideo iſte primo propoſuit, deinde venit, id eſt venire cœpit per pœnitentiam ad patrem. *Cùm autem adhuc longè eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt.* Ecce dei benignitas. Cùm adhuc peccator longè eſt, ſ. in regione peccati, cùm tamen habeat bonam voluntatem. Vnde Bernar. in ſermone de annũciation. dominica: O deus quàm diues es in miſericordia, quàm magnificus in iuſtitia, quàm munificus in gratia, nõ eſt qui ſimilis ſit tibi, gratis reſpicis humiles, iuſtè iudicas innocentes, miſericorditer ſaluas peccatores.

vidit eum, ſcilicet oculo prædeſtinationis & clementiæ, vt dicit Chryſo. Senſit pater pœnitentiam, non expectauit recipere cõfeſsionis verba, ſed præuenit petitionem miſericorditer agẽs. Vnde ſubditur: *Et miſericordia motus eſt*. Miſericorditer ei inſpirando motum pœnitentiæ. *Et accurrens*, ſcilicet ipſum præueniendo per miſericordiam inchoantem. Pſal. 58. Miſericordia eius præueniet me. *Cecidit ſuper collum eius*, id eſt gratiam in eo conſeruauit, ſicut fecit Zachæo qui deſiderauit eũ videre Lucę 19. Hodie in domo tua oportet me manere. Quia ſecundum Grego. Non vacat manus à munere cùm arca cordis ſit plena bona voluntate. *Et oſculatus eſt eum*, ſcilicet ipſum perfectè ſibi reconciliando per gratiam ſubſequẽtem. De qua Pſal. 22. Miſericordia tua ſubſequetur me, *Oſculatus eſt eum*, ſcilicet per charitatem ſibi vniendo. Canti. 1. Oſculetur me oſculo oris ſui. Vel oſculatus eſt eum, id eſt, fit concordia inter voluntatem diuinã & humanã. Figuratur Gene. 27. Iſaac oſculatus eſt Iacob cùm benedixit eum. Secundo ſuſcepit eum honorabiliter: quia poſt oſculationem, dixit ei filius: *Pater peccaui in cælum & coram te, & iam non ſum dignus vocari filius tuus*. O verbum omni fiducia plenum, charitatis ardore ſuccenſum, miſericordia profluum, cùm dicit, *Pater*. Sed quòd cõfitetur, *Peccaui*. O quàm ſuaue vnguẽtum vulneribus ad medicinam, emplaſtrum miſericordiæ floribus tuſum, & doloribus ſuperligatum, vinum mordens & oleum liniens, Peccaui. *Tunc pater ait ad ſeruos ſuos*, id eſt ad ſacerdotes qui dicuntur ſerui dei: *Citò proferte ſtolam primam & induite illum*. Augu. Pronior eſt ad miſerãdum quàm nos ad accipiendum. Ambro. Neſcit tarda molimina ſpiritus ſancti gratia, proferte ſtolam primã, id eſt veſtẽ interioris puritatis Chriſti, quam ſacerdotes proferunt dum pœnitentẽ deo reconciliatum verbis, & abſolutionem affirmãt. Ecce quos dominus ſuſcipit per cordis contritionem: vult etiam ipſos per confeſsionẽ recipi à prælatis in manifeſto, vt recõcilientur non tantùm deo patri ſed etiam Eccleſiæ matri: vt figuratur Ioan. 11. de Lazaro quẽ ſuſcitauit, qui tamen adhuc erat ligatus, & fecit diſcipulos eum ſoluere. Et Luc. 17. de leproſis quos ſanauit, tamẽ ait: Ite & oſtendite vos ſacerdotibus. Per ſtolam autem primã intelligitur veſtis innocentiæ vel immortalitatis, in qua primus homo cõditus fuit quam prælati proferũt dum eam proferendã promittunt in futuro. Et hæc veſtis innocentiæ perditur per peccatũ, & induitur per confeſsionem, id eſt induenda oſtenditur.

Pſal.

Pſal.103.Confeſsionem & decorem induiſti.Et non ſufficit habere innocentiam niſi fiant opera bona. Ideo ſequitur:*Et annulum in manu date ei*,id eſt gratiam operando bona. Ad Coloſſ.3. Si cõſurrexiſtis cum Chriſto,quæ ſurſum ſunt quærite.Vel per annulum in manu,intelligitur fides in opere quam debent habere & docere ſacerdotes: quia fides ſine operibus mortua eſt. O quàm pretioſus annulus fides formata pretioſior auro. Augu.de verbis apoſtoli: Nullæ maiores diuitiæ, nulli theſauri, nulla maior mundi ſubſtantia quàm fides catholica.Ad Hebr. 11.cap.Impoſsibile eſt ſine fide placere deo.Et cum hoc requiritur repreſsio mali affectus.Ideo ſequitur:*Et calciamenta in pedibus eius*,id eſt ſanctorum exempla, in pedibus, id eſt in affectu & intellectu.Canti.2.Quàm pulchri ſunt greſſus tui in calciamentis filia principis. Nam ſicut calciamenta cuſtodiũt pedes ne maculẽtur:ſic & exempla ſanctorum cuſtodiunt nos ne maculemur luto malæ conuerſationis. Chryſoſt. Calciamenta de pellibus mortuorũ conficiuntur:& ſic nos eſſe mortales recordemur.Tertio recepit eum lætanter cùm dicitur:*Adducite vitulum ſaginatum & occidite,& mãducemus*. Sed diceres:quare dicit manducemus in plurali, cùm tamen ſoli filio reuertenti præparari iuſsit.Reſpondetur quorum vna eſt natura,ſubſtantia,& voluntas:vnum illorum eſt gaudium.& ſic dicitur de patre,& filio,& de ſpiritu ſancto.Similiter de angelis.Vitulus ille Chriſtus eſt,quantum ad naturam paſsibilem ſecũdum quam fuit immolatus:ſaginatus quo ad gratiarum plenitudinẽ. Hic vitulus reuertenti filio adducitur & occiditur, quando paſsio Chriſti cuilibet peccatori proponitur, hic vitulus ſemel occiſus eſt in re.1.Petri 3.Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt.Sed & multoties in ſacramentali repreſentatione,ſecũdum illud,1.Cor.11.Quotieſcũque mãducabitis panem hũc, & calicẽ bibetis,mortem domini annuntiate donec veniat.Sed & quotidie immolatur in credentiũ fide & prædicantiũ recordatione.Bæda:Quaſi enim recens iſte vitulus occiditur, cùm ab vno quoque occiſus creditur. Ambro. Vberior eſt dei gratia quàm petitio pœnitẽtis,Semper enim deus plus tribuit pœnitẽti quàm rogat.Iſte petebat officiũ mercenarij,& habuit oſculũ amici, & donũ filij dilecti,qđ ſic patet:Omnis homo peccãs mortaliter, perdet veſtem puritatis, diuinam amicitiam, cœleſtem ſapientiam,ſacramentalem gratiam, ſpiritualem lætitiam,internam concordiã, & omnis creaturæ habebit inimi-

citiam. Sed pœnitentia ſecundum Aug. hæc omnia reſtituit. Primò innocentiam, ibi: *Cito proferte ſtolam primam.* Secundo diuinam eſſentiam, ibi: *Date ei annulum:* Tertiò ſapientiam, ibi: *calciamenta in pedibus.* Quartò corporis Chriſti gratiam, ibi: *vitulũ ſaginatum.* Ideo ſubdit: *Manducemus & epulemur*, id eſt lætemur: *quia hic filius meus mortuus fuit & reuixit.* Mortuus ſ. per peccatum mortale, Iacob. 1. Peccatum cùm conſummatum fuerit generat mortem. Nam ſicut mortuus eſt põderoſus, ſic peccatum mortale. Nam cœlum non potuit continere peccantem angelum, nec paradiſus peccãtes homines, nec terra, vt patet Nume. 16. in Datham & Abyron. Ideo Aug. Vera mors quam homines non timent eſt ſeparatio animæ à deo, qui eſt vera vita beatarũ animarum. Deute. 30. Ipſe eſt vita tua & longitudo dierum. O quot mortui fuerunt ante hoc ſacrum tempus, ſed nunc multi reuixerunt per pœnitentiam. Ideo gaudendum. Luc. 15. ca. Gaudium eſt angelis dei ſuper vno peccatore pœnitentiam agente. Non ſolùm angelis vt dicitur Iſaiæ 55. In lætitia egrediemini, ſcilicet de peccatis. Montes & colles, & omnia ligna regionis plaudent manu. Montes, id eſt diuinarum perſonarum multitudo: colles, id eſt angeli: & omnia ligna, id eſt omnes ſancti plaudent.

DOMINICA OCVLI,

ENARRATIO XXXV.

Erat Ieſus eiiciens dæmonium, & illud erat mutum. Luc. 11

VTinam diabolus eiiciatur per contritionem, vt mutus loquatur per confeſſionem. Eiectio autem diaboli quadruplex eſt, videlicet de cœlo, de impio, de obſeſſo, de mundo. Prima diabolo ſuperbiente, ſecunda impio pœnitente, tertia Chriſto præcipiente, quarta mũdo credente facta eſt. De primo Ezec. 28. Peccaſti & eieci te de monte dei, & perdidi te ô Cherub. Timendum eſt hoc ſuperbis. Si enim in mõte cœli ſtare vis quod non potuit angelus ſuperbus: quomodo aſcendere poteſt homo ſuperbus? Et ſi propter vnam ſuperbiam cecidit angelus: quid fiet hominibus qui omnibus vitiis pleni ſunt? Odibilis eſt ergo ſuperbia: non ſolùm angeli, ſed hominis miſeri. Eccleſiaſti. 25. Tres ſpecies odiuit anima mea: Superbum pauperem, diuitem mendacem, ſenem fatuum & inſenſatum. Pauper ſuperbus eſt homo, quia mundum ingreditur pauper. Ideo dicitur Iob 1. Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ, &c. Diues mẽdax eſt diabolus diues promiſſione. Matthæi 4. Hæc omnia tibi

bi dabo.mendax autem ſolutione eſt. Auguſt. Veniet dies iudicij, & inuenies verum quod minatus eſt dominus, & falſum quod pollicitus eſt diabolus. Senex fatuus eſt mundus qui & fatuos ſequitur, & fatuos facit. Superbia Luciferum de cœlo. Adam de paradiſo. Nabuchodonoſor de regno proiecit. De ſecũdo Marci 16. Apparuit primò Mariæ Magdalenæ, de qua eiecerat ſeptem dæmonia. Vnde dæmonibus ſpiritualiter obſeſſus eſt, qui ſeptem capitalium vitiorum principibus ſubiectus eſt, videlicet ſuperbiæ inuidiæ, iræ, accidiæ, auaritiæ, gulæ & luxuriæ. De quo in euangelio dicitur: *Tunc aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe.* Eiiciuntur autem per illos ſeptem ſpiritus: de quibus Apoca. 5. dicitur: Vidi agnum ſtantem tanquam occiſum habentem ſeptem cornua, & oculos ſeptem, qui ſunt ſpiritus dei miſsi in omnem terram. His ſeptem cornibus agni eiiciuntur in contritione ſeptem ſpiritus maligni. Vnde Bernard. Cordis compũctio qua eiiciuntur dæmonia eſt, cum affectu cordis eradicantur peccata. Illud autem quod dicitur de ſeptem ſpiritibus nequioribus qui ingreſsi habitant ibi, non eſt intelligendum ſubſtantialiter, ſcilicet quod illabantur mẽti, quòd ſolius trinitatis eſt: ſed ſuggeſtione & permiſsione diuina, vt patet de Iuda, Ioan. 13. Poſt buccellam intrauit in eum Sathanas. Mirum eſt quòd hoc non timent homines, quòd poſt buccellam quam de rapina vel de vſura, vel de iniuſto acquirũt, intrat in eos diabolus. De 3. Matt. 8. Si eiicis nos tunc mitte nos in porcos, vel in gregem porcorum. Porci ſunt luxurioſi. Chryſo. Porci ſunt qui vitam ſuam libidini & voluptatibus ſeculi mancipauerunt, in his diabolus dominium accipit. Thob. 6. Qui coniugia ita ſuſcipiunt vt deum à ſe & à ſua mente excludant, & ſuæ libidini ita vacent ſicut equus & mulus in quibus non eſt intellectus, habet ſuper eos dæmonium poteſtatem. Horribile eſt quòd tot milia dæmonum, ſcilicet legio vnum obſederunt hominem, ſed certè horribilius eſt habere tot peccata mortalia, imò vnum mortale. Sed quòd quandoq; vnus, ſicut dicitur: *Erat Ieſus eiiciens dæmonium*, quandoq; ſeptem, quandoque legio vexat hominem. Vnus quando in vno peccato mortali laboret homo. Septem, quando in ſeptem capitalibus vitiis. Legio, quando eadem vitia multimodè multiplicantur. De quarto Ioann. 12. Princeps mundi huius eiicietur foras. Hoc factum eſt per paſsionẽ Chriſti, & per mundi conuerſionem. Hic eſt princeps de quo Nume. 25. cap. quòd Phinees Iſraëlitam fornicantem cum filia nobilis

principis Madian,ſimul cum ipſa interfecit. Princeps diabolus ſeptem filias habet, id eſt ſeptem vitia capitalia, quas tradit hominibus. Aliquis habet vnam, aliquis plures, aliquis omnes. Quantò autem plures habes filias diaboli, tantò plus habebis de hæreditate ſua, id eſt de igne æterno quē dabit filiabus ſuis in hæreditatem. Iſtæ filiæ habent filias ſuas, id eſt vitia de ipſis naſcentia. Væ tibi ſi matrem cum filia habueris. Nobilis filia principis eſt iniquitas operis. Nobilior autem nequitia conſuetudinis. Nobiliſsima verò obduratio impœnitentis: qui hanc habuerit gladio Phinees, id eſt ſententia Chriſti damnabitur. Deuterono.32. Si acuero vt fulgur gladium meum, &c. Auguſt. Peccantes ſi noluerunt corrigi, nihil aliud elegerunt niſi cum hoc mundo damnari.

DE EODEM, ENARRATIO XXXVI.

Tunc vadit & ſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe. Luc.11.

ECce quod hic dicitur heū ſæpè videtur. Nam qui poſt conuerſionem peruertuntur, ſæpè pluribus vitiis quàm antè ſubiiciuntur. Septem autem ſpiritus, ſcilicet ſeptem vitia capitalia poſſumus accipere hic. Primus ergo eſt ſuperbiæ ſpiritus. Prouer.16. Contritionem præcedit ſuperbia, & antè ruinā exaltatur ſpiritus. Non ſolùm ſpiritus ſuperbi hominis, imò ſuperbus diabolus ſicut exaltabatur in cœlo ante ruinam propriam: ita exaltatur quotidie ante ruinam noſtram. Secundus eſt ſpiritus inuidiæ. 1. Reg.18. Nō rectis ergo oculis Saül aſpiciebat Dauid à die illa & deinceps. Poſt diem autem alteram inuaſit ſpiritus dei malus Saül, & prophetabat in medio domus ſuæ. Adhuc hodie hos homines ſpiritus inuidiæ vexat, qui non rectè alios inſpiciunt. Tertius ſpiritus eſt irę. Prouer.28. Ira non habet miſericordiam nec erumpens furor, & impetum concitati ſpiritus ferre quis poterit? Incēdiarij diaboli ſunt iracundi. Et ideo nulla domus eos ferre poteſt timore incendij. Eccl.28. Secundū enim ligna ſyluæ ſic ignis exardeſcit. Et ſecundum virtutem hominis ſic iracundia illius erit: & ſecundum ſubſtātiam ſuam exaltabit iram ſuam. Quartus eſt ſpiritus auaritiæ. 3. Reg. 20. Egrediar & ero ſpiritus mēdax in ore omniū prophetarū. Spiritus iſte qui perſuaſit regi Achab tollere Ramothgalia eſt ſpiritus auaritię q ſemper perſuadet homini tollere tēporalia. Perſuadet autē per os prophetarum, i. malorum conſiliariorū. Qui bene mendax dicitur: quia temporalia ſæpè multis mendaciis aggregantur. Pſ. Mendaces filij eorum in ſtateris. Quintus eſt

ſpirit

ſpiritus accidiæ. Prouerbi. 15. Spiritus triſtis exiccat oſſa, &c. Et Luc. 13. Ecce mulier quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo. Et erat inclinata nec omnino poterat ſurſum reſpicere, quam cùm videret Ieſus vocauit ad ſe, & ait illi: Mulier dimiſſa es ab infirmitate tua. Accidia enim infirmum reddit hominem decem mandatorum & octo beatitudinum: nec ſurſum ſinit reſpicere hominem ad deũ. Sextus ſpiritus eſt gulæ. Iſa. 19. Dominus miſcuit in medio eius ſpiritum vertiginis, & errare fecerunt Aegyptum in omni tempore ſuo ſicut errat ebrius & vomens. Caue ergo tibi de vertigine ebrietatis. Septimus ſpiritus eſt luxuriæ. Oſeæ 5. Spiritus fornicationis in medio eorum, & dominum non cognouerunt. Caue ſagittas cuiuſlibet ſpirituum horum nequiorum. Ephe. 6. In omnibus ſumentes ſcutum fidei in quo poſsitis omnia tela nequiſsimi ignea extinguere, &c. Nequam ſunt ſpiritus in peccatoribus ante conuerſionem. Nequiores autem ſunt in recidiuantibus poſt conuerſionem. Vnde Iſido. Diabolus grauius illos concupiſcentiis ſeculi ferit, quos per renuntiationem ad mundi amorem reduxit. Nequiſsimi verò ſunt in perſeuerantibus vſque ad damnationem. Iſti ſeptem ſpiritus nequam eiiciendi ſunt ſeptem modis, videlicet verbo prædicationis. Matt. 8. Verbo eiiciebat ſpiritus. Primum enim bonum verbi dei eſt quod per timorem humiliat cor, ſuperbiam reprimens. 3. Reg. 21. Cùm audiſſet Achab ſermones iſtos, &c. vſque: Nónne vidiſti Achab humiliatum coram te: quia igitur humiliatus eſt coram me, non inducam malum in diebus eius. Item iſti ſeptem ſpiritus nequam eiiciuntur per beneficium dominicæ paſsionis. Vnde. 1. Reg. 16. dicitur, quod per citharã Dauid ſpiritus malus recedebat à Saül. Cithara verò eſt Chriſtus in cruce, ſicut enim in cithara chordæ, ſic membra Chriſti ſuper lignũ crucis tendebantur. Per memoriam autem paſsionis Chriſti charitas accenditur, inuidia confunditur. Albertus Magnus dicit: Simplex recordatio ſeu meditatio paſsionis Chriſti plus valet quàm ſi integrum annũ ieiunaret quis in pane & in aqua: vel ſi quotidie legeret vnum pſalteriũ: vel ſi quotidie virgis & flagellis cęderetur vſq; ad effuſionem ſanguinis. Hæc ille. Item eiiciuntur exemplo bonæ cõuerſationis. Vnde Act. 19. dicitur quòd per ſudaria & per ſemicinctia Pauli fugabantur ſpiritus nequam. Sudariũ quo laborãtiũ ſudor extergitur exemplũ patientiæ in laboribus ſignat. Semicinctiũ autẽ quod eſt veſtis ex vno latere, depẽdens ſignificat

exemplum patientiæ vel manſuetudinis in tribulationibus. Patientia enim indigemus in ſiniſtro latere aduerſitatis, non in dextro latere proſperitatis. Item & digito occultæ inſpirationis. Vnde in hoc euangelio. Si in digito dei eiicio demonia, profecto peruenit in vos regnum dei. Auarus nec prędicatione, nec Chriſti paſsione, nec exemplo moueri ſolet ad reſtitutionem. Nec dei digitus ſpecialiter tangit eum Sunt enim auari malefici Pharaonis, id eſt diaboli qui non reprimũtur niſi in digito dei. Exod. 8. Item ſtudio continuo orationis & ieiunij quæ ſpecialiter maximè valent contra gulã. De his duobus dicit Matt. 17. Hoc genus dæmoniorum non eiicitur niſi per orationem & ieiunium. Item & fumo amaræ contritionis. Thob. 6. Cordis eius, id eſt piſcis particulam ſi ſup carbones ponas, ſcilicet infernales per recordationem pœnarum inferni, fumus eius, id eſt contritio extricat omnè genus dæmoniorũ. Contritio enim valet contra omnia vitia. Specialiter tamen fumus iſte fugat dæmonium quod ſuper luxurioſos habuit poteſtatem.

DE EODEM, ENARRATIO XXXVII.

Beatus venter qui te portauit & vbera quæ ſuxiſti. Luc. 11.

SIcut Maria in ventre, ſic nos in mente Chriſtum portemus. Quatuor autem ſunt quæ portẽda nobis ſunt. Portare enim debemus Chriſtum in corde per dilectionem: crucem Chriſti in corpore per caſtigationem: nomen Chriſti in ore per prædicationem: coronam Chriſti in capite per glorificationẽ. De primo hic: *Beatus venter qui te portauit.* Sicut per matrem cuius eſt diligere portatur Chriſtus in caſtiſsimo ventre: ita non niſi per amantem portatur in mundo corde, Certè melius eſt portare panem in ventre quàm lapidem vel ſerpentem. Peccatum autẽ lapide eſt grauius, ſerpẽti horribilius. Iob 20. Panis eius in vtero illius vertetur in fel aſpidum. O quantum abhorret homo ſerpentem in ventre, ſed certè periculoſius eſt vnum peccatũ in corde quàm tres ſerpentes in corpore. Dilectio non ſolũ debet eſſe in corde, ſed etiam in opere. Ideo nõ ſolùm mater in vtero ſed etiam Symeon in brachiis Chriſtum portauit. Libenter clariſsimi deum in vtero cordis portemus, qui in vtero miſericordiæ ſuæ nos portabit quouſq; in lucem vitæ æternæ nos portet. Eſa. 46. Qui portamini à meo vtero, id eſt miſericordia, dicit gloſa interlinearis. De ſecundo ad Gal. 6. Ego ſtigmata domini noſtri Ieſu Chriſti in corpore meo porto. Crux Ieſu non ſolùm per vulnera & ſtigmata paſsionũ portatur, ſed etiam per pœnitentiam

tetiã & carnis mortificationẽ & ſenſuũ refrænationẽ. 1. ad Cor. 6. in fine: Glorificate & portate deũ in corpore veſtro. Portari autem debet tẽpeſtiuè ne negligamur tẽporis breuitate. Thren. 3. Bonum eſt viro cùm portauerit iugum ab adoleſcentia ſua. Item voluntariè, ne cogamur ex neceſsitate: ſicut Symon Cyrenenſis. Luc. 23. Impoſuerunt illi portare crucem poſt Ieſum. Et ſtrennuè, ne vincamur tẽtatoris importunitate. Tandiu enim miles clypeum ſtrẽnuè portat quãdiu inter hoſtes eſt. 1. Paral. 12. Filij Iuda portantes clypeum & haſtam ſex millia octingẽti expediti ad prælium. Clypeus pœnitentiam ſignificat, protegit enim nos ab hoſte ne vulneremur. Haſta autem eſt zelus iuſtitiæ. Sed heu multi faciũt de pœnitẽtia ſicut de quodam dicitur, qui clypeum vſque ad hoſtes portauit & tunc in lutũ proiecit. Greg. Incaſſum bonũ opus agitur ſi ante mortem deſeratur. Et libenter portemus crucem pœnitentiæ pro Chriſto qui libenter portauit crucem pro nobis Ioã. 19. Baiulans ſibi crucẽ exiuit in eum, &c. De tertio dicitur de Paulo Act. 9. Vas electionis mihi eſt iſte, vt portet nomen meum corã gentibus & regibus & filiis Iſraël. Nomen Ieſu in ore portare debemus nõ ſolùm in prædicatione ſicut Paulus: ſed etiã in oratione & laudatione & collaudatione. Bernard. Ieſus mel in ore, melos in aure, iubilus in corde. Chariſsimi ſemper aliquid boni portemus in ore ſicut colũba, de qua Gene. 8. portãs ramũ oliuæ virentibus foliis in ore ſuo. Oliua Chriſtũ ſignificat vel virum iuſtum Pſal. 51. Ego autẽ ſicut oliua fructifera in domo dei, &c. Ramus autem eſt bonum opus vel exemplũ. Folia virentia ſunt verba ædificatoria, veracia, pudica, pacifica, & vtilia. Hæc verba colũba, id eſt anima innocens in ore debet habere ſi ad Noë, i. Chriſtum vult venire. Sed heu quidam non columbæ dei, ſed ciconiæ diaboli ſunt, qui ſæpius ranam quàm ramum in ore habẽt vt detractores, mendaces, turpiloqui, proditores & huiuſmodi. De quibus Apoc. 16. Vidi de ore draconis & de ore beſtiæ, & de ore pſeudoprophetæ exire ſpiritus tres immundos in modum ranarum. Libẽter in ore portare debemus eum qui nos verbo oris ſui portat. ad Hebr. 1. Portãs omnia verbo virtutis ſuæ. Porta Ieſum in ore tuo, ne te euomat de ore ſuo. Apo. 3. Incipiãt te euomere de ore meo. De quarto Eccle. 11. Inſuſpicabilis portauit diadema. Sicut Saulus perſecutor & Maria Magdalena, & multi quidam peiores. Matthæi 21. Publicani & meretrices præcedent vos in regno dei. Ex multis laboribus & doloribus

animæ & corporis peruenitur ad portandũ hanc coronã. Ideo benè dicitur Eccle. 40. Occupatio magna creata eſt omnibus hominibus. Nota quæ ibi dicũtur. Ibi enim per præſidẽ ſedentem ſuper ſedẽ glorioſam & par vtentẽ iacintho, i. ſtola cœleſti, & portantem coronam ſignificari poteſt ſpiritus cuiuſlibet iuſti in cœlo beatificati: per humiliatum autem in terram & cinerem & per opertum lino crudo, ſignificari poteſt corpus quod panno lineo inuolutum eſt in ſepulchro. In his enim occupatio & grauè iugum erat dum adhuc in mundo viuebant. Et vt hanc coronam portemus in cœlo, Chriſtus pro nobis portauit coronam ſpineam in mundo. Ioan. 19. Exiuit ergo Ieſus de prætorio portans coronam ſpineam. Bernar. Deus pro te coronatus eſt ſpinis, vt te coronaret in cœlis.

DE EODEM ENARRATIO TRIGESIMAOCTAVA.

Erat Ieſus eiiciens dæmonium & illud erat mutum. Luc. 11.

IN tribus primis dominicis huius quadrageſimæ eccleſia oſtendit malitiam diaboli contra homines. In prima oſtendit quòd aliquos tentat & non vincit: vt ſunt boni firmati in bono: & iſti ſignificantur per tentationem Chriſti in euangelio primæ dominicæ. Secundo oſtendit quòd aliquos tentat & vincit & poſsidet. Et iſti figurantur in filia mulieris Chananææ in euangelio ſecundæ dominicæ. In tertia dominica vt hodie oſtẽdit ſi non fuerit expulſus tunc hominem quem poſsidet facit mutum: vt patet in euangelio. Attamen ſciendum, tres ſunt muti. Primi naturaliter vt qui nunquam locuti ſunt, & tales vtuntur nutibus & ſignis oculorum & digitorum & ſimilibus. Et ſic nos naturaliter ſumus filij iræ vt dicit apoſtolꝰ ad Ephe. 2. cap. idcirco per ſigna oculorum & manuum debemus noſtrum indicare defectum, de quo introitus: Oculi mei ſemper ad dominum. Pſalm. 24. Hunc pſalmum fecit Dauid cum fugeret à facie Saül, & venit in ſpeluncam ad Odollam. 1. Regum 2. cap. Et omnes amici & fratres ſui & qui erant cum eo amaro animo afflicti à Saül venerunt ad eum. Idcirco fecit in contentione hunc pſalmum: Ad te domine leuaui animam meam. Et in collecta: Quæſumus omnipotens deus, &c. Et ſic nos perſecuti à diabolo cum dignè laudare dominum non poſſumus, faciamus tamen ſigna oculorum. Secundi ſunt muti: quia nõdũ inſtructi. Et ſic docemur, in epiſt. ad Ephe. 5. cap. Imitatores mei eſtote ſicut filij chariſsimi, &c. Omnis auaritia fornicatio

nicatio & immunditia non nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos. Tertij ſunt muti ob defectum alicuius infirmitatis, & hi indigēt medico. Et ſic peccatores in mortali peccato conſtituti, quos diabolus fecit mutos, indigent medico ſpirituali. Et ſicut tenebræ expelli non poſſunt niſi per lucem, ſic nec diabolus niſi per Chriſtum. De quo thema: *Erat Ieſus eiiciens dæmonium, &c.* Aliud thema. *Si in digito dei eiicio dæmonia, profectò venit ad vos regnum dei.* Luc. 11. Matth. 12. & Marc. 3. Cattus nō pungit captū murem iuxta ſe exiſtentem, imò cum ipſo lūdens modicum tangit eū, ſed fugiētem inſequitur vulnerans eum vngulis & dentibus. Spiritualiter, diabolus non affligit captum peccatorem quem iuxta ſe habet vngulis tentationum ſuarum: ſed ludit cum eo tantùm mouens ipſum ad peccata vt inde ſolatium habeat. Sed volens in viam pœnitentiæ fugere ad Chriſtum cū omni tentationum genere illum inſequitur. Ideo dicitur Eccleſia. 2. Fili accedens ad ſeruitutem dei ſta in iuſtitia & timore & præpara animam tuam ad tentationem. Figuratur Gene. 31. Iacob cùm eſſet apud Laban non eſt perſecutus ab eo: ſed fugiēte ab eo inſecutus eſt Laban cùm ſeruis ſuis munitus armis, vt vi reduceret expoliatum ad ſeruitutem eius, deus tamen illum prohibuit. Spiritualiter per Laban qui multipliciter deluſit Iacob, ſubaudi diabolum, qui licet derideat peccatorem: nihilominus tamen parcit ipſi in ſtatu peccati: ſed fugientem per pœnitentiam perſequitur toto poſſe. Vnde Greg. 42. Mora. Hoſtis noſter quantò magis ſibi rebellari conſpicit: tantò amplius expugnare contendit. Illos enim tentare negligit, quos quieto iure ſe poſsidere ſentit. Quare dominus noſter Ieſus Chriſtus volens nos reddere tutos hortatur ne locum demus hoſti diabolo, qui graditur per loca inaquoſa quærens requiem & non inuenit: quia homo pœnitens vt fortis armatus cuſtodit atriū ſuū, & ſic in pace ſecū ſunt quæ poſsidet. Si autem diabolus ſuperuenerit & vicerit hominē: tūc aufert eius bona, & ſic nouiſſima hominis erūt peiora peioribus. Pugnemus igitur ſtrēnuè cōtra diabolū, & victoriā habebimus virtute illius qui in digito dei eiicit dæmonia, &c. In ſumma euangelij duo innuūtur. Primò ſaluatoris potētia virtuoſa, ibi: *Ieſus, &c.* Secūdò ſubditur Iudæorū malitia infectuoſa, ibi: *In Beelzebub.* De primò dicit, In illo tēpore, ſ. cùm Ieſus dixit ſe velle dare bonū ſpiritum petētibus ſe, & ad hoc deſignandū eiecit ſpiritus malos, de quo hic euangeliſta: *Erat Ieſus eiiciens dæmonium,* poteſtatiuè. Nam

poteſtatiuè nemo poteſt expellere dæmonem niſi ſolus deus. Alij autem ſancti non poſſunt hoc, ſed ſola dei inuocatione, imò nec boni angeli. Vnde Michaël volens repellere diabolum nõ dixit: Recede, ſed imperet tibi dominus, vt patet in epiſtola Iudæ, cap. 1. Ergo fatuum eſt quòd aliquando ebrij & luſores maledicunt diabolum, quaſi talibus verbis eum repellere volẽtes: nõ ſic, ſed per gratiam dei eiicitur. Matth. 17. Hoc genus dæmoniorum nõ eiicitur niſi per orationem & ieiunium. Nam dicit ſanctus Tho. in 2. 2. q. 86. ar. 1. In diabolo conſideranda ſunt duo, natura & culpa. Natura eſt bona & à deo: nec maledicere licet: ſed culpa eſt maledicenda, vt facit eccleſia, dicens: Maledicte diabole. Sed cum peccator maledicit diabolo propter culpam: ſimili ratione iudicat ſe maledictione dignum. Eccle. 21. Cùm impius maledicit diabolum: maledicit ipſe animam ſuã. Ideo Chriſtus verus deus fecit hoc poteſtatiuè quaſi propria virtute, vt patet Marc. 1. In poteſtate ſpiritibus immundis imperat, & obediunt ei. Iob 41. Non eſt poteſtas ſuper terram quæ cõparetur ei, qui factus eſt vt nullum timeret. ¶ Nota dæmones poſſunt duobus modis in hominibus habitare: potentialiter & præſentialiter. ¶ Primo potentialiter ſicut rex in regno, & ſic habitat in peccatoribus. Et ſic Mar. 16. dicitur: Maria Magdalena ſeptem dæmonia habuit, id eſt ſeptem vitia. Accidit enim dæmonibus ſicut volucribus, miluis, & canibus qui illic currunt & morantur vbi ſentiunt cadauer fœtidum, & tantò citius ſentiunt quãtò fœtidius exiſtit. Sic homo p peccatũ efficitur fœtidus, & in tali fœtore delectatur diabolus: & accipit manſionem & poteſtatẽ in ipſum. Primi in quibus habitat diabolus ſunt ſuperbi. Iob 41. Ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ, ſcilicet Lucifer vel Beelzebub, id eſt vir muſcarũ: quia homo ſuperbus habet muſcas multas, id eſt ſolicitudines. Tulli⁹: Quo celſior eris, ſolicitudo maior. Apocal. 9. Habebunt ſuper ſe regem angelum abyſſi. Iſte rex multos nobiles & potentes habet. Augu. Plures potentes & ſuperbos tenet nomine nobilitatis: plures autoritatis nomine hos non timet. Exemplum dicit Cæſarius de adoleſcente monacho: qui cùm caſtus eſſet adductus fuit ad quendam obſeſſum pro expellendo dæmonio. Cui reſpondit dæmõ: Non timeo te; licet ſis caſtus, es tamen ſuperbus. Iaco. 4. Deus ſuperbis reſiſtit. Secundo ſunt auari. Matth. 4. Dabo tibi omnia regna iſta ſi cadens adoraueris me. Gloſ. Audi raptor, audi vſurarie & ſimoniace quomodo inquit diabol⁹: Si adoraueris me.

Si res per diabolum congregaſti, diabolum adoraſti. Epheſ.5. Auaritia eſt idolorũ ſeruitus. Gloſa: Auaris deus eſt nummus. Sed diabolus illorum eſt Mammon. Matt.6. Non poteſtis deo ſeruire & Mammonæ. 1. Timoth.6. Qui cupiunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueũ diaboli. Tertij ſunt luxurioſi. Vnde Tob. 6. Qui ita iurgia ſuſcipiunt vt deum à ſua mente excludant, & ſuæ libidini ita vacent ſicut æquus & mulus quibus non eſt intellectus: habet poteſtatem ſuper illos dæmoniũ. Ecce ſi diabolus habuit poteſtatem in matrimonio, quid extra matrimonium? Ipſi ſunt porci diabolorum. Marc. 8. Exierunt in porcos. Chryſoſto. Porci ſunt qui vitam ſuam ſcenoſæ libidini mancipant. Et iſte diabolus vocatur Aſmodeus. O quot ſunt ſibi obedientes. 1. Ioan.5. Totus mundus in maligno poſitus eſt. Quarti ſunt iracundi, de quibus Iob 5. Virum ſtultum interficiet iracundia. Et Apoc.2. Væ terræ & mari, quia deſcendit diabolus ad vos habens irã magnã. Illorum dæmon eſt Sathanas, id eſt aduerſarius. Pſal. In ira populos cõfringes. Quinti ſunt inuidi, quorum dæmon dicitur Leuiathan, id eſt ſerpens tortuoſus. Nã inuidia diaboli mors intrauit in orbem. Sapiẽ.1. Auguſti. Inuidia eſt vitium diabolicum: nam ab eo habuit initium hoc dæmonium quod fecit hominem mutum, ſurdum & cæcum. Sexti ſunt guloſi. Eccl.37. Propter crapulam multi obierunt. Dæmon illorum eſt Behemoth. Iob 40. Et interpretatur beſtialis, quia gula facit hominem beſtialem. Hiere. 4. Effuſi eſtis ſicut vituli ſuper herbam. Luc.21. Attẽdite vobis ne forte grauẽtur corda veſtra crapula & ebrietate. Ratio Grego. Dum vẽter non reſtringitur cunctę virtutes obruuntur. Septimi ſunt accidioſi. Grego. Diabolus aſsiduè impugugnat vt ſaltem tædio vincat. Iſtud eſt dæmoniũ meridianũ faciens hominẽ ſomnolentum. Eccl.30. Multos occidit triſtitia. Nam Samſon dormiens amiſit fortitudinem. Et ſic accidioſus. Pſal. Omnẽ eſcam anima eorũ abominata eſt, ſcilicet charitatis. ¶Itẽ ſecũdo poſsidẽt præſentialiter & cõmanſiue: per habitationem interiorẽ in corpore hominis: non per informationem: quia nõ poteſt eſſe forma corporis, ſecundũ qđ tunc ei datur poteſtas à deo, ꝙ vexat hominem in membris. Et hæc habitatio fit quinque de cauſis. Primo propter diuinæ potẽtiæ oſtentionẽ: vt Marc. 9. de obſeſſo ab infantia quẽ nullus poterat liberare niſi Chriſtus. Secũdo propter culpæ punitionẽ. Luc.4. Erat homo in ſynagoga ſpiritum habens immũdum, ſcilicet propter peccatũ incõ-

tinentiæ. Tob.6. Dæmonium poteſtatem habet ſuper illos. Tertio propter meriti accumulationem: vt patet de Sarra. Tob.3 & de Paulo. 2. Corint.12. Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus Sathanæ qui me colaphizet. Quarto propter aliorum eruditionem, ſicut de illo in quo erat legio, Luc.8. cui dixit ſaluator: Redi in domum tuam, & narra quanta fecit tibi deus. Quinto propter parẽtum punitionem, quia filij ſecundũ corpus ſunt res parentum: ideo parentes puniuntur in filiis: vt patet de Dauid, 2. Reg.12. cui dixit Nathan: Quoniam blaſphemare feciſti inimicos nomen domini, propter verbum hoc filius qui natus eſt tibi morte morietur. Quoniam dictũ eſt de diaboli aſtutia, nũc dicetur de Chriſti potentia: ſubdit: *Et cum eieciſſet dæmonium locutus eſt mutus.* Ecce aſtutus eſt diabolus & iniquus. vide infra. Hiero. in homil. Tria ſigna hæc ſunt facta: Cæcus videt, mutus loquitur, poſſeſſus à dæmone liberatur. Nota duo genera hominum facit diabolus obmuteſcere. Primo iudices & ſcabinos qui efficiuntur muti ſi aliquod munus proiiciatur. Eſa.1. Omnes diligunt munera. Exod.23. Non accipies munera quæ excæcant prudentes. Eccle.20. Exenia & dona excæcant oculos iudicum, & quaſi mutus in ore auertit correctiones eorum. Secundo peccatores ne confiteantur: ſicut lupus rapiens ouem ſtringit guttur eius ne clamet. Sed diceres, quare diabolus perſequitur confeſsionem. Reſpondeo primo, quia cõfeſsio eſt principium ſanitatis remedium. Nam omnis peccator vulneratur peccatis in anima: vt patet Luc.10. Deſcendens ab Hieruſalem in Hiericho. Symon de Caſsia, id eſt auerſus à pace in litem hic vulneratur. Sed Auguſt. Omnium peccatorum vulnera ſanantur per confeſsionis medicinam. Pſ.32. Dixi confitebor aduerſum, &c. Ergo diabolus claudit os peccatoribus ne ſanentur. Auguſti. in homil. 12. Confitere tantummodo vulnus tuum, & ſanabit te deus, &c. Boëth. Si opus medicantis expectas, oportet vt vulnus detegas. Secundo confeſsio eſt violenta excluſio dæmonum. Ratio quia ſicut peccatis introducitur diabolus in animam: ita cõfeſsione expellitur. Bernard. ſuper Cantica ſermone 5. Per humilem confeſsionem remittitur peccatum: & diabolus ſuum amittit principatum. Nam vbi peccatum dimittitur, ibi diabolus expellitur & deus introducitur. Nam cõtraria in eodem ſimul ſtare non poſſunt: vt vitium & virtus: diabolus & deus. 2. ad Corint.6: Quæ enim participatio iuſtitiæ cũ iniquitate, aut quę ſocietas luci ad tenebras, quæ autẽ conuentio Chriſti ad Belial?

quaſi

quaſi diceret,nulla. Tertio illuminat cordis habitaculum.Ra-
tio quia peccatũ excæcat cor. Sapie.2.Excæcauit eos malitia eo-
rum.Auguſt:ſuper prima canonica Ioannis:Cúmque confeſſus
fueris te peccatorẽ,appropinquas ad lucẽ:quia cõfeſsio adiun-
git te Chriſto. Ioan.8.Ego ſum lux mundi.Epheſ.5.Fratris ali-
quando tenebræ:nunc autẽ lux in domino.Vbi lux, ibi pulchri
tudo.Bernar.in epiſtola ad Zophiam:Ama confeſsionem & ha-
bebis decorẽ:quia vbi confeſsio,ibi decor & pulchritudo. Pſal.
103.Confeſsionem & decorem induiſti amictus lumine ſicut ve-
ſtimento.Vide in exemplo de ſocio,qui ambulauit cùm diabo-
lo.Quarto confeſsio facit celari diabolo peccatum.Auguſt.Nõ
habebit quod timeat in futuro iudicio,qui nunc confeſsionem
fecerit de peccato. Eſa.43.Narra ſi quid habes vt iuſtificeris.
Leo papa:Peccatum confeſſum diabolo celabitur,vt ab eo non
confundetur.Chryſoſt.& habetur de pœ.di.1. Non poteſt quis
gratiã dei cœleſtis accipere,niſi purgatus fuerit ab omni ſorde
peccati per pœnitentiæ confeſsionem,ſ. loquendo de mortali.
Gloſa ibidem:Quia in peccato ſunt tria,ſ.delectatio,impuden-
tia,& perpetratio.Contra delectationem contritio, contra im-
pudentiam confeſsio,contra perpetrationem ſatisfactio.Sed di-
ceres,tamen deus omnia videt:quid opus eſt confiteri?Reſpon-
det Auguſti.lib.8.homil.12.Vult deus vt reuelet homo , ne dia-
bolus habeat quod obiiciat. Item vt verecundiam habeat. Itẽ
vt ſe humiliet & obediat.Auguſti.Homo accuſat vt deus excu-
ſet. Item vt vereatur. Richardus de ſancto Victore:Quantò ve-
recundia maior fuerit,tantò clarior confeſsio in oculis dei ap-
parebit. Item vt ſe humiliet. Gregor.Superbiendo à deo receſ-
ſimus,humiliando accedamus.Auguſt.Acriores dolores diabo-
lo non facimus,quàm quòd peccata noſtra cõfitendo ſanamus.
Exemplum de fratre quære in Luca Parienſi:& de tempore,ſer-
mone ſexageſimo primo E. Quæritur cur deus hominem fece-
rit qui poſsit peccare,vel quẽ ſcit eſſe dãnaturũ.Ad hoc aſsignã
tur plures rationes. Prima vt oſtendatur dei omnipotentia in-
conuertibilis:omnis autem creatura mutabilis eſt. Secunda ra
tio vt declaretur dei ſapientia quæ ex malo ſcit elicere bonũ,
quod non poſſet fieri niſi deus feciſſet creaturam vertibilem
in malũ. Tertia vt manifeſtetur dei clementia,quia per mortẽ
deus hominẽ perditũ liberauit. Quarta vt oſtendatur dei iuſt-
tia,quia nõ ſolũ reddit bonis præmia,ſed etiã malis ſuppliciai.
Quinta vt homo nõ ſit peioris cõditionis ꝗ aliæ creaturæ,quib⁹

deus ſic adminiſtrat omnibus,vt eas agere propriis motibus ſinat. Vnde & hominem proprio arbitrio ſuo reliquit. Sexta eſt laus humana:laus enim eſt viri iuſti qui potuit trāſgredi & nō eſt tranſgreſſus.Septima eſt decor vniuerſi:quia oppoſita iuxta ſe poſita,magis eluceſcunt:ita mali cōmunicāt bonis ad inuicē cōparati.Octaua vt boni per malos exercitētur & probētur.Et ex illis patet quòd homo debet viuere ſecundū propriam rationem ,quæ ſemper deprecatur ad optima.Ad bonum gratiæ nō poteſt quis peruenire per ſe,cùm non ſit ſecundum limites naturæ,ſed ſecundum influentiam largitatis diuinæ. Sicut enim creatura pro ſua defectibilitate ſuo principio ſemper indiget, vt ſit in eſſe naturæ:ſic illud principiū pro ſua bonitate influere non ceſſat creaturæ rationali vitā ſpiritualem , vt bene ſit in eſſe gratiæ:quam habere non poteſt ſine deo largitore.Veruntamen inexcuſabilis eſt homo ſi gratiam gratū facientem non accipit:quia gratia gratis data ſemper præſto eſt liberum arbitrium excitare & cōmouere, cuius eſt huic motioni conſentire;quo facto poterit homo gratiam gratum facientem habere, hoc eſt ad gratiam gratum facientem ſe præparare. Quanuis enim gratia habeatur dei dono efficiente:tamen non ſine libero arbitrio conſentiente. Vnde Auguſt. Qui creauit te ſine te: non te iuſtificabit ſine te. Igitur gratia gratum faciens à tribus eſt;ſed aliter & aliter. Eſt enim à deo efficiente , à gratia gratis data,liberum arbitrium excitante,& cōmouente,à libero arbitrio cōſentiente.Quanuis enim liberum arbitrium non poſsit gratiam efficere in homine,poteſt tamē ſe ad hoc habilitare & præparere quòd habeat. Sicut aliquis non poteſt illuminare domum:poteſt tamen aperire feneſtram. Quo facto ſol intrat & illuminat. Ergo oportet quòd ſemper requiratur liberum arbitrium: quia anima habet inſtrumenta & falcultatem cognoſcendi & diligendi deum ex natura, ſed non habet cognitionem veritatis & ordinē dilectionis niſi ex gratia: igitur,&c. In ſumma euangelij tria innuuntur. Primo potentia Chriſti inuincibilis,ibi: *Erat Ieſus eiciens dæmonium*. Secundo ſapientia eius inæſtimabilis, ibi: *Ipſe vt vidit cogitationes eorū*. Tertio ipſius laus venerabilis,ibi: *Extollens vocē quadā mulier*. De primo dicit. *Erat Ieſus eiciens dæmonium*,quod prius eiecit de cœlo empireo.Ezech.28. Eieci te de monte ſancto meo ô Cherub. ſcilicet propter ſuperbiam. Luc.10. Vidi Sathanam vt fulgur cadentem de cœlo ad deſignandum quòd omnes ſuperbi de cœlo

ſunt

ſunt eiiciẽdi.Pſal. 72.Eieciſti eos dũ alleuarẽtur.Eiectus eſt ad terra nobis ad vexationẽ.Ideo audit⁹ eſt clamor in cœlo Apoc. 12.Væ terræ & mari,quia diabolus deſcẽdit ad vos habẽs iram magnã,ſciẽs quia modicũ tẽpus habet.Idcirco Eccl.2.Fili ad tẽtationẽ præpara animã tuã.Hieron.Quia nõ poteſt vincere niſi volentẽ.1.ad Corint.10.Fidelis autẽ deus eſt, qui nõ patietur vos tẽtari ſupra id quod poteſtis.Idicirco Mat.6.Ne nos inducas in tentionẽ.Subdit: *Et illud erat mutum.* Dicitur autẽ dæmoniũ mutũ:vt dicit Titus,eo quòd hãc ingerat paſsionẽ vt tollat auditũ & verbũ.Sicut aliqua herba dicitur peſtifera, eo ꝙ corpus ſua virtute reddat infirmũ. Nota quòd dæmon dicitur eſſe mutus tribus modis:quibus eiſdẽ facit peccatores obmuteſcere. Primo enim mutus eſt dæmõ à laude dei & gratiarũ actione.Et nota cùm laudarẽt eũ ſimul aſtra matutina & iubilarent oẽs filij dei:vt dicitur Iob 38.iſte tamẽ per inuidiã obmutuit à dei laude.Eſa.38.Quia nõ infernus cõfitebitur tibi : neq; mors laudabit te.Et ſic modò plures homines facit mutos, qui de beneficiis receptis nõ referũt deo gratias & laudẽ , ſed ſunt ſicut porcus qui nõ refert gratias paſcẽti ſed etiã comedẽdo ſemper murmurat.Secũdo diabolus mutus eſt adverũ loquẽdũ:quia ab initio in veritate nõ ſtetit,& mẽdax eſt & pater mẽdacij,vt dicitur Ioã.8.Sic etiã multos facit modò mutos, qui veritatem quã nouerunt tacent,ſed ſemper falſa emendacia loquuntur. Actu. 5.Anania cur tentauit Sathanas cor tuum mentiri ſpiritui ſancto.Tertio diabolus eſt mutus ad veniam petẽdam de ſua trãſgreſsionẽ. Induratum enim eſt cor eius ita vt per pœnitentiam molliri non poſsit. Iob 40. Induratum eſt cor eius vt lapis. Vnde legitur quòd quidam heremita bonæ ſimplicitatis diutius rogauit deum pro venia impetranda dæmoni.Et reſpõſum eſt ſibi per angelum ꝙ deus eſſet paratus remittere pœnã: ſi dæmon pœniteret de culpa.Tunc heremita gauiſus eſt ſperans inducere diabolum ad pœnitentiam:& quæſiuit longo tẽpore diabolum per heremũ.Cui tandem apparuit dicens:Quid quæris monache? Cui ille reſpondit:Quæro diabolum.Cui ait: Quid vis,ecce ego ſum diabolus. Volo dixit monachus te inducere ad pœnitentiam:quia deus paratus eſt remittere culpã & tollere pœnam. Indignatus diabolus inquit : Nequaquam ego petam veniam,ſed ipſe pœniteat,qui me tanto tempore facit cruciari.Et ſic diabolus mutus eſt ad pœnitentiã. Ita etiam linguas multorum ligat iſto ligamine malitiæ ne confiteantur

& pœniteant de peccatis. Nota dicit Magiſter in ſecundo ſententiarum diſt.7.cap.1.quòd angeli boni per gratiā confirmati ſunt quòd peccare nequeunt & nō habent à natura. Sed mali angeli in malo obſtinati ſunt quòd bene velle non valent:licet aliquando volunt quod deus velit:non tamen bona voluntate.

Nota quòd iſte dæmoniacus non ſolùm erat mutus: ſed vt dicitur Matth.12.etiam erat cæcus. Theophilus autē dicit, quòd omnis mutus à natiuitate eſt etiam ſurdus. Et ſicut diabolus faciebat eum eſſe mutum, ita etiam cæcum & ſurdum fecerat. Vnde Chryſoſtomus: Magna,inquit, & miranda eſt nequitia dæmonis: alterutrum ingreſſum oppilauerat per quem ille crediturus erat, ſcilicet auditum & viſum: & tertium, ſ. linguam ne confiteretur. Iſtos etiam ſpirituales ſenſus tollit diabolus peccatoribus. Excæcat enim eos interius: quia concludit oculos mentis ad ſpiritualia contemplanda. Excæcauit enim peccatores malitia eorū: vt dicitur Sapien.2. Certè magna eſt cæcitas auari qui nō percipit pecuniæ fraudē. Cæcatur inuidioſus:quia reputat alterius bonū ſibi eſſe prçiudiciū.Cæcatur vanè glorioſus:quia quærit gloriā vbi nō eſt quærēda.Excęcatur luxurioſus qui nō conſiderat quàm fœda ſit carnis voluptas:& mulier quā amat.Amor iſte carnalis excęcauit Sāſonē, deiecit Dauid,infatuauit Salomonē. Vnde benè dicit quidam.

Nil bene cernit amor,videt omnia lumine cæco.

Credit amor cæcus dedecus eſſe decus. Item diabolus facit peccatores ſurdos.vt non audiant Chriſtū pulſantem ad cor vnuſcuiuſque nolentis ſibi aperire, vt inde dæmonem eiiciat. Non audiunt prædicatorem corripientem tanquam incorrigibiles. Non audiunt ſcripturam pœnas inferni comminantem tanquam inſenſibiles. Non audiunt eum cœleſte regnum promittentem cùm dicit: Pœnitentiam agite,appropinquabit enim regnum cœlorum:tanquam omnia bona contemnentes. Pſal.105. Tanquam pro nihilo habuerunt terram deſiderabilem. De omnibus iſtis poteſt dici illud Pſal.113. Aures habent & non audient. Quia facti ſunt ad ſimilitudinem aſpidis ſurdæ obturantis aures ſuas ad vocem adiurantis.Pſal.57. Deinde adducitur miraculi euidentia. *Et cùm eiecisset dæmonium locutus eſt mutus.* Quia enim dæmon faciebat mutum,ita Chriſtus tanquam ſapiens medicus curauit morbum expellendo cauſam infirmitatis.Ipſe aperit os mutorum,& linguas infantium facit diſertas. Nota quòd quinque miracula facta ſunt in homi-

ne iſto: Primum quia curatus fuit à dæmonis vexatione. Secũ dum quia illuminatus eſt à cæcitate. Tertium quia recipit auditum ſecundum Titum. Quartum quia recipit facultatem loquendi. Sed quia aliquis poſſet habere facultatem, loquendi adhuc non loqueretur ſi loqui non didiciſſet. Ideo quintum miraculum fuit, quòd cùm iſte loqui non didicerit nec vnquam audiuerat alios loqui: ſtatim locutus fuit. Tantum miraculum eſt ac ſi puer natus ſtatim loqueretur. Deinde ponitur diſpoſitio aſtantium. Quidam enim admirati erant quaſi credentes. Quidam verò dubij miraculum refutantes. Sed quidam maliuoli opus calumniantes. Vnde dicit: *Et admiratæ ſunt turbæ.* Eſt autem admiratio ſuper cauſa inconſueti effectus occulta ratiocinatio. Et ideo turbæ hoc miraculum in aliquod maius hodie referebant. Vnde Matth. 12. dicitur: Stupebant omnes turbæ & dicebant: Nunquid hic eſt filius Dauid? Gloſa: Ob miſericordiam inquit, & beneficium filiũ Dauid prædicant. Deinde ponitur quomodo aliqui calumniati ſunt miraculum: Quidam autem ex eis dixerunt. Matth. & Marc. dicunt iſtos fuiſſe ſcribas & phariſæos. *In Beelzebub principe dæmoniorũ eiicit dæmonia.* Turbæ laudauerunt miraculum: phariſæi autem non potentes negare publicum factum, conati ſunt illud peruertere dicentes quòd in virtute dæmonis facta eſſet electio. Nota Ninus conditor ciuitatis Niniue propter conſolationem de morti Beli patris ſui ſtatuam fecit in honorẽ patris: ad quam confugientes qui furtum fecerunt & qui rei erant, veniam merebantur. Vnde ipſam ſtatuam cœperunt reuereri. Et tandẽ ſuccedẽte tempore diabolo inſtigante diuini honores ipſi ſtatuæ ſunt attributi. Et ſic incepit cultus idololatriæ: vt dicitur Sapient. 14. Hunc deum Chaldæi appellabant Beel: Paleſtini Baal. Moabitę Beelphegor diuerſis vocibus ſecundum diuerſitatem linguarum vocabant. Sed Iudæi deriſoriè vocabant illum Beelzebub, id eſt deum vel virum muſcarum: quia magna multitudo muſcarum erat in templo eius propter ſordem cruoris immolati. In hoc autem ſimulachro dicebant habitare principem dæmoniorũ fortè propter tria: vel quia in eo fuit idololatriæ principiũ. Aut quia cultus eius erat generalis apud oẽs gentes. Licet enim quædam natio ſpecialis alios haberet deos, hunc tamẽn velut vniuerſalem deum omnes venerabantur. Vel quia nullũ idolum reperiebatur efficacius iſto. Attende contraria fuit iſta contumelia Chriſto, qua Iudæi reputauerũt Chriſtum

velut maleficum mendacem, quòd in virtute dæmonis faceret miracula. Sed diceres, valde mirabile eſt vnde moti fuerunt Iudæi de Chriſto hoc opinari. Et eſt dicendum quòd Iudæi non credebant Chriſtum hoc feciſſe virtute dęmonis: nullum enim ſignum apparebat ad hoc. Sic tamen agitati ſtimulo inuidiæ non conſiderauerunt an dicerent verum vel falſum: dummodo tamen aliquo modo poſſent vitiare iſtud miraculum. Vnde Chryſo. Inuidia non quærit quid dicat, ſed ſolùm vt dicat. Item ibidē inquit: Nulla malitia peior eſt inuidia. Adulter in breui complet peccatum ſuum. Inuidus autem nūquam quieſcit. Sed ſicut ſcarabei nutriuntur ſtercore: ita inuidi aliorū infortuniis. Et ideo ſecundum Remig. Solo odio moti & inuidia nihil ſordidius inuenientes, quod obiicerēt domino dicebant quòd *in Beelzebub eiiciebat dæmonia.* Vnde nota quòd in iſta contumelia peccauerunt peccato grauiſsimo, ſcilicet in ſpiritum ſanctum, in eo quòd reſtiterunt veritati quam tamen cognoſcebant. 2. ad Timo. 3. Quemadmodū Iamnes & Mambres reſtiterūt Moyſi: ita & hi reſiſtunt veritati, &c. Et ideo ſaluator aggrauat peccatum iſtud: vt patet ſecūdum Mar. 3. in iſto loco quo dicit: Quicunq; dixerit contra filium hominis remittetur ei: ſed qui dixerit verbum contra ſpiritum ſanctum. id eſt cōtra id quod ſpiritus ſanctus aperto corde demonſtrat: non remittetur in hoc ſeculo neq; in futuro. Deinde ponitur quomodo aliqui non tantum conuitiabantur, ſed quærebant experimentum miraculi. *Et alij tentantes*: cùm tamen ſcriptum ſit: Non tentabis dominū deum tuum. Deute. 6. *Signum de cælo quærebant*, quaſi diceret: Neſcimus in qua virtute opereris miracula: ſed ſi aliquod mirabile ſignū de cœlo feceris, ſicut Moyſes columnam in aëre. Ioſuē verò fecit ſolē ſtare immobilem. Helias autē fecit ignem de cęlo deſcēdere ad combuſtionem inimicorum ſuorum. Ezechias autem fecit ſolem retrocedere. Si aliquid iſtis ſimile feceris credemus ex hoc quòd diuina virtute miracula facias. Sed quia iſti non deſiderabāt ſignum vt ex hoc crederent. ſed magis vt delectarentur in nouitate miraculi: ideo nō dedit eis ſignū de cœlo.

Nota in tribus dominicis ſequentibus legitur euangelium de dæmonio. Ratio quia quatuor genera hominū tentat diabolus. Primo quoſdam tentat & non vincit: & iſti ſignificātur per tentationem Chriſti. Secundo aliquos tentat & ſuperat, & vexat male. Iſti ſignificantur per filiam mulieris Chananęæ. Tertio aliquos tentat & ſuperat: & tamen poſtmodum per contritionem

nem expellitur. Iſti ſignificantur per dæmoniacum qui curatus fuit. Quarto aliquos tentat & ſuperat,& fugatus fugit,ſed tandem reuertitur. Iſti ſignificantur per hoc cum dicitur: Cum immundus ſpiritus, &c. Nota Chriſtus dæmonium hic expulit, & legitur nobis in exemplum. Nam in tribus caſibus aliquis de domo conducta expelli poteſt. Primo quando penſionem nō ſoluit,& ſic diabolus. Nam deus dedit homini tria, de quibus vult habere penſionem, ſcilicet corpus, animam,& res, de corpore requiritur ieiunium, ſed diabolus prohibet quia eſt ſibi venenum. Ambroſius: Ieiuni hominis ſputum ſerpentes interficit. De anima orationes, ſed diabolus prohibet: quia ſunt ſibi incendium. Tob.6. Cordis particulam ſi ſuper carbones ponas fumus eius extricat omne genus dæmoniorum. De rebus vult habere eleemoſynam, diabolus prohibet: quia ſunt ſibi iacula. Eccle.29. Conclude eleemoſynam in ſinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Eleemoſyna viri quaſi ſacculus cum ipſo:& gratiam hominis quaſi pupillam conſeruabit: & poſtea conſurget & retribuet illis retributionem vnicuique in caput illorum. Super ſcutum potentis & lāceam aduerſus inimicum tuum pugnabit. Secundo quis expellitur, quando domū ad malum vſum conuertit. Et ſic diabolus. Apoc.18. Facta eſt habitatio dæmoniorum Babylon, ſ. in auaritia & cuſtodia omnis ſpiritus immundi, ſcilicet in luxuria, & cuſtodia omnis volucris mundæ, ſcilicet in ſuperbia. Tertio expellitur quis de domo, quando dominus per ſe vult inhabitare ſicut & nunc. Ioan.14. Ad eum veniemus & manſionem apud eum faciemus. 1. Corin, 3. Templum domini ſanctum eſt quod eſtis vos. Item ſciendum multis modis debemus diabolum eiicere. Primo vt canem de coquina, ſcilicet callida aqua, hoc eſt lachrymis contritionis. Pſal. Contribulaſti capita draconum in aquis, i. peccata capitalia. Figuratur Exod.14. Pharao ſubmerſus eſt in mari Rubro, i. diabolus in lachrymarum fluuio. Et ſic eiecit eum Maria Magdalena. Luc.7. Hanc aquam non habuit Iudas,&c. Secūdo vt homo expellitur de domo per ſtillicidiū, ſ. prædicationis, Iob 14. Stillæ cadentes excauant lapidem, i. lapidea corda, Figuratur Matth.8. Obtulerunt ei multos dæmonia habentes & eiiciebat ſpiritus immundos verbo. Tertio vt homo eiicietur de domo per fumum, ſ. orationis. Tobiæ 6. Particulam cordis eius ſi ſuper carbones poſueris, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum. Figuratur. 1. Reg.16. Dauid cithara ſua fugauit ſpiritū

malignum de Saül. Quarto eiicitur vt vulpis de antro, ſcilicet fame; ſic per ieiunium eiicitur diabolus. Matth. 17. Hoc genus dæmoniorum in ſolo ieiunio & oratione eiicitur. De quo in litera: Cùm immundus ſpiritus exierit ab homine quærens requiem per loca inaquoſa, id eſt arida & non inuenit. Prouer. 26. Cùm defecerunt ligna extinguetur ignis. Et Iſido. Ardentes ſagittæ diaboli, ieiuniorum frigore ſunt reſtringendæ. Quinto vt ribaldus eiicitur de ciuitate, ſcilicet virga diſciplinę. Prouer. 22. Stultitia colligata eſt in corde pueri. & virga diſciplinæ fugabit eam, vt patet de ſancto Benedicto, ſimiliter de ſancto Machario, qui ſentiens ſtimulũ carnis aggrauauit corpus eius pondere lapidum. Cui abbas dixit: Machari quid portas? Reſpõdit: Vexo vexãtẽ. Vel debet eiici virga crucis. Iſa. 30. Pauebit Aſſur virga percuſſus. Hac virga eiectus eſt diabolus. De quo Ioan. 12. Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Nota ergo primũ dæmonem debemus eiicere vt ſerpẽtem de vinea per odorem, ſcilicet humilitatis: quia humilitas eſt herba odorifera, quæ deum attrahit & diabolũ expellit. Cant. 1. Dum eſſet rex in accubitu ſuo nardus mea dedit odorem ſuum. Nardus eſt parua herba, & dicitur odorifera. Cant. 2. Vineæ florentes odorem dederunt, id eſt animæ humiles attrahunt deum. Luc. 1. Reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. Et expellunt diabolum, vt patet in vita ſancti Anthonij, cui dixit diabolus: O humilitas tua me vinxit. 1. Reg. 15. Nónne cùm paruus eſſes in oculis tuis, caput in tribubus Iſraël factus es? Secundum dæmonem auaritiæ debes eiicere ſicut ſerpentem ab homine per denudationem: quia fugit hominem nudum. Et ſic debes te denudare à male quęſitis. Auguſtin. Si tenes obolum teneris à diabolo. Luc. 11. Quòd ſupereſt date eleemoſynam. Tertium dæmonem luxuriæ debes eiicere ſicut ribaldum de ciuitate, id eſt virga diſciplinæ. Eccle. 11. Malitia vnius horæ obliuionem facit luxuriæ magnæ. Quartum dæmonem iracundiæ, ſcilicet Sathanam debes eiicere vt hominem de domo per ſtillicidium, ſcilicet verbi dei. Matth. 5. Omnis qui iraſcitur fratri ſuo reus erit iudicio. Matt. 8. Eiecit ſpiritus immundos verbo. Quintũ dæmonem inuidiæ, ſcilicet Beelzebub per fumũ deuotæ orationis. Sextum dæmonem gulæ, ſcilicet Behemoth ſicut vulpem de antro. Septimum meridianum ſcilicet accidiæ ſicut canem de coquina, vide ſupra. Item ſciendum quare debet eiici: quia facit hominem mutũ. Nã diabolus facit vt lupus qui capit ouem, non per pedem, nec

per manum, ſed per collum. Sic diabolus eſt lupus. De quo Ioã. 10. Lupus capit & diſpergit oues. Qui nõ tenet peccatorem per pedes, quia dimittit hominem ambulare ad eccleſiam. Non per manum: quia permittit eleemoſynam dare. Non per aurem: quia permittit eum verbum dei audire: ſed dũtaxat tenet eum per guttur ne manifeſtet iniquitates in confeſsione. Nam diabolus facit vt fur qui intrat domum & claudit oſtium, id eſt os ipſius peccatoris: manu in qua ſunt quinque digiti. Primus digitus eſt pudor. De quo Eccleſiaſt. 4. Non confundaris pro anima tua dicere verum. Et ſic obmutuit Adam Gene. 3. Huic digito reſiſtere debes per memoriæ reuelationem tempore iudicij. Matth. 10. Nihil opertum quod non reueletur: & occultum quod non ſciatur. Et 1. ad Corinth. 4. Veniet dominus & illuminabit abſcondita tenebrarum. Bernard. Inſania eſt, quòd ablui pudet & inquinari non pudet. Secundus digitus eſt timor, vt patet de Giezi, 4. Reg. 5. Qui timuit confiteri veritatem cùm interrogatus fuit ab Heliſæo vnde veniret. Ideo ſtatim percuſſus eſt lepra: Et ſic accidit illis qui timent confiteri, poſt hoc enim publicatur toti mundo, Ideo Pſal. 13. Trepidauerunt timore vbi non erat timor. Nam qui timet nunc coram ſacerdote vno: poſt hoc timebit coram vniuerſo mũdo. Iob. 6. Qui timet pruinam cadet ſuper eum nix. Ille digitus habet excludi per timorẽ iudicij. Pſ. 118. A iudiciis enim tuis timui. Tertius digitus eſt malus amor ad peccatum, vt patet de Anania & Saphira: qui amore pecuniæ noluerſit cõfiteri veritatem: ideo ſtatim ſubitanea morte præuenti ſunt. Act. 5. Nam ſicut valde horribile eſt de venenoſo homine, qui veretur educere brachium ad phlebothomiam vt ſanetur in toto corpore: ſic de peccatore vt aperiat os ad ſalutem animæ. Prouer. 10. Vena vitæ eſt os iuſti: & os impiorum operis iniquitatem. Quartus digitus eſt hypocriſis, ſeu vana gloria. Dicunt enim: Ille dicit me fore bonum, non valeo ſibi confiteri. De quibus Oſeę 13. Colligata eſt iniquitas Effraim, abſconditum eſt peccatum eius. Illi faciunt vt Adam qui foliis ficuum operuit ſe poſt peccatum. Sic tales cum apparentia boni volunt occultare peccata. Boeth. Si opus medicãtis expectas, oportet vt vulnus detegas. Quintus digitus eſt negligentia ſeu conſuetudo mala. Prouerbiõr. 18. Impius cùm in profundum peccati peruenerit, contemnit, ſcilicet pœnitentiam. Sicut Iudas Matth. 27. Pœnitentia ductus retulit triginta argenteos: & abiens laqueo ſe ſuſpendit. Hieronym. Iudas plus deſperando

deum offendit quàm tradendo. Sicut & Cain Geneſis 4. Maior eſt iniquitas mea quàm vt veniam merear. Super quo Bernardus: Mentiris Cain, maior eſt dei miſericordia quàm quævis noſtra miſeria. Ergo nemo debet deſperare. Auguſtinus: Quid conuerſo non ignoſcitur, cùm effuſori ſanguinis ignoſcebatur? Bernardus: de imagine vitæ dicit: O anima mea quare te tot bonis ſpoliaſti, quare fruſtra honoribus cor priuaſti, quare tot bona neglexiſti, quare tot annos, tot dies, tot horas ſine fructu vixiſti. O domine deus quot tempora effluxerunt, in quibus ſine fructu vt aſpicio vixi, quomodo ſubſiſtam coram te. Quomodo ad te potero leuare faciem meam in illo magno & terribili examine, quando numerare iuſſeris omnes dies meos quærens fructum meum. O domine cur non intromiſi vllo tempore te verſari in corde meo, te tota mente amplecti, in tua dulcedine delectari omnia interiora mea, vbi tunc eram quando tecum non eram, cùm à te habeat omnis creatura quicquid habet deſiderabile, laudabile, delectabile. Heu domine nunc intelligo, ſed confiteri erubeſco: ſpecies & decor creaturarum decebit oculum meum, & non aduerti, quia ſpecioſior omnibus creaturis tu es, quibus tantummodò vnam guttam tuæ inæſtimabilis pulchritudinis contuliſti. Quis enim cœlum ornauit ſideribus, aërem volucribus, aquas piſcibus, terram plantis, niſi tu clementiſsime pater? Hæc omnia non perpendi, ſed tuam dilectionem multoties offendi. Sed tamen propter tuam miſericordiam non diffido: ſed iam imploro, quia ſex miſericordias tuas reperi in me. Prima quòd me à multis peccatis in ſeculo retraxiſti, Secunda quòd conuerſionem meam expectaſti. Tertia quòd contritionem mihi dediſti. Quarta quòd me pœnitentem miſericorditer ſuſcepiſti. Quinta quòd mihi virtutem perſeuerandi contuliſti. Sexta quòd mihi gratiam ad promerendam gloriam contuliſti. Anſelmus in libro, Cur deus homo: Quid miſericordius intelligi poteſt, quàm quòd deus pater dicit miſero peccatori æternis ſuppliciis deputato, & vnde ſe redimat non habenti. Accipe vnigenitum meum & da eum pro te, & filius dicit: Præſto ſum tolle me, & redime te. Ambroſius: Non ſunt hominis bona quæ ſecum ferre non poteſt: ſola miſericordia eſt omnes defunctorum.

SEQVITVR SECVNDA PARS EVANGELII.

Si in digito Dei eiicio dæmonia, profectò venit in vos regnum Dei. Lucæ 11. Matthæi 12. Marci 3.

HIppocrates in prognoſticis: Cùm aues propè terram nidificant, peſtilentiam futuram quàm naturaliter præſentiunt & fugiunt, deſignat. Spiritualiter, ſic dum amor cordis ad terrena inclinatur, tunc ira ſummi iudicis quaſi peſtilentia futura timeatur. Ne ergo in peſtem iræ dei incidamus, debemus oculum mẽtis eleuare. Et hoc docet officium miſſæ. Primò introitus: Oculi mei ſemper ad dominum, &c. In collecta: Quæſumus omnipotẽs deus vota humilium reſpice, atque ad defenſionẽ noſtram dexteram tuæ maieſtatis extende. Apoſtolus in epiſtola Eph. 5. cap. Eſtote imitatores dei, ſicut filij chariſsimi. Ambulate in dilectione ſicut Chriſtus dilexit nos. Fornicatio & omnis immũditia aut auaritia non nominetur in vobis. Nã dicitur, ibidem: Auaritia eſt idolorum ſeruitus, & auarus non habet hæreditatem in regno dei. Ergo in virtute dei debes eiicere dæmonia: vt habeas partem in regno dei. Iſta eſt ſecunda pars principalis iſtius euangelij, in qua tangitur ſapientia eius inæſtimabilis cùm dicitur: Ipſe autẽ vt vidit cogitationes eorũ dixit eis. Quia eorum opinio, vt dicit Chryſo. erat valde irrationalis quod in Beelzebub eiiceret dæmonia. Idem: Nam Phariſæi metu multitudinis non audebant eum diuulgare: ſed in animo ſuo vertebant. Dominus autem, vt dicit Hiero. non ad dicta ſed ad cogitata reſpondit: vt ſic compellerentur credere potentiæ eius: qui cordium videt occulta: hoc enim nec aliqua creatura ſcire poteſt. Hebr. 4. Omnia nuda & aperta ſunt oculis dei, nec eſt vlla creatura inuiſibilis in conſpectu eius. Conſequenter quinque rationibus manifeſtè oſtendit Chriſtus ꝙ non eiicit dæmonem in virtute dæmonis: ſed in virtute deitatis. Prima ratio ſumitur ex his quæ apparẽt in cõgregationibus hominũ, & eſt talis: Omnis comunitas hominũ inter ſe diuiſa durare nõ poteſt, ſiue ſit ciuilis ſiue politica, vt eſt regimẽ ciuitatis: ſiue fuerit œconomica, qualis eſt regimẽ domus & familiæ. Cõſtat autẽ quòd diabolus habet regimẽ ſuũ: ergo ſi diuiſio eſt in regno, vtpotè quòd alter alterum eiiciat: tunc certè regimen ſtare non poterit. Sed hoc eſt falſum, manet enim regnum diaboli, quia maximam partem habet in hominibus: ergo ſequitur quòd in virtute dæmonis non eiicio dæmonia. Et hoc

eſt quòd dicitur: *Omne regnum*, id eſt omnis politia & communitas in ſeipſum, id eſt, *contra ſeipſum diuiſum deſolabitur. Et domus*, vbi habes communitatem œconomicam, ſi fuerit ſupple diuiſa contra aliam domum; domus ſuprà domum cadet, ita vt vtraque vadat in ruinam. Nam vt Saluſtius, dicit: Sicut concordia paruæ res creſcunt, ſic diſcordia maximæ dilabuntur. Et addit ad propoſitum: Si ergo Sathanas in ſeipſum diuiſus eſt: quod contingit ſi alter eiicit alterum, quomodo ſtabit regnum eius, certè ſtabiliri non poterit. Hoc autem totum ſequitur quia dicitis imprudenter, & ſine aliqua ratione in Beelzebub me eiicere dæmonia. Secunda ratio talis fuit. Nō ſum ego minor quàm apoſtoli mei, quibus ego dedi virtutem eiiciendi dæmones: ſed vos creditis quòd diuina operentur virtute. Nūquam enim impoſuiſtis eis quòd eiicerent in Beelzebub. Ergo in virtute dei ego eiicio dæmonia. Hoc eſt ergo quod dicit interrogatiuè ratiocinando. Si autem ego in Beelzebub eiicio dæmonia vt dicitis, filij veſtri, id eſt apoſtoli mei nati ex vobis in quo eiiciunt? Quod ſi dixeritis in Beelzebub, quare ergo nō calumniamini opus eorum? Si verò dixeritis, in virtute dei eiiciunt, ideo per hanc ipſam virtutem quàm habent ipſi diuinitus iudices veſtri erunt. Quia ſicut per illam virtutem eiiciunt dæmones: ità per eandem vos dæmoniacos iudicabunt in condemnationem. Promiſit enim Chriſtus apoſtolis: Sedebitis ſuper ſedes duodecim iudicātes duodecim tribus Iſraël. Si enim habent virtutes ſuper angelicos ſpiritus: multò magis ſuper homines. 1. ad Corint. 6. Neſcitis, inquit, apoſtolis quoniam angelos iudicabimus, quantò magis ſecularia. Vel vt dicūt Bæda & Hiero. Filios eorū appellat exorciſtas eiuſdē tēporis. Nā Salomō vt dicit Ioſephus, propter ſuam ſapientiā adinuenit quædam carmina pauca verba cōtinentia: & quoſdam characteres quos faciebat ſculpi in gemmis, & ſi radix cuiuſdā herbæ ſupponebatur ipſi gemmæ, valebat ad expulſionem dæmonis. Vnde exorciſtæ qui habebant officium curandi dæmoniacos prædictam gemmam characteribus ſculptam radici dictæ herbæ ſuppoſitā ponebant in ore arrepticij, & paucis illis verbis Salomonis adiurabant dæmonem: vt exiens ſubuerteret peluin aqua plenam in medio poſitam in ſignum ſuæ eiectionis, & ſic fiebat. Et hoc dicit Ioſephus propriis oculis ſe vidiſſe corā Tito & Veſpaſiano cùm captiuarent Hieruſalem. Si igitur Iudæi credebāt q̃ exorciſtæ eiicierent dæmonem in virtute dei. Hoc

dem debuiſſent credere de Chriſto. Et ideo exorciſtæ iudices erunt Iudæorum: quia ex ipſis exorciſtis ſumitur cauſa: quare iudicandi & condemnãdi ſunt Iudæi. Tertia ratio talis eſt. Regnum dei debet deſtruere regnum diaboli: ſed regnum dei eſt intra vos. Igitur iudicio iſto tunc aliæ nationes omnes pertinẽt ad regnum diaboli: quia vos ſoli vt putatis, eſtis regnum dei. Ergo ſi inter vos operor eiectionẽ dæmonis, hoc non eſt niſi in virtute dei cuius eſt regnũ. Et hoc eſt quod dicit: *Porrò ſi in digito dei*, hoc eſt in ſpiritu dei: vt habetur in Mat. cap. 12. Spiritus eius diuinus in operãdis miraculis, digitus appellatur. Vnde Magi Pharaonis de miraculis Moyſi & Aaron qui deficiebant virtute dixerũt: Digitus dei eſt hic, eiicio dæmonia: *profectò peruenit in vos regnum dei.* Et vt habeatur forma rationis ponatur cõſequẽs pro antecedẽte hoc modo: *Porrò ſi peruenerit in vos regnum dei, profectò in digito dei eiicio dæmonia.* Et eſt modus coloratus argumentandi in rethoricis quando cõſequens eſt notabilius antecedente ſtante reputatione omnium. Quarta ratio eſt magis manifeſta ſecundũ Matth. & eſt talis: Nullus poteſt violenter tollere aliena niſi poſſeſſorem vincat & ſuperet propria virtute: ſed conſtat quòd ego violẽter tollam à dæmone ea quæ poſsidet: eiicio enim eũ à poſſeſsionibus ſuis & in vſum meum capio. Ergo oportet quòd prius vincam & ſuperẽ eum propria virtute. Vnde dicit: *Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum.* Fortis eſt diabolus in naturalibus. Danie. 7. Ecce beſtia terribilis atque mirabilis & fortis nimis, dẽtes ferreos habebat magnos, comedens atque comminuens, & reliqua pedibus conculcans. Et eſt armatus, cuius arma ſunt omnia iſta mundana. Nã pulchritudo eſt ſagitta quæ vulnerat cor per concupiſcentiã. Diuitiæ ſunt quæ occidũt: & ſic quæcunque alia temporalia. Sed licet armatus ſit diabolus ad offenſionem, caret tamen armis defenſionis. Et ideo armati cõtra eum incedamus. 2. ad Corin. 10. Arma noſtræ militiæ non carnalia ſunt, ſed ſpiritualia ad deſtructionem munitionum. Cuſtodit atrium ſuum. Nomine atrij mundum oportet intelligi. Atrium diaboli mũdus eſt iſte, quod diabolus cuſtodiebat: ſicut tyrãnus cuſtodit ciuitatẽ ne ſibi tollatur. *In pace ſunt omnia quæ poſsidet*, quia nemo ſibi reſiſtit. Sed iſta eſt mala pax. Malũ enim eſt pacẽ facere cũ ſerpẽte, peior eſt cõuerſatio, quia periculoſa eſt. Melior enim eſt tuta guerra, quã pax dubia. Tollitur enim quod dominabatur diabolus. Sed attẽdamus eiectionẽ ipſius: *Si autẽ fortior*, iſte fortior illo eſt Chri-

ſtus.1.Regum.2.Non eſt fortis ſicut deus noſter ſuperueniens. deſuper venit Chriſtus cũ deſcendit de cœlis in mũdum. Ioã.3. Qui de cœlo venit ſuper omnes eſt, vicerit eũ. Apoc. 5. Ecce vicit leo de tribu Iuda: *vniuerſa arma eius aufert in quibus confidebat.* Abſtulit Chriſtus diabolo arma & reliquit eũ inermẽ, Abſtulit luxuriã præbendo caſtitatẽ. Abſtulit auaritiam per largitatẽ, ſuperbiã per humilitatẽ, & ſic de reliquis. Sed tamẽ adhuc fatui homines ponunt gladiũ in manu diaboli & puniũtur, ab eo. *Et ſpolia eius diſtribuet.* Spolia dæmonis erant animæ quas rapuerat: ſed Chriſt⁹ abſtulit ſibi illa ſpolia & diſtribuit in regno militantis & triumphantis eccleſiæ in diuerſis dignitatibus & præmiis. Quoſdam quidem apoſtolos & euangeliſtas, quoſdã verò martyres, quoſdam doctores, alios verò continentes, & ſic de diuerſis modis. Pſal.67. Aſcendit deus in altum: captiuã duxit captiuitatẽ; dedit dona hominibus. Quinta talis ratio eſt: Ego nõ operor virtute illius qui mihi cõtrarius eſt volũtate & actu: ſed diabol⁹ his modis mihi eſt cõtrarius, ergo nec auxilio, nec virtute ipſi⁹ eiicio dæmonia. Minorẽ probat in litera tum ad vtramque eius partem. Et primò oſtendit quòd diabolus diſſentiat Chriſto in voluntate. *Qui non eſt mecum*: vt quod ego volo ipſe velit: *contra me eſt.* Sine dubio hoc veritatem habet: quia omnis creatura tenetur ſe conformare diuinæ voluntati. Et ideo ipſum non velle eſſe, contrarium eſt ipſi vellẽ. Probat etiam partem aliam: *Et qui non colligit mecum, diſpergit.* Verè Chriſtus diſperſas oues colligere vult: ſed diabolus etiam collectas diſpergit. Ioan.10. Lupus capit & diſpergit oues. Tertio poſtquàm Chriſtus reprobrauit falſam calumniam. Nam ſecũdum q̃d dicit Cyrillus, vt perfectè diſputationem terminet, oſtendit vnde mouebantur Iudæi ꝙ hæc ſentirent de Chriſto, ſcilicet ꝙ eiiceret dæmones in virtute Beelzebub. Et cauſa eſt: quia peiores erant quàm vnquã fuerunt tempore præterito, & maiori dæmonum multitudine poſſidebãtur quàm etiã ante legem. Vnde dæmones eos incitabant, vt inuidioſè talia loquerentur. Et hoc eſt quod dicit: *Cùm immũdus ſpiritus.* Diabolus dicitur ſpiritus per naturã: ſed dicitur immũdus, quia immũdas cogitationes nobis ſuggerit, ſicut porcus qui voluntatur in fimo: *Exierit ab homine,* ſub nomine hominis totum intelligit Iudaicum populum. Nam vt dicit Cyrillus: Cùm habitarent in Aegypto ſpirit⁹ immũdus erat in eis, qui poſtea ab eis receſſit quãdo mactauerũt agnũ Chriſtum in figura, & liniti ſunt eius

ſanguine,

ſanguine,& quando in mōte legē acceperūt. *Ambulat per loca arida & inaquoſa*,id eſt corda gentiliū & paganorū: quæ nullo erant gratiæ imbre irrigata. Talia corda perambulauit diabolus ritum idololatriæ & criminū maculas immittendo: *quærēs requiē*,cùm nō potuit requieſcere in Iudæis, ideo quærebat requiē in gentilibus. Deinde reditū dæmonis oſtendit: *Et nō inueniēs dicit. Reuertar in domū meam.* Nā ſecūdum Rabanū putabat ſe diabolus perpetuā requiē habere in gētibus, ſed apparente dei filio in carne gentiles fidē ſuſceperūt. Ideo in eis quieſcere non potuit. Vnde dixit: *Reuertar in domū meā vnde exiui*, i. in Iudæos per infidelitatē. Habeo enim Iudaicam domū vnde exiui tempore Moyſi: ad illos volo reuerti tēpore Chriſti. *Et cum venerit, inuenit eam ſcopis mūdatā & ornatā.* Vacabat enim Iudaicus populus ab obſeruantia legis & operibus virtutū per negligentiam, quia veniente Chriſto ceſſauit omnis ritus legis eorū: circūciſio, ſacrificia, & cærimonialia: nec voluerunt ſe exercitare in lege Chriſti. Erat mūdatus populus ille ſcopis. Scopa enim nō tollit tenaces ſordes, ſed ſuperficiales. Ita Iudæi mundabant ſola exteriora, & intus erant ſordidi. Matt. 23. Væ vobis ſcribæ & phariſæi, væ vobis hypocritæ qui mundatis quod deforis eſt calicis & parapſidis, intus autem pleni eſtis rapina & immunditia. Erat nihilominus Iudaicus populus ornatus quibuſdam exterioribus obſeruātiis diuinæ legis. ſequitur: *Et tunc vadit & aſſumit ſeptē alios ſpiritus*, id eſt vniuerſitatē vitiorū. Sicut virtus ſpiritusſancti diſtinguitur in ſeptē ſpiritualia dona. Eſaiæ 11. vbi dicitur: Requieſcet ſuper eum ſpiritus ſapientiæ & intellectus, &c. Ita virtus diaboli eſt in ſeptē ſpiritualibus vitiis principalibus. Sequitur: *Nequiores ſe*, verè vitium nequius diabolo, quia diabolus ſaltē naturaliter bonus eſt: ſed ipſa vitia naturaliter ſunt peſſima: *Et ingreßi habitant ibi*, incolūt dæmones, vt dicit Chry. peiores prioribus Iudaicam gentem. Nam antiquitus ſæuiebant contra prophetas, poſtea verò dominum prophetarum occidebant, & nunc etiam in ſynagogis ſuis Chriſtum dominum blaſphemant: *Et fiunt nouißima*, id eſt poſteriora opera hominis illius, *peiora prioribus*. Quòd verò non totum hoc de Iudæis intelligendum eſt, patet ſecundum Matthæum, vbi ſequitur: Sic erit generationi huic peſſimæ, id eſt, mala fuit generatio in deſerto: quando contra dominum murmurauerunt: peior quando in terra promiſsionis, ſcilicet & filias dæmoniis immolauerunt: peſsima poſt aduen-

tum Chriſti cùm Chriſtum crucifixerunt. Non dubium eſt quin multi fuerunt tempore Chriſti peiores, & etiam tempore præſenti quàm vnquam fuerunt. Et ideo ſecundum Chryſo. peiora ſuſtinuerunt à Veſpaſiano quàm vnquam paſsi fuerunt in Aegypto vel Babylonia. Dixi tertio tangitur ipſius laus venerabilis dum dicitur: *Extollens vocem quædam mulier*, id eſt in altum eleuãs vocem. Accenſa fuit hæc mulier ſuauitate verborum Christi, vnde à laude Chriſti ſe continere non potuit. In quo in ea mentis confidentia notatur, quia vt dicit Bæda: Scribis & phariſæis tentantibus dominum & blaſphemãtibus, beatitudinem incarnationis Chriſti hæc mulier cùm magna fiducia confitetur. Quare dicit: *Quædam mulier de turba.* Semper enim muliebris ſexus videtur eſſe deuotior. Hæc mulier videtur fuiſſe Marcellà ancilla Marthæ quæ non potuit amplius blaſphemias Iudæorum contra Chriſtum ſuſtinere, beatificauit matrem Chriſti ex filio: quia beatitudo prolis redundat in matrem: *Beatus venter qui te portauit.* Reuerà beatus venter eſt ille ſterilitatis opprobrio carens & ſine cruciatu pariens, fœcũditatẽ & integritatem virginitatis habens. Ipſa enim, ſicut dicit Bernar. fuit ſine corruptione fœcunda, ſine grauamine grauida, ſine dolore puerpera. Venter ille fuit apotheca ſpiritus ſancti: Matthæi 1. Inuenta eſt habens in vtero de ſpiritu ſancto. Venter ille fuit domus aromatum. Habuit venter ille pretium redemptionis noſtræ, pignus cœleſtis hæreditatis: Venter ille habuit fontem diuinæ miſericordiæ, cuius fontis ſignum erat fons olei qui in natiuitate Chriſti erupit & in Tyberim fluxit. Venter ille fuit tabernaculum in quo requieuit, quem nec cœli, nec terra capere poterãt. Eccle. 14. Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo. Venter ille habuit theſaurum cœleſtis regis, ſ. abſconditum in agro. Matth. 13: Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro. Theſaurus iſte eſt filius dei in carne aſſumptà abſconditus. Iſa. 45. cap. Verè tu es deus abſcõditus. Theſaurum cœleſtem poſuit deus in terra, vt haberẽt homines acceſſum ad eum, & impleuit illud Deut. 28. Aperiet tibi dominus theſaurum ſuum optimum cœlum. Num. 20. Aperi eis theſaurum tuũ fontẽ aquæ viuæ. Et impletũ fuit illud Prouerb. 21. Theſaurus deſiderabilis & oleũ in habitaculis iuſti, & imprudẽs homo diſsipabit illud. Iuſt⁹ anthonomaticè dicitur Chriſtus. Iſa. 45. cap. Nubes pluãt iuſtũ. Habitaculũ ei⁹ fuit beata virgo, in qua fuit cœleſtis theſaur⁹ & oleũ

pietatis

pietatis. Maria enim facta eſt dei theſauraria & eleemoſynaria. Commiſſus eſt ei theſaurus non vt auarè abſcondat: ſed vt in pauperes expendat. Nam eius venter fuit illa beata terra ex cuius vno grano humani generis debitum ſoluitur, cœleſtia horrea replentur, & cœtus electorum in æternum paſcetur. De hoc grano dicitur, Ioan. 12. Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit ipſum ſolum manet: ſi autem mortuum fuerit multum fructum affert. Et Dauid Pſalm. 84. Benedixiſti domine terram tuam: Sequitur: *Et vbera quæ ſuxiſti.* Nam ſicut beata virgo regi cœlorum veſtem de panno propriȩ carnis prouidit: ſic & victum de lacte ſuo ei miniſtrauit: *At ille dixit: Quinimo, beati qui audiunt verbum dei & cuſtodiunt illud.* Chryſo. Non fuit hoc reſponſum repudians matrem: ſed oſtendit quòd nihil eius partus profuiſſet, niſi valde bona & fidelis fuiſſet. Vnde illud: Quinimo poteſt eſſe vna pars: & tunc idem eſt quod inſuper. Et tunc erit ſenſus: Non ſolùm beata eſt quæ verbum dei habuit in vētre: ſed etiam omnis ille beatus eſt qui habuit verbum dei in mente. Auguſt. dicit in libro de virginitate: Beatior fuit Maria in concipiendo fidem Chriſti, quàm concipiendo carnem Chriſti. Materna propinquitas nihil Mariæ profuiſſet, niſi felicius Chriſtum mente quàm carne geſtaſſet. Multi ſancti ſunt in cœlo quorum matres ſunt in inferno. Ideo dicit dominus, Matth. 12. Quicunq; fecerit voluntatem patris mei, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt. Ideo dicit: *Beati qui audiūt verbum dei.* Prouer. 8. Beatus homo qui audit me. Pro quo ſciendum multæ ſunt vtilitates ab auditu verbi dei procedentes. Prima, auditus verbi dei aridum cor irrigat. Deuteron. 32. Audite cœli quæ loquar, audiat terra verba oris mei; concreſcat vt pluuia doctrina mea. Et bene vt pluuia: quia vbi non pluit in terram, ibi æſtus ſolis comburit ſegetes: & modicus ventus puluerem ſpargit & areſcit. Sed pluuia, id eſt verbum dei irrigat terram: id eſt cor terrenum incitat ad deuotionem: & fructificare facit. Eſaiæ 55. Quomodo deſcendit imber & nix de cœlo, & illuc vltra non reuertitur, ſed inebriat terram, &c. ſic erit verbum quod egredietur de ore meo: non reuertetur ad me vacuum, ſed faciet quæcunque volui & proſperabitur in his ad quæ miſi illud. & ideo verbum dei dicitur fons. Ioëlis 3. Fons de domo domini egredietur & irrigabit torrentem ſpinarum.

Secunda, verbum dei cor frigidum inflammat: quia eſt ignis ſpiritualis. Hierem. 23. Nunquid non verba mea ſunt

quaſi ignis ardens dicit dominus? Reuera ignis. Nam qui eſt frigidus in amore dei ad hunc debet accedere.Pſ.118. Ignitum eloquium tuum vehementer.Nam ſicut ignis generat colorem rubeum in homine:ſic verbum dei dilectionem.Pſal.72.Inflammatum eſt cor meum & renes mei commutati ſunt,id eſt cogitationes. Ignis prouocat ſitim:& ſic verbum dei incitat deſiderium poſt fontem æternum.Lucæ vltimo: Nónne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via & aperiret nobis ſcripturas.Tertia,cor pauidum confortat.Matth.7.Omnis qui audit verba mea & facit ea,aſsimilabitur viro ſapienti qui ædificauit domum ſuam ſupra Petram firmam,& veniunt flumina & flauerunt venti,id eſt tentationes:& non cecidit.Si times tentationem carnis audi verbum dei.ad Collo.3.Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper terram,fornicationem,immunditiã, libidinem,&c.Si ſentis tentationem mundi audi verbum dei.1. Ioan.2.Nolite diligere mundum,&c.Ioan.16.In mundo preſſuram habebitis,ſed confidite,ego vici mundum. Si ſentis tentationem diaboli audi verbum dei. Iacob.4. Reſiſtite diabolo & fugiet à vobis. Quarta vtilitas verbi dei eſt quòd mœſtum cor lætificat. Hierem.15. Factum eſt mihi verbum domini in gaudium & lætitiam cordis mei.Si turbaris præ multitudine peccatorum,audi verbum dei conſolatorium. Ezechiel.18. Cùm auerterit ſe impius ab impietate ſua quam operatus eſt, & fecerit iudicium & iuſtitiam:ipſe animam ſuam viuificabit.Hoc attendens Pſal.118.ait:Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua domine.O quàm conſolatorium verbum dei.Ioan.15.Si manſeritis in me & verba mea in vobis manſerint,quodcunque volueritis petetis & fiet vobis. Quinta vtilitas verbi dei eſt quòd ærumnoſum beatificat.Apoc.1.Beatus qui legit & ſeruat verba prophetica huius. Quia non tantùm verbum dei legendo, vel audiendo confert beatitudinem, ſed faciendo. Iacob.1. Eſtote factores verbi dei & non auditores tantùm. Rationem ponit apoſtolus. Rom.2. Non auditores legis iuſti ſunt apud deum, ſed factores legis iuſtificabuntur. Et ſic tunc ærumnoſus.id eſt peccator ærumnis plenus, Eccleſiaſt. 2. Cuncti dies eius doloribus & ærumnis pleni ſunt, beatificatur, Ioan.8. Si quis ſeruauerit ſermonem meum,non guſtabit mortem in æternum:

DE EODEM ENARRATIO XXXIX.

DE EPISTOLA.

Eſtote imitatores dei ſicut filij chariſſimi. Scribitur ad Eph. 5. Et legitur in præſenti dominica pro epiſtolari officio.

NEceſſarium eſt verum exemplar ei qui vult falſum librū corrigere:& neceſſaria eſt regula & linea ei qui vult torta diligere. Seneca:Niſi ad regulam praua non corrigis. Spiritualiter ſic qui vult corrigere librum conſcientiæ & prauam vitam ſuam,debet hoc facere ſecundū exemplar doctrinæ & vitæ Chriſti.Figuratur Exo.25.vbi dominus dixit Moyſi:Inſpice, & fac ſecundum exemplar quod tibi monſtratum eſt in monte. Spiritualiter. Sic hodie dicitur Moyſi qui interpretatur ſumptus ex aquis,id eſt cuilibet fideli qui ſumpt⁹ eſt ex aquis baptiſmi:vt faciat ſecundum exemplar quod monſtratum eſt in monte,id eſt in Chriſto.Nam Chriſtus eſt veriſsimum exemplar & eius vita linea:quā ſi quis ſtudioſe inſpiceret debito modo imitaretur & ambularet.Greg. Omnis Chriſti actio noſtra eſt inſtructio.Et Aug.Summa religionis eſt imitari quē colis.Et hoc docet apoſtolus,dicens:*Eſtote imitatores dei ſicut filij chariſſimi.*

In ſumma epiſtolæ duo innuuntur.Primo hortatur nos apoſtolus vt induamus conuerſationem Chriſti ipſum imitando, ibi:*Eſtote imitatores*.Secundo vt fugiamus malam ſuggeſtionem ipſam deteſtando.ibi:*Fornicatio autem* De primo dicit:*Fratres eſtote imitatores dei.* Nota quadruplici ratione debemus eū imitari. Primo quia nullum iuſtius imitamur : quia ipſe eſt pater noſter ad cuius ſimilitudinem ſumus creati. Gene.1. Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtrā. Secūdo,quia nullum imitatur homo tutius:cū ipſe errare non poſsit.Ioan.8. Qui ſequitur me non ambulat in tenebris.Tertio,quia nullum imitatur fructuoſius,iuuat enim imitantem ſe. Pſ. 62. Adhæſit anima mea poſt te,me ſuſcepit dextera tua.Nullum etiam imitatur fructuoſius propter mercedem quam dat eis qui imitātur eum. Socios enim ſuos vult ſecum eſſe in hoſpitio : iuxta illud Ioā.12.Si quis mihi miniſtrat me ſequatur,& vbi ego ſum illic & miniſter meus erit. Quarto,quia homo nullū imitatur glorioſius. Nihil enim erubeſcibile debet eſſe nobis quod exēplo eius faciamus. Hoc non attendunt illi qui dedecus ſibi eſſe credunt,ſi ſe non vindicarent cito quando aliquod conuitiū eſt eis dictum,vel aliqua iniuria facta:cū tamen videt deū tot cōuitia pati & tamen differt vindictā. Eccl.23. Magna gloria eſt ſequi

dominum, longitudo enim dierum aſſumetur ab eo. Ideo dicit: *Eſt. te imitatores dei* Non tamē in omnibus competit nobis imitari deum. Nam ſecundum Aug. mali etiam vellent dominum imitari, vt ſuperbi in altitudine, iracundi in vindicta, accidioſi in requie, cupidi in deliciis, luxurioſi in delectationibus, curioſi in ſcientia. Videamus ergo in quibus & qualiter debeamus eū imitari ne nobis cōtingat ſicut Lucifero dicenti: Similis ero altiſsimo. Eſa. 14. cui dictū eſt. Verumtamē ad infernū detraheris in profundū laci. Notandū ergo, primo debemus eū imitari in lumine ſapiētię, quia dicit Chryſ. Filij carnales frequenter ſunt ſimiles patribus in facie, loquela, vel viſu. Et ſic filij ſpirituales debent aſsimilari patri cœleſti in ſanctitate & morū in conuerſatione. Primo in lumine ſapientiæ. Nam ipſe ſapientiā amat: & eos qui ſapientiam diligūt. Sapien. 7. Neminem diligit deus niſi cum quicum ſapientia inhabitat. Et Eccl. 4. Eos qui diligūt ſapientiam diligit deus. Deus eſt lux, & non ſunt tenebræ in eo vllæ: vt legitur, Ioann. 1. Ideo & lucem ſapientiæ in omnibus amat. Et in mundum iſtum venit, vt homines luce ſapientiæ illuminaret. Iuxta illud, Lucæ 1. Viſitauit nos oriens ex alto. Illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis ſedent. Væ illis qui potius volunt eſſe noctuæ ſimiles quàm deo. Noctuæ ſimilis eſt qui lucem ſapientiæ odit, & tenebras ignorantiæ amat, imò diabolo ſimilis eſt. De quo Ioann. 3. Qui malè agit, odit lucem. Talis meritò in tenebris inferni erit quas his prælegit lumini, 1. Ioann. 1. Si dixerimus quoniam ſocietatem habemus cum eo & in tenebris ambulamus & veritatem non facimus, mentimur. Secūdo debemus deum imitari in ſanctitate. Vnde deus Leuitici 19. Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum. Sanctitas verò illa ſequitur lucem ſapientiæ. Vide quanta immunditia peccatum ſit, ſanctificet ſe homo & mundetur ab eo. Vnde Iob 28. Recedere à malo eſt intelligentia, id eſt effectus intelligentiæ. Præcipuè autem ab immunditia peccati ſe ſanctificant, qui dignitatem ad quam filij dei electi ſunt, agnoſcunt. Vnde 1. Ioan. 3. Poſtquam dixit quòd filij dei ſumus, ſubdit: Omnis qui habet hanc ſpem in eo ſanctificat ſe ſicut ille ſanctus eſt. Sanctitatem dei oſtendit nobis hoc quòd in tantum odio habet malitiam quòd mori voluit vt malitia deſtrueretur. Iuxta illud, Augu. Cùm innocens occiditur, peccatum crucifigitur. Tertiò debemus eū imitari in dilectione. 1. Ioan. 4. In hoc apparuit charitas dei in nobis quoniam filiū ſuum vnigenitū miſit deus in

mund

mundum vt viuamus per eũ. Item, 1. Ioan. 1. In hoc cognouimus charitatem dei quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit, & nos debemus pro fratribus animam ponere. Item, Deus nos tantum dilexit vt filium ſuum daret, &c. Circa dilectionem dei nota quòd ipſe prior dilexit nos, hoc eſt contra quoſdam qui nolunt proximos ſuos diligere niſi prius ab eis amẽtur. 1. Ioan. 4. In hoc charitas dei eſt non quaſi nos dilexerimus eum: ſed quoniam ipſe prior dilexit nos. Quartò eum imitari debemus in largitate quæ in hoc apparet: quia largitur beneficia ſua amicis & inimicis, iuſtis & iniuſtis, iuxta illud, Matth. 5. Qui ſolem ſuum facit oriri ſuper bonos & malos. Quintò in miſericordia. Bern. Maximè deum imitabitur qui non iudicauerit: quoniam miſereri pretioſius. Luc. 6. Eſtote miſericordes ſicut & pater veſter miſericors eſt. Sextò in pacis amore, deus enim pacẽ amat, Matth. 5. Beati pacifici quoniam filij dei vocabuntur. Sed quia deus eſt in ſumma pace, quia ipſe eſt pax quæ exuperat omnem ſenſum. Primò debes pacificare teipſum tibi per pœnitentiæ diſciplinam, ſicut ait Pſ. 84. Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi: quia veritati confeſsionis occurrit miſericordia remiſsionis. Iuſtitia & pax oſculatæ ſunt: quia iuſtitiæ ſatisfactionis ſociatur pax peccatoris. Deinde debes pacificare teipſũ proximo, ſicut apoſtolus ait ad Rom. 12. Si fieri poteſt quòd ex vobis eſt cum omnibus hominibus pacem habentes, quaſi diceret: Etſi aliorũ malitia impediat pacem, habere cũ eis quantũ in vobis eſt. Tandem pacificando inter ſe diſcordantes. Eſa. 52. quã pulchri ſunt ſuper montes pedes annũtiantis & prædicantis pacem. Nam & filius dei venit de ſinu patris propter diſcordãtes pacificandos. Bernar. Quibus laudibus dignum quanto amplectendũ affectu fratrẽ ſummũ qui ſine querela conuerſans inter fratres, tota ſollicitudine cauet ne quid in eo ſit quod ab eis cauere oporteat: & quicquid eſt in aliis onerosum patientiſsimè portat, qui ſingulorum ſcandala ſua reputat. Septimo debemus imitari eum in patientia. Ipſe enim patientiſsimus eſt. Vltimũ enim quod ipſe faciet erit vindicta de inimicis ſuis hoc erit in die iudicij quando dicet: Diſcedite à me, Mat. 25. Et ex hoc ꝙ patientiſsimus eſt, ſapientiſsimus eſt. Itẽ agnoſci poteſt ꝙ qui non eſt patiens non eſt perfectè ſapiens. Prouer. 14. Qui patiens eſt multa gubernatur ſapientia: qui autẽ impatiens eſt exaltat ſtultitiam ſuam. Et in eodem: Impatiens operabitur ſtultitiã. Vltimo debemus eum imitari per perſeuerantiã ſeu bonitatis im-

mutabilitatem: Ipſe enim dicit per prophetam Malach. 3. Ego deus & non mutor. Matth. 10. cap. Qui perſeuerauerit vſque in finē hic ſaluus erit. Ecclesi. 27. Homo ſenſatus in ſapientia ſua manet vt ſol. Nam ſtultus vt Luna mutatur. Nota quòd ſunt quidam qui deum ſolum ſuperficialiter imitantur: vt hypocritæ: tales habent imaginē dei depictam in ſe, quæ imago faciliter vt pictura deleri ſolet. Qui verò deum imitantur non ſolū exterius, ſed interius imaginem dei habent in ſe quaſi ſculptā, quæ nō de facili delebitur. Qui verò deū volūt imitari, inferi*, diabolū exterius, quaſi laruā diabolicam ſuperponere volunt imagini dei, in hoc deo contumeliam inferentes: quia potius volunt diabolo aſsimilari quàm deo. Tunc ſubdit: *Sicut filij dei.*

Notandum quòd iſte articulus quòd ſcilicet verè fideles filij dei ſunt, eſt vnus de pulchrioribus articulis fidei noſtræ: & eſſet valde vtile homini ad regendum vitam ſuam. Si in deum homo veram fidem haberet, per totam vitam occaſione huius eum imitaretur. Aliter viuit pauperis filius & aliter filius diuitis. In animalibus etiam eſt hoc verū. Aliter em̄ viuit agnus: aliter lupi catulus. In arboribus etiam videmus quòd ſecundū ſpeciem arboris eſt ſpecies fructus. Et licet de hac paternitate & filiatione non poſsit haberi cognitio rei niſi per fidem: ſicut nec de parentibus carnalibus iuxta Auguſt. poteſt tamen & autoritatibus & rationibus perſuaderi. 1. Ioan. 3. Videte qualem charitatē dedit nobis, vt filij dei nominemur & ſimus. Et Mat. 23. Patrem nolite vobis vocare ſuper terram, vnus eſt pater noſter qui in cœlis eſt. Quod quadruplici ratione oſtenditur. Primo per ſimilitudinem quam homo habet ad deum. De qua habes Gene. 1. Creauit deus hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam. Sic enim perpenditur de aliquo quòd ſit filius eius, quando ſcilicet eſt ei valde ſimilis. Secundo per quòd naturalem filium pro homine morti expoſuit. Vnde Auguſt. Filij dei ſumus, vnde hoc probamus. Et reſpondet. Mortuus eſt vnicus, ne remaneret vnicus. Tertio per hoc quòd in menſa altaris pane filiorum nos paſcit, ſ. cibo eodem quo angeli paſcuntur, licet aliter. Quarto per hoc quòd angelos hominibus ad cuſtodiam deputauit. In Pſal. 90. Angelis ſuis deus mandauit de te vt cuſtodiant te. Et Matth. 18. Videte ne contemnatis vnū de his puſillis: quia angeli eorum ſemper vident faciem patris mei qui in cœlis eſt. Item notandum, quòd triplici ratione habet aliquis filium ſuum charum. Primo quia vnicus, ſecundo quia infirmus,

mus, tertio quia vltimo genitus: ſic Iacob dilexit Ioſeph ſuper omnes filios ſuos, eo quòd in ſenectute genuiſſet eũ: vt legitur Gene. 38. Propter eaſdẽ cauſas eſt homo bonus deo charus. Primo quia pauci ſunt boni. Matth. 22. cap. Multi ſunt vocati, pauci verò electi. Item Eccleſiaſt. 1. cap. Stultorum infinitus eſt numerus. Secundo quia homo etiam infirmus eſt ratione carnis quam habet. Vnde Matth. 26. dicitur: Caro autẽ infirma. Tertio quia homo etiã factus fuit vltimo inter cæteras creaturas, ſexto, ſ. die. Item populus Chriſtianus in fine temporum factus eſt. Specialiter verò homo poteſt dici chariſsimus dei filius: quia ab eo chariſsimè emptus eſt. Et ſicuti homo chariſsimus deo: ſic & deus chariſsmus debet eſſe homini. Vnde ingratiſſimi peccatores ſunt, qui pro momentanea voluntate vel pro parua pecunia deum vendunt: etiam vilius quàm Iudas. Iudas enim vendidit eum triginta denariis: ipſi verò quandoque denario vno deum amittunt. Eccleſiaſti. decimo: Auaro nihil ſceleſtius. Præterea cùm homo deo ſit chariſsmus, non debet ſibiipſi vilis eſſe. Auguſtin. Appende te ex pretio, ne tibi vileſcas. Sed pro multis verum eſt hoc verbum Senecæ, quòd nihil eſt cuique ſe vilius: Sotulares ſuos nõ venderent multi àdeo vili foro ſicut ſeipſos vendunt; nec immunditiam ita diu dimitterent in ſotularibus ſuis ſicut in ſeipſis. Item notandum ex tribus de cauſis amittit aliquis patrem ſuum cœleſtem. Primo quia eum negat, & ideo meritò negatur ab eo. Matth. 10. Qui me negauerit coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo qui in cœlis eſt. Cùm vix aliquis homo negat patrem ſuum licet pauperem, quantam contumeliam facit patri cœleſti homo qui eum negat? Non eſt ignobilis pater iſte, quod aliquis deberet eum erubeſcere. Mira inſania talium, qui non erubeſcunt confiteri ad minus facto diabolum patrẽ: & deum erubeſcunt coram hominibus malè agendo. Sed bene ſunt ſimiles illi qui erubeſceret recte incedere, & non claudicare. Secundo hunc patrem amittit qui coram eo indigna agit: vt fatuæ mulieres quæ timore paupertatis ſe proſtituunt: cùm tamen talem patrem habeant qui prohibet eis, ne etiam ſolliciti ſint pro neceſſariis. Matth. 6. Nolite ſolliciti eſſe dicentes quid manducabimus aut quid bibemus. Propter eandem cauſam amittunt patrem iſtum vſurarij, & illi qui fures ſunt timore paupertatis. Mira inſania talium qui patrem amantiſſimũ & potentiſsimum derelinquunt, & ad hoſtem crudeliſſi-

mum cõfugiunt,quaſi ille potius velit vel poſsit ſubuenire eis quàm pater eorum. Tertio patrem iſtũ amittunt qui eius correctionẽ renuunt. Et meritò. Si enim pater carnalis habet correctionem ſuper filium ſuum cui paruam hæreditatẽ derelinquit ne eam diſsipet:quantò magis pater cœleſtis debet corripere eum cui tantam reſeruat hæreditatẽ? Auguſt. Quid mirũ ſi flagellat cuſtodiens paruulos dominus,quos grandes quærit hæredes. Item:Quis eſt filius cui nõ debetur diſciplina patris? Item: Si promiſſa cognouiſti nõ timeas flagellari ſed exhæreditari. Sequitur; *Et ambulate in dilectione.* Hic oſtendit in quo ſpecialiter patrem cœleſtem debemus imitari:quia in dilectionẽ. Hæc enim ſola eſt quæ diſtinguit inter filios regni & filios perditionis. Sicut dicit Augu,ſuper illud.1.Ioan.3.In hoc manifeſti ſunt filij dei & filij diaboli. Omnis qui non eſt iuſtus non eſt ex deo:& qui non diligit fratrẽ ſuũ. Per hanc viã Chriſtus ambulauit,hæc eſt via excellentiſsima,1.Corin.12.Adhuc excellentiorẽ viam vobis demonſtrabo, quod de charitate intelligitur. Hac via ambulare in qua ambulare eſt ꝓficere. Sequitur: *Sicut,&c. Chriſtus dilexit nos:& tradidit ſeipſum pro nobis*,vitæ noſtræ pœnã ſoluens,quã nos ſoluere debebamus. Vel pro nobis,ſicut pretiũ traditur pro re quæ emitur. Sequitur: *Oblationem & hoſtiam deo in odorem ſuauitatis.* Nota quòd tripliciter reddit aliquid ſuauẽ odorẽ, Vel in igne poſitũ vt thus,vel attritum,vt aromaticæ ſpecies:vel effuſum vt vnguentũ. His tribus modis reddit Chriſtus in cruce ſuauem odorẽ. Ibi enim attritus eſt propter ſcelera noſtra. Eſa.53. Ibi etiã fuit accenſus quaſi in camino dilectionis:fuit etiam ibi alabaſtrũ ſui pretioſiſsimi corporis fractum & effuſum vnguentum ſanguinis eius:& domus impleta eſt ex odore vnguenti,& ſuauitatem illius odoris ſenſerunt cœli & inferi. Odor iſte diabolum de mundo iſto fugauit. Ioan.12. Princeps huius mundi eiicitur foras. Sicut odor vinearum quæ dũ florent,bufones expellunt: ſic odor ille de mundo iſto diabolũ expulit quo ad magnam partem poteſtatis eius. Odor verò ſuauitatis fuit in Chriſto deo ad ſatisfaciendum pro nobis, nobis ad exemplum dæmonibus ad exterminationem. Hanc ſuauitatem ſignificabat ſuauitas odoris ſacrificiorũ carnaliũ, de quo loquitur ſcriptura in diuerſis locis. Gene. 8. Odoratus eſt deus odorem ſuauitatis,& ait ad Noe: Nequaquam maledicam terræ propter hominem. Sunt tamen aliqui qui hunc odorẽ Chriſti nõ ſentiunt,qui ſine dubio aut mortui ſunt aut fœtidi. Bernar.

nar. Qui oderem tuum Chriſte non ſentit aut mortuus eſt aut fœtidus. In dilectionis huius effectum monemur vt imitemur Chriſtum: vt, ſ. offeramus nos ei oblationem & hoſtiam in odorem ſuauitatis. Simile Rom. 12. Obſecro vos per miſericordiã dei, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem. Sed hodie pro magna parte impletum eſt illud Ioel. 1. Periit de domo domini ſacrificium & liberatio. Multi tamen tribulationibus atteruntur nec odorẽ ſuauitatis, ſed potius odorem fœtoris reddunt. Quando etiam pauperes ab eis petunt eleemoſynas non dant vnctionem pietatis, ſed exit ab eis lapis duræ obiurgationis. In multis etiam quæ deberent facere cum igne diuini amoris eſt potius aqua fœtidæ voluptatis. Item notandum quod in hoſtiis legis quædam animalia offerebantur quæ vitia ſignificabant: & mactatio eorum ſignificabat eorum deſtructionem quæ fuerunt deo ſacrificium valde gratum: vt in hirco, vel in capra vel in tauro vel vitulo. In hirco vel in capra fœtens iniquitas intelligitur, in tauro ſuperbia, in vitulo laſciuia. In quibuſdam verò animalibus virtutes ſignificabantur: quorum oblatio ſignificabat oblationem, quam deo faciunt qui peccato mortui in virtutibus deo viuunt, vt in ouè vel agno, vel columba, vel turture. In oue ſimplicitas intelligitur, in agno innocentia, in columba ſocialis dilectio, in turture caſtitas, vtraſque deo hoſtias ſpiritualiter offerre debemus.

FERIA II. ENARRATIO XL.

Multi leproſi erant in Iſrael. Lucæ quarto.

LActantius libro quarto dicit: Pagani quando ſunt in aduerſis, tunc deum inuocant non deos: ſed quãdo ſunt in proſperis, tunc colunt & inuocant deos. Moraliter ſic eſt de reprobis Chriſtianis qui in aduerſis ad vnum ſolum deũ fugiunt pro remediis: ſed in proſperis multorum falſorum deorum ſunt cultores. Deutero. 32. Incraſſatus, impinguatus, dilatatus dereliquit deum factorem ſuum: & receſſit à deo ſalutari ſuo. Sed diceres, tamen credo in vnum deum. Reſpondet Auguſtin. Hoc eſt bene credere, non peccare: hoc eſt malè credere in peccatis perſeuerare: nam quanta habes crimina in deliciis, tot habes deos quibus ſeruis: vt potè ſi diligis gulã, venter tuus deus eſt. Phil. 3. Quorũ deus venter eſt. Si diligis auaritiam: nõnne argentũ & aurũ deus tuus? Si diligis luxuriã, pulchra mulier deus tuus eſt. Ro. 1. Seruierũt potius creaturæ quàm creatori. Sed hæc oĩa vana. Pſal. 143. Beatus populus cuius dñs deus eius. Et Pſal. 72.

Mihi adhærere deo bonum eſt,& pono in deo ſpem meam.De quo introitus:In domino laudabo verbū: in deo ſperaui non timebo quid faciet mihi homo.Pſal.56.Miſerere mei deus,miſerere:quoniam in te cōfidit anima mea. Hunc pſalmū fecit Dauid cùm fugeret à facie Saül.1.Reg.21. Et venit ad Achis regē Geth,tunc dixerūt ſerui Achis:Nunquid iſte eſt Dauid de quo canebant?Saül percuſsit mille, Dauid decem millia. Hoc audiens Dauid,timuit & ſimulauit ſe fatuū. Et ſic dixit Achis ad ſeruos ſuos:Nunquid deſunt vobis furioſi,quare induxiſtis eū: & ſic ſerui regis Geth amouerūt eum & ſic euaſit manus Saül. Et fecit hunc pſalmū;quòd confidentia in deum ſaluauit eū. Et ſic collecta:Cordibus noſtris gratiam tuam benignus infunde: vt ſicut ab eſcis carnalibus abſtinemus ; ita ſenſus quoque noſtros à noxiis retrahamus exceſsibus. Et talem confidentiā habuit Naaman in epiſtola. Et mulier vidua, in euangelio :Cùm multæ viduæ erant,&c.Quæ credidit aliis dubitantibus. Matt. 17. Omnia poſsibilia ſunt credenti.Aliud thema. Tria ſunt in mundo omnibus diuitiis meliora quæ ſunt lux dei, ſapientia dei, & corporum medicina.De primo Eccle.11. Dulce lumē & delectabile eſt oculis videre ſolem. Ideo Tob.5. Quale mihi gaudium cùm in tenebris ſedeo & lumen cœli non video Secūdum eſt ſcientia vel ſapientia dei.Sap.7. Quoniam omne aurū in comparatione illius arena eſt exigua.Nam carentes illa vani ſunt.Sap.13.Vani ſunt omnes homines in quibus non eſt ſciētia dei.Et tales repellūtur.Oſeæ 4.Quia tu repuliſti ſcientiā, repellam te ne fungaris ſacerdotio. Tertium eſt medicina corporum.Eccle.38.Altiſsimus creauit de terra medicinam, vir prudens non abhorrebit eā. Sic in propoſito Chriſtus lux eſt.Ioan. 1.Qui illuminat omnem hominē venientem in hunc mundū. Sed diceres,ex quo lux communis eſt,cur non omnes illuminātur?Reſpondetur quòd non eſt defectus luminis,ſed malorum oculorū,id eſt diffidentia. Ideo canitur introitus:In deo,&c.Secundo eſt ſapientia dei.Colleſ.2.In eo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi.Sed non eſt defectus ſapientiæ, ſed duritia cordium.Ideo in collecta dicitur : Cordibus noſtris gratiā tuam benignus infunde.Ipſe eſt medicus Pſal. 102. qui ſanat omnes infirmitates tuas.De quo epiſtola & euangelium. *Multi leproſi,&c.* Nota Chriſtus dicitur medicus ſecundū carnem:quia omnis caro Chriſti & omnes ſenſus eius exteriores & interiores erant medicinæ languentiū. Primo oculorū erāt dulciter

dulciter attractiui:vt patet in Petro,Luc.22.Cõuerſus dominus reſpexit Petrum. Secundo aures plenæ miſericordia.Pſ.33. Oculi domini ſuper iuſtos:& aures eius in preces eorum.Et ſic leproſi,Luc.17.clamantes,dicebant: Ieſu præceptor miſerere noſtri.Tertio os eius velut Dorix fluuius de virente fluens paradiſo.Eccl.24.Vnde Ioan.7.Aliqui ex turbis laudabant verba eius, dicẽtes:Verè hic eſt propheta.Alij dicebãt:Hic eſt Chriſtus,&c. Sputo & luto ſanauit cæcum.Ioan.9.Saliua mutum fecit loqui. Mat.7.Quartò veſtimentorum tactu fluxum ſanguinis reſtrinxit in muliere duodecim annis patiente, quæ omnem ſubſtantiam ſuam cum medicis conſumpſerat. Lucæ 8. Quinto tactu manuum ſuarum mortuos ſuſcitauit:vt patet in filia principis ſynagogæ.Matt.9.& Lucæ 7.de filio viduæ vbi tetigit loculum. Auguſt.de verbis domini:O quanta bonitas huius medici,ſ.qui de ſanguine ſuo interfectori ſuo medicamentum fecit:vt patet in Longino.Ioan.19.Aug.Quid amplius cùm totum quod erat, quod viuebat,quod loquebatur & faciebat medicina erat, non ſolùm corporum ſed animarum.Bernar.Omnium virtutum origo ex ipſo erat:& ſancta deſideria ex illo manant. Item aliud thema: *Medice cura teipſum.Luc.4.* Infirmus à quocunq; medico capit ſanitatem vt eum iuuet, eũdem collaudat etiam publicè. Spiritualiter:Tantùm vnum habemus medicũ ſpiritualem qui nos ſanauit ab omnibus infirmitatibus noſtris,quem collaudat Dauid Pſal.102. Benedic anima mea domino,qui ſanat omnes infirmitates tuas. Quem medicum collaudat eccleſia ſancta in introitu miſſæ:In domino laudabo verbum, &c. Et in epiſtola Naaman fuit leproſus & mũdatus eſt.Et ait: Verè ſcio quòd nõ eſt alius deus niſi tantùm deus in Iſraël.Hunc medicũ laudabilem renuerunt Iudæi dicentes in incrudelitate:Medice cura teipſum.In ſumma euangelij tria innuũtur.Primo beneficiorum ſubtractio diſpenſatiua,ibi: *Quanta audiuimus.* Secũdo peſsimorum inculpatio cauſatiua,ibi: *Amẽ dico vobis.* Tertiò maleficiorum illatio charitatiua,ibi: *Et repleti ſunt,&c.* De primò dicit:In illo tempore,ſ.poſt tentationem de diabolo venit Ieſus in ciuitatem Nazareth,intrans ſynagogam in Sabbatho:& ſurrexit legere in libro,vbi ſcriptum inuenit illud Iſaiæ 61. *Spiritus domini ſuper me,eo quòd vnxerit me,&c.* Et dixit: *Hodie completa eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris.* Et illud Iſaiæ 11. Egredietur virga de radice Ieſſe,& flos,&c,quaſi dicat: Ego ſum flos iſte qui conteretur in mortario crucis:& ibi emanabit vnguentũ quod ſanat

contritos corde. Et aliqui teſtimonium dabant, aliqui conuitiabantur vt Phariſæi, dicentes: *Nonne hic eſt filius fabri?* Bæda: Magna cæcitas Iudæorum: eum quem verbis & factis Chriſtum cognoſcunt, ob ſolam generis notitiam contemnũt. Iſti tamen ſcribæ verum dicebant neſcientes. Erat enim filius fabri, ſed non illius cuius ipſe putabãt: ſed fabricatoris omnium, de quo Pſal. 73. Tu fabricatus es auroram & ſolem. Ipſe enim in principio cœlum & terram fabricatus eſt. Nota ad opus fabrile primo requiritur fabrica, & ſic omnium rerum diuina prouidentia ex qua vniuerſa procedunt opera. Epheſ. 1. Elegit nos in ipſo ante mũdi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti & immaculati: qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum per Ieſum Chriſtũ, ſecundum propoſitum voluntatis ſuæ. Secundo ignis mollificans qui eſt patris potentia. Deutero. 4. Deus noſter ignis conſumens eſt. Hũc ignem petit Aug. in lib. ſoliloqui. ca. 38. dicens: O ignis ſancte qui ſemper ardes & nunquam extingueris: deus meus accende me totum. Ille ignis ſemper lucet. 1. Ioan. 1. Deus lux eſt, & tenebræ non ſunt in eo. 1. Timot. 6. Qui inhabitat lucem inacceſsibilem. Tertio flatus inflammans ignem qui eſt ſpiritus ſancti clementia. Pſal. 147. Flauit ſpiritus eius & fluant aquæ, id eſt materiæ creabiles. Quarto manus operans quæ eſt verbi æterni efficientia. Iob 10. Manus tuæ domine fecerũt me, & plaſmauerunt me totum, &c. Auguſt. Manus dei eſt filius patris. Et ſic accipitur, Ioan. 1. Omnia per ipſũm facta ſunt. Quinto malleus formans, qui eſt diuina ſapientia. Sapien. 11. Omnia in menſura, numero, & pondere diſpoſuiſti. Pſalm. 103. Omnia in ſapientia feciſti. Ecce quomodo animabus dedit nobilitatem, & cordibus noſtris excellentem dignitatem: quia ea vaſa cœleſtis gratiæ dei fecit. Sexto intus conſeruans, & eſt æternitatis permanentia: quia hic faber quod ab æterno diſpoſuit in tẽpore fecit & æternaliter collegit. Aug. 11. de ciuitate dei: Non eſt ars excellentior dei verbo. Item ſicut faber diuerſa genera vaſorum fabricat: & ſic Chriſtus. 1. Corinth. 12. Dedit dominus quoſdam apoſtolos, alios euangeliſtas. Iſte faber habuit duodecim ſeruos qui conflauerunt ſpiritu & igne clauem regni cœleſtis. Deinde dixerunt: Quanta audiuimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua, quaſi diceret: Multa audiuimus à te facta miracula, ſed non credimus, ſi facis alienis fac & cõpatriotis. Moraliter, Capharnaum interpretatur villa conſolationis, & ſignat peccatum. Luc. 6. Væ vobis diuitibus qui hic habetis

tis conſolationem veſtram.Matt.11.Tu Capharnaum nunquid vſq; ad cœlum exaltaberis? vſque ad infernum deſcendes,& ſic tu peccator fac in patria tua, id eſt in pœnitentia. Nam pœnitentia dicitur patria hominis: quia ibi homo reuertetur ad patrem & matrem.Quia pœnitentia nihil aliud eſt niſi conuerſio ad deum, ſicut peccatum eſt auerſio à deo. Item in patria amici viſitantur.Ruth.1.Cùm Noemi venit ad patriam vicinę mulieres ibant ad eam.Luc.15. Gaudium eſt angelis dei ſuper vno peccatore pœnitentiam agente,&c.Dixi ſecũdo tangitur peſſimorum inculpatio cauſatiua,dicens:*Vtiq; dicetis mihi hanc ſimilitudinem,Medice cura teipſum*,id eſt tuos cõpatriotas, quibus magis teneris impendere beneficium charitatis.Sicut enim medicus verus citius & libentius curat ſeipſum , & alios ad ſe pertinentes quàm extraneos:ita dicebant & ei : Si vera miracula faceres vtique apud propinquos tuos, & in ciuitate tua potius faceres vbi conceptus es , ſcilicet in Nazareth quàm apud extraneos. *Reſpondit autem Ieſus: Amen dico vobis, Nemo propheta acceptus eſt in patria ſua*,quaſi dicat:Ideo nõ operor vobiſcũ miracula quia eſtis increduli mihi,& non ſum acceptus à vobis.Ratio huius rei eſt ſuperbia,actus inuidia,fructus perſecutio& malitia.Aug.lib.11.ſuper Geneſim:Superbia eſt amor propriæ excellentiæ,& amando quis propriam excellentiam vel paribus inuidet,vel ſuperioribus quòd eis nõ æquatur. Sed quia Chriſtus de humilibus parentibus & pauperibus fuit.ergo inuidebãt ei ne ſuper eos creſceret,quãdo familiaris eis erat, quia familiaritas parit contemptum. Ergo dicitur,Ioan.7. Quomodo hic literas ſcit cùm non didicerit ? Sed cùm videbant eum miracula facientem vltra facultatem humanam inuidebant ei : quia ſecundum Aug. Omnis ſuperbus inuidus ſicut diabolus. Et quia ipſi videbantur iuſti ſed fuerunt falſi,ideo vero iuſto inuidebãt. Et hoc non ſolùm in Chriſto , ſed quaſi in omnibus prophetis oſtenditur,vt in Dauid,1.Reg.25. de quo dixit Nabal : Quis eſt Dauid,& quis eſt filius Iſa. Similiter in Ioſeph, qui in propria terra affligitur,& in aliena extollitur. Geneſis 38. Similiter in Moyſe.Nume.12. Maria & Aaron rixantur cõtra Moyſen:alij autem obediunt ei. Hoc oſtenditur per exempla duorum prophetarum exemplo , ſ. Heliæ & Heliſæi. De Helia habetur 3. Regum 17, Vnde ſequitur : *In veritate dico vobis : multæ viduæ erant in diebus Heliæ in Iſrael quando clauſum eſt cœlum annis tribus & menſibus ſex,cùm facta eſſet fames magna in vniuerſa terra,& ad*

nullam illarum miſſus eſt Helias niſi in Sareptam Sidoniorum ad mulierem viduam: quaſi dicat ſecundum glo. Bedæ: Non eſt contrarium exemplis prophetarum quòd ciuibus meis faſtidioſis diuina beneficia vobis ſubtraho, quia ſicut tempore famis nemo in Iudæa dignus eſt repertus hoſpitio Heliæ: ſed exteræ gentis vidua eſt quæſita quæ à tanto propheta viſitaretur. Et ſicut multis leproſis ibidem exiſtentibus ſolus Naaman Syrus qui deuotè quæſiuit eſt curatus: ſic & vos modò qui me ex inuidia ſpernitis ſuperno munere eſtis priuati, non cauſa meæ impotentiæ ſed veſtræ inuidiæ. Nota quòd triplex beneficium Helias ſuis ſubtraxit. Primo beneficium cœleſtis pluuiæ, quod notatur ibi: *Quando clauſum eſt cælum, &c.* Secundo temporalis alimoniæ, quod notatur ibi; *Cùm facta eſſet fames, &c.* Tertiò corporalis præſentiæ carentia, quod notatur, ibi: *Et ad nullam illarum miſſus eſt Helias*: ſicut patet 3. Reg. 17. Sciendũ etiam quòd Sarepta eſt modica vrbs inter Tyrum & Sidonem. Vnde & ſylua iuxta vrbem illam dicitur Sarepta. Sidona verò eſt regio Sidoniorum. Porrò ſecundum gloſam prætactum textum exponendo aduertendum quòd hoc factum prophetæ myſticè ſuperbiam Iudæorum, & fidem ac ſalutem gentiũ deſignat. Nam vidua illa præmonſtrat eccleſiam gentiũ quæ diutius à ſuo creatore deſerta remanſerat. Hæc filium pauperem nutriebat, filium quia populum rectę fidei neſciuit, quaſi pauperem filiũ egena ſtipe nutriebat, id eſt verbo ſecularis ſcientiæ abſq; humilitatis fructu docebat. Bene hæc vidua in Sarepta Sidoniorũ fuiſſe dicitur. Sidonia namq; dicitur venatio inutilis: Sarepta autem incendiũ vel anguſtia panis interpretatur. Quibus omnibus gẽtilitas exprimitur: quæ inutili vexatione dedita erat, id eſt lucris ac negotiis ſecularibus inſeruiens. Erátq; in Sarepta incendium, videlicet carnalium voluptatũ, panisq. ſpiritualis patiebatur anguſtias. Ad hãc miſſus eſt Helias, id eſt ſermo propheticus quæ in Iudæa fame periclitabatur: clauſa cœli ianua, id eſt ſcripturarũ intelligentia ceſſante ex demerito infidelitatis Iudæorũ. Venit ergo ſermo propheticus ad eccleſiam vt paſceretur & paſceret: vt videlicet receptus à credentibus reficeret corda credentium. Vbi ergo antea panis ſpiritualis erat in anguſtia, ibi farina & oleum ore prophetico benedicitur, id eſt fructus & hilaritas charitatis, vel gratia dominici corporis & vnctio chriſmatis indefectuoſo verbi cœleſtis munere fœcundatur. Et hactenus hæc diuina munera apud eccleſiam non deficiunt. Pulchrè igitur

tur hæc mulier factura myſticū panem duo colligit ligna: vbi non ſolùm vnum lignum nominauit, verùm quia duo ligna dixit, per quod reuera figura crucis euidentiſsimè exprimitur, in qua nobis præparatus eſt panis vitæ æternæ: hæc omnia gloſa. *Et multi leproſi erant in Iſrael ſub Heliſæo propheta, & nemo eorum mundatus eſt niſi Naaman Syrus.* Vbi nota ſicut Helias beneficia ſuis ſubſtraxit: ita Heliſæus extraneis puta Naaman Syro beneficia contulit: quia deuotè quæſiuit, ſicut dicitur 4. Reg. 5. His exemplis probatur quòd dominus Iudæis beneficia miraculorum ſubtraxit, & alienigenis exhibuit, non erat contrarium prophetarū exemplis. Et ſi illi duo magni prophetæ non erant accepti in patria ſua, multò magis nec minores prophetæ fuerunt in propria patria accepti. Nota quòd notanter dicit ſub Heliſæo qui rector totius populi fuit, propter quod eo moriente dicebat Ioas Iſraël: Pater mi, pater mi, currus Iſraël & auriga eius. 4. Reg. 13. Per hunc Naaman qui decorus vel pulcherrimus interpretatur populus gentium intelligitur, qui antequam in Chriſtum crederet, ſcelerum lepra erat maculatus: ſed credendo per baptiſmum purgatus eſt. Hic Naaman puellę cōſilio ad prophetā venit: quia gratia ſupernæ aſpirationis populus gentium cœpit ſalutem quæ in Chriſto eſt ſperare. Et tunc ſepties iubetur in aqua lauari propter ſeptiformis ſpiritus gratiam. Et tunc caro eius ſicut caro pueri reſtituitur: quia cuncti in vnam infantiam ſunt reſtituti. Nec illud vacat à myſterio quòd partem terræ ſanctæ ſecum tuliſſe dicitur: quia baptizati corporis & ſanguinis domini participatione debent cōfirmari. Dixi tertio tangitur maleficiorū illatio charitatiua, quod iracundiæ probat crudelitas. cùm ſubdit: *Et repleti ſunt omnes in ſynagoga ira hæc audientes*, quia videbatur eos notare de incrudelitate: & quia deuotio gentium videbatur deuotioni eorū præferri: ideo non eſt mirum quòd repleti ſunt ira: quia non amat peſtilens eū qui ſe corripit: ſicut dicitur, Prouerb. 15. Et Tullius de vera amicitia ſimiliter, & Terentius in Andria: Obſequium amicos, veritas odiū parit. Ecce res nobilis. ſcilicet veritas ignobile. id eſt odium generat. Sic licet ſol vermes procreat: hoc tamen non eſt ex vitio ſolis, ſed terræ infectæ. O quàm mirabilis peruerſitas vbi ex verbis gratiæ ſumpta eſt occaſio iræ. Vnde Pſal. 75. Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis, turbati ſunt omnes inſipientes corde: *Et ſurrexerunt & eiecerunt eum extra ciuitatem.* Glo. quod dominus de eis ſupra dixerat hoc ipſi de

ſe verum eſſe facto oſtendunt: quia eiecerunt eum extra ciui- tatẽ nec ſalutem merentur qui ſalutorem de ſuis finibus expulerunt. Hæc gloſa. Tandem verò eum extra ciuitatem crucifixerunt. Hebrę.13. Extra portã paſſus eſt. Ecce quomodo mala pro bonis ſibi retribuebant: qui enim populis ſanationem effudit, maleficia & irrogatas iniurias ſenſit. Pſal.34. Retribuebãt mihi mala pro bonis. Exeamus nos chariſsimi ad Chriſtum extra ciuitatem, ne extra ciuitatem cœleſtẽ æternaliter proiiciamur. *Duxerunt illum vſque ad ſupercilium montis, ſuper quem ciuitas illorum erat ædificata, vt præcipitarent eum.* Vnde Bæda: Peiores Iudęi diſcipuli magiſtro diabolo. Ille ait verbo. Mitte te deorſum, iſti facto præcipitare conãtur. Hæc ille. Notatur hic etiã quòd quidam eiiciunt dominum extra ciuitatem ad præcipitandũ: ſicut ambitioſi qui de culmine dignitatis quam appetunt in ſe ipſis præcipitãt Ieſum. Sicut Lucifer qui dixit Iſa.14 In cœlum conſcendã & ero ſimilis altiſsimo. Qui ob hãc rem è cœlo eiectus eſt vſque in profundũ laci infernalis. Alij lapidant Ieſum ſicut detractores qui ſignantur per Iudæos. Ioan.8. Tulerũt lapides Iudæi vt iacerẽt in eum. Alij crucifigunt Ieſum, ſicut obſtinati qui in malo perſeuerantes. ad Heb.11. Rurſum crucifigẽtes ſibimetipſis filiũ dei. Hi omnes dicunt illud Luc.19. Nolumus hunc regnare ſuper nos. *Ipſe autem tranſiens per medium illorum ibat.* Per potentiam enim diuinitatis ſtabat inter eos, vt nõ apprehenderetur per eandem potentiã per medium eorũ ibat. Nõ enim ferebatur armatus, vt hãc diuinitatẽ intelligẽtes à cõſilio mortis ei inferendæ animos ſuos reuocarẽt. Et vt ad hoc illis locum reſeruaret pœnitentiæ, ideo etiam noluit præcipitari, quia nondum venerat hora paſsionis eius, ſcilicet paraſceuæ paſchæ: quia propter hoc tempore mortis ierat in Hieruſalem & non in Nazareth. Non enim ipſe Chriſtus elegit mori in Nazareth: nec etiam à Nazarenis voluit præcipitari. Sed à Hieroſolymitanis voluit crucifigi. Nota quòd ſolent aliqui hodie habere huiuſmodi ſuperſtitionem, vt cùm hoc euangelium legitur ſcribũt illud, ſ. *Ieſus autem tranſiens per medium illorum.* Cõtra quos dicit Chryſoſt. ſuper Matth. Inſipiens nónne quotidie euangelium in eccleſia legitur & auditur ab hominibus? Cui ergo in auribus poſita euangelica verba nihil proſunt: quomodo poſſunt circa colla ſuſpenſa ſaluare? Noli ergo partem euãgelij in pera vel in collo portare ſed in corde. Hoc enim plus prodeſt quàm ſi in ſolis literis in collo portares.

DE EODEM, ENARRATIO XLI.

Multi leproſi erant in Iſrael ſub Heliſæo propheta: & nemo illorum mundatus eſt niſi Naaman Syrus. Lucæ 4.

INter cæteros morbos lepra eſt abominabilior, inter omnes ſordidior. Eſt enim morbus fœtidus, ſitibundus & contagioſus. Inquantùm eſt morbus fœtidus ſignat luxuriam, inquantum eſt morbus ſitibundus, ſignat peccatum auaritiæ, inquantum eſt morbus contagioſus ſignat peccatum ſuperbiæ. Lepra enim inquantum eſt morbus fœtidus ſignificat peccatum luxuriæ, quæ coram deo & hominibus fœtet. Ioël. 1. Computruerunt iumenta in ſtercore ſuo: Grego. Iumenta quædam in ſtercore putreſcere, eſt carnales homines in ſtercore luxuriæ vitã finire. Tunc enim luxurioſus eſt fœtidus quando eſt quadriduanus. Ioan. 11. Domine iam fœtet, quadriduanus eſt. Prima enim dies eſt mala cogitatio & delectatio: & tunc adhuc non fœtet. Secunda eſt malus conſenſus: quæ ſimiliter adhuc non fœtet. Tertia eſt malum opus: & tunc licet animus ſit mortuus, tamen pro vnico actu adhuc non fœtet. Quarta eſt mala conſuetudo cùm impœnitentia: & tunc animus eſt mortuus & fœtidus. Iſta ſunt quatuor ſcelera Damaſci de quibus Amos 1. Super tribus ſceleribus Damaſci conuertam: & ſuper quartum non conuertam eũ. Vbi dicit Gloſa: Primum peccatum eſt malè cogitare, ſecundum conſentire, tertium opere adimplere, quartum non pœnitere. Et ſubdit Gloſa: Qui in tribus prioribus peccat ſi pœnitet, cõuertit eum deus ad vultum clementiæ ſuæ. Si verò non pœnitet, auertitur ab eo vultus clementiæ ſuæ. Et quia animus carnalis fœtet in vita per culpam, ideo fœtebit in inferno per pœnam. Qui fœtor cauſatur à quatuor. Primò à fœtenti loco: quia terra infernalis tota fœtida eſt: quia omnium immũditiarum ſentina eſt, omnes enim immũditiæ poſt iudicium ab his rebus ſeparabũtur, & in cloacã infernalem proiiciẽtur. Secũdò cauſatur à fœtenti cõſortio, dæmones enim qui ſunt ſocij damnatorum ſunt valde fœtidi. Vnde Ioël. 2. dicitur primo angelo: Aſcẽdet fœtor eius, & aſcendet putredo eius quia ſuperbè egit. Tertio cauſatur à fœtenti ſupplicio: quia fœtenti pœna, id eſt ſulphurea punientur. Pſal. 10. Ignis ſulphur ſpiritus procellarum pars calicis eorum. Quartò cauſatur à fœtenti corpore ſuo, quia corpora damnatorum fœtida erunt. Iſaiæ 34. De cadaueribus eorum aſcendet fœtor. Secundò lepra eſt morbus ſitibundus, & quantum ad hoc ſignat peccatum auaritiæ. Auarus

cit ſufficit quando habet magnam abundantiam lignorum, ſicut dicit terra ſitiens quãdo habet abũdantiam pluuiarum: ſic ignis auaritiæ nõ dicit ſufficit in homine diuitiis pleno. Eccle. 23. Anima calida quaſi ignis ardẽs non extinguetur donec aliquid deglutiat:& homo nequam in ore carnis ſuæ non deſinet donec incendat ignem. Tertiò lepra eſt morbus cõtagioſus in quantum ad hoc ſignat ſuperbiam quæ eſt contagioſa iuxta illud Eccle. 13. Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea:& qui cõmunicauerit ſuperbo induet ſuperbiã. Et aſsimilatur ſuperbia pici: quia ſicut multæ adhærentiæ eſt pix: ſic ſuperbia animam obſcurat & impedit ne veritas ad eam tranſeat. Grego. Tumor mentis eſt obſtaculum veritatis. Eſt etiam tantæ adhærentiæ quòd aliis vitiis ſuperatis ipſa ſuperari non poteſt. Nam inter vitia ipſa eſt prima in acceſſu, cõtinua in proceſſu, & vltima in receſſu. Non ſolùm autẽ ſuperbia, ſed etiam omne aliud peccatum mortale de ſe eſt contagioſum. Sicut enim leproſus generat leproſum corporaliter: ſic peccator generat alium peccatorẽ ſpiritualiter. 1. Cor. 15. Corrumpunt bonos mores colloquia praua. Quãdo ſani ſtant cum ſanis in ſanitate mutua ſe conſeruant. Quãdo verò leproſi ſtãt cùm leproſis iſti magis ſe vitiant ac corrũpunt, de quo non modicum cauendum. Quãdo verò ſani ſtant cum leproſis vel econuerſo ſani ſæpe inficiũtur à leproſis: leproſi autem in multis iuuantur à ſanis. Ideo non eſt leproſis ſtandũ cùm ſanis, imò valde nociuum eſt. Sed periculoſum eſt ſanis ſtare cum leproſis, eodem modo quãdo boni ſtant cum bonis mutuò ad bonum ſe prouocãt. Vnus enim alium prouocat ad humilitatem, alius aliũ ad patientiam, & ſic de aliis. Prouer. 27. Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciẽ ſui amici. Pſal. 18. Dies diei eructat verbũ, & nox nocti indicat ſcientiã. Bonus enim qui eſt diues dat alteri diuiti, id eſt alteri bono homini documentũ. Sed ecõuerſo nox id eſt malus homo dat alteri malo malam doctrinam, & ſic peiores efficiũtur. Apoca. 22. Qui nocet noceat adhuc, & qui in ſordibus eſt ſordeat adhuc. Quando verò boni ſtant cum malis vel econuerſo, non eſt periculũ malis ſed vtilè, quia ſæpe meliorantur. Eſt autẽ periculum bonis quia ſæpe vitiantur. Pſal. 17. Cum peruerſo peruerteris, &c. Prouer. 13. Qui cum ſapiẽtibus graditur ſapiẽs erit. Amicus ſtultorũ efficietur ſimilis, ideo non dixit dominus Babylonicis vt exirẽt de medio populi ſui, ſed dixit populo ſuo vt exirẽt de medio Babylonis: quia populus dei in multis prodeſt populo

diaboli. Hiere. 51. Egrediemini de medio Babylonis populus meus, vt ſaluet vnuſquiſq; animā ſuā ab ira furoris domini. Et ne fortè molleſcat cor veſtrū, & timeatis auditū qui audietur in terra. Ex quibus verbis habetur ꝙ ille qui vitat malas ſocietates quatuor mala vitat. Primò animæ ſuæ perditionem, ideo poſtquàm dixit: Egrediemini de medio Babylonis populus meus, ſubdit: Vt ſaluet vnuſquiſq; animā ſuam, quia ſæpe inter malos boni animas ſuas perdūt. Secundò vitat diuinā indignationē quā ſæpe incurrūt illi qui inter malos habitāt. Ideo ſubdit: Ab ira furoris domini. 2. Parali. 19. His qui oderūt dominū amicitia iūgeris. & idcirco irā domini merebaris. Tertiò vitat mētis eneruationē: quia ſæpe boni habitātes cū malis à rigore virtutū molleſcūt. Ideo ſubdit: Ne fortè molleſcat cor veſtrum. Quartò vitat diabolicā tētationē: quia ſæpe diabolus peruertit bonos. Ideo ſubdit: Ne timeatis auditum qui audietur in terra. Iſte auditus eſt diabolica ſuggeſtio, qua ſæpe diabolus infeſtat bonos vt poſsit eos corripere per malos. Itē nota lepra quatuor modis ſanatur. Primò cōfeſsione. Leui. 14. Hic ritus leproſi erit quādo mūdādus eſt adducetur ad ſacerdotē. Vnde leproſi dictū eſt Luc. 17. Ite & oſtēdite vos ſacerdotibus. Iſido. Cōfeſsio ſanat, cōfeſsio iuſtificat, & peccāti veniā donat. Iaco. 5. Cōfitemini alterutrū peccata veſtra, &c. Secūdò ſanatur eleemoſyna. Luc. 11. Quòd ſupereſt date eleemoſynā, & omnia mūda vobis erūt. Figuratur Leui. 14. Imponēs leproſis Moyſes offerre ſextariū, id eſt ſex opera miſericordiæ. Tertiò cōtritione. Figuratur. 4. Regū 5. in Naamā ſepties lauādo ſe in Iordane. Thre. 2. Educ quaſi torrētē lachrymas. Et ſic Pſal. Lauabo per ſingulas noctes, &c. Iſa. 1. Lauamini & mūdi eſtote. Quartò oratione, vt patet de decē leproſis. Lu. 17. Leuauerūt vocē ſuā qui propria oratione ſanati ſunt. Similiter aliena. Figuratur Nume. 12. Moyſes orauit pro ſorore eius: & mūdata eſt. Quintò domini paſsione. Figuratur. 4. Reg. 5. in Naamā qui ſepties ſe lauit in Iordane, id eſt in ſanguine Chriſti quē ſepties fudit, Primò in circūciſione cōtra luxuriā, quæ in iſto membro polluit. Secundò in ſudore contra gulā, de quā naſcuntur humores. Tertiò in capite cōtra ſuperbiam. Auguſti. Sub ſpinoſo capite nō decet hominē eſſe delicioſum. Quartò in corde contra iram. Philoſophus 2. de Anima: Ira, accenſio eſt ſanguinis circa cor. Quintò in flagellatione contra inuidiam. Sextò in perforatione contra auaritiam. Ipſe enim habet manus extenſas vt daret vniuerſaliter: apertas vt

daret

daret liberaliter: perforatas vt daret totaliter. Septimò in pedum affixione contra accidiam. Pſalm. Intingatur pes tuus ſcilicet in ſanguine. Ibi nos lauit Apocal. 1. Dilexit & lauit nos in ſanguine ſuo à peccatis noſtris. Bernar. O bone Ieſu, quid retribuam tibi pro omnibus fatigationibus tuis, pro ſudoribus & lachrymis tuis, pro variis diſcurſibus quos feciſti in medio nationis prauæ. Et ſi diſtribuero omnem ſubſtantiam meam in vſus pauperum, & tradidero corpus meum ita vt ardeam: non ero condignus prouidentiæ tuæ. Accipiam tamen calicem paſſionis temporalis vt reclinet oculos meos ad lachrymas tuas.

FERIA III. ENARRATIO XLII.

Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum ego ſum. Matthæi 18.

EXiſtens in anguſtiis & tribulationibus ſolet hoc conqueri amicis ſuis fideliſsimis quærens iuuamen & conſolationē ab eis. Eccle. 6. Si poſsides amicum, in tētatione poſside illum. Nam amicus fidelis protectio fortis. Itē amicus fidelis medicamentū vitæ & immortalitatis. Spiritualiter, & ſic nos ad Chriſtum. Et hoc facit eccleſia in introitu: Ego clamaui ad te domine quoniam exaudiſti me: inclina aurem tuam ad precem meā & exaudi verba mea: cuſtodi me vt pupillam oculi, ſub vmbra alarum tuarum protege me. Et in collecta: Exaudi nos omnipotens & miſericors deus, & continentiæ ſalutaris nobis propitius dona cōcede. Et quòd hoc debemus facere figuratum eſt in epiſtola hodierna quæ ſcribitur. 4. Reg. 4. Mulier quædam in tribulatione exiſtens cui vir mortuus fuerat, & creditor venit volens tollere ambos filios. Ipſa conquerebatur Heliſæo prophetæ qui multiplicauit modicum olei & impleuit omnia vaſa & ſic fecit vendere oleū & ſoluere creditori. Spiritualiter vidua in tribulatione exiſtēs eſt cōſciētia in peccato. Augu. Peccatū eſt ſibiipſi pœna. Et principaliter creditor, id eſt diabolus ſi velit tollere ambos filios, id eſt corpus & animā vade ad Heliſæū, id eſt Chriſtū qui interpretatur ſalutare dei mei: & ipſe omnia vaſa, id eſt cor, & animā, & cōſciētiā, & intellectū implebit oleo dilectionis, & hoc oleū vēde, id eſt impartire, ſ. deo, tibi, & proximo & ſolue creditori & reliquū ſit tibi. Et ſicut Heliſæus audiuit viduam: ſic & Chriſtus nos vt patet in verbis præmiſsis: *Vbi duo vel tres, &c.* In ſumma euangelij tria innuuntur. Primò fraterna correctio cùm dicitur: *Corripe inter te &*

ipſum,&c. Secundo dei benigna exauditio,ibi: *Si duo ex vobis cõ-ſenſerint,* Tertio innuitur beniuola remiſsio, ibi: *ſeptuagies ſe-pties.* De primo dicitur,In illo tempore,ſ. cùm ait quòd voluntas patris nõ eſt,vt pereat vnus de puſillis iſtis:quia maius gaudium oritur de ouè inuenta quæ errauit,quàm ſuper nonaginta nouẽ quæ non errauerũt.Ergo peccatores nõ ſunt contemnẽdi,ſed piè corrigendi.Vnde dicit: *Si peccauerit in te,* id eſt contra te iniuriis afficiendo vel malum exemplũ tibi præbendo, vel in te,id eſt in te ſolo ſciente:*frater tuus,*id eſt proximus,ſ.frater no amore: *vade,*id eſt non per ſcriptum vt dicit Hieronymus, ſed viuæ vocis actu: *corripe eum*, non laudes adulando.Pſal.9. Quoniam peccator laudatur in deſideriis animæ ſuæ: *Corripe non ſileas.*Glo. Qui fratrem ſuum peccare videt & tacet,ita peccat ſicut qui pœnitenti non indulget. Dubitatur an illud præceptum corrigendi fratrem peccantem ſpectet ad omnes. Reſpondetur quòd ſic,& hoc ex debito charitatis: plus tamen ad hoc ligantur prælati quàm alij, quia prælati ex zelo charitatis & officio prælationis, alij ex zelo charitatis tantum: Item prælati habent corripere verbo & facto, id eſt flagello,alij tantùm verbo. Nota ſanctus Thomas.2.2.quæſt.33.dicit: Eſt præceptum affirmatiuum non obligans ad ſemper, ſed pro loco & tempore.Dubitatur an ſemper ligat.Reſpondetur quod ſic,ſed non ad ſemper exequendum, ſed pro loco & tempore quando licet & expedit,& homo credit quòd ſit vtilis. Sunt tamen aliqui caſus in quibus abſoluitur homo ab iſto præcepto.Primus cùm non ſit aliqua ſpes meliorationis. Hieron. Fruſtra niti & nihil aliud quàm odium quærere extremæ dementiæ eſt. Ideo Prouerb. 9.Noli arguere deriſorem ne oderit te. Secundo cum timetur defectus probationis & criminaliter agitur, & vbi actor obligatur ad talionem ſi in probatione deficiat. Tertio cũ prælato tanquam iudici notum eſt factum: quia ille notorius eſt.& conuictus. Quarto cùm meliori vel ad minus æque bono operi vacat,vt ſi ſit monachus.Quinto cùm multitudo, vel poteſtas eſt in culpa vbi correptio plus noceret eccleſię quàm prodeſſet,ergo non valet ſemper ad exequendum. Nota modum corrigendi & ordinem. Nam tres modos ponit Auguſt. ſuper illud Mat 7.Hypocrita eiice primo trabẽ.Primo volens alium corrigere debet hoc facere ex amore, quia hoc facit dominus Apoc.3.Ego quos amo arguo & caſtigo.Sed heu aliqui ex rancore corrigunt,& talis non videtur correctio, ſed perſecutio.

Eſa.

Eſa.11.Egredietur virga,id eſt correctio de radice Ieſſe, id eſt de incēdio amoris. Secundo debet conſiderare ſi eis ſimilis in eodē delicto vel æquali vel maiori,& maxime ſi e[illegible] ıtoriū tūc non debet eum corrigere,ſed ipſum prius corrigat aliàs diceretur ei illud Luc. 6. Hypocrita primo eiice trabem de oculo tuo & tunc proſpicies vt educas feſtucam de oculo fratris tui. & Rom.2.Qui ergo alium doces teipſum non duces,qui prædicas non furandum furaris, qui dicis nō mœchandū mœcharis, qui abominaris idola ſacrilegium facis, qui in lege gloriaris per prçuaricationem legis deum inhonoras.In quo alterum iudicas teipſum condēnas.Grego.Durū eſt quòd qui neſcit tenere moderamina vitæ ſuæ,iudex ſit vitæ alienæ.Prouerb. 18. Iuſtus primo accuſator ſui eſt. Gregor. Imperitus eſt medicus qui aliorum curam gerit, ſuúmque vulnus neſcit. Auguſt. Iudex in nullo illorum ſit iudicandus,quæ in alio iudicare eſt paratus.Si autem non eſt ei ſimilis debet videre ſi aliquando fuit ei ſimilis: & tunc ſicut nolebat deſpici, ſed volebat compaſsionem ſibi impendi; & ſic nec ipſe fratrem pœnitentem deſpiciat, ſed compaſsionem & miſericordiā exhibere ſtudeat. Eccleſiaſt.8.Ne deſpicias hominem auertentem ſe à peccato & ne improperes ei. Memento quoniam omnes in correctione ſumus. Eccleſiaſt. 31.Intelligite quæ ſunt proximi tui ex teipſo. Grego.Dominus Petrum miſit cadere vt in ſua culpa diſceret quibus miſereri deberet.Si autem non eſt, nec fuit ei ſimilis: tunc debet cogitare quia poſſet fieri ei ſimilis,ideo ratione talis dubij non debet ſuperbire. 1. Cori.10. cap. Qui ſe exiſtimat ſtare videat ne cadat.Auguſtin. Nemo eſt qui ſecurus eſſe poſſit in hac vita quæ tota tentatio nominatur. Iob, 7. cap. Militia eſt vita hominis ſuper terrā:& ſicut dies mercenarij dies eius, ergo cum modeſtia facienda eſt correctio. Apoſtolus ad Gal. 6. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto:vos qui ſpirituales eſtis inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis. Ergo illi qui zelum habent nō ſcientiam notantur eſſe ſine capite: quia omnia vindicare volūt iuxta exceſſum.Vnde Auguſt. Si omnia hic vindicarentur,tunc locum diuina iudicia nō haberent,dicētes: Talis deponatur,crucifigatur,expellatur,ignorātes quod in omni medicamine ſaluberrimū eſt ſapientia.Sap. 9. Per ſapientiam omnes ſanati ſunt quicunque tibi placuerunt domine ab initio.Grego.Si autē nec eſt ſimilis nec fuit & de dei bonitate cōfidat quòd nunquā ſimilis ei erit:tunc debet videre ſi iſte qui

ſic eſt reprehenſibilis an in aliquo ſit cōmēdabilis. Si enim iſte qui habet tot defectus aliquos habet profectus, tunc ratione illorū bonorū debet ſupportare quæ minus habet. Vnde Apoc. 2. Ioannes volens reprehendere epiſcopū in Epheſo primò ponit vitium, dicens: Habeo aduerſum te pauca: quia charitatem primam reliquiſti. Sed ſubiungit quoddam bonū, quia odiſti facta Nicolaitarū quę & ego odi. Nicolaitæ enim dixerūt quòd concubitus ſimplex non eſſet peccatum. Similiter de epiſcopo Sardis primo dicit vitium: Non inuenio opera tua plena corā deo meo. Et ſubdit: Habes pauca nomina qui non coinquinauerunt veſtimenta ſua: ſed ambulabunt mecum in albis quia digni ſunt. Apoca. 3. nobis in exemplum. Vnde Grego. Dato tamē quòd aliquis videatur omnino malus, tunc debes cogitare, quia iſte in conſpectu dei tibi fortè eſt præponendus. Exemplum ſume de Stephano & Paulo. Cùm Stephanus lapidaretur Paulo iuuante, Paulus videbatur malus: tamen in cōſpectu dei Stephano meritò præponendus. Item de ordine correctionis. Reſpondetur peccatum fratris aut eſt tibi ſoli agnitum, aut aliis paucis, aut publicum. Si tibi ſoli: *tunc corripe eum inter te & ipſum ſolum*, id eſt ſecretè propter cōſeruationē bonę famę: quia aliàs amiſſa fama efficeretur homo inuerecūdus, & per cōſequēs nunquā à peccato retraheretur. Nota S. Tho. ſecūda ſecūdæ, q. 33. dicit: Si peccatū occultū vergeretur in detrimētū cōmunitatis, vt quis vellet prodere ciuitatē hoſtibus, vel hæreſim ſeminare ſtatim procedendū eſſet in denuntiationē: niſi fortè firmiter ſciret hoc auertere per ſecretā correctionē. Si autē vergit in damnū peccatoris tantū: tunc ſecretè debet fieri correctio, & debet pluries fieri interim ꝙ eſt ſpes meliorationis. *Si te audierit*, ſ. pœnitēdo & à peccato ceſſando, *lucratus es animā fratris tui*, id eſt eius reuocatio cedet tibi in lucrum ſpirituale, ſ. ſalutis animæ. *Si te non audierit*, id eſt ſecretā correctionē nō aduertit: *adhibet tecum vnū vel duos*, id eſt cōuincas eū teſtibus. 1. Timo. 5. Peccātes corā omnibus argue vt & cæteri metū habeāt. Iſido. Dum vnus corrigitur alij emendātur. Et illi corā quibus debet fieri correctio, ſecundū Aug. debēt eſſe tales qui volunt prodeſſe & non obeſſe: *quia in ore duorū vel trium ſtat omne verbum*. Sed diceres, tamē dicitur Deute. 19. Non ſtabit vnus teſtis cōtra aliquē. Reſpōdetur, hoc eſt verū per modū accuſationis, ſed per modū denuntiationis ſufficit vnus. *Si nō audierit eos*, ſ. tecum corrigentes: *dic eccleſiæ*, id eſt coram prælato teſtibus eum conuincendo. Augu. dicit

cit,prælato primo vt eſt ſingularis perſona: ſi non emendatur tunc vt iudici hoc eſt verũ in grauibus peccatis: quia leuia non derogant famæ; *vel dic eccleſiæ*,id eſt excommunica eum. *Si eccle ſiam non audierit*, id eſt ſi per iurgationem prælati vel eccleſiæ ſe nõ emẽdauerit:*ſit tibi ſicut ethnicus*,id eſt gẽtilis. Ethnos enim Græce,gẽs & Latine: *Et publicanus*,Publicanus enim dicitur qui lucra ſeculi ſectatur per fraudẽ & furta & periuria. Vel qui publicorum eſt exactor vectigalium, & cum talibus Iudæi non cõmunicabant. Hic dominus deus Ieſus Chriſtus dedit prælatis ſententiã & iuriſdictionẽ excõmunicationis. Et nobis oſtẽdit quomodo excõmunicatis non debemus participare. Primo in ſalutatione.2.Ioan.1. Si quis venit ad vos & hãc doctrinã nõ affert:nolite eũ recipere in domũ, nec aue dicetis ei. Qui enim dicit illi aue cõmunicat operibus ei⁹ malignis. Secũdo nõ in oratione publica.1.Ioan.5.Eſt peccatũ ad mortẽ non dico pro illo vt roget quis.Tertio in comeſtione,1.Corin,5,Si is qui frater nominatur inter vos eſt fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiens,aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cùm huiuſmodi nec cibũ ſumere.O quàm grauè factũ eſt excõmunicatio,& ergo timẽda eſt. Primo,quia lepra ſpiritualis,quia inficit alios. Figuratur per leprã Mariæ.Nume.12.quia coinquinat alios. Aug. dicit quòd apoſtolus eam denominationẽ voluit intelligere ſupra factã cũ ordine iuris.Secundo timenda eſt:quia ille qui excommunicatur eſt membrũ abſciſſum à corpore,ſ. Chriſti, cuius ſpiritus nõ vegetatur ſicut ramus in trunco & areſcit.Ioan. 15.Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo niſi manſerit in vite:ſic & vos niſi in me manſeritis. Tertio ſathanæ traditur. Auguſt. Omnis excõmunicatus à ſacerdote ſathanæ traditur:vt habetur.11.q.3.ca.Abſit.Itẽ periculoſius quàm cùm Iudæo vel gentili:quia ille veritatis viam non cognouit, ſicut excommunicatus.2.Petri ſecundo,Melius eſt,viam veritatis non agnoſcere:q̃ poſt agnitionem retrorſum conuerti. Nota cùm paganis comedere licet:ſed non cum excommunicato: vt patet 11.q.3.ca.Ad menſam.Vnde 1.Corin.10.Si quis infidelium vocauerit vos ad cœnam & vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate. Ducitur ibidem in prææallegato loco, ſ. vndecima q.3.ca.euidenter.quòd communionẽ paganorum nõ cogimur vitare qui in ſententia notati non ſunt,& hoc ideo vt eos lucrifaciamus.Ideo ibidem 11.q. 3.ca. cùm ergo, dicitur: Cùm per ſententiã quis nominatus fuerit; cum eo communicare nõ de-

bemus.Ibidem antea cùm dicitur : Cum excommunicato nec orare,nec loqui,nec veſci licet.Gloſa,contumaciter. Ideo excõmunicatio & ſententia facienda eſt:vt habetur 11.q.3.cap.Sententia paſtoris vbi dicitur:quòd ſentẽtia paſtoris ſiue iuſta ſiue iniuſta timenda eſt:& non ex ſuperbia contemnenda eſt.Sed dicenres , Ah quomodo ſacerdos habet me tradere diabolo. Dicendum quòd dominus ita confirmauit eorũ iuriſdictionem,dicẽdo: *Amen dico vobis*,quod eſt iramentũ Chriſti.Ad Heb.6.Nam omnes per maiorem ſui iurant:& nõ fuit maior eo, quia per ſe veritas. *Quodcunque ligaueritis*,ſ. cathena anathematis.Dicit notanter ligaueritis in plurali : & prius Matth.16. dixit in ſingulari: Quodcumque ligaueris , ad deſignandam quod eandem autoritatẽ quam cõmiſit Petro, cõmiſit ſuis ſequacibus. Tunc ſubdit: *Super terram*. i. in eccleſia militãte: *Erit ligatũ & in cælo.* Et talis ſententia cõſirmabitur diuino iudicio.Notãter dicit in terris,in cœlo ſunt omnes ſoluti:quia dicitur Apoca. 21. Nihil coinquinatũ intrabit in cœlum.In inferno ſunt ligati:iuxta illud Mat.22.Ligatis manibus & pedibus mittite eũ in tenebras exteriores.Ibi erit fletus & ſtridor dentiũ.Ligatis manibus , id eſt potentia operatiua:quia non poſſunt mereri. Et pedibus, id eſt potentia affectiua & potentia intellectiua:proiicite in tenebras exteriores,&c. vbi deum non vident , quia ibi ſunt extra ambitum diuinæ miſericordiæ.De qua Auguſtin. Si ſcirem patrem meum in inferno,&c.Sed in terris poteſt fieri ſolutio: hic omnes poſſunt ligari peccato veniali. 1. Ioan .1. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus , ipſi nos ſeducimus & veritas in nobis non eſt:peccatum ſcilicet veniale.Rom, 3. Omnes peccauerunt & egent gratia dei. Ergo apoſtolus,1,Corint.4.Nihil enim mihi conſcius ſum,id eſt nullum ſcio mortale , ſed in hoc non iuſtificatus ſum , ſcilicet à veniali, Aliqui ſunt ligati peccato mortali: & illud eſt graue ligamen. Figuratur Iudicũ 15. Samſon fuit ligatus duobus funibus nouis à Dalida. Spiritualiter, Samſon interpretatur ſol fortis & ſignat peccatorem in mortali peccato exiſtentem; talis enim ligatur cum duobus funibus nexibus, ſcilicet culpæ & pœnæ. Sciendum tamen peccator quatuor incurrit per peccatum mortale. Primo cœlum clauditur,ſecundo infernus aperitur , tertio intra ſe per culpam inficientem perdit gratiam , quarto extra ſe amittit eccleſiæ meritum. Sed ab his habet ſacerdos abſoluere. Primo aperit cœlum. Ideo dicitur Matth.15. Tibi dabo claues regni

gni cœlorum. Et Apocal. 11. Hi habent poteſtatem claudendi cœlum. Nam linguæ eorum claues cœli factæ ſunt. Secundò ſacerdos claudit infernum. Matth. 16. Portæ inferni non præualebunt aduerſus eam. Tertio remittit culpam: ideo ter dedit eis Ieſus poteſtatem remittendi culpam. Primò dedit Matth. 16. Quodcũque ligaueritis, &c. Secundò Matth. 18. vt hic in textu. Tertio Ioan. 20. Accipite ſpiritum ſanctum, quorum remiſeritis, &c. Ad deſignandum quòd commiſſa tribus modis, cogitatione, locutione, & operatione, habet ſacerdos indulgere. Quartò ſacerdos reſtituit communioni eccleſiæ: vt apoſtolus. 2. Cor. 2. Quod & ego donaui propter vos in perſona Chriſti, &c. Et illam communionem petit Pſal. Participem me fac deus, &c.

Dixi ſecundo innuitur benigna dei exauditio ibi: *Iterum dico vobis*, ſcilicet fidelibus. *Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram de omni re quamcunque petierint, fiet illis*: hoc eſt contra illos qui communem orationem ſpernunt. Nam vbi plura lumina lucent, ibi maior ſplendor: & vbi multa materia ignis, ibi intenſior calor. Hierony. Impoſsibile eſt multorum preces nõ exaudiri. Nam Petrus liberatus eſt cõmuni oratione. Act. 12. Oratio fiebat ſine intermiſsione ab eccleſia ad deum pro eo. Paulus ad Rom. 15. Adiuuetis me in orationibus veſtris, & oretis pro me ad dominũ. Glo. Apoſtolus petit pro ſe orare: quia multi minimi dum cõgregantur vnanimes fiunt magni, &c. Ecce ad petitionem alicuius rei impetrandæ requiritur conſenſus. Et primo conſenſus in amore. Pſalm. 54. In domo dei ambulauimus cum conſenſu. Iſte cõſenſus eſt laudabilis. Pſal. Ecce quàm bonum, &c. Item requiritur conſenſus in vocibus ad laudandum. Dan. 3. Hi tres quaſi ex vno ore laudabant dominum. *Et dicit ſuper terram*, vbi eſt locus merendi vel demerendi. *de omni re quãcunque petierint*, ſcilicet ad ſalutem. Prouerb. 1. Stulti ea quæ ſibi ſunt noxia petũt, tales nõ exaudiũtur. Ideo ſubdit: *Fiet vobis à patre meo qui in cœlos eſt*. i. tales exaudiuntur. Attamen multipliciter. Aliquãdo ad voluntatẽ & non vtilitatem: vt dæmonem tentare. Iob 1. cap. ſimiliter & dæmones petentes intrare porcos. Matth. 8. Aliquando ad vtilitatem non ad voluntatem: & ſic nõ exaudiuit Paulum qui ter erogauit dominũ vt auferret ab eo ſtimulum carnis. 2. ad Corin. 12. ſed ait: Sufficit tibi gratia mea, ſcilicet ad vtilitatem. Nam virtus in infirmitate perficitur. Aliquando ad voluntatem & vtilitatem. & ſic apoſtoli. Actu. 1. Erant perſeuerantes in oratione vnanimiter orantes, id eſt pro

ſpiritu ſancto,& miſit eum. Item ne quis diceret fiet à patre & non ab eo:includit ſe,dicens:*Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo*:non pro augendis diuitiis vt cupidi: non in cubilibus vt laſciui,non in vltione vt iracundi: ſed in nomine meo. Rabanus:In nomine domini congregati ſunt qui ipſius gloriã æmulantur. *In medio eorum ſum*.Rabanus:Amat medium, quia mediator dei & hominũ.In natiuitate:Abac.3. In medio duum animalium cognoſceris.In vita,in medio doctorum. Luc.2. In morte medius pependit in cruce.Ioan.19.In medio extremi iudicij ſeparabit agnos ab hœdis: ſic enim erit in medio quia agni à dextris & hœdi à ſiniſtris. Matth. 25. ad deſignandum quod dicitur.1.Ioan.2. Si quis peccauerit habemus aduocatum apud deum patrem Ieſum Chriſtum:& ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris tantùm, ſed etiam pro totius mũdi.Bernar.O peccator ſecurum habes acceſſum ad deũ,&c. Dixi tertio innuitur Petri interrogatio & beniuola iniuriæ remiſsio cùm ſubdit: *Tunc accedens ad eum Petrus ait: Quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei vſque ſepties*.quia audiuit quòd deus eſſet pronus ad remittendum & exaudiendum cogitauit ſe velle etiam in hoc facere ſimilem. Sed cum ſubdit ſepties dimitti: dubitatur vnde Petrus recepit hunc numerum dimiſsionis,& non dixit octies vel ſexies.Reſpondetur fortè ex illo, quod Gloſa dicit ſuper Gene.4. Septies datur punitio de Cain: ergo econtrario ſi ſepties puniendus, ſepties dimittendus. Vel fortè ex illo Prouerb.24. Septies in die cadit iuſtus & reſurget.Vel propter ſeptem peccáta mortalia.Chryſoſtomus: Aeſtimabat Petrus ſe magnum numerum dixiſſe. Reſpondit Chriſtus de ore miſericordiæ: *Non dico tibi vſque ſepties, ſed vſque ſeptuagieſies ſepties*. Iſte numerus dupliciter poteſt conſũgi vel per multiplicationem, ſicut vult Hieronymus, vel per aggregationem,ſicut vult Auguſtinus.ſecundum Hieronymum, iſte numerus multiplicat ſeipſum,ita vt vnum aduerbium ducatur per aliud, ſcilicet quòd ſeptuagies ſepties accipiatur pro ſepties ſeptuaginta:vel ſeptuagies ſeptem, id eſt quadringentis nonaginta vicibus, quaſi dicat: Toties dimittas in die, quoties homo peccare poteſt vel vix peccare poteſt. Sed Augu. intelligit hunc numerum per ſimplicem aggregationem, ſic dicens: Audeo dicere & ſi ſeptuagies ſepties peccauerit ignoſcas:& ſi centies omnino quoties peccauerit ignoſce. Si enim Chriſtus decem millia peccatorum inuenit & cum hoc omnia

dona

donauit:ſic & nos nõ debemus ſubducere miſericordiam. Ideo Auguſt. Non tamen ſine cauſa dominus hunc numerum poſuit ſeptuagies ſepties: ſed quia per ſeptem dies vniuerſitas temporum numeratur. Sic vniuerſitas tranſgreſsionum per eundem numerum etiam figuratur. Sed heu ſunt aliqui dicentes,non poſſum ei dimitterre: quia multoties commouit me. Audi dictum Chriſti in textu: *Non dico tibi ſepties, ſed ſeptuagies ſepties.* Audi & eius factum. Lucæ 23. Pater dimitte illis,&c. Audi beatum Stephanum dicentem Actuum 7. Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. Reſpice quid oras: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris,&c. Et Matthæi 18. Si non dimiſeritis vnuſquiſque fratri ſuo ex cordibus veſtris: nec pater meus dimittet vobis peccata veſtra. Nam dicitur Lucæ 6. Eadem menſura qua menſi fueritis remetietur & vobis. Iſidorus: Sicut nullum proficit medicamentum telo exiſtente in liuore: ſic nec oratio in rancore. Ideo Eccleſi. 28. Relinque proximo tuo nocenti te:& tibi deprecanti dabitur venia.

FERIA IIII. ENARRATIO XLIII.

Quare vos tranſgredimini mandata dei, Matthæi 15.

QVilibet princeps in ſuo diſtrictu poteſt conſtituere traditiones ſecundum ſuum beneplacitum & conditionem. Si bonus conſtituet bona: ſi malus mala cõſtituet. Et quilibet ſub eo exiſtens debet eiſdem conſtitutionibus obedire, aliàs tranſgreſſor probatur. Spiritualiter. Et ſic rex regum & princeps omnium inſtituit traditiones, id eſt mandata quibus omnes debemus obedire ſub pœna excluſionis. Deute. 28. Qui non ſeruauerit mandata mea, venient ſuper eum omnes maledictiones iſtæ & apprehendent eum, &c. Si autem exceſsimus tunc miſericordia petere debemus: ſicut facit eccleſia in hodierno introitu cùm dicit: Ego autem in domino ſperaui: exultabo & lætabor in tua miſericordia,&c. Quæ autẽ ſunt dei mandata docet epiſtola Exodi 20. Honora patrem & matrẽ. Et extirpat malas plantationes cùm dicit: Non occides, non mœchaberis, nõ falſum teſtimonium dices. Non cõcupiſces rem proximi tui, ſcilicet vxorem, ancillã, &c. Qui autẽ tranſgreditur reprobus efficitur. Et ſic arguuntur Iudæi in præſenti euãgelio, *Quare trãſgredimini mãdata dei, &c.* Aliud thema. Medicus iubet aliqua facere,& aliqua prohibet infirmo. Spiritualiter & ſic Chriſtus teſte Augu. Scit cœleſtis medicus quid daturus & quid ſubtractu

tus ſit. Et ideo ponit quid facere debemus, ſ. honorare parentes. Et quid dimittere cùm dicit: Non furari: non falſum teſtimonium dare. Item vbi maius periculum, ibi citius & frequentius adhibendũ eſt remedium: ſicut medicus quando videt in infirmo morbum conualeſcentem & naturam deficientem, potius ſubuenit naturæ quàm morbo. Quia maius periculum eſt ſi natura deficiat quàm ſi morbus conualeſcat: quia nunquam poſſet morbum expellere ſine auxilio & vigore naturæ. Spiritualiter, & ſic medicus cœleſtis & magiſter veritatis Chriſtus maiores Iudæorum, vt ſcribas & phariſæos frequenter corripuit: quia vitia maiorum ſunt perículoſiora quàm minorum: quia nõ ſolùm eis, ſed aliis ſunt ruinæ cauſa & ſcãdali. Grego. Dum paſtor per abrupta graditur, neceſſe eſt vt grex ad præcipitium ſequatur. Nam vbi mala radix, ibi mali fructus. Et ſic vbi mali prælati efficiuntur mali ſubditi: ſicut hortulanus bonas arbores tranſplantat & malas eradicat, & ſic Chriſtus deus, vt patet in Saül & Dauid. Saül eradicauit, ſed ipſum Dauid plantauit. Dauid enim cuſtodiuit dei præcepta & ſperauit in domino iuxta hodiernũ introitũ: Ego autẽ in miſericordia tua ſperaui. Et ſic petit eccleſia in collecta: Præſta quæſumus omnipotẽs deus, vt ſalutaribus ieiuniis eruditi, à noxiis quoque vitiis abſtinentes propitiationẽ tuã facilius impetremus. Sed quæ ſint mãdata dicitur in epiſtola: Honora patrẽ & matrẽ, &c. Et hoc nõ fecerũt maiores Iudæorũ ergo dicitur eis: Quare vos trãſgredimini mandata dei. In ſumma euangelij duo innuuntur. Primò Chriſtus arguit Iudæos de parentũ dehonoratione, ibi: *Quare tranſgredimini mandata*, ſcilicet illud: *Honora patrem & matrem.* Secundò corrigit eos de ſimulata æquitate, ibi: *hypocritæ*. De primo dicit, In illo tempore poſt curationem multorũ infirmorũ: ſcribæ inuidentes. Auguſt. Inuidia delectatur in malo alieno & cruciatur in bono. Et ſic phariſæi acceſſerunt ad Ieſum, dicentes: *Quare diſcipuli tranſgrediuntur traditiones ſeniorum.* Nota aliter arguit hypocrita furioſus, aliter amicus amoroſus. Nã hypocrita primò arguit ad honorem ſui. Nam ſicut auidus laudis propriæ nihil facit, nihilque operatur & loquitur niſi vnde capiat laudem alienam: ideo alios confundit, vt ſolus videatur habere ſpiritum dei. Grego. Cunctis apud ſe ſuperbis ineſt clamor in locutione, amaritudo in ſilentio, rancor & odium in reprehenſione. Bernar. Hypocritæ volunt eſſe ſine autoritate iudices, ſine viſu teſtes, poſtremò falſi accuſatores, humiles ſine

deſpectu,

deſpectu, pauperes ſine defectu. Iob 13. Non veniet in conſpectu dei omnis hypocrita. Secundò corrigit hypocrita ad confuſionem proximi. Ratio, vt alios humiliet, & ſeipſum exaltet: alios maculet, & ſeipſum pulcrificet. Alium dicit peccatorem & ſeipſum innocentem: quod figuratur in phariſæo, Luc. 18. qui dixit: Gratias ago tibi domine, quia non ſum ſicut cæteri hominum raptores, iniuſti, adulteri, ieiuno bis, &c. Sed tales nõ ſunt correctores, ſed publici proditores. Augu. in homil. Hypocrita tria facit quando corrigit. Primò ſcandalizat homines, ſecundo fraternam diuidit vnitatem, tertio perturbat pacem & proximum non emendat, ſed peiorat. Vel ſic, In ſumma euangelij tria innuuntur. Primo ſcribarum interrogatio, ibi: *Tunc acceſſerunt, &c.* Secundò Chriſti reſponſio, ibi: *Quare vos tranſgredimini.* Tertio eorum exprobratio, ibi: *Hypocritæ benè prophetauit de vobis Eſaias.* De primò dicitur, In illo tempore, ſcilicet poſt curationem multorum infirmorum: ſignanter per tactum fimbriæ. *Tunc acceſſerunt ad eum ſcribæ & Phariſæi.* Gloſa: non propter informari ſed diffamari. Non vt docuit pſalm. 33. Accedite ad eum & illuminamini. Ab Hieroſolymis licet phariſæi diſperſi erant per omnes tribus, vt dicit Chryſo. tamen qui in Metropoli erant fuerunt peiores aliis, dicentes: *Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones ſeniorum.* Hierony. Mira ſcribarum ſtultitia, dei filium arguunt, quare hominum traditiones non teneat. Chryſoſt. Non dixerunt quare tranſgrediuntur legem Moyſi. Nam tempore Moyſi conſtituti ſunt ſeptuaginta ſeniores: vt legitur Nume. 11. ad quos fiebat recurſus in ambiguis & difficultatibus. Et iſti multa bona inſtituerunt, quæ non includebantur in lege Moyſi, non attendentes quod dixit Moyſes Deute. 13. Non adiicietur verbum quod propono vobis nec auferetur. De talibus autem erat illud ſtatutum quòd accedentes ad mẽſam prius lauarẽt manus. Ideo ſubditur: *Non lauant manus cũ panem manducãt.* Et hoc receperunt ex Eſa. 1. Lauamini & mundi eſtote. Bæda: Hæc verba prophetarum carnaliter acceperunt, quæ illi de cordis & operis caſtigatione præcipiebant: cum tamen dicit Hiero. Manus, id eſt opera lauanda ſunt. Dixi ſecũdo tangitur Chriſti reſpõſio. *Ipſe reſpondens ait: Quare & vos trãſgredimini mãdatũ dei propter traditionẽ veſtram.* Chryſo. Chriſtus non excuſauit diſcipulos: ſed confeſtim reaccuſauit demonſtrans, quoniam eum qui magis peccat de paruis peccatis aliorum ſollicitum eſſe non oportet, quaſi diceret ſecun-

dum Hieron. Cùm vos propter hominum traditionem mandata dei contemnitis & negligitis: quare diſcipulos meos arguendos creditis qui ſeniorum iuſſa paruipendunt, vt mandata dei cuſtodiant. Lucæ 6. cap. Hypocrita accipe trabem de oculo tuo, & tunc perſpicies vt educas feſtucam de oculo fratris tui. Vnde Eccleſiaſtic. 34. cap. Ab immundo quis mundabitur? Et Grego. Oportet prius mundari & poſt hoc mundare: prius ſapientem fieri, poſt hoc ſapientes facere. *Nam deus dixit.* Exod. 20. cap. *Honora patrem tuum & matrem tuam* Præceperat ergo deus vel imbecillitates vel ætates vel penurias parentum conſiderans, vt filij eos honorarent etiam in vitæ neceſſariis inſtandis. Voluit autem ſecundum Chryſoſtomum monſtrare quòd parentes eſſent valde honorandi. Et propter hoc adiunxit & præmium & pœnam. Sed dominus hic præmium prætermittens quod honorantibus promittitur, ſcilicet longæuum eſſe ſuper terram, ponit quod terribilius eſt, ſcilicet pœnam vt ipſos ſtupefaceret & alios attraheret. Vnde dicitur: *Et quicunq; maledixerit patri vel matri, morte moriatur.* Leuit. 20. In quibus verbis demõſtrat eos morte eſſe dignos. Si enim qui verbo dehonorat parentes morte punitur, multò magis vos qui etiam opere. Et non ſolùm dehonoratis, ſed & alios docetis. Vos ergo qui nec viuere debetis, cur diſcipulos incuſatis? Quod autem mandatum dei tranſgrediebantur manifeſtat, cùm ſubdit. *Vos autem dicitis Quicunque dixerit patri vel matri, munus quodcunque eſt ex me tibi proderit, & nõ honorificabit patrem ſuum & matrem ſuam, & irritũ feciſtis mandatum dei, propter traditionem veſtram.* Quod exponit Hiero. dicens: Promiſſam enim prouidentiſsimam dei legem volentes ſcribę & phariſæi ſubuertere: vt impietatẽ ſub nomine pietatis inducerent, docuerunt peſsimos filios ſuos: vt ſi quis ea quæ parentibus offerenda ſunt deo vouere voluerit, qui verus eſt pater oblatio domini præponatur parentum muneribus, vt ſit ſenſus ſecundum gloſam: Quod ego offero & tibi & mihi proderit: & ideo non debes ſumere, ſcilicet res meas in tuos vſus, ſed pati vt deo offeram: paupertas enim tua tibi proderit. Sic ergo docuerant ſacerdotes in hypocriſi: vt filius non dando patri neceſsitatem offerat eis ſecundum eorum traditionem per quam annihilatur hoc mandatum: Honora patrem & matrem &c. Vel certè, vt dicit Hieronymus, ipſi parentes quaſi deo conſecrata deuitabant, ne ſacrilegij crimen incurrant & egeſtate conuitiantur. Atque ita fiebat vt oblatio

filiorum

filiorum ſub oblatione templi & dei in lucra cederet ſacerdotum: vt ſit ſenſus ſecundũ glo. Quicũque, i. quiſq; veſtrum dixerit, i. dicere poterit, vel dicet patri vel matri: O pater munus quod deo ex me ſupple eſt iam votum & promiſſum tibi proderit adiuuando, quaſi diceret. Non debes ſumere ne ſis reus ſacrilegij. Probat autẽ Chriſtus eorum malitiam præmiſſam eſſe à propheta. Ideo ſubdit: *Hypocritæ bene prophetauit Eſaias de vobis dicens. Populus hic me labiis honorat, cor autem eorum longe eſt à me.* Hypocrita ſecundum Remigium dicitur ſimulator, qui aliud opere ſimulat, & aliud corde geſtat. Auguſtin. Si quis ea de cauſa operetur vt proprium vel terrenũ commodum adipiſcatur, non erit cor mundum in eo. Nam de puro argento ſordidatur aurũ. Iſti ergo bene hypocritæ dicuntur, qui ſub nomine dei bona lucra ſibi cumulare cupiunt. Quicumque ergo ideo deo ſeruit vt lucretur, & non conſtituit deum finem ſui amoris: ſi aliquid aliud pręter eum vel contra eum amat, vt dicit Remigius, hypocrita eſt, & eſt ſimilis malitiis Iudæorum, qui in dolo pugnauerunt cõtra euangelium. Et ideo in perſona domini dicit Eſaias de eis: Populus hic labiis me honorat. Iudæorum nãque populus labiis & ore deo appropinquabat, quare & honorare eum videbatur: quia vnius dei cultũ ſe habere gloriabatur: ſed corde longe à deo receſsit: quia viſis ſignis atque miraculis, nec diuinitatem eius cognoſcere, nec eum ſuſcipere voluerunt. *Sine cauſa*, id eſt ſine mercede futura, *colunt me docentes doctrinas & mandata hominum.* Non enim habebant mercedem cum veris cultoribus docentes doctrinas & mandata hominum contemptis diuinis præceptis. Chriſtus igitur ſecundum agnitam accuſationem phariſæorum à teſtimonio prophetæ, & illis non emẽdatis iã eis non loquitur ſed turbis. Vnde dixit eis: *Audite & intelligite.* Attẽdite quo. Chriſtus cõuocãs populũ de ſacerdotibus loquitur: qđ eſt cõtra illos qui dicũt nõ debere prædicare corã populo de eis. Bene etiã populus deuictis inimicis inſtruitur poſtquã poteſtas diaboli ſuperatur, tũc enĩ poteſtas data diuinitus exercetur: vt Mat. 21. dicit, quòd poſtquam vendentes & ementes dñs eiecit de templo: tũc cæcos illuminauit & claudos ſanauit. Quid ergo doceat audiamus. *Nõ quod intrat in os coinquinat hominẽ, ſed quod procedit de hoc coinquinat hominẽ.* Huic ſcripturæ cõſonat apoſtolus. Ro. 13. Omnia ſunt munda, ſ. creata, & omnis creatura dei bona eſt: ſed malũ eſt homini, qui per offendiculũ mãducat. Quòd autẽ in veteri teſtamento quędã animalia

comedi prohibebantur & dicebantur immunda, hoc debet ſic intelligi ſecundum Auguſt.cõtra Fauſtum, ꝙ quo ad naturam erant munda, ſed quo ad figurã & ſignificationem dicebantur immunda: quia immundus actus per ea ſignificatur: ideo nõ licebat ea manducare. Sic ergo ex creatione & indigentia carnes comedere & vinũ bibere & alia quæcunque non eſt peccatum: ſed contra obedientiam vel contra proprium votum ſine diſpẽſatione comedere peccatum eſt. Vt Hiero. Cibi & omnis creatura dei per ſe munda ſunt: ſed idolorum & dæmonum inuocatio ea facit immunda. Nota ſecundũ Remigium qui hoc loquitur ex apoſtolo aliqua requiruntur, vt cibus non noceat comedẽti. Primo vt ſanctificetur cibus per verbũ dei & orationẽ, & deinceps comedat quiſq; quicquid vult. Secũdo ne proximus ſcãdalizetur: quia dicitur Mat.18. Væ illi per quem ſcandalum venit. Ideo 1.Corint.8. Si eſca ſcandalizat fratrem meum, non mãducabo carnes in æternum, ne fratrem meum ſcandalizem. Et Roma.14. Malum eſt ſi quis per offendiculũ manducat. Tertio ne ſit contra mandatũ dei. Et ſic manducauit Adam de pomo vetito. Quarto ne ſit contra inſtitutionẽ eccleſiæ 11. diſt.ca. Quis neſciat, ab hominibus debet ſeruari, quod ſancta Romana ſeruat eccleſia. Quia dicitur Mat.16. Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, &c. Quinto ne ſit contra conſuetudinem bonam fidelium: vt feria quarta nõ comedere carnes: quia conſuetudo bona arguit legem, vt habetur 11.diſt. ca. Conſuetudinis. Longæua conſuetudo quæ canonibus non eſt contraria inconcuſſè eſt ſeruanda. Sexto ne cibus ſumatur cum concupiſcentia inordinata & delicata: ſicut Iudæi deſiderantes carnem in deſerto ex concupiſcentia firma, quibus dominus pluebat de cœlo manna, diſt.41.c. Non cibus ſed libido in culpa eſt. Septimo ne cibus ſumatur ex gula, vt Eſau. Gene. 25. qui vendidit primogenita nõ propter gallinam, ſed propter lenticulam. Et ideo aliquando poteſt homo peccare in cibo ſimplici & exili: vt Eſau qui legitur lenticulę cũcupiſcentia deceptus. Et Dauid per aquæ deſiderium à ſeipſo reprehẽſus eſt. Et Chriſtum legimus non de carne, ſed de pane tentatum. In his omnibus non vſus ciborum, ſed inordinata concupiſcentia reprehẽditur. Dixi tertio tangitur Iudæorum exprobratio, ibi: *Tunc accedentes diſcipuli eius dixerunt ei: Scis quia phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt.* Chriſtus non curauit ſcandalum phariſæorũ: quia non erat actiuum ſed paſsiuum, & tale quod proceſsit ex

inuidia,

inuidia, quia volebãt impedire doctrinã in qua fuit ſalus populi. Et tale ſcandalum eſt contemnendũ. Gregorius ſuper Ezech. Si de veritate ſcãdalum oritur melius eſt vt permittatur quàm ꝙ veritas relinquatur. *Ideo magis eos increpauit dicens: Omnis plantatio quam non plantauit pater meus cœleſtis eradicabitur*, id eſt omnis doctrina noua legi dei non cõſona, ſed falſa & ſuperſtitioſa eradicabitur: quia nõ habet firmum fundamẽtum & radicem. Ideo ſubdit: *Sinite illos quia cæci ſunt & duces cæcorum*, ſecundum Rabanum: *Cæci ſunt*, quia luce mandatorum dei priuati. *Et ſunt duces cæcorum*, quia alios in præcipitium ducunt errantes & ſuo errore excæcant. Vnde ſubdit: *Cæcus autem ſi cæco ducãtum præſtet, ambo in foueam cadunt*: ſecundum Hieron. hoc etiam eſt quod apoſtolus præceperat: Hæreticum hominẽ poſt primam & ſecũdam increpationem deuitare, ſciẽs ꝙ pe ruerſus eſt huiuſcemodi. In hunc ſenſum præcipit Chriſtus doctores peſsimos arbitrio ſuo relinquendos, ſciens eos difficulter ad veritatem poſſe traherè. Cõſueuerat autem dominus ſecundũ Remigium parabolicè loqui. Et ideo Petrus cùm Chriſtus dixiſſet: *quod intrat in os non coinquinat hominem*: putauit illum parabolice fuiſſe locuturn. Et ideo interrogauit vt ſequitur. *Reſpondens autem Petrus dixit: Ediſſere nobis parabolã iſtam*. i. occultã ſentẽtiam. Et quia ex perſona cæterorũ hoc dixerat, ideo ſimul cũ aliis reprehenſus eſt à domino. Vnde ſequitur: *Et ille dixit, Adhuc & vos ſine intellectu eſtis: nõ intelligitis, quia omne quod in os intrat in vẽtrẽ vadit, & in ſeceſſum emittitur*. Hoc eſt ſecundũ Hiero. Nõ ſtatim in ventrẽ vadit, & in ſeceſſum dirigitur, ſed infuſa eſca per venas & artus & medullas infunditur, in quibus per interiores humores cocta per occultos meatus & poros ad inferiora delabitur. Et ergo hoc quod naturale eſt nõ coinquinat hominem. Notandũ autem ſecundũ Aug. in lib. 15. de Trin. ꝙ hic dñs innuit duo ora hominis, vnũ corporis, aliud cordis. Nã cũ dixit: *Omne quod in os intrat in ventrẽ vadit*: apertiſsime demonſtrauit os corporis. Per os autẽ quod ſequitur oſtẽdit os cordis dicens: *Quæ autẽ procedũt de ore, de corde exeũt*, videlicet cogitationis malę ſignificatiua. Hiero. Arguẽdi ſunt ex hac ſentẽtia q cogitationes à diabolo immitti putãt, & nõ ex propria naſci voluntate. Diabolus enim adiutor eſt & inſertor malarũ cogitationũ: autor verò eſſe non poteſt, quia ſecreta cordis non poteſt rimari: ſed ex corporis habitu & geſtibus æſtimare & coniecturari poteſt quid verſetur intrinſecus. Verbigratia: Si pulchrã mulierẽ

viderit nos crebro inſpicere, intelligit ab oculis hominē intus vulneratū. Sed quia ſecundū gloſ. ex cogitationibus proueniunt mala facta & mala verba quæ in lege prohibentur. Ideo ſubdit: *Homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ, hæc ſunt quæ coinquinant hominē*, id eſt immundum & impurū reddunt. Et ſecundū Augu. Hæc procedūt de ore nō corporis ſed cordis. Nam quando homo cogitát mala licet non loquatur immundus eſt. Nam licet fur ſurgit in nocte & nihil dicit de ore, imò premit facinus toto ſilentio: & timet vocem ſuam audiri nec veſtigia ſua velit ſonare: nunquid ergo quia tacet mundus eſt? Plus autē dico: Ecce adhuc in ſtrato ſuo iacet, nōdū ſurrexit, cogitat vt furtū faciat, vigilat & expectat vt homines dormiāt, iam coram deo clamat, iam fur eſt, iam immundus eſt, iam facinus de ore interiori proceſsit quando voluntas faciēdi decernitur decreuiſſe facere. Dixiſti, ille nihil perdidit & tu de furto damnaberis: vt Hebræ. 14. quæ vi. fur, vbi dicitur: Non res quæ furatur, ſed mens furantis attenditur. Decreuiſti occidere hominem, in corde dixiſti, ſonuit de ore interiori homicidium, adhuc homo viuit & tu homicida punieris. Hæc Augu. Et hæc ſunt quæ coinquinant hominem. *Non lotis autem manibus manducare non coinquinant hominem*, ſed illota conſcientia. Ideo Hiere. 4. Laua à malitia cor tuū Hieruſalē. *Honora patrē & matrem.*

Nota ad honorandū parētes debemus induci per quatuor. Primo per præceptū. Secundo per exemplum. Tertio per debitum. Quarto per naturæ inſtinctum. Primo per præceptū, quia deus præcepit: ergo eſt faciēdum. Leuitici 19. Ego dominus, cuſtodite leges meas. Et inſuper præceptum ſeruātibus addidit remunerationē. Exo. 20. Honora patrem & matrem vt ſis longæuus ſuper terrā. Non ſeruantibus additur pœna, ſ. æternæ damnationis. Leuit. 20. *Qui maledixerit patri ſuo vel matri morte moriatur.* Et tamen in nullo præcepto inuenitur iſta promiſsio vel comminatio. Per quod datur intelligi quantum placet deo quando parētes honorantur, & quādo diſplicet ſibi quādo inhonorātur. Et ſic hanc pœnam incurrebat Abſalon. 2. Reg. 18. qui perſecutus eſt patrem ſuum Dauid: & mala morte interiit. Ideo Eccle. 3. Qui timet deum honorat parentes, & quaſi dominis ſeruiet his qui ſe genuerunt. Secundo inducimur per exemplum, ſcilicet Chriſti. De quo dicitur Lucæ 2. Venit in Nazareth, & erat ſubditus illis. Auguſt. Erubeſcat homo fieri ſuperbus quia humilis factus eſt deus. Honorauit enim matrem ſuam in morte,

quia

quia in cruce pendens eam commendauit Ioanni. Honorauit eam poſt mortem:quia ſicut dicit Sedulius reſurgens primo ſibi apparuit.Item honorauit eam viuentem:quia matrem dei eã fecit. Honarauit eam morientem, quia perſonaliter cum tota cœleſti curia ad eius obitum venit.Honorauit eam de hoc ſeculo recedentem,quia ipſam in corpore & anima ad ſuam dexteram collocauit.Tertio inducimur per debitum:nos enim à parentibus recepimus eſſe nutrimentũ & documentum : quia ſicut ab eis recepimus eſſe,ſic exhibere debemus eis magnam reuerentiam. Eccleſia.7 Honora patrem tuũ, & gemitus matris tuæ ne obliuiſcaris. Memento quoniam niſi per illos natus nõ fuiſſes. Et quia ab eis accepimus nutrimentum, tenemur eis magnam diligentiam,vt ſicut nos diligenter nutrierunt in iuuentute : ſic & nos cum diligentia nutriamus eos in ſenectute. Eccleſiaſt.3.Fili ſuſcipe ſenectam patris tui, & non cõtriſtes illum in vita illius. Et quia ab eis recepimus documentum : debemus eis magnam obedientiã.Ephe.6. Filij obedite parentibus veſtris in domino, hoc enim iuſtũ eſt. *Honora patrẽ & matrem tuam* hoc eſt mandatum primũ in promiſsione vt ſis longæus ſuper terram.Quarto inducimur per naturæ inſtinctum. Natura enim docet nos omnes quòd debeamus parẽtibus ſubuenire,quando ſcilicet ſunt in neceſsitate poſiti:& quando ſunt ſenectute confecti:& quando ſunt mortui.Et ad iſta tria oſtendenda ponit Valerius tria exempla. Nam ad oſtendẽdum quòd debeamus parentibus ſubuenire, quando ſunt in neceſsitate poſiti: recitatur in geſtis Romanorum,quòd cùm quædam mulier nobilis ob quoddam flagitium fuiſſet morti adiudicata,voluit eam iudex comburere,vel alia morte publica eam punire: ſed propter honorem parentum incluſa eſt in carcere,vt ibi fame periret. Filia verò eius quæ erat nupta de licentia iudicis eam quotidie viſitauit in carcere: prius tamen eam diligenter perſcrutabatur ne aliquid comeſtibile ſibi deferret. Illa verò extracto vbere ſingulis diebus de lacte proprio matrem alebat. Cùm verò iudex miraretur quòd tanto tempore ſubuiueret, repertum eſt quod fiebat. Tunc iudex pietate motus matrem condonauit filiæ. Ad oſtendendum autem quòd debemus parentibus ſubuenire quando ſunt ſenectute confecti, oſtendit exemplum ciconiarum, quòd quando ciconiæ ſeneſcunt filij parentes circa pectus ſuum collocant,fouent,& nutriunt. Soli vultures parentes ſuos fame mori permittunt.Ideo

Iob 12. Interroga iumenta & docebunt te: volatilia cœli & indicabunt tibi. Sed heu multi ſunt qui ad modicũ tempus nutriũt, ſed cùm incipiunt habere tædium optant eis mortem. Exemplum, quidam homo deſponſauit duos filios & vnam filiam: & dedit eis totum quod habuit. Quodam tempore perrexit ad domum ſenioris filij qui benignè recepit eum, ſed poſt menſam cœpit habere tædium ſui, dicens: Pater quando vultis viſitare alium filiũ? Ipſe autem auertens quòd ſui tædiũ haberet iuit ad alium filiũ, & ille fecit ſicut primus. Poſtea iuit ad filiam, & contigit ſibi ſimile ſicut antea. Ille autem multum dolens rediit domum, & comparauit pulchram ciſtam cum tribus ſeris, & eam repleuit terra & lapidibus, & vocatis illis tribus dixit eis: Noueritis me habere vnam ciſtam quam neſcitis, accipite claues & poſt mortem meam aperite, & diuidite inter vos quicquid in ea inueneritis. Illi gauiſi miſerũt patri quicquid volebat, ſed eo mortuo conuocatis amicis ſuis aperuerunt ciſtã, & inuenerunt in ea terrã & lapides & literã in qua erat ſcriptũ: Fatuus eſt qui tantũ dat filiis ſuis quòd ipſum mendicare oportebit, hoc comperi in filiis meis. Quod audientes illi confuſi receſſerũt. Non ſic eſt faciendum ſed parentibus eſt ſubueniendum: & non ſolùm in hac vita, ſed in futura, quando ad ſtatum talem peruenerunt quòd ſeipſos iuuare non poſſunt. Eccl. 3. Eleemoſyna patris non erit in obliuione: nam pro peccato matris reſtituetur tibi bonum. Et in iuſtitia ædificabitur tibi, & in die tribulationis commemorabitur tui. Pro peccatis matris vocatur eleemoſyna quę datur pro deletione peccatorum matris. quaſi diceret: Non debes obliuiſci patris tui & matris poſt mortem: ſed debes pro peccatis eorũ eleemoſynam dare. Si enim homo diligit parentes in vita, debet etiam diligere poſt mortem. Quantũ autem deo diſpliceat quòd filij parentibus non ſubueniũt patet per exemplum. Vir quidam dedit filio ſuo vxorem tradens ei omnia bona ſua tali conditione, quòd eum quàm diu viueret nutrire deberet. Cúmq; per aliquod dies eum tenuiſſet, cœpit ei de die in diem expenſas & cibaria ſubtrahere. Et ad vltimũ dedit ſibi cibum ſeruorũ. Quadam die cùm pater veniret feſſus de agro, filius & vxor eum videntes pullum quem aſſauerant in capſa abſconderunt quouſq; recederet. Cúmq; receſsiſſet & filius de capſa pullum accipere vellet: rana magna exiliuit, & in faciem eius vngulas per circuitum validiſsime fixit. Cúmq; eam remouere nõ poſſet vocatus eſt faber, vt cum forcipe eam

detra

detraheret. Ac rana fabrum ita horribiliter inſpexit, quòd præ timore in terram cecidit, dicens: Non eſt rana ſed diabolus: ergo non accedam. Et ſic ille miſerabiliter expirauit.

FERIA V. ENARRATIO XLIIII.

Omnes qui habebant infirmos varijs languoribus ducebant eos ad Ieſum. Luc. 4.

SEneca in lib. de clementia ad Neronem dicit, quòd pius ac benignus rex ac dominus multiplicat ſibi populũ; ita quòd quilibet nititur ſub ei⁹ dominio habitare. Spiritualiter, ſic Chriſtus rex regum eſt mitiſsimus. De quo introitus: Salus populi ego ſum. Iſte dominus vult habere mundum populum bonum & obedientem. Illam munditiam petit eccleſia in collecta, dicens: Concede quæſumus omnipotens deus vt ieiuniorum ſancta deuotio purificationem nobis tribuat: & maieſtati tuæ nos reddat acceptos. Etiam vult habere populũ bonum & obedientem. Ideo ipſe miſit ſeruum ſuum Hieremiam cap. 7. dicens: Sta in porta domus domini & dic: Audite verbum domini omnis Iuda qui ingredimini per portas has vt adoretis dominum. Bonas facite vias veſtras & ſtudia veſtra, & inhabitabo vobiſcũ in loco iſto, ait dominus, &c. Ideo omnes debemus præparare nos ad ſui obedientiam: quia ipſe ſecundum Pſal. 102. ſanat omnes infirmitates noſtras: de quo thema: *Omnes qui habebant infirmos, &c.* In ſumma euangelij duo innuuntur. Primo infirmitatis curatio ſingularis, ibi: *Socrus autem Simonis.* Secundo ſubditur imbecillitatis ſanatio generalis, ibi: *Cùm ſol occidiſſet.* De primo dicit. In illo tempore, ſcilicet cùm Ieſus docebat Sabbatho in Capharnaum. *Et ſtupebant in doctrina eius*, & mirabantur in eius poteſtate, non tamen credebant. *Tunc ſurgens Ieſus de ſynagoga introiuit in domum Simonis.* Infideles deſeruit & ad fideles acceſsit, ad deſignandum quòd ſynagogam propter perfidiam reprobauit, & eccleſiam propter obedientiam elegit. Simon enim interpretatur obediens, cuius domus eſt vniuerſalis eccleſia, quam ei dominus gubernandam commiſit, dicens Matt. 16. Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam. Cuius obedientiam dominus commendat per prophetam Dauid, dicentem: Pſalm. 17. Populus quem non cognoui ſeruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. Ideo Iudæi propter inobedientiam repulſi ſunt. Et ſi nolumus abiici ſed aſſumi, obedientiam ſtudeamus aſſumere. Tunc ſubdit: *Socrus autem Petri tenebatur magnis febribus.* Ecce quam prius ſynagogam, iam

ſocrum Petri appellat. Socrus autem eſt mater vxoris. Mater autem eccleſiæ quæ eſt vxor Simonis ſacramentaliter, ſub coniugio copulata intelligitur ſynagoga. Nam de ſynagoga nati ſunt primi fideles, de quibus ſecũdum carnem & ipſe Chriſtus traxit originem, propter quod & ipſe dicebat, Ioannis 4. Salus ex Iudæis eſt. Poſtquam ergo Chriſtus de ſynagoga receſsit deſerens eam propter perfidiam, cœpit magnis febribus detineri. Non dixit febre ſingulariter. ſed febribus pluraliter: vt intelligatur non vna tantùm, ſed multis febribus laboraſſe. Synagoga quippe duabus febribus detinebatur, ſcilicet erroris & inuidiæ. De prima Pſalmiſta: Errauerunt ab vtero: locuti ſunt falſa. De ſecundo Matth. 27. Sciebat Pilatus quòd per inuidiam tradidiſſent eum. Febris erroris de frigido procedit humore, iuxta illud quod legitur Ioannis 10. Facta ſunt encænia in Hieroſolymis, & hyems erat, ſcilicet erroris & inuidiæ. Febris autem inuidiæ de tali proceſsit humore: de quo Pſal. 57. Supercecidit ignis ſcilicet inuidiæ & non viderunt ſolem, id eſt Chriſtum. Ideo Pſalm. 105, Exarſit ignis in ſynagoga, eorum flamma combuſsit peccatores. O quàm graui torquetur inuidia ſynagoga quando videt eccleſiam, regnum & ſacerdotium, templum & altare, legem & prophetiam quo ablatum eſt regnum dei: & datum eſt genti facienti fructum eius. Tam grandi etiam detinetur errore vt nec intelligat veritatem: cũ tamen bos cognouerit poſſeſſorem ſuũ, & aſinus præſepe domini ſui. Iſraël autem eũ non cognouit: & populus inſipiens non intellexit. His quoq; febribus ſocrus Simonis Petri, id eſt ſynagoga detinetur. Sed qui ſunt in domo fideles erant pro ipſa petentes: vt auferretur velamen à cordibus eorum vt Ieſum Chriſtum qui eſt veritas cognoſcat. Vnde ſequitur: *Et rogauerunt illum* ſ. diſcipuli: *pro illa, & ſtãs ſuper eam manus impoſuit & febris dimiſit illam. Stans ſuper illam*, ſ. ad dexteram patris exaltatus. ad Philip. 2. Propter quod exaltauit illum deus qui dedit ei nomen quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu, &c. Non quòd febris tanquã res ſenſibilis vel rationalis intellexerit, ſed Chriſtus de ipſa ſuũ beneplacitum impleuit: quia dixit & facta ſunt: ipſe mãdauit & creata ſunt. Nam quæcũq; dominus voluit fecit in cœlo & in terra. Nihil potẽtius quàm quòd eius imperio inſenſibilia quoq; ſentiant & obediũt imperanti. *Vnde & continuo ſurgens miniſtrauit illis.* Licet enim ſit naturale febricitantibus incipiente ſanitate laſſeſcere & ægritudinis moleſtiã reſentire: tamen miraculum

vicit

vicit naturã:quia ſanitas quæ domini datur imperio tota ſimul & integra redit. *Et ideo continuo ſurgens miniſtrabat illis.* Miraculum quamuis in hoc alludat myſterio:quia ſanitas animæ tota ſimul & integra reſtituitur. Scriptum eſt enim,quia totum hominem ſaluũ fecit in ſabbatho.Hoc autem implebitur quando plenitudo gentium intrabit ad fidem , tunc enim omnis Iſraël ſaluus fiet. Nota per febrem ſignatur peccatum mortale.Nam ſicut febricitans modò patitur frigus,modò æſtum:ſic peccator modò patitur timorem qui eſt frigus animæ, modò cupiditatẽ quæ eſt calor animæ. Vnde dicit Aug.ſuper illum Pſal.Incenſa igni & ſuffoſa.Quòd omnia peccata duæ res faciunt,ſ.timor & cupiditas. Timor facit ſurgere omnia quæ ſunt carni moleſta, Cupiditas facit appetere omnia quæ ſunt carni ſuauia.Sicut autem ſunt diuerſę ſpecies febrium ſic etiam ſunt diuerſa genera peccatorũ.Prima eſt febris quotidiana,& ſignificat peccata venialia quæ quotidie agimus,quæ ſecundum Aug.in homil.aſsimilantur guttis aquæ arenæ & ſcabiei:guttis aquæ aſsimilãtur : quia feruorem charitatis amittunt.Arenæ quia ſæpè à bonis operibus animã ſubtilem faciunt. Scabiei,quia decorem animæ diminuũt.Et dicit ibidẽ Aug.quòd ſicut multæ guttæ naui faciũt naufragiũ:multa grana arenæ faciunt onus ponderoſum: multitudo ſcabiei corpus redit corruptum.Sic peccata venialia quando non contemnuntur ſæpè ſua multitudine, grauitate & deformitate diſponũt animã ad mortale.Vel febris quotidiana poteſt eſſe gula propter quotidianã exactionẽ.Eſa.56.Venite ſumamus vinum & impleamur ebrietate,& erit ſicut hodie ſic & cras,& multò amplius.Guloſus enim ſi bene comedit cras melius comedere appetit.Ideo aſsimilatur ſanguiſugæ. Prouerb. 30.Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ dicentes, Affer affer:quia guloſus poſt vnum ferculũ dicit affer aliud. Secunda febris eſt ephimera,quæ dicitur ab ephimero piſce , qui eodem die quo naſcitur moritur.Et ſignificat ſubitum iræ motum,qui debet finiri ante ſolis occaſum.ad Eph.4. Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Talis motus ſubitus ferè omnes inuadit,quia ſicut dicit Hieron.Qui nulla pturbatione mouetur,aut deus aut lapis eſt, Dicit tamen Greg. Nazianzenus,quòd ſunt tres qui nõ poſſunt commoueri,duo in cœlo,ſcilicet deus & angelus:tertius in terra,ſ.Chriſtianus philoſophus.Quãuis enim deus dicatur iraſci, tamen ſecundum Aug.non dicitur iraſci per turbulentũ mẽtis affectum. Angeli etiam quamuis de perditione peccatorum di-

cantur dolere, tamen nullum ſentiunt dolorem aut paſsionem ſed dicũtur dolere. quia ad modum dolentium ſe habent. Chriſtianus autem philoſophus appellatur ille qui in dei amore eſt perfectus, talis eſt, ſi aliquando perturbationem patiatur: tamẽ ex hoc eius rationem non obumbrat, quia turbationem talem tenet ſub dominio rationis. Tertia febris eſt erratica quæ non accedit certis horis. Et ſignificat inuidiam quæ quando aliquis laudatur accedit: quando verò vituperatur recedit: & ſic inuidia non habet horum determinatã: ſed quotieſcunq; renouantur laudationes, toties renouãtur acceſsiones. 1. Reg. 18. de Saül hoc patet qui inuidebat Dauid. Cùm enim dicerent: Saül percuſsit mille, & Dauid decem millia, paſſus eſt magnam acceſsionẽ: & quoties audiebat de ſua ꝓbitate, toties laborabat iſta acceſsione. Quando autem Dauid canem mortuũ & publicum ſe nominabat: tũc iſta acceſsio recedebat. Ideo inuidus ſignificatur per Heli, de quo dicitur. 1. Reg. 3. quòd non poterat videre lucernã domini antequã extingueretur. Lucerna accenſa lucet, extincta fœtet, Lucerna ergo accenſa ſunt viri ſancti ſiue ſtudioſi. Extincta peccatores fœtidi. inuidus ergo non poteſt ſine magna afflictione ſuſtinere vt videret viros ſtudioſos & ſibiipſis abiectos. Ideo dicit Socrat. Vtinam inuidi in omnibus ciuitatibus oculos haberent, vt de cunctorũ fœlicitatibus torquerentur. Quarta febris eſt tertiana qua laborant illi qui de peccatis ſatisfacere nolũt, habent enim contritionem & confeſsionem ſed nolũt habere ſatisfactionem. Vnde legitur exemplum. Cũ quidam dæmoniacus ad quendam ſanctum virum fuiſſet deductus, & dæmonem adiuraret vt recederet & nomen ſuũ ei diceret. Reſpõdit: Nos ſumus tres fratres qui habem⁹ noſtra officia determinata. Ego enim vocor claudens cor. Alius verò claudens os. Tertius claudens marſupiũ. Officium enim meum eſt cor peccatoris indurare, ne poſsit contritionem habere. Et ſi forte conteritur cito relabitur. Secundus, ſcilicet claudens os vt confeſsio impediatur: & ſi fortè confeſſus fuerit iterum labitur in peccata. Tertius frater meus, ſcilicet claudens marſupiũ ne ſatisfaciat, nec malè ablata reſtituat. Quinta febris eſt continua, iſta laborãt auari & maximè vſurarij, Cæteri enim peccatores aliquãdo dilationem faciunt in peccatis, vſurarius verò continuè peccat, ſcilicet die & nocte, qualibet hora, quolibet momento & quolibet feſto. Ideo videtur eſſe peior Iuda Scarioth: ille enim vendidit Chriſtum tantũ: iſte autem vendidit Chriſtum & bea-

tam

ram virginem, & omnes ſanctos & ſanctas dei, quia ipſorum feſtiuitates complet in vſuris. Et quia vſurarius ſimilis eſt Iudæ in culpa: ideo ſimilis erit ei in pœna. Iudas enim in aëre interiit qui eſt habitatio dæmonum, ad innuẽdum quòd non debebat ſtare in cœlo cum angelis, nec in terra cum hominibus: ſed in aëre cum dæmonibus. Eodem modo vſurarius non habitabit in cœlo, quia deum & beatã virginẽ & omnes ſanctos offendit: nec in mundo, quia homines cõturbauit: ſed in inferno cum dæmonibus quos per auaritiam adorauit, iuxta illud Collo.3. Auaritia quæ eſt idolorũ ſeruitus. Iſta febris cõtinua, ſ. auaritia ritè extinguitur, quia tollit tria quæ ſunt vitæ neceſſaria, ſ. cibum, ſomnum, & quietem. Auarus enim non audet comedere. Eccle. 14. Non ſatiatur pane indigens: & in triſtitia erit ſuper menſam ſuam. Nec poteſt dormire. Eccle. 2. Cũcti dies eius doloribus & ærumnis pleni ſunt. Nec per noctem mente requieſcit, nec poteſt quietẽ habere. Hiere. 49. Præ ſolicitudine quieſcere non potuit. Sexta febris eſt quartana: & ſignificat ſuperbiã propter quatuor ſpecies ſuperbię, de quibus dicit Greg. Quatuor ſunt ſpecies tumoris, ſ. cùm quis bonum quod habet exiſtimat à ſe habere, vel pro ſuis meritis datum ſibi putat, vel deſpectis cæteris appetit ſingulariter videri habere quod non habet, &c. Vel poteſt ſignificare luxuriam quæ per corpus impletur quod quatuor elementis componitur. Vel febris quartana dicitur cuius prima dies eſt, ſicut mala ſuggeſtio, ſecunda malus cõſenſus, tertia malum opus, quarta mala conſuetudo. Iſta triplex ſpecies quartanæ difficulter curatur: quia ſuperbia ſemper eſt in aſcenſu. Pſal. 73. Superbia eorum qui te oderunt aſcendit ſemper. Luxuria curatur difficulter quando in carne radicatur: quia totum corpus inflammat. Iob 31. Hoc enim nephas eſt, & iniquitas maxima, ignis vſq; ad cõſummationẽ deuorans: & omnia eradicans genimina. Iob 16. Conuulnerauit lũbos meos. Ipſum cor corrũpit & fœdat. Ioël. 1. Computruerũt iumẽta in ſtercore ſuo. Mala conſuetudo difficulter curatur. Hoc ſignificatũ eſt Ioan. 11. in Lazaro quadriduano quẽ dominus cum difficultate ſuſcitare voluit, ſ. cum oratione, cũ clamore, cum ſui perturbatione, & cum lachrymarum effuſione. Septima febris eſt ethica quæ radicata eſt in mẽbris & naturalẽ humilitatẽ cõſumit, & ſignificat triſtitiã illã de qua dicitur 2. Cor. 7. Seculi triſtitia mortẽ operatur. Prouer. 17. Spirit⁹ triſtis exiccat oſſa, i. robur virtutũ. Sunt tamen oſſa quæ non tantùm

ſunt exiccanda, ſed etiam incineranda. Amos 2. Incenderũt oſſa regis Idumææ vſque ad cinerem. Idumæa interpretatur ſanguinea: & ſignificat diabolum qui ſanguinem noſtrum ſitit, eius oſſa ſunt noſtra peccata per quæ diabolus contra nos robur aſſumit. Sunt ergo quidam qui iſta oſſa habent integra, qui ſ. de peccatis non conteruntur. Alij iſta oſſa in groſſas partes frangunt: qui, ſ. ſuperficialiter conteruntur. Alij ſunt qui ea incinerant, qui, ſ. præcordialiter conteruntur, & iſtam incinerationem facit ſalubris triſtitia. De qua dicitur 2. ad Cor. 7. Quæ enim ſecundum deum triſtitia eſt, pœnitẽtiam & ſalutem ſtabilem operatur. Item peccatum mortale comparatur febri. Nam ſicut febricitãs habet palatum inordinatũ propter quod dulcia ſibi videntur amara & econuerſo, Sic peccator eodem modo habet inordinatum palatũ animæ: quia omnia videntur ſibi inſipida. Et ad hoc oſtendẽdum ponit Chryſo. ſuper Matth. tria exempla. Primum eſt ſi leoni pratum virens oſtenditur, non excitatur eius appetitus, quia de natura ſua non appetit comedere herbas virentes ſed carnes. Secundum exemplum eſt, quia ſi pluuia cadit ſuper lapidem, lapis quidem à foris balneatur: intus autẽ ſiccus exiſtit. Tertium exemplũ eſt, quia ſi in aliquo vaſe pleno aceto gutta mellis infundatur, & mel perditur & acetũ indulcoratur. Primum exemplum pertinet ad luxurioſos, quibus ſi oſtendãtur herbæ virentes, id eſt prædicentur eis cœleſtes amœnitates: non excitatur eius voluntas ad deſiderandum, quia non eſt in natura ſua deſiderare cœleſtes amœnitates, ſed carnales voluptates. Quia dicitur. 1. Corint. 2. Animalis homo nõ percipit ea quæ ſpiritus dei ſunt. Eccleſi. 21. Audiet luxurioſus verbum, ſ. caſtitatis: & diſplicebit ei & proiiciet illud poſt dorſum ſuum. Secundũ exemplum pertinet ad ſuperbos qui habẽt cor lapideũ, ita quòd ſi deus pluuiã ſuæ gratiæ, vel inſpirationis æternæ eis immiſerit: cor eorũ exterius poteſt tangere, ſed interius nihil poteſt intrare, & ideo remanent aridi & ſicci ab omni humore gratiæ. De talib⁹ dicitur Iob 41. Cor eius indurabitur quaſi lapis, &c. Magna miſericordia dei qñ tale cor durũ mollificatur, vt gratia dei intrare valeat. Eze. 36. Auferã cor lapideũ & dabo vobis cor carneũ, & ſpiritũ meũ ponã in medio veſtri. Tertiũ exemplũ pertinet ad auaros qui habẽt cor acetoſum, i. multis amaritudinibus plenũ & repletũ, habent enim amaritudinem laboris in acquirendo, timoris in cuſtodiẽdo, & doloris in amittẽdo. Et ideo diuitiæ vocantur ſpinæ, vt

dicitur

dicitur Matt.13. Ex eo ꝙ cor totaliter pungunt. Si ergo mel, id eſt verbum cœleſte vel inſpiratio diuina in taliũ corda immittitur,& verbum perditur vt cor eorum non amittat. Et ideo faciendum quod dicit Augu. Diſcas non diligere mũdum vt diſcas diligere deũ, funde vt implearis, auerte vt auertaris. Secundò ponitur curandi modus, cùm dicitur: *Et rogauerunt illum pro ea.* Et ſtans ſuper illã imperauit febri & dimiſit illam. Ex quo habetur ꝙ dominus ad precẽ diſcipulorũ ei ſanauit. Per quod datur intelligi ꝙ aliquãdo deus ad preces ſanctorum virorum alicui peccatori ſalutem animæ concedit, peccator enim immundus eſt dei inimicus & claudus: quia immundus non audet coram deo apparere: quia deus tales abominatur. Pſalm.5. Virũ ſanguinũ & doloſum abominatur dominus. Quia peccator eſt dei inimicus,& nihil poteſt à deo impetrare. Ioan.9. Scimus quia deus peccatores non exaudit. Et ideo deus talibus potius indignatur quàm placatur. Eſa. 46. Cognoſcetur manus domini ſeruis eius,& indignabitur inimicis ſuis. Grego. Cùm is qui diſplicet ad intercedendum mittitur, irati animus iudicis ad deteriora prouocatur. Et quia eſt claudus non poteſt ad deũ accedere: quãuis enim habeat pedem fidei, tamen non habet pedẽ boni operis. De talibus dicitur.3. Regũ 18. Vſquequo claudicatis in duas partes? Ideo peccator indiget auxilio ſanctorum virorum, quia ipſi ſunt mundi. Pſal. 100. Ambulans in via immaculata hic mihi miniſtrabit. Ipſi ſunt dei amici. Pſal. 7. In animas ſanctas ſe transfert amicus dei & prophetas conſtituit. Ipſi ſunt recti & ſani. Hebr. 12. Rectos greſſus facite pedibus veſtris vt non claudicans quis erret, magis autem ſanetur. Tertio ponitur curationis effectus cùm dicitur: *Et continuo ſurgens miniſtrabit illis.* Naturaliter vt dicit gloſa, homo febricitans incipiẽte ſanitate incipit laſſeſcere, ſed iſta ceſſante febre continuo ſurrexit & Chriſto miniſtrauit. Per quod datur intelligi quòd peccator nõ debet diu in peccato iacere, ſed cõtinuo ſurgere. Aliquãdo autẽ de peccato in peccatũ cadit. Et hoc accidit propter tres cauſas. Prima eſt propter peccati põderoſitatẽ: quia peccatũ valde oneroſum eſt. Pſal. 37. Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meũ,& ſicut onus graue grauatæ ſunt ſup me. Et ideo ſua ponderoſitate ad aliud trahit. Greg. Peccatũ qđ per pœnitentiã non diluitur, mox ſuo pondere ad aliud trahit. Secũda cauſa eſt propter peccatoris cæcitatẽ. Et ponit exemplũ Chry. de Samſone, cui cùm capilli in quibus virtus ſua erat de-

truncati fuiſſent, Philiſtæi ipſum ligauerunt & ſibi oculos erue runt, & ipſum mollem fecerunt, quia quando peccator robur ſuarum virtutũ perdit, mox dæmones finibus peccatorum ipſum ligant, oculis fidei ipſum excæcant, de vitio in vitium ipſum currere procurant. Tertia cauſa eſt propter quandã connexionem. Nam auaritia trahit ad furtum & rapinam, & ad multa mendacia. Gula trahit ad ebrietatem & luxuriam. Superbia trahit ad multas iniurias inferendas & multas ambitiones. Dicitur enim Eſa. 24. Qui fugerit à facie formidinis cadet in foueam: & qui ſe explicuerit de fouea tenebitur laqueo. Per formidinẽ intelligitur auaritia, quia auarus eſt ſemper formidoloſus. Per foueam intelligitur luxuria. Prouerb. 23. Fouea profunda eſt meretrix. Per laqueum intelligitur ſuperbia quæ omnes illaqueat. Sæpe autem contingit quòd quando auarus dimittit auaritiam & dat ſe inhærentiæ cadit in luxuriã: & quando luxurioſus ſuperat omnem concupiſcentiam cadit in vanam gloriam vel ſuperbiam. Dixi ſecundo ſubditur imbecillitatis ſanatio generalis, ibi: Cùm autem Sol occidiſſet, id eſt Chriſtus. De quo propheta. Pſal. 103. Sol cognouit occaſum ſuũ. Hic eſt Sol iuſtitiæ de quo Ioan. 1. Illuminat omnem hominẽ venientem in hunc mundum. Hic Sol occubuit quando Chriſtus inclinato capite ſpiritum emiſit. Subdit: *Omnes qui habebãt infirmos variis languoribus ducebant illos ad eum. At ille ſingulis manus imponens curabat eos*, quia cùm Chriſtus extendit manus in cruce omnes ſanati ſumus liuore eius. Gene. 47. Salus noſtra in manu tua eſt. Et figuratur Nume. 21. Ad aſpectum ſerpentis æneí ſanati ſunt qui ſunt percuſſi ab igneis ſerpentibus. Tunc ſubdit: *Exibant enim dæmonia à multis clamantia & dicentia: Tu es filius dei. Et increpans non ſinebant ea loqui: quia ſciebant eum eſſe Chriſtum.* Sed diceres, quare ergo prohibebat dæmonia dicere veritatem. Nónne enim firmum eſt teſtimonium quod profertur de aduerſario. Reſpondetur tribus de cauſis prohibuit. Primò vt doceat nos fugere inanem gloriam, ne ſcilicet humani fauoris delectetur applauſu. Secundò vt doceret nos hæreticam prauitatem vitare: quatenus in hoc exemplo inhibeamus hæreticis ne prædicent etiam veritatem: quia fel draconum propinant in calice Babylonis. Deut. 32. Fel draconum vinum eorum. Tertio ne dæmones: quia ſunt ſpiritus falſitatis, falſitatem dicere crederemus ſi aliquãdo dicerent veritatem. In quo notabiliter doceremur ꝙ non laudari velimus à fallacibus &

menda

cibus,quorũ laudatio magis redũdat ad iniuriam quàm ad honorẽ.Illud autem quod ſubditur: *Quia ſciebant eum eſſe chriſtũ,* ſanè debet intelligi ne videatur contrarium ei quod dicit apoſtolus.1.Corinth.2.Si enim cognouiſſent, nunquã dominũ gloriæ crucifixiſſent . Quod à quibuſdam exponitur de dæmonibus.Hi ſi cognouiſſent Chriſtũ eſſe dominũ gloriæ , nunquam eũ ſuggeſtione maligna crucifigi feciſſent. Nã hoc myſterium abſcõditũ eſt à ſeculis & generationibus , vt dicit apoſtolus ad Collo.1. Sapientia in myſterio abſcondita quã nemo principũ huius ſeculi cognouit.1.Corint.2. Quã prædeſtinauit deus ante ſecula in gloriam noſtrã reuelata eſt principibus & poteſtatibus per eccleſiã : quia nũc manifeſtatũ eſt ſanctis eius quibus voluit deus notas facere diuitias gloriæ ſacramenti huius. Deſignentur igitur tempora & concordabit ſcriptura. Dæmones enim vt dicit Bæda quandoque credebant,quandoque dubitabant.Nam cùm videbant eum humanos defectus ſuſtinere,dubitabant de eo an Chriſtus ſiue filius dei eſſet : quia verum hominem intellexerunt, vt legitur quòd cùm ieiunaſſet 40. diebus & 40.noctibus poſtea eſuriit. Accedẽs tẽtator dixit ei,&c. Cùm autem videbant illum operari mirabilia credebant:vel ſecundùm verbum Bedæ intellexerunt vel ſuſpicati ſunt de ipſo,quia filius dei eſſet,quia & dæmones alibi dixiſſe leguntur Matthæi 8.Ieſu Nazarene quare veniſti ante tempus torquere nos , nos ſcimus quia ſanctus dei es. Non igitur Iudæis , dicit Bæda,ideo eum crucifigere perſuaſit,quia Chriſtum ſiue filium dei non eſſe putauit,ſed quia ſe morte illius non vidit eſſe damnandum. De hoc enim myſterio à ſeculis abſcõdito dicit apoſtolus quòd nemo principum huius ſeculi cognouit:quia ſi cognouiſſent dominum gloriæ non crucifixiſſent.

FERIA VI. ENARRATIO XLV.

Domine da mihi hanc aquam vt non ſitiam.Ioan.4.

CONſuetudo eſt hominũ ambulantiũ,quòd habent appetitũ cibi & potus vt eo melius ad patriam ambulẽt. Spiritualiter omnes ſumus in itinere cõſtituti & peregrini. Pſal. 38. Aduena ego ſum & peregrinus.Ideo bonũ eſſet ſignũ ſanitatis vt potum lachrymarũ & panem cœli ſæpe ederemus.hoc ſignum petit eccleſia in introitu : Fac mecum domine ſignum in bono vt videant qui me oderũt,ſcilicet diaboli,& confundantur. Nã ex hoc magna oritur eis confuſio & nobis ſecuritas.Figuratur. 3.Regum.19.Helias comedit de pane & bibit de aqua,& fortifi-

catus eſt. Et ſic hanc aquam lachrymarum non habuerunt Iudæi. Hoc figuratum eſt in epiſtola Numer. 20. quòd filij Iſraël murmurauerunt in deſerto contra Moyſem & Aarō, dicentes: Domine da nobis aquam ne moriamur ſiti. Moyſes & Aaron proſtrati in terram clamauerunt ad dominū: Domine deus audi clamorē populi huius & aperi eis theſaurum tuum fontem aquæ viuæ. Et ait dominus Moyſi: Accipite virgam tu & Aarō, & loquimini ad petrā & dabit vobis aquas, & percuſsit bis ſilicē & fluxerunt aquæ largiſsimæ ita vt biberent homines & iumenta. Spiritualiter, & ſic tu ſi vis habere aquam lachrymarum, ne anima tua moriatur ſiti, Moyſes, id eſt intellectus: & Aaron, id eſt deuotio deberet clamare ad dominum vt aperiat tibi theſaurum aquæ viuæ. Et benè theſaurus per hanc aquam emitur, ſcilicet regnum cœli. Matt. 5. Beati qui lugent, quoniā ipſi conſolabuntur. Denique debes percutere bis ſilicem, id eſt cor durum, ſcilicet deum in memoria habere. Primò quid per peccata perdidiſti, ſecundò quid per ea meruiſti, ſcilicet æternam pœnam. O ſi cognoſceres, diceres cū hac muliere Samaritana: *Domine da mihi hanc aquam vt non ſitiam.* Aliud thema: *Si ſcires donum dei.* Ioan. 4. Tria ſunt ſigna dilectionis perſonarum. Primum eſt doctrina. Eſa. 48. Ego dominus docens te vtilia. Secūdum paſsio pia. Eſa. 43. Seruire me feciſti in peccatis veſtris. Tertium quādo præſtat dona. Grego. Probatio dilectionis exhibitio eſt operis. Primū habetur in introitu, ſecundū in epiſtola, tertiū in euangelio: *Si ſcires donum dei, &c.* In ſumma euangelij duo innuuntur. Primò petitio mirabilis obſequij, ibi: Mulier da mihi bibere, ſecundo ſubiungitur explicatio laudabilis beneficij, ibi: Si ſcires, &c. In ſumma euangelij duo innuūtur. Primò itineris Chriſti deſcriptio cùm dicitur: *Venit in ciuitate Samariæ.* Secundò cuiuſdā mulieris obuiatio cùm dicitur: *Venit mulier de Samaria.* De primo dicitur, In illo tempore, ſcilicet, *vt cognouit quia audierunt phariſæi quòd Ieſus plures haberet diſcipulos quàm Ioannes. tunc reliquit Iudæam & voluit inire Galilæam.* Oportebat autē eum ire per Samariam: *tunc venit Ieſus in ciuitatē Samariæ,* ſcilicet regionis, *quæ dicitur Sychem.* Chryſo. dicit ꝙ locus ille erat vbi Simeon & Leui grauē occiſionem fecerūt propter Dinā ſororem oppreſſam: poſtquam filij Iſraël vt dicit Theophilus, ciuitatē deſertā fecerūt, tēpore procedēte dedit eā Iacob filio ſuo Ioſeph Geneſ. 34. Et ergo ſubdit: *Iuxta prædium quod dedit Iacob Ioſeph filio ſuo. Erat autem ibi fons.* Iacob quem fodit

dit ibi habitando: *Ieſus autem fatigatus ex itinere ſedebat ſic ſupra fontem. hora autem erat quaſi ſexta.* Ecce de quo cecinit Pſalm. 23. Dominus fortis & potens fatigatus eſt. O res mirabilis qui infirmos corroborat fatigatus eſt. Nota Chriſtus diſcurrebat & laborabat tribus de cauſis. Primo vt nobis quantitatem noſtræ iniquitatis oſtẽderet pro qua dominũ maieſtatis laborare oporteret, Eſa. 43. Præbuiſti mihi laborem iniquitatibus tuis. In opere creationis ſemel dixit & facta ſunt omnia. Sed in opere redẽptionis per triginta & tres annos vt ait Bernar. dixit muta, geſſit mira, pertulit dura. Secũdo vt in amore accenderet. Ioã. 3. Sic deus dilexit mundũ vt filium ſuum vnigenitũ daret, &c. Tertio vt exemplum laboris in ſeipſo nobis præberet. Iob 5. Naſcitur homo ad laborem, &c. Pſal. 72. In labore hominũ nõ ſunt. Aug. Ieſus fortis: quia in principio erat verbum. Infirmus, quia verbum caro factum eſt: *Hora ſexta.* Ratio literalis, quia calor intẽſus. Myſticè quia in ſexta ætate caro factus. Secundo ſexta die paſſus. Tertio ſexta hora crucifixus. Dico ſecundo innuitur cuiuſdam mulieris obuiatio cum dicitur: *Venit mulier de Samaria hauriens aquam.* Aug. Accepit autem denominationem à monte Somor ſic dicto à quodam eius poſſeſſore qui dictus fuit Somer. vt dicit Chryſoſt. Et 3. Reg. 16. Olim non Samaritani, ſed Iſmaelitæ dicebantur, & Iudęi inhabitabant regionem. Attamen propter peccata eorum rex Aſſyriorum captiuos eos duxit in Babyloniã, & gẽtes inhabitare fecit in ciuitatibus Samariæ, ſed deus immiſit barbaris leones qui interficiebãt eos. quod cũ nuntiatũ fuiſſet regi, miſit rex vnũ de ſacerdotibus Iſraël qui doceret eos legem dei. Attamẽ cũ hoc idolis dediti quinq; libros Moÿſi obſeruabant 4. Reg. 17. *Dicit ei Ieſus: Da mihi bibere.* Aug. Sitiebat fidem mulieris. Diſcipuli enim eius intrauerunt ciuitatem cibũ emere. Ecce parſimonia. *Reſpõdit mulier illa Samaritana: Quomodo tu cùm Iudæus ſis,* ſ. ex habitu: quia Iudęi vtebantur palliis quibuſdam quadratis, in quorum extremitatibus erant fimbriæ, vt dicitur Numer. 15. *Bibere à me poſcis quæ ſum mulier Samaritana. Non enim coutuntur Iudæi Samaritanis? Reſpondit. Si ſcires donum dei, & quis eſt, qui dicit tibi da mihi bibere, tu forſitan petiſſes ab eo: & dediſſet tibi aquam viuam,* id eſt gratiam ſpiritusſancti. Illam aquam non intellexit: *Dicit ei mulier: Domine neque in quo haurias habes, & puteus altus eſt: vnde ergo habes aquam viuam? Nunquid tu es maior patre noſtro Iacob qui dedit nobis puteum iſtum, & ipſe ex eo bibit & filij eius & pecora eius?* Hæc mulier carnaliter

verba Chriſti intelligens:quia animalis homo non percipit ea quæ ſpiritus dei ſunt.1.Corith.2.ſic voluit arguere:Tu promittis mihi aquam viuam:aut ergo de illo puteo aut de alio,ſed de iſto non, quia neque in quo haurias habes, de alio autem non videtur credibile quòd dare poſſes mihi miraculoſè: quia hoc fieri non poteſt niſi eſſes maior patre noſtro Iacob,quod non videtur,ideo dixit ei: [Nunquid tu maior es patre noſtro Iacob qui dedit nobis puteum iſtum quem fodit?] quod non feciſſet ſi aquã viuam pro ſua volũtate aliũde habere potuiſſet. Quare autem patrem eorũ Iacob dixit,innuit Chryſ.dicens:Vide qualiter hęc mulier ſeipſam ingerit in nobilitatem Iudaicã & totã ſuam gentem. Samaritani enim Abrahã progenitorem ſuũ dicebant quaſi à Chaldæa exiſtentẽ. Sed & Iacob patrem vocabãt quaſi illius exiſtentem nepotem.Hæc ille.Vel ſecundũ Bædam, patrẽ ſuũ Iacob vocat quia ipſa ſub lege Moyſi vixerat:& prædium quod Iacob filio ſuo Ioſeph dederat,poſsidebat: [Reſpondit Ieſus & dixit ei: Omnis qui biberit ex aqua hac,ſitiet iterũ: qui autem biberit ex aqua quã ego dabo ei nõ ſitiet inæternũ.] Sed contra Eccl.24.ca. Qui bibũt me adhuc ſitiẽt:vbi loquitur de aqua ſapientiæ. Dicendũ quòd ſitis vno modo accipitur pro deſiderio alicuius rei.Et ſic omnis tẽporalis res adepta generat magis ſitim quàm tollit,quia cupiditatẽ augmentat.Similiter aqua corporalis,quia non habet effectũ niſi ad tempus, oportet quòd iterũ alia aqua eodem modo ſumatur ad ſedãdam ſitim. Alio modo accipitur ſitis pro deſiderio eiuſdẽ rei habitæ ad habendam eam perfectius. Et ſic habentes deum per gratiã ſitiũt ipſum habere per gloriã.Et hoc modo loquitur autoritas.Eccl. 24.Sed allegata autoritas cũ dicitur:*non ſitiet in æternum*,intelligitur de ſiti illa ſecundo modo dicta:quia habens gratiam non deſiderat aliud quod non habet, ſed deſiderat deũ quem perfectius habere vult. Ratio huius poteſt eſſe:quia eſt differẽtia inter rem temporalem & ſpirituale:quia res temporalis antequã habeatur æſtimatur magni pretij, & eſt inſufficiens ad quietãdum deſideriũ.Res verò ſpiritualis non cognoſcitur,niſi cũ habetur.Apoc.2. Nemo ſcit niſi qui accipit.Et ideo non habita nõ mouet deſideriũ,ſed cùm habetur & cognoſcitur, tunc delectat affectũ & mouet deſideriũ. Non quidem ad aliud habendũ,ſed quia imperfectè percipit propter recipientis imperfectionem mouet,vt ipſa perfectè habeatur. De hac ſiti dicitur in Pſal.41 Sitiuit anima mea ad deum fontem viuum.*Sed aquam quam ego*

dabo

dabo ei fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam, quaſi diceret: Aqua quam ego dabo non ſolùm ſitim aufert, ſed vitam præſtat viuo coniuncta fonti. Vnde dicit: Fiet in eo fons aquã producens per bona opera ad vitam ęternam. Ideo dicit ſic: *Aquæ ſalientis*, id eſt ſalire faciẽtis in vitam æternam. Naturale enim eſt, aqua verò tantùm aſcendere poteſt quantùm ipſa deſcendit. Et ideo ſicut aqua gratiæ à Chriſto in nos deriuatur: ita anima per ipſam ad deum eleuatur: quia per ipſam conſors diuinę gloriæ efficitur. Dum ergo ſermonibus prædicta mulier delectata, & tanti muneris opus habere cupiens, & adhuc prudentiam carnis amplectens, dicit quod ſequitur. In quo tãgitur doni petitio. *Domine da mihi hanc aquam, vt non ſitiam, neque veniam huc haurire.* Vbi ſciendum quòd hæc mulier in principio locutionis Chriſtum nondũ nouit, ſed Iudæum vocat, dicens: Quomodo tu cùm Iudæus ſis, &c. Modò vero cùm oſtendit dominũ, dicens: Domine da mihi, volens per hoc à duplici corporis neceſsitate liberari: videlicet à ſiti & à labore: refugit enim homo naturaliter laborem, iuxta illud Pſal. 72. In labore hominũ non ſunt. Sciendum etiam quòd per hoc præpoſuit ipſum Iacob patriarchæ, quaſi diceret: Hanc aquam non potuit habere Iacob. *Dicit ei Ieſus: Vade voca virum tuum, & veni huc*: quia enim hæc mulier non poterat capere verba Chriſti, ideo conſequẽter procedit ad ſigna inſtruens eam primo per reuelationem ſecreti. Secretum autem illud erat quòd mulier adulterũ tenebat, qui tamen credebatur ab omnibus hominibus loci illius eſſe maritus eius. Et quia Chriſtus dixit hoc ſecretũ mulieri, oſtendit ſe ſcire ſecreta & occulta. Dicit ergo: *Vade & voca virum tuum*, ſcilicet putatiuum. Non dixit dominus hoc, vt vocaret virum: ſed vt reſponſione eius conuenientius argueret eam ſecretum reuelando. Vnde ſecundum Chryſoſtomum, dominus volebat dare aquam ſpiritualis doctrinæ, non ſibi ſoli ſed ſpecialiter viro ſuo. Quia vt dicit. 1. Corinth. 11. Caput mulieris vir. Ideo voluit vt præcepta ad mulierem per virum deuenirent. 1. Corinth. 14. dicitur, quòd ſi mulier aliquid addiſcere vult, domi virũ interroget. Ideo dicit: *Vade voca virum tuum, &c.* Secundum verò Auguſt. exponitur myſticè, quòd vir iſte ſit intellectus, mulier verò voluntas: quòd inſtar mulieris concipit & parturit animam apprehenſiuã. Quia ergo hæc mulier prompta erat ad recipiẽdum, ſed non mouebatur ad intellectũ & rationem vt ſpiritualiter hoc intelligeret: ſed adhuc ſub ſẽſu detinebatur. Ideo dicit

dominus:Vade tu ſenſualis voca virum tuum,id eſt rationalem intellectum, quo ſpiritualiter intelligas quæ modò carnaliter ſapis:*Reſpondit mulier & dixit: Non habeo virum. Dicit ei Ieſus: Bene dixiſti, quia non habeo virum. Quinque enim viros habuiſti: & hunc quem nunc habes non eſt vir tuus.* Ecce quomodo occulta huic mulieri dixit, vt per hoc oſtēderet in ſe aliquod diuinum. Sed myſticè ſecundum Chryſoſtomum, quinq; viros habuiſti, id eſt quinq; ſenſus,quibus vſque modò non vtebaris.Sed hunc virum quem nunc habes,id eſt errorem,non eſt vir tuus: quia ratio perfecta non eſt ſed erronea:ideo eſt adulter. Et ideo tolle iſtum adulterum errorem qui te corrūpit.&voca virum tuum, id eſt intellectum vt intelligas me. Mulier ergo iſta ex reuelatione illius ſecreti intelligens Chriſtum tanquam prophetam: quærit ab eo ſolutionem cuiuſdam dubij,per cuiuſmodi ſolutionē ſecundario inſtrueret eā:ſicut ſequitur. *Dicit ei mulier*, per modum cuiuſdā ſolutionis. *Domine video quia propheta es tu. Patres noſtri in monte hoc adorauerunt, & vos*, ſcilicet Iudæis, *dicitis quia Hieroſolymis eſt locus vbi adorare oportet.* In quo patet ſecūdum Auguſtinum,quia cœpit ad eam venire fides,ſed nō plenè venit:quia non dominum prophetarum putabat veniſſe:licet enim propheta eſſet.Matth.13. Non eſt propheta ſine honore niſi in patria ſua & in domo ſua. Cùm erat pluſquam propheta, quia prophetas ipſos conſtituit:vt dicitur Sapien.7. In animas ſanctas per nationes ſe transfert amicus dei,&c.Admiranda eſt huius mulieris diligentia:quia non vt cæteræ mulieres curioſę de mundanis interrogabat,ſed de his quæ dei ſunt.Matthæi 6. Primum quærite regnum dei. Mouet ergo quæſtionem de his quæ homines in terra illa mouere conſueuerant,ſcilicet de loco adorationis de quo quæſtio vertebatur inter Iudęos & Samaritanos.Et Samaritani dixerūt quòd in mōte Garizim ibi eſſet locus adorationis,& probabāt per rationem,dicentes:quòd antiqui patres eorū ibidem adorabant.Ideo & ipſi in eodem loco adorare deberent.Ideo & dicit:*Patres noſtri in monte hoc adorauerunt.* Patres iſti ſecundum Chryſoſtomum poſſunt intelligi aliqui circa Abraham. Nam illi aiūt filium ſuum obtuliſſe,ibi: Iudæi verò dicebant in Hieruſalem eſſe adorandum autoritate domini qui præcepit Deutero.12.quòd deſtruerent aras & lucos,& non adorarent vbique dominum, ſed in loco vno determinato quem dominus elegiſſet. Qui quidem locus adorationis primo erat in Sylo, poſtea verò autoritate domini Dauid

Salo

Salomonis & Nathan prophetæ arca dei eſt portata de Sylo in Hieruſalem: & ibi factum eſt templum ſecundum illum Pſal. 77. Repulit tabernaculum Sylo tabernaculum ſuum,&c. Et ſequitur: Sed dominus elegit tribum Iuda montem Syon quem dilexit. Propoſita ergo quæſtione per mulierem, reſpondit ipſe ſaluator ſicut ſequitur: *Dicit ei Ieſus: Mulier crede mihi, quia veniet hora quando nec in mõte hoc, neque in Hieroſolymis adorabitis patrẽ.* Quia veniente hora publicationis euãgelij ceſſauit cultus gentium,& Iudæorum cærimoniæ ceſſauerunt: ipſorúmque ſudorum templum orationis domus deſtructũ eſt,& populus Chriſtianus creatus eſt: qui nec ſuper montem Garizim nec in Hieruſalem: ſed in omni loco benedicebat dominum. Oportebat quidem quòd adoratio Chriſti euacueret Iudæorum & gentilium adorationem. Nam ſi aliquis vellet duos populos in vnũ coniungere, oporteret ab vtroque remoueri illud, in quo ab inuicem diſcordarent: & aliquid eis commune in quo conueniãt concedere. Chriſtus ergo volens Iudæos & gentiles in vnũ coniungere, remouit à Iudæis cęremonias: à gentibus idololatriã, quæ duo erant ſicut paries vnus in quo vterq; ab inuicẽ diuidebantur. Et fecit ex vtroq; populo vnum populũ: ſecundum illud Eph. 2. Ipſe eſt pax noſtra qui fecit vtraq; vnum & mediũ parietem meceriæ ſoluens inimicitias in carne ſua,&c. Sic ergo ceſſauit cæremonialis cultus Iudæorum & idololatria gentiũ, & introductus eſt verus dei cultus à Chriſto. Remig. In hoc quòd dicit hora veniet, in hoc deſignatur tempus gratiæ, quando ablata vmbra omnium figurarum lux veritatis illuſtrabat mentes fidelium. Myſticè. Quidam participant dei ſapientiam obnubilatam tenebris erroris: & iſti dicuntur adorare in monte Garizim. Quidam ſine errore, ſed tamen imperfectè: & illi dicũtur adorare in Hieruſalem, id eſt in eccleſia militante. Quidam ſine errore & perfectè: quia vident deum ſicut eſt. Et ideo dicit: Veniet hora quando neque in erroribus neque imperfectè, & in ænigmate participabitis diuinam ſapientiam, ſed videbitis eũ ſicuti eſt. *Vos adoratis quod neſcitis, nos adoramus quod ſcimus: quia ſalus ex Iudæis eſt.* Hoc additũ eſt ideo: quia ante publicationem euangelij cultus Iudæorum erat licitus & bonus: non ſic autem cultus gentilium. Ideo illud ait de gentilibus. Attribuere enim illud deo quod ſibi non conuenit, vt quòd ſit corpus, vel aliquid aliud huiuſmodi eſt ipſum neſcire: hoc autem faciebant gentiles, qui deum non credebant eſſe ſuper omnia, ſed æqua-

lem aliquibus creaturis.Ideo ſimul cum eo adorabãt idola. De Iudæis verò ait:Nos adoramus quod ſcimus:hoc non intelligitur de omnibus,ſed de prophetis & patriarchis:quia vera cognitio dei per legẽ & prophetas erat cõceſſa populo Iudaico, iuxta illud Ro.3.Quid ergo amplius Iudæo eſt:quia credita ſunt illis eloquia dei.Conceſſa ſunt eis etiam dona ſpiritualia ſicut prophetia,& alia huiuſmodi quæ prius in eis fuerant,vt ad alios deuenirent:iuxta illud Rom.11.Tu,ſ. gentilis cum eſſes oleaſter. id eſt ſterilis & amarus inſertus es in illis, ſ. Iudæis. Et Roma. 15. Nam ſpiritualium eorum,ſ. Iudæorum participes facti ſunt gentiles. Conceſſum eſt etiam eis Chriſtum ex ipſis naſci ſecundum carnem.Ideo hic dictũ eſt. *Quia ſalus ex Iudæis eſt.* Subdit:*Venit hora & nũc eſt quando veri adoratores adorabunt patrẽ in ſpiritu & veritate.* Vbi ſciendũ ſecundũ Origenem, quòd ſupra loquens dominus de adoratione non dixit: *Venit hora & nunc eſt*, ſed ſimpliciter veniet hora,&c.quia tunc locutus eſt de adoratione in patria ſecundum quam perfectam dei cognitionem participabimus, quæ nondum viuentibus in hac carne mortali venit: hic verò loquitur de ea, quæ eſt in vita iſta quæ iam venit per Chriſtum.Iſta autem adoratio, quæ nunc eſt fit in ſpiritu & veritate. Remigius: Deus nullo loco continetur, nec in templis manufactis,ſed puris mentibus comprehẽditur & inhabitat.probat hoc per hoc: Spiritus enim eſt deus.Ad cuius euidentiam ſciendum quòd adoratio Chriſtianorum excellit adorationem Iudæorum in duobus. Primo quia illa eſt ſecundum carnales cærimonias.Hebr.nono:Solummodo in cibis & in potibus & in iuſtitiis carnis vſq; ad tẽpus,&c. Adoratio verò Chriſtianorum fit ſecundum ſpiritum.Secundo quia Iudæorũ adoratio fiebat ſecundum figuras.Nam deo victimæ ſecundũ quod ſunt res quædam non placebat.Vnde pſalm.49.Nunquid manducabo carnes taurorum:aut ſanguinem hircorum potabo? Et alibi Pſalm.50. Si voluiſſes ſacrificium dediſſem: vtique holocauſtis non delectaberis, ſcilicet inquantum ſunt res peccatorum,ſed inquantum ſunt res victimæ & veri ſacrificij.Hebr.9. Vmbram habet lex futurorum bonorum,non imaginem rerũ. Adoratio autem Chriſtianorum eſt in veritate: quia ipſa ſecundum ſe placeet deo.Ioan.1.Gratia & veritas per Ieſum Chriſtum Ideo quantum ad primum dicit,quòd veri adoratores adoarbunt in ſpiritu nen in cærimonialibus carnalibus. Quantum ad ſecundum dicit:In veritate non in figura. Secundo poteſt le-

gi quòd dominus per hæc duo quæ dicit in ſpiritu & veritate: vult oſtendere differentiam huius adorationis: non tantùm ad illam Iudæorum, verumetiam ad eam quæ erat Samaritanorũ. Ad illam quidem Iudæorũ per hoc quod dicit in ſpiritu, ſicut dictum eſt ſtatim ſupra. Illam verò Samaritanorũ per hoc quod dicit: *Et in veritate.* Nam illa cum errore erat: quia adorabant quod neſciebant. Iſta verò cum dei cognitione. Tertio poteſt legi vt per hoc quod dicitur, *in ſpiritu & veritate,* oſtendatur conditio veræ orationis. Ad hoc enim quòd oratio bona fiat & vera duo requirũtur, vnũ quòd fiat ſpiritu. Et ideo dicit in ſpiritu, & in feruore ſpiritus. 1. Cori. 14. Orabo ſpiritu, orabo & mẽte. Secundũ quòd fiat in veritate. Primo quidẽ in fide, quia nullus freuor ſpiritualis deſiderij eſt ad merendũ idoneus niſi aſsiſtat veritas fidei. Secundo verò in veritate, id eſt ſine fictione & ſimulatione. Contra quod dicitur Matth. 6. Amãt in angulis orare vt videantur ab hominibus. Sic ergo ad orationẽ feruor charitatis & veritas fidei requiruntur. Iaco. 1. Poſtulet autem in fide nõ hęſitãs. Et rectitudo intẽtionis. Sequitur: *Nã pater tales quærit qui adorent eum. Spiritus eſt deus, & eos qui adorant eum in ſpiritu & veritate oportet adorare.* Vbi ſciendum qui vult exaudiri à deo debet ei aſsimilari, vt propter ſimilitudinem hominis ad eũ ipſum exaudiat: quia omne animal diligit ſuum ſimile. Eccleſiaſt. 13. Sed homo non aſsimilatur deo ſecũdum carnalia, quia eſt incorporeus, ſed ſecũdum ſpiritualia: quia deus ſpiritus eſt. Epheſ. 4. Renouamini autem ſpiritu mentis veſtræ, &c. Eſt etiã veritas. Ioan. 14. cap. Ego ſum via, veritas, & vita. Ergo oportet in ſpiritu & veritate adorere. Vnde Auguſti. contra Samaritanos qui putabant deum corporeum, & ideo in monte eſſe adorandum. Quærebas mõtem fortè ad orandum vt deo eſſes propinquior, ſed ipſe qui in altis habitat humilibus appropinquat, ergo deſcende vt aſcendas. Aſcenſiones, inquit, in corde eius in conualle plorationis quæ humilitatem habet, in templo vis adorare, in te ora, ſed prius eſto templum dei. *Dicit ei mulier: Scio quia Meßias veniet qui dicitur Chriſtus: cùm ergo venerit ille annuntiabit nobis omnia,* quaſi dicat: Ego iſta verba non capio, ſed quando veniet Meſsias tunc ſciemus omnia iſta. Dicit Augu. quòd hæc eſt prima locutio vbi vocat eum Chriſtum, vt daret intelligere quòd poſt quinque ſenſus corporeos iam incipiet redire ad virum legitimum. Ideo dominus aquam doctrinæ ſpiritualis ei propinat manifeſtando ſe ei. Sciendũ multiplex eſt aqua.

Prima ſignificat amorem mundi, & hæc non extinguit ſitim.2. Reg.14. Omnes quaſi aqua dila. Verè omnes deliciæ & diuitiæ & honores ſignificãtur per aquã. Hãc autẽ aquam nullus debet appetere: quia turbida & amara. Hiere.2. Et nũc quid tibi vis in via Aegypti vt bibas aquam turbidam? Superbus enim habet cor turbidum præ cõtumatione, indignatione, cõtentioſa æmulatione. Prouer.13. Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt. Pſal. 144. Tange montes & fumigabunt. Auarus ſemper habet cor turbidum prę nimia triſtitia & ſolicitudine. Eccleſiaſt.14. In triſtitia erit ſuper menſam ſuam. Hiere.49. Turbati ſunt in mari, præ ſolicitudine quieſcere non potuerũt. Libidinoſus habet cor turbidũ præ nimia concupiſcentia & feruore. Iob 31. Ignis eſt vſq; ad conſummationem deuorans & omnia eradicãs genimina. Non ſolùm autem iſta aqua eſt turbida per effectum: ſed etiam in ſeipſa. Aqua verò turbida non eſt apta ad bibendũ, cùm ſit amara, nec ad ſpeculandum cùm ſit turbulenta, nec ad lauandũ cùm ſit immunda. Eodẹm modo amor mundi non eſt aptus ad bibendum, quia eſt amarus, facit enim amaritudinem in conſcientia. Prouer.5. Nouiſsima illius amara quaſi abſynthium. Et tandem facit amaritudinem in pœna. Iſa. 24. Amara eſt potio bibentibus illam. Si videtur amor mundi non eſt aptus ad ſpeculandum cùm ſit turbulentus. Non enim poſſumus ſpeculari deum per contemplationem mundanorum, nec etiam peccata noſtra niſi per contritionem. Legitur in Vitis patrũ. Cùm quidam frater cor plenum anxietatibus & tribulationibus haberet, & more ſolito deum contemplari non poſſet: quidam ſanctus pater ad quendã fontem eum duxit, & cùm aquam cum quodam baculo perturbaſſet, dixit vt reſpiceret ſi faciem ſuam videre poſſet, qui expectauit vſque clarificata fuit, & tunc vidit. Adaptatio huius exempli plana eſt. Similiter amor mundi non eſt aptus ad lauandũ cùm ſit immundus. Si quis ergo habet cor immundũ & vult lauare illud cum amore mundi, magis ſe inquinabit. Vnde Ambro. in lib. de virgi. Pytagoram reprehendit dicens: Pytagoras poſtquam cubitum iuerat tibicinem iubebat molliora canere, vt anxia ſecularibus mulceret corda. Sed ille qui laterẽ lauat ſecularia ſecularibus fruſtra cupiebat abolere, magis enim ſe liniebat luto, remedium voluptate quęrebat. Augu. Quiſque es qui es in mundo, ad te venit qui fecit mundũ vt eripiat te de mũdo. Quòd ſi fortè aliqua delectatione te retinet mũdus, ſemper vis eſſe immũdus. Secundo dominus

dat

dat aquã contritionis. Hiere. 9. Quis dabit capiti meo aquam & oculis meis fontẽ lachrymarũ,& plorabo die ac nocte? Aug. Si totus vertar in fletum vt iam non ſint guttæ lachrymarũ ſed abundantia fluminis: dignè tamen non potero flere mala mea omnia,&c. Sic tu fac lixiuium. Pſal. 50. Lauabis me, & ſuper niuem dealbabor. Iſa. 1. Si fuerint peccata veſtra vt coccinũ quaſi nix dealbabuntur. Vnde Bernar. Vinum angelorũ ſunt lachrymæ pœnitentiũ, vt patet in exemplo de muliere. Tertio dominus dat aquam doctrinæ. Eccleſiaſt. 15. Aqua ſapientiæ ſalutaris potabit eum, ſcilicet hominẽ, videlicet Chriſtus. De iſta aqua dicitur Apoca. 22. Oſtẽdit mihi fluuium aquæ viuæ procedentẽ de ſede dei & agni. Per fluuium intelligitur ſacra ſcriptura quę procedit de ſede agni, id eſt à regno dei. Pſal. 67. Deus dabit verbum euãgelizãtibus. O quàm dulcis aqua. Pſal. 118. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua. Heu aliquibus amara eſt. Ioan. 6. Durus eſt hic ſermo. Et Petrus: Verba vitæ æternæ habes. Hęc aqua mũdat. Ioan. 15. Iam mũdi eſtis propter ſermonẽ quem locutus ſum vobis. Quarto dominus dat aquam gratiæ. Ioan. 4. Si ſcires donum dei, &c. tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam viuã, id eſt gratiã viuificantẽ. Pſal. 35. Apud te eſt fons vitæ. Hanc petiuit hæc mulier dicens: Domine da mihi hanc aquam vt non ſitiam. Apoca. 21. cap. Sitienti dabo fontem aquæ viuæ gratis. Primo gratia ſpiritus ſancti comparatur aquę, quia abluit. Ezech. 36. Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris. Pſal. 50. Lauabis me,&c. Secundo extinguit. Eccleſiaſt. 3. Ignem ardẽtem extinguit aqua. Et ſic gratia ſpiritus ſancti extinguit peccata. Tertio aqua eſt cõmunis,& ſic gratia ſpiritus ſancti. Iſa. 55. Omnes ſitientes venite ad aquas,&c. Anſelmus: Non ideo non habes quia deus non dat, ſed quia te non præparas accipere. Apoca. 3. Ego ſto ad oſtium & pulſo. Quarto manet in imis. Et ſic gratia ſpiritus ſancti in humilibus. Pſal. 103. Qui emittis fontes in conuallibus,&c. 1. Petri 4. Humilibus dat gratiam. Nota hæc aqua, ſcilicet gratiæ eſt dulcis ad bibendũ. Eccleſiaſt. 24. Qui me bibunt adhuc ſitient. Clara ad ſpeculandum. 2. ad Corint. 3. Nos autem reuelata facie gratiam domini ſpeculantes,&c.

SABBATTO, ENARRATIO XLVI.

Vade & iam amplius noli peccare, Ioannis 8.

CONſuetudo eſt vbi homo exit domum ſuam & relinquit oſtium apertum & feneſtras, tunc frequẽter perdit theſau-

rum ſuum: poſt perditionem autem tunc inuocat iudicem vt prouideat de reſtitutione.Spiritualiter, vbi homo aperit oſtiũ oris inordinatè & feneſtras ſenſuum exteriorum,ſ. viſum,auditum,&c.ille per theſaurum virtutum.Eccleſiaſt.9.Auerte faciẽ tuam à muliere compta,& ne circunſpicias ſpeciem alienam. Ibidem 18. Sepi aures tuas ſpinis & linguam nequam noli audire.Claude oſtium domus,id eſt os tuum. Et hoc petit eccleſia in introitu:Verba mea auribus percipe domine,&c.quaſi dicat: Ego perdidi theſaurum animæ,ergo adiuua vt reſtituatur mihi.Et hoc petit in collecta:Præſta quæſumus omnipotens deus. Similiter ſic petiuit Suſanna quę perdidit theſaurũ bonæ famę, vt patet in epiſtola,quæ erat exaudita. Similiter hæc mulier in euangelio perdidit theſaurũ coniugalis caſtitatis: ipſa ſperauit in dño & nõ eſt derelicta,ſed meruit audire:*Vade & amplius noli peccare*.In ſumma euangelij tria innuuntur.Primo Iudęorum fallax interrogatio,cùm dicitur:*Magiſter*. Secundo ſubditur iuſta ſentẽciæ diffinitio,ibi:*Qui ſine peccato eſt,&c.* Tertio magna Chriſti miſeratio,ibi:*Vade & amplius noli peccare*.De primo dicit:In illo tempore,ſ,cùm in vltimo die Scenopegiæ tota die in templo prędicaſſet,tunc veſperi perrexit ter in montem Oliueti.Alchuinus:Chriſti conſuetudo erat maxime circa paſsionẽ, quòd tota die in templo prædicauit Hieroſoly. & miracula fecit,ſero reuertebatur in Bethaniam.Auguſt.Iuit in mòntẽ Oliueti ad orandum,ad deſinandum quòd in oratione deuota oleũ miſericordiæ acquiritur ſecũdum Alchuinum. Nam ſicut oleũ dolentibus membris ſolet ferre medicamen vel leuamen:& ſic oratio diuinam pietatem.Item ſicut oleum ſuperfertur omnibus liquoribus,& ſic miſericordia. Pſal. Miſerationes eius ſuper omnia opera eius. Et diluculo iterum veniebat in templũ ad orandum zelum animarum.Et omnis populus veniebat ad eum ſimplices vt diſcant,ſcribæ & phariſæi vt laqueos iactent. Et ſedens docebat eos,ſcilicet viam ſalutis æternę.*Adducunt autem ſcribæ & phariſæi mulierem deprehenſam in adulterio*.Sed diceres,quare non adduxerunt adulterum: cùm ſecundum legem eadem pœna eſt puniendus.Reſpondetur quòd adulter erat diues & vnus de ſcribis,& ideo pro pretio eum liberauerunt. Sed ipſa paupercula, ideo eam adduxerunt. Nota adulterium tripliciter punitur à deo.Primo pœna temporali.Gene.12.Flagellauit dominus Pharaonem plagis maximis, & domũ eius propter Sarram vxorem Abraham.Item Gen.20. Comminatus eſt

dominus

dominus mortem Abymelech propter vxorem Abrahæ,quam tulerat neſciens ipſam eius eſſe vxorem,ſed eam ſororem eius putabat. Vbi Ioſephus dicit quòd dominus percuſsit eum graui infirmitate,ita quòd medici deſperabant de eo. Item dominus concluſit omnem vuluam domus Abymelech propter Saram vxorem Abrahæ. Item de Dauid 2. Reg. 12. cui dixit Nathan:Non recedet gladius de domo tua. Secundo pœna legali: quia omnes leges tam diuinæ quàm humanæ prohibent & puniunt adulteria. Nam ſecundum humanas leges aliqui exhæreditantur,aliqui nudi rugantur. Sed ſecundũ legem diuinam adulteri manifeſti debent lapidari,ſed occulti & ſuſpenſi debebant ſeparari. *Et ſtatuerunt eam in medio*, ſcilicet vt magis confunderetur, *& dixerunt: Magiſter.* Chryſoſt. Magiſtrum vocant vt quaſi honoratus ſecretum ſui cordis manifeſtet. Et non vt diſcipuli. Ioan.13. Vocatis me magiſter & domine & benedicitis: quia illi cauſa diſcendi,iſti cauſa decipiendi. Phariſæi enim & adulatores faciunt vt ſcorpio qui applaudit facie, ſed pungit cauda. Sed caue à talibus. Pſal.140. Oleum peccatoris non impinguet caput meum. Cato:Cùm te quis laudat,iudex tuus eſſe memento. Nam nullus in hoc mũdo debet velle laudari. Nam omnis vita noſtra vel eſt præſens, vel præterita, vel futura, Si præterita, inueniet ſe multa commiſiſſe de quibus debet erubeſcere. Rom,6. Quem fructum habuiſtis tunc in illis in quibus nunc erubeſcitis. Si præſens, ſic eſt in loco periculoſo: de quo debet dolere. Pſal.119. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt. Si futura, & ſic inueniet dei iudicia de quibus debet timere. Pſal.118. A iudiciis enim tuis timui. Sed qui ſunt in futura patria ſunt laudandi, qui de præterito non habent erubeſcere, de præſenti non dolere ſed gaudere: quia ſunt ſecuri. Subditur: *Hæc mulier deprehenſa eſt modò in adulterio. In lege autem mandauit Moyſes huiuſmodi lapidari: tu ergo quid dicis?* Secundum Auguſtinum: In Chriſto Phariſæi cognouerunt tria, ſcilicet veritatem doctrinæ, manſuetudinem miſericordiæ, & rectitudinem iuſtitiæ. Et Iudæi volentes eum decipere cogitabant intra ſe: Ipſe vel dicet quòd mulier debet lapidari, aut non, aut tacebit. Si iubet eam lapidare, tum dicemus eum immiſericordem cùm miſericordiam prædicaret. Si non iubet lapidare, tunc accuſabimus eum quòd eſt hoſtis legis & contrarius Moyſi. Si tacebit, tunc dicemus quòd non habet veritatem doctrinæ, ſed propter timorem humanum veritatem prædicare

formidat. Ergo ſubdit; *Hoc dicebant tentantes eum vt poſſent eum accuſare.* Sed dominus in reſpondendo iuſtitiam ſeruaturus, à manſuetudine non erat receſſurus. Vnde ſequitur: *Ieſus autem inclinans ſe deorſum ſcribebat in terram.* Ambro.dicit quòd ſcribebat. Terra terram accuſat. Auguſtin. Scripſit illud quod poſt modum voce expreſsit, ſcilicet: *Qui ſine peccato eſt, &c.* Gloſ. Scripſit eorum peccata vt eos oſtenderet ineptos ad huius ſententiæ executionem: quæ illi legentes præ verecundia exierunt. Bæda: Digito ſcripſit in terra vt illum ſe fore demonſtret, qui quondam legem in lapide ſcripſit. *Cum autem perſeuerarent interrogantes eum, erexit ſe & ait: Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat*, quaſi dicat: puniatur peccatrix, ſed non à peccatoribus impleatur lex quā allegatis: ſed non à præuaricatoribus legis. Et ſic ſeruauit iuſtitiam: miſericordiā & veritatem in eo quòd non venerat perdere ſed quærere quæ perierant. *Et iterum ſe inclinans ſcribebat in terra.* Auguſt. Vt daret eis liberam facultatem exeundi quos citius exituros quàm plura interrogaturos præuidebat. Secundum aliquos hic ſcripſit quaſdam figuras, in quibus ex diuina permiſsione quilibet ſua peccata cognoſcebat, & non mulieris quæ fuerant per contritionem deleta. In hoc docemur quòd prius quàm peccantem fratrem corripimus, diligenter perpendamus vtrum ipſis peccatis de quibus alium caſtigamus etiam obnoxij ſimus: ne nobis contingat taliter vt ſequitur: *Audientes autem hæc vnus poſt alium exibant; incipientes à ſenioribus.* Glo. quia fortè magis rei erant interrogantes eorum conſcientiam. Et qui iudicare venerant iudicio dei digni erant. *Et remanſit Ieſus ſolus*, à calumniantibus. *Et mulier in medio ſtans*, ſcilicet diſcipulorum & aliorum bonorum. Gloſa: Mulier illa ab illo puniendam ſe ſperabat in quo peccatum inuenire non poterat: ſed ille qui aduerſarios eius repulerat lingua iuſtitiæ, leuans in illam oculos manſuetudinis interrogauit eam vt ſequitur: *Erigens autem ſe Ieſus ait illi*, ſcilicet confutatis calumniatoribus: *Mulier vbi ſunt qui te accuſabant, nemo te condemnauit? Quæ ait: Nemo domine. Dixit ei Ieſus: Nec ego te condemnabo*, quaſi diceret: Ego propter peccatores veni: *Vade & amplius noli peccare.* O pium verbum & manſuetum. Serui erant crudeles, dominus pius, homines erāt immiſericordes, deus miſericors. Sed illam pœnitentiam à Chriſto iniunctam non debent trahere in conſequens ipſi ſacerdotes: quia nō noſcunt cor: neque conſcientiam hominis vt Chriſtus. Nam ad

quodli

quodlibet peccatum requiritur ſatisfactio. Aug. Nullũ malum impunitum,&c. Quod Greg. in paſtorali per tria exempla probat. Primum vt ſi literas aliquis vel figuras ſcribit non ſufficit quod vlterius non ſcribat: ſed quod malè ſcriptum deleatur. Et ſic peccata noſtra ſcripta ſunt coram deo. Hiere. 16. Peccatum Iudæ ſcriptum eſt ſtilo ferreo in vngue adamantino. Non autem ſufficit non peccare, ſed præterita peccata contritione delere. Secundum exemplum quando quis aliquem blaſphemat, non ſufficit dimittere ſed ſatisfacere. Et ſic per peccatum blaſphemamus deum. ad Rom. 2. Nomẽ dei per vos blaſphematur: ergo oportet vt ſatisfaciamus pœnitentia. Iob 41. Idcirco meipſum reprehendo, & ago pœnitẽtiam in fauilla & cinere. Tertium exemplum quòd debitor nõ abſoluitur à debitis: eo quòd alia non multiplicat, ſed oportet quòd ea quæ tenetur exoluat. Et ſic per peccatum contrahimus; ideo non ſufficit quòd oramus: Dimitte nobis debita noſtra: ſed oportet quòd nos ſatiſfaciamus per ſatisfactionem. Matthæi 3. Facite dignos fructus pœnitentiæ.

DOMINICA LAETARE, ENARRATIO XLVII. DE EVANGELIO.

Accepit Ieſus panem & gratias agens diſtribuit diſcumbentibus. Ioan. 6. Matth. 14. Marc. 6. Luc. 9.

TEnens agrũ alicuius domini ſemper tenetur domino illi reſpõdere de naſcentibus primitiis in agro. Spiritualiter, ſic nos tenemur animam noſtram in feudum domino. Gene. 2. Inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitę, & factus eſt homo in animam viuentem. Et vltra poſſeſſionem animæ etiam ab ipſo recipimus ſemina verbi dei & etiam doctrinæ. Quæ ſi in agro animæ ſeminata eſſent & colerentur bonis operibus, naſcerentur virtutum fructus ſpecioſi & decori, quib⁹ obtinetur æterna gloria. Ideo de his dominus vult habere partem, ſ. gratiarũ actiones. Nota, hæc bona naſcuntur à bonis operibus quæ à domino donantur in anima ſancta, ſcilicet adeptio veniæ, acquiſitio gloriæ, & gratiarum actio. Dominus de omnibus his ſolo vltimo contentatur. Figuratur Gene. 47. Tẽpore famis Ioſeph terras & poſſeſsiones omnes regni Aegypti obligauit prouidẽdo omnibus de cibo ne periclitarentur. Veruntamen poſſeſsiones prædictas illis relinquebat in feudum, tali pacto vt accepto ſemine redderent regi quintam partem naſcentiũ. Gene. 47. Spiritualiter, tempore quo in Aegypto peccati primorum parentũ

omnes periclitabãtur fame, veniens Ioſeph, id eſt Chriſtus pane angelorum refecit nos, & nobis tradidit ſemen puriſsimũ, quod fructum attulit multiplicem in terra noſtra, id eſt in anima noſtra quam redemit de paupertate mortis: reddens illam nobis vt partem quintam, ſcilicet vt gratiarũ actiones de his ſupradictis à nobis tantùm recipiat: quia ſecundũ Bern. Ingratitudo ventus eſt vrens & exciccans fontem pietatis, rorem miſericordiæ, & fluenta gratiæ. Dominus in exemplum ſe nobis hodie proponit qui gratias patri egit. De quo thema: *Accepit ergo Ieſus panes: & gratias cùm egiſſet diſtribuit diſcumbentibus, &c.* Aliud thema. Auicenna in primo canone dicit, & experimento certificatum eſt: quòd mammillæ matris in os infantis poſitæ valde conferũt ad remediũ eius, quod ei obeſt, Spiritualiter, ſic in propoſito mater noſter eccleſia. 2. Reg. 1. Sicut mater vnicum amat filium, ita te diligebã. Iſta mater oſtendit nobis duo vbera, id eſt duplicem conſolationem, ſcilicet gratiæ & gloriæ. Pſ. 83. Gratiam & gloriam dabit dominus. Sed cum filio oſtenderit vbera lætatur, & ſic nos. Vnde in introitu: Lætare Hieruſalem, & conuentum facite omnes qui diligitis deum, gaudete cum lętitia qui in triſtitia fuiſtis, vt exultetis, vt ſatiemini ab vberibus conſolationis eius. Pſal. Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi, &c. Pſal. 121. Nicolaus de Lyra exponit hunc pſalmum ad literam quòd ſit exultatio ipſius Dauid de hoc quòd Nathã propheta ſibi dixit de futuro templo per Salomonem ædificando, vt habetur 2. Reg. 7. Et 1. Paralip. 17. Sic nobis dicitur de futuro: In domum domini lætantes ibimus. De qua domo Baruch 3. O Iſraël, quàm magna eſt domus domini, & ingens locus poſſeſſionis eius. In illa domo quidam habitant affectu & effectu vt ſancti. Pſal. 118. Qui habitat in cœlis. &c. Secundi affectu & non effectu: vt boni viatores. ad Philip. 3. Noſtra conuerſatio in cœlis eſt, Pſal. 119. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt. Alij neutro modo, ſed potius habitare eligunt in domo ruinoſa. Auguſt. Si architectus diceret ruituram domum, nónne prius migrares quàm interimeres? Sic autor mundi dixit ruiturum mundum & ei non credis. Audi vocem eius Luc. 21. Cœlum & terra tranſibunt, &c. Dicit enim Solinus: Hirundines in ruitura domo ædificium non petunt. Sic electi dei qui hirundinibus comparantur. Hiere. 8. Hirundo & ciconia cognoſcunt tempus aduentus ſui, præſciunt futura. Scimus verò quòd mũdus eſt ædificium ruinoſum, domus verò dei ſemper ſtabit.

Pſal.

Pſal.92. Domum tuam domine decet ſanctitudo in longitudine dierum. Hanc petiuit Dauid.Pſal.26. Vnam petij à domino hanc requiram, vt inhabitem in domo domini omnibus diebus vitæ meæ. Notāter dicit vnā & nō duas,ſicut filij ſeculi ſecundum carnem viuentes. Aug. ſuper Gene.In arca nō admittebantur animalia quæ generabantur ex putrefactione & corruptione,ſed in diluuio perierunt. Sic in domo dei non admittuntur qui ex ſanguinibus,& voluntate carnis generantur.1.ad Corinth.15.Caro & ſanguis regnum dei poſsidere non poſſunt. Eccleſiaſtic.17. Nihil nequius quàm quod excogitauit caro & ſanguis. Rom.8. Qui ſecundum carnem ſunt, deo placere nequeunt.Ideo in epiſtola ad Gallat.4. Abraham duos habebat filios,vnum de ancilla & vnum de libera. Qui de ancilla,natus eſt ſecundum carnem: qui de libera,per repromiſsionem & ſecundum ſpiritum,qualis non erat filius ancillæ.Gene.25.Diuiſit Abraham filiis ſuis hæreditatem,filiis concubinarum dedit munera. Ergo de filiis in patria dicitur in euangelio: Saturati ſunt,&c. In ſumma euangelij tria innuuntur. Primo conſtantiæ conueniens æqualitas, ibi: *Abiit Ieſus.* Secundo miraculi expediens opportunitas, ibi: *Cùm ſubleuaſſet.* Tertio beneficij ſufficiens largitas,ibi:*Facite homines diſcumbere.*De primo dicit: In illo tempore,ſcilicet cùm Iudæi quærebant Chriſtum interficere:& non erat adhuc tempus paſsionis ſuæ.Ideo, *Abiit Ieſus trās mare Galileæ quod eſt Tyberiadis.* Iſte locus ſic appellatur iuxta morem Iudæorum qui omnem congregationem aquarū appellabant maria. Et aliquando dicitur mare Galileæ propter Galileam prouinciam in qua fluit.Aliquando dicitur mare Tyberiadis propter famoſam ciuitatem ibidem ſituatā quam Herodes ædificauit in honorem Tyberij Cæſaris. Aliquando dicitur ſtagnū Genezareth propter auram quæ ibi regnat, vel propter regionem quandam paruam. *Et ſequebatur eū multitudo magna,quia videbant ſigna quæ faciebat ſuper his qui infirmabantur.* Chryſo. Mouebatur enim turba magis ſignis quàm doctrinis. Nota Hiero.ponit quinq; rationes quare eum turbæ ſequebantur. Primo quidem propter comeſſionem, de quibus dicitur Ioā.6.Quæritis me,nō quia vidiſtis ſigna,ſed quia ſaturati eſtis de panibus.Et fuerunt guloſi,quorum deus venter eſt. Et figurant illos qui ſeruiunt deo vt habeant victum & amictum,quibus dicitur Matth.6. Quærite primùm regnum dei & iuſtitiā eius:& hæc omnia adiicientur vobis.Item alij vt ditarentur, vt

patet de illo Mat.8.Magiſter, ſequar te quocunque ieris.Cui reſpondit Ieſus: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput ſuū reclinet. Et ſignificat auaros,qui plus rogāt deū pro diuitiis temporalibus quàm æternis.De his Mat.6.dicitur: Nō poteſtis deo ſeruire & mammonæ.Mat.19.Impoſsibile eſt diuitem intrare regnū dei. Dauid Pſal.61.Diuitiæ ſi affluant noli cor apponere.Quidā verò vt miraculum viderent vt curioſi.Matth.12.Magiſter,volumus à te ſignum videre.Et figurant illos qui tantùm audiunt verbum dei vt ſciant & non vt faciant.De quibus dicitur ad Rom.2.Nō auditores legis iuſti ſunt apud deum ſed factores legis iuſtificabuntur.Iacobi 1.Eſtote actores verbi & non auditores tantùm. Luc. 11. Beati qui audiūt verbū dei & cuſtodiunt illud.Quidam propter eorū infirmos Luc.6. Omnis turba querebat eum tangere,quia virtus dei de illo exibat & ſanabat omnes. Et ſignat illos qui deum & ſanctos inuocant dum infirmātur.De quibus Pſal.15.Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum poſtea accelerauerunt.Sed cùm ſanantur mali efficiūtur vt prius. Hi grauiter deum offendunt quibus dicitur Ioannis 5. Ecce ſanus factus es, iam noli peccare,ne deterius tibi contigat.Luc. 11. Fiant nouiſſima hominis illius peiora prioribus. Quidam propter reprehenſionem vt Phariſæi Matth.22. Abeuntes Phariſæi inierunt conſilium vt caperent Ieſum in ſermone.Quidam propter ſanctam doctrinam & vitam vt diſcipuli,& hi perſiſtunt aliis recedentibus.Ioan.6.Domine quo ibimus,verba vitæ æternę habes.

Nota Chriſtū ſe qui debemus. Primo vt viator ductorē. Prouerb.4. Viā ſapientiæ monſtrabo tibi, & ducā te per ſemitas æquitatis.Micheas 2.Aſcendet iter pandens ante eos. Secundo vt oues paſtorē Ioan.10.Cùm proprias oues emiſerit vadit ante eas.Tertio vt diſcipuli doctorem. Iſaiæ ſecundo: Venite aſcendamus ad montem domini,& ad domum dei Iacob:& docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis eius. Pſal. 70. Deus docuiſti me à iuuentute mea. Quarto vt filij patrem cum amore. Hierem.3.Patrem vocabis me ſuper terram.Bernar. Sequamur te bone Ieſu : quia ſine te nullus aſcendit. Nam tu es via, veritas, & vita. *Subijt ergo in montem Ieſus, & ſedebat ibi cum diſcipulis ſuis.* Chryſoſtomus: Ad vocandum contemplationi fugienda eſt multitudo: & eligendus eſt locus ſolitarius. *Erat autem proximum paſcha.* Bæda: Circa hoc feſtum paſchæ Ioannes Baptiſta fuit decollatus. Et poſtea anno

no ſequẽti feſto paſcha: Chriſtus erat crucifixus. Dies feſtus Iudæorũ, hæc autẽ feſtiuitas erat celeberrima: quia tunc liberati fuerant à ſeruitute Aegyptiaca. Exo. 12. Habebitis hũc diem in monimentũ, & celebrabitis eũ ſolennẽ domino in generationibus veſtris cultu ſempiterno. Et benè dicit: *quod erat dies feſtus Iudæorũ*, quia Iudæi tẽpore illo celebrabãt feſtiuitates, non ad dei honorẽ, ſed magis propter vanitates & comeſſationes. Propter hoc dicit eis deus Eſa. 1. Iniqui ſunt cœtus veſtri: Kalẽdas veſtras & ſolẽnitates veſtras odiuit anima. Dixi ſecundo tangitur miraculi expediens opportunitas. De quo ſubdit: *Cùm ſubleuaſſet oculos Ieſus*. Sciẽdum duplex eſt oculus dei ſcilicet ſapientiæ & gratiæ. Primum oculum nõ aperuit ante legẽ: ſed tẽpore Moyſi cũ legem dedit. Secundũ oculum, ſcilicet gratiæ aperuit tẽpore natiuitatis & paſsionis ſuæ. De quo Pſal. 10. Oculi eius in pauperem reſpiciunt. Sed poteſt eſſe tertius oculus dei, ſcilicet iuſtitiæ quẽ adhuc habet clauſum: aperiet autẽ tempore iudicij. Pſal. 33. Vultus domini ſuper facientes mala: vt perdat de terra memoriã eorum. Et tali oculo (Matth. 22.) vidit hominẽ non veſtitum veſte nuptiali, &c. Ideo ſubdit: *Et cùm vidiſſet quia multitudo magna venit ad eum*. Lyra: Qui in tantùm deſiderabant audire Chriſtum: quòd etiam ſine alimento ſequebantur eum. Et dicit Matth. 14. quòd turba expectauit tota die vſque ad veſperam: propter quod neceſſarium fuit fieri hoc miraculum. Ideo ſubdit: *Dixit ad Philippum: Vnde ememus panes vt manducent hi?* Nõ quærit ignorans, ſed quærit ſicut Gene. 3. cap. Adam vbi es, & Gene. 4. Vbi eſt Abel? Ibi quæſiuit vt illi cognoſcerent reatum ſuũ, hic verò vt ex reſpõſione Philippi eo certius appareat miraculũ. Ideo ſequitur: *Hoc autem dicebat tentans eum*, nõ quaſi ignorans, ſed vt defectus aliis oſtẽderetur, ſicut Gen. 22. Tentauit deus Abraham, ſcilicet vt eius obedientia aliis manifeſtaretur, propter quod ſequitur: *Ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus*, quia inquantum deus omnia cognouit ab æterno. Hebr. 4. Omnia nuda & aperta ſunt oculis eius. *Reſpondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt eis*, quaſi diceret: Pauperes ſumus, tantam pecuniam habere nõ poſſumus, & ſi haberemus nõ ſufficeret pro eorum refectione. Ideo ſubdit: *vt vnuſquiſque modicũ quid acciperet*. Alchuinus: Conſidera imperfectionẽ Philippi, non aſpiciebat ad virtutem eius qui de aqua vinum fecerat, nec alia ſigna. *Dicit ei vnus ex diſcipulis eius Andreas frater Simonis Petri*. Hic videtur habuiſſe reſpectum ad multiplica-

tionem panum factam per Heliſæum 4.Regum 4.vbi quidam detulerat ad Heliſæũ viginti panes hordeaceos quos præcepit apponi centum viris dicens: Hæc dicit dominus, comedent & ſupererit,quod & factum eſt.Ideo ſubdit:*Eſt puer vnus hic.* Iſte dicitur fuiſſe ſanctus Martialis,qui habet quinque panes hordeaceos & duos piſces. Chryſoſt.Conſidera eorum parſimoniā quòd vtebantur cibo iumentorum,& nō dixit eos habuiſſe carnes,ſed piſces,nec eorum copiam,ſed duos tantùm. Ideo ſpirituali cibo inhæſerunt in tantum quòd corporalem contempſerunt. Et ſubdit:*Sed hæc quid ſunt inter tantos*, quaſi dicat:Si multiplicarentur etiam eo modo quo per Heliſæum, adhuc eſſet valde modicum in hac multiplicatione. Dico tertio tangitur ſufficiens largitas diuini beneficij,dicens:*Facite homines diſcumbere*,id eſt ordinate ſedere ad manducandum, quaſi diceret:Cōſilium humanum ſubuenire non potuit, nec adiutorium præſtabat: vos confeſsi eſtis inopiam, ſed modò cognoſceris dei virtutem.*Erat autem fœnum multum in loco*.Theophilus:Fœnum dicitur herba viridis.Erat enim paſcha,quod quartadecima luna menſis aprilis celebratur,vbi terra germinat & arbores florent,& ſic erat locus aptus ad ſedendū.*Diſcubuerunt ergo viri numero quaſi quinque millia*, ſed in modum Hebraicum ſoli hic numerātur viri à viginti annis & ſuprà:& habetur Numeri. 1. Sed mulieres & pueri tacentur.Hoc autem dicit euangeliſta vt appareat maius miraculum.Conſidera hic obedientiam apoſtolorum.Nō dixerunt ad quid debent ſedere & vnde debent refici: ſed mandatum humiliter impleuerunt,ſperantes quòd qui parauerat olim menſam in deſerto:nunc etiā in ſolitudine turbas reficeret. *Accepit ergo Ieſus panes*.Sed diceres,quare nō creauit nouos panes. Reſpondetur quòd prima cauſa huius ſecundum Theophilum eſt vt confundat errorem Manichæi dicentis corporalem ſubſtantiam eſſe malam:quia à malo deo,id eſt diabolo ſit creata.Si creatura illa eſſet mala,nequaquā Chriſt⁹ qui eſt bonus mala multiplicaſſet. Quinque alias cauſas aſsignat Chryſo.Prima eſt, quia ideo creaturis vtitur ad miraculum ne viderētur eſſe alienæ ab eius ſapientia.Secūdò vt oſtendat ſe victualiū largitorē.Pſal.135. Qui dat eſcam omni carni. Tertio ideo panes multiplicat:vt oſtendat ſe eſſe eū qui in principio dixit, Germinet terra herbam virentem & facientem ſemen.Gen.1.Piſces verò multiplicat;vt probet ſe eſſe illū qui in principio omne animal aquatile produxit. Quarta ratio eſt vt

per

per hoc oſtendat ſe eſſe dominum terræ & maris. Quinta ratio eſt in exemplum: quòd ſi etiam pauca habemus: eo libenter indigentibus tribuamus. Thob. 4. Si multum tibi fuerit abundãter tribue: ſi exiguum tibi fuerit, libenter illud impartiri ſtude. Conſiderandum eſt, vt dicit Chryſ. quòd iuſsi apoſtoli dare quinque panes non murmurant dicentes: Vnde mitigabimus famem noſtram, ſed ſtatim obediunt. Deinde oſtendit quid egerit Chriſtus: *Cùm gratias egiſſet*. Gratias egit deo patri ſecundum naturã aſſumptã qui virtute deitatis eſt omnis gratiæ diſtributor. In hac autẽ gratiarũ actione primo Chriſtus ſuã humanitatẽ & paternã reuerentiam innuit. Secundò inde vt dicit Chry. erudit nos non prius tangere menſam donec gratias egerimus ei qui dat nobis cibũ in tẽpore opportuno. Sciẽdum eſt ꝙ alij tres euangeliſtæ omiſſa gratiarum actione dicunt quòd Chriſtus tria fecit quia reſpexit in cœlũ, deinde benedixit panes, & poſtea eos fregit. Quæ tria Ioannes breuiter cõplectens dixit: *Cùm gratias egiſſet diſtribuit*. reſpexit in cœlũ vt dicit Chry. Et quia credẽdũ erat Chriſtũ veniſſe à patre, facturus miraculum aſpexit in cœlũ, nõ propter indigẽtiam quaſi auxilio indigeret, quia patri in diuinitate æqualis erat ad operandum miracula. Benedixit panes. Benedictio autem dei ſecũdum Augu. nihil aliud eſt quàm diuerſorum bonorũ collatio & eorũdem multiplicatio. Sicut igitur in principio mũdi omnes creaturas benedicens, contulit illis naturalẽ virtutẽ vt ex ſeinuicẽ naturaliter multiplicarentur. Ita nũc quia multitudo panis erat mirabilis, neceſſaria fuit ſingularis benedictio. Et iſtã benedictionẽ Chriſtus aliquibꝰ verbis expreſsit quibꝰ & ſanctificauit & multiplicauit creaturã. Sed euangeliſtæ tacẽt illa verba, quia fortè ſecretè Chriſtus ea protulit. Hoc etiam, vt dicit Cyrillus, diſpenſatiuè pro nobis fecit vt diſcamus quòd in principio menſæ cũ frãgere debemus panem, debemus offerre & elicere ſuper ipſum benedictionẽ ſupernã: vt creatura ſanctificetur prius per verbũ dei & ſigno crucis. Nã propter hoc in homines diabolus ſibi vſurpauit poteſtatẽ in rebus iſtis corporalibus ordinatis ad neceſsitatẽ hominis: vt per eas ipſi homini noceat. Vnde Chryſ. ſuper Matt. Cauſa inquit, ſanctificandarũ eſcarũ hæc eſt: quoniã totus mundus in maligno poſitus eſt. Vnde etiã res corporales quæ ſunt magna pars mundi in maligno ſunt poſitæ. Conſequenter etiam infantes quando naſcuntur, quantũ ad carnem in maligno ſunt poſiti. Et ideo oportet res corporales

benedicere vt expellatur nocumentum quod venenum peccati præſtitit. Quod primo benedixerat, ad hoc facit exẽplũ ſancti Benedicti qui benedicens vas in quo erat venenum mixtum vino, ipſa benedictione facta vas confractũ eſt. Item exemplum ſanctimonialis quá obſedit diabolus lactucá cõmedentis prætermiſſa benedictione. Dicitur etiam quòd dominus panes benedictos fregit, vt fruſtatim primo diuiderentur. *& diſtribuit diſcumbentibus*. Hæc autem diſtributio per apoſtolos facta eſt. Vnde in Matthæo dicitur. Dedit diſcipulis panes, diſcipuli autem turbis: *Similiter ex piſcibus quantum volebat*. Vbi attendenda eſt abundantia cœleſtis beneficij. Quæritur quomodo iſta multiplicatio panum & piſcium facta fuerit. Ad hoc reſpondet Hylarius tertio de Trinitate, dicens: quòd nec ſenſus, nec viſus profectum tá conſpicabilis operationis aſſequitur. Eſt quod non erat, videtur quod nõ intelligitur: vnde ſolùm ſupereſt vt deus omnia poſſe credatur. Sed tunc vt dicit Hierony. Frágente domino panẽ facta eſt multiplicatio partiũ. Itẽ ſecundũ Chryſo. etiá ipſi panes augebantur in manibus diſcipulorũ miniſtrantium. Item ſecũdũ Hylarium. In manibus ſumentiũ & in menſa creſcebat panis ſubſtantia. Sed hoc videtur multũ mirabile ſecũdũ Hylariũ: quòd in manibus frangẽtium, nõ minueretur: ſed dato vno fragmẽto alterũ ſuccederet. Et dicendũ quòd non eſt dubium quin hoc fuit mirabile. ſed tamen deo nõ impoſsibile: quia nõ eſt impoſsibile apud deũ omne verbũ. Sed ſi adhuc diceres, vnde veniebant partes illius panis quæ ſuccedebát frágenti & diſtribuenti. Reſpondet Aug. dicens quòd eadem virtute qũa deus multiplicat ex paucis granis ſegetes, eadem poteſtate multiplicauit hos quinque panes & duos piſces. Nam illi quinque panes erant quaſi ſemina, non quidem terræ naſcẽtia: ſed ab eo qui terram fecit multiplicata. Sed diceres, Bene habeo cuius virtute hoc factum eſt. Sed ego quæro vnde productæ ſunt partes illæ huiuſmodi multiplicationis. Si dicatur quòd deus præexiſtentem materiam conuertit in ſubſtantiam panis, ſicut humor terreſtris conuertitur in ſubſtantiam carnis: tunc certè deus non ſatiauit illam multitudinem ex ſolis quinque panibus ſubſtantialiter: ſed magis ex altera ſubſtantia, quod videtur cõtrarium euágelio. Et ideo dicit magiſter in ſententiis lib. ſecundo di. 18. quòd illa ſubſtantia panis diuina virtute in ſe multiplicata eſt, ſine alicuius alterius additamẽto, quod quomodo fieri potuerit, excedit inueſtigationẽ humani intelle

tellectus, vt dicit Hylarius. Tertio de recollectione menſæ: *Vt autem impleti ſunt.* Pſal. 77. Manducauerunt & ſaturati ſunt nimis, & deſiderium eorum attulit eis. *Dixit diſcipulis ſuis: Colligite quæ ſuperauerant fragmenta ne pereant.* Quod ideo præcepit vt dicit Chryſo. ne phantaſia crederetur quod factum eſt: quia ex collectione fragmentorum magna apparet certitudo miraculi: *Ne pereant.* Non enim ſunt abiicienda quæ ſuperfluunt menſæ: ſed pauperibus eroganda. *Collegerunt ergo & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum.* Eſt autem cophinus corbus factus de iuncis vel foliis palmarum contextus ad ſeruilia opera. Cophinis enim dicit vt dicit Alchuinus ſeruilia implētur officia. *Ex quinque panibus & duobus piſcibus quæ ſuperfuerant iis qui manducauerant.* Vnde ſecundum Theophilum: Addiſcamus non eſſe tenaces in dādis eleemoſynis: quia deus abundātius tribuit. Quarto inde tangitur laus ſubſecuta diuinū beneficiū. Sed ſciēdū ꝙ nihil dignum deo poſſumus tribuere pro beneficiis acceptis. Primo quidem, quia omnia noſtra ipſius ſunt. 1. Paral. 29. Tua domine ſunt omnia: & quæ de manu tua accepimus dedimus tibi. Secūdo quia dicit. Pſal. 15. Bonorū meorū nō eges. Tertio quia eius beneficia excedūt noſtrā facultatē. Pſ. Quid retribuā domino pro omnibus quæ retribuit mihi. Sed tamen vult deus à creatura laudari, in quo non ipſi, ſed creaturæ proficit. Vnde attenditur quales reddere debent deo gratias homines refecti. Illi ergo homines cùm vidiſſent quod fecerat ſignum, vnde ipſius declarabatur omnipotentia dicebant laudando & glorificando: quia hic eſt verè propheta. Secundum Auguſtinū dicitur propheta qui dominus prophetarum eſt propter tria. Primo quidem, quia omnes prophetæ acceperūt de ſpiritu eius vt præuiderent futura. Ipſe verò in ſeipſo omnium habet cognitionem. Ioan. 16. Nunc ſcimus quia ſcis omnia. Secūdo quia Chriſti cognitio eſt æterna: prophetæ verò cognouerūt in tempore. Tertio quia omnis prophetia terminatur ad Chriſtum. Actu. 4. Huic omnes prophetæ teſtimonium perhibent de ſpiritu qui venturus eſt in mundum, ſcilicet ad redemptionē humani generis: & vt nos ad cœleſtia regna perducat, quod nobis præſtare dignetur, &c.

DE EODEM, ENARRATIO XLVIII.

Accepit Ieſus panes, &c. Ioannis ſexto.

Iſta dominica vocatur dominica de roſa triplici ratione. Prima eſt literalis quā ponit Innoc. lib. 3. Eſt enim quoddā con.

ſolatorium & creatorium populis continuo ieiuniis fatigatis. Dicit enim Cato: Interpone tuis interdum gaudia curis. Quod caret alterna requie durabile non eſt. Ideo dicit dictus Innocētius: Ne populus propter aſperitatem quadrageſimalis obſeruantiæ ſub continuo labore deficeret, in hac mediana dominica roſæ ſolatium interponitur vt anxietas tēperata melius ſufferatur. Secunda ratio ſpiritualis: in ipſa enim roſa ſunt tria. Eſt enim facta de auro: intus verò ponitur muſcus & balſamum. Et ideo ſignificat Chriſtum, in quo ſunt tres ſubſtantię, ſcilicet caro incorrupta, quæ ſignificatur per aurum. Anima odere omnium virtutum plena: quæ ſignificatur per muſcum, & diuinitas precioſiſsima, quæ ſignificatur per balſamū. Qui ergo vult potentiam quadrageſimalem leuiter ferre: debet hanc roſam in corde ſuo portare. Tertia ratio eſt moralis: per hoc enim datur intelligi, quia per ieiunium & per pœnitentiam vitiorum ſpinæ cōuertuntur in roſam virtutū: ita ꝙ qui prius erat libidinoſus efficitur caſtus, qui prius erat ſuperbus efficitur humilis & māſuetus. Qui prius erat guloſus efficitur ſobrius. Eſa. 35. In cubilibus in quibus prius dracones habitabant orietur viror calami & iunci &c. quia in cordibus peccatorum, in quibus prius habitabant dæmones per exercitia vitiorum: orietur per pœnitentiam viror virtutum. Secundo hæc dominica vocatur dominica de panibus, ex eo quòd Chriſtus quinq; millia hominum de quinque panibus ſatiauit. Sicut autem tunc ſatiauit illos de quinq; panibus corporaliter: ſic quotidie reficit fideles de quinque panibus ſpiritualiter. Primus eſt panis pœnitētialis: & iſte conficitur de tribus farinis, quarum vna tota eſt amara, alia eſt tota dulcis, tertia eſt dulcis & amara. Verus enim pœnitens debet habere timorem, amorem & ſpem. Timorem quidem debet habere de conſideratione pœnæ æternæ, & iſta farina eſt amara. Ezech. 12. Fili hominis panem tuum in conturbatione comede. Multum enim pœnitens debet timere & cōturbari, quādo conſiderat horribiles pœnas inferni. Iob 21. Quando recordatus fuero pertimeſco: & concutit carnem meā tremor. Secundo pœnitens debet habere amorē de cōſideratione cœleſtis gloriæ: & iſta farina tota eſt dulcis. Nihil eñ dulcius q̄ dei gloriam mente conſpicere, & ipſam conſiderare: Pſal. 30. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ domine, &c. De iſto pane dicitur Luc. 14. Beatus qui mādučabit panem in regno dei. Tertio pœnitens debet habere ſpem de conſideratione peccatorum & veniæ. Et

iſta farina dulcis & amara eſt. Amara quando conſiderat pecca torum mulititudinem. Eſa. 38. Recogitabo tibi omnes annos meos, in amaritidine animæ meæ. Dulcis quãdo habet ſpem de venia obtinenda. Prouer. 14. Cor quod nouit amaritudinẽ animæ ſuæ. Ecce amaritudo culpæ: in gaudio eius nõ miſcetur extraneus. Ecce gaudium pro venia. Secũdus eſt panis ſacramẽtalis, quem in feſto paſchæ recepturi ſumus. Et iſte panis fuit formatus in arca virginali, ſcilicet de farina æterna, i. de deitate ſempiterna. De farina antiqua, ſ. de carne ab Adã tracta: & de farina noua, i. anima de nouo creata. Iſte panis ſic formatus tripli ci igne fuit excoctus, ſ. igne amoris: de quo dicitur Luc. 12. Ignẽ veni mittere in terram: & quid volo niſi vt ardeat? Et iſto igne amoris ipſe fuit in flammatus: quia propter amorem noſtrum fuit paſſus. Ioan, 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet. &c. Similiter igne doloris fuit inflammatus. Thren. 1. O vos omnes qui tranſitis per viam: attendite & videte ſi eſt dolor, ſicut dolor meus. Et igne paſsionis Pſal. 16, Igne me examininaſti: & non eſt inuenta in me iniquitas. Idem Pſal, 101. Oſſa mea ſicut cremium aruerũt. Iſte panis fuit formatus, & ſic decoctus de quinque partibus vulnerum: & fuit inciſus, vt primum vulnus nos patri reconciliaret. Secundum cœleſtem ianuam aperiret. Tertium ruinam angelorum repararet Quartum ſanctos patres de limbo reduceret, Quintum dæmones ſubiugaret. Tertius panis eſt materialis, quem quotidie petimus in oratione dicentes: Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, Iſtum panem cum pauperibus debemus cõmunicare ſi volumus, quod noſtra ieiunia ſint deo grata. Vnde poſtquam dixit dominus. Eſai. 58. Nonne hoc eſt ieiunium quod egelit, ſubdit: Frange eſurienti panem tuum, &c. Dicit enim Petrus Rauen. quòd eleemoſyna eſt in ieiunio, ſicut oleum in lucerna, Sicut enim lucerna extinguitur, quando oleum deficit; ſic ieiunij meritũ perditur cum eleemoſyna ſubtrahitur. Gregorius: Talia ſunt ſine charitate noſtra ieiunia, qualis eſt ſine oleo lucerna accenſa: fumigare quidem & fœtere poteſt & lucere non poteſt. Et etiam ſicut ſol diei. Sicut enim ſol nubes excellit & glaciem diſſoluit: ſic eleemoſyna peccata extinguit. Eccleſiaſt. 3. Eleemoſyna enim patris non erit in obliuione. Et ſicut in ſereno glacies ſuluitur: ſic in eleemoſyna ſoluentur peccata noſtra. Eſt etiam eleemoſyna ieiunio, ſicut anima corpori. Sicut enim anima corpus viuificat: ſic eleemoſina ieiunium gratificat. Et ſicut

corpus moritur cum anima recedit, ſic ieiunij meritum perditur cùm eleemoſyna deficit. Quartus eſt panis infernalis qui conficitur ex peccatis. De quo pane dicitur. Prouerb. 13. Comedunt panem impietatis: & vinum iniquitatis bibũt. Nihil enim proderit abſtinere à cibo & pane materiali, cùm non abſtineatur ab ipſo pane peccati. Vnde dicitur. Eſa. 58. Nónne hoc eſt ieiunium quod elegi: ſolue faſciculos deprimentes. Quidã libri habent impietates colligantes, quia quidam ex mala cogitatione cadunt in delectationem, de delectatione in conſenſum, de conſenſu in opus, de opere in conſuetudinem, de conſuetudine in neceſsitatem peccandi. Hi habent etiam faſciculos peccatorum deprimentes: quia cùm deberent de iſto faſce peccatorum diminuere, ſemper volunt peccata peccatis addere. Legitur enĩ in Vitis patrũ quòd ſanctus Arſenius oſtẽdẽte ſibi angelo vidit tres viros, vnum qui falcem lignorum in nemore faciebat, & ſuper ſarcinam tanta ligna addebat donec ferre nõ poterat. Alius infundebat aquam in ciſternam perforatam quæ tota effluebat. Tertius quidem trabem non per longum, ſed in tranſuerſum in quandam eccleſiam ducere volebat. Expoſuit autẽ ei angelus hanc viſionem, quòd primi ſunt, qui peccata peccatis addunt cùm deberent diminuere. Eccle. 17. Precare coram domino, & minue offendicula. Secundi ſunt qui habent cor ſuũ per diuerſa crimina perforatum: ita quòd quæ opera de genere bonorum faciunt omnia perdunt. Aggæi primo. Qui merces congregauit miſit eas in ſaccum perforatum. Tertij ſunt ſuperbi qui nolunt ire rectè, ſed tranſuerſi: nec volunt ſe inclinare, ſed eleuare. Et ideo cùm porta ſit anguſta in domum cœleſtẽ intrare non poſſunt. Mat. 7. Quàm anguſta eſt via quæ ducit ad vitam. Quintus panis eſt cœleſtis, quem ſancti manducabunt in menſa cœleſti. Luc. 22. Et ego diſpono vobis, ſicut pater cœleſtis diſpoſuit mihi regnum, vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo. Ex quibus habetur quòd illud cõuiuium habebit miniſtrantis nobilitatem cùm dicit: Ego non alius, non angelus, non Petrus apoſtolus, non alius ſanctus, ſed ipſe Chriſtus. Eiuſdem 12. Amen dico vobis quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere: & tranſiens miniſtrabit illis. Habebit conuiuantium ordinabilitatem cùm dicit: diſpono, id eſt in diuerſis menſis pono: Nam in vna menſa erunt patriarchæ, in alia prophetæ, in alia apoſtoli, in alia martyres, in alia confeſſores, in alia virgines. Beata autem virgo habebit vnam menſam per

ſe à

ſe à dextris filij collocatam. Ioan.14. In domo patris mei manſiones multæ ſunt. Habebit etiam in illo conuiuio plenam ſatietatem: ideo dicitur. Vt edatis & bibatis. Cant.5. Comedite amici mei & bibite & inebriamini chariſsimi. Habebit menſæ nobilitatem: quia in eadem menſa ſedebunt cum deo. Ideo dicit ſuper menſam meá. Pſal.127. Filij tui ſicut nouellæ oliuarũ in circuitu menſæ tuę. Habebit loci amœnitatẽ. Ideo dicit, in regno meo. Nu.24. Quàm pulchra tabernacula tua Iacob & tẽtoria tua Iſrael, vt valles nemoroſę, vt horti iuxta fluuios irrigui.

DE EODEM, ENARRATIO XLIX.

Eſt puer hic vnus habens quinque panes hordeaceos, &c. Ioan.6.

PVer eſt Chriſtus à quo quinque panes habemus: videlicet naturæ, doctrinæ, pœnitentiæ, euchariſtiæ & gratiæ. Primus eſt corporalis. Secundus eſt doctrinalis. Tertius eſt pœnitentialis. Quartus eſt ſacramentalis. Quintus eſt ſpiritualis. De primo Geneſ.3. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. Pro iſto pane parum ſudant vſurarij & alij qui adulationibus & detractionibus & periuriis, imò & emptionibus & multis mendaciis victum acquirunt. Prouer.20. Suauis eſt homini panis mendacij: & poſtea implebitur os eius calculo, id eſt lapide ignito. Dicit gloſa: De iſto pane, ſcilicet corporali colliguntur fragmenta eleemoſynarum. Eſa.58. Frange eſurienti panem tuum, &c. Frange, ſ. eſurientibus in mundo. Tob.4. Panem tuum cum eſurientibus & egenis comede, &c. Et in purgatorio. Neemiæ 8. Mittite partes eis, qui non præparauerunt ſibi. Et in cœlo. Eſuriunt enim ſancti eleemoſynam, & alia bona opera noſtra. Et maxime Chriſtus. Mat.25. Eſuriui & dediſtis mihi manducare, &c. Gregorius: Ad tribuendum pigri non ſitis: quia hoc quod in terra iacenti porrigitis, ſedenti in cœlo datis. Sic habes quaſi trium ſportarum fragmenta. De ſecundo Eccle. Cibauit illum pane vitæ & intellectus, &c. Sicut autem perterfamilias eiicit eum de familia, qui otioſè comedit panem ſuum: ſic & Chriſtus. Otioſè autem comedit panem qui doctrinam intelligit & non facit. Contra quos Prouerb.31. Panem otioſa non comedit. Vide quomodo hordeaceus eſt qui non otioſè, ſed cum labore comedens eſt. Iſtius panis quaſi trium cophinorum fragmenta ſunt credendorum, fugiendorum, agendorum documenta. Vnde aliquando dictum eſt. Thren.4. Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Modo autem iſte panis frangitur paruis & magis plus quàm velint. De tertio dicit

Pſal. Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in menſura. Sed quia pœnitentia & auſtera vita ſæpe corrumpitur per fermentum vanæ laudis vel admixtę carnalitatis vel ſeruilis timoris, quando ſolùm timore gehennæ fit pœnitentia. Vnde dicitur Deute. 16. Septem diebus comedes abſque fermento afflictionis panem. Septem diebus, id eſt ſemper: omne enim tempus ſeptem voluitur diebus. De iſto pane fiunt fragmẽta cõtritionis, confeſsionis, & ſatisfactionis, quaſi trium ſportarum. Hunc panem dat dominus per prælatos pœnitentibus inducendo eos ad contritionem & iniungendo pœnitentiã. Pauci vero ſciunt frangere vel nolunt hunc panẽ. Hie. 16. Non frangent inter eos lugenti panem ad conſolationem ſuper mortuo. De quarto dicitur 1. ad Corint. 11. Quicunque manducauerit panem & biberit calicem domini indignè: reus erit coporis & ſanguinis domini. Timendũ eſt valde verbum hoc, vide ergo quomodo panis hordeaceus non ſolùm in dolore de memoria paſsionis Chriſti, ſed etiã in dolore de peccatis, quaſi agnus cũ lactucis comedendus eſt. Qui hunc panem non indignè vult comedere, debet ſicut ouicula manſuetè & innocenter viuere. Vnde de ouicula pauperis quam diues ſibi abſtulit dicitur. 2. Reg. 12. quòd erat de pane illius comedens, & de calice bibens. Pauper enim Chriſtus eſt qui paucas oues habet: diues eſt diabolus qui habet oues & boues vniuerſas, inſuper & pecora cãpi. Iſtius panis fragmẽta ſunt tres partes hoſtiæ fractæ. 1. Cor. 10. Panis quem frangimus nónne participatio corporis eſt? Dominus etiam hunc panem benedixit & fregit. Quid autem ſignant illæ tres patres dicitur in ſentẽtiis. Poſſumus etiam dicere quòd tres partes fiunt: quia hoc ſacrificiũ offeretur ad honorem ſanctorũ in cœlo, ad ſalutem viuorum in mundo: vnde ſacerdos dicit, vt illis proficiat ad honorem, nobis autem ad ſalutem ſempiternam. Et ad abſolutionem pœnarum in purgatorio: ideo dicitur notanter & ſanctorum & viuorum & mortuorum. De quinto dicitur Pſal. 103. Panis cor hominis confirmat. Iſtum panem timor, ſolicitudo facit hordeaceum. Bernar. Time cùm adſit gratia, time cùm abierit, time cùm denuò redierit. Sed quis vidit vnquam dormientem comedere: ſic tu niſi de ſomno ſurrexeris peccatorum, pane gratiæ non paſceris. Vnde bene dicitur. 2. Reg. 19. quòd angelus Heliam bis de ſomno excitauit vt comederet panem, in cuius fortitudine quadraginta diebus ambulauit. Excitatur homo bis: primo per timorẽ gehennæ,

hennæ ſecundo per amorẽ gloriæ. Iſtius panis fragmenta ſunt varia gratiarum dona. Luc. 24. Cognouerunt eum in fractione panis, &c. Quæ fragmenta per duodecim cophinos diuiduntur, vt plena ſint opera noſtra. Sine enim gratia dei non ſunt plena Apoca. 3. cap. Non inuenio opera tua plena coram deo meo.

DE EODEM, ENARRATIO L.

Eſt puer vnus hic habens quinq; panes hordeaceos. Ioan. 6. cap.

HOrdeacei panes ſignare poſſunt auſteras refectiones quas habet anima fidelis de doctrina legali, vel de pœnitentia medicinali, vel de diſciplina ſiue continentia ſenſuali, vel de pœna dominicali. Iſta enim licet hordeaceam habeant aſperitatem, reficiunt tamen animam & cõfortant. De primo Deute. 8. Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo quod egreditur de ore dei. Legitur Danie. 10. ꝙ Abac. intriuerat panes in alueolo, & ibat in campum vt ferret meſſoribus: quos tamen portauit Danieli ductu angelico in lacũ ſeptem leonum. Panũ intritio eſt ſcripturarum expoſitio in cordis alueolo. Malum autem eſt ſignum cùm infirmis abominatur panẽ. Iob 33. Abominabilis fit ei in vita ſua panis. Lacus eſt mundus, leones ſunt dæmones. 1. Pet. 5. Tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret. Septem leones ſunt vitiorum capitalium principes. Quicunque ergo in mundo eſt, ipſe in lacu leonum eſt. Sed nota quòd hic quinque panes doctrinæ legalis ſunt quinque verba, quibus tota comprehenditur ſcriptura. Quæ ſunt hæc: Crede, fuge, age, time, appete, crede in deum, fuge vitia, age bona, time ſupplicium, appete præmium. 1. Corinth. 14. In eccleſia volo quinque verba ſenſui meo loqui, vt & alios inſtruam quàm decem millia verborum in lingua. De ſecundo pſal. 41. Fuerũt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Augu. Da mihi domine in hoc exilio panem doloris & lachrymarum, quem eſurio ſuper omnem copiam delitiarum. Hic eſt panis qui per coruũ miniſtratur Heliæ in torrente Carith: ſicut legitur 3. Reg. 17. Torrens contritionem ſignat. Threno. 2. Deduc quaſi torrẽtem lachrymas per diem & noctem. Per coruum autem nigrum & clamoroſum ſignatur confeſsio peccatorum. Hic coruus figuratur. Gene. 8. Aperta oris feneſtra emittitur de arca conſtrata: & hic miniſtrat tibi panem refectionis pœnitentiæ ſedente te in torrente ploratus. Plora ergo ô peccator. Augu. Qui enim ſe cognoſcunt ſicut ſemper peccant ita ſemper plorãt: vitã enim ſuã quæ tota eſt tentatio ſuper terram plorant. Sed hic quinque

panes ſunt quinque partes pœnitentiæ,videlicet contritio,confeſsio,oratio,ieiunium,& eleemoſyna. De tertio ſignatum eſt Iudicũ 7. vbi legitur quòd panis ſubcinericius caſtra Madian ſubuertere per ſomnium videbatur.Caſtra Madian ſunt ſenſus noſtri,qui vtique Madianitæ ſunt quod interpretatur cõtradicentes:contradicunt enim frequenter rationi.Pſal.54.Vidi iniquitatem & contradictionem in ciuitate.Vnde in caſtris inimicorum habitant animæ noſtræ in ſenſibus conſtitutæ. Panis ex hordeo factus eſt rigor diſciplinæ & continentiæ ſenſus contradicentes cohibens. Eccleſia. 32. Panis & diſciplina & opus ſeruo,id eſt ſenſui vel corpori. Qui panis etiam ſubcinericius dicitur: quia per iugem recordationem noſtræ incinerationis futuræ ſenſus ab illicitis cohibemus.Sed hic nota quinque panes ſunt quinque ſenſuum diſciplinæ ſiue cõtinẽtiæ.Augu.Cõtinendus eſt animę appetitus à voluptate aurium & oculorum, à voluptate olfaciendi,tangendi & guſtandi. Tali continentia anima paſcitur & tanquam panibus confortatur. De quarto dicitur mulieri colligenti duo ligna.3.Regum 17.Fac de ipſa farinula ſubcinericium panem paruulum.Duo ligna crucem ſignant.Hiere.11.Mittamus lignum in panem eius,& eradamus eum de terra viuentium. Farina eſt granum contritum. Granum autẽ Chriſtus.Ioã.12.Niſi granum frumẽti cadens in terram mortuum fuerit,ipſum ſolùm manet: ſi autẽ mortuũ fuerit,multum fructum affert. Qui contritus eſt per paſsionem. Eſa.53.Attritus eſt propter ſcelera noſtra.Mulier ergo,id eſt eccleſia vel anima,colligens per fidem & deuotionem duo ligna crucis de farinula panem facit, quando de paſsione Chriſti ſe reficit.Panis iſte paruulus eſt:quia per paſsionem Chriſtus minutus & humiliatus eſt.Ad Philip.2. Humiliauit ſemetipſum, factus obediẽs vſque ad mortẽ.Subcinericius eſt quoque: quia ſub cinere amaræ paſsionis Chriſti memoriter coctus eſt.Pſal. 101.Cinerẽ tanquã panẽ manducabam. Sed nota ꝙ quinq; panes quinq; vulnera Chriſti ſunt quæ multũ reficiũt animã deuotã,qui nõ ſolùm ſunt animæ hordeacei per paſsionẽ:ſed etiã oleati mellici per deuotionẽ. Bernar. Foderunt manus eius, & pedes eius,& latus lãcea perforauerũt.Per has rimas licet mihi ſuggere mel,de petra,oleúmque de ſaxo duriſsimo. De omnibus his variis panibus intelligi poteſt, quod Dauid ad Abymelech dixit. 1. Reg. 16. Si quid habes ad manducandum, vel quinque panes da mihi,aut quicquid inueneris,&c.

DE

DE EODEM, ENARRATIO LI.

DE EPISTOLA,

Illa autem Hieruſalem quæ ſurſum eſt, libera eſt, quæ eſt mater noſtra. Ad Gallatas quarto.

QVando aliquis crucem tranſmarinam aſſumpſit,& propoſuit in terra ſancta remanere, valde libenter audit bona de terra illa,& magnum ſolatium in talibus verbis recipit.Sic multi noſtrũ crucem pœnitentiæ aſſumpſerunt in hac quadrageſima,proponentes ire in illam cœleſtem Hieruſalem. Tales enim ſunt verè peregrini:ſingulis enim diebus poſt aſſumptionem pœnitentiæ dietam vnam fecerunt peregrinationis ſuæ. Hæc peregrinatio in hoc eſt excellentior aliis: quia propter hanc fiunt aliæ.Et ſi hæc non fiat,aliæ parum valent.Beati ſunt illi qui iam aſſumpſerunt ſi perſeuerãt:væ autem illis qui nõdum aſſumpſerunt, cùm tamen rex cœli hoc tempore crucem aſſumpſit.Ioan.19.Baiulans ſibi crucem exiuit in eum qui dicitur caluariæ locum. Et nullum reputat de familia ſua niſi qui illam crucem aſſumit. Matthæi 10.Qui non accipit crucem ſuam & ſequitur me,non eſt me dignus. Eccleſia autem ad ſolatium eorum,qui iam pœnitentiæ crucem ceperunt,& ad prouocandum eos, qui nondum aſſumpſerunt, vt aſſumant commendat cœleſtem Hieruſalem,dicens: *Illa autem quæ ſurſum eſt Hieruſalem.* Hodie appropinquat nuntius de cœleſti Hieruſalem,id eſt apoſtolus & nuntiat bona,ſcilicet quòd Hieruſalem libera eſt & mater noſtra,id eſt regio & patria. Quia naturaliter quilibet diligit & deſiderat patriam ſuam. Et ſic nos cœleſtem patriam.Auguſti. Feciſti nos domine ad te inquietum eſt cor noſtrum donec requieſcat in te. Hebræ.13. Non habemus hic manentem ciuitatem,ſed futuram quam inquirimus.Ideo non deſideremus diu viuere in hoc mundo: quod figuratur Geneſ.28.Iſaac ait ad Iacob: Noli accipere coniugem de filiabus Chanaan, ſed vade in domum Batuelis patris & matris tuæ,& accipe tibi inde vxorem de filiabus Laban.Spiritualiter, Laban interpretatur candidatio & ſignificat deum: hic habet duas filias Rachel & Lyam,id eſt gratiam & gloriam. Pſal. 83. Gratiam & gloriam dabit dominus,gloriam videlicet per cõtemplationem.Fortunatus in homilia: Nequaquam deus ſe animæ applicaret,niſi ſe in contemplatione erigeret: ideo ſume crucem pœnitentiæ. In ſumma verborum epiſtolæ huius duo innuuntur. Primo ponit ſenſum hiſtoricum & literalem, ibi.

Fratres ſcriptũ eſt. Secũdo ſubdit ſenſum allegoricũ, myſticum ſeu ſpiritualem, ibi: *quæ ſunt per allegoriam dicta.* De Primo dicit: *Fratres ſcriptum eſt*, ſcilicet. Gen. 16. & 31. *Quoniam Abraham duos filios habuit.* ſ. Iſmaëlem & Iſaac. Sed diceres, tamen habuit plures quã duos: vt patet Gen. 25. ergo hoc eſt inſufficienter dictũ. Reſpondetur, verũ eſt: plures habuit quã duos, ſed illi duo fuerunt principales quos ſcriptura cõmemorat propter figurã ſequẽtem, ſ. electorũ & reproborum, qui per illos figurantur. Ideo ſubdit: *Vnum*, ſcilicet Iſmaëlem: *de ancilla.* ſ. de Agar, quæ fuit ancilla Saræ. Gene, 15. *Et vnum de libera*, id eſt de Sara, ſcilicet Iſaac. Nam Sara erat libera: quia neptis Abrahã & filia fratris ſui. Sed diceres, quare Abraham habuit duas vxores: cùm hoc ſit contra legem naturæ & contra primam inſtitutionem coniugij? Reſpondet magiſter in quarta diſt. 33. pro varietate temporum varia inuenitur diſpoſitio conditoris. Primo fratres ſororibus ſunt iũcti, poſt hoc ſed cognatis iuncti, poſt hæc penè omnes falſis diis adhæſerunt: & paucis permanentibus in vera fide, conſultum eſt à deo plures vni coniungere ne cultus dei deficeret. Augu. Antiquis patribus illud non erat peccatũ, quia non gratia laſciuiendi ſed gignendi fecerunt. Sed diceres, Hoc etiam faciam. Reſpondetur non, quia tunc non erat contra præceptum vt modò. Etiam reſpondetur quòd deus ex rationabili cauſa diſpenſauit cùm antiquis patribus ante legem & poſt legem: & hoc propter multiplicationem prolis ad cultum dei ædificãdæ: erant enim tunc pauci fideles. *Sed qui de ancilla*, id eſt Iſmaël ſecundum carnem natus eſt, id eſt ſecundum legem propagationis ſine vlla promiſsione de ipſo facta & abſque vllo miraculo. Sicut patet Gene. 16. Poterat enim Agar iuuencula naturaliter concipere de Abraham ſene. *Qui autẽ de libera*: ſupple natus eſt, ſcilicet Iſaac *per repromiſsionem*, ſcilicet diuinam à deo factam, & cum diuino miraculo: quia pater centum annorum erat & mater nonaginta: vt patet Gene. 18. Sed diceres, quare apoſtolus dicit tantùm Iſaac per repromiſsionem natum: cùm etiam legimus promiſsionem eſſe factam de Iſmaële, quia in Gene. 16. dicitur: Cùm Agar eſſet in deſerto Sur, tunc apparuit ei angelus domini, dicens: Agar ancilla Saræ vnde venis aut quò vadis? Quæ reſpondit: A facie Saræ dominæ meæ ego fugio. Cui angelus: Reuertere, inquit, ad dominam tuam, & humiliare ſub manu illius. Et rurſum multiplicans, inquit, multiplicabo ſemen tuum. Ecce paries filium, & vocabis

bis nomen eius Iſmaël. Hic erit homo ferus, manus eius contra omnes,& manus omnium contra eum. Reſpondetur quòd iſta promiſsio quando facta eſt tunc iam Iſmaël erat conceptus,promiſsio verò Iſaac facta eſt antequam conciperetur:vt patet ex verbis angeli poſitis in Gen.18.cap.Et ſic apparet Iſaac non ſecundum conſuetudinẽ humanæ naturæ eſſe natũ, ſed per repromiſsionem ex long æuo patre & vetula matre nonagenaria.Dixi ſecũdo ſubdit ſenſum allegoricũ ſeu ſpiritualẽ, dicẽs, *Quæ ſunt per allegoricam dicta*,id eſt per ſenſum alterũ quàm verba ſonare videntur.Vnde allegoria eſt quando ex vno aliud intelligitur.Vbi nota quòd quadruplex eſt ſenſus ſacræ ſcripturæ.Primus hiſtoricus quando factum narratur ſicut eſt:vt dicit Iſido.in lib.etymo. Hiſtoria eſt narratio rei geſtæ. Tropologicus ſenſus eſt,cùm per hæc quæ facta ſunt aliqua facienda monſtrantur. Allegoricus eſt cùm per id quod factum eſt aliquod futurum intelligitur.Sed anagogicus ſecundum Augu.eſt, per quem de ſupernis & æternis tractatur. Verbi gratia, hiſtoricè Hieruſalem eſt ciuitas terrena. Tropologicè eſt anima ſancta. Allegoricè militans eccleſia. Anagogicè æterna patria. Hæc enim,ſ. libera & ancilla ſunt, id eſt ſignificant duo teſtamenta. Abraham enim qui interpretatur pater multarum gentium,ſignificat deum:qui de duobus teſtamentis quaſi de duabus vxoribus duos populos, ſcilicet Iudaicum & gentilem, quaſi duos filios generauit.*Vnum quidem in monte Syna*,ſupple dedit, ſcilicet vetus,vt patet Exod.19.& 20. *In ſeruitutem generans*, ſcilicet populum Iudaicum,qui timore pœnæ deo ſeruiérat,& promiſſione temporalium per occaſionem. Quæ,id eſt cuius teſtamẽti veteris figura eſt Agar,id eſt ſignificatur per Agar. Syna enim mons, id eſt vetus teſtamentum datum in monte Syna, eſt in Arabia,ſcilicet minori,id eſt in humilitate & afflictione, quia humiliabat & affligebat homines. Nam Arabia interpretatur humilitas & afflictio. *Qui mons*,i.teſtamentũ datũ,*coniunctus eſt*, i.per omnia ſimilis eſt ei quæ nũc eſt Hieruſalẽ,i.ſynagoge vel Iudaico populo. Nã ſicut vetus teſtamẽtum pœnas minabatur & temporalia promittebat:ita populus Iudaicus timore pœnæ & amore temporalium ſeruiebat.*Et ſeruit cùm filiis ſuis*, i. proſelitis qui timore pœnæ ſeruiunt legi.Ex his patet quòd lex vetus nõ eſt ſeruãda.Tũ quia in ſeruitute generat,tũ quia timore pœnæ homines humiliat,tũ quia à regno dei alienat,& propter tẽporalia ſeruire faciebat, tũ quia carnalibus obſeruãtiis affli-

gebat. Tunc ſubdit: *Illa autem Hieruſalem*, id eſt eccleſia de gentibus congregata, quæ ſurſum eſt, ſcilicet per affectionē vel ſpem cœleſtium. ad Philip. 3. Conuerſatio noſtra in cęlis eſt. Nam eccleſia partim regnat cum Chriſto, & partim adhuc peregrinatur in terris, ſcilicet corpore deorſum, mente ſurſum. Hæc libera eſt quia non ex timore ſed ex amore ſeruit, non propter temporalia, ſed propter cœleſtia bona. *Quæ eſt mater noſtra*, id eſt omnium credentium. Et eccleſia ſignificatur per Saram. Nam Sara interpretatur carbo. In carbone autem eſt calor & ſplendor: & ſic in eccleſia feruor charitatis & ſplendor honeſtatis. Tropologicè Hieruſalem eſt anima. Primo quia ſurſum debet eſſe per affectionem & amorem, non deorſum: ſed ſurſum eleuata in ſpiritualibus & cœleſtibus. Colloſſ. 3. Quæ ſurſum ſunt quærite, &c. Et hoc oſtendit natura hominis quia erectus eſt. Aug. Non diſcrepet cor tuum à facie tua, vt facies tua ſurſum: cor autem deorſum. Sciendū tria alleuiāt animam ſurſum. Primum pœnitētia: quia naturaliter leue aſcendit, & hoc facit pœnitentia. Euſeb. Vnuſquiſq; fidelium confeſsione facta ſentit ſe naturaliter leuiatum. Ratio, quia peccatum grauat. Pſal. 37. Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput, &c. Secundū eſt eleemoſyna. Ratio, quia ea quæ ſunt puriora ſurſum ſituantur, impura deorſum. Prouer. 15. Cœlum ſurſū, terra deorſum. Sed eleemoſyna purificat. Luc. 11. Date eleemoſynam & omnia mūda ſunt vobis. In ſeipſo mundat à culpa. Eccle. 30. Miſerere animæ tuæ, placens deo. Iſidorus: Quid prodeſt alium paſcere, ſi tamē propria anima pereat fame? In proximo delet à pœna. Tertium eſt orationis inſtantia. Damaſce. Oratio eſt mentis in deum eleuatio, ſcilicet quando eſt feruens. Pſal. 140. Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo. Secundo Hieruſalem interpretatur pacifica: & ſic anima debet eſſe pacifica. Primo cum deo, ſed non ſic peccatores ſunt pacifici. Iſaiæ 48. Non eſt pax impiis dicit dominus. Quia vbi odium ibi non eſt pax. Eccleſiaſtici 12. Altiſsimus odio habet peccatores. Secundo in ſeipſo, & ſic non ſunt pacifici peccatores. Pſal. 37. Non eſt pax oſsibus meis à facie peccatorum meorum, ſcilicet in conſcientia. Prouerb. 25. Tecta perſtillantia in die frigoris, & litigioſa mulier comparantur. Sed boni. Pſalm. Pax multa diligentibus legem tuam. Tertio cum proximo. Rom. 12. Si fieri poteſt cum omnibus hominibus pacem habentes: quia aliquādo non poteſt pax fieri cum malis, ſed bellum propter deum. Matth. 10. Non veni

mittere

mittere pacem ſed gladiũ.Pacem,ſ.cum malis.Augu. ad Boni, facium: Bellum excitatur aduerſus malos vt pax acquiratur. Ideo dicit Apoſtolus: Quantum ex vobis eſt, ad oſtendendum quòd debet eſſe in præparatione animi, vt homo ſit paratus ex parte ſua habere pacem cum proximo ſi expedit. Vel dicit quantum ex vobis eſt,ad oſtendendum quòd debeat eſſe ſpontanea & non coacta:vt quis coactus vel timore alicuius mali eminentis pacẽ ſeruet. Auguſt.in lib.de Ciuitate dei: Pax eſt hominum ordinata concordia. Tertio dicitur libera,& ſic anima. Primo à peccati infirmitate. ad Roma. 6. Liberati à peccato ſerui facti eſtis iuſtitiæ. Peccatum eſt ſicut infirmitas grauiſsima quæ tollit ſenſum,guſtum & ſpiritum. Vnde etiam aliquando infirmitas facit aliquem fatuum & ſic peccatũ : vnde peccatores fatuis pueris comparantur. Grego. Quid inſanius quàm pro modica delectatione carnis ſe obligare æternis ſuppliciis? Prouerbio. 1. Vſquequo paruuli digitis infantiã,& ſtulti ea quæ ſibi ſunt noxia cupiãt? Quarto debet eſſe fructifera, quia mater noſtra eſt. Ad modũ enim matris debet cõcipere bonũ propoſitũ & parare opus bonũ. Anagogicè per Hieruſalẽ quæ ſurſum eſt, intelligitur æterna patria. In hoc quòd dicit ſurſum eſt cõmendat eã à ſitu,& verè eſt ſurſum:quia in cœlo empyreo. In hoc quòd vocat eam Hieruſalem cõmendat eã à pace. Interpretatur enim Hieruſalẽ pacifica vel viſio pacis. In hoc quòd vocat eam liberam notat eius nobilitatẽ. In hoc quòd dicit eam eſſe matrem noſtrã oſtendit eius charitatẽ ad nos,eo quòd multum debemus de ea ſperare & eam amare. Circa primũ nota circa hoc quod aliqua ciuitas in alto eſt ſita,ſolent tria bona ſequi. Primũ eſt mũditia quam conſtat eſſe in ea. Vnde Apoc.21. Nihil coinquinatũ intrabit in eã. Zachar. 9. Replebuntur electi quaſi phialæ in domo domini. Secundum eſt ſanitas quam conſtat eſſe in ciuitate illa:nullus enim ibi infirmatur vel moritur. Apoc.21. ca. Mors enim vltra nõ erit,neque luctus,neque clamor, neq; dolor erit vltra. Tertium eſt ſecuritas:non enim patet acceſſus hoſtiũ quãdo ciuitas eſt ſita in loco alto. Securiſsima eſt ciuitas iſta. Nam in mundo iſto non eſt ſecuritas. Boni enim timent ne bonitatẽ ſuam perdant. Iob 10. Verebar omnia opera mea ſciens quòd non parceres delinquenti. Mali trepidant vbi non eſt timor. Auguſt. Timent illud quod non oportet,amant quod non decet, vané dolent & vanius gaudent. Ideo ad Colloſſenſ. 3. capit. Quæ ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt in dextera dei

ſedens:quæ ſurſum ſunt ſapite,non quæ ſuper terram. Circa ſecundum:Aeterna patria dicitur Hieruſalem , id eſt viſio pacis. Juxta illud Iſaiæ 32.Sedebit enim populus meus in pulchritudine pacis,& in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta. In mundo iſto non eſt perfecta pax de malis. Hoc patet Iſaiæ 48. Nō eſt pax impiis dicit dominus.In bonis videtur eſſe pax.Pſal. Pax multa diligentibus legem tuam. Sed ſecundum veritatem non eſt illis perfecta pax.Quomodo enim aliquis habet pacem in domo ſua qui malam habet vxorem,& quinque filios querulosos qui nunquàm ſatiantur?Mala vxor caro eſt quæ litem & bellum habet cum ſpiritu.Vnde Rom.7.capi.Video aliam legē in membris meis repugnantem legi mētis meæ.Et ad Gallath. 5.Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. Quinque filij queruloſi ſunt quinque ſenſus.Eccle.1. Non ſatiatur oculus viſu , nec auris auditu impletur.Sic ergo in nobis pacem non habemus. Ad proximos etiam non habemus pacem perfectè, cùm multa in eis videmus vnde perturbamur. Cum deo etiam non habemus perfectè pacem:quia eum frequenter offendimus: & quia multa fiunt ab eo quæ nobis non placent. Sed in ſuperna Hieruſalē erit pax hæc triplex perfectè:quia voluntati dei in nullo diſcordabimus,& nihil diſplicebit nobis in illa ſancta ſocietate. Et corporibus noſtris dānabitur perfectè.Pſalmo trigeſimoſexto: Et delectabuntur in multitudine Pacis , Circa tertiū nota eius nobilitatem,cùm dicit,*libera eſt*. Nota in ſuperna Hieruſalem multiplex eſt libertas. Prima à ſeruitute tyrannica. Chriſtus enim qui verè deus eſt, ibi ſe habet vt ſponſus & amicus. Ioan. 15.Iam non dicam vos ſeruos ſed amicos.Secunda libertas erit à ſeruitute peccati,quia ibi erit annus iubileus perpetuus quātum ad electos. In anno enim iubileo omnia libere dimittebātur:vt habetur Leuit.25.Tertia libertas erit à carcere corporis, qui carcer adeò ſordidus eſt , vt per feneſtras lutum exeat. De quo carcere Romanorum ſeptimo : Quis me liberabit de corpore mortis huius? Pſalmus: Educ de carcere animam meam. Quarta libertas erit à miſeria huius exilij. Apocal.21.Abſterget deus omnem lachrymam ab oculis ſanctorū. Circa quartum in hoc quòd dicit,Mater noſtra eſt,oſtendit nobis quòd ciues huius ciuitatis Hieruſalem nos ideo amant vt à nobis amari debeant.Mater enim amat & amatur:amat enim filios ſuos, quia carè comparauit eos.Filij etiam amant matrem ea de cauſa: quia multa paſſa eſt pro eis. Thobi. 4. Honorem habebis

matri

matri tuæ omnibus diebus vitæ eius. Memor enim eſſe debes quæ & quanta paſſa eſt pro te in vtero ſuo. Sic ſancti qui ſunt in ſuperna Hieruſalē multa paſsi ſunt pro peccatoribus. Non tantum dolorē paſſa eſt mater tua pro te quantū Chriſtus in cruce. Multùm enim paſſus eſt Paulus & Petrus, & alij ſancti pro peccatoribus. Zelus enim quem habebāt circa circunciſionem peccatorū eos occidit. Ideo multum ſunt diligendi ab his qui ſunt in eccleſia militante. Et feſta eorum debent in magna reuerentia laudari. Et magnam fiduciam habere debent ad eos ſicut filia in matre. Quia apoſtoli & ſancti martyres, atque prædicatores qui nos præceſſerunt, ipſi prægenuerunt nos in fide Chriſti ſua doctrina, & ſuis ſcriptis atque exemplis. De qua generatione dicit Apoſtolus ipſis Corinth. 1. ad Corinth. 4. Per euangelium vos genui. Ideo ſubdit: *Lætare ſterilis quæ non paris*, id eſt peccator qui nō parebis filios bonorum operum, quaſi diceret: Quia nunc eſt tempus gratiæ & pœnitentiæ. Erumpe & clama, ſcilicet in gaudium & præ nimia iucunditate. Pro quo ſciēdū, hæc Dominica vocatur Dominica lætitiæ. Ideo totum officium miſſæ incitat ad lætitiam: quod patet primo per introitum: Lætare Hieruſalem, &c. Iſaiæ vltimo: Sicut enim pater ducens filios per deſertum veniens in medium montis dicit: Lætamini quia ſumus in medio. Et ſic deus pater hodie in toto officio. Reuera lætandum. Iſidor. de ſummo bono: Qui futuræ vitæ præmia diligenter cogitat, omnia mala æquanimiter tolerat. Nota multa genera hominum lætantur. Primo captiui in carcere de liberatione. Et ſic nos. Iſaiæ quinquageſimo quinto: In lætitia egrediemini & cum pace deducemini, ſcilicet de captiuitate Babylonica. Et hoc figuratur in tribus dominicis præcedentibus, vbi agitur de vexatione diabolica. Et ſic nunc ſumus liberati. Nā vitulus ligatus ſalit cùm ſoluitur. Pſal. 106. Eduxit eos de tenebris & vmbra mortis: & vincula eorum dirupit. Secundo lætantur errantes de cognitione viæ, & cæci de illuminatione, & ſic nos. Sapient. 5. Errauimus à via veritatis, &c. primæ Petri ſecundo: Eratis ſicut oues errantes, ſed conuerſi nunc eſtis ad paſtorem & epiſcopum animarum veſtrarum. Et cæci illuminati ſunt. Pſal. 96. Lux orta eſt iuſto & rectis corde lætitia. Tertio pauperes lætantur de inuentione pecuniæ & burſę, & ſic de aliis. Et ſic nos inuenimus theſaurū ſcientiæ & ſapiētiæ. Pſal. Videāt pauperes & lætētur: quęrite dn̄m & viuet anima veſtra. Verè peccatores ſunt pauperes. Eccl. 9. Qui in vno peccat

multa bona perdet.Matth.12. Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro,id eſt filio dei in carne abſcõdito, &c. Quarto quãdo ſterilitas ceſſauit,& ſic nos in epiſtola ad Gal.4. *Letare filia quæ non paris*.Lucæ 1. Amici gaudebant cum Elizabeth:quia ſuſtulit opprobriũ in Iſraël.Quinto,quando peſtilentia ceſſauit.Hierem.9.Mors intrauit per feneſtras noſtras,ſcilicet ſenſum.Luc.15.Epulari & gaudere oportet, quia frater tuus hic mortuus erat,&c.Ideo hodie mors expellitur.Sexto, quãdo ſeruus à malo ſeruitio ad bonum venit lætatur,& ſic nos Ioan. 8.Qui facit peccatũ ſeruus eſt peccati.2.Petri 2.A quo quis ſuperatur huius & ſeruus eſt.Sed tunc habemus bonum ſeruitium. Pſal.Iubilate deo omnis terra:ſeruite domino in lętitia.Figuratur Matt.ſecũdo.Reges giuiſi ſunt de inuẽtione ſtellæ perditæ.

DE EODEM, ENARRATIO LII.

DE EVANGELIO.

Hic eſt verè propheta. Ioan.6.

ISTI homines quinque panum miraculo illuminati, veritatẽ cognoſcunt & dicunt: Hic eſt verè propheta. Attende quòd dicũt verè.Et iuxta hoc attendendum eſt quòd ſacra ſcripsura ſub atteſtatione veritatis nobis inſinuat humanam fragilitatẽ, angelicã charitatem, diuinam autoritatem, diabolicã importuntiatẽ.De primo Eſaiæ 40.Verè fœnum eſt populus,exiccatũ eſt fœnum & cecidit flos, id eſt pulchritudo carnis vel gloria mundana.O quàm miſerabile eſt, hodie homo per tranſitoriã vitam vireſcit,cras per mortẽ vel adhuc hodie ſicut fœnum areſcit.Mat.6.Si fœnum agri quod hodie eſt,cras in clibanũ mittitur:deus ſic veſtit &c. Vbi ergo eſt flos impiorum temporalis, quãdo quaſi fœnum aridum mittẽtur in clibanum ignis.Aug. Florẽt in ſeculo,areſcunt in iudicio,& poſt ariditatem in ignẽ mittentur.O domine deus ſi fœnũ eſt homo: ergo cibus eſt iumentorum.Certè ſic.Peccator enim cibus dæmonum ſpiritualiter eſt.Iob.40.Ecce Behemoth quem fecit tecum fœnũ quaſi bos comedet.Behemoth eſt diabolus:quia interpretatur animal aut beſtia.Pſal.73.Ne tradas beſtiis animas confitentium tibi. De ſecundo Actu.12.Nũc ſcio verè quia miſit dominus angelũ ſuũ & eripuit me de manu Herodis.Herodes eſt diabol9 de cui9 manu frequenter nos eripit angelus.Pſal.33. Immittet angelus domini in circuitu timentium eum & eripiet eos. Verè autem eripit nos in morte dum per angelum de carcere huius mundi educimur.Luc.16.Factum eſt autẽ vt moreretur mendicus & portaretur

portaretur ab angelis in ſinū Abrahæ. Tunc per angelū primā & ſecundam cuſtodiam dæmonum euadimus. Primam quam habent contra venientes. Secundam quam habent contra decedentes. Pſal. 141. Educ de cuſtodia animam meam, &c. His tranſitis porta ferrea id eſt aditus cœli vltro aperitur. Ferrea dicitur propter firmitatē. Pſal. 147. Quoniā confortauit ſeras portarum tuarū. Augu. Hieruſalem ſecura eſto, ſecurè lauda, ſine fine lauda, fortiter clauſæ ſunt protæ tuæ, nō exit amicus, non intrat inimicus. De tertio dicitur. *Hic eſt verè propheta*. Mirabātur de poteſtate quam faciebat in quinque panibus, & non mirantur homines, de poteſtate quam adhuc hodie dominus oſtendit in omnibus panibus mundi quos de paucis granis multiplicat. Poſſunt etiā quinque panes hordeacei quinque partes pœnitentiæ ſignare quæ ſunt contritio, confeſsio, ieiunium, oratio, eleemoſyna, quibus animæ noſtræ optimè confortātur. Figuratur. 3. Reg. 19. vbi dicitur: Angelus oſtendit Heliæ ſubcinericium panē & vas aquæ, de quo comedens & bibēs ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus vſq; ad montē dei Oreb. Panis ſubcinericius pœnitentiā ſignificat. Pœnitentes enim in cinere pœnitere ſolent. Luc. 2. Olim in cinere & cilicio ſedentes pœniterent. Et quia pœnitētia cum lachrymis fieri debet, ideo vas aquæ ad caput oſtenditur. Hier. 19. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontē lachrymarum. & plorabo die ac nocte. Quadraginta ſunt quater decē, quadraginta ergo dies ſignificant totum tempus quo ſecundum legem quatuor euangeliſtarum & decē mandatorū bene viuendo ambulare debemus vſq; ad montem cœleſtis patriæ. Oreb enim mēſa interpretatur. Luc. 22. Ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnū, vt edatis & bibatis ſuper mēſam, &c. De quarto Eſa. 37. Verè enim domine deſertas fecerūt reges Aſſyriorū terras: & deos earū dederūt igni. Reges iniquorū ſunt dæmones. Iob. 41. Ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. Terra ſignat eccleſias Chriſti quę ſunt plures particulares: licet vna ſit vniuerſalis. Sed qui ſunt dij: deus bonus eſt, potens eſt, ſapiens eſt. Boni ergo & potentes & ſapientes per deos figurantur. Pſal. 81. Ego dixi dij eſtis, &c. Exod. 7. Ecce conſtitui te deū Pharaonis. Diabolus quoque ait Gene. 3. Eritis ſicut dij, &c. Benard. O maligne, ô maliuole, ad quid eis ſimilitudo huius vitæ & ſcientiæ profuit. Certè ſunt ſicut dij recti, iuſti & veraces. Tales deos ſæpe dæmones igne iniquitatis ſuccendunt. Legitur

quod Chaldæi ignem pro deo colentes per hoc deũ ſuum potẽtiſsimũ probauerunt,quòd omnes alios deos conſumeret.Deinde alia gens idolum ſuum aqua impleuit,& foramina parua in ipſo faciens cera obſtruxit:& ſic aqua erũpens ignem extinxit. Sic nos aqua gratiæ & contritionis impleti extinguere debemus ignem vitiorum per foramina lachrymãtium oculorum. Greg. Extinguamus fletibus peccata:& dignis pœnitentiæ fructibus vt per culpas tempora indulta non pereant.

FERIA II. ENARRATIO LIII.

Nolite facere domum patris mei,domum negotiationis. Ioan.2. Matth.21.Marc.11.& Luc.19.

Peregrini & mendici ſolent peteré eleemoſynam in honore illorum ſanctorum quorum liminia frequentant,& in quibus nominibus ſperant exaudiri. Spiritualiter. Et ſic nos mendici.Pſal.85.Quoniam inops & pauper ſum ego.Et Pſal.38. Peregrinus ſum apud te ſicut omnes patres mei. Ergo quicquid debemus habere,debemus petere à deo.1.ad Corint.4.Quid habes quod non accepiſti à deo,quaſi diceret nihil.Ergo debemus petere in nomine illius in quo ſperamus exaudiri,ſcilicet in nomine Ieſu:Ioan.16. Quicquid petieritis in nomine meo fiet vobis. Act.4. Non eſt nomen ſub cœlo datum hominibus in quo oporteat nos ſaluos fieri,&c. Quod conſiderauit Dauid,dicens: Propter nomen tuum domine propitiaberis peccato meo,multũ eſt enim.Pſal.24. Et ſic petit eccleſia hodie:Deus in nomine tuo ſaluum me fac : & in virtute tua iudica me. Exaudi deus orationem meam.Pſ.53. Nota hunc pſalmum fecit Dauid cùm fugit à facie Saül.1.Reg.23.Et in deſertum Ziph. Tunc Ziphæi venerunt ad Saül,dicentes:Dauid ecce latitat apud nos in colle Achile.ecce nunc veni,& ſicut deſiderauit anima tua vt deſcenderes deſcẽde:noſtrum autem erit, vt tradamus eum in manus tũas.Dixitq; Saül:Benedicti vos à domino,quia doluiſtis vicem meam.Abite ergo oro , & diligentius præparate & curioſius agite,& conſiderate locum vbi ſit pes eius velociter : vel quis viderit eum ibi vbi dixiſtis, & reuertimini ad me vt vadã ad rem certam vobiſcum,quòd etiam ſi in terrã ſe obſtruxerit,peſcrutabor eum in cunctis millibus Iuda. At illi ſurgentes abierunt in Ziphante Saül,& Saül poſt eos:& nuntiatum eſt Dauid,& fugit in deſertum Maon,& fecit pſalmum iſtum in fuga.Item peregrini etiam ſolent accedere talia loca vbi inueniunt perſonas eis eleemoſynas præſtantes.Et ſic nos debemus petere in loco,

ſcilic

ſcilicet vbi deus ſit, ſ. in templo. Pſal. 10. Dominus in templo ſan cto ſuo. & ſic inuenit eum mater eius. Luc. 2. Ibi debemus eum petere. Et ſic Salomon. Prouer. 30. Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi, tribue tantùm victui meo neceſſaria. Et ſic facit eccleſia in collecta: Præſta quæſumus omnipotens deus, vt obſeruationes ſacras annua deuotione recolentes & corpore tibi placeamus & mente. Licet deus vbiq; ſit, tamen ſpecialiter promiſit nos exaudire in templo: & ſic Salomon petiit ſapientiam & exauditus eſt, vt patet in epiſtola. 3. Reg. 3. ita quòd audiuit omnis Iſraël iudicium iuſtum quod iudicaſſet, & timuerunt regem videntes ſapientiam dei eſſe in eo. Et hoc acquiſiuit ex eo quòd decorauit domum domini. Et ſic nos debemus honorare domum dei, vt eo citius exaudiamur. Pſal. 92. Domum tuam domine decet ſanctitudo, &c. Et hoc docet dominus in euangelio: Nolite facere domum patris mei, &c. In ſumma euangelij tria innuuntur. Primo paternæ habitationis munditia affectata, quod vendentium probat eiectio, ibi: *prope erat Paſcha, &c.* Secundo tangitur internæ aduertentiæ expreſsio. ibi: *Reſponderunt ergo, &c.* Tertio tangitur ſupernæ conuerſationis euidentia demonſtrata, ibi: *Cùm autem eſſet Hieroſolymis.* De primo dicitur: *Et prope erat paſcha Iudæorum, & aſcendit Ieſus Hieroſolymam.* Vbi ſciendum quòd euangeliſta volens oſtendere quomodo Saluator domum ſui patris mundauit, præmittit quomodo mũdandi cauſa Hieroſolymam aſcendit vt viſum eſt, quia Chriſtus vſq; ad paſsionem ſuam legem voluit obſeruare. Matt. 5. Non veni ſoluere legem ſed adimplere. In lege autem Exod. 23. habetur, quòd in tribus ſolẽnitatibus in anno Iudæi videbantur conuenire in Hieruſalem, ſ. in paſcha, pentecoſte, & in feſto tabernaculorum. De vltimis duabus diſpenſabatur cũ illis qui à remotis erant, ſed de prima nequaquam. Hanc legem obſeruãs venit in Hieruſalem Chriſtus. Ad exemplum ergo eius debemus ſollicitè diuina præcepta obſeruare. Secundũ Alchuinum videtur quod homines non aſcendunt ad feſtiuitates dei, nec celebrant paſcha ſiue feſta, cùm tamen dei filius deum patrem in his honorauit, hæc ille. Sed ſecundũ euangeliſtam non ſimpliciter dixit: *Prope erat paſcha*, ſed addidit: *Iudæorum*, & hoc duplici de cauſa. Prima quando aliqui feſtum aliquod ſanctè & purè celebrãt, dicũtur domino celebrare: aliàs verò nõ domino, ſed ſibi. Eſa. 1. Kalẽdas veſtras & ſolennitates odiuit anima mea. Iudæi ergo, quia non fructum animarũ quærebant, ſed ſuum lucrũ tantùm:

ideo dixit: *Paſcha Iudæorum.* Vel hoc dixit ad differentiam noſtri paſchatis: quia Iudæorum fuit figurale: noſtrum verò verũ. 1. ad Corint. 5. Paſcha noſtrũ immolatus eſt Chriſtus. *Et inuenit in templo vendentes oues & boues & columbas, & numularios ſedentes.* In quo notatur vitium ſacerdotum domũ dei polluentium.

Primo ſciendum quòd quia animalia prædicta non poterãt de lõginquo adduci; ideo ſacerdotes cupiditate ducti ſtatuerũt ea in templo, vbi erat altare thymiamatis, & candelabrum vbi homines orabant & doctores docebant: ſed non in atrio ſacerdotum vbi erat altare holocauſtorũ. Et hoc fecerunt vt de longinquo venientes non haberent excuſationem de oblationibus omittendis, ſed propter eos qui non habebãt pecunias poſuerũt ibi campſores qui ſub cautione tradebant pecunias, capientes aliqua munuſcula parua, non pecunias ne viderentur facere cõtra legem. Deut. 23. Non fœneraberis fratri tuo ad vſurã pecuniam, quod tamẽ prohibuit dominus. Ezech. 22. Vſurã & omnẽ ſuperabundantiã non accipietis. Vnde de iſto vitio auaritiæ ſacerdotum dixit propheta. Eſa. 56. ca. Paſtores eius neſcierũt intelligentiam: omnes in viam ſuam declinauerũt vnuſquiſq; ad auaritiam ſuã à ſummo vſq; ad nouiſsimũ. Myſticè boues vendunt qui ſcripturam ſacram propter honorem prædicant. A bobus ſacra ſcriptura venit, id eſt à ſanctis patrib' qui portauerũt iugum domini. Oues vendũt qui opera pietatis propter vanitatem mundanã faciunt. Columbas, qui dona ſpiritusſancti vendunt & ſacramenta. Act. 8. Pecunia tua tecũ ſit in perditionem. Numularij ſunt qui dant beneficia propter retributionem tẽporalem. Heu quot ſunt vendentes & ementes in eccleſia, quod cõqueritur Hiere. 6. ca. A maiore vſq; ad minorem omnes auaritiæ ſtudent. Amos 9. Auaritia in capite omniũ & nouiſsimũ eorum in gladio interficiã. Glo. ſuper omnes ſenſus in capite, & ſic in omnibus ſenſibus eſt cupiditas rerũ temporaliũ: vt patet intuenti. Ideo nũc ſequitur duplex remediũ contra vitiũ ſacerdotum, ſ. operis & oris, vt doceret eos qui curam habent eccleſiæ, ſubditos verbo & facto debere corrigere. Primo remediũ operis ponitur: *cùm feciſſet quaſi flagellũ de funiculis omnes eiecit de templo. Oues quoq; & boues & numulariorũ effudit æs & menſas ſubuertit.* Vbi ſciendum ꝙ non ſolũ animalia, ſed etiam homines eiecit. Sed diceres, quare non reſiſtebãt ei? Dicendum quòd diuina virtus in illo facto operabatur quæ operabatur in effectu quando volebat, ſicut patet Ioan. 18. vbi proſtraſſe dicitur eos qui eũ

capere

capere volebant,ſic & hic. Ex oculis enim eius quidam fulgur exibat qui eos terrebat quòd ei reſiſtere non audebant. Sciendũ myſticè ſecundũ Aug. quòd deus de peccatis noſtris ſumit materiam, vnde nos puniat. Ipſa enim protelario peccatorũ ſecundum quòd peccata peccatis addantur, quidã funiculi dicuntur. Prouer.5. Funibus peccatorũ ſuorum cõſtringitur. Et Eſa.2. Væ qui trahitis iniquitatẽ in funiculis vanitatis. Sed diceres, quare fecit flagellũ de reſticulis, cùm ſolo verbo eos potuiſſet eiecisse. Reſpondetur ſecundũ Aug. vt doceret quòd ab ipſis erat flagellandus, ideo prior eos flagellauit. Secũdo ad deſignandũ multiplex flagellũ peccatorũ. Primũ eſt flagellum correctionis leuiter verberãs quo flagellatur iuſtus, ſicut veſtis flagellatur vt de ea puluis excutiatur. Pſal.37. Ego in flagella paratus ſum. Nam dominus leuiter flagellat bonos, ſicut puer flagellatur vt efficiatur doctus. Eccl.30. Qui diligit filiũ aſsiduat ei flagella. Hebr. 12. Flagellat dominus omnem filiũ quem recipit. Secundo reperitur flagellum punitionis vulnerans grauiter. Et formatur de reſtibus peccatorum. Et ſic Pharao flagellatus eſt. Pſ.31. Multa flagella peccatoris. Reuera hic & alibi peccator flagellatur. Et dicuntur multa multiplici de cauſa. Primo quia omnia cedunt eis in malũ. Aug. in meditationibus: O miſera ſors flagitioſi hominis, ſiue bonum, ſiue malũ pariter omnia ſunt illi tormenta. Secundo quia ſingulis peccatis & ſingulis membris quibus homo peccat correſpõdent pœnæ ſingulæ. Bernar. in quodam ſermone qui incipit: Regio auſtralis, gehennalis anguſtiæ non habent meritum, non recipiunt interſtitium, neſciunt remedium ſingulis exceſsibus, ſingulis membris quæ fuerũt arma iniquitatis debetur pœna. Attende autem quòd ſi illa quæ videbantur aliquo modo licita & quaſi ad cultũ dei ordinata de templo eiecit: quantò magis ſi inueniſſet illicita. Vnde Bæda: Quid ergo fratres mei quid putamus dominus faceret, ſi rixis deſidentes, ſi fabulis vacantes, ſi riſu diſſolutos vel alio quolibet ſcelere reperierit irretitos. Hæc ille. Vnde apoſtolus tales reprehendens. 1. Corint.11. dicit: Nunquid domos non habetis, ſcilicet ad agẽda vel loquenda ſecularia, aut eccleſiam dei contemnitis. Et Hiere. 11. Quid eſt, quòd dilectus meus in domo mea facit ſcelera multa? Eſa.26. In terra ſanctorum iniqua geſsit: & non videbit gloriam domini. Et quia templum dei ciuitas dicitur. Pſal.86. Fundamenta eius in montibus ſanctis. Ideo metuenda eſt ſententia Apoſtoli. 1. Corinthio. 3. dicentis; Si quis templum domini vio-

lauerit diſperdet illum deus. Et ſententia iudicis, dicentis: Diſperdet de ciuitate domini omnes qui operantur iniquitatem. Remedium oris ponitur cùm ſubditur: *Et his qui columbas vendebant, dixit: Auferte iſta hinc, & nolite facere domum patris mei domum negotiationis.* Zachariæ 14. Non erit vltra mercator in domo domini. Et dicit in textu: *domum patris*, & non mei, ad denotandũ honorem patris. Ioan. 8. Ego honorifico patrem meũ, &c. Aug. In oratorio nemo aliud agat niſi id ad quod factũ eſt. Principaliter tâmen negotiationes non debent fieri in domo dei: vt habetur. 6. decretalium de immunitate eccleſiarum & religioſorum locorum, ca. decet domum domini: vbi dicitur: Ceſſent in eccleſiis earũq; cymiteriis negotiationes, præcipuè nundinarum ac fori cuiuſcũq; tumultus, &c. Nota negotiatio prohibetur. Primo quantũ ad ſtatum, & ſic clericis prohibetur ſaltem quantùm ad lucrum & ad cupiditatem. Primo propter frequẽtia vitia inde prouenientia. Prouer. 20. Malum eſt, malum eſt dicit omnis emptor, & cùm receſſerit tunc gloriabitur. Secundo retrahit à curis ſpiritualibus, 2. Timoth. 2. Nemo militans deo implicat ſe negotiis ſecularibus, &c. Secundo quo ad locum vt in templo, & hoc propter fraudulentiam. Vnde Leo Papa, Difficile eſt inter vendentis & ementis commercium non interuenire peccatũ. Apocal. 13. Et ne quis poſſet emere niſi qui habeat characterem aut nomen beſtiæ, id eſt fallaciam verborum vel rerum. Vbi ſciendum quod ſolo verbo iſtos amouit: quia ſimoniaci primo fugãdi ſunt de eccleſia per excommunicationem, & quia quandiu viuũt poſſunt ſe conuertere, non ſunt deſpiciendi. Si verò non conuertantur, tunc non ſolùm ſunt fugandi, ſed & ligandi cum illis. Matth. 21. Ligatis manibus & pedibus, &c. Attende autem Matth. 21. dicit: Nolite facere domũ meam ſpeluncam latronum. Hic vero dicit: *domum negotiationis.* In hoc facit ſicut bonus medicus, qui primo à leuioribus incipiẽs poſtea dura proponit. Vnde Chriſtus qui hoc factũ egit ſecundum Bædam quod hic enarratur de expulſione, ideo primo eos non latrones vocat, ſed negotiatores. Sed quia ex eorũ duritia à tali negotiatione non ceſſabant, ideo dominus alia vice vocat eos latrones. Sciendum quòd licet Iudæi Chriſtum perſequebantur ex eo, quia dicebat deum patrem ſuũ, vt habetur. Ioan. 5. tamen in hoc loco de hoc non ſunt turbati quòd deum dicebat prtrem ſuum: quia ibi intellexerũt quòd diceret ſe filiũ dei naturalem hic verò quòd ſolum ſe diceret filiũ adoptionis. Recordati verò

ſunt

ſunt diſcipuli eius quia ſcriptũ eſt: Zelus domus tuæ comedit me. Zelus dicit quandam intentionẽ amoris, qua intenſè deum diligens nihil ſuſtinet quod amori ſuo repugnet. Et inde eſt ꝙ viri intẽſè diligentes vxores ſuas, qui nec eis ſuſtinẽt aliorum cõſortium vtpote amori cõtrariũ, zelotypi dicuntur. Illi igitur zelum dei habent qui nihil patienter contra honorem dei quẽ maximè diligit, ſuſtinẽt. 3. Reg. 19. zelo zelatus ſum pro domino exercituum. Sic & nos pro decore domus dei zelus comedit, dum ſi quid cõtrarium fieri videmus, ſtudemus etiam quãtuncunq; chari noſtri ſunt qui hæc faciũt remouere, non timẽtes propter hoc aliqua mala perpeti. Vnde glo. Bonus zelus eſt feruor animi quo mẽs abiecto timore pro defenſione veritatis accenditur. Ab eo comeditur qui quælibet praua quæ viderit corrigere ſatagit: ſi nequit, tolerat & gemit. Vnde Bernard. ſuper Cantic. ſermo. 12. Etenim ſi amares dominum Ieſum toto corpore, tota anima tua & tota virtute, nunquid ſi videres ei iniurias contemptúmq; inferri, nullatenus æquo animo poſſes ſuſtinere? Sed mox recepto ſpiritu iudicij & ſpiritu ardoris & tãquam potens crapulatus à vino repletus zelo Phinees, diceres cum Dauid: Tabeſcere me fecit zelus meꝰ, quia obliti ſunt verba tua inimici mei. Et cum domino: zelus domus tuæ comedit me. Hæc ille. Vnde Augu. in perſona Chriſti dicit: Quoniam zelus domus tuæ comedit me, id eſt quia perſecutus ſum in illis iniquitatibus ipſorum, non patienter tuli quos ſic corripui: qa quæſiui gloriã tuã in domo tua: qa flagellaui in tẽplo malè verſantes. Vbi zelus domus tuæ comedit me, dixerũt enim: Hic alienus, hic hoſpes, hũc neſcimus vnde ſit: quod nõ dicerẽt ſi agnoſcerẽt vnde ſim, & ſi agnoſcerent ea quæ mãdaſti. Si enim inuenirẽ illos ſeruãtes mandata tua, zelus domus tuæ comederet me. Hæc ille. Dixi ſecũdo tãgitur internæ aduertẽtiæ expreſſio, quod interrogãtiũ probat præſumptio: cũ ſubdit: *Reſponderunt ergo Iudæi & dixerunt ei: Quod ſignum oſtendis nobis, quia hæc facis.* quia Iudæi videntes Chriſtum eos cum poteſtate eiicere, mirabantur vnde ſibi hæc poteſtas data eſſet. Ideo poteſtatis ſuæ & autoritatis ſignum quærunt, dicentes: *Quod ſignum oſtendis nobis:* quaſi dicerent: Non videtur hoc eſſe tui officij: nec credimus hoc tibi licere quòd tanta poteſtate & autoritate nos expellis, Iudæis nanq; familiare fuit ſigna quærere, iuxta illud. 1. ad Cor. 1. Iudæi ſigna quærũt. Et Pſal. 73. Signa noſtra nõ vidimus, &c. quia ꝑ ea vocati fuerũt ad fidẽ & ad legẽ. Deut. vlti.

Non ſurrexit vltra prophetaIn Iſraël vt Moyſes,&c. Et nõ quærebant ſigna à Chriſto vt crederent:ſed quaſi deſperantes quòd ſignũ facere nõ poſſet,& ſic eũ reprimerẽt & impedirent. Quia ergo praue quærebant nõ dat eis ſignũ apertũ: ſed occultũ ſicut ſequitur; *Reſpondit Ieſus & dixit eis, Soluite templum hoc & in tribus diebus excitabo illud*,vbi dominus prænũtiat primo mortẽ ſuã,dicẽs:Soluite & nõ ſoluetur,ne intelligas mortẽ eius naturalem.nec dicit ſolue,ne intelligas ſeipſum occidiſſe:ſed ſoluite quod nõ eſt imperãtis,ſed prænũtiantis, id eſt ſolueris vel permittetis,vt ſit ſenſus:Soluite, id facite de corpore meo quid vultis,illud vobis expono. Dicit etiam notãter ſoluite,quia in morte Chriſti anima à corpore ſoluta eſt,aliter tamen illa ſolutio facta eſt, quã illorũ qui per incinerationẽ & putrefactionẽ ſoluũtur quã Chriſtus nõ ſenſit. Pſal. 5. Nõ dabis ſanctũ tuũ videre corruptionẽ. Fuit tamẽ anima eius à corpore ſeparata. Secundò prænuntiat ſuã reſurrectionẽ,dicens:*Et in tribus diebus excitabo illud*.Nõ dicit excitabitur vel excitabit illud pater, ſed ego excitabo:quia propria virtute à mortuis ſurrexit. Nec tamẽ negatur quin pater eũ ſuſcitauit.ad Galla.1. Qui ſuſcitauit Ieſum à mortuis.Et in Pſalm. 40.Tu autem domine miſerere mei & reſuſcita me.Nec eſt in hoc cõtrarietas:quia eſt eadẽ virtus vtriuſque.Sciẽdum autẽ eſt,quòd ideo dicit de ſua reſurrectione,quia in ea maximè apparet virtus & potentia diuinitatis:quia puri hominis nõ eſt reſuſcitare: ſed ſolius Chriſti qui eſt inter mortuos liber. *Dixerũt ergo Iudæi: Quadraginta & ſex annis eſt ædificatũ*,id eſt reædificatũ hoc templũ, & in tribus diebus excitabis illud?Hoc dixerũt Iudæi, quia putauerũt Chriſtũ de corporali tẽplo hoc dixiſſe, quod in tot annis fuit ædificatũ ſub Zorobabel poſtquã reuerſi fuerũt Iudæi de captiuitate.Vel tẽplum quod Salomõ ædificauit, & in ſeptimo anno cõpleuit, fuit ædificatũ 46.annis,vt dicit Origen.vt numeretur tẽpus ab eo die quo Dauid mentionẽ fecit de ædificatione templi cõſulens ſuper hoc Nathan prophetã.2.Reg.7.vſque ad conſummationem perfectam per Salomon.Nam ex illo die Dauid cœpit præparare materiã & neceſſaria ad ædificationẽ templi. Et ſic hoc dictum conſideretur quod extendit ſe ad numerũ 46. annorum: *Ille autem dicebat de templo corporis ſui*. Corpus enim Chriſti templum eſt. Cuius ratio eſt: quia illud templum dei dicitur in quo deus habitat.Pſal.10. Dominus in tẽplo ſancto ſuo. Ideo anima ſancta dicitur tẽplum,1.ad Cor. 3. Tẽplũ enim dei

ſanctũ eſt quod eſtis vos. Quia igitur in corpore Chriſti diuinitas inhabitat, ideo templũ vocatur corpus in quo habitat plenitudo diuinitatis nõ ſolũ ſecundũ animã, ſed etiã ſecundum corpus. Cùm ergo reſurrexiſſet à mortuis, recordati ſunt diſcipuli eius, quia hoc dicebat de corpore ſuo & crediderũt ſcripturæ & ſermoni quẽ dixit Ieſus ante reſurrectionem ſuã & paſsionẽ. Hoc verò nõ intellexerũt propter duo. Primo quia per hoc oſtẽdebatur in Chriſto diuinitas. Aliter enim corpus eius non fuiſſet dictũ templũ, & hoc tunc tẽporis intelligere humanã capacitatẽ excedebat. Secundo, quia in hoc facit mentionẽ de paſsione & reſurrectione: quæ nullus diſcipulorum adhuc audierat. Ideo Petrus alia vice audiens de eius paſsione ſcãdalizatus eſt, vt dicitur Matt. 16. Sed poſt reſurrectionem quãdo aperuit eis ſenſum vt intelligerent ſcripturas: tunc plenè cognouerunt eũ eſſe deum & hominem, & tunc recordati ſunt, quia dicebat de templo corporis ſui. Et ſic crediderunt ſcripturæ prophetarũ. Oſeæ 6. Viuificabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos. Dixi tertio tangitur ſupernæ cõuerſationis euidentia demõſtrata, quod credentiũ probat oſtentio cùm ſubdit: Cùm autem Hieroſolymis eſſet Ieſus in paſcha in die feſto, multi crediderunt in nomine videntes ſigna quæ faciebat. Sed diceres, cuiuſmodi ſigna fuerunt hæc cũ hic de nullo legitur. Dicendũ ꝙ nulla ſigna fecit Ieſus tũc licet euãgeliſta nõ ſcripſerit iſta. Nã euãgeliſtæ multa ſciẽter prætermiſerũt de miraculis Chriſti: cũ tot fecerit ꝙ nõ poſſent ſcribi de facili. Vel dicendũ quòd inter omnia alia miracula maximũ fuit, quòd vnus homo tantam multitudinem hominũ ſolo flagello eiecit. Viſis his ſignis vel hoc ſigno multi crediderunt in eum. Vbi ſciendum alij credunt propter ſigna vt iſti. Et tales ſunt groſsiores quàm qui propter ſolã doctrinã credũt ſicut diſcipuli Chriſti. Ideo dicitur. 1. Corin. 14. Prophetiæ datæ ſunt fidelibus & nõ infidelibus. *Ipſe autem Ieſus non credebat ſeipſum eis*, id eſt ſua ſecreta myſteria eis non reuelauit: ſicut nec apoſtolis. Ioan. 36. Multa habeo vobis dicere: ſed non poteſtis portare modò. 1. Corint. 3. Non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus: ſed quaſi carnalibus. Et ideo euangeliſta ſignanter dicit: In nomine eius, in quo oſtendit imperfectè eos credere. Et ideo non dicit quòd crediderunt in eum: quia nondum credebant in eius diuinitatem; ſed dicit in nomine eius, quaſi diceret: Illud quod de eo nominetenus dicebatur, ſcilicet ꝙ ſit iuſtus & huiuſmodi. Et iſti ſecundum

Auguſtin. gerunt typum cathechuminorum:qui licet credant, tamen corpus Chriſti eis non datur. Quod ſicut nemo conficit niſi ſacerdos conſecratus:ita nemo recipere illud debet niſi fuerit baptizatus.Subdit: *Eo quòd ipſe noſſet omnes*.& quia opus ei nõ erat vt quis teſtimonium perhiberet de homine.ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine.Vbi ſciendum quòd ratio quare ſe eis non credebat eſt;quia ipſe perfectè cognouit eos. Ideo dictum eſt:Eo quòd ipſe noſſet eos, & hoc per potentiam diuinitatis. Eccl, 23. Oculi domini ſunt lucidiores ſuper ſolem circunſpicientes omnes vias hominum & profundum abyſsi,& hominũ corda intuentes in abſconditas partes.Licet enim homines cognoſcant, aliquis tamen non certam cognitionem habere poteſt de eis:quia homo non videt niſi ea quæ apparent:deus autẽ intuetur cor. 1. Regũ 16. Ideo non opus eſt Chriſto teſtimonio aliorum:cùm certiſsimè cognoſcat per cordis intuitionẽ. Ideo dictum eſt:Et opus ei non erat vt teſtimonium quis perhiberet de homine, imò ipſemet eſt teſtis. Iob 16. Ecce in cœlo teſtis meus,& conſcius meus in excelſis. Chriſtus etiam cognitionẽ non ſolùm ad exteriora oſtendit,ideo addidit:eo quòd ipſe ſciret quid eſſet in homine,id eſt occulta cordis.Prouerb.15.Infernus & perditio coram domino; quantò magis corda filiorum hominum?Scire enim ea quæ ſunt in corde hominis eſt ſolius dei,qui ſolus corda plaſmauit: non enim indigebat teſtibus vt propriorum plaſmatũ mentes addiſcat. Plus etiam artifex nouerat quid eſſet in opere ſuo,quàm ipſum opus quid eſſet in ſemetipſo.Nam Petrus non nouerat quid in ipſo erat quando dixit:Tecum ero vſque ad mortem. Sed dominus nouerat quid eſſet in homine,dicens:Prius quàm gallus cantet ter me negabis.Quapropter ſecundum Bædam monemur, vt nunquam de cõſciẽtia noſtra ſecuri ſimus,ſed ſemper ſolliciti formidemus: quia quod nos latet æternũ arbitriũ latere non valet. Confiteamur ergo plura & maiora peccata habere quàm noſſe putamus:vt maiorem quàm credimus gloriam conſequamur. Nota dicit in textu: *Eiecit de templo oues & boues & numulariorum effudit æs* Pro quo ſciendum multa genera hominum eiicientur de templo dei & de regno cœli.Primo eiiciẽtur ſuperbi qui intelliguntur per boues qui cornibus potentiæ alios feriunt. Pſalm.100. Non habitabit in medio domus meæ qui facit ſuperbiam. Danie. 4. Hæc eſt interpretatio ſententiæ altiſsimi quæ peruenit ſuper dominũ meum regem. Eiicient te ab ho-

minibus

minibus & cùm beſtiis erit habitatio tua, i cùm dæmonibus. Pſalm.73.Ne tradas beſtiis animas confitentium tibi. Et ſic Lucifer eiectus eſt dè cœlo.Ezech.28.Eieci te de mõte ſancto dei, & perdidi ô Cherub. Eſa.14. Quomodo cecidiſti dè cœlo Lucifer qui manè oriebaris? Et Luc.10.Vidi Sathanam quaſi fulgur cadentem de cœlo.Secundo eiicientur auari qui intelliguntur per numularios. Hiere.8. A minimo vſque ad maximum omnes ſtudent auaritiæ.Et tales eiiciuntur.1.Corin.6.Auari regnũ dei poſsidere non poſſunt.Ideo ait Ieſus diſcipulis ſuis.Luc.14. Niſi quis renuntiauerit omnibus quæ poſsidet, non poteſt eſſe meus diſcipulus.Et Matt.19.Quàm difficile qui pecuniã amat regnũ dei poſsidet. Ideo Luc.12. Cauete ab omni auaritia:quia non in abundantia cuiuſque vita eius eſt ex his quæ poſsidet. Tertio luxurioſi qui intelliguntur per columbas, quæ eſt auis libidinoſa.Quod figuratur Nume. 5. Omnis leproſus eiicietur de caſtris,& qui ſemine fluit pollutúſque eſt ſuper mortuo. Et 1.ad Cor.6.Fornicatores,adulteri & auari regnum dei poſsidere nõ poſſunt.Ideo Matt.22.In reſurrectiõe neq; nubẽt,neq; nubẽtur,ſed erũt ſicut angeli dei in cœlo. Quarto hypocritæ qui ꝑ oues intelligũtur:qui exterius apparẽt in pellibus ouiũ.Mat.7. intrinſecus autẽ ſunt lupi rapaces.Ibidẽ 23. Væ vobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ,qa ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, &c. Apoca.21.Nihil coinquinatum intrabit, &c. Et ibidẽ 22. Foras canes,venefici,impudici, homicidæ & idolis ſeruientes. Omnes tales excommunicati extra palatiũ regni dei eiiciuntur. O beatus qui ibi non eiicitur.Pſalm.63.Beati qui habitant in domo tua domine. Ratio. Tob. 13. per omnes vicos eius cantatur alleluia.Sed damnati erunt excommunicati. Nam ſicut excommunicationis non participamus in locutione, in diuino officio,nec in ſalutatione,nec in comeſtione : ſic boni non participabunt malis in quatuor. Primo in locutione : quia facies eorum auerſæ erunt ab eis.Pſal.43. Auertiſti nos retrorſum poſt inimicos noſtros.Et Lucæ 16.Magnum chaos firmatum eſt inter nos & vos.Secũdo non in diuino officio. Eſaiæ 65. Serui mei laudabunt me præ exultatione cordis:& vos clamabitis præ dolore cordis,& præ contritione ſpiritus vlulabitis.Tertio non in ſalutatione:quia ſalutem non aptabunt eis. Pſalm. 57. Lætabitur iuſtus cùm viderit vindictam. Quarto non in menſa. Eſa. 65.Serui mei comedent : vos autem eſurietis : & ſerui mei bibent,& vos ſitietis.

Aſcendit Ieſus in templum. Ioannis ſeptimo.

COnſuetudo eſt boni ſerui ſi offendit dominum placat eum precibus. Spiritualiter nos offendimus deum peccatis noſtris. Ideo debemus currere ad dominum placando eum precibus noſtris. Hoc agit eccleſia in introitu: Exaudi deus orationẽ meam, & ne deſpexeris deprecationem meam, intende in me & exaudi me. Similiter in collecta: Sacræ nobis quæſumus domine obſeruationis ieiunia piæ conuerſationis augmentum, & tuæ propiciationis continuum præſtent auxilium. Sed quòd ſacerdos tenetur orare pro populo notum eſt, & figuratur Exod. 32. Moyſes orauit pro populo qui peccauit in adoratione vituli: vt patet in epiſtola. Et Chriſtus verus ſacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech aſcendit in templũ materiale ad docendum, & in templum æternale pro nobis interpellandũ: vt patet in hodierno euangelio cũ dicitur, *aſcẽdit Ieſus in templũ, &c.* In ſumma euangelij tria innuũtur. Primo doctrinæ Chriſti origo de ſupernis quod miſsio probat paternalis, ibi: *Iã die feſto &c.* Secũdo tangitur turbæ abiectio de interius, quod ſolutio probat ſaluatoris, ibi: *Nõnne Moyſes dedit vobis legem &c.* Tertio ponitur eſſentiæ Chriſti origo de occultis, quod tranſmiſsio probat ſupernalis, ibi: *Dicebant ergo quidam ex Hieroſolymis.* De primo dicit: *Iam die feſto mediãte Ieſus aſcendit in templũ.* Vbi ſciendũ ꝙ Chriſtus volens ſuæ doctrinæ originẽ oſtendere, primo ponit eiuſdẽ doctrinæ tẽpus & locum & admirationẽ turbarum. Tempus quidẽ dum ait: *Iam die feſto mediante*, id eſt cũ illius feſti tot dies remãſiſſent quot effluxerant. Vnde cũ per ſeptẽ dies illud feſtũ agebatur: dicitur hoc fuiſſe quarto die. Ideo autẽ in medio feſti aſcendebat, quia in principio omnes magis intenti ſunt his quæ feſti ſunt. Boni quidã ad cultũ dei, alij verò ad vanitates & lucra. Sed circa mediũ tẽpus Chriſtus aſcẽdebat, vt hi qui in principio feſti ea quæ feſti erãt expediebãt, magis parati eſſent ad doctrinã audiendã. Locus autẽ doctrinæ tãgitur cũ dicitur in templũ, quòd eſt locus aptus ad ſanam doctrinam, & conueniens doctrinæ Chriſti ſanctiſsimæ. Eſa. 2. Venite aſcendamus ad montẽ domini & ad domũ dei Iacob. Item vt oſtẽderet ſe docere veritatẽ quæ calumniari nõ poteſt: ideo *aſcendit in templum.* Ioannis 18. Ego in occulto locutus ſum nihil. Admirationem verò turbarum ponit cùm dicitur: *Et mirabantur Iudæi dicentes: Quomodo hic literas ſcit cùm non didicerit?* Sciebant

enim Ieſum eſſe filium pauperis mulieris,& vt putabant filium fabri qui de labore ſuo viuebat. Vnde probabile videtur quòd Ieſus etiam de labore ſuo viuens non inſiſteret ſtudio literarũ, ſed potius operi manuali: ſecundum illud Pſal.87. Pauper ego ſum & in laboribus à iuuentute mea. Et ideo cùm audierunt eũ docere & diſputare mirabãtur, dicentes: *Quomodo hic literas ſcit.* q.d. Miramur quomodo ſcit legem, cùm nemo ſcire eã valeat niſi qui legem legat. Nemo autem legem legere valet, niſi literas ſciat. *Hic autem literas non didicit*: ideo mirandum eſt vnde nouerit legem. Hac tamen de cauſa mirabantur ſecũdum gloſ. quia nemo intelligebat eum eſſe legis autorem & dominum. Qui ſe credere voluiſſent, nequaquàm mirarẽtur ſi ille legem non noſſet qui legem dediſſet. Origo ſpiritualis doctrinæ ponitur cùm ſubiungitur. *Reſpondit eis Ieſus & dixit: Mea doctrina non eſt mea, ſed eius qui miſit me.* q.d. Iſta doctrina quæ eſt mea approbatiuè & ſubiectiuè, non eſt mea, ſcilicet per exercitium acquiſitionis humanæ: ſed eius qui miſit me, id eſt data eſt mihi à patre, quia licet filius ſecundũ naturam diuinam habeat eandem ſcientiam cum patre, tamen habet eam ab ipſo patre. Secundũ verò naturam humanam habet aliam ſcientiam, ſcilicet creatam: non tamen habet eam per exercitium acquiſitionis humanæ, ſed ab inſtanti conceptionis infuſam: ſic & ſoluta eſt quęſtio qua quærebant. *Quomodo hic literas ſcit.* Vel aliter, ſi dixiſſet doctrinam quam ego doceo non eſt mea, nulla eſſet quæſtio. Sed quod dicit: *doctrina mea non eſt mea*, videtur contradictionẽ implicare. Sed hoc ſoluitur ſic: quia hoc eſſe dicitur multipliciter. Ratio, quia ſua doctrina aliquo modo dicitur ſua, aliquo modo non ſua. Si enim intelligitur de Chriſto filio dei, ſic cùm doctrina vniuſcuiuſq; nihil aliud ſit quàm verbũ eius: filiꝰ autem dei cùm ſit verbũ patris: ſequitur ergo ꝙ doctrina patris ſit ipſe filius. Iſtud autem verbũ eſt ſuiipſius per identitatẽ ſcientiæ: eſt autem non ſuum per originem. Vel quia non eſt verbũ nullius, ſed alicuius. Vnde Aug. dicit hic quòd breuiter videtur dixiſſe. *Mea doctrina non eſt mea.* ac ſi diceret: Ego non ſum à meipſo. In quo hæreſis Sabelliana confunditur: qui dicere niſi ſunt ipſum eſſe filiũ qui eſt & pater. Vel mea doctrina quam ego pronũtio verbo creato non eſt mea, ſed eius qui miſit me patris, i. non eſt mihi data à meipſo, ſed à patre meo: quia etiã cognitionẽ filius per æternam generationem habet à patre. Matth.11. Omnia tradita ſunt mihi à patre meo. Si verò intelligatur de Chriſto filio

hominis,tunc dicit: Mea doctrina quam ego habeo ſecundum animam creatam,& profero ore corporis non eſt mea.i.non eſt mihi à meipſo ſed à deo,quia omne verum à quocunq; dicatur à ſpiritu ſancto eſt.Sic ergo ſecundum Auguſt.de tri.ſecundum illud quod dixit doctrinam ſuam , & ſecũdum aliud quod dixit eam non ſuam,dixit eam ſecundum formam dei ſuam,& ſecũdum formam ſerui nõ ſuam. Ex quo patet exemplum quòd omnem modum cognitionis cum gratiarũ actione recognoſcamus eſſe à deo.1.Corint.4.Quid habes quod nõ accepiſti.Si autem accepiſti quid gloriaris quaſi non acceperis?Subdit:*Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoſcet de doctrina vtrũ ex deo ſit: an ego à meipſo loquar*. Vbi probat doctrinã ſuam eſſe à deo,primo ex iudicio rectæ ſententiæ.Vbi ſciendum iudicio illius ſtandum eſt,an aliquis bene operetur in arte aliqua qui eſt expertus in arte illa:ſicut an aliquis bene loquatur Gallicè,eſt ſtandũ iudicio eius qui eſt peritus in lingua Gallica.Secundum hoc ergo dicit dominus illius iudicio ſtandum eſſe an doctrina mea ſit ex deo,qui eſt expertus in rebus diuinis.Talis enim rectè poteſt de his iudicare.1.ad Corin.2. Animalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus dei,&c.Spiritualis autem iudicat omnia,& ipſe à nemine iudicatur.Et quia vos alienati eſtis à deo:ideo nõ cognoſcitis de doctrina vtrum ex deo ſit.Sed ſi quis voluerit voluntatem eius,i.dei facere,iſte poteſt cognoſcere vtrum doctrina hæc ſit à deo:an ego à meipſo loquar.Iſte quidem à ſeipſo loquitur qui falſum dicit.Quia ſicut dicitur Ioã.8. Qui loquitur mendacium ex propriis loquitur. Ideo ſequitur:*Qui à ſeipſo loquitur gloriam propriam quærit:qui autem quærit gloriã eius qui miſit illum hic verax eſt,& iniuſtitia non eſt in illo*. Probat id ex ſua intentione,& ponit duplicem intentionem per quã intelligitur duplex origo doctrinę,dictũ eſt enim aliquos loqui non à ſe.Loquitur autẽ non à ſe quicunq; ſtudet loqui veritatem.Omnis enim cognitio veritatis ab aliquo eſt,per modũ quidẽ diſciplinę à magiſtro:per modũ verò reuelationis à deo:ſed per intẽtionẽ à reb9.ad Rom.1.Inuiſibilia eñ dei à creatura mũda per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur. Quocunq; ergo iſtorũ modorum cognitio aliqua habeatur non eſt hominũ à ſe. A ſe autem loquitur qui ea quæ dicit nec ex rebus,nec ex reuelatione, nec ex doctrina humana accepit:ſed de corpore ſuo. Hiere.23. Viſionem cordis ſui loquuntur non de ore domini.Et Ezech.13. Væ prophetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritum ſuum &

nihil

nihil vident.Sic ergo confingere aliquid ex ſe fit propter humanam gloriam.Quia dicit Chryſoſt. Qui aliquam propheticam vult inſtruere doctrinam:propter nihil aliud hoc vult quàm vt gloriam acquirat. Et hoc eſt quod dominus dicit probás doctrinam ſuam à deo:Qui à ſeipſo loquitur de certa cognitione veritatis quæ eſt ab alio.iſte quærit gloriam prophanam,propter quam & propter ſuperbiam hæreſes & falſæ opiniones introducuntur,& competit Antichriſto.2. Theſſa.2. Qui aduerſatur & extollitur ſuper omne quod dicitur deus. Qui autem quærit gloriam eius qui miſit illum ſicut ego quæro.Ioan.8. Ego gloriam meam non quæro, &c. hic verax eſt, quia doctrina mea continet veritatem,& iniuſtitia in me nō eſt:quia alterius gloriam non vſurpo. Et vt dicit Auguſt. Magnum nobis præbuit humilitatis exemplū dum habitu inuentus eſt vt homo. Quærit gloriam patris ſui,non ſuam,quod & tu homo facere deberes:quando aliquid boni facis gloriam tuam quæris:quando aliquid mali deo calumniam inferre meditaris. Patet autem quòd gloriam ſuam non quærebat:quia ſi fuiſſet adulatus principibus ſacerdotum, non fuiſſent ipſum perſecuti. Sic ergo Chriſtus & quicunque gloriam dei quærit, habet quandam intra ſe dei cognitionem. Matthæi 22. Magiſter ſcimus quia verax es.Et ideo dicit hic, *verax eſt*. In affectu autem habuit rectã intentionem. Vnde dicit:Et iniuſtitia non eſt in illo. Iniuſtitia enim eſt,quòd vnus vſurpat ſibi honorem alienum. Gloria autem proprie ſolius dei eſt,qui ergo quærit ſibi gloriam exhiberi iniuſtus eſt. Dixi ſecundo tangitur turbæ abiectio de interius,quod ſolutio probat ſaluatoris. *Nónne Moyſes dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem, qui me quæritis interficere*, quaſi diceret: Qui vult alium ſine cauſa: ſiue ſine iuſſu dei interficere:ille facit contra legem Moyſi. Exod.20.Non occides:Potuiſſent enim Chriſto dixiſſe: Ideo doctrina tua non eſt à deo:quia ſabbathum ſoluis, ſecundum illud Ioannis 9. Non eſt iſte homo à deo qui ſabbathum non cuſtodit. Hoc volens excludere, primo excuſat ſe ex parte accuſantium, quaſi dicat: Dico & vos dicitis, quòd doctrina mea non ſit ex deo: quia legem nōn ſeruo ſabbathum ſoluens: tamen vos non habetis poteſtatem me accuſandi cùm ſitis in tali delicto. Vnde dicit: *Nónne Moyſes dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem?* Act.7. Accepiſtis legem in diſpoſitione angelorum & non cuſtodiſtis. Act.15. Vt quid tentatis deum imponere iugum ſuper ceruices diſcipu-

lorum, quod neq; nos neq; patres noſtri portare potuimus. Si ergo vos non ſeruatis legem, quare propter tranſgreſsionem eius vultis me interficere? Non enim propter hoc feciſtis, ſed propter odiũ. Alioquin ſi propter zelum legis feceritis, ipſi vos ſeruaretis eam. Sapien. 2. Circunueniamus iuſtum: quoniã inutilis eſt nobis, & contrarius eſt operibus noſtris, & morte turpiſſima condemnemus eum. Sequitur iniqua reſponſio turbæ. *Reſpondit turba & dixit: Dæmoniũ habes, quis te quærit interficere?* quaſi dicerent: Nos non conueniemus, & in hoc mentiuntur: quia quærebant mortem eius ſicut poſtea effectu oſtenderunt. Gloſa Remig. O ſcelus inexpiabile, ô blaſphemia, neq; in hoc ſeculo, neq; in futuro dimittenda. Nã peius fuit hoc dicere quàm Chriſtum occidere. Et nanq; dicebant: *Dæmonium habes*, cùm tamen ſolo imperio dæmonia expellebat. Obturandæ eſſent aures ad tam ſceleſtam contumeliam, niſi ipſius domini addiſceremus habere patientiã, neq; enim à furioſis turbatis ipſe hęc audiens turbatus eſt, ſed in ſua veritate trãquillus permanens, non reddidit malum pro malo, nec maledictionem pro maledictione. Quibus ſic reſpondere potuiſſet & dixiſſe: Vos potius dæmoniũ habetis: quia niſi pleni dæmonio fuiſſetis, tam peruerſè deo loqui non potuiſſetis. Idcirco, *reſpondit eis*, per rationem, dicens: *Vnum opus feci & omnes miramini*; quaſi dicat ſecũdum Remig. Si tantùm miramini in ſanatione vnius hominis: quantum miraremini ſi omnia opera mea videretis? an non legiſtis dictum patris mei: Omnia in ſapientia feciſti, quæ eſt ſapientia patris niſi filius? Bonam enim rem fecerat quando ſanauerat in ſabbatho paralyticum, qui 38. annis decũbebat. Et turbati ſunt: quia non intelligebãt eum autorem & dominum eſſe ſabbathi. Nec deſtruxerat ſabbathum hominem in eo ſanando: quia propter ſalutem omnium hominũ ſabbathi cuſtodia data eſt. *Propterea Moyſes dedit vobis circunciſionem: non quia ex Moyſe eſt ſed ex patribus, & in ſabbatho circunciditis hominem. Si circũciſionem accipit homo in ſabbatho vt non ſoluatur lex Moyſi, vt quid mihi indignamini: quia totum hominem ſanum feci in ſabbatho?* In quibus verbis dupliciter eos arguit. Primo licet in humanis legibus poſteriora præiudicent prioribus: tamen in diuinis priora ſunt maioris autoritatis. Et ideo præceptum factum Abrahæ de circuncifione non præiudicat præcepto Moyſi de obſeruatione. Multò ergo minus præiudicat mihi qui facio quod diſpoſitum eſt à deo ante mundi conſtitutionem de ſalute omniũ in ſabbatho. Secũdo

quia

quia Iudæi mãdatum habebant vt nihil operarentur in ſabbatho, & tamen operabantur ea quæ ad ſalutem particularem erant. Dicit ergo, ſi vos (licet mandatum habetis nihil operari in ſabbatho) circuncisionem accipitis ipſo die, quæ eſt quadã particularis ſalus: quia in particulari membro fit, & hoc facitis vt ſic ſeruetur lex Moyſi: ex quo patet ea quæ ad ſalutem pertinẽt in ſabbatho prætermittenda non eſſe. Ergo multò magis debet homo facere ipſo die ea quæ ſunt ad vniuerſalem ſalutem. Nõ ergo debetis mihi indignari, quia totum hominem ſaluum feci in ſabbatho: quia vt dicit gloſa, curatus eſt vt ſanus eſſet in corpore: & credidit vt ſanus eſſet in anima. Et quòd dicit, *propterea Moyſes dedit vobis circũciſionem, &c.* hoc expreſſè non legitur niſi Exod. 12. vbi habetur: Omnis ſeruus emptitius circuncidetur: non tamẽ ea dixit: quaſi aliud inſtituens: quia nõ ipſe primus accepit circuncisionis mandatũ, ſed Abraham, vt habetur Gene. 17. vbi ei dictum eſt à domino: Circuncidetur ex vobis omne maſculinũ, & circuncideris carnem pręputij veſtri: vt ſit in ſignum fœderis inter me & vos. Ideo dicitur, nõ quia ex Moyſe eſt, ſed ex patribus. Et ſequitur: *Nolite iudicare ſecundũ faciem, ſed ſecundum iuſtum iudicium iudicate.* Vbi ducit eos ad iuſtum iudicium ſui & doctrinæ ſuæ, ſi quod ſit à deo rectè conſideretur, quaſi dicat: Nolite attendere ad illud quod nõ pertinet ad rem: quod fit quando amor vel odiũ attenditur, propter quæ aliquãdo plus quàm propter veritatem iudicatis: *ſed iuſtum iudicium iudicate*, i. de doctrina mea & factis meis iudicate ſecundum naturam rei in ſe. Et tũc inuenietis quòd doctrina mea eſt à deo ſecundum veritatem. Vbi ſciendum quòd iudicare ſecundum faciem intelligitur dupliciter. Nam iudex iudicat ſecundũ allegata & probata. 1. Reg. 16. Homines vident ea quæ patent: deus autem intuetur cor, ſed in hoc poteſt eſſe deceptio. Ideo dicit: *Nolite iudicare ſecundum faciem*, id eſt ſecundum illud quod ſtatim apparet, ſed diligenter inquirite rei veritatem. Iob 29. Cauſam quam ignorabam diligenter inueſtigabam. Vel aliter: *Nolite iudicare ſecundum faciem*, id eſt nolite accipere perſonam in iudicio. Hoc enim prohibitum eſt Leuitici 19. Non conſideres perſonam pauperis in iudicio, iuſtè iudica proximo tuo. Accipere autem perſonam in iudicio, eſt prætermittere iuſtum iudicium propter amorem, ſeu reuerentiam, ſeu timorem, aut conditionem perſonæ quæ non faciunt ad cauſam. Dicit ergo: *Nolite iudicare, &c.* Nã quia Moyſes apud vos habuit maiorem

gloriam quàm ego, non propterera ex perſonarum dignitate feratis ſententiam: ſed à rerum natura, quia ea quæ ego facio maiora ſunt quàm ea quæ fecit Moyſes. Sed notandum ſecunrum Auguſt. quòd ille non iudicat perſonaliter qui æqualiter diligit. Nã cùm homines diuerſo modo cum ſuis gradibus honoramus, timendũ eſt ne perſonam accipiamus. Dixi tertio ponitur eſſentiæ Chriſti origo de occultis quod tranſmiſsio probat ſupernaturaliter dicens. *Dicebant ergo quidam ex Hieroſolymis: Nónne hic eſt quem quærunt interficere? Ecce palàm loquitur & nihil ei dicunt. Nunquid verè cognouerunt principes quia hic eſt Chriſtus? ſed hunc ſcimus vnde ſit. Chriſtus autem cùm venerit nemo ſcit vnde ſit.* Vbi circa originem Chriſti docentis primo ponitur dubium. Circa quod ſciendũ quòd multi de populo ſciebant principes quærere mortem Chriſti. Et ideo cùm vidiſſent eum palàm docentem & principes arguentem, & ipſos ei non contradicere, crediderũt fortius ipſum eſſe Chriſtum, trahentes argumentũ ex facto principum qui non capiebant eum, cùm tamen primo ad mortem quærerent eum, quaſi ipſi pro verò & de nouo haberẽt, quòd ipſe eſſet verè Chriſtus eis promiſſus, & ideo ab eius perſecutione ceſſaſſent. Ideo dicebant quidam ex Hieroſolymis. Iſti enim melius ſciebant malitiam principum quàm alij: quia manebant cum eis in eadẽ ciuitate. Nónne hic eſt quẽ quærunt interficere toto conatu ſuo? Ioan. 5. Propterea perſequebãtur eum Iudæi, id eſt principes: quia hæc faciebat in ſabbatho. Danie. 13. Egreſſa eſt iniquitas à ſenioribus populi. Ecce nunc palàm loquitur contra eos, vt patet: Nemo ex vobis legẽ facit. & tamen nihil ei dicunt & ipſum nõ capiunt, quia repreſſi fuerunt diuina virtute. Hæc eſt enim propria dei virtus quæ malorum corda ab impetu ſuæ malitiæ reprimit. Prouerb. 16. Cùm placuerint domino viæ hominis, inimicos quoque eius conuertit ad pacem. Et alibi: Cor regum in manu dei. Apparet etiam in hoc veritas ſermonũ Chriſti & falſitas principũ. cùm enim deus diceret: quid me quæritis interficere? Negauerunt dicentes: *Dæmoniũ habes, quis quærit te interficere?* Sed quod principes negabant iſti confitentur, & ſubdiderunt: *Nunquid verè cognouerũt principes quia hic eſt Chriſtus?* quaſi diceret videtur quòd ſic: eo quòd deſiſtunt ab eius perſecutione. Veruntamẽ quia nõ habebant certitudinẽ, ſed tãtùm opinionem: ideo etiam arguebant ad contrarium dicentes: *Sed hunc ſcimus vnde ſit:* quia patriã eius ſcimus & genus, quaſi hoc modo arguẽtes: Chriſt⁹ dicitur

habere

habere occultam originem,ſed iſte habet originem minifeſtā: igitur non eſt Chriſtus.In quo apparet eorū amentia:quia ſuppoſito etiam quòd principes crederent Chriſto: nō tamen eorū ſentētiā ferunt,ſed aliam corruptam protulerunt. Sed cùm dicatur,tamen dicitur Micheæ.5.Ex te Bethleem mihi egredietur qui ſit dominator in Iſraël. Herodes autem neſciuit locum natiuitatis eius Iudæis ſibi dicentibus:quare tunc dicunt: Cùm Chriſtus venerit vnde ſit,nemo ſcit.Dicēdum quòd hoc habuerunt ex verbo Iſaiæ 53. Generationem eius quis enarrabit? Sic ergo ex prophetis habent vnde ſit ſecundum humanam originem,& ex eis habent quòd eum neſciant vnde ſit ſecundum diuinam generationem.Conſequenter ponitur ſecundo ipſius docentis origo.Cùm ſubditur: *Clamabat ergo Ieſus docens in templo, & dicens:Et me ſcitis & vnde ſim ſcitis*, id eſt me noſcitis ſecundū: faciem:vnde ſim,ſcilicet patriam meam,ſcitis.Etiam hoc dixit quantum ad eius originem. Et nota quòd clamor quandoque importat turbulentiam animi interius cōcitati,& talis clamor non competit Chriſto.De quo Iſai.42.Non clamabit neque accipiet perſonam,neque audietur vox eius foris,Eccleſia.12. Verba ſapientum ſicut ſtimuli. Quādoque importat magnitudinē deuotionis, ſecundum ilud Pſal. Ad dominum cùm tribularer clamaui,&c.Quādoque verò magnitudinē dicendorum,ſecundum illud Iſa.6.Seraphin clamabant alter ad alterum. Prouer. 8.Nunquid non ſapientia foris clamitat:& prudentia dat vocē ſuam? Et ſic prædicatores clamare monentur. Iſaiæ 58.Clama ne ceſſes,quaſi tuba exalta vocē tuam.Subiungitur etiam quantum ad diuinam eius generationem ſecundum quam erat eis ignotus.*Et à meipſo non veni:ſed eſt verus qui me miſit quem vos neſcitis*,quaſi dicat:Ante fui ſecundum diuinitatem,quàm in mūdum veni ſecundum humanitatē.Ioann.8.Antequā eſſet mundus ego ſum.Aliàs non conueniret ei venire niſi antè fuiſſet.Et cum hoc ipſo quòd venit nō venit à ſeipſo,ſed à patre qui eum promiſit mittere.Exod.4.Obſecro domine mitte quem miſſurus es.Iſa.19.Clamabunt ad dominū à facie tribulantis, & mittet eis ſaluatorem & propugnatorē qui liberet eos, Ideo ſequitur: *Sed eſt verus qui miſit me*,quaſi dicat:Non ab alio, ſed ab eo qui promiſit & promiſſum adimpleuit: quia verus eſt,ad Ro.3. Eſt autē deus verax,& ideo docet me veritatē loqui;quia à vero miſſus ſum quem vos neſcitis,quia deum animo vero nemo vidit.Ioann.1.Deum nemo vidit vnquam. Et per conſequens me

non cognoſcitis cùm ſim filius eius naturalis, æqualis ei in natura diuinitatis. *Ego ſcio eum*,quia ab ipſo ſum & ipſe me miſit. *Et ſi dixero quia neſcio eum, ero ſimilis vobis mendax.* Vnde ſciendũ quòd omnes homines vident eum, vt dicitur Iob 36. ſed tamen diuerſimodè: quia homines in vita iſta vident eum per creaturas, Roma.1. Inuiſibilia dei à creatura mundi per ea quæ facta ſunt intellecta cõſpiciuntur. 1. ad Corint.13. Videmus nunc per ſpeculum & in ænigmate; tunc autem facie ad faciem. Angeli verò & beati in patria vident eum immediatè per eſſentiam. Mat.18. Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem patris mei,&c. 1. Ioan.3. Videbimus eum ſicuti eſt. Mat.11. Nemo nouit patrem niſi filius. Filius enim dei videt eum excellentius omnibus, ſ. viſione comprehenſionis. Ioan.1. Deũ nemo vidit vnquã, ſic, ſ. comprehendendo velut vnigenitus filius, &c. Et de hac viſione loquitur hic dicens: *Ego ſcio eum*, ſ. notitia comprehenſionis. Item nota quòd omnis cognitio eſt per aliquam ſimilitudinem, cùm nihil cognoſcatur niſi prout ſimilitudo cogniti eſt in cognoſcente. Omne autem quod procedit ab aliquo habet eius ſimilitudinem à quo procedit. Vnde omnes deum cognoſcentes ſecundum diuerſum gradum proceſsionis eorum, habent diuerſimodè cognitionem eius. Anima ergo rationalis dei cognitionem habet ſecundum quod ſimilitudinem eius participat: imperfectiori quidem modo ab aliis creaturis intellectualibus. Angelus autem quia expreſsiorem dei ſimilitudinẽ habet: cum ſit ſignaculum ſimilitudinis eius manifeſtius deũ cognoſcit. Filius perfectiſsimam dei ſimilitudinẽ habet cùm eiuſdẽ ſit eſſentiæ & virtutis cum ipſo: & ideo perfectiſsimè eum cognoſcit. Ideo dicit: *Sed ego ſcio eum*, inquantum, ſ. cognoſcibilis eſt. Cuius ratio eſt: *quia ab ipſo ſum*, quaſi dicat: Habeo eandem naturæ eſſentiam cum ipſo per connaturalitatem. Vnde ſicut ipſe perfectè ſe nouit per eſſentiam ſuam: ita & per eandem eſſentiam ego ſcio eum perfectè. Sed vt ne referatur hoc ad miſſionem qua venit in mundum, igitur continuo ſubiecit: *Et ipſe me miſit*, ita quòd primum, ſ. *ego ſcio eum, quia ab ipſo ſum*, referatur ad Chriſti diuinitatem; ſed ſecundum, ſ. *Et ipſe me miſit* ad eius humanitatem. Sed quòd ait: *Si dixero neſcio eum*, illud introduxit propter dicta. Nam creaturæ intellectuales ſciunt eũ: ſed de longe & imperfectè, quia vnuſquiſque intuetur eum procul. Iob 36. Veritas enim diuina excedit omnẽ cognitionẽ noſtrã. Quicũq; ergo deũ cognoſcit, poteſt abſq; mẽdacio dicere quia non

non cognoſcit eũ inquantum perfectè cognoſcibilis eſt. Filius autẽ deum patrẽ perfectiſsimè cognoſcit, ſicut perfectiſsimè ſe nouit, vnde nõ poteſt dicere neſcio eum. Secũdo quia cognitio dei, & maximè quæ eſt per gratiã poteſt perdi, ſicut dicit illud Pſal. 105. Obliti ſunt deũ qui redemit eos. Vnde poſſum dicere, neſcio quandiu ſum in vita iſta: quia nemo ſcit vtrũ amore vel odio dei dignus ſit. Eccl. 9. Filius autẽ inamiſsibilẽ notitiã habet de patre. Vnde nõ poteſt dicere neſcio eũ. In hoc autẽ quòd dicit ero ſimilis vobis mendax debet ibi accipi ſimilitudo per cõtrariũ, non enim mẽdaces eſſent ſi dicerẽt ſe neſcire deũ: ſed potius ſi ſe dicerẽt deũ cognoſcere cùm eũ ignorẽt. Si autẽ Chriſtus ſe eũ non noſſe diceret cùm eũ noſcat, eſſet mẽdax. Eſt ergo ſenſus verbi; Si dixero neſcio, id eſt nõ ſciam: ero ſimilis vobis mẽdax qui dicitis vos cognoſcere eũ, cùm tamẽ ipſum ignoratis. *Quærebãt ergo eum apprehẽdere: & nemo miſit in illum manus: quia nondum venerat hora eius*. Propter hoc enim quod dixit eis Ieſus quẽ vos neſcitis: irritati ſunt Iudæi cùm ſimularẽt eũ ſcire, & ideo quærebãt eũ apprehẽdere ad occidendũ. Sic hodie cõtingit quãdo mali cùm de ignorãtia notãtur ſiue accuſantur tã grauiter ferũt: & tãtò magis irritãtur quantò grauius indignãtur. Sed tamen ecõtra aliqui Chriſtũ in ſe habẽtes quærunt piè ipſum adhuc apprehẽdere. Cant. 7. Aſcendã in palmã & apprehendã fructus eius. Vnde Apoſtolus ait: Sequor autẽ ſi quo modo apprehendã. Et ſciendũ quòd non miſerũt manus in illũ ad occidendũ. Primo quia virtute diuina ſunt repreſsi, quoniã volũtas nocẽdi eſt vnicuiq; à ſe, ſed nocẽdi poteſtas eſt à deo. Vnde Iob 1. & 2. dicitur: quòd Sathan nõ potuit Iob affligere niſi quãtum permiſſum eſt ſibi à deo. Secũdo quia nõdũ hora venerat, ſ. hora captionis ei⁹ à deo ordinata. Nã vt dicit Gloſa; Sicut ante ſecula præordinauit matrẽ Virginẽ de qua naſceretur: ſic etiã preſciuit mortẽ & elegit quã pateretur: & tẽpus quãdo pateretur. Huius hodie reminiſcẽs cum in cruce pendẽs dixit: Cõſummatũ eſt, & inclinato capite tradidit ſpiritũ. *De turba autẽ multi crediderũt in eum, & dicebat: Chriſtus cùm venerit nũquid plura ſigna faciet quàm quæ hic facit?* quaſi dicat: Nõ eſt alius expectãdus qui plura faciet, ideo firmiter tenendũ eſt quòd hic eſt Chriſtus, &c.

DE EODEM, ENARRATIO LV.

Totum hominem ſanum feci in ſabbatho. Ioan. 7.

MAgnum eſt ſanare hominem corporaliter, maius ſanare ſpiritualiter, maximum ſanare vtroque modo, taliter

Chriſtus ſanauit.Ideo dicit: *Totum hominem ſanũ, &c.* Fuit enim verus medicus ad nos de cœlo trãſmiſſus:vt omnes noſtras infirmitates curaret.Pſal.102.Qui ſanat omnes infirmitates tuas. Augu.Magnus de cœlo venit medicus : quia per totum mundũ vndique iacebat ægrotus.De iſto ægroto & medico qui totum hominẽ ſanum fecit in ſabbatho tria ſunt videnda , ſ.quæ ſunt cauſæ infirmitatis,ſecundo quæ ſunt remedia cõtra infirmitates,tertio quæ ſint ſigna ſanitatis.Circa primum notandũ quòd quædam infirmitas cauſatur in homine ex nimia comeſtione, & ſic infirmatus eſt homo de pomo vetito:qui poſtquam comedit infirmitatem mentis & corporis incurrit. Iſtud etiam vitiũ gulæ in multis oſtenditur,& ideo homo ſæpe infirmatur. Eccl. 37.In multis eſcis non deerit infirmitas , imò tales guloſi ſæpe moriuntur.Ibidem:Propter crapulam multi perierunt.Corpora enim pinguia diu viuere non poſſunt. Tum quia ſunt modici ſanguinis qui eſt cauſa vitæ : tum quia calor naturalis ſæpe per nimiam pinguedinem ſuffocatur:tum quia via ſpiritus ſæpe ad mẽbra præ nimia pinguedine impeditur , & ſic mors ſequitur. Secundo cauſatur infirmitas ex nimia infrigidatione. Sic peccatum mortale eſt frigidæ naturæ,ita quòd ignem diuini amoris extinguit.Peccatum enim eſt aqua frigidiſsima quæ extinguit diuinum amorem. Hiere.6.Sicut ciſterna frigidam facit aquam ſuam:ſic frigidam facit malitia animam ſuã.Iſtud etiam frigus peccati facit hominẽ in bono opere pigrũ. Prou. 20.Propter frigus piger arare noluit.Peccatum enim prohibet hominẽ arare,id eſt cor ſuum per contritionem ſcindere,& ipſum ſerere per bonam operationẽ. Non ſolùm autem peccatũ facit animam frigidam,ſed etiam congelatam,ita quòd reſolui poſt mortem non poteſt,ſed calefieri poteſt per amorem. Eccl. 44.Frigidus ventus aquilonis flauit & gelauit cryſtallum ab aqua.Tertio cauſatur infirmitas ex nimietate corruptionis ſanguinis.Sanguis nimius eſt abundãtia terrenorum quæ eſt ſæpe cauſa peccati.Pſal,72.Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum. Sanguis putridus eſt ipſa carnalis concupiſcentia quæ animam maculat:& coram deo putridam facit.De quo ſanguine dicitur Iſa.1.Cùm multiplicaueritis orationes veſtras non exaudiam, manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt.Oſeæ.4. Sanguis ſanguinem tetigit, hoc fit quando vnum peccatum adducitur ad aliud.Quarto cauſatur infirmitas ex humorum , id eſt vitiorũ corruptiione.Pſalm.13. Corrupti & abominabiles facti ſunt in iniquita-

iniquitatibus ſuis: non eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum, id eſt Chriſtum. Beata enim Virgo non fuit ab illa corruptione immunis: quia ex humore corrupto fuit generata, ſed tamen ſancta fuit nata. Chriſtus autem de ſancto ſanguine fuit generatus, nos autem ex corruptione vitioſa ſumus concepti, nati & educti. Secundo videndum eſt quæ ſint remedia contra ipſas infirmitates. Circa quod notandũ quòd Chriſtus quatuor remedia dedit per quę iſtas infirmitates ſanauit. Primam enim ſanauit per dietã, quando 40. diebus & 40. noctibus ieiunauit. Nos etiã iſtam infirmitatem gulæ ieiunando & abſtinendo ſanare debemus. Eccl. 37. Qui abſtinens eſt adiiciet vitam. Vt verò noſtra abſtinentia ſit noſtra victoria & poſsit volare ad deũ, debet habere duas alas, ſcilicet orationem & eleemoſynam. Quando enim auis non habet alas in terra remanet, quando etiam habet tantùm vnã alam velociter volare non poteſt: quando verò habet duas alas velociter volat. Sic etiam quando quis habet abſtinentiam & nullam elleemoſynam facit, nec aliquã orationem, tunc ſua abſtinentia manet in terra: quãdo verò habet vnum illorum parum volare poteſt. Sed ſi ieiunat & orat & eleemoſynam dat, tunc ieiuniũ in cœlum volat. Secundã infirmitatem Chriſtus ſanauit per ſudorem, quando ſcilicet factus eſt ſudor eius quaſi guttæ ſanguinis decurrentis in terrã, vt dicitur Luc. 22. Ipſe enim totus inflammatus erat igne amoris noſtri qui ipſum ſudare fecit, & noſtrã frigiditatem calefecit. Sic & nos etiam ſudare debemus lachrymas emittendo. Tũc enim oculus ſudat quando plorat. In iſto autem ſudore lachrymarũ homo frigidus inflammatur. Vnde dicit Greg. de Magdalena, quòd frigida venit, ſed inflammata receſsit. In iſto etiã ſudore lachrymarum ſpiritus ſanctus libenter moratur. Gene. 1. Spiritus domini ferebatur ſuper aquas. Iſto etiã ſudore lachrymarũ diabolus contribulatur & ſubmergitur. Pſal. 73. Contribulaſti capita draconũ in aquis. Exo. 15. Submerſi ſunt quaſi plumbũ in aquis vehementibus. Tertiã infirmitatem Chriſtus ſanauit per minutionem, quãdo in manibus & pedibus ſuis, & latere minutionem fecit. Iſtã autem minutionẽ & nos facimus, quãdo venã oris noſtri in cõfeſsione aperimus. De qua vena dicitur Pro. 10. Vena vitæ os iuſti: os autem impiorũ operit iniquitatẽ. Aliquãdo autẽ in minutione ſanguis eſt putridus, aliquãdo ſuperfluus, aliquando neceſſarius. Tunc autẽ eſt laudabilis minutio quando ſanguis putridus extrahitur, ſuperfluus diminuitur. & neceſ-

ſarius ſeruatur. Sanguis putridus eſt amor peccati, iſte totus eſt ab homine eiiciendus. Sanguis ſuperfluus eſt amor mundi, quando quis amat diuitias & ſuperfluitatem. Iſte enim per eleemoſynã eſt diminuendus. Sanguis neceſſarius eſt amor dei qui eſt cauſa vitæ animæ, & iſte eſt ſeruãdus. Quartam infirmitatẽ Chriſtus ſanauit per amarę medicinæ ſumptionem. Pſ. 68. Dederunt in eſcam meam fel, &c. Iſtam medicinam amaram, ſ. dolorem cordis nos recipere debemus, quæ quãtò erit amarior, tãtò ad exprimẽdum malos humores erit virtuoſior. Iſa. 24. Amara erit potio bibenti eius illã. Iſte dolor aſsimilatur dolori torſionũ & dolori parturiẽtium, & dolori flentium vnigenitũ. Iſti enim tres dolores ſunt maiores quàm inueniri poſſunt, & ideo ſcriptura dat nobis per hæc intelligere: quòd dolor peccati non debet eſſe paruus ſed maximus. De duobus primis dicitur Iſa. 13. Torſiones & dolores tenebunt, quaſi parturiens dolebũt. De tertio Hiere. 6. Luctũ vnigeniti fac tibi planctum amarum. Tertio vidẽdum eſt quæ ſunt ſigna ſanitatis. Circa quod ſciendũ quòd quatuor ſunt ſigna ſanitatis perfectæ. Primum eſt appetitus ordinatus. Tria enim ſunt quæ appeti poſſunt, ſ. nociua, ſuperflua & vtilia ſiue neceſſaria. Si poſt infirmitatem quis appetit nociua vel nimis ſuperflua, manifeſtũ eſt quòd non eſt perfectè ſanatus. Si vero appetit vtilia vel neceſſaria perfectè eſt ſanatus. Sic ſpiritualiter nociua ſunt malę ſocietates vel peccati occaſiones quæ ſunt ſæpe cauſa peccati. Prouer. 13. Qui cũ ſapientibus graditur ſapiẽs erit, amicus ſtultorum efficietur ſimilis. Superflua ſunt diuitiæ mũdanæ quæ nimis ſuperfluæ abundãt. Illi igitur qui habent appetitum caninũ terrena & ſuperflua appetendo, perfectè ſanati non ſunt. De quibus dicitur in pſ. 58. Famẽ patiẽtur vt canes. Nęceſſaria & vtilia ſunt ſpiritualia ad quæ apoſtolus nos hortatur, dicẽs ad Coll. 3. Quę ſurſum ſunt ſapite, nõ quę ſuper terram. Secundum ſignũ eſt totius corporis & cordis fortificatio. Debent eñ eſſe fortes in faciendo opera fortia. Phil. 4. Omnia poſſum in eo qui me cõfortat. In proficiẽdo de bonis ad meliora. Pſal. 83. Ibũt de virtute in virtutẽ. patienter & perſeueranter ſuſtinẽdo aduerſa, Heb. 12. In diſciplina perſeuerate, quis eſt enim filius quem non corripit pater? Tertiũ ſignum eſt coloris venuſtas. Illi enim qui habent viuidũ colorẽ perfectè ſanati ſunt. Debet autẽ perfectè ſanatꝰ tres habere colores, iuxta illud Cant. 5. Dilectus meus candidus & rubicũdus electus ex millibus. Debet enim ſpiritualiter ſanatus candidũ habere colorem

per-

per puritatem, rubicundum per charitatem, & lucidum per lucidam cōuerſationem. Et iſte eſt color electus ex millibus, ille ex millibus eligitur, qui inter malos ſanctè & honeſtè conuerſatur. Quartum ſignum membrorum leuitas & agilitas. Veri enim pœnitentes ad omnia dei mandata ſunt valde agiles. Eſa. 40. Qui ſperant in domino mutabunt fortitudinem, aſſument pennas vt aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt & nō deficient. Peccatores autem ſunt valde ponderoſi & graues, ita quòd nec deus poteſt eos portare. Hiere. 23. Vos eſtis onus, proiiciam quippe vos dicit dominus. Eſa. 1. Laboraui ſuſtinēs. Nec etiam cœlū potuit eos ſuſtinere, ſicut patet in Lucifero. Luc. 10. Videbam Sathanam quaſi fulgur de cœlo cadentem. Nec tandem terra poterit eos ſuſtinere. Eſa. 13. Ecce dies domini veniet crudelis & indignationis plenus, & iræ furoríſque ad ponendum terram in ſolitudinem, & peccatores eius conterendos de ea, &c.

FERIA IIII. ENARRATIO LVI.

Vade ad natatoria Siloæ & laua te. Ioan. 9.

COnſuetudo eſt homines volentes ire ad magnum dominū ſecum in menſa ſedere, ornant & lauant ſe ne videantur aliqua in eis quæ offendant oculos domini. Spiritualiter. Et ſic nos ſi debemus ire ad menſā domini, indigemus ornatu & lotione. Figuratur. Leui. 11. Qui tetigerit morticinia immundus erit vſq; ad veſperā, & lauet veſtimenta ſua, & ſic nos. Et hoc docet ſancta mater eccleſia in introitu: Cùm ſanctificatus fuero in vobis, cōgregabo vos de vniuerſis terris, & effundā ſuper vos aquā mundam, &c. Tunc ſanctificamus domino quādo eum cū vera deuotione laudamus. & hoc petit in collecta: Præſta quæſumus omnipotens deus vt quos ieiunia votiua caſtigāt, ipſa quoq; deuotio ſancta lætificet: vt terrenis affectibus mitigatis facilius cœleſtia capiamus. Similiter in prophetia Ezech. 36. Effundā ſuper vos aquā mundam, &c. Et ab vniuerſis idolis mūdabo vos: & dabo vobis cor nouū & ſpiritum nouum ponam in medio veſtri, & auferā cor lapideū de carne veſtra. Et dabo vobis cor carneum & habitabitis in terra quā dedi patribus veſtris, & eritis mihi in populū & ego vobis in deū. Similiter in epiſtola Eſa. 1. Lauamini & mundi eſtote, auferte malū cogitationum veſtrarū ab oculis meis. Quieſcite peruerſè agere, diſcite benefacere. Quærite iudiciū & ſubuenite oppreſſo, iudicate pupillo, & defendite viduam, &c. Si fuerint peccata veſtra vt coccinū, quaſi

nix dealbabuntur,&c. Similiter in euangelio: *Vade ad natatoria,&c.* In ſumma euangelij tria innuuntur. Primo diſcipulorũ interrogatio cùm dicitur: *Rabbi.&c* Secundo cæci illuminatio, ibi: *Vade ad nata.&c.* Tertio phariſęorum murmuratio, ibi. *Non eſt hic homo,&c.* De primo dicit: In illo tempore, ſ. cùm Iudæi Chriſtum voluerunt lapidare. *Tunc exiuit de templo,& præteriẽs vidit hominem cæcũ à natiuitate.* Glo. Non potuit curari per naturam. *Et interrogauerũt eum diſcipuli eius: Rabbi quis peccauit, hic aut parentes eius vt cæcus naſceretur?* Illam interrogationem habuerũt ex hoc quod audiuerunt quando dominus ſanauit paralyticum Ioan. 5. ſicut ait: Vade & amplius noli peccare. Sic ergo æſtimabant & hic accidiſſe. Nota infirmitas permittitur à deo multis rationibus. Primo propter meritũ augendũ. Et ſic in Iob 17. qui ait: Non peccaui: & in amaritudinibus moratur ocul⁹ meus. Secundo ne homo exaltetur. Et ſic in B. Paulo 2. ad Cor. 12. ne magnitudo reuelationũ extollat me: datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ.&c. Tertio vt pœnitentiã ſuſcipiat peccator. Pſ. 15. Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum: poſtea accelerauerunt. Reuera multi non cognoſcũt ſe niſi in infirmitate. Pſal. 82. Imple facies eorum ignominia: & quærent nomen tuũ domine. Figuratur in filiis Iſraël. Pſ. 77. Dum occideret eos quærebant eũ & reuertebantur: & diluculo veniebãt ad eũ. Quarto propter peccatum: vt qui ſe nõ velit meliorare in infirmitatibus; ꝙ ſua pœna incipiet hic & durabit ibi ęternaliter, ſicut patet in Pharaone in Exod. Et ſic in Herode & in Antiocho.&c. Quinto vt infirmitas mirabiliter ſanetur, & ex hoc oſtendatur dei virtus & potentia. Et ſic Thob. ſanatus eſt Thob. 2. Et ſic in cæco. *Ergo Chriſtus reſpõdit: Neq; hic peccauit, neque parentes eius.* Sed diceres tamen ſcribitur. 1. Ioan. 1. Si dixerimus, quia peccatũ nõ habemus ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Reſpõdetur, verũ eſt, ſed nõ ita grauiter ille peccauit vt cæcus naſceretur, *ſed vt opera dei manifeſtarẽtur in illo,* i. diuinitas Chriſti manifeſtaretur. Sequitur: *Me oportet operari opera eius qui miſit me,* ſ. patris. Gal. 4. Cùm venit plenitudo temporis miſit deus filiũ ſuum factũ ex muliere: vt eos qui ſub lege erant redimeret.&c. hoc fuit opus redẽptionis. Abac. 2. Conſideraui opera tua & expaui, ſ. te pendentẽ in patibulo, in medio duorũ animalium, i. latronum. Secũdum opus fuit reconciliationis hominum cũ deo. ad Eph. 2. Veniens nuntiauit pacem his qui longè ſunt, ſ. à deo. ad Rom. 5. Cùm inimici eſſemus, recõciliati ſumus deo per mortem filij eius. Sequitur:

donec

donec dies eſt. Nota Chriſtus nominat ſe diem. Nam ſicut dies habet duodecim horas:ſic Chriſtus habet duodecim horas.1.Apoſtol.Hic dies defecit & inclinatus eſt in cruce,quare ſupra in ſermone:Nox pręceſsit,dies autem appropinquabit:*Veniet nox,* id eſt tempus mortis propter incertitudinem.Eccl.9. Neſcit homo an amore vel odio dei dignus ſit.Iob 32.Neſcio quãdiu ſubſiſtam,& ſi poſt modicum tollat me factor meus.Pſal.31. In via hac qua gradieris,&c. Secundo mors dicitur nox, quia ſicut in nocte laborans recipit præmium & vadit domum:ſic quivis in nocte ſuæ mortis recipiet præmium ſecũdum opera eius.Et ſic nos.Athana.Ibunt boni in vitam æternam:mali verò in ſupplicium æternum.Tertio in nocte recipiuntur inimici & excludũtur amici,& ſic in morte. Matth.25. Neſcio vos, & clauſa eſt ianua.Ergo Eccle.9.dicitur:Quodcunq; poteſt manus tua operari,inſtanter fac:quia nec opus nec ratio,nec ſcientia,nec ſapientia erant apud inferos quo tu properas. ad Gall.6. Cùm tempus habemus operemur bonum ad omnes:quia homini non veſtito veſte nuptiali dicitur.Mat.22.Ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores. Dixi ſecundo innuitur cæci illuminatio cùm ſubdit: *Hæc cùm dixiſſet expuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & liniuit oculos eius*, hoc fecit ideo vt daret intelligere quòd humanitas eſſet inſtrumẽtum diuinitatis & etiam ideo, vt oſtenderet ſe illum qui primum hominem plaſmauit de terra. *Et ait: Vade & laua te ad natatoria Siloæ.* Gloſ. Hæc aqua oritur ad radicem montis Syon,& non ſemper:ſed in certis horis ob memoriam facti ebullit per concaua terrarum.Nam cũ Sanacherib obſederat Hieruſalem,piſcina iſta communis erat Aſſyriis & Hieroſolymitis: ita quòd vterq; poterant inde haurire. Sed ad orationem Eſaiæ factum eſt cùm egrediebantur Hieroſolymitæ erat ibi aqua. Quando vero veniebant Aſſyrij, tunc erat ſiccata.Sequitur: *Quod interpretatur miſſus.* Magiſter in hiſtoria.Et hoc ideo cum Manaſſes rex Hieruſalem iuxta piſcinam Siloæ, Iſaiam ſerra lignea per medium ſecare feciſſet, & ille anguſtiaretur infectione, petiit ſibi dari aquam vt biberet: qui cùm negauerant ei,miſit dominus aquam de ſublimi in os eius & expirauit. Ob hãc aquæ miſsionem Siloæ interpretatur miſſus. Tunc innuitur cæci obedientia cùm ſequitur: *Abiit & lauit ſe & venit videns.* Licet enim Chriſtus ſolo verbo potuiſſet ſanare hũc cæcum,tamen noluit hoc facere,ſed multa fecit circa eius ſanationem,quæ literalem habent cauſam & etiam ſpi-

ritualem. Primo enim expuit, ad oſtendendum quòd virtus ſanatiua quodam modo erat ab eius humanitate inquantum eſt organum diuinitatis. Luc. 6. Virtus de iſto exibat & ſanauit omnes. Secundo fecit lutum vt oſtenderet quòd fecit primum hominem de luto. Tertio liniuit oculos cæci vt oſtẽderet ſe reformatorem corporũ: quia nobilia mẽbra reformauit, multò magis ignobiliora poteſt reformare. Quarto dixit ei: *Vade ad natatoria &c.* ne videretur terra ſuper oculos linita virtutem ſanatiuam oculi habere. Vnde quamdiu lutum ſuper oculos habuit non vidit: ſed poſtquam lauit. Miſit autem longè eum ad aquã. Primo vt tranſeundo per ciuitatem linitus à multis videretur, vt eſſet miraculum magis notorium. Secundo vt commendaretur cæci obedientia & fides. Frequenter enim fortè lutum habuit ſuper oculos, & frequenter fortè lauabatur in Siloe: & tamen ex hoc non videbat. Et potuit dicere, frequenter me laui & nihil profeci, hoc tamen iam non dixit, ſed ſimpliciter obediuit & credidit verbis Ieſu. Sed quod euangeliſta addit, *quod interpretatur miſſus*: hoc fecit ad deſignandum myſterium Chriſti miſsi ad ſalutẽ hominũ. Quinto ponitur effectus viſionis: quia venit videns, ſicut prædictũ fuit. Eſa. 35. Tunc aperientur oculi cæcorũ, &c. Cauſam verò ſpiritualem aſsignat Augu. qui dicit, quòd per ſputum de capite deſcendens deſignatur verbum dei quod à deo capite omnium rerũ procedit. Eccle. 24. Ego ex ore altiſsimi prodij. Tunc ergo de ſputo & terra lutum fecit quando verbũ caro factũ eſt. Liniuit autem ſeu vnxit oculos cordis ipſius cæci, id eſt humani generis per fidẽ incarnationis Chriſti, ſed nondũ videbat, ſed quãdo inunxit fortè catechuminũ fecit qui interpretatur inſtructus qui fidẽ habet, ſed nõdũ baptizatus. Et ideo mittit eũ ad piſcinã quæ vocatur Siloe, vt lauetur & illuminetur, i. baptizetur: vt in baptiſmo plenã illuminationem recipiat. Vnde ſecũdũ Dionyſ. baptiſmus dicitur illuminatio. Eze. 36. Effundã ſuper vos aquam mundam: & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris. Interpretatur autem Siloe miſſus: quia quicũque baptizantur, oportet vt baptizentur in Chriſto qui eſt miſſus à patre. ad Gall. 3. Quicunque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtũ induiſtis. Niſi enim ille fuiſſet miſſus, nemo noſtrũ eſſet ab iniquitate dimiſſus. Grego. autẽ dicit ꝙ per ſaliuã ſapor intimæ cõtemplationis accipitur, quæ ad os de capite cõditoris defluit: quia de claritate cõditoris adhuc in hac vita poſitos guſtu reuelationis tãgit. Vnde dominus ſaliuã
luto

luto miſcuit, & cæci nati oculos aperuit, quia ſuperna gratia carnalē cogitationē noſtrā per admixtionē ſuæ cōtemplationis irradiat,& ab originali cæcitate homines ad intellectum refor mat. Tunc ſubdit: *Itaque vicini & qui viderant eū prius, quia mēdicus erat, dicebant: Nōnne hic eſt qui ſedebat & mendicabat. alij dicebant hic eſt: alij autem nequaquā ſed ſimilis ei eſt.* Sciendum quòd quæritur hic de perſona illuminati: quia mirabantur Iudæi de miraculi magnitudine, quod videbatur eis incredibile. Et ideo dicebatur infra: *A ſeculo autem non eſt auditum: quia quis aperuit oculos cæci nati* Et implebatur illud Abacuc .1. Opus factum eſt in diebus noſtris quod nemo credet cùm narrabitur. Item mirabantur quòd iſte curatus fuit qui videbatur ignobilis & cura tione indignus. Dominus tamen quia propter paupertatē nullum repulit, qui propter ſalutē hominum venit. Iaco.2. Nónne deus elegit in hoc mūdo pauperes, diuites in fide: oſtendit ſuā clementiā curādo illum mendicū cùm in magna erat deuotione. Opiniones autē fuerūt inter eos: qui enim dicebant hic eſt, mouebātur ex eo, quia ſæpe eū viderūt, & ſimiliter diſcurrentē per ciuitatē ad natatoria Siloæ viderūt. Qui autē dixerūt nō eſt, mouebātur ex eo, quòd ſecundū Auguſt. oculi reſtituti mutaue runt vultum eius. Nihil enim ita cognoſcibile reddit hominē ſicut viſus. Eccle.19. Ex viſu cognoſcitur vir. *Ille autē dicebat quia ego ſum:* vox gratitudinis eſt illa. Gloſa. Confitebatur ſe eſſe, etiā laudat eum qui tam bene fecerat ipſum eſſe. Tob.12. Benedicite deū cœli: & corā omnibus viuentibus confitebimur illi: quia fecit nobiſcum miſericordiam ſuā. *Dicebant ergo Iudæi: Quomodo aperti ſunt tibi oculi? Reſpondit: Ille homo qui dicitur Ieſus, fecit lutū & vnxit oculos meos & dixit mihi: Vade ad natatoria Siloæ, & laua: & abij & laui & video.* Hic quærūt de ipſa illuminatione, & reſpondit eis. Vbi ſciendum quòd illa quæſtio ex curioſitate procedit: quia hunc modum neque ipſe qui curatus eſt, neq; nos nouimus, nec comprehendimus. Eccl. 3. In pluribus operibus eius non fueris curioſus. Cæcus reſpondit ad quæſtionem ſecundum quòd nouit: vnde dicit illuminatorem ſuum hominē, quē non nouit adhuc deum, & homo erat. Philip. 2. In ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Item dixit Chriſtum Ieſum: vnde licet eum non viderat cùm cæcus erat, iuerat tamen ad natatoria Siloę: auditu tamē cognouit quòd Ieſus fuerat. Sed quia non viderat quomodo ex luto ſputū fecit 1. Ioā.1. Quod audiuimus & vidimus oculis noſtris perſpeximus,

& manus noſtræ,&c. Abibat etiam cæcus, *alij & laui & video.* Et rectè poſt obediētiam illuminatur: quia dicitur Actu.5. Dabit ſpiritum ſanctū obedientibus ſibi. Vide cæci conſtātiam ſecundum gloſam quæ dicit: Benè iam videbat qui ſic gratiá ſibi præſtitam annuntiabat: iam euangelizat, Chriſtum prædicat illuminatorem ſuum. *Dixerunt ergo ei: Vbi eſt ille. Ille aut: Neſcio,* quia antequam eſſet reuerſus de natatorio, Chriſtus receſsit de loco. Per illam neſcientiá intelligitur noſtra. De qua 1. ad Corinth.13. Ex parte cognoſcimus,& ex parte prophetamus. Item illam quam neſcimus an odio vel amore dei digni ſumus. Eccleſia. 9. Item iſtam quia neſcimus præſentiam vel abſentiam ſpōſi,& illa eſt valde periculoſa. Neſcire enim vnde veniat aut quo vadat, nullum eſt miraculum. Sed neſcire quando veniat aut quando recedat periculoſiſsimū eſt: quia tunc neſcitur qualiter præſens pro ſua dignitate reuertatur, & qualiter abſens ſollicitè reuocetur: docet illud Canticum 6. Reuertere reuertere, &c. *Adducunt eum ad phariſæos qui cæcus fuerat. Erat autem ſabbathum quando lutum fecit Ieſus, & aperuit oculos eius.* Volens enim euangeliſta hic oſtendere quomodo Chriſtū quærebant phariſæi à cæco: præmittit quomodo cæcus phariſæis præſentabatur. Et hoc ideo quia volebant Ieſum adducere ꝙ dānaretur pro ſolutione ſabbathi, quē minimè inueniētes, adducūt cæcū vt cogatur importunitate vel timore aliquid cōtra Chriſtū cōfingere. Hiere.5. Ibo ergo ad optimates & loquar eis. Ecce hi magis ſimul cōfregerunt iugū: ruperūt vincula. *Iterū interrogabant eum phariſæi quomodo vidiſſet.* O cæci phariſæi quid interrogatis de gratia, qui ignoratis de natura: quid quæritis illuminatorē, qui nō creditis redēptorē. *Ille autem dixit eis: Lutum poſuit mihi ſuper oculos: & laui & video.* Admirāda cæci cōſtātia: quia quòd corā populo de Chriſto veritatē confitebatur nō fuit magnū: ſed in magno periculo cōſtitutus corā phariſæis, neque negat neque cōtraria dicit. Pſal. Loquebar de teſtimoniis tuis in cōſpectu regū & nō cōfundebar. Admirāda eſt etiā ipſius induſtria: quia narrantiū mores ſeruat, qui quod prius diffuſè referūt, poſtea ſuccinctè loquūtur. Sic ille hic fecit vt patet intuēti. *Dicebant ergo ex phariſæis quidā: Non eſt homo ex deo qui ſabbathum nō cuſtodit. Alij dicūt: Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere, & ſciſma erat inter eos.* Vbi ſciendum ꝙ ſi malitioſi aliquid boni vident ſemper illud ad malum referūt ſecundum illud Eccleſia. 11. Bona in mala conuertens inſidietur, & in electis

ctis imponet maculam. Sic iſti tacẽt quòd cæcum illuminauit, & referũt quòd videbatur ſabbathum violaſſe, quod tamen nõ fecit. Dominus enim prohibens operari in ſabbatho intendit de opere ſeruili, quando dixit: Omne opus ſeruile non facietis in eo. Opus autẽ ſeruile eſt peccatum. Ioan. 8. Qui facit peccatum ſeruus eſt peccati. Ergo qui facit opera peccati in ſabbatho ſoluit ſabbathum: qui autem ſine peccato erat potius ſabbathum cuſtodiebat. Ergo dixerunt: *Quomodo poteſt homo peccator ſigna facere.* Sed Ioãnis 11. dicitur, quòd multi ex Iudæis crediderunt in eum, ſed propter phariſæos veritatem dicere non audebant. Deſidium & ſciſma quod erat inter eos, fuit ſignum interitus eorum. Oſe. 10. Diuiſum eſt cor eorũ, nunc interibũt. Et Matth. 12. Omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur. *Dicunt ergo cæco: Tu quid dicis de eo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia propheta eſt.* Interrogatur ſentẽtia à cæco de perſona illumĩnãtis: hic enim erat odibilis, qui de Chriſto benè ſentiebat ſecundũ Chryſo. Et hoc apparet ex modo interrogãdi, quia cõmemorant cæco beneficium acceptum, dicentes: Qui aperuit oculos tuos: qui aliâs dicebant, qui ſoluit ſabbathũ. Cæcus autẽ ad hoc reſpondit iterum quod nouit, dicens eum prophetã quẽ filium dei nondum nouit. Et verè propheta fuit. Deutero. 18. Prophetam de gente tua & de fratribus tuis ſuſcitabit tibi dominus. Ipſe etiam de ſe ait. Luc. 13. Non capit prophetam perire extra Hieruſalem. Et nemo propheta acceptus eſt in patria ſua. Luc. 4. Ille propheta prophetizat bonis. Matth. 25. Venite benedicti, &c. & malis, Ite maledicti in ignem æternum. Nota pro doctrina, per iſtum cæcum intelligitur peccator. Vnde Soph. 1. Ambulabunt vt cæci quia domino peccauerunt. Nã cæcitas corporalis cauſatur à tribus. Primo à puluere, ſecundo ab igne, tertio à tumore. Primo cauſatur à puluere terrenæ cupiditatis. Figuratur Tob. 2. vbi dicitur quòd Tobias ex ſtercore hirundinis fuit excæcatus. Iſta ſtercora ſunt temporalia, de quibus Philip. 3. Omnia arbitratus ſum vt ſtercora vt Chriſtũ lucrifaciam. Eſt autem periculũ quando iſta ſtercora ſiue illi pulueres adhærent oculis animæ nimis. Ideo Matth. 10. Excutite puluerem de pedibus veſtris: quia iſta tẽporalia excæcant oculos animæ, vt homo non cognoſcat deum creatorem ſuũ. Ideo Exo. 23. Non accipies munera quæ excæcant etiam prudentes. Et Exod. 18. dixit Ietro ad Moyſem: Elige tibi viros timentes deum in quibus ſit veritas, & qui oderint auaritiã. Et Eccle. 20.

Xenia & dona excæcant oculos iudicum. Cõtra illam cæcitatẽ habetur collirium amarum quod conficitur ex felle piſcis quo oculi Tobiæ ſunt ſanati:vt habetur Tobiæ 11. Et repræſentauit Chriſtum,prout fuit in patibulo crucis,tanquam piſcis aſſatus & felle potatus.Pſalm. 21. Aruit tanquam teſta virtus mea, & denudatus.Matt. 9. Vulpes foueas habent:filius autẽ hominis non habet vbi caput ſuum reclinet.Iſta paupertas paſsionis debet nos inducere ad ſuſtinendum paupertatẽ pro Chriſto. Secundo cauſatur cæcitas ſpiritualis ab igne carnalis concupiſcẽtiæ.Pſal.57.Supercecidit ignis & non viderunt ſolem. Sicut enim vrſus excæcatur ad peluim cadentem: ſic libidinoſus ad concupiſcentiã ardentem.Bernar.Carnis delectatio mentẽ quã inficit obſcurat. Et ſic fuerunt excæcati duo ſenes ſacerdotes. Dan.13.Declinauerunt oculos ne viderent cœlum:neque recordarentur iudiciorum iuſtorum.Et figuratur Iudicũ 16.in Dalida quæ excæcauit Samſonem.Spiritualiter Dalida ſignificat luxuriam ſiue carnis concupiſcentiam per quã homo excæcatur & traditur in manus inimicorũ ſuorũ,i.dæmonũ. Sed hoc prohibetur Eccle.18.Poſt cõcupiſcentias tuas ne eas, & à volũtate tua auertere.Nã ſi vadis poſt cõcupiſcentias animæ tuæ,i.vitæ, traderis inimicis tuis.Et ſic fuerunt excæcati Sodomitæ.Gene. 19.Sciendũ tamen quãdo vas cordis per ignẽ malè cõcupiſcentiæ bulliat,tunc triplex debet habere remediũ. Primum eſt ꝙ vas debet ab igne remoueri,id eſt à colloquiis & aſpectibus mulierum ſe abſentare.Eccle.9.auerte faciẽ tuã à muliere cõpta, & ne circunſpicias ſpeciem alienã:propter ſpeciem enim mulieris multi perierũt.Et ex hoc cõcupiſcẽtia, quaſi ignis exardeſcit.Secundũ eſt quòd ligna ſiue prunas.i. cogitationes ignitas à corde ſuo abiicere debẽt:quia dicitur Prouerb.6.Nũquid abſcõdere poteſt homo ignẽ in ſinu ſuo,vt nõ comburantur veſtimenta eius:aut ambulare ſuper prunas vt nõ plantæ comburantur eius? Tertium eſt quòd aquam frigidam, i. pœnitentiã aſperam corpori ſuo imponant. Eccle. 11. Malitia vnius horæ obliuionem facit luxuriæ magnæ.Nam dixit apoſtolus.1. Cor. 9.Caſtigo corpus meum,& in ſeruitutẽ redigo.&c. Contra illã cæcitatẽ habetur collirium totũ dulce quod conficitur ex fauo mellis,quo illuminati ſunt oculi Ionathæ,vt habetur. 1. Reg. 14.Et ſignificat Chriſtum prout eſt in regno vbi erit totus dulcis.Eccle 24.Spiritus meus ſuper mel dulcis:& hæreditas mea ſuper mel & fauum. Pſal. Quàm magna multitudo dulcedinis

tuæ

tuæ domine. Et hæc dulcedo expellit ignem cæcitatis luxuriæ. Nam omnes deliciæ carnales deberent contemni vt ſaltem vna hora facies dei poſſet videri. Tertio cauſatur cæcitas ex tumore ſuperbiæ: quia ſicut dicit Grego. Tumor mentis eſt obſtaculum veritatis. Zach. 12. Omnem ſuperbum percutiam cæcitate. Figuratur in Sedechia. 4. Reg. 25. qui in regali dignitate ſuperbiuit, & ideo à rege Babyloniæ excæcatus fuit. Sic omnes ſuperbi excæcantur. Apoc. 3. Tu dicis diues ſum & nullius egeo, & neſcis quia miſer es, pauper, nudus & cæcus. Gloſa: miſer es in vita cùm per ignorantiam pereas, pauper in bonis, nudus in virtutibus & cæcus, quia deceptus es & vitia non recognoſcis. Iſta cæcitas à natiuitate eſt inducta. Nam ſuperbia in affectu ortum habuit in cœlo, ſuperbia in intellectu in paradiſo terreſtri, ſuperbia in actu ortum habuit in mundo, quando Cain occidit Abel. Contra illam cæcitatem collirium habetur quod fecit Chriſtus, quando fecit lutum ex ſputo & liniuit ſuper oculos cæci & illuminatus eſt: vt patet in hoc euangelio. Sic peccator debet lutum ponere ſuper oculos cordis conſiderando ſe de luto factū. Iob 30. Cōparatus ſum luto, & aſsimilatus ſum fauillæ & cineri. Bernar. Stude teipſum cognoſcere: quia melius eſt ſcire teipſum, quā ſi te negligēdo curſum aſtrorū inueſtigares. Greg. Quātò quiſq; ſeipſum minus videt, tātò minus ſibi diſplicet. Et quantò maioris gratiæ lumē recipit, tantò amplius quid de ſe pendere debeat cognoſcit. Legitur de Alexandro Magno. Cùm Alexander omnes regiones terræ & inſulas maris peragraſſet, & ſibi ſubiugaſſet, præſumpſit ire ad paradiſum, & præmiſit nuntios ſuos: quibus occurrit quidam ſenex, dicens: Dicite domino veſtro quòd non poteſt huc venire niſi per humilitatem. Et dedit eis lapidem ad ſimilitudinem oculi, vt portarent eum domino ſuo. Quem cùm accepiſſet Alexander, oſtendit eum viro ſapiēti cuidam vt diceret ſibi eius virtutem. Qui ponderauit eum. Cúmque lapis poſitus nudus eſſet in lance vna valde grauis erat, & plus quàm omnia alia quæcunque poni poterant in alia lance ponderauit. Deinde operuit lapidem terra, & tunc adeo leuis erat, quòd penna vna paruula plus eo ponderauit. Et dicit Sapiens: Per lapidem iſtum tu es deſignatus: quia quandiu viuis, es maior omnibus & omnia tibi ſubiugas. Poſtquam autem coopertus fueris terra, ſcilicet poſt mortem vilior eris vna penna: quia ſuperbi qui modo magni apparent, poſt mortem nihil erunt.

Cùm audiſſent quidam de turba hos ſermones, dicebant: Hic eſt vere propheta. Ioannis ſeptimo.

SIcut veritas & falſitas ſunt duo veriſsima contraria: ita boni & mali ab æuo cõtraria fuerunt, quia dicitur. 2. Corinth. 6. Quæ participatio iuſtitiæ ad iniquitatẽ aut ſocietas luci ad tenebras, & quæ cõuentio Chriſti ad Belial? q. d. nulla. Et non eſt mirum quòd boni & mali ad inuicẽ contrariantur: quia habẽt duos dominos cõtrarios, videlicet deũ & diabolum. Boni enim deo ſeruiunt & mali diabolo. Sed cùm veritas ſit dei, imo deus eſt ipſamet veritas, & falſitas ſit ipſius diaboli: ideo boni ſemper veritatẽ defendunt contra malos: & econtrario mali falſitatem & malitiam ſuã defendunt contra bonos. Quod manifeſtè apparet in euangelio præſenti, vbi diſſenſio facta eſt propter Chriſtũ in turba & inter phariſæos. Frequenter contingit quòd in cordibus malorũ ex manifeſtatione virtutis oritur diſſentio & turbatio. Vnde in perſona Chriſti dicitur Hiere. 15. Væ mihi mater mea: væ vt quid me genuiſti virũ rixæ: virũ diſcordiæ in vniuerſa terra. Propterea ſaluator dicebat Matth. 10. Non veni mittere pacẽ in terram, ſed gladium, &c. Secundũ hoc igitur in hoc euangelio duo tanguntur. Primo malorũ in turbis diſſenſio, quod diuerſitas probat opinionũ, ibi: *Cùm audiſſent quidã de turba, &c.* Secundo tangitur in verbis phariſæorũ diſcordatio: quod commendabilitas probat miniſtrorum, ibi: *Venerunt ergo miniſtri, &c.* De primo dicit: *Cùm audiſſent quidã de turba hos ſermones de Ieſu dicebant: Hic eſt verè propheta.* Hæc eſt primo opinio de Chriſto quam boni cõceperũt ex verbis Chriſti, cùm in magno feſtiuitatis die vltimo, ſ. ſcenopegiæ clamaſſet ſtãdo: Siquis ſitit veniat ad me & bibat aquam, ſ. ſapientiæ & gratiæ videlicet amoris dei. De tali, inquam aqua iam ſitim ſuã ſpiritualiter cœperũt extinguere: & dicũt eum ꝓphetã verũ. De quo Deu. 18. prophetã ſuſcitabit vobis dominus de medio fratrum ſuorũ ſimilem tui. Pro quo ſciendũ quòd propheta ſecundum nominis interpretationem dicitur quaſi procul fans, inquantũ annuntiat aliquã quo ad eius cognitionẽ longinquã propter obſcuritatẽ ſuæ cognitionis, & hoc nõ pertinet ad perfectionem prophetiæ, ſed magis ad effectũ. Quod patet Nume. 13. vbi Moyſes dicitur excellentior propheta, eo ꝙ diuerſa palam & nõ per ænigmata videbat quæ alij cognoſcebãt in ſomno & viſione atq; per figuras. Alio modo intelligitur illa longinquitas reſpectu aliorum hominum,

hominum, cum quibus propheta cõuerſatur quibus annuntiat occulta. Et hoc eſt de ratione prophetiæ. Ideo Augu. cõtra Fauſtũ dicit, quòd ex hoc aliquis dicitur propheta: quia annuntiat ea quæ ſunt longinqua à cõmuni cognitione hominũ cum quibus cõuerſatur Chriſtus autẽ in via ante paſsionẽ ſuã quantum ad partẽ ſenſitiuam erat viator, & cum aliis hominibus conuerſabatur: & ideo licet clarè videbat diuina ſecreta, erat tamẽ verè propheta inquãtum cognouerat lõginqua à cognitione aliorum hominũ, quibus annũtiabat iſta. Angeli autẽ in nullo ſunt viatores, quia eorũ cõuerſatio non eſt cum hominibus: vt habetur Dan. 2. Et ideo nõ poſſunt dici prophetæ ex hoc ꝙ annũtiãt hominibus occulta. Eadẽ ratione Chriſtus poſt paſsionẽ ſuã deſinit eſſe propheta. & prophetia in ipſo euacuata fuit: quia amplius erat in via. Sequitur: *Alij dicebant: Hic eſt Chriſtus. Quidam autẽ dicebant: Nunquid a Galilæa Chriſtus venit. Nõnne ſcriptura dicit, quia ex ſemine Dauid & de Bethleem caſtello vbi erat Dauid venit Chriſtus?* Hic tangitur duplex opinio de Chriſto, vna eſt credentiũ & dicentiũ hic eſt Chriſtus. Iſti magis accedebãt ad potũ, & ſitim infidelitatis magis depoſuerũt: & hoc etiã Petrus cõfeſſus eſt. Mat. 16. Tu es Chriſtus filius dei viui. Alia erat opinio infidelium & cõtradicentiũ dicens: *Nunquid à Galilæa, &c.* quaſi diceret: Non quia videbatur eis ꝙ Chriſtus eſſet in Nazareth Galilææ natus, ſicut ibi fuit nutritus. Et iſti nouerãt prophetas Chriſtũ in Galilæa venturũ non prædixiſſe, quod cõfirmant autoritate dicẽtes. *Nõnne ſcriptura dicit, &c. Nam qui de ſemine Dauid venit Chriſtus:* dicitur Hier. 23. Suſcitabo Dauid germen iuſtum, &c. Et hoc eſt nomẽ quod vocabunt eum, Dominus iuſtus noſter. Quod autẽ de caſtello Bethleem oriundus erat, dicitur Mich. 5. Et tu Bethleẽ Ephrata paruulus es in millibus Iuda: ex te enim exiet dux & egredietur qui ſit dominator Iſraël. *Diſſenſio itaque facta eſt in turba propter eum.* Vnde hæc diſſenſio vſq; hodie permanet in eccleſia, & nõ propter eũ tãquam ꝓpter Chriſtũ inquantũ eſt filius dei: *tamen propter eum*, id eſt propter eius veritatẽ & iuſtitiam. Omnes enim credimus ꝙ Chriſtus eſt filius dei, ſed non omnes credimus veritati eius, dum ſcripturæ ſanctæ in multis modis cõtradicimus & iuſtitię eius: dũ iuſtitię dei nõ ſumus per omnia ſubiecti. *Quidam autẽ ex ipſis volueruñt apprehendere eum, ſed nemo miſit in eum manus.* Volentes autẽ apprehẽdere eum fuerũt de illis qui dixerũt: *Nunquid à Galilæa venit Chriſtus?* Pſal. 7. Perſequatur inimicus animã meam, & com-

prehendar. Et Exod. 15. Dixit inimicus perſequar & cõprehẽdã. *Et nemo miſit in eum manus:* quia ipſe non permiſit. Ioan. 10. Nemo tollit à me animã meã: ſed ego pono eam à meipſo. Vnde poſtea quãdo pati voluit nõ tantùm eos expectauit ſed ſeipſum eis obtulit dicens. Ioan. 18. Quem quæritis ego ſum. Cõſequenter pro ſecundo principali tangitur in verbis phariſæorum diſcordatio quod commendabilitas probat miniſtrorum. *Venerunt ergo miniſtri ad pontifices & ad phariſæos & dixerũt ei illi: Quare adduxiſtis illum.* Ecce hic diſſenſio pontificum & phariſæorum contra miniſtros, in quo apparet eorum iniquitas. Adeo enim mali erant ꝙ eis nõ poterãt miniſtri ſatisfacere niſi Chriſto nocumentum inferrent. Prouer. 4. Rapitur ſomnus ab oculis eorũ niſi ſupplantauerint. Et gloſa hic dicit: O ſæui & immiſericordes, quare non intelligitis potentiam eius quem apprehendere vultis, vobis præſentibus ſæpe locutus eſt. Cùm enim eum lapidare velletis, illæſus inter ictus veſtros euaſit, & templum exiuit, & teneri à vobis non potuit. Quare modò miniſtros arguitis, cur eum nõ adduxerũt, cùm vos ipſi dum cũ eo eſſetis ipſo volẽte nihil agere poſſetis, ſed ſicut illi attoniti ſtupẽtéſq; rediẽtes. hęc gloſa. *Reſponderũt miniſtri: Nunquã ſic locutus eſt homo ſicut ille homo loquitur.* Vbi reddunt eũ cõmendabilẽ ex tribus. Primo ex admirationis cauſa: quia non propter miracula, ſed propter doctrinã Chriſtũ mirabãtur ex qua propinquiores efficiuntur veritati, & recedunt à conſuetudine Iudæorũ qui ſigna quærũt. 1. Cor. 1. Secũdo ex conuerſionis facultate, quia de paucis verbis Chriſti capti ſunt & allecti ad eius amorẽ. Tertio ex animi ſecuritate: quia ipſis phariſæis qui Chriſto aduerſabãtur talia dicũt de Chriſto: *Nũquã ſic locutus eſt homo.* Et hoc rationabiliter: quia nõ ſolùm homo erat, ſed etiam dei verbum. Et ideo verba ſua erant virtuoſa ad mouendum. Hiere. 23. Nunquid non verba mea quaſi ignis & quaſi malleus conterens petram? Ideo dicitur Matth. 7. quòd erat docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut ſcribæ & phariſæi. Erant etiam ſapida ad dulcorandũ. Cãti. 2. Sonat vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis. Pſal. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua domine. Erant etiã vtilia ad retinendum, quia promittebant bona æterna. Ioan. 6. Domine ad quem ibimus, verba vitæ æternæ habes. *Reſponderunt ergò ei phariſæi: Nunquid & vos seducti eſtis? nunquid aliquis ex principibus credidit in eum aut ex phariſæis, ſed turba hæc quæ nõ nouit legem maledicti ſunt.* Vbi ſciendum quòd primo arguũt miniſtros dicentes:

dicẽtes: *nunquid & vos ſeducti eſtis*.q.d. Videmus vos allectos eſſe in ſermone illius. Et reuera laudabiliter ſeducti erant, qui dimiſſo malo infidelitatis ad veritatẽ fidei ſunt adducti. Hiere.20. Seduxiſti me domine & ſeductus ſum: fortior me fuiſti & inualuiſti. Vnde gloſa: Seductorem Chriſtum vocabant. Et idcirco miniſtros ſuos ſeductos eſſe ab eo dicebant. Et reuera & laudabiliter ſeducti erant, quia declinantes à malo inhæſerunt bono, dimiſerunt infidelitatem, tranſierunt ad fidem, abnegantes diabolum confeſsi ſunt Chriſtũ. hæc gloſa. Secundo exempla principum proponunt, vt magnates eos auertant. Vnde dicunt: *Nunquid aliquis ex principibus credidit in eum?* Ex duobus enim aliqui ad fidem & ad bonam vitam reducuntur, ſ. ex autoritate & religione. Vnde autoritas fuit in principibus, religio autem in pharisæis: ſed tamen illi Chriſtum non receperunt, ergo videtur quòd non fuit accipiendus à nobis. Magis quippe ſunt imitandi à vobis principes propter autoritatem, & phariſæi propter religionem quàm ille Ieſus. Tertio excludunt turbæ teſtimoniũ, dicentes: *Sed turba hæc quæ non nouit legem maledicti ſunt*: ergo nõ eſt ſtandum cum eis. Hoc autẽ ſumptum eſt Deutero.27. Maledictus qui nõ permanet in ſermonibus legis huius. Sed hoc male intelligebant: quia etiã illi qui habent ſcientiam & cum hoc opera legis faciunt, magis permanent in lege quàm qui ſolam legis ſcientiam habẽt. Mat.15. Populus hic labiis me honorat: cor autẽ eorum longè eſt à me. Iaco.1. Eſtote factores verbi non auditores tantum. Et gloſa: Implebatur veriſsimè in iſtis quod dixerat dominus: In iudiciũ ergo veni in mundum, vt qui non vident videant, & qui vident cæci fiant. Cæci etiam facti ſunt legis doctores, & videre cœperant ſimplices neſciẽtes legẽ. Et in eũ qui legis autor erat credentes agnoſcebant Chriſtũ qui legẽ ignorabant, & qui ſe ſcire putabant contemnebant. Hæc gloſa: *Dicebat Nicodemus ad eos, ille qui venit ad eum nocte qui erat vnus ex ipſis: Nunquid iudicat lex noſtra hominem niſi audierit ab ipſo prius & cognouerit quid faciat?* Incipit euangeliſta ponere diſſenſionem inter principes de Chriſto, & præmittit tria, de Nicodemo duo & vnum de principibus. Primum quod pertinet ad fidem eius, ibi: Qui venerat ad eum, id eſt crediderat. Secundum ad fidei imperfectionẽ, ibi: In nocte propter timorẽ: ſi enim perfectè credidiſſet non timuiſſet. Tertium pertinet ad falſitatẽ principum, ibi: *Qui vnus erat ex ipſis.* Ecce quia falſum loquebantur principes, dicentes: *Nunquid aliquis ex principibus credidit in*

eum.Hieremiæ 16.Verè mendacium poſſederunt patres noſtri. Exhortatur autem eos Nicodemus dicẽs: *Vnquid lex,&c.* Erat autem fidelis,& volebat eos autoritate legis ad Chriſtum conuertere:& quia timidus erat, hoc occultè faciebat. Credebat enim quia ſi tantummodò Chriſtũ vellent audire,quòd verbum eius eſſet tantæ efficaciæ quòd fortè ſimiles fierẽt illis qui miſſi fuerant ad tenendũ eum in eo facto ad quod miſsi fuerant,& crederent ſicut illi crediderunt. Et notandum quòd ſecundũ leges debet præcedere diligens inquiſitio ſentẽtiam. Actu.25.Nõ eſt Romanis conſuetudo damnare aliquem hominem prius, quàm is qui accuſatur,pręſentes habeat accuſatores,&c.Iob 29. Cauſam quam ignorabã diligenter inueſtigabam.In Exod.dicit:Innocentem & iuſtum non condamnabis. Sed ex amore vel odio, prece vel pretio multi faciunt contrarium. *Reſponderunt autem & dixerunt ei: Nunquid & tu Galilæus es? ſcrutare ſcripturas & vide,quia pꝓpheta à Galilæa non ſurgit.* Vnde comprehẽderunt eum quaſi ſeductorem,dicentes: *Nunquid & tu Galilæus es?* id eſt à Galilæo ſeductus es. Arbitrantur enim Chriſtum Galilæum ex conuerſatione in Galilæa. Et ideo omnes qui Chriſtũ confitebantur quaſi in opprobrium Galilæos vocãt. Vnde Mat. 26,dixit ancilla Petro:Et tu Galilæus es.Sic qui nunc confitentur Chriſtum Chriſtiani dicuntur.Et primo cœperũt Chriſtiani appellari apud Antiochiam quæ eſt metropolis Syriæ ſecundum gloſam.Secundo comprehenderunt eum quaſi ignarum. Vnde dicunt: *Scrutare.* quaſi dicant: Licet tu ſis doctor,tamen hæc ignoras. Vnde Ioann. 3. eodem modo ſibi fuit dictum à Chriſto:Tu es magiſter in Iſraël,& hæc ignoras? Et ſciendum quòd hoc eorum verbum falſum eſt ſimpliciter: quia ſi intelligatur de prophetis generaliter,ſic aliqui fuerunt nati de Galilæa:videlicet Heliſæus,Tobias,& Delbora propheteſſa,& fortè plures alij.Si autem intelligatur de propheta ſingulariter promiſſo ad ſalutem populi qui eſt Meſsias, ſic etiam eſt falſum verbum eorum: quia de ipſo dicit Eſaiæ 11. capit. quòd vocatur Nazarenus,& per conſequens Galilæus. Et hoc ſciuit Nicodemus,ſed non fuit auſus dicere:nec mirum. apoſtoli enim adhuc illo tempore fuerunt timidi. *Et reuerſi ſunt vnuſquiſque in domum ſuam*,id eſt in propria vacui fide & fraudati à deſiderio ſuo.Iob 5.Conſilium prauorum diſsipat.Vel in domum ſuam,id eſt in malitiam infidelitatis & impietatis ſuæ.Apocal. ſecundo: Scio vbi habitas vbi eſt ſedes Sathanæ.

FERIA

FERIA VI. ENARRATIO LVIII.

Lazarus mortuus eſt. Ioannis II.

COmmune eſt prouerbium : Amicus in neceſsitate probatur. Eccle. 6. Si poſsides amicum, in tentatione poſside illum. Spiritualiter, ſic nos habemus amicum, ſcilicet Chriſtum. Ioan. 15. Amici mei eſtis ſi feceritis ea quæ præcipio vobis. Iſte amicus probatur tempore neceſsitatis. Pſal. 90. Cum ipſo ſum in tribulatione, &c. Ideo illius amici debemus habere memoriam. Quod facit eccleſia in introitu : Meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper. Verſus: Cœli enarrant gloriam dei: & opera manuum eius annuntiat firmamentum. Hunc Pſal. 18. fecit Dauid de gratiarum actione: quòd deus dederat filiis Iſraël legem. Sed ſecundum Hiero. Dauid fecit hunc Pſalm. poſt mortem Abſalonis & Sybæ cùm in pace venit in Hieruſalem: vt habetur 2. Reg. 18. 19. & 20. cap. & tunc ait: Cœli enarrant gloriam dei, &c. Quod ſimiliter figuratur in epiſtola hodierna. 3. Reg. 17. vbi dicitur quòd ægrotauit filius mulieris matrisfamiliâs, quæ cibauit Heliam & mortuus eſt. Et Helias expandit ſe atq; menſus eſt tribus vicibus ſuper puerum : & exclamauit ad dominum, dicens: Domine deus reuertatur obſecro anima pueri huius in viſcera eius. Et exaudiuit dominus vocem Heliæ, & reuerſa eſt anima pueri intra eum & reuixit. Et ſimiliter in euãgelio. *Aegrotauit Lazarus & mortuus eſt.* Aliud thema: *Lazarus amicus noſter dormit, vado vt à ſomno excitem eum.* Ioan. 11. Conſuetudo dignoſcitur vt qui bona recipit ab aliquo, etiam debet meditari vt econtra bona ſibi impendat. Sic arbori à qua habetur vmbra debetur humiditas. Spiritualiter, & ſic nos bona accepimus à deo. Iaco. 1. Omne datũ optimum, & omne donũ perfectum de ſurſum eſt, deſcendens à patre luminum. Ideo meditemur bona propter eius paternalem dilectionem agere. Quod innuit eccleſia in introitu, dicens: Meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper, domine adiutor meus, & redemptor meus. Pſal. Cœli enarrant gloriã, &c. Et ſimiliter in collecta eccleſia petit hoc, dicens: Deus qui ineffabilibus mundũ renouas ſacramẽtis, præſta quæſumus vt eccleſia tua æternis proficiat inſtitutis, & tẽporalibus non deſtituatur auxiliis. Et figuratur in epiſtola: Mulier materfamiliâs multa bona exhibuit Heliæ, quorũ bonorũ ipſe non oblitus ei bonũ rependit, reſuſcitans filium eius. Similiter in euangelio, *Martha & Maria fecerunt multa bona Ieſu in Bethania.* Huius beneficij non immemor viſitauit eos

in tribulatione. De quo thema: *Lazarus amicus noſter dormit, ſed vado vt a ſomno excitem illum.* In ſummâ euãgelij tria innuũtur. Primo infirmitatis Lazari nũtiatio, ibi: *Ecce quem amas infirmatur.* Secũdo Chriſti cõpaſsio, ibi: *Vt vidit Ieſus eam plorãtem infremuit ſpiritu.* Tertio Lazari reſuſcitatio, ibi: *Lazare veni foras.* De primo dicit, In illo tempore, ſ. cùm Chriſtus ait: Ego & pater vnum ſumus & Iudæi voluerũt eum lapidare: abiit trãs Iordanem à Bethania per vnam dietam & mãſit ibi. Interim autem Lazarus infirmabatur. Ergo dicit: *Erat quidam languens nomine Lazarus.* Augu. de verbis domini, huic languori non amici, nõ conſilia, non fomenta, nõ artis peritia ſuccurrunt: omnia enim quæ pro ſalute data fuerũt in cõtrariũ vertuntur, ergo iſte languor non remedio, ſed ſola morte erat finiẽdus. Et dicit notãter quidã particulariter. Quia fuit famoſus & nobilis: ergo deſcribit eum ex nomine & loco cùm ſubdit: *A Bethania diſtante 15. ſtadia à Hieruſalem,* de caſtello Mariæ & Marthæ ſororum eius vbi Chriſtus multoties hoſpitabatur. *Maria autem erat quæ vnxit dominum vnguento, & extersit pedes eius capillis ſuis.* Ecce ponit ſignum amoris: quia idem factum bis fecit. Primùm ex contritione. Luc. 7. ſecundum ex deuotione. Ioan. 12. cap. Cuius frater Lazarus infirmabatur. *Miſerunt ergo ſorores eius ad eum dicentes: Domine ecce quem amas infirmatur,* quaſi dicat: Si amaſti eum in proſperitate, dilige eũ in tribulatione. Si in vita, tunc & in morte: ecce ꝙ amatores dei patiuntur quãdoque, quod innuitur hic cùm dicitur: *ecce quem amas infirmatur, &c.* Prouer. 3. Quem diligit deus corripit. Nota infirmitas corporalis, primò eſt reprehenſiua malitię. Eccle. 31. Infirmitas grauis ſobriã facit animã. Exẽplum de quodã milite qui inſidiabatur cuidã religioſo valde, poſt hoc infirmatus miles vocari fecit hunc religioſum qui viſitauit eum. Cui miles dixit: Domine orate pro me. Qui reſpondit: In quo ſtatu eſtis melior & deuotior & cognoſcitis deum. Reſpõdit: In infirmitate. Cui ille: Cõſeruet vos in iſto ſtatu deus in quo ei melius valetis ſeruire. Exemplum de Petronella filia Petri quæ infirmata eſt, & dum Petrus rogaretur pro illius ſanitatẽ, reſpondit, Et ita expedit. Hugo de ſancto Victore: Deus multos flagellat ne peccent: vtilius enim eſt frãgi doloribus ad ſalutẽ, quàm vti incolumitate ad damnationem. Secundò infirmitas eſt excitatiua boni. Pſal. 15. Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum: poſtea accellerauerunt. Et ſic in beato Hierony. cui non ſapiebat diuina ſcriptura, Poſt flagellationem

autem

autem diligenter legit eam. Tertio eſt conſeruatiua. 2. Corint. 12. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt in me inhabitet virtus Chriſti. Quarto eſt glorificatiua dei vt hic. Sed diceres, quare non iuerunt perſonaliter? Reſpondet Chryſoſto. Primò quia vehementer confidebant de Chriſto, ideo ſperabant quòd per nuntium non recuſaret. Secundò quia à luctu detinebantur, & circa ſeruitium infirmi occupabantur. Augu. de verbis domini: Iſtæ duæ ſorores iuuenes ægrotantis lectulo inhærebant, iugiter fouebant, eloquiis conſolantur patienter inquiunt, ſuſtine & noli deſperationem continere: quia veniet Chriſtus & ſanaberis. Tertio ſecundum Theophi. quia erant mulieres quibus non erat licitum exire domum & currere per vias. Quærit Auguſti. quare non dixerunt, Veni & ſana eum, vt Regulus Ioan. 4. vel dic verbo, vt Centurio Matth. 8. Reſpõdet Auguſti: quia inſinuatio neceſsitatis ſufficit amanti abſque alicuius petitionis additamento ſpeciali. Vel ideo quia commiſerunt voluntati Chriſti: quia neſcierunt quid magis ſaluti fratris expediret an ſ. ſanitas vel infirmitas. Reſpo[illegible]dit Ieſus: *Hæc infirmitas non eſt ad mortem*, ſ. finaliter. Nota ali[illegible]a infirmitas eſt ad mortem corporis tantùm, & eſt ſanctoru[illegible]. Alia eſt ad mortem animæ tantùm, & eſt peccatorum. T[illegible] corporis & animæ, & eſt damnatorum, & ſic nullo modo in[illegible]nitas Lazari fuit ad mortem. Non corporis, quia non eſt de[illegible]tus ſed ſuſcitatus: nec animæ, quia fuit in gratia: nec in his ſi[illegible]ul, quia non fuit in inferno, ſed in limbum deſcendit. Sed pro gloria dei, vt filius dei glorificetur per illam, ſ. vt populus videns miraculũ conuertatur ad fidem. Tunc ſubdit: *Diligebat autem Ieſus Martham & Mariam ſororem eius & Lazarum*: quia ſibi multa bona operati ſunt. Myſticè ad deſignandum qu[illegible] triplices homines diligit deus, ſ. actiuos qui ſunt intellecti per Martham, contemplatiuos per Mariam, & pœnitentes per Lazarũ. Iſtæ ſunt tres viæ eundi ad cœlũ. Prima eſt ire per vitam contẽplatiuam. Iſta vita ſignificatur per Mariã quæ ad Chriſti pedes Luc. 10. ſedebat: & eius viſione & locutione paſcebatur. Et iſta vita eſt diuturnior quàm actiua: quia illa finitur, iſta nõ aufertur. Ideo dicitur. Luc. 10. Maria optimã partẽ elegit quæ non auferetur ab ea. Actiua vita tãtùm eſt in præſenti nõ in futuro. Ibi enim non eſt neceſſe ꝙ aliquis aliquẽ induat: quia ibi veſte immortalitatis omnes ſunt induti: nec aliquẽ potet vel paſcat: quia omnes ſunt ſatietate pleni. Nec ꝙ hoſpitio recipiat: quia omnes ſunt

duodecim horæ, quaſi diceret: Vos eſtis horæ,ego ſum dies.Sicut ergo horæ conſequuntur diem:ita vos debetis me ſequi.Si ego volo ire in Iudæam:vos non debetis me præire.nec voluntatem meam mutare,ſed debetis me ſequi.Simile dicit Petro Mat.16. Vade poſt me ſathana,id eſt me ſequaris, nec præcedas meam voluntatem,Nec debetis timere periculum:quia vos itis mecũ qui ſum dies.Vnde ſicut qui in die vadit non impingit,id eſt nõ offendit:ita nec vos qui mecum itis.ad Roma.8.Si deus pro nobis quis contra nos? Et hęc ideo:quia lucem huius mundi,id eſt me videt. *Si autem ambulauerit in nocte*, id eſt in tenebris ignorantiæ & peccati,tunc *offendit*. Et hoc ideo, quia lucem huius mundi non videt.Lux,ſcilicet ſpiritualis non eſt in eo,non quidem ex defectu lucis,ſed ex eorum rebellione. Iob 24.Ipſi fuerunt rebelles lumini. Nota multiplex eſt dies. Primus eſt naturalis,& hic habet 24.horas.Gene.1. Factum eſt veſpere & mane dies vnus.Iſto modo dicitur:Memento vt diem ſabbathi ſanctifices.Exo.20.Secundus dies eſt artificialis qui cauſatur ex aſcẽſione ſolis ſuper noſtrum hemiſphærium.Et ille quãdoque habet plures horas,quãdoque pauciores,ſecundum quòd Sol vno tempore plus apud terrã manet quàm alio. Nam in noſtro climate breuiſsimus dies eſt octo horarum, ſed lõgiſsimus ſexdecim.Et diuitur contra noctem. Tertius dies eſt æternitatis, de quo Micheæ 5.Egreſſus eius ab initio à diebus æternitatis,quia iſte dies lucet ſine diminutione ſui & ſine corruptione.quia ibi eſt æternitas ſine variationẽ.Pſal. 101. Tu autẽ idẽ ipſe es & anni tui nõ deficient.Quartus eſt dies ſupernæ iucunditatis. Pſal. 83.Melior eſt dies vna in atriis tuis ſuper millia.Iſti diei nõ ſuccedit nox.Apoc.22.Et nox vltra non erit, & non egebit lumine lucernæ.Quintus eſt dies gratiæ ſalubritatis.De quo Ioã.9. Me oportet operari opera eius qui miſit me donec dies eſt. Et ille dies diuiditur cõtra noctẽ culpæ & gehẽnæ,quãdo nemo poteſt operari.Subdit:*Poſt hoc dixit illis: Lazarus amicus noſter*, propter multa beneficia & obſequia,ſ.quæ nobis exhibuit, *dormit:ſed vado vt à ſomno excitem illum*. Nota mortẽ Lazari vocant hic ſomnum.Primo propter ſpem reſurrectionis. 1. Theſſ. 4. Nolo vos ignorare de dormientibus,neque contriſtemini ſicut cęteri qui ſpem non habent. Secundo propter facilitatem reſurectionis. Vnde Auguſtin. Tanta facilitate excitabat eum de ſepulchro, quanta aliquis excitat aliquem de lecto. Nec mirum quia ipſe eſt qui ſuſcitat mortuos & viuificat Ioã. 5 .Veniet hora quòd hi

qui in monumẽtis ſunt, audiẽt vocẽ filij dei,&c.Tertio propter meliorationis mutabilitatem.1. Corin.15. Surgent mortui incorrupti. [Tunc dixerunt diſcipuli eius : Domine ſi dormit ſaluus erit:] quia ſomnus ægrotorũ ſignũ eſt ſanitatis. [Dixerat Ieſus de morte eius:illi autem putauerunt, quia de dormitione ſomni diceret.] Et ideo putauerunt inutile eſſe vt iret illuc ad excitandum illum.Et nõ mirũ: quia animales fuerunt.1. Corint.2.Animalis homo nõ percipit ea quæ ſpiritus dei ſunt.

Nota licet dominus ſubito poſſet diſcipulos facere perfectos in fide & in omni ſcientia:tamen propter nos inſtruendos voluit eos paulatim proficere:vt non miremur ſi & nos paulatim in virtutibus proficimus & in religione & in ſanctitate. Et hoc facit propter tria.Primo ꝓpter hoc vt nullus glorietur de ſuis meritis aut de ſua bonitate, vel ingenio quouſque peruenerit ad ſummum,& hoc non eſt de lege cõmuni. Secundo vt homo cognoſcens infirmitatem ſuam nõ ceſſet corde,ore, & operè petere à deo vt ipſum ad perfectã ſanctitatem perducat.Tertio vt homo intelligens ſe dei adiutorio indigere,quotidie de virtutè in virtutem,de bono in melius proficiat ſemper bene operãdo, quamdiu enim viuit ſemper poteſt gratia dei augeri in eo:meritũq; ipſius multiplicari & melior fieri. [Tunc dixit eis Ieſus manifeſtè:Lazarus mortuus eſt,& gaudeo propter vos vt credatis,quia ibi non eram:ſed eamus ad eum,] quaſi dicat:Nos audiuimus infirmitatẽ Lazari, ſed ego abſens annuntio eius mortem:& gaudeo propter vos, id eſt propter veſtram vtilitatẽ : vt ex hoc ſumatis experimentum diuinitatis meæ: quia inquantũ abſens iam video.Hebræor.4. Omnia nuda & aperta ſunt oculis eius.Nec mirum,quia ipſe eſt omnibus preſens.Hierem.23. Cœlum & terram ego implebo.Et dicit notanter credatis, non vt modò inciperent, ſed vt amplius robuſtiúſque crederent, ad inſtar illius. Marc 9. Credo domine,adiuua incredulitatem meam: ſemper enim fides eorum miraculis augebatur. Ex eo verò quòd gaudet ex morte Lazari, datur intelligi quòd aliquando malum ſit ratio gaudij inquantum ordinatur ad bonum. Roman.8. Diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Ex eo autem quòd dicit, *Eamus*, datur intelligi dei clementia quæ homines in peccatis exiſtentes quaſi ſurſum præueniendo attrahit,ſecundum illud Hiere. 31. In charitate perpetua dilexi te. & ideo attraxi te miſerans. [Dixit ergo Thomas qui dicitur Dydimus ad condiſcipulos : Eamus & nos vt

moriamur

rus es quæ tua ſunt hic repone,ſi autem illuc iturus es,hæc quæ tua ſunt cur hic relinquis?Qui relinquenda ſeruat,aliorum cuſtos eſt non ſuorum. Facit etiam eleemoſyna vt ea quæ ſunt tranſitoria,fiant perpetua & ſecura.Ambroſius.In tuto ponitur quod deo cuſtode ſeruatur.Pet.Rauen. Quicquid pauper accipit,pater cœleſtis ſuſcipit, & in cœlo recondit. Dicit Auguſti. quòd quaſi quendam contractum hic facis cùm deo tuo hic das: ibi recipis, hic das res perituras, ibi recipis res ſine fine manſuras. Facit etiam eleemoſyna vt vilia ſint pretioſa: quia terram mutant in cœlum.Auguſti. Da numum vt accipias regnum:da partem vt accipias totum.Et ſubdit:Deus vnum accipit & dat centum, & tamen nolunt cum deo homines habere contractum.Quantùm autem deus vitam actiuam diligat, oſtendit per hoc quòd non de Rachel per quam ſignificatur vita cõtemplatiua,ſed de Lia per quam ſignificatur vita actiua naſci voluit.Tertia via eundi ad cœlum eſt per pœnitentiam. Si enim aliquis per mortale peccatum à vita contemplatiua vel actiua receſsit vnũ ſibi reſtat,ſ.quòd recurrat ad pœnitentiæ remediũ,vel ſuffragiũ.Et tunc qui erat mortuus per culpam, reſurget per pœnitentiam. Iſti ſignificantur per Lazarũ qui fuit mortuus,& poſtea reſuſcitatus: *Diligebat igitur dominus Marthã,Mariam & Lazarum.*Quia Chriſtus diligit frequenter cõtemplantes, vtiliter operantes,& à peccato reſurgentes. Ideo qui non ſunt in numero iſtorum triũ, à deo nõ diliguntur, ſed odiuntur. Iſti ſunt illi tres viri de quibus dicitur Ezec. 14. Iſti tres viri Noë, Daniel & Iob in ſua iuſtitia liberabunt animas ſuas.Per Noë qui arcã fabricauit & in fluctibus rexit,ſignificãtur actiui qui ſæpe multis fluctuationibus exponũtur. Per Danielẽ qui cœleſtes viſiones aſpexit,intelligũtur contemplatiui. Per Iob qui interpretatur dolẽs,intelligũtur pœnitentes qui de peccatis ſuis dolere debẽt. Subditur curationis declaratio.*vt ergo audiuit,quia infirmabatur,*tũc quidẽ duobus diebus manſit in eodẽ loco,in tertio die iuit in Iudæã,in quarta die quãdo iã quatriduanus fuit ſuſcitauit Lazarum.In quo patet ꝙ eo die mortuus fuit quãdo Chriſtus recepit nũtiũ ſororũ. Dedit autẽ locũ mortuo per tot dies.Primo ideo: quia ex præſentia eius mors Lazari fuiſſet impedita,quia vbi vita præſens eſt, ibi mors habere locũ nõ poteſt.Secũdo vt miraculũ credibilius redderetur & nullus poſſet dicere ꝙ mors illa fuiſſet tantũ ſecũdũ apparẽtiã,ꝙ ſ.per ſenſuũ illuſionẽ facta eſſet à Chriſto & per artẽ ma-

tu es Chriſtus filius dei viui qui in hunc mundum veniſti. Gloſa: Sciebat Chriſt⁹ hoc quem nihil latere poteſt ꝙ crederet, ſed confeſſionem qua ſaluaretur quærebat. Roma. 10. Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſsio fit ad ſalutem. Item interrogat, quia dicit ſanctus Tho. in ſecunda ſecundæ quæſt. 40. artic. 2. Fides nō ſufficit in mente, niſi oris confeſsione exprimatur. Rom. 10. aliàs Petrus non peccaſſet negãdo Chriſtum. Ideo dicit: *Ego credidi.* quaſi diceret ſecundũ Augu. Quicquid dicis de poteſtate tua, id eſt effectu ſalutis credo totũ: & quod ego credo plus eſt radix ominium, ſ. *quod tu es Chriſtus filius dei viui qui in hunc mũdum veniſti*, pro ſalute generis humani. Ioan. 16. Exiui à patre & veni in hunc mundum. *Et cùm hæc dixiſſet, abijt & vocauit ſororẽ ſuam ſilentio, dicens: Magiſter adeſt*, dicit ſilentio, propter Iudæos præſentes, quorum quidam contra Chriſtum machinabantur: Item dicit: *Et vocat te*, quia præſentiam Chriſti putabant abſentationem. *Illa autem vt audiuit, ſurrexit cito & venit ad eum. Nondum enim venerat Ieſus in caſtellum, ſed erat adhuc in illo loco vbi occurrit ei Martha.* Non diſtulit propter lucrum, nõ tardauit propter aſsiſtentes: ſed ſtatim vt audiuit ſurrexit cito. Etiam præueniſſet Martham ſi ſibi aduentus Chriſti fuiſſet prius nuntiatus. *Iudæi igitur qui erant cum illa in domo & conſolabantur eã, cum vidiſſent Mariam quia cito ſurrexit & exiuit: ſecuti ſunt eã dicentes*, quia vadit ad monumentum vt ploret ibi. Iſti Iudæi non audierunt verbum Marthæ, ideo credebant eam ſubito motam ex compaſsione fratris ſui. Etiam diuina prouidentia factum eſt, vt Iudæi ſequerentur Mariam: vt dum plures eſſent ibi quando Lazarus reſuſcitaturus erat, tam grande miraculũ quadriduani mortui reſurgentis teſtes plurimos inueniret. *Maria ergo cùm veniret vbi Ieſus erat, videns eum cecidit ad pedes eius & dixit ei: Domine ſi fuiſſes hic frater meus non fuiſſet mortuus*, quaſi diceret ſecundum Augu. Dum nobiſcum præſens fuiſti, non morbus, non infirmitas, nec mors aliqua nobis appropinquare auſa eſt. Vide etiam Mariæ firmitatem, licet eſſet mandatum principũ quòd nullus confiteretur Chriſtum, tamen hoc non veretur, ſed ſecurè eum cõfitetur. *Ieſus autem videns eam plorantem, & Iudæos qui venerãt cum ea plorãtes infremuit ſpiritu*, ſ. ex indignatione ei⁹ contra diabolum, per cuius ſuggeſtionem mors venit in mundum quem erat cito debellaturus. *Et turbauit ſeipſum*, ſcilicet ex compaſsione Lazari & ſororum eius. *Et dixit vbi poſuiſtis eũ?* Non ex ignorantia interrogat, ſed vt populi ſibi ſepulchrum

indicantes confiterentur Lazarum mortuum & ſepultum,& ſic miraculum ab omnibus videretur. Vel vt myſticè demonſtraret ſe huiuſmodi peccatorem neſcire cuiuſmodi per Lazarum ſignificatur. *Dicunt ei. Domine veni & vide. Et lachrymatus eſt Ieſus propter multa.* Primo propter compaſsionem & veritatem. Secũdo vt oſtendat non eſſe reprehenſibile ſi quis plorat ex pietate, Eccle.38. Filij ſuper mortuum produc lachrymas. Tertio ſecundum Hiero. non fleuit Lazarum mortuum, ſed rediuiuũ. Quarto ſecundum Chryſ. vt oſtenderet humanam naturam verè aſſumptam. Nota Chriſtus fleuit quater. Primo in natiuitate. Vnde canit eccleſia: Vagit infans inter arcta poſitus prę ſepia, vbi angeli lætabantur. Et in hoc fleuit quòd perdidimus gaudium angelorum. Secũdo ſuper ciuitatem Hieruſalem Luc.19. dicens: Si cognouiſſes & tu. Ibi fleuit noſtram ignorantiã. Iaco. 5. Plorate vlulantes in miſeriis veſtris quæ aduenıẽt vobis. Tertio fleuit ad ſepulchrum Lazari vt hic, & ibi defleuit noſtram præſentem miſeriam quam & nos deflere debemus. Thob. 4. Memento fili quoniam pauperem vitam gerimus. Eccl.2. Cuncti dies eius doloribus & ærumnis pleni ſunt. Quarto fleuit in cruce. ad Hebr.5. Cum clamore valido lachrymis,&c. Et ibi fleuit noſtram ingratitudinem. Figuratur 2. Reg.15. Dauid aſcendit cliuum oliuarum & fleuit quòd filius eius Abſalon erat ſibi ingratus. Spiritualiter ſic Chriſtus aſcendit crucem flens peccatorum ingratitudinem. Doctrina. Myſticè per Lazarum intelligitur quilibet peccator in mortali. Talis 1. infirmatur, 2. moritur, 3. quadriduanus in monumento iacet, 4. fœtet. Et ſic peccator primo infirmatur quando homo nõ habet deuotionem nec dei dilectionem, dicens illud. Pſ 6. Miſerere mei domine, quoniam infirmus ſum. Infirmitas hominis cognoſcitur quando non habet debitum ſaporem cibus & potus. Et ſic infirmitas ſpiritualis cognoſcitur quãdo homini non ſapit verbum dei: quia verbum dei eſt cibus animæ. Deut.8. Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo quod egreditur de ore dei. Figuratur in filio mulieris in epiſtola. 3. Reg. 18. in quo non remanſit halitus. Secundo hanc infirmitatem ſequitur mors. id eſt peccatũ mortale. Nam ſicut homo mortuus frigidus eſt: ſic peccator, quia ſine igne diuini amoris. De quo Lucæ 12. Ignem veni mittere in terram,&c. Et ideo dominus hortatur nos Matth.24. Orate autem vt non fiat fuga veſtra in hyeme, id eſt mors, vel ſabbatho, id eſt in otio. Tertio erat quadriduanus, quatuor ſcilicet dies

moriamur cum illo.] Secundum Chryſoſto. Thomas erat magis timidus quàm alij, ideo dicit: *Eamus*, quaſi diceret: Exponemur periculo, quia ipſe non timet mortem, potius nanque vult ire ſe & nos morti tradere. Alio modo ſecundum Auguſti. hoc dicebat ex magna dilectione, quaſi diceret: Melius eſt nobis cum illo mori quàm ſine illo viuere. Vnde gloſa: Amabant nanque incomparabiliter apoſtoli dominũ, eorúmque vita ex illius præſentia pẽdebat adeo, vt cum eo viuere aut cum eo certè mori iucundum haberẽt. [Eamus, inquit, & moriamur cum illo:] quia videmus eum ad inimicos & ad mortem properare. Nec enim à tali conſilio valemus eum reuocare. [Eamus & nos, &c.] ne poſt eius necem deſerti & inconſolati ibi maneamus. Hæc gloſa. Nondum enim intellexit Thomas quòd poſt mortem, reſurrectionem & aſcenſionem ſuam eſſet alium conſolatorem miſſurus. Ioan. 15. Si non abiero paraclytus non veniet ad vos. [Venit itaque Ieſus & inuenit eũ quatuor dies iam in monumento habentem.] Vbi ſciẽdum quòd ante reſuſcitationem à mortuis ipſius Lazari poſſunt multa conſiderari, ſcilicet quorum vnũ eſt tempus mortis, quod tangitur cùm dicitur [Venit itaque & inuenit eum quatuor dies, &c.] Per hos quatuor dies intelliguntur quotuor dies quadruplicis mortis. Primo mors originalis. ad Roma. 5. Per vnum hominem peccatũ in hunc mundum intrauit: & per peccatum mors, ecce primus dies. Et mors tranſgreſsionis legis naturæ. Eſai. 24. Tranſgreſſi ſunt leges: mutauerunt ius, diſsipauerunt fœdus ſempiternũ. Ecce ſecundus dies. Et tranſgreſsionis legis ſcriptæ quę prohibet etiam mala, & ipſa contemnitur. Ecce dies tertius mortis. Et eſt mors trãſgreſsionis legis euãgelicæ qua prędicatur Christus æterna vita, ecõtra gehenna, ſed & hoc cõtẽnunt homines. Ecce quartus dies mortis in qua putret homo. Et illa eſt periculoſior aliis ad Heb. 10. Irritã quis faciens legem, &c. ſecundum Auguſt. hæc quadruplex mors eſt peccatorũ quæ eſt peſsima, ſecundum illud Pſal. 33. Mors peccatorum peſsima. Tunc ſubdit. [Erat Bethania iuxta Hieruſalem quaſi ſtadiis quindecẽ. Multi autem ex Iudæis venerunt ad Mariam & Martham vt cõſolarentur eas de fratre ſuo.] Hoc eſt cõtra aliquos Chriſtianos, qui negligunt conſolari tribulatos, cùm tamen ſcribitur Roma. 12. Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus. Quidam venerunt ex ſincera compaſsone vt amici. Aliqui ex ficta ſimulatione, quia erãt nobiles & diuites dominæ volentes eis placere.

habens in monumento peccati. Primus dies eſt malus conſenſus in corde per quem anima moritur. Sapien.1.Peruerſæ cogitationes ſeparant nos à deo. Et figuratur Matt.9.in puella mortua in domo.Ideo Matt.5.dicitur:Qui viderit mulierem ad cõcupiſcendum eam:iam mœchatus eſt in corde ſuo. Et econtra, vbi conſenſus non eſt,ibi peccatum abeſt ſaltem mortale.Aug. Non ſentit qui non conſentit. Secundus dies eſt malus conſenſus in ore, quando ſcilicet ille conſenſus verbis exprimitur alios ſcandalizando.Matt.12.Ex verbis tuis damnaberis. Vt heu multi ſunt.Eſa.3. Peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicauerũt, nec abſconderunt.Ideo Matt.18. Væ illi per quẽ ſcandalũ venit. Et hæc dies mortis figuratur per adoleſcentem Lucæ 7.qui efferebatur extra portam ciuitatis.Tertius dies eſt malũ opus. Iac. 1.Peccatum cùm conſummatum fuerit generat mortem.Quartus dies eſt peccandi conſuetudo, quando ſcilicet homines difficulter dimittunt peccata,dicentes ſe non poſſe dimittere, quod tamen eſt peſsimum.Hiere.13.Sicut Aethiops non poteſt mutare pellem ſuam,aut pardus varietates ſuas: & vos poteritis bene facere cùm didiceritis malum.Et Prouerbio.22. Adoleſcens iuxta viam ſuam graditur,cùm ſenuerit non declinat ab ea. Et ex illa conſuetudine peccandi ſequitur fœtor.Ioel.1.Cõputruerunt vt iumenta in ſtercore ſuo,ſcilicet fœtentes.Matth.23.Væ vobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ: quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis:quæ à foris apparent hominibus ſpecioſa:intus autem ſunt plena oſsibus mortuorum & omni ſpurcitia, & tales difficulter reſuſcitantur.De quo Greg.Difficilè ſurgit quem moles malæ conſuetudinis premit. Nam multa requirũtur ad talem reſuſcitationẽ Lazari,id eſt peccatoris. Primo Chriſtus turbauit ſe & fleuit. Et ſic peccator debet flere & conturbari in vera contritione.Hiere.6. Luctum vnigeniti fac tibi planctũ amarum.Sicut mater incõſolabiliter flet pro vnigenito filio ſuo ſic peccator flere debet pro anima mortua.Eccle.22.Super mortuum plora quoniam deficit lux eius. Sed heu aliqui totaliter indurati ſunt,quod conqueritur Bernard.dicens: Cadet aſinus, eſt qui ſubleuat:cadet anima,nõ eſt qui recogitat. Cùm tamen requiritur ad talem reſuſcitationẽ vera contritio. Ideo Pſ.118. Exitus aquarũ deduxerũt oculi mei.Sic fleuit Ezechias.Eſa.38. audiens ſibi Eſaiam prænuntiare mortem ſuam. Secundo Chriſtus interrogat vbi poſitus ſit, ad denotandum, quòd non vult ſcire peccatores per approbationem.Matt.7. Non noui vos,di-

Diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatẽ. Tertio oſtendũt ei ſepulchrum.Sic nos debemus ei oſtendere profunditatem & deformitatem peccati in confeſsione.Boëtius:Si opus medicantis expectas, oportet quòd vulnus detegas. Quarto iubet auferre lapidem.Spiritualiter,id eſt obſtinationem.Hic lapis tollitur quando cordis duritia emollitur. Ezech.36. Auferam cor lapideum de carne veſtra & dabo vobis cor carneum:& ſpiritũ meum ponam in medio veſtri. Et hoc per diſcipulos,id eſt per prædicatores.Pſal.90. Ne offendas ad lapidem pedem tuũ;ideo angelis ſuis mandauit de te,&c. Quinto Chriſtus orauit.Et ſic nos.Iacob.5.Multum valet deprecatio iuſti aſsidua. Sexto clamauit clamore magno ad innuendum quòd multum clamare oportet in prædicatione, vt peccator ceſſet à peccati conſuetudine.Eſa.58. Clama ne ceſſes,& quaſi tuba exalta vocem ſuam. Etiam vt clametur in oratione,Pſal.90.Clamauit ad me & ego exaudiam eum.Et clamore magno.De quo Bernard. In dei auribus deſiderium vehemens eſt clamor magnus. Intentio verò remiſſa vox eſt ſubmiſſa. Septimo vocauit eum nomine,dicẽs: Lazare veni foras.Lazarus interpretatur adiutus vel auxiliatus, ſcilicet gratia dei.Pſal.120.Auxilium meũ à domino.Nam ſine dei adiutorio peccator non poteſt ſurgere.Anſelmus ponit exẽplum, dicens: quòd homo per ſe poteſt in foueam præcipitari, ſed per ſe non poteſt exire. Et iſtud exemplum pertinet ad auaros qui ſunt in fouea profundæ cupiditatis:quia nunquam poſſunt ſatiari.Eccl.5.Auarus non implebitur pecunia. Secundum exemplũ ponit Chryſ.Sicut nauis fracta gubernaculo illuc ducitur vbi tempeſtas voluit:ſic homo perdito auxilio gratiæ dei non facit quod vult,ſed quod diabolus.Tertiũ exemplũ eſt eiuſdem.Chryſ.Sicut populus facit regem;cum factus fuerit repellere eum nõ poteſt:ſic ſuperbi faciunt diabolum regem ſuum, ponentes thronum diaboli in cordibus ſuis.Et nullus poteſt eũ inde eripere niſi deus.Iob 41.Ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbię.Quartum exemplum piſcis intrat per ſe hamum,& exire per ſe non poteſt,ſic & nos,Ozeæ 13. Perditio tua ex te,ſaluatio autem ex me. Pſ.93. Niſi dominus adiuuit me paulominus habitaſſet in inferno anima mea.Octauo manus & pedes erant ligati,ſcilicet funibus peccatorum. Prouerb.5. Funibus peccatorum quiſq; conſtringetur.Similiter & facies erat ligata:quia nondum plena erat viſio gratiæ. Nono iubet eum ſoluere per diſcipulos,id eſt ſacerdotes,Matt.16.Quodcunq; ſolueris ſuper

terram

terram erit ſolutum & in cœlis. Ecce quàm difficulter Lazarus id eſt peccator de conſuetudine peccati reuocatur.

SABBATHO, ENARRATIO LIX.

Ego ſum lux mundi. Ioan. 8.

GAlenus in antidoto veteri Serpens ſi manum ferit, ſi in inſtanti homo manũ alteram fonti algenti immerſerit, ſubito conualebit. Spiritualiter, ſic & nos ſi læſi fuerimus à ſerpente infernali, in manu prauæ operationis, alteram manũ bonæ operationis immergamus in fontem, id eſt Chriſtum. Pſ. 41, Sitiuit anima mea ad deũ fontem viuum. Vt ex illo bibamus hortatur nos introitus, dicens: Sitiẽtes venite ad aquas dicit dominus, & qui non habetis pretiũ venite: bibite cũ lætitia, ſ. fontem gratię. Et hunc fontẽ petit eccleſia in collecta: Fiat quæſumus domine per gratiã tuam fructuoſus noſtræ deuotionis affectus; quia tũc nobis proderunt ſuſcepta ieiunia ſi tuæ ſint placita pietati. Et ſi fontẽ gratiæ appetamus ipſe nõ negabit nobis. Et hoc promiſit in epiſtola, Eſa. 49. In tẽpore beneplacito exaudiui te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tui. Et ſequitur: Nũquid poteſt obliuiſci mater infantẽ ſuũ, vt nõ miſereatur filio vteri ſui: & ſi illa oblita fuerit ego nõ obliuiſcar tui. Ecce quã bonus dominus, qui omnibus vult miſereri, & lumine ſapiẽtiæ illuminare. Ideo dicit in hodierno euangelio. *Ego ſum lux mũdi.* In ſũma euãgelij tria innuũtur. Primo quomodo ſe Chriſtus luci aſſimilat, ibi: *Ego ſũ lux mundi.* Secundo quomodo errantes dirigit, ibi: *qui me ſequitur, &c.* Tertio quomodo lippiẽtes oculos excęcat, ibi: *tu de teipſo teſtimoniũ. &c.* De primo dicitur: In illo tẽpore, ſ. cùm abſoluit adulterã: poſt hoc in præſentia phariſæorũ ait: *Ego ſum lux mũdi.* Nota Chriſtus dicitur lux multis rationib9. Primo quia lux eſt pura, & ſic Chriſtus. 1. Pet. 2. Peccatũ non fecit, nec inuẽtus eſt dolus in ore eius. Pſal. 7. Cãdor eſt lucis æternæ & ſpeculũ ſine macula. Hæc lux ſequitur candelabrũ. Et ſic in pœnitentibus debet eſſe puritas. Eccl. 34. Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangitur, quid prodeſt lauatio illius? Secundo Chriſtus dicitur lux: quia lux eſt communis, ſ. Bonis & malis: & ſic eius gratia & beneficia. Matth. 5. Facit ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos, Pſal. 32. Miſericordia domini plena eſt terra. Iob 25. Super quẽ non fulget lumen eius, quaſi diceret ſuper omnes. Ioannis 1. Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Similiter in pœnitentibus debet eſſe communitas, ſcilicet in affectu pietatis: & communitas in ſubuentione

proximorum.Luc.6.Omni petenti te tribue.Tob.4. Noli auer-
tere faciem tuam ab vllo paupere. Gàlat.6. Operemur bonum
ad omnes. Et hoc intelligendum eſt quantum de ſe Chriſtus o-
mnes illuminat,non tamen omnes illuminantur.Et hoc poteſt
contingere tribus de cauſis.Primo quando homo in domo tene
broſa ſe includit.Secundo quando oculos claudit.Tertio quan-
do obſtaculum interponit. Sic ſpiritualiter in domo obſcura ſe
includit qui affectat ignorantiam.Iob 24. Ipſi fuerunt rebelles
lumini:neſcierunt vias eius, nec reuerſi ſunt per ſemitas illius.
1.ad Corint.14.Omnis ignorans ignorabitur.Et 38.Qui ea quæ
dei ſunt ſapiunt, à domino ſapiuntur. Qui ea quæ dei ſunt ne-
ſciunt à domino neſciuntur.Item oculos claudit,qui non adhi-
bet voluntatem ſuam.Dan.13. Declinauerunt oculos vt non vi-
derent cœlum : nec recordarentur iudiciorum iuſtorum. Pſal.
Oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram. Item obſtaculum
ponit qui habet mortalem culpam. Eſa.59. Iniquitates veſtræ
diuiſerunt inter vos & deum veſtrum.Tertio lux habet abſcon
dita reuelare.Et ſicChriſtus reuelabit ſecreta cordium in extre
mo iudicio.1.ad Corin.4.Nolite ante tempus iudicare quouſq;
veniat dominus,qui & illuminabit abſcondita tenebrarum ,&
manifeſtabit conſilia cordium.Iam enim luxurioſi abſcondunt
adulterium:ſed ibi manifeſtabitur. Naum 3.Reuelabo puden-
da tua in facie tua:& gentibus oſtendam nuditatem tuam:& re
gnis ignominiam tuam.Nunc abſcondita eſt pœna reproborũ.
Luc.19.Si cognouiſſes & tu,&c.quæ nunc abſcondita ſunt ab o-
culis tuis.Sed ibi reuelabitur.Apoca.18. Quantum glorificauit
ſe in deliciis,tantum date illi tormentum & luctum. Nunc iſtũ
effectum lucis debemus habere,ſcilicet nos pœnitentes , vt ſci-
licet peccata non abſcondamus ſed reuelemus. Pſal.36. Reuela
domino viam tuam.Ambroſius ſuper pſalm. Quod homo teti-
git,deus detegit. Quarto lux facit vigilare.Pſal.62.Ad te de lu-
ce vigilo. Sic Chriſtus ad vigilandum nos ſollicitat. Matth.26.
Vigilate & orate ne intretis in tentationem. Et ſic pœnitentes
debent vigilare,2.Timoth.4. Tu vero vigila in omnibus & la-
bora.Quinto Chriſtus dicitur lux,quia lux eſt materia gaudij.
Tobiæ 5. Quale mihi gaudium,&c.lumen cœli non video.Au-
guſt. Mallem eſſe in inferno & videre faciem dei,quàm in cœ-
lo & ea carere.Eccle.11.Dulce lumen & delectabile eſt oculis vi
dere ſolem.Reuera ſi habes hanc lucem,id eſt Chriſtũ,tunc ha-
[redacted] vitam æternam.Ioan.16.Hæc eſt vita æterna,vt cognoſcant
te ſolùm

te ſolùm deum verum,& quem miſit Ieſum Chriſtum. Sexto Chriſtus dicitur lux, quia ambulàntes illuminat ne tenebras incurrant. Quapropter dixi ſecundo tangitur quomodo Chriſtus errantes dirigat cùm ſubdit: *Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris.* Augu. Tenebræ metuendæ ſunt, ſed morum non oculorum. Et ſi oculorum non exteriorum, ſed interiorum oculorũ. Non illorum vnde diſcernitur album & nigrũ: ſed iuſtum & iniuſtum. Non autem poſſunt errare qui ſequuntur hanc lucẽ, ſ. Chriſtum. Quia ipſe eſt via. Ioan. 14. Ego ſum via, veritas, & vita. Nota triplici de cauſa non erratur in via. Primo vbi eſt impreſsio fragmentorum, id eſt vulnerum. Secunda vbi eſt crucis erectio. Ioan. 19. Baiulans ſibi crucem, &c. Tertio vbi eſt plãtationis reflexio, id eſt ſpinarum coronatio. Ad Hebræos: Recogitate eum qui talem ſuſtinuit aduerſus ſemetipſum contradictionem, vt non fatigemini animis veſtris. Septimo Chriſtus dicitur lux, vt dixi pro tertio principali: quia lippientes oculos habentes excæcat. Et ſic Iudæi excæcati ſunt vt noctuæ. Ioan. 3. Qui malè agit odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Ioannis 1. Lux venit in mundum, & tenebræ eam non comprahenderunt. Dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem. Et ſic phariſæi qui illuminari debuiſſent fuerunt excæcati, dicentes: Tu de teipſo teſtimonium perhibes: teſtimonium tuum non eſt verum: falſum loquuntur. Actuum 10. Cui omnes prophetæ teſtimonium perhibent, ſcilicet Chriſtum naſciturum. Ideo reſpondit: *Et ſi ego teſtimonium perhibeo de meipſo, teſtimonium meum verum eſt:* quaſi diceret: Qui non poteſt fallere nec falli, recipi poteſt in teſtimonium, tam in cauſa propria quàm aliena, ſed ego ſum huiuſmodi. Ioan. 14. Ego ſum veritas & vita. Deus enim non poteſt fallere. Pſalm. 144. Fidelis dominus in omnibus verbis ſuis: & ſanctus in omnibus operibus ſuis. Et ſubdit: *Quia ego ſcio vnde veni aut quo vado*, id eſt ex deo patre & deus ſum: vos autem neſcitis vnde venio aut quo vado. Secundum Auguſt. iſti Iudæi videbant hominem, nec credebant deum: quaſi diceret vos impoſuiſtis mihi mẽdacium: & hoc ideo, quia neſcitis me fore deum. Nota multa mala impoſuerunt Chriſto. Primo mendacium vt hic. Secũdo peccatum, Ioan, 9, Scimus quia homo hic peccator eſt. Tertio dixerunt eum tranſgreſſorem in opere. Ioan. 9. Non eſt hic homo à deo, qui ſabbathum non cuſtodit. O magna nequitia imponere mandatum veritati. Ioan. 17. Sermo tuus veritas eſt.

Item impoſuerunt peccatum ſanctitati. Danie.9. Vngatur ſanctus ſanctorum. Item impoſuerunt transgreſsionem deitati. Matth.12. Dominus filius hominis eſt & ſabbathi. Octauo dominus dicitur lux. Nam abſentia veræ lucis facit hominem errare in iudicijs: Et ſic Iudæi errauerunt in iudicijs. Ideo ſubdit; *vos ſecundum carnem iudicatis.* Auguſt. quaſi diceret: Hominem me videtis & deum non intelligitis. *Ego non iudico quenquam,* ſcilicet ſecundum carnem: ſed ſecundum veritatem, Pſalm. Omnia iudicia tua veritas. Vel ſic ſecundo modo, Ioan.12. Non veni vt iudicem mundum. q.d. Si nunc deberem iudicare, tunc deberem vos condamnare. Et ſi ego iudico, iudicium meum verum eſt. Reuera primo propter multiplices teſtes. Primus quilibet prædicator. Actu.1. Eritis mihi teſtes in Iudæa, &c. Secundo opera ſingulorum. Ioan. 5. Opera quæ facio teſtimoniũ perhibent de me. Tertio omnes creaturæ. Pſalm.49. Aduocauit cœlum de ſurſum, & terram diſcernere populum ſuum. Nono Chriſtus dicitur lux, quæ lux manifeſtat ſe & patrem, dicens: In lege veſtra ſcriptum eſt: Duorum hominum teſtimonium verum eſt. Deut.17. ſcriptum eſt hoc: In ore duorum vel trium ſtat omne verbum. Sed diceres, quomodo teſtimonium duorũ hominum ſit verum, cum cõtingit quandoque eos mentiri, ſicut duo teſtes cõtra Suſannam, & totus populus contra Chriſtũ mentitus eſt. Reſpõdetur ſecundũ Auguſt. ꝙ verũ eſt, id eſt debet reputari verum: quia magis probabile eſt quòd vnus mentiatur quàm quòd multi. Eccleſia.4. Funiculus triplex difficilè rũpitur. Ideo ſubdit: *Ego teſtimonium perhibeo de meipſo & teſtimonium perhibet de me qui miſit me pater:* quaſi diceret ſecundum Auguſt. Si duorũ hominum teſtimoniũ verum eſt, i. debet reputari verum, cùm habeant paruam cognitionẽ, & interdũ diſtortam affectionem: Multò fortius teſtimoniũ patris & filij in diuinis, vbi nõ poteſt eſſe talis defectus, debet firmum reputari. *Dicebant ergo ei: Vbi eſt pater tuus.* q.d. Tu tamen es ſolus. Et audiuerant à domino, *Vos ſecundum carnem iudicatis.* Ideo ſecundũ Augu. de carnali patre interrogauerunt. q.d. Pater tuus non eſt talis nec tantus, ꝙ eius teſtimonio ſit credẽdum. Ignotus enim eſt & ignobilis. Ad quod reſpondet: *Neque me ſcitis neque patrem meum ſcitis*, ſ. ſecũdũ veritatẽ ſeu diuinitatẽ: quia cognito vno correlatiuorũ cognoſcitur & reliquũ. Ideo ſubdit: *Si me ſciretis, forſitan & patrẽ meũ ſciretis.* q. d. quia pater meus ideo occultus eſt vobis, vt per me tanquam per viam veniatis in cognitionem

nem eius.Ioan.14.Si me cognouiſſetis,& patrem meum vtique cognouiſſetis.Sed diceres,tamen dicit Pſalm. 75. Notus in Iudæa deus.Reſpondetur quòd Iudæi dicuntur patrem ignorare ratione patris,ſed licet ſciebant eũ vt deum omnipotentem,nõ tamen ſciebant eum vt deum patrem filio conſubſtantialem. Et dicit forſitan ſecundum Auguſti. non dubitatiuè ſed increpatiuè:vt ſi indignemur ſeruis noſtris & dicamus forſitan cõtemnitis nos. Et ſic Chriſtus ipſos dubitanter & incredulos arguebat. Nota tria incognita erant nobis de patre ante aduentũ Chriſti,ſcilicet gloria,gratia,veritas & ſapiẽtia.Primo gloria: quia nullum ad gloriam ſuſcepit.Secundo gratia;quia nullum ſibi reconciliauit. Tertio veritas & ſapientia; quia nulli viam ad cœlum reuelauit.Sed hæc tria nobis manifeſtauit per aduẽtum filij ſui.De quibus Ioan.1.Vidimus gloriam eius,quaſi vnigeniti à patre quo ad primum:plenum gratia, quo ad ſecundũ: & veritate,quo ad tertium.Sequitur; *Hæc verba locutus eſt Ieſus in gazophylacio*, Et eſt locus vbi ponuntur oblationes tẽpli pro ædificiis. *Docens in templo,& nemo apprehendit eum*: quia ſermones fortiores erant his, qui eum capere volebant, & quia ipſe nondũ voluit:quando verò voluit crucifigi,tacuit. Ideo ſubdit *Nondum venerat hora eius*,ſcilicet quàm elegit ad paſsionem.

DOMINICA IN PASSIONE, ENARRATIO LX.

DE EVANGELIO.

Si veritatem dico quare non creditis mihi. Ioannis octauo.

ADhuc dominus hoc verbũ multis dicere poteſt, quorum opera oſtẽdunt eos debiliter credere.Iaco.2. Fides ſine operibus mortua eſt.Cùm ergo homines ſolẽt credere iuramẽto,ſigillo,promiſſo,teſtimonio,quare vos nõ creditis iuramẽto paternæ veritatis, ſigillo maternæ virginitatis,promiſſo meæ fidelitatis, teſtimonio propheticæ autoritatis. De primo ad Heb.6.Omnis cõtrouerſiæ eorũ finis, ad cõfirmationẽ eſt iuramẽtũ.Gloſa:Si homini qui mẽdax eſt creditur per iuramentũ: quãtò magis credẽdũ eſt deo qui mẽtiri nõ poteſt?Iurauit autẽ tria credẽda.Credẽdũ eſt deũ eſſe bonorũ remuneratorem. Baruch 2.Reuocabo eos in terrã quã iuraui patribus eorũ. Et impiorũ vltorẽ.Pſal.94.Ipſi verò nõ cognouerũt vias meas,quibus iuraui in ira mea. Et Amos 6.Iurauit dominus deus in anima ſua, deteſtor ergo ſuperbiam Iacob & domos eius odi, & tradam ciuitatem cum habitatoribus ſuis. Et pœnitentiũ recõci-

liatorem.Pſal.109.Iurauit dominus & nō pœnitebit eum:tu es ſacerdos in æternum,&c. Sacerdotis enim eſt reconciliare deo pœnitentes.Magnus ſacerdos eſt Chriſtus, & magnas conſueuit dare indulgentias:maximè illis qui crucem pœnitentiæ recipiunt ad terram ſanctam, ſcilicet ad Hieruſalem cœleſtem. Alioquin crucem pœnitentiæ non accipientibus dicitur Matt. 10.Qui non accipit crucem ſuam & ſequitur me, nō eſt me dignus.Vnde dicit ſecūdum ordinem Melchiſedech. Sicut enim Melchiſedech obtulit panem & vinum, vt dicitur Gene.14. ita & Chriſtus in ſacramento.De ſecūdo Ioan.6.Hunc pater ſignauit deus, &c. Hoc eſt opus dei vt credatis in eum quem miſit ille.Ecce filius à patre ſignatus eſt vt credatur ei. Signatus eſt autem ſeptem ſigillis Apoc.5.Si ergo vno ſigillo creditur, quātò magis ſeptem?Quia quædam ſigilla declarantur ibidē. cap. 7.Sed de primo ad præſens dicendum eſt. Per primum ergo ſigillum virginitatis Maria ſignificari poteſt.Orige.Maria mater Chriſti facta eſt.& caſtitatis ſigillum non amiſit. De hoc ſigillo exiuit vincens vt vinceret in equo albo,id eſt filius dei in carne munda.Sub hoc ſigillo per Chriſtum & euangelium ſuū tanquam per literas regales ſententia mortis æternæ reuocata eſt,Quod benè figuratur per literas quas miſit Aſſuerus rex ad reuocandam ſententiam mortis datam contra Iudæos, vt dicitur Heſter 8.Hæc enim conſuetudo erat vt apoſtolis quæ ex nomine regis mittebantur, & illius annullo ſignatæ erant nemo audebat cōtradicere. Digitus dei ſ.ſpiritus ſanctus dicitur annulus.Ergo huius digiti donum eſt ſpiritus ſancti quo impreſſa eſt virginitas Mariæ.Sicut enim non poteſt haberi regale ſigillum ſine regis annulo: ita virginitas haberi non poteſt ſine dei dono.Sapien.8.Scio quoniam aliter non poſſum eſſe continens niſi deus dederit.De tertio Iſa. 65. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum,qui graditur in via non bona poſt cogitationes ſuas. In credulo manus expāditur vt manuali promiſsione credulus fiat. Sic Chriſtus manus in cruce expandit.Sed quid promiſit?nihil aliud niſi veniam, gratiam, & gloriam.Gloſa:Expandi manus in cruce orās pro eis:Pater ignoſce illis quia neſciūt quid faciūt:vel vt eos reciperē & collocarē in ſinu meo,vel beneficia operū largiēdo,ex quo eduxi eos ab Aegypto.Incarnatus quoque infirmos eorum curaui, mortuos ſuſcitaui,paucis panibus eos paui,ipſi tamen ſemper extiterūt increduli. De promiſsione gloriæ dicitur Iaco. 1. Beatus

vir qui ſuffert tentationem: quoniam cùm probatus fuerit acci piet coronam vitæ, quàm repromiſit deus diligentibus ſe. Sed heu timẽdum eſt ꝙ non ſolùm piis & gratis coronã gloriæ, ſed etiam impiis & de ſua paſsione ingratis promiſit gehennã. Vnde benè vtranque manum expandit in cruce, ita quòd per dexteram gloriã æternã promittebat. per ſiniſtrã pœnam æternã. Vnde etiã latro ad dexteram pendens ſaluatur, ad ſiniſtram pendens damnatur. Olim iſta deus per chirographum ſcripturæ promiſit, ſed mundus nõ credidit. Et ideo per fideliſsimum fideiuſſorẽ, ſ. filium ſuũ promiſsiones ſuas firmauit, imò perſoluit. Aug. Quia incredibile videbatur hominibus quod promittebatur, deus nõ ſolùm ſcripturam fecit vt crederent, ſed etiam fidei ſuæ poſuit mediatorem, non quẽlibet principem ſeu angelum, ſed vnicum filium. De quarto Ioã. 5. Si crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi. Ioan. 1. Hic venit in teſtimoninm vt teſtimoniũ perhiberet de lumine: vt omnes crederẽt per illum. Verè magna magnorũ & multa multorum teſtimonia habuit Chriſtus. Crede ergo prophetis. Ambro. Vides paſtores angelo credidiſſe: & tu patri, filio, ſpiritui ſancto, angelis, prophetis, & apoſtolis crede. Sed certè dominus non ſolùm dedit nobis teſtimonium magnarum perſonarum, ſed etiam magnorum operum. Ioan. 10. Opera quæ ego facio teſtimoniũ perhibẽt de me. O domine Ieſu ecce teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis. Sed heu miſer peccator adhuc minimè credit. Bernar. Putáſne filium dei reputat Ieſum quiſq; ille homo eſt qui ipſius nec terretur comminationibus, nec attrahitur promiſsionibus nec præceptis obtemperat, nec conſiliis acquieſcit. Nónne is eſt qui fatetur noſſe deum, factis autem negat, &c.

DE EODEM, ENARRATIO LXI.

Tulerunt ergo lapides vt iacerent in eum. Ioannis octauo.

ADhuc lapides in Ieſum iaciunt qui in mẽbra ſua ſcandala mittunt. Lapides autem ſpiritualiter ſcãdala ſunt. Sagittæ autem ſunt verba dei. Semina noſtra ſunt merita. Solent autem homines iacere lapides, ſagittas, ſemina, onera temporaliũ. Iaciunt ergo ſagittas prædicando, ſemina bona operando, onera temporalibus renuntiãdo, & lapides ſcandalizando. De primo nota quòd Heliſæus ad Ioab regem dixit. 4. Reg. 13. Iace ſagittam, & iecit. Et iterum dixit: Percute iaculo terram, qui percuſsit ſic ter. Et iratus Heliſæus ait: Si percuſsiſſes quinquies vel ſexies vel ſepties, percuſsiſſes Syriam vſque ad con-

ſummationem.Sagitta eſt verbum dei quod de arcu ſcripturæ iacitur contra hoſtes domini,ſcilicet peccatores.Pſal.143.Emitte ſagittam tuam & conturbabis eos.Augu. Vulnerabat charitas Chriſti cor meum,& geſtabã verba eius in viſceribus meis quaſi ſagittas acutas. Sed heu multi clypeum obdurationis à diabolo receperũt:ita quòd ſagitta verbi dei vulnerare eos per contritionem non poteſt.Naum 2.Clypeus fortium ignitus eſt viri exercitus in coccineis. Bene autem videbitur in iudicio, quis clypeum diaboli vel Chriſti portat.Per terram ſignificantur terreni peccatores qui iaculo prædicationis percutiuntur ter,dum fidem trinitatis recipiũt:quinquies dum quinque ſenſuum refrænationem: ſexies dum ſex opera miſericordiæ faciunt:ſepties dum ſeptiformis gratia & ſeptem vitiorum victoria eis per doctrinam inculcatur.Sed tãtùm tres ictus recipiũt qui fidem ſine operibus habent.De ſecundo Deut.28. Semẽtem multam iacies in terram,& modicum congregabis:quia locuſtæ deuorabunt omnia. Tot ſemina iacis quot opera bona facis.Bernar. Nunc pereunt opera noſtra, quæ videlicet quaſi ſemina in terram iaciuntur,quia multa opera bona facis, vel in ſtatu peccati mortalis,vel cauſa timoris ſeruilis,vel intentione commodi temporalis,de quibus heu nullum æternæ vitæ fructũm recipies.Ideo de multo ſemine parum congregas. Iactis autem ſeminibus neceſſaria eſt gratiæ irrigatio. Vnde Deute. 11. dicitur quòd in terra Aegypti iacto ſemine in hortorũ morem aquæ ducuntur irriguæ. Terra verò Iſraël de cœlo expectat pluuias.Multi heu aquam compunctionis vel lachrymarũ vel contritionis habent ex ſolo timore gehennæ. Vnde ex ipſis quaſi ex inferioribus aquæ ducuntur.Quidam autẽ amore cœleſtis patriæ,& in his terra cordis quaſi de cœlo irrigatur. Hoc bene figuratum eſt Ioſue 15. vbi dicitur quòd cùm Axa, id eſt fidelis anima ſedens in aſino,id eſt in corpore ſuſpiraſſet:dedit pater cœleſtis irriguum ſuperius,& irriguum inferius. De tertio Act.27.Valida autem tempeſtate nobis iactatis ſequẽti die iactum fecerunt, & tertia die ſuis manibus armamenta nauis proiecerunt. Quicunque ergo mergi non vult, iaceat ſcilicet iniuſta bona reſtituendo:aliàs ſubmergetur,& iaciat eleemoſynas erogando.De vtroque dicitur Lucæ 19.Ecce dimidiũ bonorum meorum domine do pauperibus, & ſi quid aliquem defraudauero reddo quadruplum.Iaceat ergo, omnia relinquendo.Matt.19.Ecce nos reliquimus omnia,& ſecuti ſumus te.&c.

Ionæ 1. Miſerunt vaſa quæ erant in naui in mare vt alleuiarentur ab eis. Auguſt. Abiice à te diuitiarum onera, abiice vincula voluntaria, abiice anxietates & tædia quæ te pluribus annis inquietauerunt. De quarto dicitur hic: *Tulerunt lapides Iudæi vt iacerent in eum.* Lapides ſunt ſcandala, id eſt verba vel facta, quibus dum alij ad iram vel ad luxuriam vel ad aliud vitium, ſcilicet auaritiam, & huiuſmodi prouocantur, quaſi iactibus lapidum læduntur. Et quia fideles membra ſunt Chriſti, lapides in Ieſum iaciunt qui membra ſua ſcandalis percutiunt. Sed nota quòd quatuor modis peruerſi tentauerunt occidere Chriſtum, videlicet gladio. Matthæi 2. Futurum eſt vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Et præcipitio. Lucæ 4. Duxerunt eum vſque ad ſupercilium montis vt præcipitarent eum. Vel lapidatione vt hic. Et vltimo crucifixione. Sic heu adhuc hodie Chriſtum in membris ſuis percutere tentant iudicis gladio, qui iure mundano vel eccleſiaſtico male vtuntur contra alios. Et hypocritæ vel traditores præcipitio, qui ad aliquod bonum ſimulando deum quaſi in montem ducunt: ſed quia malis intendunt, eum præcipitare quærunt. Et ſcandalizatores & blaſphemi lapidatione. Quot enim ſcandala, quot blaſphemia faciunt tot lapides in deum mittunt. Et impœnitentes crucifixione: quia fructum crucis in ſe vacuant. ad Hebr. 6. Rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium dei, &c. Gloſ. In ſe filium dei crucifigunt, qui gratiam dei vilipendentes in peccatis iacent. Vnde Bernard. Nónne ſatis pro te ſum vulneratus, nónne ſatis afflictus. Noli me plus affligere, me enim plus affligit compaſsio vulneris tui quàm vulneris mei.

DE EODEM, ENARRATIO LXII.

Quis ex vobis arguet me de peccato? Ioan. 8.

QVando ſtudentes ſolent pergere de ſtudio, tunc ſolent ſe offerre vnicuiq; ad reſpondendum: ad oſtendendum ſcientiæ ſuæ vtilitatem. Spiritualiter, ſic Chriſtus per paſsionem volens recedere de hoc mundo, omnibus voluit reſpondere vt irreprehenſibilis oſtenderetur. Figuratur. 1. Reg. 12. Samuël dixit filiis Iſraël: Conuerſatus apud vos ab adoleſcentia, & filij mei loquimini de me coram domino & coram Chriſto eius, vtrum bouem vel aſinum cuiuſquam tulerim: ſi quenquam calumniatus ſum, &c. Item figuratur Deute. 24. Moyſes recedens à filiis Iſraël per mortem, nullus potuit ſibi aliquod malum impingere: ſed omnis populus flebat eum oſtendens

verum prophetam. Spiritualiter,& ſic de Chriſto nullus peccatum ſibi imponere potuit cùm interrogauit: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Aliud thema. Vbi quis aggrauatur in iudicio illicitè: poteſt appellare ad iudicem ſuperiorem. Sic Chriſtus iniuriam recepit à Iudæis & grauamen. Ioan.9. Scimus quia hic homo peccator eſt. In vita. Matth.11. Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. In doctrina. Ioan.7. Seducit turbas. Ioan.8. Teſtimonium tuum non eſt verum. In miraculis. Luc.9. In Beelzebub principe dæmonum eiicit dæmonia. Sed Chriſtus appellauit ad ſummum iudicem deum patrem. De quo introitus: Iudica me deus & diſcerne cauſam meam de gente non ſancta,&c. Emitte lucem tuam & veritatem tuam, ipſa me deduxerunt & adduxerunt in montem ſanctum tuum & in tabernacula tua. Hunc pſalmum fecerunt filij Chore: cùm pater eorũ abſorptus eſt,& Dathan & Abiron: quãdo ſcilicet ipſi pœnitentiam egerunt. Sed Chriſtus poteſt hæc verba dicere ex futura vindicta ſuorum inimicorum. Sed quòd Chriſtus innocens in omnibus factis ſuis fuit, oſtendit Apoſtolus Hebr.9. Chriſtus aſsiſtens pontifex futurorum bonorũ.&c. Et Hebr.7. Talis decebat vt nobis eſſet pontifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus. Si enim peccator fuiſſet, indiguiſſet alio mediatore qui eum ad deum deduxiſſet. Item ſi peccator fuiſſet, quomodo nos à peccatis liberaſſet? Gregor. Manus quæ tenent lutum non lauant ſed coinquinant. Sed Chriſtus lauit nos ſanguine ſuo, vt patet in epiſtola hodierna. Semetipſum obtulit immaculatum deo:& emundauit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis. Si enim ſanguis hircorum & vitulorum,&c. Dicit hiſto. Leui.16. de hirco emiſſario in figura, quia ſicut ille hircus non habuit peccata & tulit peccata: & ſic Chriſtus Ioan.1. Ecce agnus dei qui tollit peccata mũdi,&c. Ergo meritò appellat ad iudiciũ patris, dicens: Eſt pater qui iudicet &c. In ſumma euangelij innuuntur tria. Primo Chriſti puritas cùm dicitur: *Quis ex vobis,&c.* Secundo Iudæorũ malignitas, ibi: *Samaritanus es & dæmonium habes.* Tertio Chriſti benignitas, ibi: *Dæmoniũ non habeo.* De primo dicit: In illo tẽpore, ſ. cùm Iudæi noluerunt audire Chriſti ſermonẽ, tunc voluit oſtẽdere quòd hoc non proueniret ratione ſuæ doctrinæ, ſed ratione eorum malitiæ. Nam aliqua doctrina non auditur propter tria. Primo propter malam vitam docẽtis. Greg. Cuius vita deſpicitur, reſtat vt eius doctrina contẽnatur. Et ſic non Chriſtus.

Ergo ait: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* quaſi dicat: Si eſſem peccator, non mirum quòd nõ audiretis me. Greg. Penſanda eſt Chriſti manſuetudo, qui venerat peccata relaxare, & qui virtute deitatis poterat peccatorem iuſtificare, nõ dedignatur ex ratione ſe oſtendere peccatorem non eſſe. Reuera fuit ſine omni peccato originali, veniali & actuali. Quod primo probat prophetia Dauid. Pſal. 13. Omnes declinauerunt: non eſt qui faciat bonum, non eſt vſq; ad vnum, id eſt Chriſtũ. Item excipit eum turba ſimiliter. Matth. 7. Omnia bene fecit, ſurdos fecit audire. Eiuſdem 21. Oſanna filio Dauid. Apoſtoli teſtimoniũ dant eius innocentię videlicet Petrus. 1. Pet. 2. Peccatum non fecit. Similiter opera eius. Ioan. 10. Opera quæ ego facio in nomine patris mei teſtimonium perhibent de me. Hiere. 23. Hoc eſt nomen quod vocabũt eum, Dominus iuſtus noſter. Non peccauit cogitatione. Apoca. 1. Capilli eius candidi erant tanquam lana. Nec locutione. 1. Pet. 2. Non eſt inuentus dolus in ore eius. Nõ omiſſione. Iſa. 5. Quid eſt quod vltra debui facere quod non feci. Nec origine. Lucæ 1. Quod naſcetur ex te ſanctum vocabitur filius dei. His potuit dicere: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* quaſi dicat: Quid mali feci quòd cogitatis me interficere, oſtendite peccatum quo meruerim mortem: quod ſi non poteritis, manifeſtum erit quòd me innocenter occiditis. Et hoc patet magna Chriſti iuſtitia. Chryſoſt. Magna iuſtitiæ fiducia vbi etiam cauſa aduerſariis committitur. Et ſic Chriſtus non interrogauit amicos Petrum vel Ioannem, ſed Iudæos qui tractauerũt de ſua morte. Ideo dicitur Deute. 32. Inimici noſtri ſunt iudices. Non interrogauit ſimplices qui timuiſſent dominum, ſed principes: non idiotas, ſed legiſperitos, & tamen nullus potuit cõtra eum aliquid reſpondere. Origenes: Quis hominum poteſt hoc dicere, certe nullus 1. Ioan. 1. Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Hiere. 2. ca. Arguet te malitia tua, & auerſio tua increpabit te. Sic non in Chriſto: quia peccare non potuit. Primo propter diffinitionem peccati. Nam peccatum ſecundum Auguſtinum eſt receſſus à deo, ſed ipſe fuit deus per gratiam vnionis. Et ſic non potuit recedere à ſeipſo, & ſic nec peccare. Secundo propter gratiæ plenitudinem & immenſitatem: quia peccatum eſt defectus gratiæ. Sed de eo dicitur, Ioannis 1. Plenum gratiæ & veritatis, de plenitudine eius omnes accepimus. Tertio probatur per Damaſcenum quòd Chriſtus non peccauit. Quicquid peruenit ad

vltimum finem,hoc oportet illi fini firmiter inhærere. Finis autem omnium bonorum eſt deus:ſicut finis malorum infernalis ſtatus. Et ideo ſancti qui ſunt in cœlo inſeparabiliter inhærent vltimo fini,ſ.deo,ergo vlterius peccare non poſſunt,mereri,nec demereri. Similiter damnati in inferno non poſſunt demereri: hic autem vtrunq; poſſumus. Sed Chriſtus fuit viator ſimul & comprehenſor:quia vltimo fini coniunctus, ſemper enim anima eius & caro fuit diuinitati coniuncta,igitur,&c.Secundo doctor non auditur propter errorem veritatis doctrinæ. Subdit: *Si*,id eſt *quia veritatem dico,quare non creditis mihi?* Reuera dixit veritatem,quia ipſe eſt veritas.Ioan.18. In hoc natus ſum & ad hoc veni in mundum,vt teſtimonium perhibeam veritati:omnis qui eſt ex veritate audit vocem meam.Sed tamen incredibilis fuit Iudæorum inueterata conſuetudo. Pſal.105. Non crediderunt verbo eius,& murmurauerunt in tabernaculis ſuis,non exaudierunt vocem domini. Tertio quòd doctor non auditur hoc facit malitia populi.Et ſic de Iudęis.Et hoc oſtenditur cùm ſubdit: *Qui ex deo eſt verba dei audit*,quaſi dicat,quòd vos non auditis non eſt defectus ex parte vitæ meæ vel doctrinæ,ſed veſtrę malitiæ.Ideo ſubdit: *Propterea vos non auditis,quia ex deo non eſtis.* Aug.Non attende naturam ſed vitiũ.Ex deo quidem ſunt ſecundum naturam,ſed ex deo non ſunt vitio & praua affectione.

Nota multa ſigna ſunt ex quibus cognoſcitur verum quis ſit ex deo.Primum ſignum eſt amor dei & proximi.1.Ioan.4.Omnis qui diligit proximum ex deo natus eſt,ſ.per virtutem & cognoſcit deum.Ioan.13.In hoc cognoſcent omnes quia mei eſtis diſcipuli,ſi dilectionem habueritis ad inuicem.Econtra qui nõ diligit fratrem ſuum ex deo non eſt. Secundum ſignum eſt victoria tribulationum.1.Ioan.5.Omne quod natũ eſt ex deo vincit mundum,& hæc eſt victoria quæ vincit mundum.&c.Si autem vis placere mundo,tunc non es ex deo.ad Gal.1.ca.Si adhuc placerem hominibus,Chriſti ſeruus non eſſem. Tertium ſignũ eſt caſtitas. Prouer.22. Qui diligit cordis munditiam,amicum habebit regem,ſ.cœleſtem.Nam amici ſunt de vna ſtirpe,& ſic caſti cum Chriſto. Ioan.1. Qui non ex ſanguinibus, nec ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri: ſed ex deo nati ſunt. Quartum eſt auditus verborum dei vt hic. Greg. Vnuſquiſque ſeipſum interroget an ex deo ſit: ſi verba dei aure cordis percipit & intelligit & cuſtodit, quia non ſufficit audire aure corporis,niſi etiam aſsit impletio operis. Romano.2. Non auditores

legis

legis iuſti ſunt apud deum:ſed factores iuſtificabuntur.Dixi ſecundo innuitur Iudæorum malignitas cùm dicitur: *Reſponderūt Iudæi & dixerunt*: Non conſiderantes quid, ſed ſolùm vt dicerent & blaſphemarent. *Nónne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu*. Et hoc ideo:quia habetur 4.Reg.17.Tempore Ezechiæ regis Iuda Salmanaſar poſuit in terram Iſraël gentes qui dicebantur Samaritani à principali ciuitateSamaria. Et iſti partim tenuerunt legem, & ſic dicebant Chriſtum eſſe, ac ſi non teneret totam legem. Secundo propter odium:quia oderunt eum vt Samaritanos. Tertio propter contrarietatem,quia Samaritani fuerunt eis contrarij:& ſic Chriſtus eorum vitiis.Item ſubdunt: *Dæmonium habes*. Nota primò ſecundum Theophilum,quia frequenter reuelauit cogitationes eorum quod dæmoni attribuebant,cui tamen cordiū occulta ſunt abſcondita.Secundo ſecundum Chryſ.propter ſermonem ipſius tranſcendentem ſermonem eorum,& aliquando patrem ſuum dicebat deum.Vel quia aliquando quędam alta,& ſubtilia loquebatur,dicens: Ego ſum panis viuus.Ideo dixerunt: *Credimus quia Samaritanus es & dæmonium habes*. Greg. Penſanda eſt ſaluatoris clementia,non prorupit in improperia, quos tamen poterat mergere in profunda inferni.Greg. Duo quippe ei illata fuerant,vnum negauit,alterum tacendo conſenſit,ſ.ſe eſſe Samaritanum.Quare autem ſe non excuſauit de Samaritano oſtenditur.Primo quia Samaritanus interpretatur cuſtos,& ipſe præcipuè cuſtos noſter eſt:Pſal. 121.Niſi dominus cuſtodierit ciuitatem,&c.Secundo quia euidēter falſum dixerunt:quia ſciebant eum circa eos natum.Tertio quia illud non erat ſuum vituperium,ſed illud de dęmonio erat ſua blaſphemia.Ideo per quatuor rationes ſe oſtendit non habere dęmonium,dicēs: *Ego honorifico patrem meum*,quaſi dicat,hoc dęmon non facit,diabolus enim honori dei reſiſtit: *vos autem inhonoraſtis me*. Primo quo ad eius diuininitatem,ibi: *Dæmonium habes*. Item inhonorauerunt originem eius. Ioan.9. Neſcimus vnde ſit.Item eius dignitatem.Matt.13. Nónne hic eſt filius fabri?Item eius veritatem Ioan.8. *Teſtimonium tuum non eſt verum*. Item eius potentiam dicentes: In Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia.Matth.12.Item eius ſanctitatem.Matt. 11. Homo vorax & potator vini. Tandem morte ignominioſa eum inhonorauerunt. Secundo ratio eſt: *Ego gloriam meam non quæro*,quaſi dicat:diabolus propriam gloriam quærit.Hieronymus:Qui non quærit gloriam non ſentit contumeliam.Tertia

ratio tangitur cùm ſubdit: *Eſt qui quærat*, ſcilicet gloriam meã, *& iudicet*, quaſi dicat: Quem deus glorificat dæmonium non habet: ſed ego ſum hiuiſmodi: *igitur: &c.* 2. Petri 1. Accipiens à deo patre honorem voce lapſa de cœlo: Hic eſt filius meus dilectus, &c. Quarta eſt cuius iniuriam deus iudicat, dæmoniũ non habet: ſed ego ſum huiuſmodi, *igitur, &c.* Hoc tangitur cùm dicitur, *& iudicet*, quaſi dicat: Non eritis ſine vindicta. Nota hic docemur cùm quis falſè vel iniuſtè infamatur vel calumniatur, tunc laudabile eſt quòd ſe excuſat, & tunc patienter criminatores reuelet. Nam ex hoc ſequuntur tria bona. Primum bonum innocentis fama conſeruatur, quod eſt maxinum bonum inter res temporales, vt dicit ſanctus Thomas in ſecunda ſecundæ. q. 62. Et 1. Corint. 9. cap. Melius eſt mihi mori, quàm vt gloriam meam quis euacuet. Secundum detrahentis lingua refrænatur quæ eſt nociua. 1. Ioann. 3. Omnis qui detrahit fratri ſuo homicida eſt. Tertium bonum audientis ſcandalum remouetur. Matth. 18. Væ illi per quem ſcandalum venit. Hæc habentur 11. q. 3. Inter verba. Tunc oſtendit efficaciam ſuæ doctrinæ: *Amen amen dico vobis: Si quis ſermonem meum ſeruauerit, mortem non guſtabit in æternum*, id eſt non experietur. Nota triplex eſt mors. Prima eſt naturæ. Pſal. 88. Quis eſt homo qui viuet & non videbit mortem? Secunda culpæ. Ab hac verbũ dei liberat. Ad Hebræos 4. cap. Viuus eſt enim ſermo dei & efficax. Tertia æternæ miſeriæ. Ab hac etiam verbum dei liberat. Vnde Pſal. 6. Non eſt in morte qui memor ſit tui: in inferno, &c. Et in litera, *non guſtabit mortem in æternum*, id eſt æternæ damnationis. Non de prima eſt intelligendum, ſed de aliis duabus. Item nota triplicem ſermonem debemus ſeruare. Primus ſermo eſt fidei, ſcilicet credere in deum. Hebræorum 11. cap. Impoſsibile eſt ſine fide placere deo. Secundus de dilectione dei & proximi. Deute. 6. Diliges dominum deum tuum, &c. Tertius agẽdi pœnitentiam. Matth. 3. Pœnitentiam agite, &c. *Reſponderunt Iudæi: Nunc cognouimus quia dæmonium habes.* Grego. Ex beneficio prædicationis Chriſti ſemper peiores fiebant. *Abraham mortuus eſt, & prophetæ mortui ſunt*, quaſi dicat: Non eſt maioris efficaciæ ſermo tuus quàm dei. Sed Abrahã & prophetæ locuti ſunt cum deo & mortui ſunt, *& tu dicis, qui ſermonem meum ſeruauerit non guſtabit mortem in æternum. Nunquid tu maior es patre noſtro Abraham?* quaſi dicat nullo modo. *Quem teipſum facis?* quaſi dicat teipſum laudas & extollis cùm nihil ſis, quia homo abiectus &

vilis conditionis: quia filius carpentarij de Galilæa. Sed ipſi decepti in propria malitia intelligebant de morte corporis: qui tamen intelligebat de morte æterna. Ideo excuſat ſe de vana gloria dicens: *Si ergo glorifico meipſum: gloria mea nihil eſt*, id eſt gloriam meam vaná reputabitis. *Eſt pater qui glorificat me.* Ioan. 1. Vidimus gloriam eius quaſi vnigeniti à patre. *Quem vos dicitis quia deus noſter eſt*, quaſi dicat: Non eſt à vobis alienus. *Et non cognouiſtis eum*, ſcilicet per fidem & charitatem. Theophilus: Si patrem noſcerent, filium venerarentur. *Sed ego noui eum.* Hoc dico ratione veritatis & non arrogantiæ. *Si dixero quia non ſcio eũ, vobis ero ſimilis mendax.* Chryſoſtom. Sicut vos dicitis eum ſcire & mentimini: ſic ego ſi dico eum neſcire mentirer: *ſed ego ſcio eum & ſermonem eius ſeruo.* Et hoc eſt verè noſſe deum. 1. Ioann. 2. Qui dicit ſe noſſe deum & mandata eius non cuſtodit, mendax eſt. Tunc probat ſe maiorem Abraham dicens: *Abraham pater veſter exultauit vt videret diem meum*, ſcilicet natiuitatis: *vidit & gauiſus eſt.* Auguſtin. Vidit, id eſt cognouit Chriſtũ in ſpiritu ex ſuo ſemine naſciturum: quia Abraham deſiderauit noſcere tempus aduentus, ſcilicet quando dictum eſt ei: In ſemine tuo benedicentur omnes gentes terræ. Geneſ. 22. Et quando in figura trium angelorum ſibi apparentium cognouit trinitatis myſterium. Geneſis 18. quia dominus fecit videre Abraham occultum Chriſti myſterium, propter quod ille locus dictus eſt, dominus videt. Sed contradictum veriſsimum arguũt in litera quando dicunt, quinquaginta, &c. *Et gauiſus eſt*, ſ. dummodò tres vidit & vnum adorauit. Vel diẽ paſsionis vidit, ſ. in immolatione Iſaac. *Reſponderunt Iudæi: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidiſti?* quaſi dicerent: Hoc eſt impoſsibile, quia multa curricula annorum ſunt elapſa, ſ. duo millia annorum. Sed diceres: Tamen Chriſtus tantùm trigintatrium annorum erat, quare dicunt quinquaginta, &c. Theop. Propter laboris multitudinem maioris ætatis erat in apparentia. Secundo propter reuerentiam anni Iubilæi, quaſi dicat. Non vidiſti vnum annum Iubilæum, & dicis te vidiſſe Abraham. Falſè autem ipſi reſpõderũt. Ipſe enim dixit Abraham vidit diẽ meũ, ſed ipſi peruertũt verba & ſenſum. Ideo dat eis intelligere deitatem dicens: [Antequã Abrahã fieret ego ſum,] id eſt antequã fieret creatura ego ſum, ſ. creator. Sũ eſt verbũ ſubſtãtiuũ ſignificans purã eſſentiã rei ſine cõnotatione actionis vel paſsionis. Et nõ dicit fui: quia deitas nõ habet præteritum, nec futurũ, ſed

præſens tantùm. Exod.3. Ego ſum qui ſum. [Tulerunt lapides Iudæi vt iacerent in eum.] Aug. Defecerũt eis verba & habuerunt corda lapidea: ideo currunt ad lapides. Ecce eorum malitia, non moti amore iuſtitiæ, ſed zelo inuidiæ. Nam ad blaſphemum puniendum requiritur debitus modus & proceſſus, vt ſcilicet coram iudice & teſtibus ſit conuictus & condamnatus, vt patet. Leui.24. & extra ciuitatem. Ipſi autem ſine iuſtitia & in loco ſacro quod erat illicitum. 3. Reg.11. Ioiada pontifex fecit Athaliam trahi extra ſepta templi antequam occideretur. [Ieſus autem abſcondit ſe.] Auguſt. Nõ in angulo quaſi timẽs, vel in domuncula quaſi fugiens: vel retro murum quaſi diuertens, ſed cœlica poteſtate inuiſibilem ſe cõſtituens. [Et exiuit de templo.] propter tria. Primo quia non venit hora eius, ſecũdo quia tale genus mortis nõ elegerat, tertio propter exemplũ, vbi nõ eſt reſiſtẽtia ibi debet eſſe fuga. Mat.10. Si perſecuti fuerint vos in ciuitate iſta fugite in aliã. Pro doctrina ſciendum ꝙ dominica hodierna vocatur dominica in paſsione, & hoc ideo: quia ſancta mater eccleſia hodie incipit innocẽtiſsimã & crudeliſsimã mortẽ Chriſti celebrare, & eius anniuerſariũ recolere qui nos redemit de diabolica poteſtate. Et meritò ſabbatho incipitur memoria: quia ſecundũ Magiſtrũ in hiſtoria ſcholaſtica, proxima feria ſexta præcedẽte cõcluſerunt Iudæi Chriſtum mortificare, vt patet Ioã.11. igitur, &c. Vnde vocatur à vulgo Nigra dominica: quia cũ moritur pater vel frater alicui, ille in ſignum luctus deponit veſtẽ lætitiæ, & aſſumit nigram veſtẽ triſtitiæ. Et ſic facit ſancta mater eccleſia. In heſternis enim veſperis incepit colere memoriã paſsionis & mortis Chriſti cantando: Vexilla regis prodeũt. vt ſi fortè aliqui ſint lapſi veniant ad vexillũ quod omnes amaritudines facit dulces. Vt figuratũ eſt per lignũ proiectum in aquis Marath. Nota tamẽ ꝙ duabus hebdomadis paſsio domini recolitur. Primo quia à duobus & pro duobus populis paſſus eſt, ſ. Iudæis & gentibus. Secũdo quia duo teſtamẽta per duas hebdomadas exprimimus, vetus quod prædixit eum paſſurum, & nouum quod oſtendit eum paſſum. Tertio propter dignitatẽ patientis. In hoc eccleſia ſeruat morẽ antiquorũ qui longo tempore flebant pro morte venerandę perſonæ, vt Ioſeph 70. diebus fleuit mortem patris ſui Iacob. Gen. vlti. Et filij Iſraël 30. diebus Moyſen Deut. vlti. Sed eccleſiæ nõ expedit diu triſtari propter gaudiũ reſurrectionis conſequentis, igitur, &c. Quarto quia propter magnitudinem & multitudinem

dinem paſsionis non valet pauco tempore meditari. Thren.1. O vos omnes qui tranſitis per viam,&c. In quibus diebus omittitur Gloria patri, in ſignũ ſui planctus, quia verſus iſte ad laudem pertinet Trinitatis. Chriſtus enim qui eſt ſecũda perſona in trinitate, fuit dehoneſtatus iſtis diebus. Sed in reſurrectione Gloria patri reſumitur: quia per reſurrectionem Chriſtus fuit gloria immortalitatis glorificatus. Notabiliter autem tacetur in introitu miſſæ & reſponſoriis, & in Venite exultemus: quia illa ſunt de paſsione. In pſalmis verò & in hymnis nõ tacetur, quia pſalmi ſignificant operationẽ: ipſum verò nõ perſequebãtur in operibus eius his diebus: quia tãtùm linguis eorũ tractauerũt de nece ipſius. Sed quia ipſe bonũ nõ deſinit operari, propterea nõ tacetur in totũ. Et nõ ſtatim poſt habitũ cõſiliũ traditus eſt agnus in manus carnificũ: ſed in triduo ante paſcha, ideo tũc omnino tacetur: quia tũc neque cantatur, neque legitur, eo quod tunc maximè dehoneſtata eſt Trinitas in Chriſti captiuitate, conſputione, crucifixione, &c. Tunc enim vidimus eũ non habentẽ ſpeciem, neq; decorẽ. Et hanc memoriam paſsionis debet quilibet recolere, dicẽdo illud Can.1. Faſcicul⁹ mirrhę dilectus meus mihi, inter vbera mea cõmorabitur. Quia nihil deo acceptius quàm memoria paſsionis, vt patet in miraculo, vbi quidam frater in clauſtro. Quęre in ſermonibus de tempore in ſermone primo huius dominicæ. Sed heu aliqui ingrati ſunt hodie qui magis ſociant Iudæis ipſum lapidando quàm crucem eius portãdo, &c, vt patet ſupra. Vnde Bæda: Quot malas cogitationes quis aſſumit, tot lapides in deum mittit, &c.

DE EODEM, ENARRATIO LXIIII.

Tulerunt lapides Iudæi vt iacerent in eum. Ieſus autem abſcondit ſe & exiuit de templo. Ioannis octauo.

IN verbis iſtis notantur duo. Primum eſt Iudęorum malignitas contra Chriſtum. Secundum eſt Chriſti contra Iudæos benignitas. Malignitas ipſorum patet quòd Chriſtum Ieſum lapidare volebant qui eis tanta bona fecerat, infirmos eorum curauerat, cæcos illuminauerat, claudos ambulare fecit, leproſos mundauerat, eos ſuo pane ſatiauerat, viam ſalutis prędicauerat eis, & tamen volebant eum lapidare. Quod conqueritur dicens Ioannis 2. Multa bona opera operatus ſum vobis, propter quod opus vultis me lapidare. Per iſtos Iudæos ſignificantur mali Chriſtiani quibus Chriſtus multa bona contulit, quia animam & corpus dedit, & bona temporalia, naturalia,

ſacramentalia, & eos ſuo ſanguine redemit, pro iſtis mortẽ ſuſtinuit: & eum lapidãt in peccatis ſuis. Quot enim peccata peccator cõmittit, tot lapides cõtra deum proiicit. Ezechiel. 16. lapidabũt te lapidibus. Glo. id eſt renouant paſsionẽ peccatis ſuis. Hebr. 6. capi. Rurſum crucifigentes filium dei. Quoties peccator reiterat peccatum pro quo Chriſtus mortuus eſt: toties renouat eius paſsionem & mittit contra eum lapides. Comparatur autem peccatum lapidi. Primo propter grauitatem, lapis enim grauis eſt, & ſemper deorſum tendit: ſic peccatum graue eſt, & trahit hominem ad aliud peccatũ. Gregorius: Peccatum quod per pœnitentiam non diluitur, mox ſuo pondere ad aliud trahit. Pſalm. 37. Sicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me, &c. Cùm enim Dauid commiſerat peccatum cum vxore Vriæ: ſtatim illud traxit eum ad aliud, ſ. ad homicidium. 2. Reg. 11. Et tandem trahit hominem ad infernum. Exod. 15. deſcenderunt in profundum quaſi lapis. Omnes autem lapides huius mundi non poſſent vnam animam demergere ſed vnum peccatũ mortale demergit hominem in infernum. Exemplum de heremita qui omni vita ſua deo ſeruierat, ſed in fine vitæ ſuæ voluit latro fieri: & captus eſt, & occiſus & damnatus. Secundo peccatũ comparauit lapidi propter infructuoſitatem: quia ſemen quod ſeminatur ſuper lapidem non poteſt fructum facere perfectũ: quia licet aliquo modo viuere videatur, non tamen facit fructum. Luc. 8. Aliud cecidit ſuper lapidem, & natum aruit: quia non habuit humorem. Sic omne bonum factũ in peccato mortali non facit fructum perpetuum licet hic bonum videatur, & eſt aliquo modo: tamen in futuro ſeculo non facit fructũ qui eſt meritorius: quia nõ habet humorẽ gratiæ. Gregor. Qui charitatem nõ habet omne bonũ perdet. Ideo improperat apoſtolus cõuerſis dicens: Quem fructum habuiſtis tunc in illis in quibus nunc erubeſcitis, quaſi dicat nullum fructum, ad Roma. 6. Exemplum in Saül qui multa bella bellauit pro populo dei, ſed quia in peccatis fuit, domino non placuit. Nec eleemoſynæ faciunt fructũ perfectum in peccato. Ecc. 34. Dona iniquorũ nõ approbat altiſsimus, nec reſpicit in oblationẽ iniquorum. Exemplum, Petrus Damiani dicit, quod quidam epiſcopus vidit beatum Benedictum papam poſt mortem in nigro equo ſedentem. Et dum quæreret quomodo ſibi eſſet, reſpondit: Grauiter torqueor, ſed de miſericordia dei non deſpero ſi mihi adiutorium præbeatur. Vade ad ſucceſſorem meum Ioannẽ, & dic

ei vt in

ei vt in tali apotheca ſummam pecuniæ recipiat,& pauperibus diſtribuat,multa data ſunt pro me,ſed non profuerunt,quia de rapina fuerunt, & amici mei qui ea dederunt in peccatis fuerunt. Et ideo eleemoſynæ eorum non fuerunt mihi adiutoriũ. Tertio peccatum comparatur lapidi propter duritiam: quia ſicut lapis durus eſt: ſic homo induratur per peccatum. Hiere.5. Indurauerunt facies ſuas ſupra petram,& noluerunt reuerti ad dominum.Iob 41.Indurabitur cor eius quaſi lapis,& ſtringetur quaſi malleotoris incus. Sed quidam peccatores quantò magis corripiuntur & flagellantur à domino, tantò magis indurantur.Sicut Pharao de quo dicitur Exod.7.Induratum eſt cor Pharaonis.Et cùm dominus multoties eum flagellaſſet & emolliri nollet,ſubmerſit eum in mari. Exemplũ, Buchardus rex Phryſonum induratus in peccatis cum baptizari deberet, & vnum pedem in lauacro intinxiſſet, alterum retrahens interrogauit, vbi nam plures ſociorum ſuorum eſsẽt, in inferno an in paradiſo. Et audiens plures in inferno:alterum pedem retraxit, dicens:Melius eſt plures ſequi quàm pauciores. Et accedens diabolus dixit ei: Bene feciſti,quarto die ego incomparabilia dona tibi dabo. Et ecce quarta die ſubitanea morte interiit.Quarto comparatur peccatum lapidi propter ſeparandi conſuetudinem. Solet enim de lapidibus fieri murus qui ſeparat vnã rem ab alia:ſic peccatum facit murum inter deum & hominem. Et quot peccata homo committit, tot lapides in muros ponit qui eum à deo diuidit. Eſaiæ 59.Peccata veſtra diuiſerunt inter vos & deum veſtrum. Sed iſte murus in hac vita deſtrui poteſt per pœnitentiam & confeſsionem. Sed poſt iſtam vitam ita firmabitur quòd nunquam deſtruetur. Vnde dixit Abraham ad diuitem iacentem in inferno:Chaos magnum firmatum eſt inter nos & vos.Lucæ 16.In inferno enim nulla erit redemptio.Aug. Cùm inferni puteus infelices recipit claudetur ſurſum:aperietúrque deorſum ac dilatabitur in profundum, nullúmque ibi reſpiramen,nec liber anhelitus erit. Et clauſtris inſuper inferni intricabuntur illi maledicentes rerum naturæ, & vltra neſcientur à deo qui deum ſcire noluerunt.Exemplum:Quidam erat pater malus habens duos filios. Vnus verò videns peccata patris noluit ſecum conuerſari & heremum intrauit.Alius autem ſequebatur patrẽ,& in peccatis ambo mortui ſunt. Quod cùm audiuit heremita rogauit dominum vt de ſtatu eorum ei reuelaret. Rapitur ergo & ad infernũ ducitur,vbi vidit diuerſa

genera tormentorũ,ſed pœnas eorũ non vidit. Tunc duxit eum angelus ad puteũ clauſum lapide magno. Cúmq; deponeret lapidem exibat fumus & ignis & clamores validiſsimi & lamẽtabiles audiebantur, ſed pater & filius exibant ignem inuicẽ tãquam canes mordentes. Et dixit pater: Maledictus tu fili, quia propter te injuſta bona cõgregaui, propter quę æternaliter cõdamnatus ſum. Ecõtra dixit filius: Maledicte pater; quia tu me procreaſti, & ad talia bona hæreditaſti pro quibus æternaliter ſum damnatus. Et ſic ſe mordentes & maledicentes in puteũ receſſerunt, & lapide ſuperpoſito ait angelus; Nunquã in perpetuũ exibunt inde. Et ille reuerſus ad ſe vitã in bono terminauit.

DE EODEM, ENARRATIO LXIIII. DE EPISTOLA.

Si ſanguis hircorum & taurorum & cinis vitulæ aſperſus inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis: quantò magis ſanguis Chriſti qui per ſpiritũ ſanctum ſemet ipſum obtulit, emundauit cõſcientiã noſtrã ab operibus mortuis. Ad Hebr. 9.

BArtholomæus in prima practiqua ſua, dicit: Cùm membrum aliquod igne læſum fuerit, mox igni denuo applicetur: & dolor læſióque ceſſabit. Spiritualiter, & ſic qui læſus fuerit igne prauæ concupiſcentiæ peccati: talis debet accedere ad ignem paſsionis domini per gratitudinem, & ſuſcipiet mentis ſanitatem. Quod figuratur per filios Iſraël. Nume. 21. Quicunque enim ex illis fuerat læſus à ſerpente venenoſo & ignito, cùm intuitus erat ſerpentem æneum ſanatus eſt. Spiritualiter, Per ſerpentem venenoſum intelligitur diabolus. De quo Gene. 3. ait Eua: Serpens decepit me, Qui igitur à tali læditur, intueri debet ſerpentem æneum, id eſt Chriſtum poſitum in cruce: & ſanatur in anima. Vnde Hugo de ſacramentis: Cuncta quidem corpora tam animata quàm inanimata virtute paſsionis Chriſti credimus reſtaurata, Et Gregorius in regiſtro: Nulla mihi ſalus: nulla virtus corporis & animæ niſi in Chriſti feliciſsima paſsione. De quo thema. *Si ſanguis hircorum & taurorum, &c. multò magis ſanguis Chriſti.* In ſumma epiſtolæ duo innuuntur. Primo apoſtolus oſtendit paſsionis Chriſti dolorem acerbiſsimum, ibi: Chriſtus aſsiſtens. Secundo ſubdit paſsionis dominicæ valorem vtiliſsimum. De primo dicit: *Fratres, Chriſtus aſsiſtens põtifex futurorũ,* In his verbis innuitur quæ nos ad introeundum in tabernaculum cœli diſponunt. Primũ eſt vnctio gratiæ. Ideo à Chriſto nos dicimur Chriſtiani. Hęc vnctio gratię datur

in

in baptiſmo in ſignum ſpiritualis vnctionis. Secundum diſponens nos eſt Chriſti oratio, ibi: *Aſſiſt ns*,ſcilicet deo patri ad interpellandum pro nobis. Nota Chriſtus orauit verbis. Ioan. 7. Non pro eis rogo tãtùm,ſed & pro his qui credituri ſunt per verbum eorum in me. Item orauit lachrymis. Hebr.5. Cum clamore valido & lachrymis offerens eſt exauditus pro ſua reuerentia. Item orat quotidie cicatricum oſtenſione. Ad Heb.9. *Intrauit Ieſus in cœlum vt pro nobis appareat vultui dei.* Tertium diſponens eſt oblatio cùm dicitur,pontifex, Hebr.5. Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in his quæ ſunt ad deum,vt offerat ſacrificia & dona, Tunc ſubiungitur futuræ remunerationis expectatio:cũ ſubdit. *Futurorũ bonorum*. 1. Cor.15. Si in hac vita tantũ in Chriſto ſperãtes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus, Ideo ad Hebr. 13. Nõ habemus hic permanentem ciuitatẽ,&c. Item poſt hæc quę nos abiiciunt innuit cùm ſubdit,peramplius. Tertio ſubdit quę impediunt. Primum eſt luxuria,ibi,nõ hircorum. Iſido. Hircus eſt animal laſciuiũ feruens ad coitũ & ſic luxurioſi meritò comparãtur hirco, Hiere.1, Ollã ſuccẽſſam ego video,& faciem eius à facie aquilonis. Item ratione petulantiæ & oculi. Et ſic dicit Auguſt. Impudicus oculus impudicæ mentis eſt nuntius. Item ratione fœditatis. Ideo ſuper Sodomam pluit ſulphur. Nam dicit Democritus, quòd eſt tantæ caliditatis vt cruor eius adamantem diuidat:quem nec ignis nec ferrum diuidere poteſt. Et ſic luxurioſi. Secundo non ſanguine taurorum,id eſt ſuperbia. Primo ratione ferocitatis. Prouer.13. Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt. Secundo taurus paſcitur ſolus niſi tempore amoris. Et ſic ſuperbi volunt eſſe ſingulares in hominibus:non permittentes alios cum eis morari dicentes illud Sapien.2. Sit fortitudo lex iuſtitiæ noſtræ. Eccle.10. Initium omnis peccati ſuperbia, & qui tenuerit illam implebitur maledictis. Greg. Euidentiſſimum ſignum reproborum eſt ſuperbia. Pſal.100. Non habitabit in medio domus meæ,qui facit ſuperbiam. Ariſtoteles:In corde tauri os durũ reperitur. Et ſic in homine ſuperbo. Eccle.3. Cor durum malè habebit in die nouiſſimo. In ſumma epiſtolæ apoſtolus oſtendit quatuor differentias Chriſti ad pontificẽ veteris teſtamenti. Prima eſt,quia ille intrauit tabernaculũ manu factũ,ſed Chriſtus introiuit in tabernaculũ nõ manu factũ. Secũda eſt,quia ille cũ ſanguine alieno,ſed Chriſtus cũ proprio. Tertia,quia ille pluries:ſed Chriſtus ſemel. Quarta,quia ingreſsio

illius erat tantùm remiſsio peccatorum illius anni: ſed ingreſſus Chriſti omnium annorum etiam præteritorum. Et cõmendat eum à multis. Primo à gratiæ plenitudine cùm dicit, Chriſtus, quod interpretatur vnctus: ipſe enim vnctus eſt oleo plenitudinis gratiæ. Pſal. 44. Vnxit te deus deus tuus oleo lætitiæ prę conſortibus tuis. Ioan. 1. De plenitudine eius omnes accepimus. Secundo commendatur ab officio cùm dicitur pontifex, i. pontem faciens, quia ſeipſum fecit nobis põtem eundo ad patrem, attingens à ripa noſtræ miſeriæ vſque ad ripam felicitatis æternæ. Per hunc tranſeuntes non ſubmergimur in flumine culpæ vbi trahimur ad mare pœnæ æternæ. Ioan. 14. Nemo venit ad patrem niſi per me. Ideo in euangelio hodierno agitur de pila. Tunc enim Iudæi pilam fecerunt, quando lapides in Chriſtum miſerunt. Sed in paraſceue crux poſita eſt ſuper pilam, & tunc pons nobis factus eſt. Mundus enim iſte erat tãquam mare periculoſum, & tanquam fluuius rapidus in quo omnes periclitabamur. Sed contra naufragium dedit nobis Chriſtus adiutoriũ triplex, nauem, tabulam, & pontem. Nauis enim eſt innocentia in qua poſitus fuit Adam, ſed iſta nauis fracta fuit, quando ipſe peccauit. In hac naui fuit beata virgo, quę gratiis integra & ſaluis mercibus plena ad portum paradiſi peruenit. In hac naui ſunt omnes pueri baptizati, quandiu ſeruant innocentiam baptiſmalem. Sed quia fere omnes homines frangunt nauem baptiſmatis innocentiæ, ideo deus parauit nobis tabulam pœnitentiæ. Nam ſecũdum Hiero. Pœnitentia eſt prima tabula poſt naufragium. In hac tabula pœnitentiæ fuit Maria Magdalena: quæ cum iſta tabula ad portum paradiſi peruenit. Imò etiam alias virgines multas, quæ erant in naui innocentiæ tranſcendit tam ad meritum quàm ad præmium. Bernar. Sicut deus nõ priuabit eos bonis qui ambulant in innocentia: ita nõ priuabit bonis eos qui ambulant in pœnitentia. Quia verò ſunt multi qui frangunt nauem innocentiæ, & qui perdunt tabulam pœnitentiæ. Ideo deus præparauit tertiũ adiutorium, ſ. pontem ſuæ paſſionis. Iſte pons inchoatus eſt hodie in pilæ fundatione, ſed in paraſceue eſt conſummatus in trabium & tabularũ ſuperpoſitione. Tunc igitur quatuor trabes ſuperductæ ſunt, quarũ vna fuit de palmo, ſecunda de oliua, tertia de cedro, quarta de cypreſſo. De his quatuor lignis crux Chriſti facta fuit. Deinde ſuper has trabes poſita eſt tabula, id eſt caro Chriſti puriſsima, quæ quatuor clauis in eam fuit confixa. Et ſic factus eſt pons. Ideo Chriſtus

ſtus dicitur *pontifex*,i.pontem faciens.Primo propter habitum. Habuit enim amictum quando fuit velatus.Habuit albā quando ab Herode alba veſte fuit indutus.Habuit blatam quando à militibus purpura fuit circundatus. Habuit cingulum & ſtolā, quando ad ſtatuam fuit ligatus.Habuit manipulum quando in manibus fuit clauis confixus.Habuit mitram quādo ſpinis fuit coronatus. Habuit baculum paſtoralem quando arundo ſibi in manibus data fuit. Habuit ſandalia quando habuit clauos in pedibus. Secundo dicitur *pontifex* propter vnctionis myſteriū: ipſe enim fuit vnctus: iuxta illud Pſ.44.Vnxit te deus deus tuus oleo lætitiæ,&c.Olim quidem deus erat homini durus,ſed modò Chriſtus e [illegible] nctus : & ideo factus eſt manſuetus. Ideo dicit: Vnxit te de[illegible] eus tuus,&c.Olim erat iratus,ſed factus eſt læt⁹. Ideo dicit[illegible] eo lætitiæ. Olim deus in gratia ſua erat auarus, ſed Chriſtus factus eſt largus.Ideo dicitur prę conſortibus tuis. Dedit enim deus pater ſibi ſpiritum gratię & miſericordiæ ſine menſura. De cuius plenitudine nos omnes accepimus. Tertio dicitur *pontifex*,propter officium , quod quidem officiū triplex eſt. Primū eſt pro populo orare. Et ſic Chriſtus orauit pro nobis multipliciter.Nam orauit verbis.Ioan.17.Non pro eis rogo tantùm,ſed pro eis qui credituri ſunt per verba eorum in me. Orauit lachrymis.Heb.5.Cum clamore valido & lachymis offerens exauditus eſt pro ſua reuerentia.Orauit ſanguine.Hebr. 12. Acceſsiſtis per ſanguinis aſperſionem melius loquentem quā Abel.Orat quotidie cicatricū repræſentatione:quia eas patri quotidie repræſentat,ad Hebr.9.*Intrauit Ieſus in ipſum cœlum vt appareat nunc vultus dei pro nobis*. Secundum officium pontificis eſt ſacrificium offerre.Et iſtud Chriſtus habuit:quia pro nobis ſe in ſacrificium obtulit. Ad Hebr.9.*Per ſpiritum ſanctum ſemetipſum obtulit deo immaculatum*.Quando autem ſacrificiū offerebatur igne accendebatur.Et ſic ipſe fuit accēſus igne amoris quo ad animā.De quo igne dicitur Luc.12.Ignem veni mittere in terrā,&c.Ioā.15. Maiorem hac dilectionē nemo habet quàm vt animam ſuā,&c. Fuit accenſus igne doloris quo ad carnē & animam.Thren.1. O vos omnes qui trāſitis per viam,attendite & videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Fuit accēſus igne paſsionis quo ad carnem ſuam.Pſal.16.Igne me examinaſti.Tertium officium pontificis eſt præbendas diſtribuere.Et ſic ipſe præbēdas diſtribuit.ſicut dicit Ambr.in hæc verba.Autor humani generis in cruce exiſtens pietatis officia diuidebat , perſecutionē

apoſtolis,pacē diſcipulis,corpus Iudæis,patri ſpiritum, virgini paranymphū,latroni paradiſum,peccatoribus infernū,pœnitē tibus pœnitiam delegauit. Tertio cōmēdatur à largitate cùm ſubdit:Futurorum bonorū ſupple dator. Dicitur Heſter 2. Dona largitus eſt iuxta magnificentiam principalē. In creatione dedit nobis bona tēporalia. In redemptione bona ſpiritualia. In glorificatione bona æternalia. Prouer. 4. Dabit capiti ſuo augmenta gratiarum ſpiritualium in præſenti,& corona inclyta, id eſt æterna gloria ꝓteget te,ſcilicet in futuro. Vnde ait Ioan. 10. Ego veni vt vitam habeāt ſcilicet in præſenti per gratiā, & abundantius habeant,ſcilicet in futuro per gloriam. Quarto cō mendatur à ducatu.ibi:*peramplius & perfectius:* ſupple intrauit *tabernaculum*,id eſt cœlum:vt pateſaceret nobis aditum. Nota cùm dominus fuit cū Moyſe in monte,tunc dominus præcepit fieri tabernaculum,& oſtendit ei formam. Quod poſteà fecit Beſeleel ex præcepto Moyſi cùm dixit ei dominus: Fac ſecūdum exemplar quod tibi monſtratum eſt in monte. Exod. 25. Quod etiam bene figuratur per Ioſuë,cui dictum eſt Deute. 31. Cōfortare & eſto robuſtus,introduces populum meum in terrā promiſsionis, quaſi diceret:Confortare ad patiendum, & eſto robuſtus ad diabolum conterendum, introduces populum meū in terram promiſsionis,id eſt cœlum. Hoc tabernaculum quod Chriſtus intrauit,præcellit tabernaculū veteris teſtamēti in tribus. Eſt enim *peramplius*,id eſt multò amplius quàm tabernaculum aliud:quia plurimos capit propter cōtinentiā diuinitatis. Ioā. 14. In domo patris mei māſiones multæ ſunt. Et Baruc. 3.ca.de amplitudine huius tabernaculi dicitur: O Iſraël quàm magna eſt domus domini:& ingens locus poſſeſsionis eius. Itē eſt *perfectius*,id eſt magis perfectū,quātū ad excellētiā ſanctitatis:quia ibi eſt æterna beatitudo. In veteri autē tabernaculo apparebat tātùm gloria domini ad horā in quadam nubecula:hic verò perfecta. Vnde pſal. 26. Vnā petij à domino hāc requirā. Vbi dicit Aug. Cur per multa vagaris homuncio:habes vnū bonū & illud inquire,in quo ſunt omnia bona,& ſufficit. Itē eſt non *manu factū*,ſicut illud quod fuit in heremo. Sic nō ſufficiūt noſtra merita. Quis enim eſt tā dignus vt mereri valeat regnū omniū ſeculorū. Ro. 8. Nō ſunt cōdignę paſsiones eius tēporis ad futurā gloriā,quę reuelabitur in nobis. Quinto cōmendat eū à præparatione viæ:de quo ſubdit: *Neque per ſanguinē hircorū aut vitulorum:ſed per proprium ſanguinē introiuit ſemel in ſancta æterna*

redemptione

redemptione inuenta. Vnde Cát.3. Aſcenſum fecit purpureũ. Hoc factum fuit quando aſſumpſit viam ſanguine ſuo, vt nos ſequamur eum. 1. Petr. 2. Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius. Et 2. Timoth.2. Si compatimur conregnabimus. Nam ſacerdos veteris teſtamenti intrabat in ſancta ſanctorũ cum ſanguine hircorum aut vitulorum, i. hirci & vitulæ ruffæ decima die ſeptimi menſis. Hirculus ille figurat Chriſtũ per peccati ſimilitudinem. Vitula quoque propter carnis infirmitatem. De vitula legitur Nume. 19. quòd erat ruffa, quia caro Chriſti fuit tota paſsionis ſanguine rubricata. Vnde Eſa. 63. Quare rubrum eſt indumentũ tuũ, & veſtimenta tua ſicut calcantiũ in torculari? Item erat ætatis integræ, quia Chriſtus paſſus eſt in perfecta ætate. Item fuit ſine macula, ſcilicet peccati originalis, nec portauit iugum iniquitatis. Vnde Pſal. 14 Qui ingreditur ſine macula, & operatur iuſtitiã. Item tradebatur ſacerdoti: ſic Chriſtus à Iuda traditus eſt ſacerdotibus. Item immolabatur extra caſtra: ſic Chriſtus ad Hebr. vltimo extra portam paſſus eſt. Aſpergebatur quoque ſepties domus cum ſanguine contra tabernaculũ: quia ſanguis Chriſti effuſus eſt in remiſsionẽ plenã omniũ peccatorũ. Vnde 1. Ioã. 2. Ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris non pro noſtris tãtùm, ſed etiã pro totius mũdi. Cõburebatur tamẽ fumo: quia Chriſtus paſſus eſt opprobria. Vnde Pſal. 68. Opprobria exprobrantiũ tibi ceciderũt ſuper me, & accipiebat ſacerdos ſignũ cedrinum & iſopum & coccum, & mittebat in flammam. Quia fides noſtra, ſpes & charitas in dei paſsione mittuntur. In cedro nãque notatur ſpes propter altitudinem. In iſopo fides propter humilitatẽ. In cocco intelligitur charitas propter colorem. Vir mũdus colligebat & ferebat ciueres extra caſtra. Cinis autẽ eſt memoria paſsionis quã ꝑ prædicationes apoſtoli detulerũt ad gẽtes, quibus dominus ait Ioã. 15. Iã vos mũdi eſtis propter ſermonẽ quẽ locutus ſum vobis. Ex hoc cinere fiebat aqua luſtrationis: per quã ſignificatur ſacramẽtũ baptiſmatis: quia effectũ habet à paſsione vt renatis pateat regnũ cœleſte. Vltimo cõmẽdat eã à redẽptione ibi: Aeterna redẽptione inuẽta, vt redẽpti, ſ. ſint æternaliter. Vnde Eſa. 51. Et nũc qui redẽpti ſunt à domino reuertentur, ſupple à peregrinatione ad patriam, de miſeria ad gloriam, de labore ad requiem, de dolore ad iucunditatẽ. Et venient in Sion laudãtes glorificationẽ ſuam de obtenta victoria, decollata lætitia ſempiterna ſuper capita eorũ. Quia inco

gitabilis, ineffabilis, incomprehenſibilis erit. Gaudium & lætitiam obtinebunt de ſtola animæ & ſtola corporis. Fugiet dolor & gemitus: quia iam non eſt amplius timor de culpa ſiue de pœna, quoniam gloria erit æterna.

DE EODEM, ENARRATIO LXV.

Si ſanguis hircorum aut taurorum, &c. Hebr. none.

COmmendatur in hac epiſtola pretioſus ſanguis Chriſti, per quem ipſe pōtifex noſter Chriſtus cœlum tanquã ſancta ſanctorũ intrauit, & inquinatũ ſanctificauit. Conſiderandũ ergo eſt ꝙ pontifex noſter per ſanguinem ſuum operatus eſt mũdi purgationem, inferni ſpoliationẽ, cœli reſerationẽ, iudicij euaſionem. De primo dicitur hic: *Si enim ſanguis hircorũ.* vſque: *quantò magis Chriſti, &c.* Hebr. 9. *Omnia pene in ſanguine mũdantur ſecundum legem.* Miſer mũdus leproſus fuit, vnde per ſanguinẽ mundari debuit. Sacerdos autem ipſum mũdãs eſt Chriſtus. De quo Leuit. 24. Aſperget domum ſepties, purificabítque eam tam in ſanguine paſſeris quàm in aquis viuentibus. Domus leproſa mundum ſignificat paſſer carnem Chriſti, aquæ viuentes baptiſmũ. Septẽ aſperſiones ſeptẽ ſanguinis effuſiones Chriſti ſignificare poſſunt. Prima effuſio fuit in circuncíſione. Secunda fuit in mõte Oliueti in oratione. Luc. 22. Factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis decurrẽtis in terrã. Tertia in flagellatione. Quarta in coronatione. Quinta in manuũ perforatione. Sexta in pedũ crucifixione. Septima in lateris apertione. Ecce quomodo Chriſtus in terra & in aëre ſanguinẽ ſuũ aſperſit, vt mundum immundum mundaret. Vnde Chryſoſt: Nõ ſub tecto, ſed ſub cœlo Chriſtus immolabatur: vt vniuerſus aër in excelſis, immolato eius odore à tetro mundaretur. Sed & terra ſimile beneficium ſentiebat cùm de eius latere ſanguinis ſtillatio emanabat per quam mũdata eſt. De ſecũdo Zacha. 9. Tu quoque in ſanguine teſtamẽti emiſiſti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua. Gloſa, i. nulla refrigerans miſericordia, quã diues petiit cùm dixit: Mitte Lazarum vt intingat extremũ digiti ſui in aquam, vt refrigeret linguã meã. Quære ergo miſericordiã dei non in inferno, ſed dũ viuis in mũdo. Ibi enim aquã negauit, ſed ſanguinẽ ſuum hic dat. Ibi vnam guttam aquæ negauit: hic plurimas guttas imo fluuios ſanguinis miniſtrauit. Bernar. Apud dominum miſericordia & copioſa apud eum redẽptio: quia non gutta, ſed vnda ſanguinis largitur: per quinq; enim partes corporis emanauit. Hoc ergo ſanguine vncti de

lacu

lacu liberantur inferni. Sicut legitur ꝙ ſtrucio cuius pullũ Salomon incluſerat, tulit vermiculum cuius ſanguine vitrum liniuit: & fractũ eſt & pullus liberatus. Sic Chriſtus electos ſuos liberauit fracto inferno per ſanguinem vermiculi carnis ſuæ: Pſalm.21. Ego ſum vermis & non homo. Infernus enim Chriſto frangenti fuit quaſi vitreus: ſed damnatis ferreus. De tertio Apoc.22. Beati qui lauant ſtolas ſuas in ſanguine agni, vt ſit poteſtas eorum in ligno vitæ. Et per portas intrent ciuitatem: foris autem canes venefici. Lignũ vitæ Chriſtus eſt per quod ſpiritualiter & æternaliter animæ noſtræ viuunt quæ mortuæ erant peccatis. Vnde bene Chriſtus ait in Pſal.101. Similis ſum pellicano ſolitudinis, &c. Pellicanus enim ſicut dicit gloſ. dicitur pullos ſuos roſtro occidere & triduo lugere, & tunc roſtro ſuo ſanguinem ſuum ſuper eos fundere: & ſic illi reuiuiſcunt. Ita Chriſtus ſanguine ſuo nos viuificauit. Sed ecce ad portas ciuitatis ſupernæ nullus poteſt intrare niſi lotus Chriſti ſanguine. Solus enim ſanguis agni aperire potuit portas. Bernar. Sanguis Chriſti eſt clauis paradiſi. Vnde clauiger Chriſtus noſter primus per proprium ſanguinem intrauit ſemel in ſancta. De quarto ad Roma.5. Commendat ſuam charitatem deus in nobis, &c. vſque: iuſtificati in ſanguine ipſius, ſalui erimus ab ira per ipſum. Sicut autem electi per ſanguinem Chriſti iram iudicij euadunt: ita reprobi per ſanguinẽ ipſius grauius habebunt iudicium: quia ſanguis Chriſti clamat cõtra eos. Iob 16. Terra ne aperias ſanguinem iuſti, neque inueniat in te locum latendi clamor meus. Tũc quidem cõtra peccatores clamat, ſed nũc pro peccatoribus Chriſti ſanguis clamat. Hebr. 12. Acceſsiſtis ad ſanguinis aſperſionẽ melius loquentẽ quàm Abel: quia ſanguis Abel vindictam fratricidij petiit. Sanguis domini vitam perſecutoribus ſuis impetrauit. Quia igitur ſanguis Chriſti in iudicio ſaluat electos & confundit reprobos: ideo bene dicitur Apo.19. ꝙ Ioã. viderit veſtitũ veſte aſperſa ſanguine habẽtẽ diademata multa in capite. & gladiũ ex vtraq; parte acutũ in ore, diademata ad coronãdũ electos, gladiũ ad feriendũ reprobos. Caput Chriſti diuinitas. In capite ergo diademata habuit: quia in contemplatione & fruitione diuinitatis corona erit.

FERIA II. ENARRATIO LXVI.

Quæretis me & non inuenietis. Ioannis ſeptimo.

IOannes Meſuë in prima practica ſua, dicit: Cuncta quidem vulnera, quæ vergunt ad mortem ſolis virginibus manebũt

alliganda. Nam tactus impudicorũ morboſus eſt, & plurimũ infectiuus & grauat: ſed pudicorum ſalubrior & leuior. Spiritualiter: & ſic vulnera feliciſsimæ paſsionis Chriſti. Chryſ. Sic etenim conuenit facere dominicę paſsioni, vt incorrupti ſimus mente & corpore. Et pro tali munditia orat eccleſia in introitu miſſæ: Miſerere mihi domine quoniam conculcat me homo, tota die bellans cõtribulat me. In collecta: Sanctifica quæſumus domine noſtra ieiunia, & cunctarum nobis indulgentiam propitius largire culparum. Et ſic fecerunt Niniuitæ. De quo ait epiſtola Ionæ 3. Cùm voluerunt mundari & domino placere, egerunt pœnitentiam ad prædicationem Ionæ. Et ſic nos ſi immundi ſumus agamus pœnitentiam, tunc mundabimur, vt poſſemus domino ligare vulnera. Et ſic Iudæi non fecerunt, ideo non inuenerunt gratiã in eius paſsione propter maculam operũ ſuorum: ergo ait eis: *Quæritis me & nõ inuenietis.* Aliud thema. Cornica vel cornix morſa à ſerpente quærit herbã in remedium. Spiritualiter, & ſic peccator veneno peccati circundatus quærat pœnitentiã. Naturale eſt fugere periculum. Matth. 8. Timentes periculum ſubmerſionis acceſſerunt ad Chriſtum, dicentes: Domine ſalua nos, perimus. Heſter 14. Pauens periculum confugit ad dominum. Et ſi illud corporale periculum fugiendum eſt, multò magis periculum æternale. Pſalm. 114. Pericula inferni inuenerunt me. Luc. 13. Niſi pœnitentiam egeritis omnes ſimul peribitis. Ideo recurramus ad remediũ animę, ſcilicet ad dei miſericordiam. De qua introitus: Miſerere mihi, &c. Et in collecta. & Niniuitæ in epiſtola. In ſumma euãgelij duo innuuntur. Primo Iudæorum peruerſio cùm dicitur: *Miſerunt miniſtros.* Secundo ſapiens Chriſti reſpõſio cùm dicitur: *Adhuc modicũ tempus vobiſcum ſum, &c.* De primo dicit. In illo tẽpore, ſ. cũ Chriſtus prædicaret in templo, & multi crediderũt in eum de turbis, dicentes: Cùm venerit Chriſtus nunquid maiora ſigna faciet quàm quæ hic facit. Et audientes hoc phariſæi & principes, miſerũt miniſtros quaſi incognitos vt apprehẽderent Ieſum. Chryſo. Non per ſe: mordebat enim eos, quia turbę Chriſtũ glorificabant. Ideo volebant eum per miniſtros apprehendere. Aliquãdo in ſermone. Matth. 22. Abeuntes phariſæi conſilium inierunt, vt caperent eum in ſermone. Sed ipſe euaſit per ſapientiam, dicẽs: Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari: & quæ ſunt dei deo. Aliquãdo in opere. Luc. 6. Erat homo manũ aridã habẽs: obſeruabãt autẽ eũ ſi licet in ſabbatho curare. Sed euaſit

per

per increpationem, dicens eis: Si licet ſabbatho bene facere an malè, &c. Aliquando in iudicio. Ioan. 8. Adducunt mulierem in adulterio deprehenſam, dicentes: Magiſter Moyſes iuſsit huiuſmodi lapidare. Et hoc dixerunt ideo volentes eum accuſare. Sed Chriſtus euaſit vincens eos per ſapientiam & iuſtitiam, dicens: Qui ſine peccato eſt veſtrum in illam primus mittat lapidē. Et per miſericordiam cùm dixit, nec ego te cōdamnabo. O miſera inſania voluerunt illum capere quē cœli & terra capere nō poterant, qui ſolo verbo creauit omnia, & nutu ſuo creauit vniuerſa. Sed Prouer. 1. dicitur: Fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorū. Iob 12. Ipſe nouit decipientem, & eum qui decipitur. Nam dicitur Ioan. 2. Ipſe nouit quid eſſet in homine. Aliquando tentabant eum in aliena perſona vt hic. Mittentes miniſtros, non in propria perſona: quia timuerunt turbas, ſed euaſit per potentiam, cùm ſubdit: *Dixit eis Ieſus: Adhuc modicū tempus vobiſcum ſum*, ſ. ſeptē menſium à menſe Septēbri à quintodecimo die incipiendo ad tempus paſsionis computando. *Et vado ad patrem qui me miſit*. Chryſo. q. d. Quare vultis me interficere: paruum expectate tempus: quia non eſt poſitum in poteſtate veſtra ſed mea: quia adhuc oportet me prædicare & ſigna facere per quæ venio ad paſsionem. *Vado ad eum qui me miſit*, id eſt ad patrem. Sed diceres, quare Chriſtus modico tēpore voluit prædicare. Reſpondetur. Primo ad demonſtrādam ſuā virtutem: quòd ſ. in tam modico tempore totum mundum immutaret. Pſal. 83. Melior eſt dies vna in atriis tuis ſuper millia. Secundo ad excitandum deſiderium diſcipulorum, vt. ſ. magis eum deſiderarent quem modico tempore habituri erant. Luc. 17. veniēt dies in quibus deſiderabitis videre vnum diem filij hominis & nō videbitis, &c. Tertio ad augmentandum diſcipulorū ſpiritualem profectū. Cùm enim Chriſti humanitas ſit via tentandi in Chriſtū, ſicut habetur Ioā. 14. Ego ſum via, veritas, & vita. Nō debemus in ea quieſcere vt in termino, ſed per eā debemus in deum tendere. Ne ergo corda diſcipulorū carnali affectu vt in homine quieſcerent: ideo Chriſtus corporalē ſuā præſentiā eis ſubtraxit. Ideo dixit Ioā. 16. Expedit vobis vt ego vadā. *Quæritis me & nō inuenietis*. hoc fuit ſecūdū Augu. poſt Chriſti aſcēſionē: quando multi Iudæi cōpuncti ad prædicationē apoſtolorū crediderunt. Vnde dicit Augu. Viderūt Chriſtum ſuo ſcelere morientem, & crediderunt in Chriſtū ſuis ſceleribus ignoſcentē. Secundum autē Chryſoſto. hoc factum fuit in tempore Titi &

Veſpaſiani,quando Hieruſalē capiebatur & deſtruebatur, tunc cognououerunt hoc eis eueniſſe ꝓpter mortē Chriſti: quem eo tempore libenter habuiſſent pro liberatore. Et ideo dixit: *Quaeritis me & non inuenietis.* Iſtud autem quotidie accidit:quia multi Chriſtū quærunt & non inueniunt ex eo quòd non quærūt eū ibi vbi eſt,ſed vbi nō eſt. Chriſtus enim nō eſt in deliciis. Canti. 3. Per noctem quæſiui in lectulo meo & non inueni. Et non eſt in diuitiis nec in honoribus,& ideo ibi nō inuenitur. Iob 28. Nō inuenitur in terra ſua inter viuentiū,hoc eſt quantū ad delicioſos. Abyſſus nō eſt in me:hoc eſt quantùm ad auros, quorū cupiditas non habet fundum. Et mare loquitur non eſt mecum,hoc eſt quātùm ad ſuperbos qui ſemper ſunt tumidi & inflati. Inuenitur autē in humilitate,paupertate, & aſperitate quia ibi eſt. Iſta enim tria Chriſtus veniens in hunc mondum ſecum portauit,& cum iſtis naſci voluit. Lucæ 2. Inuenietis infantem, ecce quanta humilitas:pannis inuolutum,ecce paupertas: & poſitū in præſæpio,ecce aſperitas. In talibus debemus quærere Chriſtum. Nota inquiſitus non inuenitur. Primo cùm quæritur in loco vbi nō eſt. Si enim quis quæreret piſces in ſylua, vel apros in aqua,vel vuas in ſpinaſnon inueniret: quia ibi non eſt locus inueniendi. Canti. 3. In lectulo meo per noctem quæſiui quem diligit anima mea:quæſiui illū & non inueni. Sed diceres: Tamen deus eſt vbiq;,vt dicit magiſter in ſententiis. Reſpōdetur, eſt vbiq; per eſſentiā,non autē per gratiam. Sicut in anima quę ſecundū ſubſtantiā eſt tota in qualibet parte corporis: ſed ſecūdum potentias ſenſitiuas eſt in determinatis membris, puta ſecundū viſum in oculis ſolùm,ſecundū auditū in auribus. Et ſic de aliis ſenſibus:pręterquā in tactu. Sic de⁹ licet per ſuā eſſentiā nō longè ſit ab vno quoq; noſtrū per gratiā ſuam:tamen longè eſt ab impiis. Secundo cùm non quæritur in tēpore debito,puta ſi quis quæreret roſas in decēbre nō inueniret. Eccle. 5. Ne tardes cōuerti ad dominū. Et Iſa. 55. Quærite dominum dum inueniri poteſt,inuocate eū dum prope eſt,ſ. in ſanitate. Non in morte:quia talis pœnitentia non videtur volūtaria. Augu. Opera nō ſunt meritoria niſi volūtaria. Augu. Nemo. inuitus bene facit: etiā ſi bonū eſt quod facit. Sed quiſquis ꝓponit pœnitere ſolùm in morte:non voluntariè videtur pœnitere: quia ſi mors non veniret non pœniteret. Eccl. 18. Cōfiteberis viuens, viuus & ſanus cōfiteberis. Tertio quādo nō quæritur debito modo. Nota quærēdus eſt pede,manu,oculo & ore. Pede id eſt affectu. 2. Para. 15.

In tota

In tota voluntate quæſierunt dominum & inuenerunt. Pſal. 118. In toto corde meo exquiſiui te. Manu, id eſt opere. Pſal. 76. Deũ exquiſiui manibus meis & non ſum deceptus. Oculo, ſ. ſcripturæ, vitam ſanctorum inſpiciendo. Cantic. 3. Surgam & circuibo ciuitatem per vicos & plateas quærens quem diligit anima mea. Ore, id eſt oratione. Videmus cùm quis comitem amittit, clamat vt eum inueniat. Pſal. 118. Clamauit & ego exaudiã eum. Tunc ſubdit: *Vbi ſum ego non poteſtis venire.* Augu. Vbi ſum immutabilis ſum. Et non dicit, *non poteritis* ſed non poteſtis, id eſt indiſpoſiti eſtis, quia immundi. Pſal. Quis aſcendet in montem domini, aut quis ſtabit in loco ſancto eius? Reſpõdet: Innocens manibus & mundo corde. Sic non fuerunt Iudæi; quia voluerũt Chriſtum occidere. Sicut hoc expoſuit Petro: Quo ego vado non potes me ſequi modò; ſequeris autem poſteà. Quãuis autem Chriſtus dicat: *Vbi ego ſum vos non poteſtis venire.* Tamen de miniſtris ſuis dicit. Ioan. 12. Vbi ego ſum illic & miniſter meus erit. Chriſtus autem eſt in dextera dei. Matt. 6. Et dominus quidem Ieſus poſtquam locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cœlum, & ſedet à dextris dei. Et eſt in gloria dei patris, ad Phil. 2. Omnis lingua confiteatur, quia dominus Ieſus Chriſtus in gloria dei patris eſt. Et in lumine dei. 1. ad Timot. 6. Lucem inhabitat inacceſsibilẽ, &c. Miniſtri ergo Chriſti erunt in dextera dei patris: quia pater dextera ſuæ potentiæ eos in æternum conſeruabit. Erunt in lumine dei: quia filius lumine ſuę ſapientiæ eos illuminabit. Erũt in gloria dei, quia ſpiritus ſanctus ſua dulcedine & ſuauitate eos glorificabit. Peccatores autem non erunt in dextera dei ſed ſub pedibus dei. Tres enim tenebũt pedes ſuos ad pœnam damnatorũ, ſ. deus. Pſal. Ponam inimicos tuos, ſcabellum pedũ tuorũ. Mors perpetua. Iob 18. Calcet ſuper eos quaſi rex interitus. Et tota congregatio ſanctorum. Malac. 4. Calcabitis impios cùm fuerint cinis ſub planta pedũ veſtrorum. Non erunt etiam in lumine dei ſed in tenebris inferni. Matth. 22. Ligatis manibus & pedibus mittite eos in tenebras exteriores. Non autem in gloria ſed in pœna æterna. Matth. 25. Ibunt hi in ſupplicium æternum. Dixerunt ergo Iudæi: *Quo hic iturus eſt: quia non inueniemus eum? nunquid in diſpoſitione gentium iturus eſt & docturus gentes?* Per hoc exprobrabãt gẽtes quæ vbique diſperſæ ſunt: Sed ſtulti, nunquid potuiſſet iuiſſe ad gẽtes. Auguſtin. Ignorantes verum dixerunt, eo quòd nunc laudant dominum omnes gentes: quia nunc miſericodia domini

p'ena eſt terra. Olim verò tantùm notus in Iudæa deus erat. *In nouiſſimo autem die magnæ feſtiuitatis*, ſcilicet tabernaculorum, quia hoc feſtum 7. diebus celebrabatur; cuius primus & vltimus dies magis erant ſolennes. *Stabat Ieſus & clamabat dicens: Si quis ſitit veniat ad me & bibat*, ſcilicet aquam gratiæ. Et dicit notanter, *ſi quis*, quaſi dicat quicunque eſt ille. Eccleſia. 24. Tráſire à me omnes qui cõcupiſcitis me: & à generationibus meis adimplebimini. Et 1. Timot. 2. Qui vult omnes homines ſaluos fieri. Nota ſitiunt mali & boni. Primo mali ſitiunt diuitias & facultates. Sicut enim draco vel aliud animal ſitibundum ſanguinem elephantis ſitit quem cognoſcit eſſe frigidum, quapropter pugnat contra eum; ſic auari ſitiunt ſanguinem pauperum, id eſt ſubſtantiam temporalem ipſoſque improperant, & ad terram, id eſt ad miſeriam trahunt, vt vſuris & rapinis approperent, Iob 5, Bibunt ſitientes diuitias eius. Auguſtin. Si ſitimus veniamus, non pedibus corporis, ſed affectibus: non migrando, ſed deum amando & ab amore mundi recedendo. Ad iſtas aquas gratiarum vocat nos deus per Iſa. 55. dicens: Omnes ſitientes venite ad aquas, & qui nõ habetis argentum properate, emite & comedite, venit emite abſq; argẽto, & abſque vlla commutatione vinum & lac. Quare appenditis argentum non in panibus, & laborem veſtrum non in ſaturitate? Dominus vocat ſitientes illos qui ſunt vacui ab amore mundi. Ad aquas vocat amatores dei. Tales enim debẽt venire ad aquas gratiarum, Ideo dicit: Omnes ſitientes venite ad aquas. Auguſtin. Si habitat in te amor mundi non eſt qui intret in te amor dei, vas es ſed plenus es: funde quod habes vt recipias quod non habes: funde amorem ſeculi vt implearis amore dei. Sequitur: Et qui non habetis argentum properate, emite & comedite. Per argentũ intelligitur terrena ſubſtãtia ſeu eloquẽtia, ſeu ſubtilis intelligentia. Si ergo ſunt aliqui qui non habent argentum tẽporalis ſubſtantiæ vel humanæ facundiæ nec profundæ intelligentiæ: ſaltem properent & emant & comedant: emant per feruentem orationem, & comedant per deuotam meditationem. Sequitur: Venite emite abſque argento, ſcilicet mũdanæ eloquentiæ vel profundæ intelligẽtiæ, & abſque vlla commutatione temporalis ſubſtantiæ vinum & lac. Per vinum intelligitur iucunditas mentis: per lac puritas corporis. Emitte ergo vobis per opera miſericordiæ & deſideria ſpirituale iucunditatẽ & mentis puritatem in carne. Vel per vinum & lac intelliguntur

tur

tur naturæ in Chriſto. Nam per vinum intelligitur eius diuinitas iucundiſsima. Pſalm.130. Vinum lætificat cor hominis. Per lac intelligitur eius puriſsima humanitas. Debemus igitur emere per orationes & deſideria vinum & lac, vt ſcilicet in cœleſti gloria poſsimus contemplari eius diuinitatem, & videre eius humanitatem, quia in iſta contemplatione & viſione conſiſtit beatitudo ſanctorum tota. Et tunc verificabitur illud quod dicit ſponſa Cantic. 5. Bibi vinum meum cum lacte meo. Sequitur; Quare appenditis argentum non in panibus, & laborem veſtrum non in ſaturitate? Multi ſunt qui argentum, id eſt eloquentiam vel ingenium appendunt & ponunt in panibus, & non in vera ſcientia quæ habet animam reficere, iuxta illud Matthæi 4. Non in ſolo pane viuit homo, &c. Et laborem etiam ſuum non ponunt in ſaturitate, quia addiſcunt ſcientias lucratiuas, non quæ ſatiant ſed euacuant. Et non addiſcunt ſaturitatem, ſed vanitatem.

DE EODEM, ENARRATIO LXVII.

Si quis ſitit veniat ad me & bibat: qui credit in me, ſicut dicit ſcriptura, flumina defluent aquæ viuæ. Ioannis 7.

ISta aqua viua quã Chriſtus vult dare ſitiẽtibus non eſt mortalis ſed ſpiritualis, ſicut immediatè ſubdit: Hoc autem dicebat de ſpiritu quem accepturi erant credentes in eum. Magnũ igitur eſt habere potentiam receptiuã gratię maius habere aliquem guſtum gratiæ, maximũ habere plenitudinẽ gratiæ, permaximũ habere continuationem & perſeuerantiã gratiæ. Iſtarum quatuor differẽtias dominus oſtendit in verbis præmiſsis. Primo enim oſtendit quòd quilibet homo habeat potentiã gratiæ receptiuam: quia in poteſtate cuiuſlibet eſt venire ad fontem gratiæ. Ideo dicit: *Si quis ſitit veniat ad me.* Secundo promittit dare guſtum gratiæ, cùm ſubdit: *Et bibat.* Tertio promittit dare plenitudinem gratiæ cùm dicit: *Flumina de ventre eius*, id eſt de corde eius fluent. Quarto promittit dare continuationem & perſeuerantiã gratiæ cùm ſubdit: *Fluent aquæ viuæ.* Circa primũ notandum eſt quòd omnes tam boni quàm mali habent potentiã receptiuã gratiæ: ſoli autem damnati iſta potentia carent. Non enim ipſi ad iſtum fontẽ poſſunt venire, nec de ipſo fonte minimã guttã haurire. Ad fontẽ quidam venire nõ poſſunt; quia habẽt ligatos pedes & manus & ſunt in tenebris. Mat. 22. Ligatis manibus & pedibus mittite eũ in tenebras exteriores. Nõ igitur poſſunt venire qui habẽt ligatos pedes & manus,

nec etiam ſciunt venire : quia ſunt in tenebris. Damnati enim habent ligatas manus:quia nullum bonum poſſunt facere.Habent ligatos pedes:quia nullum bonum poſſunt velle nec deſiderare.Sunt enim in tenebris:quia nullũ bonum poſſunt intelligere.Et ſunt in tenebris exterioribus:quia nullum bonũ poſſunt ſperare,ſed ſunt extra omnem ſpem ſalutis. Dato etiam quòd ad fontem poſſent venire,tamen de illo fonte non modicam guttã gratiæ poſſent haurire.Sicut patet de illo diuite qui modicã guttam gratiæ refrigerantis petiit, & tamen obtinere nõ potuit.Si igitur damnati vel dæmones haberent iſtã potentiam receptiuam gratiæ ad monumentum vnius horæ, taliter ſe diſponerent quòd ad iſtum fontem venirent & aquã gratiæ obtinerent,Miſeri autẽ peccatores quandocũq; volũt, poſſunt venire ad iſtum fontem,& tamen venire contemnunt. Iſte igitur fons omnibus patet tam bonis quàm malis. De quo fonte dicitur Zach.13. Erit fons patens domui Dauid & habitantibus Hieruſalem in ablutionem peccatoris & menſtruatæ. Per Dauid qui interpretatur manu fortis intelliguntur actiui. Sed per Hieruſalem quod viſio pacis interpretatur, intelliguntur contemplatiui,Nomine autẽ peccatoris intelliguntur omnes illi qui habẽt peccata minora. Nomine menſtruatæ intelliguntur qui habent peccata maiora.Omnes iſti de iſto fonte bibere debent,ſ. actiui,vt amplius roborentur: contemplatiui vt dulcius contemplentur,& omnes peccatores vt à ſuis ſordibus emundentur.Circa ſecũdum notandũ quòd dominus ſeruis ſuis dat guſtum gratiæ ſuæ.Et ille guſtus eſt tantæ virtutis quòd extinguit ſitim omnium mundanorũ. Et eſt tantæ dulcedinis quòd in dulcedinem vertit ſupplicia tormentorũ. Eſt tantæ ſuauitatis quòd animam excitat ad deſideria ſupernorum.Quod enim virtus eius extinguat ſitim mundanorum:patet quia in Magdalena extinxit ſitim æſtuantis concupiſcentiæ.In Matth.ſitim auaritiæ.In Paulo ſitim ſuperbiæ & gloriæ mundanæ.In Iacobo & Ioanne extinxit amorem terrenum & amorem domeſticũ & amorem prorium.Nam ſicut dicitur Matt.4.Vidit Ieſus Iacobum & Ioannẽ in naui cũ Zebedæo patre eorum & vocauit eos.Illi autẽ mox vt ſenſerũt guſtũ diuinæ gratiæ retia reliquerunt,& ſic amorem terrenũ,& dimiſerunt patrẽ in naui, & ſic reliquerunt amorem domeſticum,& ſecuti ſunt Chriſtum non ſeipſos,ſcilicet propriam voluntatem.Et ſic reliquerunt amorem proprium.Augu.Qui biberit de fluuio paradiſi cuius vna gutta

gutta maior eſt Oceano, reſtat vt in eo omnis ſitis mundi huius penitus extincta ſit. Quòd autem iſte guſtus eſt tantæ dulcedinis vt ſupplicia & tormenta vertat in dulcedinē: patet in Stephano, iuxta illud: Lapides torrentis illi dulces fuerunt. In Andræa: crucis ſupplicia & tormenta in dulcedinem vertit & in gaudium. Et in Laurentio qui dixit Decio: Diſcede miſer. quia carbones tui mihi refrigerium præſtant: tibi autē parāt æternū incendium. In apoſtolis omnes cōtumelias vertebat in gloriā. Actu.5 Ibant apoſtoli gaudentes à conſpectu conſilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Quod verò eſt tantæ ſuauitatis quòd facit cœleſtia deſiderare, dicitur Matth.17. vbi Petrus aqua ſpiritusſancti potatus, & quodammodo ebrius effectus auſus eſt dicere: Domine bonum eſt nos hic eſſe, faciamus hic tria tabernacula. Dicitur autem tabernaculū à taberna. Volebat enim Petrus quòd ibi eſſent tres tabernæ in quibus gratia ſpiritusſancti venderetur, ita quòd pater haberet ſuam tabernam, filius ſuam, ſpiritusſanctus ſuam. In taberna autem patris venditur vinum forte, id eſt gratia corroborans quæ habet animam in bono confirmare. In taberna filij venditur vinum clarum, id eſt gratia illuminans quæ habet animā in agendis dirigere & illuminare. In taberna autem ſpiritusſancti venditur vinum dulce, id eſt gratia dulcorās quæ habet animam cœleſti dulcedine adimplere. Circa tertium nota ꝙ Chriſtus dat viris perfectis ſpiritum ſanctum in magna plenitudine. Ideo ſequitur: *Et flumina de ventre eius fluent, &c.* Vocatur autem ſpiritusſanctus flumē ſecundum Chryſoſt. quia ſicut flumen non reuertitur neque ſtat, ſed ſemper currit. Sic illi qui habent ſpiritum ſanctum non reuertuntur ad peccata, nec ſtāt per otia: ſed ſemper currunt ad fortia. De iſto flumine dicitur Ezechiæ.47. Menſus eſt milla cubitos, & traduxit me per aquā vſque ad talos: rurſúmque menſus eſt mille, & traduxit me per aquam vſque ad genua: & menſus eſt mille, & traduxit me per aquam vſque ad renes: & menſus eſt mille, & traduxit me vſque ad collum. De hoc etiā flumine dicitur Eſa.30. Spiritus domini velut torrens inundans vſque ad medium colli. Quidā ergo in hoc flumine introducūtur vſque ad talos, quidam ad genua, quidā vſque ad renes, quidam vſq; ad collum. In talis autē corporis ſupportatio, in genibus deambulatio, in renibus viget concupiſcentia, & in collo procedit eloquentia. Illi igitur in flumine ſpirituſſancti introducuntur vſque ad talos, qui fortes

ſunt ad ſupportandum aduerſa. Pſal. 32. Spiritu oris eius omnis virtus eorum. Illi introducūtur vſque ad genua qui fortes ſunt ad aggrediēdū opera virtuoſa. Ezech. 1. Vbi erat ſpiritus impetus illuc gradiebantur, nec reuertebantur cùm ambularēt. Illi introducuntur vſque ad renes, in quibus extinguuntur omnia deſideria carnalia. Gregor. Guſtato ſpiritu deſipit omnis caro. Illi introducuntur vſq; ad collū qui habent vtilia verba. Matt. 10. Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri qui loquitur in vobis. Circa quartum notandum quòd ſpiritus ſanctus dicitur aqua viua, quando ſcilicet quis habet gratiæ continuationem & perſeuerantiam. Sine enim perſeuerantia nihil valent omnia præcedentia. Bernard. Tolle perſeuerantiā, nec obſequium mercedem habet, nec beneficium gratia, nec laudem fortitudo. Iſte autem fluuius aquæ viuæ ſpiritualiter fluit in cœlo. De quo dicitur Apoc. vlti. Oſtendit mihi fluuium aquæ viuæ ſplendidum, tanquam criſtallum procedentem de ſede dei & agni: & in medio plateæ Hieruſalem &c. Ex quibus verbis habetur quòd ille fluuius ſpiritusſancti dabitur ad ſatietatem reficientem, ideo vocatur flumen. In præſenti enim vita ſancti viri bibunt aquam ſpiritusſancti ad menſuram. Ezech. 4. Aquam in menſuram bibes. In futuro autem iſto flumine erunt & ſine menſura potentur. Cantic. 5. Bibite amici mei & inebriamini chariſsimi. Serui dei in præſenti ſunt amici, in futuro erunt chariſsimi. Ergo amici bibunt: quia ſpiritum ſanctū habent ad mēſuram. Sed chariſsimi erunt ebrij: quia habebunt ſine menſura. Secundo ille fluuius habebit emanationem indeficiētem, ideo dicitur aquæ viuæ. Fluuius autem aqua mūdi deficit: ſed fluuius ſpiritusſancti deficere non valebit. Hier. 2. Me dereliquerunt fontē aquæ viuæ, & foderunt ſibi ciſternas diſsipatas quæ cōtinere nō valēt aquas. Mundus autem eſt ſicut ciſterna perforata: quia amor eius cito deficit. Spiritus autē ſanctus eſt aqua viua, quia eius amor nunquam deficit. Quod enim amor mundi cito deficiat, dicitur. 1. Ioā. 2. Mundus tranſit & concupiſcentia eius. Quod autem amor ſpiritusſancti nō deficiat, patet. 1. ad Corinth. 13. Charitas nunquam excidit. Tertio habebit charitatem refulgentem. Et ideo dicitur ſplendidum tanquam criſtallum. Fluuius amoris mundi eſt turbidus, & facit animam turbidam & fœdam. Hierc. 2. Et nunc quid tibi vis in via Aegypti vt bibas aquam turbidam? Fluuius verò amoris dei eſt clarus & facit animam pulchram. Sapien. 5. Clara eſt, &

quæ

quæ nunquam marceſcit ſapientia. Eſa. 58. Implebit dominus ſplendoribus animam tuam. Quarto habebit ſuauitatem efficientem. Ideo dicitur procedere de ſede dei & agni, hoc eſt de contemplatione diuinitatis & viſione humanitatis. Ex qua viſione & cōtemplatione cauſatur tota dulcedo & ſuauitas ſanctorum. Fluuius aquæ mundi habet aquas amaras. Eſa. 24. Amara erit potio bibentibus illam. Exo. 15. dicitur quòd filij Iſraël nō poterant bibere aquas de Marath, eo quòd eſſent amaræ. Marath interpretatur amaritudo peccati: & ſignificat mundum in quo ſunt multæ amaritudines peccatorum. Fluuius autem ſpiritus ſancti habet aquas dulces. Eccleſi. 23. Spiritus meus ſuper mel dulcis & hæreditas mea ſuper mel & fauum, qui edunt me adhuc eſurient, & qui bibunt me adhuc ſitient, & qui operantur in me non peccabunt, &c. Quinto habebit pœnitentiam aſſiſtentem: quia fluit in medio plateæ Hieruſalem: Mundus dat ſuas conſolationes cum magno labore: quia cor terrenum ſemper cogitat vt homo vltra mare vadat: & labores multos ſuſtineat vt diuitias & conſolationes acquirat. Sed fluuius ſpiritusſancti in præſenti vita fluit ad oſtiū volūtatis, & in futuro fluet in medio ciuitatis cœleſtis: & quilibet ſine labore poteſt inde haurire. Deute. 30. Mandatum quod ego præcipio tibi non ſuprà te eſt, neque procul poſitum: neque trans mare poſitum vt cauſeris & dicas: Quis ex vobis tranſfretare poterit mare: & illud ad nos vſque deferre, ſed iuxta te eſt ſermo valde in ore tuo & in corde tuo vt facias illum. Fluit etiam ad oſtium noſtræ voluntatis. Apoca. 3. Ego ſto ad oſtium & pulſo, &c.

FERIA III. ENARRATIO LXVIII.

Quærebant Iudæi eum in die feſto, & murmur multus erat de eo in turba. Ioannis ſeptimo.

THeophilus in breuiloquio diuerſarum artium, dicit Sal in ſua coctione non coagulatur niſi ſibi aliquantulū ſanguinis ſuperfundatur. Spiritualiter. Sic in via ſalutis non firmatur ipſa mens hominis, niſi ſibi infundatur ſanguis beatiſſimæ paſſionis. De quo Remigius ſuper Ioannem: Abſque Chriſti paſſionis auxilio nūquam aliquis hominum in viā ſalutis peruenire poterit in æternum. Et Gregorius ſuper Ezechielē: Nulla eſt fortitudo hominum niſi procedat ex amore refrigerióq; diuino. Ideo vt viriliter firmemur in dei ſeruitio: hortatur nos introitus miſſæ, dicens: Expecta dominum: viriliter age & confortetur cor tuum & ſuſtine dominum. Sic confortatus fuit

Daniel: vt legitur in epiſtola hodierna, Danie. vltim, quòd Beel deſtruxit & draconem interfecit virtute diuina. Ideo poſitus eſt in lacum leonum, & virtute diuina conſeruatus in vita. Et eadẽ virtute Chriſtus reſiſtebat inimicis ſuis eum quærentibus & perſequẽtibus. De quo thema. *Querebant Iudæi eum, &c.* In ſumma euangelij duo innuuntur. Primo vanæ gloriæ inquiſitio, quod probat perſuaſio aſcendi, ibi: *Poſt hæc, &c.* Secundo ſubditur mundanæ gloriæ conculcatio, quod probant conſilia occulta permanendi, ibi. *Ipſe manſit in Galilæa.* De primo dicitur, In illo tempore, ſ. cum inter Iudæos quidam erant malitioſi volentes Chriſtum interficere. *Tunc ambulabat Ieſus in Galilæam,* ſ. in ciuitatem Capharnaum. *Non enim volebat in Iudæam ambulare: quia eum Iudæi interficere quærebant:* quia Chriſtus nõ ſemper obiiciebat ſe Iudæis: ſed aliquãdo recedebat ab eis. Primo ſecundũ Aug. vt oſtẽderet fidelibus pro crimine nõ eſſe obiiciendũ: ſi ſe aliquãdo à perſecutoribus abſconderent. Nam & ipſe fugit non ſolũ de ciuitate in ciuitatẽ: ſed etiam de regione in regionẽ, quãdo ſcilicet delatus fuit à parentibus in Aegyptum, & dicit Auguſt. Non tamen in hoc ſuam amiſit poteſtatem, ſed noſtram conſolabatur infirmitatem. Nam ſi voluiſſet potuiſſet tutus inter Iudæos ambulaſſe: quia ipſam mortem in poteſtate ſua habere teſtabatur. Ioan. 10. Poteſtatẽ habeo ponendi animã meam & iterum ſumendi eam. Hanc poteſtatem oſtendit tempore paſsionis, dum ad vnicam vocem inimici eius abierunt retrorſum & ceciderũt in terram. Secundo ideo vt demonſtraret veram humanitatem eius, ideo noluit ire in Iudæam. Quia erat deus & homo, & virtute diuinitatis poterat nõ lædi à perſecutoribus, ſed hoc noluit cõtinuo facere: ne declarata eius diuinitate humanitas eius veniret in dubiũ. Tertio noluit ire in Iudæam: quia tempus paſsionis eius nondum venerat, ſcilicet paſcha, vnde eodem tempore immolabatur, vt victima victimæ ſuccederet. De quo tẽpore Ioan. 13. Sciens Ieſus, quia venit hora eius, &c. Tunc ſubdit: *Erat autem in proximo dies feſtus Iudæorum Scenopegia.* Secũdum Auguſt. Scenopegia erat feſtiuitas tabernaculorum, quando menſe ſeptimo omnes Iudæi in tabernaculis habitabant in memoriã illius temporis in quo patres eorum. 40. annis poſt eductionem de Aegypto abſque vllis domibus commorati ſunt in deſerto. Nam ſcenopegia dicitur à ſcene, id eſt tabernaculum vel tentorium, & pegnymi, quòd ſignificat figo, conglutino, conſtruo. vnde ſcenopegia, quaſi tentoriorum

toriorum excitatio & conſtructio. *Dixerunt autem ad eum fratres eius*, id eſt conſanguinei & cognati Chriſti. *Tranſi hinc & vade in Iudæam: vt & diſcipuli tui videant opera tua quæ tu facis*. Tales forſitan dicebātur fratres etiam geniti, qui adhuc in Chriſtum non credebant, nec de numero diſcipulorum ſuorum erant. Et cupidi mundanæ gloriæ volentes quòd Chriſtus ad illud feſtū aſcenderet, & ibi gloriā ſuam manifeſtaret, ideo dicunt ei: *Nemo quippe in occulto quid facit*, quaſi dicerent: Tu dicis te facere miracula, ſed facis ea in occulto, & hoc ex timore: alioquin ires in Hieruſalē, & ea ibi coram multitudine oſtenderes. *Et quærit ipſe in palam eſſe*, quaſi dicerent: Tu quæris gloriam de his quæ facis: & tamen propter timorem abſcondis te. Ecce hoc eſt proprium malorum vt credant alios ſimiles eis animi paſsiones habere. Tunc oſtendunt ſe incredulos cùm dicunt: *Si hæc facis manifeſta teipſum mundo*, quaſi ſub dubio ponunt Chriſti miracula an ſint vera. Ideo ſubdit euangeliſta: *Neque fratres eius credebant in eum*, id eſt conſanguinei eius. Nam ſecundum Auguſt. Audientes eum fratres cogitabant conſanguinitatem, non parientis propaginem. Sicut enim in ſepulchro vbi poſitum eſt corpus domini, nec antea, nec poſtea corpus iacuit: ſic vterus Mariæ virginis, nec antea, nec etiam poſtea aliquod mortale concepit. Ideo fratres iſti erant carnales conſanguinei. Contingit enim quòd tales maximè aduerſantur ſuis & eos contemnunt. Matthæi 10. cap. Inimici hominis domeſtici eius. Et Iob 19. Noti mei quaſi alieni receſſerunt à me: *Dicit ergo eis Ieſus: Tempus meum nondum aduenit*, ſcilicet tradendi me Iudæis. *Tempus autem veſtrum*, ſcilicet ſtandi cùm Iudæis, *ſemper eſt paratum*. Habuit enim Chriſtus triplex tempus, ſcilicet præſens, præteritum & futurum. Tempus præteritum fuit tempus ſuæ natiuitatis. De quo dicitur ad Galla. 4. At vbi venit plenitudo temporis miſit deus filium ſuum, &c. Et illud tempus fuit ad gloriam dei & ad pacem mundi. Vnde tūc angeli cantauerunt: Gloria in excelſis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Tempus præſens fuit tempus vitæ ſuæ: & illud expendit & conſumpſit ad noſtram eruditionem & inſtructionem. Tempus futurum erat ſuæ paſsionis, & illud expendit ad redemptionem generis humani. Ecce quàm vtiliter Chriſtus totū ſuum tempus expendit. Sed multi ſunt qui tempus ſuum prſteritū in vanitatibus conſumpſerunt. Tempus præſens ſimiliter in vanitatibus expendunt. Tempus verò futurum volunt deo dare

dicentes: Adhuc ero bonus homo, adhuc pœnitentiam faciam. Sed dicit Aug. Qui promiſit veniam pœnitenti, non ſpopondit diem craſtinum differenti. Dicit tamen Bæda, quòd verè pœnitentes de tempore nihil perdunt. Quia & præteritum reſtaurant per contritionem. Et præſens tenent per bonam operationem. Et futurum tenent per boni propoſiti cõſtantiam & firmitatem. De quo Sapien.3. Tanquam aurum in fornace probauit electos dominus, & in tempore erit reſpectus eorum. Ideo Sap. 2. Non prætereat nos flos tẽporis. Ratio ſecundũ Bern. Quia omne tẽpus impenſum tibi, quęretur à te qualiter ſit expenſum.

Nota futurum tempus Chriſti adhuc erat triplex, ſ. tempus paſsionis. reſurrectionis, aſcenſionis, & iſtud expectabat. Et ſic boni cũ deſiderio expectãt tempus futurũ. Primo tẽpus mortis quo à corpore abſoluũtur tanquã à graui iugo. Gene.27. Tempus veniet cùm excutias & ſoluas iugũ eius de ceruicibus tuis. Iugum ſecundum Aug. dicitur à coniungendo: quia coniungit binos in vnum, i. vnionem corporis & animæ. O graue iugum: quia continuum bellum. Sapien.9. Corpus quod corrũpitur aggrauat animã. Ad Rom.7. Infelix ego quis me liberabit de corpore mortis huius. Philip.1. Cupio diſſolui & eſſe cũ Chriſto. Nota licet iugũ corporis ſit graue, tamen eſt vtile. Primo ad meritorum cumulationẽ. Greg. Nazianzenus: In carne anima meretur, ſine corpore mereri non poteſt: vt ieiunare, peregrinari, &c. Secundo ad gloriæ augmentationẽ, qui augit duplicem gloriã, ſ. animæ & corporis. Item nota viri boni deſiderant mortẽ propter tædiũ: quia reputant ſe quaſi in carcere poſitos ſicut piſcis aut auis. Pſ. Educ de carcere animã meam. Attamẽ ſi aliquis in corpore exiſtens ſciret quã ſtatim deberet dãnari poſt mortem potius in corpore manere deſideraret: ſicut peccatores. Secundo propter gaudiũ quod habent de huius miſeriæ exẽptione. Eccl. 2. Cuncti dies doloribus & ærumnis pleni ſunt. Eſa.51. Lætitia ſempiterna ſuper capita eorum, gaudium & lætitiam tenebũt, fugiet dolor & gemitus. Secundo boni expectant tempus reſurrectionis, & eſt tempus præmiationis. Eccl.51. Operamini opus veſtrum ante tempus, & recipietis mercedem in tempore ſuo: quia non otioſis datur merces, ſed operantibus, Matthæi 20. Voca operarios & redde illis mercedem. Tertio ſancti, non ſolùm illi in mundo, ſed etiam illi in cœlo expectant tempus reſurrectionis in quo expectant tempus retributionis, in quo recipient corpora & perficientur gloria. 1. Petri quinto,

Humi-

Humiliamini ſub potenti manu dei, vt exaltet vos in tempore viſitationis. Tunc ſuditur ratio diuerſitatis prædictorū temporum cùm dicit: *Non poteſt mundus odiſſe vos, me autē odit: quia ego teſtimoniū perhibeo de illo, quia opera illius mala ſunt*, quaſi diceret: Vos qui mundanam gloriam quæritis, homines mundanos aduerſarios nō habetis. *Me autem odit*, quia quæro gloriam dei arguendo peccata mundanorum quæ ſunt eis contraria, & perhibeo teſtimoniū de operibus eorum, quia mala ſunt: licet ſciam ex hoc odium prouenire, & mihi mortem incumbere. Amos 5. Odio habuerunt corripientem in porta: & loquētem perfectè abominati ſunt. Sed diceres, nunquid nō mūdani aliqui odio habentur à mundo. Reſpondetur, verum eſt in particulari inquātùm vnus ea habet quæ alter vellet habere, vel vbi vnus impedit alium in his quæ ſunt de gloria mundi, ſed inquātum mundanus nullus oditur à mundo. Sancti verò vniuerſaliter odiuntur à mundo: quia contrariātur ei. Et ſi aliquis de mundo eum diligat, hoc nō eſt inquātum eſt de mūdo, ſed inquantum eſt in eo aliquid ſpirituale. Tūc recuſat dominus aſcendere, dicēs: *Vos aſcendite ad diem feſtum hunc. Ego autem non aſcendā: quia tempus meū nondum impletum eſt.* Sicut enim ſunt duæ gloriæ: ita diuerſa feſta. Mūdani enim habēt feſta temporalia, ſ. guadere, epulari in deliciis exterioribus. Eſa. 22. Vocabit dominus exercituū in die illa ad fletum & ad planctū, ad caluitiū & ad cingulū ſacci. Et ecce gaudium & lætitia occidere vitulos & iugulare arietes, comedere carnes & bibere vinū. Comedamus & bibamus: cras enim moriemur. Et reuelata eſt in auribus meis vox domini exercituum. Si dimittetur vobis iniquitas hæc donec moriamini dicit dominus exercituū. Eſa. 1. Solennitates veſtras odiuit anima mea. Sancti verò habēt feſta ſpiritualia quæ in delectationibus cōſiſtūt ſpiritualibus. Eſa. 33. Reſpice Sion ciuitatē ſolennitatis noſtræ. Et ideo dicit vos, ſ. qui gloriam mundi quæritis: *aſcendite ad diem feſtum*, ſ. lætitiæ tēporalis, vbi laus humana & voluptas quæritur, vbi carnalia gaudia extenduntur. *Ego autem non aſcendam*, quia talibus non delector, ſed ad diem feſtum ſolennitatis æternæ. Et hoc ideo: *quia meum tempus*, ſ. gloriæ meæ quod erit permanens in æternū, & vbi erit gaudiū ſine mœrore & æternitas ſine labore: *nōdum impletum eſt*. Dixi ſecundo tangitur gloriæ mundanę conculcatio, quod probāt cōſilia occulta permanendi dicens: *Hæc cum dixiſſet ipſe manſit in Galilæa. Vt autem aſcenderunt fratres eius, tunc & ipſe aſcendit ad diem feſtum*

nō manifeſtè, ſed quaſi in occulto. nō cauſa timoris. Vnde dominus vt oſtenderet ſe mundanam gloriam nō quærere, non aſcendit cùm fratribus ſuis qui aſcenderunt ad primā diem feſtiuitatis illius, vt verificaret illud quod dixerat. *Ego non aſcendam*. Poſtea tamē quarta die illuc venit. Sicut enim noluit eſſe in principio feſtiuitatis, ne fratribus ſuis malum perſuadentibus videretur fauere. Sic non debuit ſe omnino ſubtrahere, ne populo doctrinam ſalutis ſubtraheret quā venit docere. Quaſi ſecūdū Chriſo. diceret: *non aſcendam*, paſſurus, & moriturus: ſed docturus populum. Vel vt dicit: Auguſt. Iſti volebant quòd Chriſtus aſcenderet in Iudæam quæſiturus gloriam temporalem, & ſic dixit eis. Non aſcendam ſicut vos vultis, ſed aſcendam docturus turbas. Et ad hoc venit nō manifeſtè, id eſt cum magna multitudine & comitatu: ne daret Iudæis occaſionē maioris inuidiæ: ſed quaſi in occulto. Huius triplex eſt ratio. Vna ſecūdum Chryſo. ne ſuam diuinitatem denudās incarnatio eius eſſet nimis certa. Eſai. 45. Verè tu es deus abſconditus, & vt oſtendat tu multis hominibus in exemplū quando non poſſunt perſecutores ſuos publicè detinere. Alia eſt ſecundum Auguſt. vt daretur intelligi quòd Chriſtus occultatus eſt, in figuris veteris teſtamenti, qui modò eſt manifeſtus nobis Eſa. 8. Expectabo dominū qui abſcōdit faciem ſuam, id eſt manifeſtam notitiā à domo Iacob. Vnde & vſque in hodiernum diem Iudæi velamen habent poſitū ſuper faciem ſuam ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciē ſuam: vt non intenderent filij Iſraël in faciem eius vt dicitur. 2. Corint. 3. Et ideo omnia quæ dicta ſunt antiquo populo Iſraël vmbram habebant futurorum bonorum: vt dicitur Hebr. 10. Vt ergo aſcenderet, eo quòd etiam ipſum feſtum eſſet figura, ideo aſcendit in occulto. Scenopegia enim erat celebratio tabernaculorum. Iſte ergo hoc feſtum celebrat qui ſe in mundo iſto intelligit peregrinum. Tertia ratio eſt, vt doceat nos bona noſtra occultare debere. Matthæi 6. Attendite ne iuſtitiam veſtram, &c. vt videamini ab eis, alioquin mercedem non habebitis, &c. *Iudæi ergo quærebant eum in die feſto & dicebant: Vbi eſt ille: & murmur multus erat de eo in turba. Quidam enim dicebant bonus eſt: alij autem dicebant nō ſed ſeducit turbas*. Ponit hic vnum in quo omnes conueniebant, ſcilicet quærebant cùm differēter tamen. Quidam enim quærebant eum deſiderio addiſcendi: vt eius doctrinam deuotè audirent ſecundū illud. Pſal. 68. Quærite dominū & viuet anima veſtra. Alij quærebāt eū deſiderio malignādi

ſecundũ illud.Pſal.38.Quærent animam meã,vt auferant eam. Item ponit vnũ in quo diſconueniebant cùm dicitur: *Et murmur multus erat de eo in turba*,quia quidam de turba,illi, ſ.qui habebant rectã & veram intentionem dicebant de Chriſto: quia bonus eſt.Pſal.72.Quàm bonus Iſraël deus his qui recto ſunt corde.Threno.tertio: Bonus eſt dominus ſperantibus in eũ,animæ quærẽti illũ.*A-q*,ſ. qui male erãt diſpoſiti & mala intẽtione quærebãt eũ,dicebãt non,ſ. *bonus eſt*. Datur autẽ per hoc intelligi ꝙ multitudo turbę opinabatur eum bonũ:ſed principes ſacerdotũ opinabantur eũ malum.Et ideo dicunt:*ſeducit turbas*. Luc.23.Hunc inuenimus ſubuertentẽ gentẽ noſtrã.&c.Mat.27. Recordati ſumus,quia ſeductor ille dixit, &c. Sed quod tũc ſecundũ Aug.& heri de domo ab impiis dicebatur,hoc ipſum hodie etiam de fidelibus eius ſeruis dicitur.Nam quicunque religioſus deo in ſimplicitate cordis ſeruit.ab irreligioſis vituperatur, & ab aliis hominibus ſeductor vocatur . hoc valet ad conſolationem noſtram.Quare enim exhorreſcãt membra Chriſti quod Chriſto illatũ eſt capiti ſuo,nõ refugiant ſerui chriſti aut dei amatores à ſeculo quod dictũ eſt de Chriſto Iudæis murmuratoribus.hæc ille.Sciendum quòd etiam ſeducere eſt,ſeorſum ducere.Poteſt autẽ homo ſeorſum duci vel à veritate vel à falſitate:vel vtroque modo poteſt aliquis dici ſeductor. Vel quia inquantum ſeorſum ducit à veritate:& hoc modo non competit Chriſto qui veritas eſt.Ioan. 14. Vel à falſitate , & hoc modo Chriſtus ſeductor dicitur.Hier.20.Seduxiſti me domine & ſeductus ſum.Vtinam ſic nos homines ſeductores vocaremur & eſſemus vt dicit Augu.Magis tamen ſeductor dicitur qui à veritate ſeducit & decipit:quia ille dicitur ſeorſum duci qui trahitur à via quæ eſt veritas,ſicut hæretici qui in diuerſas hæreſes & in vias diuerſas malorum ducuntur. Inter illas autem duas opiniones malorum præualet.Vnde ſubditur: *Nemo autem palã loquebatur de illo propter metum Iudæorum*, ſ. illorum qui erant de tribu Iuda,qui grauius mouebantur contra Chriſtum eo quòd in ſcripturis Chriſtus erat promiſſus de tribu eorum. Ipſi autẽ reputabant eum Galilæum & ab eis extraneũ.Et qui mutuebãt Iudæos ſecundũ Augu.ſilentio & voce minima & ſono preſſiori loquebantur.Illi verò qui dicebant,*ſeducit turbas* , clarius reſonabant vt eorum ſonitus clarius audiebatur tanquam arentium filiorum,ſed dei grates permutatę ſunt in maledictiones. Nunc enim & fideles laudent nomẽ Chriſti in choro & pſallẽt

ei cũ tympano & pſalterio, qui exaltatus in cruce ad ſe traxit omnia: hæreticorum verò & loquentiũ iniqua os obſtructũ eſt.

DE EODEM, ENARRATIO LXIX.

Vos aſcendite ad diem feſtum hunc, &c.

BEatus Ioannes euangeliſta deſcribit nobis tria feſta. Vnum eſt quod nunquam eſt celebrãdum: quia Chriſtus illud noluit celebrare. Et hoc oſtendit Chriſtus cùm dicit: *Vos aſcendite ad diem feſtum hunc*, ego autem non aſcẽdam. Secundũ eſt, quod celebrandum eſt, ſed quaſi occultè non vanè, neque cùm factu. De quo ſubditur: *Vt autem aſcenderunt fratres eius*, qui, ſ. volebãt vt aſcenderet magnificè: *tunc & ipſe aſcendit ad diem feſtum non manifeſtè, ſed quaſi in occulto*. Tertium eſt quod eſt celebrandum manifeſtè, & cùm magna ſolennitate: ſicut feſtum quod viget in templo cœleſti. Iſtud ſignificatur per hoc quod immediatè ſubdit dicens: *Iam autem die feſto mediante aſcendit Ieſus in templum, &c.* Circa primum notandum quòd feſtum illud quod nõ eſt celebrandum, eſt feſtum hominũ vanorum qui totum tempus ſuum ponunt in comeſſationibus & delectationibus & aliis vanitatibus. De quo dicitur Exod. 32. Cras ſolẽnitas domini eſt. Et ſubdit: Et ſedit populus manducare & bibere: & ſurrexerũt ludere. Iſtud autem feſtum diabolicum nõ eſt faciendũ triplici de cauſa. Primo quia hæc vita tota eſt vigilia. Ideo debemus ieiunare, & peccata noſtra deplangere: vt poſsimus ad feſtum cœleſtis patriæ peruenire. Ioëlis ſecundo: Conuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio, fletu & planctu. Matth. 5. Beati qui lugent, ecce vigilia, quoniam ipſi conſolabuntur, ecce feſtũ. Sed vani homines volunt hic facere feſtum; ideo veniẽt ad vigiliã Luc. 6. Vę vobis qui ſaturati eſtis, ecce feſtum: quia eſurietis, ecce vigilia. Secundo illud feſtum non eſt faciendum: quia iſta vita eſt exilium. Stultus enim eſſet ille peregrinus qui in exilio poſitus vellet facere feſtum, ſed debet expectare quouſq; ad patriam ſuam reuertatur. Iſta enim vita eſt quoddam exiliũ. Pſal. 38. Aduena ego ſum & peregrinus apud te. Patria autem noſtra eſt regio cœleſtis, quæ nos expectat. Hebr. 13. Non habemus enim hic manentem ciuitatem: ſed futuram inquirimus. Quia igitur peccatores de exilio fecerunt patriam, ideo à patria cœleſti ſemper erunt exules & banniti. Apoc. 22. cap. Foris carnes venefici & impudici. Ttertio iſtud feſtum non eſt faciendum: quia iſta vita eſt locus laboris. Iob 5. Homo ad laborem naſcitur, & auis ad volandum. Ideo ſerui dei ſint in continuo labore.

Galat.6.Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes. Et ideo de labore venient ad requiem. Apocal.14.Amodo iam dicit ſpiritus vt requieſcant à laboribus ſuis: vani autem homines volunt eſſe in otio:& ideo de otio venient ad laborem. Pſal. Laborauit in æternum,ſ. in pœnis & viuet adhuc in finem. Secundo eſt quoddam feſtum vt dictum eſt, quod eſt celebrandũ, ſed quaſi occultè. & tertium eſt quod eſt celebrandum ſolenniter & manifeſtè. Et ad iſta intelligendum, notandum quòd animæ ſanctorum virorum tres habent ſtatus. Primus eſt inquantum ipſæ animæ in vita præſenti cum ſuo corpore ſunt cõiunctæ:& tali modo ſunt in manu dei.Sapien.3.Iuſtorum animę in manu dei ſunt.Secundus ſtatus eſt inquãtum ipſæ animæ à ſuis corporibus ſunt exutæ.Et quantum ad hoc ſunt in ſinu dei. Olim quidem erant in ſinu Abrahæ: ſed modò ſunt in ſinu dei. Eſai. 40. In brachio ſuo congregabit agnos:& in ſinu ſuo leuabit fœtas. Ipſe portabit & congregabit agnos,id eſt innocẽtes: ne ab innocentia cadant.leuat & portat fœtas,id eſt pœnitentes in ſinu : vt ſemper in operibus pœnitẽtiæ fœcundi permaneãt. Tertius eſt inquãtum animæ ad ſua corpora reuertentur: & in ſuis corporibus beatificabuntur, & inquantũ ſunt in thalamo dei.Deut.33. cap.Amantiſsimus domini habitabit confidenter in eo:quaſi in thalamo tota die morabitur,& inter humeros illius requieſcet.Inquantum ergo animæ adhuc in præſenti vita cum ſuo corpore cõiunctæ ſunt & in manu dei ſunt : non debet de ipſis fieri aliquod feſtũ triplici de cauſa.Primo propter periculum: quia ille qui eſt modò ſanctus, cras poterit eſſe malus. 1. ad Corinth.10.Qui ſtat videat ne cadat. Secundo propter dubiũ: quia neſcimus qui ſunt in dextera dei vel in ſiniſtra. Multi enim videntur eſſe in eius dextera qui ſunt in eius ſiniſtra, & econuerſo. Iudas enim qui erat diſcipulus Chriſti videbatur in dextera:& tamen quantum ad prę ſcientiam dei erat in ſiniſtra. & econuerſo: Latro in cruce videbatur eſſe in ſiniſtra dei: & tamen in dei prædeſtinatione erat in dextera. Tertio propter ſtatum: quia multis tribulationibus ſancti ſunt expoſiti. Homo autem qui eſt in tribulatione non indiget celebratione feſti, ſed compaſsione animi. Propter iſtam cauſam nec de Chriſto nec de beata virgine, quandiu fuerunt in hac vita non fuit factum aliquod feſtum quia tota vita eorum fuit in labore & afflictione. Et ideo non erat eis neceſſaria celebratio ſed compaſsio. Secundus ſtatus eſt inquantum conſiderantur

animæ prout ſunt exutæ à corpore. Et quantum ad hoc ſunt in ſinu dei. Sicut enim illud quod eſt in ſinu, eſt ſecurum & eſt charum & homini quodammodo coniunctum: ſic & animę ſanctorum dicūtur eſſe in ſinu dei: quia ibi ſunt valde ſecuræ. Ioan. 10. Non rapiet eas quiſquam de manu patris mei. Et ſunt deo valde charæ. 1. ad Corint. 6. Empti eſtis pretio magno. Sunt deo cōiunctæ & vnitæ. Ioan. 17. Omnes vnum ſint, ſicut tu pater in me & ego in te, &c. Sicut enim filius vnum eſt cum patre per naturam: ſic & ſancti erunt vnum cum patre & filio per gratiam. Quantum ad iſtum ſtatum de ſanctis in præſenti vita facimus feſtum tribus de cauſis, vt dicit Auguſt contra Fauſtum. Primo propter imitationem: vt ſcilicet ex hoc ſanctorū exempla imitemur. Iaco. 5. Exemplum accipite fratres mei exitus mali & longanimitatis & laboris & patiētiæ prophetas qui locuti ſunt vobis in nomine domini. Secundo propter meritorum aſſociationem: vt, ſ. eorum meritis aſſociemur & participes ſimus. Sancti enim participant merita ſua his qui illis honorem dant. Tertio propter eorum orationem: vt, ſ. ipſi apud deū pro nobis intercedant. Ideo dicitur Iob 5. Ad aliquem ſanctorū conuertere. Illud autem feſtum debet fieri quaſi occultè, id eſt non cū pompa & faſtu, nec cum aliqua vanitate. Et in hoc maxime peccant mulieres. Contra quas dicitur Amos 8. Conuertam feſtiuitates veſtras in luctum: & omnia cantica veſtra in planctum: & inducam ſuper omne dorſum veſtrum ſaccum, & ſuper omne caput caluitium. Mulieres conſueuerūt in feſtiuitatibus ducere choreas, & vanas dicere cantilenas. Sed illa cantica cōuertentur in luctum infernalem. Et ideo dicit: Cōuertam feſtiuitates veſtras in luctum. Conſueuerunt & varia & vana ornamenta deferre. Sed illa ornamenta in ſaccum commutabūtur: quia cum ſacco & cilicio ſepelientur. Et ideo dicit: Inducā ſuper omne dorſum ſaccum. Conſueuerunt etiam capillos alienos deferre, & caput ſuum vanè ornare: ſed iſte ornatus in caluitiū cōuertetur: quia ſicut patet capita eorū in monumētis totaliter ſunt decaluata. Et ideo ſubditur: Et ſup omne caput caluitiū. Tertius eſt ſtatus quando pòſt reſurrectionem beatam animæ ad ſua corpora reuertentur: & tunc facient feſtum non ſemel in anno vel in menſe vel in hebdomada, ſed ſemper: quia ibi non erit nec menſis, nec hebdomada, ſed tātùm vna dies. Vnde Aug. exponens illud verbum, *Tempus meum nondum aduenit*: exponit illud de tēpore gloriæ dicens in perſona Chriſti: Ipſe eſt dies feſtus meus: non

diebus

diebus iſtis percurrens & pertranſiens: ſed permanens in æternum. In ipſa feſtiuitate eſt gaudiũ ſine fine, & veritas ſine labe, & ſerenitas ſine nube. Iſtud feſtum non fiet occulte, ſed cũ magna celebritate:quia omnes angeli & omnes beati ſimul deum laudabũt. Aug.de ciuitate dei:In hac vacabimus,& videbimus, amabimus,& laudabimus,& quiſquis erit in ea ſine fine. Ad vacare igitur ſequitur videre:quia niſi homo vacet non videt:iuxta illud pſal.45. Vacate & videte quoniã ego ſum deus. Et ideo dicit: Vacabimus & videbimus. Ad videre ſequitur amare:quia nulla res poteſt amari niſi videatur;vel niſi aliquo modo cognoſcatur. Ideo dicit:Videbimus & amabimus. Ad amare ſequitur laudare & commẽdare. Illam enim rem quam odio habui ſemper vitupero. Illam autem rem quam diligo ſemper commendo,laudo & extollo. Et ideo dixit, amabimus & laudabimus. Sanctі igitur in patria vacabunt,vacando videbunt, videndo amabunt,amando laudabunt. Et hoc ſine fine,&c.

FERIA IIII. ENARRATIO LXX.

Oues meæ vocem meam audiunt. *Ioan.* 10.

VBi capitaneus bonus eſt in campo, ille nititur populum ſuum ſibi commiſſum liberare de inimicis. Et hoc eſt primum. Secundo ponit ei traditiones,dicendo. Tu debes hoc facere:tu hoc,& tu hoc dimittere. Tertio tales ſibi commiſsi tenentur ſibi obedire. Spiritualiter, & ſic Chriſtus eſt capitaneus noſter,qui ideo à deo patre eſt cõſtitutus vt nos liberaret de inimicis. Vnde Eſa.19. Clamabũt ad dominũ à facie tribulãtis:& mittet eis ſaluatorem & propugnatorem qui liberet eos. Et hoc recogitat eccleſia in introitu,dicens:Liberator meus de gentibus iracũdis:& ab inſurgentibus in me exaltabis me, à viro iniquo eripies me domine. Secũdo ponit capitaneus traditiones. Et ſic Chriſtus in epiſtola Leuit,19. Ego dominus deus veſter. Et ponit decem traditiones. Primo, Non facietis furtũ. Ratio ſecundum Aug.quia peccatum non dimittitur niſi ablatũ reſtituatur. Contra hoc peccauit Achan. Ioſuë 7.quem dominus iuſsit lapidari. Secundo, Non mentiemini. Ratio,quia os quod mentitur necat animã. Sap.1. Pſal.5. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Tertio nec decipiet vnuſquiſq; proximũ ſuum. Ratio quia dicitur Mat.19. Dilige proximũ tuum ſicut teipſum. Et idẽ 7. Quæcunq; vultis vt faciãt vobis homines & vos facite illis. Quarto, Non periurabis in nomine meo:neç pollues nomẽ dei tui. Ratio,quia non eſt aliud nomen ſub cœlo datũ hominibus in quo

Sennacherib qui blaſphemauit nomen domini, dicens: quòd non poſſet liberare filios Iſraël de manu ſua,propter quod occidit dominus vna nocte 185.millia,& poſt hoc proprij filij ſui Saraſar,Adramelech occiderũt eũ:vt habetur 2.Paralip.32.Quinto,Non morabitur opus mercenarij tui apud te vſq; mane. Ratio Mat.10.Dignus eſt mercenarius mercede ſua.Sexto,Nõ maledices ſurdo:nec coram cæco pones offendiculum:ſed time dominum deũ tuum. Septimo,Non iniuſtè iudicabis. Ratio,quia dicitur Luc.6. Qua menſura qua menſi fueritis remetietur vobis. Octauo, Non facies quod iniquũ eſt:nec iniuſtè iudicabis, nec conſideres perſonam pauperis,nec honores,vultũ potentis. Ratio Act.10,Non eſt perſonarũ acceptio apud deũ.Nono,Non eris criminator nec ſuſurro in populis.Ratio Deut.32.Mihi vindictam,& ego retribuam. Decimo,Non oderis fratrem tuũ in corde tuo nec quæras vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuiũ tuorum.Ratio,Si non remiſeritis vnuſquiſq; fratri ſuo,non remittet vobis pater meus.&c.Matt.18.Concludit:Ego dominus, leges meas cuſtodite.Ergo in hoc concordat epiſtola cum euãgelio in themate.*Oues meæ vocem meã audiunt,&c.*Aliud thema. Naturaliter mutatio non fit in inſtanti,ſed per aliquod mediũ. Spiritualiter, & ſic nos tranſlati ſumus de morte ad vitam: ſed per medium.i.Chriſtum.1.ad Thimot.2.Mediator dei & hominum homo Chriſtus Ieſus, qui dedit redemptionẽ ſemetipſum pro omnibus.De quo introitus:Liberator meus,&c. Pſ.17. Hũc pſalmũ fecit Dauid in gratiarum actione poſt obitũ Saül, Abſalonis & Sybæ inimicorum ſuorum. Sed pro nunc exponitur de Chriſto. Diligã te domine,&c. Et liberator meus,&c.de inimicis.Sic nos originalem liberationem à peccatis aſcribamus domino deo.Ioan.8.Si filius vos liberauerit,verè liberi eritis. Adhuc requiritur ſecundũ medium,ſ.obedientia mandatorũ. Mat. 19. Si vis ad vitã ingredi ſerua mandata dei. De quo epiſtola vt ſupra patuit. Et in euangelio. *Oues meæ vocem meam audiunt,&c.* Sed quia Iudæi noluerunt audire vocẽ eius:ergo nec crediderũt Ad Rom.10.Fides ex auditu,auditus autẽ per verbũ Chriſti.Ex quo non crediderunt,tunc non ſunt oues Chriſti,ſed diaboli:ergo dixit in themate: Vos non creditis,quia non eſtis de ouibus meis.In ſumma euangelij tria innuuntur. Primo Iudæorũ fallax interrogatio.ibi:*Si tu es Chriſtus.* Secundo Chriſti efficax reſponſio,ibi: *Loquar vobis.*Tertio Iudęorum pertinax obſtinatio, ibi:*ſuſtulerunt lapides.*De primo dicit,In illo tempore,*Facta ſunt*

encenia

encænia Hieroſolymis,i.feſtum & memoria dedicationis templi. Hiero.Tres fuerunt dedicationes tẽpli. Prima à Salomone in autũno 10.die Septẽbris.Secũda à Zorobabel & Ieſu ſacerdote tẽpore veris in Martio,cum redierũt de captiuitate Babylonis. Tertia à Iuda Machabæo,qui tẽplum prophanatum à gẽtibus mũdauit in hyeme in menſe Decẽbri. Et hæc dedicatio tempore Chriſti celebrabatur,vnde hic agitur.Ideo ſubdit:*Et hyems erat*.Greg.Hoc ideo exprimit vt innuat in cordibus Iudæorũ frigus malitiæ eſſe:per hoc etiam Iudæorũ prauitas deſignatur.Et primo hyems eſt tempus nubiloſum & nebuloſum: ſic Iudæi erant tenebris erroris inuoluti. Pſal. 81. Neſcierunt neque intellexerunt: in tenebris ambulant.Matthæi 5. Sinite eos, cæci ſunt & duces cæcorum. Secundo eſt tempus pluuioſum, & ſic Iudæi loquacitate ſuperflui & murmuratores. Actu.5. Semper ſpiritui ſancto reſtitiſtis. Tertio frigidam,& ſic Iudæi in amore dei. Hiere.6. Sicut ciſterna facit frigidam aquam ſuam, ſic frigidam fecit malitiam ſuam. Quarto lutoſum: & ſic luto peccati ſunt pleni.Matthæi 23. Væ vobis ſcribę & phariſæi,&c. qui pleni eſtis omni ſpurcitia. Quinto tædioſum. Et ſic Iudæi fuerunt tædioſi in operando opera bona.Matt.23.Dicunt & non faciunt: alligant onera grauia & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem ſuo nolunt ea mouere, &c. Vel ideo ſecundum Theophilum, vt in proximo deſignetur tempus paſsionis. Itaque in vere ſequenti paſſus eſt dominus. Ideo verſatur in templo. *Et ambulabat Ieſus in porticu Salomonis.* Alchuinus: Erat locus vbi Salomon ſtabat ad orandum. Sicut dicitur 3. Regum 8. Et talis locus fuit reparatus poſt deſtructionem à Iuda Machabæo ad ſimilitudinem prioris. *Circundederunt eum Iudæi.* Gloſa: Non ex amicitia ſed odio, & non vt milites ad regem cuſtodiendum: ſed ad comprimendum. Pſalm, 39. Circundederunt me mala quorum non eſt numerus. Non vt diſcipuli ad magiſtrum audiendum: ſed ad decipiendum. Pſalm. Circundederunt me ſicut apes:& exarſerunt ſicut ignis in ſpinis, & in nomine domini quia vltus ſum in eos. Non vt infirmi ad medicum ſequendum ſed inuidendum. Pſal.108. Sermonibus odij circundederunt me,& expugnauerunt me gratis. Et Pſal.21. Circundederunt me canes multi:conſilium malignantium obſedit me. *Dicentes, quouſque animam noſtram tollis*, id eſt crucias. *Si tu es Chriſtus dic nobis palam.* Non veritatẽ deſiderabant,ſed deceptionem:

ideo adulatoriè loquuntur: volentes per hoc oſtendere ſe deſiderare ſcire veritatẽ de ipſo, quaſi dicerent: Anima noſtra eſt in ſuſpenſo deſiderij quandiu vinctos nos derelinquis? Quia ſpes quæ differtur affligit animā. Prouer.13. Ideo dicit Aug. Præmittunt adulationem vt perueniant ad deceptionem. Et Chryſo. In hoc oſtenditur peruerſitas Iudæorum: quia quando Chriſtus eos erudiebat per verba, petebant ſigna, dicentes: Ioan.2. Quod ſignũ oſtendis nobis quia hæc facis. Cùm autem faciebat ſigna petebant verba, ſicut quando dixerunt hic: *Si tu es Chriſtus dic nobis palam.* Quem ſ. patriarchæ tandiu expectauerunt, quem omnes prophetæ prędixerunt, angeli deſignauerunt, qui redempturus eſt Iſrael. Auguſt. Iudæi de Chriſto ſecundum hominem ſapiebant, ſed diuinitatem minime intelligebant. Et hoc figurauit velamen Moyſi in facie ſua Exod.34. quando facies eius videbatur eis cornuta. Quantò minus poterãt videre verum deũ carne velãtum. ad Rom.11. Cæcitas contingit ex parte in Iſraël. Chryſ. Opera eius non valebant incuſare, ideo cupiunt in verbis eum capere. Simulabant ſe ſolo verbo ſuadere, qui tot operibus noluerunt credere. Ideo Alchuinus: O perfidi Iudæi cùm nihil loquitur in occulto, ſed omnia in publico, cur dicitis, *dic nobis palam?* Auguſt. Cogitabant eum Iudæi decipere taliter, ſi reſpondiſſet non, habuiſſent propoſitum: ſi ſic, vt accuſarent eũ ſibi vſurpare regnum: quia ſciebant Chriſtum de ſemine Dauid regali naſciturum. Si reſpondiſſet dubiè, dixiſſent quòd ſit homo duplex: quia aliud habet in corde, & aliud profert ore. Dixi ſecundo tangitur verax reſponſio, dicens: *Loquor vobis & non creditis mihi.* Mira res quaſi diceret: Cùm ſim ſapientia quæ ex ore altiſsimi prodij. Eccl.24. Cùm ſim nuntius ſalutis à deo patre miſſus. Thob.10. Et ſicut imber cadit de cœlo & fructificat terram. Iſa.55. Ita deus pater miſit verbum & non reuertetur vacuum. Cur ergo non creditis, cùm eloquia mea ſuper mel dulciora. Sed verba ſine operibus non faciunt fidem: ergo videte opera quę ego facio, &c. Videte teſtes quorum primus eſt Petrus, qui Matt.16. dicit: Tu es Chriſtus filius dei viui. Diſcipuli in nauis fluctu Mat.14. Verè filius dei es: Martha Ioã.11. Ego credidi, quia tu es Chriſtus filius dei viui qui in hũc mundũ veniſti. Dæmon: Quid mihi & tibi Ieſu fili dei altiſsimi? Marc.5. Cẽturio, Mat.15. Verè hic homo filius dei erat. Pater cœleſtis Luc. 3. Et Mat.17. Hic eſt filius meus dilectus. Itẽ, *Loquar vobis & nõ creditis mihi.* quaſi diceret: Ex hoc probatur falſitas veſtra. *Opera quæ*

ego fa

ego facio in nomine patris mei hæc teſtimoniũ perhibent de me. Chriſtus enim habebat quædam opera humanitatis: vt ſitire, eſurire, laſſus fieri: quædam diuinitatis, vt dare ſpiritum ſanctum. Ioã. 20. & dimittere peccata. Luc. 7. Et infirmos ſolo verbo curare. Iſta opera præbebant Chriſto teſtimonium quòd ipſe erat verus homo & deus. Vnde patet per exemplum quòd diuinitas ipſius cognoſcebatur ſicut arbor ex fructu cognoſcitur. Matth. 7. Attamen & omnibus fructibus non crediderunt ideo inexcuſabiles fuerunt. Ioan. 15. Si opera non feciſſem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Tunc oſtendit cauſam quare non crediderunt, dicens: *Vos non creditis quia non eſtis ex ouibus meis*, id eſt nõ eſtis præordinati ad vitam æternam, ſed præſciti ad æternum interitum, quaſi diceret: Vos eſtis hœdi fœdi lupis infernalibus expoſiti, qui in iudicio non eritis ad dexteram, ſed ad ſiniſtram audientes illud: Ite maledicti, &c. Sed diceres: Per hoc videtur, quòd ſaluator coegit eos deſperare. Reſpondetur quòd in turba illa aliqui erant qui non erant præordinati ad tunc credendum: ſed in poſterum. Vnde in Actibus apoſtolorum dicitur, quòd crediderũt ex Iudæis vna die quinque millia. Aliqui autem qui non erant adhuc præordinati ſed in poſterum ad credendum. Non ergo repugnabat ſpei hoc dicere in turba cùm non dixit vni ſpecialiter: *Oues meæ vocem meã audiunt*, id eſt præceptis meis obediunt. Pſal. 94. Si vocem eius audieritis, &c. *Et ego cognoſco eas*, id eſt approbo eorum facta. 2. Timot. 2. Nouit dominus qui ſunt eius, ſcilicet in vitam æternam prædeſtinati. *Et ſequuntur me*, ſcilicet in via humilitatis & patiẽtiæ. 1. Pet. 2. Chriſtus paſſus eſt pro nobis, &c. vt ſequamini veſtigia eius. Et Iob 23. Veſtigia eius ſecutus eſt pes meus, viam eius cuſtodiui & non declinaui ex ea. Nota, prædeſtinatio ſecũdum ſanctum Thomam part. 1. q. 23. eſt ratio ordinis aliquorum in ſalutem æternam in mente diuina exiſtens. Et prædeſtinatio certiſsimè & infalibiliter conſequitur ſuum effectum. Nec tamen imponit neceſsitatem: quia non neceſsitas, ſed liberum arbitrium operatur ad damnationem vel ſaluationẽ. Vnde Grego. & habetur in cano. 23. q. 4. Obtineri nequaquam poſſunt quæ prædeſtinata nõ fuerunt ſed ea quæ viri ſancti orando impetrant, ita prædeſtinata ſunt vt precibus obtineantur. Nam ipſa quoque perennis regni deſtinatio ita eſt ab omnipotenti deo diſpoſita, vt ad hoc electi ex labore perueniant: quatenus poſtulando mereãtur accipere quod eis omnipotens

deus ante ſecula diſpoſuit donare. Hæc Græg. Exemplum. Fuit quidam frater in monaſterio qui habuit multas reuelationes, quòd quidam alter frater ſciens petiuit eum, vt oraret deum quatenus dignaretur ſibi reuelare an eſſet de numero ſaluandorum. Et dum ille precibus inſtaret, reuelatum eſt ſibi ꝙ eſſet de numero damnandorum, & timens fratrem illum turbare per aliquot dies illi celauit. Poſt hoc illo volente ſcire inuitus dixit illi. Tunc ille hoc audiens & intelligens ſcripturas ſtatim reſpondit: Benedictus dominus deus, nec tamen ſic deſperabo: ſed pœnitentiam quam per ingreſſum religionis aſſumpſi duplicabo & triplicabo, donec inueniam gratiam ac miſericordiam apud altiſsimũ. Et poſt in breui reuelatum eſt eidem ꝙ iſte frater eſſet de numero ſaluandorum. Ergo noli dicere: Siue ago bonum ſiue malum, veniam quo deus vult. Nam deus non eſt cauſa mali & damnationis tuæ. Boëtius: Ego video facientẽ rotam, viſus non eſt cauſa rotæ, &c. Subdit: *Et vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum.* Ecce bona paſcua vita æterna: vbi nulla herba areſcit, ſed totum viret. *Et nemo rapiat eas de manu mea* i. de poteſtate mea per violẽtiam, hic trahẽdo ad culpã vel in futuro ad pœnam. Sapiẽ. 3. Iuſtorũ animæ in manu dei ſunt: & non tanget illos tormẽtum mortis. Et vt Augu. dicit: Ibi nec lupus rapit, nec fur tollit, nec latro interficit. *Pater meus quod dedit mihi maius eſt omnibus*, quaſi diceret: Ego conſeruo eos in poteſtate patris; quia habeo eandem poteſtatem cum eo & eandem eſſentiam: quia ſum eius verbũ, eius vnigenitus & candor lucis æternæ. *Et nemo poteſt rapere de manu patris mei*, ſcilicet cùm ſit infinitæ potẽtiæ: ideo nihil poteſt ab eo auferri per violentiam. Hiero. Manus dei patris eſt filius. Pſal. 114. Emitte manũ tuam de alto: eripe me, &c. quia per ipſum facta ſunt omnia. Ioan. 1. Et Iſa. 48. Manus mea creauit cœlos & fundauit terram. Iſta manus eſt omnium bonorũ largitiua. Pſalm. 147. Aperis tu manũ tuã, &c. Itẽ eſt omniũ cõſeruatiua, Iſa. 49. Sub vmbra manus ſuæ protexit me. Item eſt omnium in viam cœli directiua. Sap. 7. In manu illius nos & ſermones noſtri, & omnis ſapiẽtia & operũ ſcientiæ diſciplina. Itẽ eſt omniũ ſaluatiua. Pſalm. 118. Fiet manus tua vt ſaluet me. Gen. 47. Salus noſtra in manu tua eſt. Quia ego & pater ſumus vnũ. Primo in natura, ſicut dicitur Ioã. 5. Sicut pater habet vitã in ſemetipſo: ſic dedit & filio, &c. Secũdo in poteſtate. Ioã. 5. Dedit ei poteſtatem iudicium facere: quia filius hominis eſt. Tertio in reuerentia & honore, ad

Philip.

Philip.2.Dedit illi nomen quod eſt ſuper omne nomẽ.Et quod nullus poteſt rapere de manu patris per violentiam, quia fortiſsimus eſt:nec per ignorantiam, quia ſapientiſsimus. Iob 9. Sapiens corde eſt & fortis robore.Sciendum in hoc quòd dicit: *Ego & pater vnum ſumus*: excludit duos errores circa articulũ ſanctiſsimæ trinitatis. Sabelli⁹ enim in deo poſuit vnitatẽ perſonæ ſicut & eſſentiæ. Et hoc remouetur cùm dicitur ſumus. Si enim pater & filius eſſent vna perſona:dixiſſet in ſingulari ſum & non ſumus.Arrius autẽ econuerſo poſuit pluralitatem eſſentiarum ſicut & perſonarum.Et hoc excluditur in eo quòd dicitur:Vnum.Si enim pater & filius haberẽt diuerſas eſſentias, nõ diceretur vnum neutraliter ſed plura. Igitur per ego & pater ſumus,diſcretio & æqualitas perſonarum exprimitur: per vnũ vnitas diuinæ ſubſtantiæ intelligitur. In theologia enim per neutrum genus dicitur ſubſtantia diuina,per maſculinum perſonæ:per fœmininum notio. Vnde Auguſt. Vtrunque audi & vnum ſumus,ꝙ dixit vnum liberat te ab Arrio:quòd ſumus liberat te à Sabellio.Dixi tertio tangitur Iudæorũ pertinax obſtinatio,ibi:*Suſtulerunt lapides Iudæi*.Quia dicit Augu. Iudæi erãt duri vt lapides cùm profunda dei verba intelligere nõ poſſent,lapidibus ſimiles ad lapides currunt.Pſal.119.Dum loquebar illis impugnabãt me gratis.*Reſpondit eis Ieſus: Multa bona opera oſtendi vobis ex patre meo*,ſcilicet mortuos ſuſcitaui, infirmos curaui,&c.*propter quod opus me lapidatis*,quaſi dicat:Nullus debet lapidari pro bono opere:ſed pro malo. Nota ſunt aliqui qui reddũt mala pro malis,& hoc eſt prohibitũ ad Rom.12.Nõ reddẽtes malũ pro malo:quia deus hac ſibi retinuit. Deute.32. Mihi vindictam & ego retribuã.Alij ſunt qui reddũt bona pro bonis. Et iſtud eſt quoddã naturale debitũ. Matth.5. Si diligitis eos qui vos diligũt,quẽ mercedẽ habebitis?quaſi dicat nullam. Alij ſunt qui retribuunt bona pro malis. Et iſtud eſt perfectæ charitatis indiciũ.Talis erat Chriſtus qui à Iudæis recipiebat cõuitia,& tamẽ nõ ceſſauit eis dare beneficia.Et hoc docet nos Matt.5.Benefacite his qui vos oderũt. Alij ſunt qui retribuunt mala pro bonis.Et illud eſt valde iniquũ. Tales erãt Iudæi q à Chriſto recipiebãt multa beneficia,& tamẽ ei multa inferebãt opprobria. Pſalm.34.Retribuebant mihi mala pro bonis.Ideo Chriſtus charitatiuè arguit eos,dicẽs: *Multa bona opera oſtendi vobis,&c.*Et dicit, *Ex patre meo*,vt indicaret ſe ſuper omnia gloriã patris quærere.Ioan.8.Gloriã meã non quæro. *Reſponderunt*

ri Iudæi: De opere bono non lapidamus te, ſed de blaſphemia: quia cùm homo tu ſis facis teipſum deum. Tunc reſpondit illis Ieſus: Nonne ſcriptum eſt in lege veſtra. Auguſti. Hic lex recipitur pro toto veteri teſtamento. *Ego dixi dij eſtis*, quaſi dicat Chriſtus: Non habetis me lapidare ſi deum me vocaui: quia ſcriptura veſtra puros homines deos vocat. *Si ergo illos dixit deos ad quos ſermo dei factus eſt, & non poteſt ſolui ſcriptura*, id eſt dici quòd cõtineat aliquid falſum. *Quem pater ſanctificauit*, id eſt ſanctum genuit, & *miſit in mundum*, quaſi diceret: Multò fortius deus poteſt ille vocari. *Et quare vos dicitis, quia blaſphemas, quia dixi: Filius dei ſum*, quaſi diceret: Irrationabiliter hoc facitis quia ſcriptura hoc dicit. Sicut Hiere. 23. Ecce dies veniunt dicit dominus, & ſuſcitabo Dauid germen iuſtum. Et ſequitur: Et hoc eſt nomen quod vocabunt eum, Dominus iuſtus noſter. Et vbi nos habemus dominus, ibi ponitur nomen domini, Tetragrammaton in Hebræo, quod nulli alicui attribuitur niſi ſoli deo. Item nota, blaſphemia eſt aliquod falſum dicere de deo, & quia Chriſtus tantùm homo videbatur eis, ideo dicunt eum blaſphemare: quia dixit ſe & deum vnum eſſe, & pœna blaſphemantium erat lapidatio in veteri teſtamento. Sciendum quòd deus dicitur tribus modis, ſcilicet natura. Et hoc modo Chriſtus erat deus adoptione & gratia. Et hoc modo ſancti viri dicuntur dij. Et falſa opinione & nuncupatione. Et hoc modo idola & dæmones dij appellantur. Sancti ergo viri dicuntur dij non per naturam ſed per gratiam. Auguſti. Talis eſt vnuſquiſque qualis eſt dilectio ſua: ſi deum diligis deus es: ſi terram diligis terra es. Diligamus ergo deum vt dij appellemur: contemnamus terrena ne terra vocemur. Sed poſſet aliquis dicere, volo vtrunque facere & deũ diligere, & ſic ero deus: & terrã amare, & ſic ero terra. Sed hoc fieri non poteſt, quia dicitur Matt. 6. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire, ſcilicet deo & mundo. Et iſtud poteſt oſtendi per tria exempla ſ. vaſis, manus, & oculorum. Auguſt. in libro quinque homiliarũ hoc oſtendit exemplo vaſis: quia ſi vas aliquod debet impleri melle, & eſt plenum aceto: oportet quod acetũ effundatur, & ſic mel infundatur. Vnde dicitur: Eſt amor vtilis, & eſt amor noxius. Amor amore impeditur: amor noxius recedat, & amor vtilis ſuccedat: ſi pleni ſunt homines amore huius ſeculi effundant illum vt capiant amorem dei: vis vt intret vinum, oportet vt acetum non infundas. Secundo hoc oſtendit Auguſti. ſuper Ioan. exemplo manus, dicens: Amorem hominis

hominis ſic putare debes quaſi manum animæ. Si aliquod tenet, verè aliud non poteſt tenere, quod datur teneat: dimittat quod tenetur. Qui autem amat ſeculum dicit illi deus: Deum amare non potes, occupatam habes manum, dicit illi deus, Tene quod do. ſi non vult dimittere quod tenebat, non poteſt accipere quod offertur. Tertio hoc oſtendit Cyprianus in tractatu de duodecim abuſionibus ſeculi exemplo oculorum, dicens: Amor mundi & amor dei pariter in vno corde habitare non poſſunt. Quemadmodum oculi cœlum & terram nunquā pariter aſpiciunt. Dicit autem Ariſtote. in libro de Animalibus, quòd aues claudunt oculos cum palpebra inferiori. Animalia verò greſſibilia cum palpebra ſuperiori. Per aues intelliguntur viri ſpirituales qui inferiora & terrena oculos claudunt & cœleſtibus intendunt. Per animalia intelliguntur viri humani & mundani qui habent oculos clauſos ad cœleſtia, & apertos ad terrena. Tūc ſubdit probās hoc ex operibus quod probat ex ſcripturis, dicens: *Si non facio opera patris mei nolite credere mihi. Si autem facio & ſi mihi non vultis credere, operibus credite, vt cognoſcatis & credatis quia pater in me eſt & ego in patre*, quaſi diceceret: Ex operibus cognoſcite me eſſe verùm deum, & me in patre, & patrem in me quod oculis veſtris videre non poteſtis. *Quærebant ergo eum apprehendere, & exiuit de manibus eorum*, ſcilicet virtute diuina tranſiens per illos.

DE EODEM, ENARRATIO LXXI.

Oues meæ vocem meam audiunt. Ioannis 10.

SCiendū in hoc euāgelio dominus noſter Ieſus Chriſtus qui eſt paſtor verus ponit hic duas differentias ouiū. Sunt enim quædā oues quæ non ſunt ſuæ: ſed ſunt oues diaboli. De quibus dixit: *Sed vos non creditis, quia nō eſtis ex ouibus meis*. Aliæ ſunt oues ſuæ, de quibus ſubdit: *Oues meæ vocem meam audiunt*. Primæ oues, ſ. oues diaboli faciūt duos greges. Primus grex eſt in hoc mūdo. Oues enim diaboli qui ſunt in hoc mūdo ſunt hypocritæ. De quibus dicitur Matt. 7. Attēdite à falſis prophetis, qui veniūt ad vos in veſtimētis ouiū, &c. Dicit tamē Chryſoſto. ſuper Matt. ꝙ lupus ſi tegatur pelle ouina, poteſt tamē cognoſci ꝙ ſit lupus per tria. Primo per actū, quia lupus dētibus mordet: ouis autē nō habet dentes cū quibus mordeat. Secūdo per vlulatum, quia lupus verſus cœlū vlulat: ouis autē verſus terram ſemper balat. Tertio per cibū, quia lupus carnibus delectatur: ouis verò herbis paſcitur. Eodem etiam modo hypocritæ cognoſcuntur.

Primo videlicet per actũ,quia ſerui dei non mordent,i.non detrahunt nec de aliquo obloquũtur:hypocritæ autẽ mordent & detrahunt. De quibus dicitur Galat. 5. Si inuicem mordetis & comeditis,videte ne ab inuicem conſummamini. Ex hoc habetur ꝙ quòd quidam mordent,quidam comedunt,quidam conſumunt.Ille verò mordet qui partem accpit & partẽ relinquit: ſic detractor ſæpe in parte laudat & in parte vituperat. Ille verò qui comedit cibum maſticat & ſibi incorporat.Sic etiã multi contra aliorũ vitia murmurant, & tunc eadem faciendo ſibi incorporãt.Ille autẽ qui cõſumit nec de pelle,nec de carne, nec de oſſe aliquid dimittit.Sic & multi ſunt qui condemnant vitam,vituperant famam, & iudicant cõſcientiam. Secundo cognoſcuntur per vocem.Serui dei balant verſus terram, & ſeipſos recognoſcunt eſſe terram,& multos defectus habere. Hypocritæ verò verſus cœlum vlulant: quia cõtra homines cœleſtes ſæpe loquuntur & ipſos infamant. Pſal. 72. Poſuerunt in cœlũ os ſuum,id eſt in cœleſtes. Iterũ:Iniquitatem in excelſo, id eſt contra viros in excelſo,locuti ſunt. Tertio cognoſcũtur per cibum,quia oues,id eſt boni homines veſcuntur herbis virentibus,id eſt cœleſtibus amœnitatibus. Ezech.34.Requieſcunt in herbis virentibus.Mali autem paſcũtur carnibus, id eſt carnalibus voluptatibus. Rom.8. Qui enim ſecũdum carnem ſunt, quæ carnis ſunt ſapiunt. Qui verò ſecũdum ſpiritum,quæ ſunt ſpiritus ſentiunt. Secundus grex ouium diaboli eſt in inferno, quia dicitur in Pſal.48.Sicut oues in inferno poſiti ſunt. Quod quidem verbum quatuor modis exponitur. Primo ſic, quando oues ſimul ſunt,conſueuerũt ſtare compreſſæ, & vna ſuper aliã iacere.Sic etiam damnati adinuicem in inferno ſic erunt compreſsi,quòd vnus ſuper alium iacebit.Iſtud innuitur Matth. 13. vbi dicitur:Colligite primum zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum. Sicut enim ligna in faſciculis ſunt compreſſa:ſic damnati adinuicem premũtur.Notabile enim eſt: ꝙ oues in magno calore ſtant compreſſæ,in magno autem frigore ſtant ſeparatæ,quia damnati ſtant in igne compreſsi vt adinuicem ſic magis comburantur.Quãdo verò ſunt in frigore ſtãt ſeparati,vt quilibet per ſe fremat & dentibus ſtrideat. Secundo intelligitur ſic: Greges conſueuerunt ab inuicẽ ſeparari: ſic in inferno erunt diuerſi greges, id eſt diuerſi damnatorum ordines.Nam ibi erit grex ſuperborum,& grex auarorum, & grex luxurioſorum. Hoc innuitur Zacha. 12. Planget terra ſcilicet infer

infernalis familiæ,& familiæ ſeorſum : quia per ſe planget familia ſuperborum:per ſe plãget familia auarorum:per ſe plãget familia luxurioſorum. Tertio modo intelligitur ſic: Conſueuit paſtor oues tõdere,& lanam ab eis auferre.& ſic attonſas ad paſcua eas tranſmittere. Sic etiam oues diaboli dimittũt hic lanam,id eſt res tẽporales.& attonſæ ad paſcua infernalia diriguntur de bonis ſuis nihil inde ſecum portantes.Iob 27. Diues cùm dormierit nihil ſecum auferet.Quarto modo poteſt ſic intelligi.Conſueuerunt oues tanquam de vno prato ire ad paſcendum ad aliud pratũ.Sic in inferno ſunt duo prata,vnum eſt pratum caloris:aliud pratũ frigoris. Poſtquam igitur oues diaboli fuerunt aduſtæ tranſibũt ad pratũ frigoris. Poſtquã in prato frigoris fuerunt cõgelatæ trãſibunt ad pratũ caloris.Iob 28. Ad calorem nimiũ tranſiet ab aquis niuiũ. Secundæ ſunt oues dei,& illæ cognoſcũtur per quatuor ſigna.Primo per opera bona quæ faciunt.Iſtud ſignum dominus ponit etiam de ſe qui eſt paſtor: cùm dicit Ioan.5. Opera quæ facio perhibent teſtimonium de me.Eodẽ modo fideles in ſuis operibus cognoſcũtur. Notandũ quòd ſunt quædam opera quæ hominem ſanctũ oſtendunt, ſed non faciunt:ſicut ſunt opera miraculorũ,quæ etiam aliquando mali virtute fidei faciũt.Illi dicẽt in iudicio Mat.7.Domine domine,nónne in nomine tuo prophetauim',& in nomine tuo dæmonia eiecimus,& in nomine tuo multas virtutes fecimus?&c. Alia ſunt opera quæ faciunt ſanctũ ſed non oſtendunt. ſicut ſimplicitas & humilitas ſactorũ virorum,& cęteræ virtutes eorum quæ faciunt hominem ſanctum coram deo,ſed ſępe reddunt eũ deſpectabilem corã mundo.De quibus dicit Ioan.12 Deridetur iuſti ſimplicitas, lampas contempta apud cogitationes diuitũ. Vbi dicit Gregor.quòd ſancti viri lampas ſunt:quia in tenebris lucent,interius ſunt contempta que exterius non lucent : lampas ſunt quia interius virtutibus ſplendent : ſed cõtempta quæ exterius irriſionibus patent,alia opera ſunt quæ hominem ſanctum faciunt & oſtendunt:ſicut opera pietatis,quę quidẽ hominem faciunt ſanctũ,& peccata omnia dimittũt,Eccl.3.Ignem ardentem extinguit aqua:& eleemoſyna reſiſtit peccatis. Hominem etiam coram hominibus oſtendunt ſanctum.Eccleſiaſt.31 Eleemoſynas illius enarrabit omnis eccleſia ſanctorum. Secundum ſigum quòd aliqui ſunt oues Chriſti eſt quando vocem eius audiunt.Vnde ſubditur:*Oues meæ vocem meam audiunt.*Quatuor enim ſunt voces quas ille paſtor dat ouibus ſuis.Prima eſt

exterior exhortatio. De qua dicitur Prouerb.1. Sapientia foris prædicat,in plateis dat vocem ſuam.Secunda eſt interior inſpiratio. De qua dicitur in pſal.84. Audiam quid loquatur in me dominus deus.Iob 32. Inſpiratio omnipotentis dat intelligentiam.Tertia eſt beneficiorum largitio.Iſa.1.Si volueritis & audieritis me,bona terræ comedetis. Quarta eſt carnalis flagellatio:per quem homines ſæpe ad deum currunt.Pſal.15. Multiplicatæ ſunt infirmitates eorũ:poſtea accelerauerunt. Sed quoniam multi ſunt qui iſtas voces non audiunt,ideo dominus conqueritur Prouerb.1.Vocaui,ſcilicet per exteriorem exhortationem,& renuiſtis.Extendi manum meam,ſcilicet multa beneficia largiendo, & non fuit qui aſpiceret : deſpexiſti omne conſilium meum quo vobis bona propoſita inſpirabam ,& increpationes meas neglexiſtis per quas vos aliquãdo arguebam & flagellabam. Ideo ſubditur magna comminatio: Ego autem in interitu veſtro ridebo.Tertiũ ſigum quòd aliqui ſunt oues Chriſti,eſt quando ipſe Chriſtus qui eſt paſtor eas cognoſcit. Vnde ſequitur:*Ego cognoſco eas*.Cognoſcit autem fideles ſuos per imaginem quam eis impreſsit.Iuxta illud pſal.Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui domine. Per arma virtutum quibus eos armauit ad Rom.13.Induamur arma lucis. Per ſigna bonorum operum quibus eos decorauit. Cantic.8. Pone me domine vt ſignaculum ſuper brachium tuum.&c.Per doctrinam charitatis qua eos inſtruxit.Ioan.13. In hoc cognoſcent omnes quòd mei eſtis diſcipuli ſi dilectionem habueritis ad inuicem.Quia verò reprobi iſta non habent : ideo à Chriſto in iudicio non cognoſcentur,ſed dicet eis Matthæi 25. Amen dico vobis neſcio vos. Quod verbum exponens Chryſoſt.dicit: Pater cognoſcit filios ſuos per imaginem & ſimilitudinem ſuam. Rex cognoſcit milites ſuos per vexilla & arma ſua. Paſtor cognoſcit oues ſuas per ſigna ; magiſter cognoſcit diſcipulos ſuos per doctrinam ſuam. Ego autem non cognoſco vos tanquam pater filios ſuos, quia imaginem meam non habetis. Nec tanquam rex milites ſuos;quia arma mea & vexilla non portatis. Nec tanquam paſtor oues meas,quia mea ſigna abieciſtis. Nec tanquam magiſter diſcipulos meos,quia meam doctrinã non ſeruaſtis. Quartum ſignum quòd ſunt oues Chriſti eſt : quando ipſum verum paſtorem ſequuntur,Vnde ſubditur : *Et ſequuntur me meæ*. Mali autem nolunt Chriſtum ſequi,ſed eum fugiunt & ab eo ſe auertunt.Vnde dominus de talibus conqueritur Matthæi 23,dicens.

Quoties

Quoties volui congregare filios ſuos quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alis & noluiſti? Exemplum legitur de proprietatibus auium quòd gallina ſimul & ſemel fouet oua propria & oua anetarum & oua pauonum. Cùm autem pulli creuerint: veri pulli matrem ſequuntur. Anetæ verò in aquã ſe mergunt, pauones de ſua pulchritudine gloriantes matrem relinquunt. Sic & deus tanquam paſtor & bona gallina congregat bonos & malos in vna fide. & fouet eos per multa beneficia quæ eis confert. Sed tandem quidam eorum ſequuntur ipſum per imitationem bonorum operum: ſicut humiles & manſueti. Alij verò ipſum deſerunt, & in aquis deliciarum ſe mergunt: ſicut ſunt voluptuoſi. Alij de ſuis diuitiis & honoribus gloriantes Chriſtum deſerunt: ſicut ſunt ſuperbi & auari. Sed qui veræ ſunt oues Chriſti & pulli ipſum ſequuntur. Et ideo dixit: *ſequuntur me, &c.*

ENARRATIONVM FERIA V. REQVIRE IN DIE MARIAE MAGDALENAE QVAE EST POSTILLARIS.

DE EODEM, ENARRATIO LXXII.

Remittuntur tibi peccata multa. *Lucæ 7.*

NOta quòd ſunt quatuor genera hominum quibus peccata dimittuntur. Primo dimittuntur corde contritis, ſecundo ore confeſsis, tertio in pœnitentia ſatisfacientibus, quarto deũ veraciter diligentibus. Primo dimittuntur corde contritis & contribulatis. Tob. 3. In tempore tribulationis peccata dimittis his qui inuocant te. Bern. dicit: Sic deus pius eſt, & iuſtus, ſicut enim apis habet mellis dulcedinem & aculei punctionem: ſic deus habet pietatis dulcedinem ad pœnitentes: & aculei cõpunctionem ad peccantes. Secundo dimittũtur peccata ore confeſſis. 1. Ioan. 1. Si confiteamur peccata noſtra fidelis & iuſtus eſt, vt remittat nobis peccata noſtra: imò priuſquàm confiteantur, poſito quòd quis habeat iam propoſitũ confitendi, ſecundum ꝙ dicitur in Pſal. 31. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meã domino: & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Aug. dicit quòd verecundia eſt magna pœna. Ideo qui erubeſcit pro Chriſto fit dignus miſericordia. Vnde quantò plus quis confitetur ſub ſpe veniȩ turpitudinem criminis: tantò facilius conſequitur gratiã remiſsionis. Tertio remittuntur per opera pœnitentiæ ſatisfacientibus. 2. Paral. 6. Si peccauerint tibi neq; enim eſt homo qui

non peccet: & iratus fueris eis, &c. Et ſequitur. Et conuerſi in corde ſuo in terram ad quam captiui ducti fuerant egerint pœnitentiam, & deprecati te fuerint, dicentes: Peccauimus, iniuſtè egimus & iniquitatem fecimus, &c. Et poſtea, vt exaudias de cęlo, hoc eſt de firmo habitaculo tuo preces eorum, & facias iudicium, & dimittas populo peccata eius. De hac pœnitentia dicit Iſido. Pœnitentia eſt medicamentum vulneris, ſpes ſalutis per quam peccatores ſaluantur, per quam dominus ad miſericordiam prouocatur, quæ non penſatur in tempore proſperitatis & lætitiæ, ſed luctus & in lachrymarum profunditate. Quarto peccata dimittuntur deum veraciter diligentibus. Luc. 7. Dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multũ, quod dicitur de Maria Magdalena. Intellige ardor charitatis rubiginẽ in ea peccati conſumpſit. A ſimili dico: ꝙ ſi quis veraciter eſt in dilectione & charitate circa deum, vt Maria Magdalena: certũ eſt quòd tunc pater cœleſtis omnia peccata eius ſic (cùm diligentis diuina pietate quæ & ipſa charitas eſt, quæ & ante mundi conſtitutionem elegit nos) tegit & delet. Bern. Prædeſtinatos ego aduerti & vidi: quòd mira dei diſpenſatio in exordiis ſuis quoſdam deſerens ſcaturientibus vitiis cadere per abrupta permittit. Plerunq; tamen eos tandem oculo miſericordiæ reſpiciens ad ſequendum ſe ſancti amoris ſic igne ſuccendit, vt ex nimia charitate purgẽtur eorum peccata, & operiantur ſicut nunquã peccaſſent: & ſi quid deliquiſſe videntur in tẽpore non apparet in æternitate. Quia charitas patris eorũ operit multitudinem peccatorum. Operit inquam ne deus videat ad puniendũ, homo ad erubeſcendũ, & diabolus ad accuſandũ. Itẽ nota alia quatuor per quę peccata dimittũtur, videlicet per veram ad deũ conuerſionem, per iniuriarũ dimiſsionem, per deuotam ſupplicationẽ, & per ſanguinis Chriſti effuſionem. Primo dimittũtur peccata per verã ad deum conuerſionem. Hinc eſt quod dominus dixit Paulo. Act. 26. Mittam te aperire oculos eorũ, vt conuertantur à tenebris ad lucem: & accipient remiſsionem peccatorũ. Bern. O quanta & qualis eſt miſericordia domini dilecti mei Ieſu Chriſti, qui nõ minus conuerſum peccatorem diligit, quàm eũ qui nunquam peccati maculam contraxit. Secundo dimittũtur peccata per iniuriarum dimiſsionem. Mat. 6. Si dimiſeritis hominibus peccata eorũ: dimittet vobis pater meus cœleſtis peccata veſtra. Et hoc eſt quod quotidie petimus, dicentes: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitorib' noſtris,

veniam,

veniam, ſ. petentibus. Propter quod dicit dominus. Luc. 6. Diligite inimicos veſtros: benefacite his qui oderunt vos. De hac dilectione dicit Greg. Dilectio inimici tũc verè cuſtoditur cũ nõ de proſperitate eius affligimur, nec de eius ruina lætamur. Et qui hanc charitatem habet, non ſolũ meretur peccati remiſsionem: verumetiam quod amplius eſt, deus manet in eo & ipſe in deo. Vnde Bern. Deus charitas eſt, & quid precioſius: & qui manet in charitate in deo manet, & quid ſecurius: & deus in eo, quid iucundius? Tertio dimittuntur peccata per deuotam orationem. Eccl. 21. Fili peccaſti: non adiicias iterũ, ſed de præteritis precare vt tibi dimittantur. Sic deuote & humiliter remiſſionem peccatorum petebat Manaſſes qui dicebat 2. Paral. vlt. Flecto genua cordis mei deprecans à te bonitatem domine, peccaui & iniquitatem meam cognoſco: remitte mihi. Et ideo dicit Bern. O quã breue & ſalubre verbum Peccaui. Nam tres ſyllabæ portas aperiunt paradiſi. Dauid enim dicenti ad Nathan. 2. Reg. 12. Peccaui, ſtatim propter hoc propheta qui à domino vt vltionẽ indiceret miſſus erat, intulit, Dominus tranſtulit peccatum tuum. Et ideo non ſolùm dimittitur peccatũ per orationes, ſed etiam per deuotas ſanctorũ interceſsiones, quod figuratur Num. 14. quando dicit Moyſes ad dominũ: Dimitte domine deprecor peccata populi huius ſecundum magnitudinem miſericordiæ tuæ. Dixitq; dominus ad Moyſen: Dimiſi eis ſecũdum verbũ tuũ. Leui. 12. Orabit pro eis ſacerdos & dimittet eis. Sed cor pro alio deprecãtis debet eſſe deuotũ. Bern. Nõ depcãtis os deus inſpicit, ſed orantis cor attendit. Quarto dimittũtur peccata per ſanguinis Chriſti effuſionẽ. Mat. 26. Hic eſt ſanguis meus noui teſtamẽti q pro multis effũdetur in remiſsionẽ peccatorũ. ad Eph. 10. Apoſtolus de Chriſto inquit: In quo habemus remiſſionẽ peccatorũ in ſanguine ipſius. Vnde Greg. Oblatio abſoluit viuos à peccatis. Eſt enim cautela & cuſtodia tutorũ & mitigatio tentationũ. De his duobus dicit Bern. Sacramentũ dominici corporis duo operatur in nobis, vt ſenſum noſtrũ & animum à noxiis muniat, & in grauioribus pecatis conſenſum malum omnino tollat. Eſt etiam ad repreſsionem dæmonum. Chryſoſt. Hic ſanguis abigit dæmones & à longe ire facit, &c.

FERIA VI. ENARRATIO LXXIII.

Expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo. Ioan. 11. c.

VBi aliquis rector ciuitatis audit aliquod negotiũ graue & periculoſum, conuocat concilium & proponit negotium,

& audit cõſiliatores. Et tunc illa ſentẽtia approbatur in quá plu res conſentiunt. Spiritualiter. Sic pontifices & phariſæi fecerũt. Audierũt enim de reſuſcitatione Lazari & quomodo omnes in Chriſtum credere videãbtur, vnde timuerunt eis euenire periculum quod tamen omnibus fuiſſet in ſalutẽ:& collegerunt cõciliũ. De quo Spiritus ſanctus dixerat per Pſal. 30. Accipere animá meã cõſiliati ſunt. Vnde figuratur hoc concilium. 2. Reg. 17. Abſalon iniuit cõſilium quomodo patrem expelleret & interficeret, quod cõſilium dederat Achitofel: vnde idcirco ſe ſuſpendit. Spiritualiter: Abſalon, id eſt communitas phariſæorũ iniuit conſilium ſuper patrem, id eſt Chriſtũ qui eſt pater noſter ſecũdum diuinitatem. Sed Achitofel, id eſt Caiphas dedit cõſilium Iudæis vt interficerent Chriſtum. Pſal. 105. Ipſi exacerbauerunt eum in conſilio ſuo. Et Pſal. 21. Conſilium malignantium abſcõdit me. ſ. *Expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo, &c.* Aliud thema. Philoſophus in libro Meteororũ dicit: Aurum in fundo cyphi potum reddit dulciorem. Ratio, quia aurum in ſe eſt dulciſsimæ qualitatis, probant hoc aquæ quarum fundus eſt aureus: quia tales dulciores ſunt. Spiritualiter. Sic aurum paſsionis Chriſti dum in cypho cordis reconditur, facit dulceſcere aquas tribulationis. Bernar. Nil dulcius in tribulatione quàm meditari Chriſti paſsionẽ. Figuratur Exod. 15. ca. vbi aquę Marath dulcoratæ ſunt per lignum. Et ſic Per lignum crucis & per miſericordiam in cruce acquiſitã omnes noſtræ tribulationes dulcorantur. Vnde in introitu miſſæ dicit. Miſerere mei domine quoniam tribulor: libera me & eripe me de manibus inimicorum meorum: & à perſequentibus me non cõfundar, quoniã inuocaui te. Vnde Pſal. In te domine ſperaui, non cõfundar, &c. In collecta: Cordibus noſtris quæſumus domine gratiã tuam benignus infunde: vt peccata noſtra caſtigatione volũtaria cohibẽtes tẽporaliter potius maceremur, quàm ſupuliciis deputemur æternis. Nã omnes carẽtes auro paſsionis confundentur in ęterna egeſtate. Vnde in epiſtola Hiere. 17. dixit Hiere. Dñe deus omnes qui te derelinquunt cõfundentur: recedentes a te in terra ſcribentur quaſi dicat, Et non in cœlo. Item aurũ confortat cor infirmorũ, & ſic Chriſtus. Ideo ſubdit in lectione: Sana me domine & ſanabor: ſaluũ me fac & ſaluus ero. Richard. Nulla ſalus corporis & animæ niſi in feliciſsima Chriſti paſsione. De quo thema. *Expedit vobis vt vnus moriatur, &c.* In ſumma euangelij tria innuuntur. Primo faturitas inanis conſilij: ibi

Collegerunt

Collegerũt, &c. Secundo vtilitas mortis Chriſti, ibi: *Expedit vobis vt vnus, &c.* Vel ſic, In ſumma euangelij tria innuuntur. Primo ponitur concilij congregatio, ibi: *Collegerunt.* Secundo vnius de cõſiliariis prælocutio, ibi: *Vnus autem ex ipſis, &c.* Tertio ipſius ſententiæ ab omnibus confirmatio, ibi: *Ab illo ergo die, &c.* De primo dicitur, In illo tẽpore, ſ. poſt reſuſcitationẽ Lazari: cùm aliqui de ipſis Iudæis credebãt in Ieſum: tunc pontifices & phariſæi moti ſunt ex inuĩdia & ira ad tractandũ de morte Chriſti. Et igitur tunc collegerunt conciliũ. Nota illud concilium fuit improuidè congregatum ex tribus: quia, ſ. cùm feſtinatione & ira & inuidia & inſipientia. Nam dicit Socrates: Conſilium debet fieri cum deliberatione, & maturitate. Vnde poëta:

Quicquid agis prudenter agas, & reſpice finem,

Ipſi autem ſtatim poſt reſuſcitationem Lazari non cõſiderãtes quid magis expediret, inierunt cõſiliũ. Prouer. 19. Qui feſtinus eſt, pedibus offendet. Et ſic ipſi. Socrates: Velox conſiliũ ſequitur pœnitentia. Varro philoſophus. Imperitiæ ſignum eſt, cito fieri quod difficillimũ eſt. Vnde legitur de Auguſto Cæſare dixiſſe: Feſtinatio & temeritas malè cõueniũt duci. Satis celeriter fit, quicquid bene fit. Secũdo cum ira: quia audiuerunt ꝙ populus iret poſt illum. Vnde Boëtius: Omnis enim ſubita mutatio rerũ non ſine conflictu contingit animorum. De conſilio tali dicitur Gene. 48. Simeon & Leui fratres vaſa iniquitatis bellantia, in conciliũ eorũ non veniet anima mea. Hieron. De Symeone phariſæi, de Leui pontifices orti ſunt. O quàm periculoſum fuit cõcilium cùm feruore & ira celebratum. Gregorius: Ira ſi ſemel mentẽ poſſederit, putat iuſtè fieri quod crudeliter fit. Item Gen. 4. cap. Iratus Cain vehemẽter cõtra Abel interfecit eum. Nota hiſtoriã. Chryſoſto. Non poteſt pacificè loqui qui habet cor turbatum; nec ſeipſum cognoſcere poteſt: quod patet in aqua turbida. Cato: Ita impedit animum, ne poſsit cernere verum. Tertio cum inſipientia: quia ſapiens attẽdit principium, medium, & finem; vt, ſ. ſapienter incipiat & conſtanter proſequatur, & vtiliter finiat. Inciperunt phariſæi cum fatuitate mãdantes quòd Chriſtus caperetur. Vnde dicitur paulò infra: Dederant autem pontifices mandatum, vt ſi quis cognouerit vbi ſit indicet: vt apprehendant eum. Perſecuti ſunt eum cum crudelitate: quia ſententiam firmauerunt, & quærentes cõſilium apertè de morte eius tractauerunt. Vnde dicitur; Ab illo ergo die cogitauerũt interficere eum. Finierunt autem cum ſua deſtructione: quia

iſtud quod timebant,ſ. ne perderent locum & gentem, eis eue nit:quia quod timet impius ſuper eum euenit: vt dicitur Iob 3. cap. Tũc ponitur negotium ſuper quo debet haberi diligẽs inquiſitio,cùm dicunt:Quid facimus,id eſt cur cũctamur,cur nobis non prouidemus, quia hic homo multa ſigna facit. Cui Iudæi credere debuiſſent plus quàm Moyſi, qui nõ tot ſigna fecit ſed pauciora:vt patet Exod.4. Et plus quàm Ioanni, ad quẽ miſerunt ſacerdotes & Leuitas vt interrogarent eum an eſſet ipſe Chriſtus.Ioan.1.Sed tamen ipſi indurati dixerunt. *Si dimittimus eum ſic*,ſ.viuentem & ſigna talia facientem: *Omnes credent in eum & venient Romani, & tollent noſtrum locum & gentem.* Romani enim & multi alij principes gentium in magna reuerentia dei templum habebãt.Vnde etiã Alexander cùm Hieroſolymã feſtinaret,& Iudæi impetum eius timerent,pontifex indutis pontificalibus,& in capite ſuo habens cidarim in qua ſcriptũ erat nomen dei tetragrammaton, i.quatuor literarum quod dicitur Ieue,obuiam ſibi proceſsit.Statímq; Alexander de equo deſcẽdens nomen dei adorauit,& pontificẽ veneratus fuit. Et cùm ſuper hoc à ſuis militibus argueretur, reſpondit: Nõ iſtũ ſed deũ in ipſo adoraui:deus enim cœli in iſto habitu mihi apparuit: & principatũ mihi promiſit Perſarum. Romani igitur & principes gentium in magna reuerentia habebant templũ. Chriſtus autẽ prædicabat ctrõa Iudaica, & cæremonialia iſta eſſe delenda. Et ſic cogitauerunt Iudæi: ſi Romani iſta audierint templũ contemnent,opes templi auferent, & nos & noſtrũ locum tollent. Vel aliter ſecundum Auguſt.Iudæi intendebant Romanis rebellare,& tributa eis non ſoluere: Chriſtus autẽ prædicabat non eſſe alicui reſiſtendum,dicens Matth.5. Ego autem dico vobis non reſiſtere malo:ſed ſi quis te percuſſerit in vnam maxillam,præbe ei & alteram,&c.Ideo timebant ne venientibus cõtra ſe Romanis,nullus remaneret, qui ciuitatẽ vel templũ defenderet;vel aliter ſecũdum Chryſoſto. Romani ordinauerũt vt nullus rex conſtitueretur & rex deberet nominari, niſi ipſi mandarent:multa autem turba Chriſtum ſequebatur quæ etiã regem & Chriſtũ ipſum confitebatur. Et ideo timuerunt quòd ſi Romani audierent quòd turba eum ſequeretur & crederent, quòd vellent eis rebellare:& ſi audierent quòd eum regem cõfiterentur,crederent quòd vellent ipſum regem facere,& ſic venirent vt locum & gentem tollerent. Iſta autẽ ſicut dicit Chryſ. phariſæi quantum ad veritatem non credebant,cùm turba quę

Chriſtum

Chriſtum ſequebatur non eſſent milites armati nec armigeri ſed inermes,ſed tantùm vt populum excitarent cõtra Chriſtũ. Dixi ſecũdo ponitur vnius cõſiliarij prælocutio malitioſa,cùm dicitur:Vnus autem ex eis Caiphas nomine cùm eſſet pontifex anni illius.Sed diceres,quare dicitur anni illius;cùm tamen dominus cõſtituit vnum ſummum ſacerdotem,quo mortuo alter ſuccederet.Reſpondetur ſecundum Auguſt. Per ambitiones & contentiones conſtituerũt per ſe plures eſſe, & per ſingulos annos ſuis vicibus miniſtrare. *Expedit.* Theophilus:Praua locutus eſt intentione,ſed ſpiritus ſancti gratia vſa eſt eius ore ad futurum pręſagium.Gregorius ſuper Ezechielem:Quibuſdã datur ſpiritus ſanctus in corde tantùm vt contẽplatiuis.2. ad Corint. 12.Audiui arcana verba quæ non licet hominibus loqui. Quibuſdam in ore tantùm vt aſinæ Balaam Nume. 22.Et Caiphæ. Et ſic dãnantur quibuſdã bona verba ad deuotionem aliorum. Quiſdam verò corde & ore,vt Eſa.& Hiere.& aliis prophetis. *Vos neſcitis quicquam neque cogitatis:quia expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo,vt non tota gens pereat.* In hoc enim verbo aliam intẽtionem habuit Caiphas,& aliam ſpiritusſanctus. Intendebat autẽ Caiphas quòd expediret quòd Chriſtus occideretur priuſquã ipſi à Romanis captiuarẽtur.Spiritus autẽ ſanctus qui per os ſuum prophetauit intellexit,quòd Chriſtus pro humano genere moreretur.Vbi dicit Augu. Hic etiam docemur homines malos ſpiritu prophetiæ futura prædicere, quod tamen euangeliſta diuino tribuit ſacramento,i. virtuti ipſius ſacramenti, ſcilicet ſummi ſacerdotij:cum.ſ.ipſe Caiphas pontifex erat.Quanuis autem prophetauit, ipſe tamen propheta nõ fuit.Nam ſicut dicit Auguſt.ſuper Geneſ.ad literam: Tria ſunt quæ faciunt aliquem perfectum prohetam.Vnum eſt quod ipſe aliquas viſiones habeat.Secundum quòd ipſe iſtas viſiones & reuelationes intelligat.Tertium eſt ꝙ etiam ipſas viſiones aliis manifeſtare ſciat.Primum habuit Nabuchodonoſor, quia ſtatuam vidit:duo verò ſequentia nõ habuit,quia nec ſignificationem intellexit nec viſionem Danieli narrare ſciuit,& ideo propheta non fuit.Duo autem ex his habuit Pharao: habuit enim viſionem,quando ſeptem boues pingues & ſeptem macilentos vidit,& ipſam etiam viſionem Ioſeph narrare ſciuit: ſed nõ habuit ſecundũ,quia eius ſignificationem nõ intellexit,ideo propheta non fuit: vnũ autem ex his habuit Caiphas.Ipſe enim de morte Chriſti nullam reuelationẽ habuit: ipſe enim intellectũ

quem habuit ſpiritusſanctus non intellexit:habuit tamen vnū, quia mortem Chriſti neceſſariam fore denuntiauit, & ideo ſimiliter propheta non fuit. Sed ſpiritusſanctus qui os aſinæ aperuit,per iſtum etiam modum iſtam prophetiā prædixit, quòd Ieſus erat moriturus quādo dixit: *Expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo,&c.* Dixit tertio ponitur ipſius ſentētiæ ab omnibus confirmatio & approbatio, cùm dicitur: Ab illo ergo die cogitauerunt interficere eum. Prius quidē ipſum interficere cogitauerunt,ſed modò diffinitiuam ſententiā protulerunt. Iſta autē ſententia fuit iniqua & iniuſta ex animo,ex cauſa,ex ordine. Tūc ſententia eſt iniuſta ex animo, quādo ex ira vel inuidia profertur. Tunc eſt iniuſta ex cauſa, quādo ſufficiēs cauſa non ſuffragatur. Tunc eſt iniuſta ex ordine,quādo ordo iuris comittitur. Sentētia igitur quam principes & phariſæi ſuper mortē Chriſti protulerūt fuit iniuſta ex animo:quia ex inuidia ipſum tradiderūt. Vnde dicitur Mat.27. Sciebat enim, ſ. Pilatus quòd per inuidiā tradidiſſent eum. Item Mar.5. Sciebat enim ꝙ per inuidiā tradidiſſent eum ſummi ſacerdotes. Secūdo fuit iniuſta ex cauſa:quia nulla cauſa ſuberat mortis ſuę. Vnde dicitur Luc. 23. Nihil inuenio cauſæ in hoc homine. Et infra. Ecce ego corā vobis interrogans nullā cauſam inuenio in homine iſto ex his in quibus eū accuſatis,ſed neq; Herodes, Vnde dicitur Iob 36. Cauſa tua quaſi impij iudicata eſt:cauſam iudiciúmq; recipies. Et illud poteſt eſſe verbū patris ad filium: quia eius cauſa impiè iudicata fuit. Ipſe enim cauſam & iudicium à deo patre accepit. Ioan.5. Neq; enim pater iudicat quenquam: ſed omne iudicium dedit filio. Tertio fuit iniuſta ex ordine: quia non fuit ſeruatus debitus ordo iuris:quia ipſum condamnauerunt, nec ſponte confeſſum,nec teſtibus conuictū. Vnde dicitur Mar.14. Multi enim teſtimoniū falſum dicebant aduerſus eū. Et cōuenientia teſtimonia nō erāt. Quia igitur iſta ſentētia qua iudicatus eſt Chriſtus ſic,fuit iniuſta ex animo,ex cauſa,ex ordine:ergo ipſe iuſtus iudex contra eos proferet ſententiā iuſtā cùm dicet Mat.25. Diſcedite à me maledicti,&c. Illa enim ſententia erit iuſta ex animo:quia non ex ira per vitium,ſed ex ira per zelum proferetur. Sapien.5. Accipiet armaturam zelus iſtius,& armabit creaturam ad vltionem inimicorū. Erit iuſta ex cauſa,quia opera miſericordiæ non habuerunt. Vnde dicet: Eſuriui & non dediſtis mihi mādūcere,&c. Erit iuſta ex iuris ordine;quia non proferetur niſi contra ſpōte confeſſos & teſtibus conuictos. Ipſi enim

enim peccata ſua ſponte confitebuntur. Sapien.5. Ergo errauimus à via veritatis,& iuſtitiæ lumen non luxit nobis,&c. Conſcientia eorum contra ipſos teſtificabitur. Ad Rom.2. Teſtimonium illis reddente conſcientia ipſorũ,& inter ſeinuicem cogitationum accuſantiũ aut etiam defendentiũ in die cùm iudicabit dominus occulta hominum. Tũc ſubdit: *Ieſus iam non palam ambulabat apud Iudæos, ſed abiit in regionem iuxta deſertum: & ibi morabatur cum diſcipulis ſuis.* Hoc fecit non propter defectum potentiæ, ſed vt aliis exemplum demonſtraret. In quo nõ apparet eſſe peccatum ſi fideles oculis perſequentium ſe ſubtraherẽt, & furorem ſceleratorum latitando potius euitarent, quàm ſe oſtẽdendo magis accenderent. Matt.10. Si Vos perſecuti fuerint in vna ciuitate fugite in aliam,&c. Dicit Orige. quòd nullus debet ſe periculis ingerere, tum propter inexperientiã propriæ virtutis quę quandoq; fragilis inuenitur. Tum etiam propter futuri euentus incertitudinem. 1. Corint.10. Qui ſe exiſtimat ſtare videat ne cadat. Tum etiã ne nos ingerentes perſecutoribus occaſionem præſtemus eis, vt magis impij & noxij fiant. 1. ad Corin. 10. Sine offenſione eſtote Iudæis & gentibus & eccleſiæ dei,&c. Attamen valde laudabile & honeſtum eſt imminente iam periculo & agone confitendi Ieſum: nequaquam confeſsionem euitare, nec recuſare ſubire mortem gratia veritatis.

DE EODEM, ENARRATIO, LXXIIII.

Expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo, &c. Ioan.11.

VErba propoſita loquebatur ſpiritusſanctus, ſcilicet per os Caiphæ. In quibus verbis exprimitur vtilitas paſsionis & mortis Chriſti. Et nota quòd mors Chriſti expediens ſiue vtilis fuit angelis in cœlo: quia per Chriſti mortem angelorum ruina reparata eſt. Eph.1. Propoſuit deus in diſpenſatione plenitudinis temporum inſtaurare in Chriſto, id eſt per Chriſtum quę in cœlis ſunt. Glo. id eſt numerum angelorum adimplere. Et hoc tangit dominus in illa parabola. Luc.15. Quis ex vobis homo qui habet centum oues,& ſi perdiderit vnam ex eis, nónne dimittit nonaginta nouem in deſerto,& vadit ad illam quæ perierat & quærit donec inueniat? Cum autem inuenerit ponit ſuper humeros ſuos,& veniens domum conuocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi omnes, quia inueni ouem meam quæ perierat. Homo iſte eſt deus qui pro nobis homo fieri voluit, qui habuit centum oues, id eſt nouem choros angelorum: & ex iſtis ouibus vna perdita fuit, id eſt homo qui

peccauit. Ideo dimiſit nonaginta nouem, id eſt nouem choros angelorum in deſerto, id eſt in cœlo: quod ideo deſertum dicebatur: quia homo in eo non erat. Et venit in hunc mundũ quærere ouem perditam, id eſt hominem, quem pluſquam triginta tribus annis quæſiuit cum magno labore, & cùm inueniſſet eam poſuit ſuper humeros eius, quando crucem ſuam accepit, & ad locũ paſsionis portauit: vbi pro peccatis noſtris mortem ſuſtinuit. Et in die aſcenſionis cum lætitia magna ouem ſuam, id eſt hominem in domum ſuam reportauit, i. in cœlum. Et tũc ait ad angelos: Congratulamini mihi, inueni ouem meam quæ perierat. Et factũ eſt tunc gaudium magnũ angelis: quia reſtaurata eſt eorum ruina. Secũdo expediens fuit patribus in limbo: quia per eius mortẽ de captiuitate inferni ſunt liberati. Zacha. 9. Tu autem domine in ſanguine teſtamenti tui, id eſt per ſanguinem filii eduxiſti vinctos de lacu in quo nõ erat aqua, id eſt gratia. Iſtud figuratum eſt Ioſuë 20, vbi dicitur quòd poſt mortem ſummi pontificis homicida, qui expulſus erat de terra ſua reuertebatur in terrã ſuam. Ita Adam homicida fuit: quia per peccatum occidit ſeipſum, & totum genus humanum: & expulſus fuit de terra, ſcilicet viuentium, in exilium huius mundi. Et poſtea cum poſteritate ſua deſcendit in limbum, & per nullum poterat eripi inde: & in terrã ſuam reuerti niſi per mortẽ ſummi pontificis. Item officium pontificis in veteri lege fuit orare pro peccatis populi. & hoc fecit Chriſtus. Luc. 23. Pater dimitte illis: quia neſciunt quid faciunt. Et quàm fideliter orauit, oſtendit apoſtolus, dicens ad Hebr. 5. Cum clamore valido & lachrymis offerens exauditus eſt pro ſua reuerẽtia. Item officium epiſcopi fuit victimas pro peccatis populi offerre: & hoc fecit pontifex noſter qui ſe pro peccato noſtro obtulit. Hebr. 9. filius dei ingrediens mundũ dicit: Holocauſtomata pro peccato tibi non placuerunt, tunc dixi ecce venio. Gloſ. Omnia holocauſta antiquorum patrum quæ obtulit ſummus pontifex pro peccato primi hominis deo non placuerũt. Tunc filius dei miſertus noſtri patri ait. Ecce ego venio ad meipſum offerendum pro peccato hominis. Per mortem ergo huius ſummi pontificis liberati fuerunt ſancti patres in limbo. Expediens ergo fuit eis Chriſti paſſio. Tertio mors Chriſti expediens fuit hominibus in mundo, & hoc in multis. Primo vt chirographum cõtra hominem diabolo datum per ſanguinem Chriſti deleretur. Coloſ. 2. Delens quod aduerſum nos erat chirographum decreti, quod erat ad-

uerſar

uerſarium nobis. Aug. Eua à diabolo peccatum mutuauit, chirographum ſcripſit, dedit fideiuſſorem: & vſq; ad poſteriorem creuit. Tunc enim à diabolo peccatum mutuauit, quando contra præceptum dei ſuæ prauæ ſuggeſtioni conſenſit. Chirographum ſcripſit, quando manum ad pomū porrexit: fideiuſſorem dedit, quando Adam peccato cōſentire fecit. Et ſic vſq; ad poſteritatem creuit: quia tota poſteritas poteſtati diaboli eſt ſubdita. Et meritò. Nā parentes noſtri Adam & Eua fecerunt emptionē cum diabolo & vendiderunt totū genus humanū pro vno pomo quaſi pro nihilo. Quod conqueritur propheta Eſa. 52. ca. Gratis venūdati eſtis, & ſine argēto redimemini. Similiter huiuſmodi emptioni erat ſcriptū chirographum & priuilegiū æternę dānationis: & non poterat deleri niſi per ſanguinem Ieſu Chriſti. Vnde miſertus damnationis noſtrę venit in hunc mundum delens chirographum, quod aduerſum nos erat: ſicut dicitur ad Coloſ. 2. Gloſ. Peccatum Adæ quod diabolus tenebat quaſi cautionem decreti mortis æternæ, deletum eſt ſanguine Chriſti fuſo in cruce. Eſa. 43. Ego ſum qui deleo iniquitates tuas propter me & peccatorum tuorum nō recordabor. Bernar. Agnoſce homo quam grauia ſunt & fuerunt animæ tuæ vulnera pro quibus neceſſe fuit Chriſtum dominum mori & vulnerari. Si hoc non fuiſſet ad mortem ſempiternam, nunquam pro eorum remedio moreretur. Sic ergo patet quomodo per ſanguinem Chriſti deletum eſt chirographum. Cum ergo deletū eſſet per ſanguinem Chriſti, eſt ſcriptū aliud chirographum, ſcilicet noſtræ redemptionis. Eſt autem ſcriptum chirographum noſtræ ſaluationis in ouino pergameno, & cum ferreis pennis, & cum rubeo incauſto. Ouina pellis fuit corpus Chriſti, quæ ouis vendita fuit pro triginta denariis à Iuda traditore, & ad mortem ducta fuit vt inde pergamenum haberet. De cuius ductu dicitur Eſa. 54. Sicut ouis ad occiſionem ductus eſt: & ſicut agnus corā tondente ſe obmutuit & non aperit os ſuum. Ioan. 18. Cohors autem & tribunus & miniſtri Iudæorum apprehenderunt Ieſum & ligauerunt eum: & adduxerunt eū ad Annam primùm, i. primo: vbi eſt data ſententia & alapa: deinde ductus eſt ligatus ad Caipham. Vbi ſicut dicitur Luc. 22. Velauerunt faciem eius & percutiebant eum, dicentes: Prophetiza quis eſt qui te percuſsit, & expuerunt in faciem eius. Deinde ductus eſt ad Pilatum vbi accuſatus eſt in multis criminibus quorum erat innocens. Deinde ductus eſt ad Herodem qui ſpreuit eum & induit eū alba veſte: & illuſit eum

tanquam fatuum, Deinde iterum ductus eſt ad mortem. Sic patet quomodo ouis iſta empta eſt, & ducta ad mortem vt pergamenum deinde fieret. Poſtea ſolet ouis excoriari. Sic Chriſtus excoriatus eſt, quãdo Pilatus veſtibus exui eum fecit, & nudum ad ſtatuam ligari: & ita virgis & flagellis verberari quòd à plãta pedis vſq; ad verticem non erat in eo ſanitas: ſicut dicit propheta Iſa. 1. cap. Et Bernar. etiam dicit: Volue & reuolue pellem corporis Ieſu à planta pedis vſque ad verticem capitis, & nihil inuenies niſi dolorem, nihil niſi mœrorem. Et ne caput eius remaneret inexcoriatum, impoſuerunt ſibi ſpineam coronam, quam arundine incuſſerunt capiti eius: in tantum quòd ſpinarũ aculei benedictũ caput eius penetrauerant: vt ſanguis in faciem eius decurreret. Sic patet quomodo ouis iſta eſt excoriata. Poſtea ſolet pellis extendi, quantum ſ. extendi poteſt ſuper lignum. Sic iſta benedicta pellis Ieſu Chriſti, id eſt corpus eius extenſum fuit ſuper ligno crucis. De quo poteſt exponi illud Pſal. 103. Extendens cœlum ſicut pellem. Cœlum id eſt corpus cœleſte Ieſu Chriſti. Certè bene ſicut pellem: quia intantum extenſum fuit, quòd omnia oſſa eius numerari poterant. Aug. dicit, quòd foramina manuum & pedum adeò nimis diſtabant, ita quòd affixa vna manũ alia non poterat attingere foramen. Vnde cum funiculis intantum diſtenderunt, quòd iuncturæ membrorum manifeſtè apparuerunt. Hoc eſt quòd dicit dominus in Pſal. 21. Dinumerauerunt omnia oſſa mea. q. d. Intantum extenderunt me quòd omnia oſſa mea numerari poterunt. Sic patet quomodo cutis iſta eſt extenſa. Poſtea ſolet erigi in aerem & ad ſolem: vt ſic detractis humoribus exiccetur. Sic cutis huius ouis. i. caro Chriſti cum cruce erecta fuit in monte Caluariæ contra ſolem: & intantum extractis humoribus exiccatus, quòd de ſeipſo dicat in Pſal. 101. Omnia oſſa mea ſicut cremium aruerũt. Percuſſus ſum vt fœnum & aruit cor meum. Ideo ex magna ſiccitate potum petebat, dicens: Sitio. Et non potuit habere guttam aquę, ſed dabãt ei acetum bibere felle mixtum & myrrhatum. quod cùm guſtaſſet noluit bibere: quia præ amaritudine non potuit. Et cùm homines non compaterentur eius ſiccitati aquam ſibi miniſtrando, ſol ſibi compatiebatur radios ſuos ſubtrahendo. Bernar. Dum ſol cœleſtis moreretur in terris, ſol terrenus horrebat in cœlis. Sic patet quomodo exiccata eſt pellis: ita vt pergamenum fieret in quo chirographum noſtræ ſaluationis ſcriberetur. Facto autem pergameno ſcriptum eſt chirographum,

Sed quomodo? certe pœna ferrea. Sicut Iob 19. prædixerat, dicés: Quis mihi det vt exarentur, i. ſcribantur in libro ſtilo ferreo? Ferreus ſtilus fuit lancea, quæ latus eius penetrauit. Et claui ferrei qui manus eius & pedes trāsfixerunt. Et tam groſſæ fuerunt literæ iſtius ſcripturæ, quod in latere eius manus poni poterat. Vnde bene dicit dominus Thomæ, Ioan. 20. oſtendens ei vulnera ſua in manibus. Infer digitū tuum huc & vide manus meas, & affer manum tuā, & mitte in latus meū. O quàm magna erat hæc ſcriptura, quā ideo magnam eſſe voluit: ne per obliuionem de cordibus hominū deleretur. Malach. 3. Scriptus eſt liber monimenti, i. litera vel chirographum æternæ recordationis corā eo timentibus dominum, & cogitantibus nomen eius. Ideo in eccleſiis ante oculos noſtros crux Chriſti depingitur ne obliuiſcamur eius. Deut. 28. Erit vita tua quaſi pendēs ante te, vt legas in eo hodie & in omni tempore. Et quid debemus in eo legere? certè tria quæ erant in eo ſcripta. De quibus Ezech. 2. Expandit librum corā me, qui erat ſcriptus intus & extra. Et erant in eo ſcripta lamētationes carmen & Væ. Liber expanſus eſt corpus Chriſti expanſum in cruce, qui liber ſcriptus erat intus & foris. Quia non ſolùm habuit dolorem exterius in corpore, ſed etiā in anima ex compaſsione matris dulciſsimæ, quā turbatiſsimā vidit circa crucē ſtantem. Bern. O bone Ieſu quàm grauiter foderis extra, ſed multò grauius foderis intra ex cōpaſsione matris tecum omnia participantis. Et erant in eo ſcriptæ lamentationes quas faciebat in cruce pro peccatis noſtris, & pro redemptione noſtra, quādo cū lachrymis & clamore valido orauit Patrem pro nobis. Sicut ſcribitur Hebr. 5. Cum clamore valido & lachrymis offerens, ſupple preces ad patrem pro nobis, exauditus eſt pro ſua reuerentia. Lamentabatur etiam propter hoc quod ſua amara paſsio in multis peccatoribus eſſet perdita: qui nollent eam ſibi facere vtilē & fructuoſam: Bernar. Fleuit Chriſtus in cruce, eo quòd paſsio ſua ſufficeret ad redemptionē cunctorum: cū tamen profuit ad ſalutem paucorū. Secundo erat in eo ſcriptum carmen i. canticū lætitiæ omnium eorū, qui per eius paſsionem ſalui facti ſunt. Luc. 10. Gaudete & exultate: quoniā nomina veſtra ſcripta ſunt in libro vitæ. Item gaudiū omnium peccatorū erat ſcriptū in eo, quod ſumi poteſt ex hoc quòd pro crucifixoribus exorauit. & quòd latronem ſero pœnitētem ſine pœna ſecum ad paradiſum introduxit. Hoc poteſt eſſe magnū ſolatiū omnibus peccatoribus hic pœnitentiā agentibus. Bern.

O bone Ieſu non abhorruiſti latronem pœnitentem, nō lachrymantem peccatricem, non diſcipulum negantē, nec ipſos crucifixores tuos ſpreuiſti. Tertio erat ſcriptum in eo Væ æternæ damnationis omnibus illis, qui propter peccata ſua de libro iſto delebũtur, qui, ſ. ſanguine Chriſti ſunt redempti, & iterum diabolo peccãdo ſe ſubdiderũt. De quibus dicitur Pſal. 68. Deleantur de libro viuentium, & cùm iuſtis nō ſcribantur. Et de talibus dicitur Apoc. 20. quòd Ioãnes vidit dominũ ſedentē in throno & iudicantē magnos & puſillos, & apertus eſt liber vitæ: & qui nō eſt inuẽtus in libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnũ ignis. Hoc erit in die iudicij, quãdo mali mittentur in profundũ inferni: tũc erit eis æternaliter Væ. Vnde dicit anima dãnata illud Hier. 15. Væ mihi mater mea, quare me genuiſti, &c. Et Hier. 45. Væ mihi miſero: quia adidit dominus dolorē dolori meo: laboraui in gemitu meo, & requiē nō inueni. Hoc meritò dicẽt peccatores: quia hi in peccatis laborãt, & dolorē cōſciētiæ in iſta vita habẽt, & poſt hãc vitam dolorē habebũt æternũ.

SABBATHO, ENARRATIO LXXV.

Sublenatis oculis in cœlum dixit, &c. Ioannis 17.

VIdemus quando aliquis receſſurus eſt ab amicis ſuis quos veraciter dilexit, ſi cōſiderat eos aliquibus rebus indigere, ſine dilatione dat eis quas abſq; ſuo incōmodo dare poteſt. Et nō petit ab alio vel ab aliis quod ſuis amicis neceſſariũ fore conſpicit. Et confortat eos conſolando ſi viderit eis aliquid aduerſitatis obuiare: quia iacula quæ præuidentur minus lædunt. Sic Chriſtus Ieſus receſſurus per paſsionem ſuã de hoc mundo, & relinquens poſt ſe amicos videlicet dilectos diſcipulos ſuos, ſciuit eos indigere multis. Ideo donauit eis corpus ſuum in cibum, & ſanguinem in potum. Item docuit eos dilectionē & humilitatem habere ad inuicem, & confortauit eos exemplo, exhortatione & oratione. Vnde orauit pro ſeipſo pro diſcipulis, & pro omnibus fidelibus, ſicut patet in hodierno euãgelio. Vbi tria tangi videntur. Primum eſt Chriſti pro ſeipſo oratio, quod poſtulatio probat clarificandi, ibi: *Sublenatis oculis in cœlum dixit: Pater venit hora clarifica filium tuum: vt filius tuus clarificet te.* Chriſtus enim orauit non tantùm ad aliquid impetrandũ, ſed etiam ad dandum orandi nobis exemplum. Ideo ſua oratio deſcribitur hic optimis circũſtantiis diſpoſita. Primo, ſ. quòd verbũ prædicationis initietur orationis ſuffragio: ergo terminari debet ad orationē ſicut incipitur ab oratione. Ad Coloſ. 4.

Orantes

Orantes ſimul & pro nobis, vt deus aperiat nobis oſtiũ ſermonis. Eccle. 43. Cõſummatio ſermonum ipſe eſt. Conſummatio hæc innuitur hic: quia cùm locutus fuiſſet poſt hoc orauit. Secundo, ſicut nos oculos in oratione ad cœlum ſubleuamus, ſubleuauit & ipſe oculos. Pſalm. 122. Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis. Diſpoſitio enim cordis maximè relucet in oculis. In oratione autẽ mens debet leuari ad deum ſecundũ Damaſcenum. Oratio eſt eleuatio mentis in deum. Ad quod ſignificandũ eleuantur oculi. Et cum hoc ſunt operationes in deum referendæ. Thren. 3. Leuemus corda noſtra cum manibus ad dñm in cœlos. Per manus enim deſignantur operationes. Tertio vt ex filiali dilectione & affectu oretur: ideo ait pater Hiere. 3. Patrẽ vocabis me. Quarto vt in tẽpore tribulationis per orationẽ homo recurrat ad deum, ſicut dominus noſter hic ait: Venit hora, ſ. paſsionis, &c. Pſal. 119. Ad dominum cùm tribularet clamaui. Et 2. Paralip. 20. Cùm ignoramus quid agere debeamus, hoc ſolùm habemus reſidui vt oculos noſtros dirigamus ad te. Quinto vt oretur pro vtili, ſicut dominus qui dixit: Clarifica filium tuum, ſ. per miracula in paſsione, oſtendendo quòd ſim filius tuus. Vnde Cẽturio viſis miraculis multis ait: Verè filius dei erat iſte. Item in reſurrectione incepit habere gloriam corporis cum anima. A principio enim ſuæ conceptionis ex dei coniunctione & viſione habuit gloriæ claritatem. Ioan. 1. Vidimus gloriã eius, &c. Fructus huius clarificationis eſt vt filius econuerſo clarificet patrem in notitia hominũ. Vnde gloria eſt clara notitia cum laude. Notitia autem patris erat clara apud Iudæos. Pſal. 85. Notus in Iudæa deus. Sed poſtea notus factus eſt per filiũ toti mũdo: vt boni viri per bona opera notitiã dei clarificarent. Matth. 5. Sic luceat lux veſtra corã hominibus, vt videãt opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt. *Sicut dediſti ei poteſtatẽ omnis carnis: vt omne quod dediſti ei det eis vitam æternam.* Vbi ponitur petitionis fructus. Pro quo ſciendum quod agentis cuiuſlibet quod agit ab aliquo intentio eſt reducere ſuum effectum in cauſæ manifeſtationem. Nam ex actione principij quod eſt de principio manifeſtatur ipſum principium: ſic filius quicquid habet à patre habet: ideo oportet quod per ea patrem manifeſtet. Et ergo ſicut dediſti filio poteſtatem ſuper omnem carnem, id eſt ſuper omnes homines, neceſſariũ eſt vt per hanc ducas eos ad tui cognitionem quæ eſt vita æterna. Dediſti inquit ſecundum Hylarium, dando

ei per æternam generationem naturam diuinam per quam habet poteſtatem omnia continendi. Matt. 11. Omnia mihi tradita ſunt à patre meo, &c. Vel dediſti ei Chriſto homini propter conſortium perſonale ad filium tuum: vt ſic caro haberet poteſtatẽ ſuper carnem. Matth. vlti. Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. Daniel 7. Dedit ei poteſtatem & honorem & regnum: & omnes populi tribus, & linguæ ipſi ſeruient. Ad hoc, inquit, dediſti vt ſicut tu habes poteſtatem non vt ab homine aliquid accipias: ſed vt teipſum eis conferas. Ita & Chriſto homini: vt omne quod dediſti ei per æternam prædeſtinationem det eis vitam æternam. Ioannis 10. Oues meæ vocem meã audiunt: & ego vitam æternã do eis, &c. Etiam hæc vita æterna pertinet ad gloriam patris. Ideo ſubdit: *Hæc eſt vita æterna vt cognoſcant te ſolum verum deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtũ.* Poſſet enim aliquis credere quòd iſta vita æterna per eum fidelibus danda conſiſteret in carnalibus bonis. Et ſicut dicunt Saraceni qui expectant in alia vita, in voluptatibus carnalibus, & diuitiis, & conſimilibus præmiari ſecundũ quod dicuntur Machumeti. Quæ tamen vita ſecundum Philoſo. dicitur vita pecudum, primo Ethicorũ. Propter quod ipſe Auicenna hæc cõſiderans dixit, quòd propheta quem vocabant Machumetum promittit eis fœlicitatẽ in præmium quem multi ſapientes nõ attenderunt. Similiter Iudæi reſurrectionem futuram expectantes ad vitam carnalem. Et ideo fœlicitatem vitæ futuræ credũt conſiſtere in bonorum temporalium plenitudine & honore, & bonorum pacis tranquillitate. Hoc autẽ remouet ſaluator, dicens: *Hæc eſt vita æterna, &c.* Vita enim æterna conſiſtit eſſentialiter in conſpectu claro ipſius diuinitatis. Attamẽ habet coniũctam fruitionem quæ eſt completiua fœlicitatis. Ex conſequẽti verò conſiſtit in conſpectu humanitatis Chriſti quæ eſt inſtrumentum nos inducens ad beatitudinem principalem. Beatitudo enim hominis nõ cõſiſtit in coniunctione ad aliquod bonũ temporale vel corporale: vt dicunt rudes Saraceni, ſed conſiſtit in cognitione ipſius primi & ſummi boni per apertã viſionem & fruitionem. Pro quo vlterius ſciendum ꝙ viuere proprie dicimus illa quæ ſeipſa mouent ad operandũ. Quæcũque autem nõ niſi ab aliis mouentur: nõ dicuntur viuentia ſed mortua. Et ideo omnes operationes ad quas operãs mouet ſe dicuntur opera vitæ: ſicut velle, intelligere, ſentire, moueri, augeri. Dicitur autem aliquid dupliciter viuere. Aut quia habet opera

vitæ in potentia,& ſic dormiens dicitur viuere: quia habet poteſtatem mouendi ſe,licet actu non moueatur. Aut quia iam exercet opera vitæ in actu,& tunc perfectè dicitur aliquid viuere: vnde ſomnus dicitur vitæ dimidium. Inter opera autem vitæ vlterius eſt opus intelligere. Et ideo operatio intellectus maximè eſt vita. Sicut autem idem eſt ſenſus in actu & ſenſibile in tactu: ita intelligēs & res intellecta in actu. Cùm ergo intelligētia ſit vita & intelligere ſit viuere: ſequitur quòd intelligere per eſſentiam æternā ſit vita æterna. Deus autē ſic eſt æternus. Intelligere ergo & viuere æternaliter eſt vita æterna. Et ideo dominus dicit ꝙ in viſione conſiſtit vita æterna, ſcilicet principaliter ſecundum totam ſuam ſubſtantiam. Amor autem eſt mouens ad hanc & quodammodo eſt eius complementum. Nam ex dilectione quæ eſt ex diuina fruitione quam facit charitas: eſt complementum & decor beatitudinis. Sed eius ſcientia in viſione conſiſtit æterna. 1. Ioan. 3. Videbimus eum ſicuti eſt. Eſt conſiderandum vlterius quòd cùm dicitur: *Hæc eſt vita æterna vt cognoſcant te ſolùm, &c.* per hoc non dicitur quòd ſolus pater ſit deus, & filius ſit creatura, vt dicebat Arrius: quia hæc dictio excluſiua ſolùm non determinat ly te: vt ſenſus quòd ſolus pater ſit deus, & filius ſit creatura: ſed determinat ly deum. Et eſt ſenſus: quòd illa eſt ſola diuinitas vera quæ eſt in patre, & ſic non excluditur filius à diuinitate, ſed magis includitur ſic quòd vna ſit diuinitas in vtroque. Sed excluditur vera diuinitas ab aliis diis qui à gentilibus colebantur: ſicut à Ioue, Saturno, & aliis. Subdit: *Ego clarificaui te ſuper terram, opus conſummaui quod dediſti mihi vt faciam, & nunc clarifica me tu pater apud temetipſum claritate quam habui antequam mundus fieret apud te.* Hic ponitur ratio quare ſua oratio debeat exaudiri: quia videlicet veritatem fidei docuit inter homines. Ideo ait: *Ego clarificaui te ſuper terram,* ſcilicet te in fide & in innocentia hominibus manifeſtando. Iſaiæ 24. In doctrinis clarifica te dominum. Item quia perfectè obediuit patri carnem aſſumendo vel mortem patiendo, ideo ait: Opus conſummaui, & non conſummabo: quia iam factum prædeſtinatione, & pro iam facto eſt habendum quod certiſsimè eſt futurum. Et dicit notanter quod dediſti & non miſiſti: quia non ſufficit deo & nobis quòd aliquid mandetur niſi iubeamur diuinitus: quia quicquid fecit ſecundum quòd homo, accepit à deo patre: & ſic nos nihil boni facere poſſumus niſi ex dono dei. Sapien. 8. Non poſſum eſſe

continens niſi deus dederit mihi. Et quia Chriſtus ſic clarificauit docendo & conſummauit moriendo: ideo poſtulauit præmiũ, dicens: *Et nunc clarifica*, i. clarũ fac me cõſedere ad dexterã tuam: claritate quam habui priuſquam mundus fieret apud te, i. in tua prædeſtinatione. Marc. vlti. Dominus quidẽ Ieſus poſtquam locutus eſt eis aſſumptus eſt in cœlum, & ſedet à dextris dei. Vel aliter: *Nunc clarifica*, i. illius gloriæ quam habeo æternaliter tecum ſecundum diuinitatem fac participem naturam mortalem, quam aſſumpſi propter humanam ſalutem. Conſequenter pro ſecundo principali tangitur pro diſcipulorũ collegio deprecatio, quod optatio probat conſeruandi cùm dicit: *Manifeſtaui nomen tuum hominibus quos dediſti mihi de mundo: tui erant & mihi eos dediſti.* Vbi volens ſaluator orare pro diſcipulis ponit rationes quare ſit pro eis orandum, dicens: *Manifeſtaui*, quaſi dicat ſecundum Auguſt. vt filius tuus clarificet te. Quæ quidem clarificatio iam in tẽpore impleta eſt, *quia manifeſtaui nomen tuum*, &c. Vel ſecundum Chryſoſtomum: dico quòd conſummaui opus quod dediſti mihi vt facerem. Quale autem opus ſit reſpondet cùm dicit: *Manifeſtaui nomen tuum*, &c. quod eſt proprium opus filij dei qui eſt verbum, cui eſt proprium manifeſtare. Matth. 11. Neque patrem quis nouit niſi filius, & cui voluerit filius reuelare. Et ſciendum quòd deus pater tripliciter cõſideratur. Primo inquantùm creator, & ſic notus erat gentibus. Roma. 1. Inuiſibilia dei ipſius à creatura mundi per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur. Secundo inquantum ei ſoli debetur cultus latriæ. Sic non erat notus gentibus qui etiam aliis diis cultum latriæ exhibebant. Tertio inquãtum eſt pater vnigeniti filij: ſic erat ignotus Iudæis & aliis, ſed innotuit per filium quando apoſtoli crediderunt eum eſſe filium dei. Secunda ratio ex parte Chriſti ſumitur: quia erat magiſter diſcipulorum, & ipſi eius diſcipuli. Bonus autem magiſter debet zelare pro ſuis diſcipulis & eos dirigere: & quãtùm ad hoc dicit: Hominibus quos dediſti mihi, ſcilicet homini ad obediendum: quia apoſtoli fuerunt ſpiritualiter coniuncti ipſi Chriſto. Ioan. 6. Nemo poteſt venire ad me niſi pater qui miſit me traxerit eum. Et hoc eſt ex dono & gratia dei quod quis venit ad Chriſtum. Epheſ. 2. Gratia dei ſaluati eſtis per fidem, & hoc non ex vobis: dei enim donum eſt, non ex operibus, vt ne quis glorietur. Dediſti, inquit, de mundo, id eſt amãdo electos. Ioannis 15. Quia de mundo non eſtis, ſed elegi vos de mundo.

ſcilicet

ſcilicet ad obediendum deo. Boni autem datoris eſt quia tui erant ſecundum diuinitatem: vt prædeſtinati ab æterno per gratiam ad futuram gloriam peruenirent. Ephe. 1. Elegit nos ante mundi conſtitutionem, &c. *Et mihi eos dediſti*, quaſi diceret: Quod antea de eis mecum præordinaſti, hoc opere faciendi impleſti vt mihi adhærerēt. *Et ſermonem meum ſeruauerunt*, quia omnia quæ dediſti mihi abs te ſunt: quia verba quę dediſti mihi dedi eis. Vbi ponitur tertia ratio quæ eſt deuotio diſcipulorum ad patrem, quia ſermonem meum ſeruauerunt in corde per fidem, in opere per impletionem. Prouerb. 7. Serua mandata mea vt viuas, Ioan. 15. Si ſeruaueritis mandata mea, manebitis in dilectione mea. Sicut & ego patris mei præcepta ſeruaui. Sed hoc quod hic ſeruauerunt, videlicet ſermonem tuum, redundat ad gloriam tuam pater. Nam hic ſermo meus & quòd omnia quæcunque habeo à te habeo, & ipſi *nunc cognouerunt, quia omnia quæ dediſti mihi*, ſcilicet homini filio, *abs te ſunt*. Ioā. 1. Vidimus gloriam eius quaſi vnigeniti à patre plenum gratia & veritate. Vidimus eum quaſi omnia à patre habētem. Et per hoc cognouerunt quia acceperūt, & clarificatur in mente ipſorum. Ratio autem huius clarificationis quòd ſcilicet obedientia diſcipulorum redundat ad gloriam patris, ponitur cùm addebatur: *Verba quæ dediſti mihi*, id eſt plenam cognitionem veritatis quam habuit anima mea ab inſtanti conceptionis. Ioānis 1. Plenum gratia & veritate, id eſt cognitione. Dedi eis interius & exterius docendo Ioannis 6. Omnia quæcunque audiui à patre meo loquor in mundo. *Et ipſi acceperunt & cognouerunt verè quia à te exiui. Et crediderunt quia tu me miſiſti.* Acceperunt inquam doctrinam meam non exiſtentes rebelles mihi. Iſaiæ 50. Dominus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorſum non abij. Et accipientes cognouerunt quia à te exiui, hoc enim cognouerunt per doctrinā Chriſti & per eius miracula. Cognouerūt autē non cognitione patriæ, de qua 1. Corint. 14. Tūc autē facie ad faciē. Sed cognitione viæ & imperfectè de qua ibidē: Videmus nunc per ſpeculū in ænigmate. Ideo addit: *Et crediderunt*, ſcilicet firmè & ſtabiliter. Quia tu me miſiſti. Gal. 4. Miſit deus filium ſuum factū ex muliere, factū ſub lege, &c. Et ſecūdum Augu. idem eſt, A te exiui, & tu me miſiſti. Sed ſecūdum Hylarium aliud eſt, quia ſecūdū eum exire pertinet ad æternam generationē: mittere verò ad incarnationem. Sed dicendum ſi loquimur ſecundum diuinitatē, ſic

aliud eſt exire & aliud mitti. Si verò ſecundum humanitatẽ, ſic idẽ eſt ſecundũ Aug. *Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo, ſed pro his quos dediſti mihi quia tui ſunt, & omnia mea tua ſunt, & tua mea ſunt. Et clarificatus ſum in eis.* Vbi ponitur quarta ratio ex parte cuſtodiæ Chriſti cui erãt apoſtoli ſpecialiter cõmiſsi, ideo ait: *Ego pro eis rogo non pro mundo, id eſt pro mundi* dilectoribus. *Sed pro his quos dediſti mihi*, vt diſcipulos & obedientes ſpecialiter, quãuis omnia ſunt in mea poteſtate. Pſalm. 2. Poſtula à me & dabo tibi gentes, &c. Sed diceres, quare non pro omnibus rogat cùm dicitur. 1. Ioan. 2. Aduocatum habemus apud patrẽ Ieſum Chriſtum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris. Et non pro noſtris tãtùm, ſed etiam pro totius mundi. Et. 1. Timo. 2. Qui vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Dicendũ quòd quãtum eſt de ſe iſta oratio efficax eſt vt valeat toti mundo, ſed tamen nõ in omnibus ſortitur effectum niſi in ſanctis & electis, & hoc ꝑpter impedimẽtũ mũdanorũ. Tui ſunt per ęternã prædeſtinationẽ: ſed non erant ita ſui vt filius eos nõ haberet: nec ita dantur filio vt auferantur patri. Ideo ait. *Et omnia mea tua ſunt*, quia propter inſeparabilitatem vnionis humanitatis & deitatis in Chriſto fit idearum cõmunicatio, attribuẽdo ea quæ ſunt hominis ipſi deo, & econuerſo. Sicut enim demõſtrato Chriſto hæc eſt propoſitio vera: Ille homo creauit ſtellas, ita hæc eſt vera: Deus mortuus eſt. Sed notandũ quòd pater primo quædã habet qua pertinent ad eſſentiam ſuã ſicut eſt ſapientia bonitatis, & huiuſmodi nihil aliud ſunt quàm ſua eſſentia, & hæc proteſtatur filius ſe habere, Ioã. 16. vbi loquẽs de proceſsione ſpiritusſancti dicit: De meo accipiet & annũtiabit vobis. Et hic: Quæcũq; habet pater mea ſunt. Et dicit, *omnia*, quæ licet vnũ ſint re, referuntur tamen multa ratione. Secundo habet quædam quæ pertinẽt ad poſſeſsionem ſanctitatis quæ ſunt conſecrata per fidem, ſicut omnes ſancti & electi de quibus ſupra dicit: *Tui erant & mihi eos dediſti.* Et etiam iſta proteſtatur ſe filius habere, cùm dicit de eis loquens: *Et tua mea ſunt.* Tertio habet quædam pater per modum poſſeſsionis: ſicut omnes res creatas. Pſal. 23. Domini eſt terra & plenitudo eius, orbis terrarũ & vniuerſi qui habitãt in eo. Et hæc omnia ſunt filij. Vnde in parabola de filio prodigo. Luc. 15. dicit pater filio ſeniori: Omnia mea tua ſunt. Dicit etiã notãter: *clarificatus ſum in eis*, quia apoſtoli eius gloriã partim cognoſcebant, & in propinquo plus

cognituri

cogn iturі erant. 2. Petri 1. Non indoctas fabulas ſecuti notã fecimus vobis domini noſtri Ieſu Chriſti virtutem & præſentiã: ſed ſpeculatores facti illius magnitudinis. *Et iam non ſum in mũdo, & hi in mundo ſunt: & ego ad te venio.* Vbi ponitur quinta ratio quę ſumitur ex neceſsitate imminente apoſtolis quia Chriſtus receſſurus erat ab eis, cuius præſentia corporali erant confortati, & ideo tunc indigebant deo patri ſpecialiter cõmẽdari, & ideo dicit: Iam nõ ſum in mũdo, id eſt in propinquo receſſurus ſum ab eis, vel nõ ſum in mundo adhærendo per affectũ. Sed in mũdo ſunt, ſ. remanentes in tribulationibus mũdanis. Et ego ad te venio ſecundũ quòd homo ad dexterã tuã. Et ideo iuſtum eſt, vt pro eis orem à quibus corporaliter receſſurus ſum. *Pater ſancte ſerua eos in nomine tuo quos dediſti mihi, vt ſint vnum ſicut & nos vnũ ſumus.* Præmiſsis rationibus quibus debet pro eis rogare, iam conſequenter petit pro eis. Primo cõſeruationẽ à malo, dicens: Pater ſancte ſerua eos in nomine tuo, id eſt in fide ac cõfeſsione, veritate ac virtute nominis tui ab omni malo. Pſalm. 126, Niſi dominus cuſtodierit ciuitatẽ, &c. Quia bonum noſtrũ non eſt ſolùm in hoc quòd habemus eſſe à deo, ſed oportet vt cõſeruemur ab ipſo: quia vt dicit Gregor. Omnia in nihilum redigerent, niſi ea manus omnipotentis contineret. Hebr. 1, Portans omnia verbo virtutis ſuæ, *& conſerua eos ſic vt ſint vnum ſicut & nos*, quia quælibet res conſeruatur in eſſe quamdiu eſt vna: ſed deſinit eſſe per diuiſionem. Matth. 12. Omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur. Vel cõſerua eos ad hoc vt ſint vnum. Nam in vnitate ſpiritus conſiſtit noſtra tota perfectio. Ephe. 4. Solliciti eſtote ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis, Pſal. 132, Ecce quàm bonũ & quàm iucundũ habitare fratres in vnum. Addit autem: *Sicut & nos vnum ſumus.* Sed contra. Ipſi vnũ ſunt per eſſentiã, ergo & nos, quod eſt falſum, igitur, &c. Dicendum quòd duplex eſt vnitas in diuinis perſonis, ſ. vnitas naturæ. Ioan, 10. Ego & pater vnum ſumus, Et vnitas amoris in patre & filio quę eſt vnitas ſpiritus, & vtraque eſt in nobis non æqualis per æquiparentiã, ſed per ſimilitudinẽ & imitationẽ longinquam. Pater enim & filius ſunt eiuſdem naturæ numero. Nos autem ſumus vnũ in natura ſecundũ ſpeciem, Item ipſi ſunt vnum per amorẽ non participatum ex dono alicuius: ſed ex eis procedentem. Nã pater & filius diligunt ſe ſpiritu ſancto, nos autem per amorẽ participatum ex aliquo ſuperiori. Subdit: *Cùm eſſem cum eis ſeruabã eos in nomine tuo, quos dediſti mihi cuſtodiui: & nullus ex eis periit*

niſi filius perditionis vt ſcriptura impleretur. Nunc autem ad te venio, vbi ponitur neceſsitas cõſeruationis diuinę:quia cùm eſſet cum eis præſentia corporali,de qua Baruch. 4. Poſt hæc in terris viſus eſt:& cum hominibus conuerſatus eſt,*ſeruabam eis*,id eſt cuſtodiebam à malo & peccato non virtute humana, ſed diuina, ideo dico in nomine tuo. Bene ergo cùm negaſſet ſe dominus dæmonium habere nõ negauit ſe cuſtodẽ ſiue Samaritanũ eſſe vt dicit Ioan.8.quia ipſe cuſtos eſt. Eſa. 21. Cuſtos qui de nocte,&c.Debitũ autẽ conſeruationis eſt,quia dedit ſibi ipſos.Vnde ait: *Quos dediſti mihi*.Quiuis enim tenetur cuſtodire ſibi deputatos.3.Reg.20.Cuſtodi virum iſtũ:qui ſi lapſus fuerit,erit anima tua pro anima eius. Et Abac. 2. Super cuſtodiam meã ſtabo,& figam gradum ſuper munitionẽ. Sic ſtare debet prælatus ſuper ſibi commiſſo grege.Luc.2. Paſtores erant in regione eadem vigilantes,& cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum.Cuſtodia autem Chriſti tam efficax fuit quòd nemo ex eis periit niſi filius perditionis,ſ.Iudas qui ad perpetuam perditionem erat prædeſtinatus & à patre præordinatus. Sic enim aliqui deputati ad mortẽ dicuntur filij mortis.1.Reg.26. Viuit dominus:filij mortis eſtis vos.Et Matth.23. Væ vobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ qui circuitis mare & aridã vt faciatis vnũ proſelitum:& cùm fuerit factus,facitis eum filiũ mortis duplo quàm vos.Vt ſcriptura (quam, ſ. prædixit Dauid in Pſalm.10. Deus laudem meã ne tacueris, ſ.quòd eſſet proditurus me:)impleatur.Et tenetur ly,vt conſecutiue & non cauſatiuè. Sed iterũ ait: *Nunc ad te venio per mortem meam*.Ioan. 16.Iterum relinquo mundum & vado ad patrem.Et hæc loquor in mũdo,vt habeãt gaudium meum impletũ in ſemetipſis. Vbi ſciendũ cùm ſupra dixit:Nunc ad te venio,poſſet aliquis ſuſpicari quòd non poſſet eos ſeruare ab eis recedẽs: vel quòd pater eos ante non ſeruaſſet.Vnde dicitur:Ego ſeruabã eos in nomine tuo. Ideo rationẽ dictorum aſsignat hic,dicẽs: *Hæc loquor in mundo*,quaſi dicat locutus ſum ſicut homo orans:ſed hæc loquor propter conſolationem diſcipulorum exiſtimantium me eſſe hominem purum: vt ſaltem conſolentur in hoc quòd eos tibi patri quem maiorẽ credunt recommendo gaudentes ſe eſſe in protectione patris ſecundum Chryſoſto.Vel aliter ſecundum Augu.vt referantur hæc verba ad hoc quod ſupra dixit,vt ſint vnum ſicut & nos. Et ſic ponitur vt fructus vnitatis,quaſi dicat; *Hæc loquor in mundo*, ſcilicet vt ſint vnum: *vt habeant gaudium meũ impletũ in ſemetipſis.*

Quod

Quod quidem cõſequitur ad vnitatem ſpiritus per quam peruenerunt ad gaudium vitæ æterne, quod eſt plenum. Illud autẽ gaudium ad vnitatem ſequitur: quia vnitas & pax faciunt perfectè gaudere. Prouer. 12. Qui ineunt pacis cõſilia ſequitur eos gaudium. Et ſubdit: *Ego dedi eis ſermonem tuũ; & mundus eis odio habuit; quia non ſunt de mundo, ſicut & ego non ſum de mundo.* Vbi ponit aliam rationem quare apoſtoli indigebant à deo ſpecialiter conſeruari: quia erãt Iudæis odioſi propter doctrinã Chriſti. Et hoc allegat ſaluator dicens: *Ego dedi eis ſermonem tuum cuſtodiendum & prædicandum.* Quod quidem eſt donum maximũ & beneficium. Prouerb. 4. Donũ bonum tribuam vobis: legem meã ne derelinquaris. Sed ex hoc mũdus eos odio habuit. Luc. 6. Beati eritis cùm vos oderint homines, &c. 1. Ioan. 3. Nolite mirari ſi odit vos mundus. Cauſam huius addit: quia non ſunt de mũdo: quia ſpiritus facit hominẽ de mundo recedere, non, ſ. adhærendo ei per affectũ, licet ſit in eo corporaliter. Sermo enim dei hominem deo coniungit: cui nullus coniungi poteſt niſi à mundo recedat. Qui enim diligit mũdum nõ eſt perfecta charitas dei in eo: quia ſicut omne ſimile diligit ſibi ſimile: ita odit diſsimile. Sapient. 2. Grauis eſt nobis ad videndũ, quoniam diſſimilis eſt aliis vita illius: & immutatæ ſunt viæ eius. Exemplũ addidit cùm dicebat: Sicut & ego non ſum de mundo: hoc verũ eſt quantum ad affectum & originem, quia iſti habuerunt originẽ de mũdo. Chriſtus autẽ non, quia de ſpiritu ſancto conceptus eſt. Mat. 1. *Non rogo vt tollas eos de mundo*, per corporalẽ præſentiam propter vtilitatem fideliũ qui per eos credituri erunt. Mar. vlti. Euntes in mundũ vniuerſum prædicate euangelium omni creaturæ. *Peto autẽ vt conſeruentur a malo*, ſ. mundi. Graue enim eſt, vt homo inter malos immunis à peccato exiſtat, cùm totus mũdus in maligno poſitus ſit. Eſa. 43. Cùm tranſieris per aquas tecũ ero: flumina non operient te. Cùm ambulaueris in igne flamma nõ ardebit in te. Ratio autẽ hui⁹ petionis additur, de mundo non ſunt. Sed diceres, cùm hoc ſupra dictũ eſt quare hic repetit, videtur quòd ſit inutilis repetitio. Dicendum quod ſtatim ſupra eadem verba dixit, ad oſtendendum cauſam quare habeantur odio in mundo: hic verò dicuntur ad aſsignandũ rationem quare debeãt ſeruari à malo à deo. Ex quo datur intelligi quòd idem eſt propter quod odiũtur à mundo & diligũtur à deo, ſcilicet contemptus mũdi. Iacob. 2. Nónne elegit deus pauperes in hoc mundo, diuites in fide & hæredes regni, &c.

Sermonem meum ſeruauerunt. Ioannis 17.

IN iſtis verbis commendat ipſa veritas, ſcilicet filius dei diſcipulos ſuos de hoc quòd ſermonem ſuũ ſeruauerint. Horum autem diſcipulorum imitatores eſſe debemus: vt domini ſermonẽ & ea quæ nobis expediunt diligẽter ſeruemus. Et ad præſens inter alia quatuor ſunt ſeruãda. Seruare nãq; debem⁹ animã à peccati ſorde: deum cùm ad nos venerit: mandatum dominicum & pacem. Primò nanque ſeruanda eſt anima à peccati ſorde. Nota ſi aliquis vinum habet in dolio diligenter cuſtodit ipſum ne corrumpatur. Multò fortius & diligentius cuſtodienda eſt anima ne per peccatum inficiatur. Prouer. 4. Omni cuſtodia cuſtodi cor tuum: quia ab ipſo procedit vita tua. Deuter. 4. Cuſtodi temetipſum & animam tuam ſollicitè. Sic mundam ſeruauerat animã ſuã illa quæ dicebat Thob. 3. Tu ſcis domine quia mundam ſeruaui animam meã ab omni concupiſcentia. Quod autem quilibet homo animam ſuam cuſtodire debeat beatus Bernard. oſtendit dicẽs: Si tempore paſsionis Chriſti in vaſe vitreo haberem de ſanguine Chriſti parum: diligẽter cuſtodirem ne vas frangeretur & ne ſanguinẽ amitterẽ. Fortius debet quilibet animam ſuam propriã cuſtodire pretioſo ſanguine Chriſti redemptam in fragili corpore poſitam. Secundo debemus diligenter ſeruare deũ in corde: ſicut homo hoſpitem magnum quem hoſpitio ſuo ſuſcepit diligẽter ſeruat & honorificè cuſtodit: quia magnus hoſpes non recipitur niſi in magno cõmodo: ſic quilibet Chriſtũ in paſcha ſuſcipiens diligenter ſeruare debet. Prouer. 27. Qui ſeruat ficum comedet fructũ eius: & qui cuſtos eſt domini ſui glorificabitur. Propter quod dicit Bernar. Nobilem hoſpitem habes ò caro, nobilis eſt valde, tota enim ſalus tua in eius ſalute eſt. Da igitur honorem hoſpiti tuo tanto, quia ſi quid honoris eſt in te, hoſpitis beneficio tibi eueniſſe cognoſcas, diſceſſus enim eius probat quid præſentia eius cõferat. Tertio diligenter ſeruare debemus mandatũ dominicum. Nam dicitur Ioan. 14. Qui habet mãdata mea & ſeruat ea, ille eſt qui diligit me. Et Matt. 19. Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata dei, & 1. Ioan. 3. Qui ſeruat mãdata eius in illo manet & ipſe in eo. Deinde Eccl. 25. Si volueris mãdata ſeruare cõſeruabũt te. Hierony. Aeternam vitam non niſi per diuinorũ præceptorum cuſtodiam promereri poſſumus; quia qui vitam non habuerit regni cœleſtis non poteſt eſſe ſuſceptor vitæ in

quo

quo nõ mortui,ſed viui requieſcũt. Itẽ nõ poteſt à domino me, reri qđ petit,qui nõ vult audire qđ iuſsit. Quarto debemus ſeruare pacẽ,de qua apoſtolus ad Eph.4. Solliciti ſitis ſeruare vnitatẽ ſpiritus in vinculo pacis. Glo.ſolliciti,i.ſtudioſi,cauti & attenti ſeruate. Hæc pax eſt,ſi bona noſtra inuicem diligamus: ſi peccata quæ ſine damno tritici,aut cum ſpe ſalutis corrigendorum eradicari non poſſunt vſque ad meſſem vltimam toleramus. Diligenter autem mandata huius pacis ſeruãda ſunt. Sed qualiter ſeruari debeant. Iſido.oſtendit,dicens: Pax cum bonis ſemper eſt habenda:& bellum cũ vitiis. Mala ſi quidem impiorum odienda ſunt. Item nota alia quatuor quæ diligenter ſeruare debemus,videlicet patientiã in aduerſis ne frangamur:timorẽ domini in proſperis ne extollamur,verbũ dei vt inflãmemur & illuminemur:fidẽ catholicã vt coronemur. Primo ergo ſeruãda eſt patiẽtia in aduerſis ne frãgamur. Apoc.3. Quoniam ſeruaſti verbũ patientiæ meæ,& ego ſeruabo te ab hora tẽtationis. Ideo dicit Augu. Qui fuerit patiẽtior ad iniuriã tolerandã, præſtãtior cõſtituetur in regno dei: ſed qui perdit patiẽtiã perdet coronã. Secũdo ſeruare debemus domini timorẽ ne in proſperis eleuemur. Eccleſi.2. Serua timorẽ illius & in illo veteraſce. Sed quid timor domini in anima operetur. Bern. declarat, dicẽs: Timore anima cõcutitur,cõſciẽtia diſcutitur,ſollicitudo incutitur,amor dei cuſtoditur. Qui habet hãc gratiã, omnẽ odit iniquitatẽ. Sine hac gratia gratiarũ primo nullũ bonũ pullulat,vel manere poteſt virtutũ ædificium: ſed ilicò vertitur in præcipitiũ ſi huius amiſeris præſidiũ. Tertio ſeruare debemus verbũ diuinũ vt inflãmemur & illuminemur. Vtrũq; enim verbum diuinũ parat, & idcirco ſeruãdũ, propter primũ dicitur. Pſal.118. Lucerna pedib⁹ meis verbũ tuũ:& lumẽ ſemitis meis. De ſecũdo ibidẽ: Eloquiũ domini inflãmauit me. Et de his duobus Hiere. 20. Factus eſt ſermo tuus in corde meo quaſi ignis exęſtuãs clauſúſque in oſsibus meis. Quòd autẽ verbũ domini hominẽ beatũ faciat,teſtatur dominus Ioã.8.dicẽs. Si qui ſermonẽ meũ ſeruauerit, mortẽ nõ guſtabit in æternũ. Sed quis verbũ dei nõ libẽter audiũt,nec de ipſo curãt, in die iudicij horribilẽ vocẽ audiẽt. Quia dicit Bernar. Si durum vobis videtur audire, Agite pœnitẽtiã:erratis,quia audituri eſtis ſermonem duriſsimũ: Ite maledicti in ignem æternũ. Quàm bonũ autem ſit audire verbum dei dicitur Apoc. 3. Ecce dedi coram te oſtium apertum quod nemo poteſt claudere: quia modicam habes

virtutẽ & ſeruaſti verbũ meũ,& nõ negaſti nomẽ meũ.1. Ioã.2. Qui ſeruat verbum eius verè charitas dei perfecta eſt in illo. Bernar. Serua ſermonẽ dei quoniam dulcia ſunt faucibus tuis eloquia dei. Et cor viuificãt. Pſalm.118. Eloquiũ tuũ viuificauit me. Quarto ſeruare debemus fidẽ catholicã vt coronemur.2. Timo.4.dicit apoſtolus. Fidẽ ſeruaui de reliquo,i.de futuro repoſita eſt mihi corona iuſtitię. Quãtę autẽ poteſtatis & virtutis ſit fides oſtẽdit Bern.ſuper Cãt.dicẽs:Fides inacceſsibilia attingit,deprehẽdit ignota,cõprehẽdit immẽſa, apprehẽdit nouiſsima. Ipſãq; deũ in æternitate in ſuo latiſsimo ſinu cõcludit, &c.

DE EODEM, ENARRATIO LXXVII.

Pro eis rogo non pro mundo. *Ioannis* 17.

BOnus & mitis rex ſolet habere aduocatos & milites mites: ſed non rebelles. Spiritualiter, & ſic rex gloriæ exaudit obedientes & fideles. Ergo clamat eccleſia in introitu: Miſerere mihi domine quoniam tribulor:libera me & eripe me de manibus inimicorũ meorũ:& à perſequẽtibus me domine non cõfundar:quoniã inuocaui te. Sed nõ rebelles, vt patet in epiſtola Hiere.18. Dixerunt impij Iudæi ad inuicem:Venite cogitemus contra iuſtum,percutiamus eum lingua, & nõ attendamus ad vniuerſos ſermones eius. Attende domine ad me & exaudi voces aduerſariorũ meorum, nunquid reddetur pro bono malũ: quia foderunt foueam animæ meæ. Recordare quòd ſteterim in conſpectu tuo vt loquerer pro eis bonum, & auerterem indignationem tuã ab eis,propterea da filios eorũ in famen,& deduc eos in manus gladij. Fiant vxores eorũ abſq; liberis:& viduæ & viri earum interficiantur morte. Iuuenes eorum confodiantur gladio in prælio. Audiatur clamor de domibus eorũ, id eſt peccatũ. Adduces eos ſuper latrones repentè,&c. Ne propicieris iniquitati eorum, & peccatum eorum à facie tua non deleatur. Et ſic Chriſtus rogauit pro obedientibus & non pro malis,dicens: *Pro eis rogo non pro mundo.* In ſumma euãgelij duo innuuntur. Primo petit pro ſe,ibi: *Pater clarifica filium tuum,* ſecundo petit pro fideli collegio,ibi: *Pater pro eis rogo, &c.* De primo dicit, In illo tempore, ſcilicet poſt dominicam cœnam, ſcilicet feria quinta cum Iudas abiiſſet ad principes ſacerdotum. Tunc ait Ieſus:Surgite eamus hinc,&c. Et docuit eos multa inter cætera. Et ait ſtando hæc quæ ſequũtur: *Sul leuatis oculis in cœlum,* ſcilicet cum Chriſtus orare voluit. Nota differentiam inter orationem Chriſti & noſtram orationem. Oratio noſtra

eſt ad neceſsitatem.1.Corinth.4.Quid habes quod non accepiſti. Et 2.ad Corinth.3.Sufficientia noſtra ex deo eſt.Sed oratio Chriſti eſt ad noſtram inſtructionem.Gregorius:Omnis Chriſti actio eſt noſtra inſtructio. O ſi voluerimus exaudiri debemus leuare quatuor.Primo oculos,ad cœleſtia contemplando, Pſalm.122.Ad te leuaui oculos meos qui habitas in cœlis.Commune eſt prouerbium:Vbi amor,ibi oculus.Et nihil amare debemus niſi cœleſtia, ergo ibi eleuemus oculos contemplationis.Philipp.3.Noſtra conuerſatio in cœlis eſt.Item Matthæi 6. Vbi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum. Et ſic in cœlo. 1. Corinth.2. Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit,quæ præparauit deus his qui diligunt illum. Vnde Auguſti.Quod deus præparauit diligentibus ſe:fide non capitur,ſpe non attingitur, charitate non comprehenditur, deſideria & vota tranſgreditur:acquiri poteſt,æſtimari non poteſt. Secundo ſi volumus exaudiri, debemus leuare vocem, ſcilicet in oratione.Lucæ 17.Decem viri leproſi leuauerunt vocem ſuã, dicentes:Ieſu præceptor miſerere noſtri. Et ſic nos peccatores. Et ſic Suſanna. Daniel 13. flens ſuſpexit in cœlum. Erat enim cor eius fiduciam habens in domino.Et ſic Pſalm. 3. Voce mea ad dominum clamaui:& exaudiuit me de monte ſancto ſuo. Tertio leuare debemus manus ad cœlum,id eſt opera cœleſtia agendo.Pſalm.62. In nomine tuo leuabo manus meas. Ille leuat manus in nomine domini qui agit opera deifica. Et talis exauditur.Exod.17.Cúmque leuaret Moyſes manus vincebat Iſraël.Si autem paululum remiſiſſet,vincebat Amalech. Et ſic quilibet fidelis debet leuare manus ad deum.Et ſic Pſal.118.Leuaui manus meas ad mandata tua quæ dilexi:& exercebor in iuſtificationibus tuis. Quarto debemus leuare caput ſpei. Lucæ 21.Leuate capita veſtra,id eſt ſpem exauditionis.Pſalm.36. Spera in domino & fac bonitatem:& dabit petitiones cordis tui. Et propheta: Quis ſperauit in domino & derelictus eſt, quaſi dicat nullus.Thren.3. Bonus eſt dominus ſperantibus in eum.Iacobi 1. Si quis indiget poſtulat à deo in fide nihil hæſitans. Sequitur, & ait: Pater venit hora, non dicit tempus nec dies:quia ſtatim capiendus erat:non hora fatalis, ſed ſuæ ordinationis & beneplaciti.Clarifica filium tuum, quaſi dicat: Venit hora paſsionis & ſeminandæ humilitatis:ergo non differas fructum claritatis,clarifica filium tuũ.Sed diceres, tamẽ filius eſt ſapientia,& dicitur ſapiẽtia patris,& cùm maximam clari-

tatem habeat quomodo dicitur claritas clarificari: præſertim cùm dicitur ſplendor gloriæ Hebr.1.Reſpõdetur. Chriſtus petebat tripliciter clarificari à patre. Primo in paſsione per mirabilia quæ tunc oſtenſa ſunt. Vnde Cẽturio viſis tot & tãtis miraculis ait: Verè filius dei erat iſte. Secũdo in reſurrectione. Nã in Chriſto fuerũt tres ſubſtãtiæ quæ ante reſurrectionẽ videbãtur eſſe obſcuræ, videlicet caro, anima, & diuinitas. Caro videbatur obſcura propter mortalitatẽ, anima propter paſsibilitatẽ, diuinitas videbatur obſcura, quia paucis erat manifeſta. Sed in reſurrectione clarificata eſt caro: quia induit impaſsibilitatẽ & fœlicitatẽ, & tunc diuinitas manifeſtata eſt: quia accepit manifeſtationem. Tũc enim deus manifeſtatus eſt: ex eo ꝙ per diuinitatis ſuæ patiẽtiã reſurrexit. Tertio in notitia omniũ populorũ. Sap.8. Habebo claritatẽ ad turbas, & honorẽ apud ſeniores. *Clarifica filiũ*, id eſt manifeſta toti mũdo me eſſe filiũ tuum propriũ, vt filius tuus clarificet te ſ. in notitia hominũ. Aug. Reſuſcita me vt innoteſcas toti mundo per me. Filius enim toti mũdo clarificauit patrem. Nã prius tãtũ notus erat in Iudæa deus: nunc autẽ omnibus gẽtibus à filio notificatus eſt. Ioã.1. Deũ nemo vidit vnquã niſi vnigenitus filius eius qui enarrauit nobis. Primo autẽ manifeſtauit ſuã miſericordiã. Luc.6. Eſtote miſericordes ſicut & pater veſter miſericors eſt. Secũdo eius liberalitatẽ. Luc.12. Nolite timere puſillus grex: quia complacuit patri veſtro vobis dare regnũ. Idcirco nullus infidelis poteſt ſe excuſare quòd in deum nõ credat: quia toti mũdo manifeſtata eſt notitia ſua. Itẽ nullus peccator poteſt deſperare de deo: quia toti mundo manifeſtata eſt miſericordia ſua. Itẽ omnes iuſti debẽt confidere in deo: quia nota eſt eius liberalitas & doctrina. Quilibet autẽ fidelis deberet hãc ſupplicationẽ porrigere deo omnipotenti prius ſubleuatis oculis voce & manibus: vt patuit. Deinde debemus clamare, Pater. Et bene dicitur pater ratione creationis: quia creauit nos. Deut.32. Nũquid non ipſe eſt pater tuus qui poſſedit te & fecit & creauit te. glo. Fecit corpus creauit animã, poſsidet totum, ergo meritò diligẽdus. Bern. Si diligis patrem carnalem à quo habes partem corporis: quantò plus diligere teneris eum à quo habes corpus & animam? Sed heu vt dicitur Deut.32, Oblitus es domini creatoris tui. Secundo dicitur pater ratione miſerationis, Pſal.102. Quomodo miſeretur pater filiorũ, miſertus eſt dominus timẽtibus ſe: quoniã ipſe cognouit figmẽtum noſtrum. Figmentum, ſ. fragilitate &

pronitate ad peccandũ.Figuratur Luc.15.in filio prodigo, quomodo pater benignè eũ recepit.Bern. O quãta eſt miſericordia dei:quia nõ minus diligit peccatorẽ cõuerſum,quàm qui nunquã peccati maculã cõtraxit.Tertio ratione procurationis. Nã procurat filiis neceſſaria.Matt. 6. Nolite ſolliciti eſſe dicentes, quid mãducabimus aut quid bibemus,&c. ſcit enim pater veſter quia omnibus his indigetis.Nã idem deus qui quadraginta annos Iudæos pane cœli in deſerto pauit:& veſtimẽta & calciamẽta eorum vetuſtate nõ ſunt cõſumpta.Deut.29. Nec erat in tribubus eorum infirmus: etiã hodie nobis prouidet de neceſſariis. Illis enim dedit panẽ cœli, nobis corpus ſuum: illis aquã de petra,nobis ſanguinẽ de latere: iſtis terrã promiſsionis,nobis regnũ cœlorũ.1.Pet.5.Omnẽ veſtrã ſollicitudinẽ proiicientes in eũ,quoniã ipſi cura eſt de vobis.Quarto ratione hæreditariæ promiſsionis.Pſal.36. Iuſti hæreditabũt terrã, & inhabitabunt in ſeculum ſeculi ſuper eã.Hoc petimus cùm dicimus:Adueniat regnũ tuũ,&c. *O pater clarifica filiũ tuũ*, ſcilicet in præſenti in gratia,& in futuro in gloria.Primo in præſenti clarifica.Et hoc nos petere debemus,ſ.vt clarificet nos in tribus,ſ. corde,ore & opere.O quã neceſſaria eſt clarificatio in corde,qđ obſcuratũ eſt p malas cogitationes.Ezech.14.Viri iſti poſuerũt immunditias in cordibus ſuis.Micheæ 2. Væ vobis qui cogitatis inutilè,& operamini malũ in cubilibus veſtris. Nam tales ſimiles ſunt ſepulchris dealbatis quæ intus ſunt plena oſsibus mortuorum & omni ſpurcitia.Matth.23. Ergo opus eſt clarificatione in corde.Nam quis poneret cibum delicatũ in vas fœtidum & maculatũ, quaſi dicat nullus.Et ſic nos ſi capere volumus cibum vitæ debemus clamare illud Luc.1. Illuminare his qui in tenebris ſedent, ſcilicet cordis. Pſalm. Illumina oculos meos,ſcilicet in timore eius, ne vnquam obdormiam in morte,&c.Secundo in ore opus eſt clarificatione. Eſaiæ 6. Væ mihi quia tacui:quia vir pollutus labiis ego ſum,&c. Ergo pete clarificationem.Pſal.50. Domine labia mea aperies: & os meum annuntiabit laudem tuam. Tertio in opere.Et circunloquitur opus in manibus,ſicut habetur Gene.37.Non occidamus eum, melius eſt,vt venundetur Iſmaëlitis, & manus noſtræ non polluantur,ſcilicet ad modum luti. Pſalm. 80. Manus eius in cophino,ſeruierunt,id eſt in ſeruili opere, peccata enim ſeruilia opera ſunt. Et cophinus eſt vas in quo lutum platearum poſuerunt filij Iſraël. Ergo neceſſaria eſt clarificatio. Pſalm. 17.

Illumina domine tenebras meas,ſ.in operatione. Vt filius tuus clarificet te,ſcilicet in corde per dilectionem,cum pſal.17.Diligam te domine,dicendo: Cõfitebor tibi in toto corde meo,&c. pſal.9.In ore per benedictionem.pſal.62. Benedicam te in vita mea. Item pſal.70. Repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam,&c.Et in opere clarificemus deum per bona opera. Secundo pater clarifica filium tuum, ſcilicet in futuro per gloriam.Hæc eſt vera clarificatio.1.Corinth.13.Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate:tunc autem facie ad faciem.De qua viſione dicit Fulgentius:In ſpeculo tria videmus,noſipſos,ſpeculum, & quicquid circunſtat. Et ſic in ſpeculo diuinæ claritatis tria videmus,noſipſos & deum inquantum poſsibile eſt nobis, & cætera omnia in vera & certa ſciẽtia cognoſcemus.Hanc clarificationem pete,dicens: *Pater clarifica filium tuum,vt filius tuus clarificet te*,ſcilicet in futura patria. De qua clarificatione dicit Aug.in lib.22.de ciuitate dei: Ipſe deus eſt finis deſideriorũ noſtrorum qui ſine fine videbitur,ſine faſtidio amabitur,ſine fatigatione laudabitur.Nam ab aliquibus ſicut damnatis Chriſtus abſcondit faciem ſuam.Deut.32. Abſcondam faciem meam ab eis,& conſiderabo nouiſsima eorũ.Aliquibus oſtendit ſplendorem faciei ſuæ:ſicut ſanctis viris in præſenti vita.Vnde propheta non eſt auſus petere viſionem faciei,ſed ſplendorem,dicens: Illuſtra faciem tuam ſuper ſeruum tuum. Pſal.30. Beatis verò aperte oſtendit.1.Ioan.3.Videbimus eum ſicuti eſt.Item ſine faſtidio amabitur. Sed amor carnalis quandoq; habet faſtidium. Ezech.16.cap.Facta eſt quaſi meretrix faſtidioſa augens pretiũ. Aliquando vertitur in odium:vt patet 2.Reg.13.Poſtquàm Ammon oppreſsit Thamar ſororem eius & cubauit cũ ea, exoſam eam habuit odio magno nimis: ita quòd maius eſſet odiũ quo oderat eam,amore quo ante dilexerat.Aliquãdo amor ille vertitur in abſynthium. Prouerb.5. Nouiſsima illius amara quaſi abſynthium. Deus autem amatur cum ſuauitate & dilectione. Eccl.24.Qui edunt me adhuc eſurient:& qui bibunt me adhuc ſitient. Item ſine fatigatione laudabitur:nam laudantes eũ non fatigantur:ſed erit eis illa laus iucunda.Pſal.103. Iucundum ſit eloquium meum:ego vero delectabor in domino. Nam illud erit deo acceptum ſacrificium. Pſal.49. Nunquid manducabo carnes taurorum,&c. Immola deo ſacrificium laudis:& redde altiſsimo vota tua. Et ſancti dei non ceſſant die ac nocte deum laudare.Eſaiæ ſexto. Clamabant alter ad alterum & dicebant:

Sanctus,

Sanctus, ſanctus, ſanctus dominus deus exercituũ. plena eſt omnis terra gloria eius. Nam habent magnũ meritum ex illa laude. De quo Eccle. 14. Qui me elucidant habent vitam æternam.

DOMINICA PALMARVM.
ENARRATIO LXXVIII.
DE EVANGELIO.

Turba multa quæ conuenerat ad diem feſtum cùm audiſſent quia Chriſtus venit Hieruſalem, acceperunt ramos palmarum & proceſſerunt ei obuiam. Ioann. 12.

PEr palmam ſignificatur victoria: palma enim olim victores coronabantur. Per palmam quoq; ſignificatur perſeuerantia: palma enim diutiſsimè perſeuerat, vt tãdem fructũ habeat. Iob 29. Sicut palma multiplicabo dies. Rami autem opera vel exempla ſunt. Cùm palmarũ ergo ramis, id eſt cum victorioſis & perſeuerantibus operibus & exemplis honorandus eſt Ieſus. Per has enim palmas fides noſtra confirmatur in mundo, mens noſtra ſecuratur in extremo, vita noſtra approbatur in iudicio, gloria noſtra augmentatur in cœlo. De primò Exod. 15. Venerunt autem in Helim filij Iſraël, vbi erãt 12. fontes aquarum & 70. plamæ, & caſtra metati ſunt iuxta aquas. Helim interpretatur robuſti vel deficiẽtes, & ſignificat eccleſiã in qua ſunt firmi & infirmi, perfecti & imperfecti. Duodecim fontes & 70. palmæ ſunt 12. apoſtoli & 72. diſcipuli: licet enim duo diſcipuli ſuperabũdent ſecundũ ſcripturã ſicut ibi dicit glo. hoc tamen nõ facit vim diuinitati. Vel duodecim fontes ſunt 12. articuli fidei, qui in ſymbolo cõtinẽtur. Eſa. 12. Haurietis aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris, &c. Quia verò fides ſine operibus mortua eſt: ideo ſeptuaginta palmæ iuxta fontes eſſe debẽt. Septuaginta ſunt ſepties decẽ: ſeptuaginta ergo palmæ ſunt omnes victores & perſeuerãtes in bonis operibus: vel omnia victorioſa & perſeuerãtia opera fiunt per 7. dona ſpiritusſancti cnotra ſeptẽ vitia in decẽ mandatorũ obſeruãtia. Hęc palmæ habẽt flores virtutũ in mũdo. Pſal. 19. Iuſtus vt palma florebit, &c. Fructus verò præmiorũ habent in cœlo. Cant. 7. Aſcendam in palmam & apprehendam fructus eius. Fructus ex palma Chriſtus dici poteſt. Augu. Expalmatur, qui eſt vera palma victoriæ. Spinis coronatur, qui ſpinas peccatorũ venit cõſtringere. De ſecundo Iudic. 1. Filij autẽ Cinei cognati Moyſi aſcenderũt de ciuitate palmarũ cùm filiis Iuda in deſertũ ſortis eorũ. Cineus luctus interpretatur, & ſignificat pœnitentẽ. Matt. 5. Beati qui lugent, &c. Iuda

glorificans interpretatur,& ſignificat illũ qui ait.1.Reg.2.Quicunque glorificauerit me,glorificabo eum:qui autẽ contemnũt me erunt ignobiles. Verè ignobiles ſunt quorum pater diabolus eſt.Filij Iuda angeli ſunt, deſertũ ſortis eorũ eſt regnũ cœlorum.Hoc eſt deſertum in quo 99.oues, id eſt nouem ordines angelorum dimittuntur:ſicut dicitur Luc.15. Filij Cinei, id eſt lugentes pro peccatis aſcendũt in morte cum filis Iuda, id eſt cum angelis ipſos deducentes in ſortẽ eorũ, i.in ordines angelorũ.Hierony.Legimus ſæpe angelos animas electorũ vſq; ad cœlos cum hymnis atq; laudibus deduxiſſe. Fiduciã ergo aſcẽdendi cum angelis in morte habebis quando cum palmæ victoriæ & perſeuerantię veneris.Vnde bene legitur 3.Reg.6.ꝙ Salomon in oſtiis templi ſculpſit Cherubin,id eſt ſimilitudinẽ angelorũ & palmas in quo ſignificatur ꝙ per oſtium templi cœleſtis per angelos & per palmam victoriæ intrandum eſt. O felix victoria,per quam talis habetur in morte fiducia. Greg. Initium retributionis eſt in obitu ſecuritas mentis. De tertio Deut. 25. Iudices quẽ iuſtũ eſſe peſpexerint illi iuſtitiæ palmam dabunt: quem impiũ cõdamnabunt impietatis.Iudices ſunt illi,de quibus Matt.19.Sedebitis ſuper ſedes iudicantes duodecim tribus Iſraël. Iſti iudicabunt approbatione, ſed ſummus iudex autoritate.Dabit quidem iuſtis palmam iuſtitiæ, id eſt pro iuſtitia honorem vel coronam victoriæ.2.Timoth.4. Repoſita eſt mihi corona iuſtitię,quam reddet mihi dominus in illa die iuſtus iudex. Sed quia nemo coronabitur, niſi qui legitimè certauerit: ideo ſi vis habere palmã in iudicio vince vitia in mũdo. Grego. Sine laboris certamine non eſt palma victoriæ.De 4. Apoca. 7. Vidi turbam magnã, quam nemo dinumerare poterat ex omnibus gentibus & tribubus & populis & linguis, ſtantes ante thronũ, & in cõſpectu agni amicti ſtolis albis:& palmę in manibus eorũ,Stolę albę ſunt mundiſsimę beatorũ claritates.Palmę in manibus ſunt beatorũ retributiones: quas habẽt ex perſeuerẽtia in bonis & virtuoſis operibus,ꝓpter hoc bene legitur. 3. Reg. 6.Omnes parietes tẽpli texit auro, & fecit in eis Cherubin,& plamas & varias picturas.Hoc eſt templũ cœleſte in quo omnia auro immortalitatis vel charitatis teguntur. Cherubin ſunt angeli,palmę victores,ſancti perſeuerãtes iuſti:varię picturę ſunt varia pręmiorũ ornamẽta.Perſeueret ergo nũc in bono q inter angelos vult habere palmã in cœlo.Bernar. Prorſus abſq; ꝑſeuerãtia nec q pugnat victoriã, nec palmã victor cõſequitur.

DE

DE EODEM, ENARRATIO LXXIX.

Ecce rex tuus venit tibi manſuetus ſedens ſuper pullum aſinæ, &c. Matth. 21.

VTinã quilibet noſtrũ hodie mereatur eſſe aſinus domini. Oportet autẽ qui vult eſſe aſinus domini, vt veſtimẽta ei apoſtolicorũ præceptorũ & exemplorũ imponat: vt ſic Chriſtus in ipſo ſedeat donec in Hieruſalẽ cæleſtem veniat. Cõſiderandũ autem ꝙ dominus ſuper tria animalia libenter ſedet & libẽter equitat, videlicet ſuper aſinum, ſuper camelũ, & ſuper equum. Per aſinũ autem domini intelligere debemus quemlibet pœnitentem incipientẽ. Per camelũ quemlibet proficientẽ. Per equũ quemlibet perfectũ & peruenientem intellige. In his dominus ſedet per gratiã. De primo dicitur Zach. 9. Ecce rex tuus venit tibi aſcendẽs ſuper aſinam & ſuper pullum filium aſinæ. Aſinus Chriſti eſt qui onus pœnitentiæ portat. Eccle. 33. Cibaria & virga & onus aſinæ, &c. Malus aſinus eſt qui ſaccum pœnitentię & dominũ inſidentem proiicit: grauius enim peccator onus aſſumit. Pſal. 37. Sicut onus graue grauatę ſunt ſuper me. & grauiorem ſeſſorem, ſ. diabolũ accipit. Sicut ſignatum eſt Nume. 22. in aſina cui inſidebat Balaã, quam angelus euaginato gladio aſtãs nec ad dexterã, nec ad ſiniſtrã ire permiſit, donec aſina murmurabat cõtra ſeſſorẽ cur tertio eum percuteret. Balaã interpretatur deuorans populũ, & ſignificat diabolũ. De quo 1. Petr. 5. Diabolus tanquã leo rugiens circuit quærens quẽ deuoret, &c. Gregor. Ore peſtiferæ perſuaſionis eos quotidie deuorat, quibus à cõfeſsione fidei reproba vita diſcordat. Huius aſina eſt peccatrix anima, angelus prædicatorẽ vel confeſſorẽ ſignificat. Malach. 2. Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiã, & legem requirẽt ex ore eius: quia angelus domini exercituũ eſt: quia gladio extremi iudicij terrens peccatorẽ ipſum in via iniquitatis procedere non permittit ſecundũ voluntatẽ Balaam, id eſt diaboli. Diabolus ergo ſentiens animã trepidare, & nolle in via iniquitatis procedere: plus eum ſtimulat, & tertio eum percutit, quando triplici aduerſitate, primo in rebus, ſecundo in amicis, tertio in corpore eum affligit per malos vel per ſemetipſum: ſicut Iob tripliciter percuſsit. Tandem aſina cũ ſeſſorem diabolũ murmurat in confeſsione & in oratione. Et ſic peccator incipit proficere in bonis operibus, qui tunc bene ſignificatur per camelũ. De his duobus, ſ. incipientibus & proficientibus dicitur Eſa. 21. Vidit currum duorum equitum aſcenſorem aſini & cameli,

id eſt incipientes & proficientes, qui maximè trahunt currũ eccleſiæ:pauci enim ſunt perfecti. Camelus eſt animal aptum ad laborandum,& animal mercatorũ eſt, & merces portare ſolet.Ita proficientes multum laborant,& merces meritorũ vſq; in cœleſtẽ Hieruſalem portãt.Vnde 3.Reg.10.dicitur ꝙ regina Saba,i.eccleſia ingreſſa Hieruſalẽ cùm comitatu ſaluandorũ & diuitiis meritorũ & camelis,i. proficientibus portantibus aromata bonorũ operum,& aurũ charitatis infinitum, & gemmas pretioſas virtutũ:venit ad regẽ Salomonem,i.ad Chriſtũ.Beata es anima quæ ſic ad Chriſtum venis. Certè bene veneris ſi aliquid attuleris.Auguſt.Apud deũ plus habet loci, qui plus attulerit non argenti ſed fidei. Caue autem tibi de latronibus, qui talibus mercibus ſe ſpoliãt.Grego.Deprędari deſiderat,qui theſaurũ publicè in via portat.Econtra cameli ſunt auari onerati iniuſtis temporaliũ diuitiis,quas niſi deponat cœleſtẽ Hieruſalem intrare non poſſunt.Matt.19. Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire:quàm diuitem intrare in regnum cœlorũ. Quod bene dicitur Hieruſalem.Porta enim eſt arcta per quam cameli intrare non poſſunt niſi depoſitis oneribus.Abiice ergo onera,vt cœleſtem intres Hieruſalem.De tertio Apoca.19.Ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper eum vocabatur fidelis & verax,&c.Perfectus quiſquis equus Chriſti eſt propter audaciã in bellis cõtra diabolũ,mundũ & carnẽ.Zach.10. Poſuit eos quaſi equum gloriæ ſuæ in bello. Et propter fortitudinem in ſuſtinendo. Iob 39. Nunquit præbebis equo fortitudinem, aut circundabis collo eius hinnitum. Item propter velocem curſum qui deſideriis & effectibus feſtinant ad patriam. Vnde de equis variis dicitur Zacha.6. Qui autem erant robuſtiſsimi quęrebãt ire & diſcurrere per omnem terram.1. Corinth,9.Sic currite vt comprehẽdatis.Vnde velociter curreremus ſi de patria ad quam currendum eſt cogitaremus. Auguſtin. Cur non properamus & currimus vt patriam noſtram videre & parentes ſalutare poſsimus, magnus enim nos illic charorum numerus expectat. Econtra. Equi diaboli ſunt qui præcipites ad peccatum currunt ad infernum. Prouerbior.1. Pedes eorum ad malum currunt & feſtinant vt effundant ſanguinem. Et certe tales equi cum ſeſſore ſuo diabolo cum ipſis nunc de vitio ad vitium curſitante in profundum pœnarum merguntur. Exod.15. Equum & aſcenſorem proiecit in mare.

DE EODEM, ENARRATIO LXXX.

Plurima autem turba ſtrauerunt veſtimenta ſua in via. Matth. 21.

DIuerſitas opinionum fuit antiquitus cui debebatur honor & reuerentia exhiberi. Aliqui enim dixerunt quòd nobilitati generis. vt quãtò aliquis eſſet maioris & nobilioris generis, tantò ei plus honoris deberetur. Alij dixerunt quòd honor deberetur diuitiis: vt homo quãtò eſſet ditior & opulẽtior, tantò plus ſibi deberetur honoris. Alij dixerunt quòd ſapientiæ: vt quantò aliquis eſſet ſapiẽtior, tantò magis erat dignus honore. Alij dixerunt quòd virtuti: vt quantò aliquis eſſet virtuoſior, tantò magis cæteri ipſum honorare deberent. Huius ſententiæ fuit Ariſto. dicens Ethic. 4. quòd honor eſt exhibitio reuerentiæ in teſtimonium virtutis. Inter iſtas autem opiniones vltima fuit verior. Cuius ratio eſt: quia honor non eſt alicuius niſi inquantum bonus eſt, Et ideo dignũ eſt quòd primo honorandus eſt ipſe deus qui eſt eſſentialiter ſummum bonum. Et quia homo per virtutem efficitur bonus: idcirco etiam tali debetur honor. Quia verò cum altitudine generis & diuitiarum & potentiæ magnitudine necnon claritate ſapientiæ poſſunt aliqui carere virtutibus, & per conſequens bonitate: idcirco propter iſta honor principaliter eis non debetur. Sed cùm omnia ſimul reperientur in aliquo potente: quòd, ſcilicet eſſet nobilis genitus, diuitiis opulẽtus, potentia magnus, ſapientia clarus, virtute præditus: talis meritò eſſet honorãdus, præcipuè cùm eſſet tãtæ benignitatis & miſericordię, quòd tribulatis & in afflictione poſitis meſericorditer ſubueniret. Cùm igitur hæc omnia excellenter reperiuntur in Chriſto, nam ipſe eſt nobilior natus: quia filius dei patris. Matt. 27. Verè filius dei erat iſte, ſ. Chriſtus. Eſt etiam diuitiis opulentus. ad Ro. 10. Nã idem dominus omnium diues in omnes qui inuocãt illum. Eſt potentia magnus. Luc. 24. Qui fuit vir potẽs in opere, id eſt virtute, ſermone corã omni populo. Sapientia clarus. Coloſſ. 2. In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi. Eſt etiam virtute præditus. Vnde de ipſo dicitur Eccleſia. 24. In me omnis gratia viæ & veritatis; in me omnis ſpes vitæ & virtutis. Cùm ergo ipſe propter ſuam miſericordiã generi humano captiuato peccatorũ vinculis ſubuenerit ipſum abſoluẽdo: idcirco ab omnibus cum reuerẽtia eſt honorãdus. De quo honore Chriſto facto fit mẽtio in euãgelio cùm dicit: *Plurima autẽ turba, &c.* In ſũma euãgelij tria innuit euãgeliſta. Primo ponit captiuitatẽ

affligentem,ibi:*Cùm appropinquaſſet Ieſus*.Secundo ſubdit pietatem liberantem,ibi:*Soluite,&c*.Tertio ponit ſocietatem honorantem,ibi:*Plurima autem turba,&c*.De primo dicit:*Cùm appropinquaſſet Ieſus,&c*.Poſtillam huius euãgelij quære Enarratione de tempore,ſcilicet Dominica prima in aduentu.Pro doctrina ſciendum,multiplex honor legitur hodie Chriſto eſſe impẽſus. Primo honorabant eum diſcipuli aſinam adducentes. Secundo turbæ obuiam procedentes.Tertio ramos palmarũ portantes.Quarto veſtimenta proſternentes.Quinto pueri clamãtes & laudantes. Spiritualiter,ſic hodie diſcipuli,id eſt ſacerdotes honorare debent Chriſtum. Nam ipſi ſunt diſcipuli miſsi à monte Oliueti,id eſt ex miſericordia dei,in caſtellum,id eſt in mundum ad ſoluẽdum aſinam,cum pullo,id eſt peccatores qui propter peccata facti ſunt beſtiales. Vnde Pſal.48. Homo cùm in honore eſſet non intellexit:comparatus eſt iumentis inſipiẽtibus & ſimilis factus eſt illis,ſcilicet aſinis. Et Bernar. Puto ſi animalia poſſent loqui dicerent: Ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt. Hic aſinus ligatur vinculis peccatorum. De quo Chryſoſt.Antequam peccamus liberi ſumus:ſed poſtquam peccato mortali nos obligauerimus, ligati ſumus iugo diaboli. Prouerbio.5.Funibus peccatorum quiſque conſtringitur. Iſta ligatio fuit prophetata.Ezech.3.Ecce data ſunt ſuper te vincula, & ligabunt te in eis. Sed heu pecccatores etiam rudiores ſunt quàm aſina. Nam legitur Num.22.quòd aſina Balaam timore diuinæ ſæueritatis videns euaginatum gladium angeli locuta eſt.Sed heu,multi ſunt peccatores ſcientes ſæueritatem diuinę iuſtitiæ quaſi gladium ex vtraq; parte ſcindentem non loquentes in cõfeſsione ſeu oratione. O ſi illum aſinum mutum hodie poſſes adducere, vt ſcilicet ſic loqueretur in confeſsione & oratione. Sed Ieſus non ſedet in aſino ligato. Vis ergo eſſe aſinus Chriſti,ſoluaris primo à vinculis peccatorum.Iſa.52.Solue vincula colli tui captiua filia Sion.Secundo honorabant eum turbę obuiam procedentes.Ioan.12. Turba multa quæ conuenerat ad diem feſtum,cùm audiſſet quia venit Ieſus Hieroſolymam acceperunt ramos palmarum, & proceſſerunt obuiam ei. Et ſic nos.Amos 4. Præparare in occurſum domini dei tui,ſcilicet cũ pura conſcientia euellendo ſordes peccatorum. Grego.Tergat ſordes praui operis qui præparat deo domum mentis. Sed heu quidam occurrunt deo & recipiunt eum ſed non ſeruant: ſicut Iudæi hodie ei occurrerunt& eũ receperunt,ſed non tenuerunt.

Nam

Nam de ſero circunſpectis omnibus à nullo erat in hoſpitio receptus, ſed iuit in Bethaniam. Et ſic hodie multi ſunt tales. Et illi occurrent Chriſto in iudicio, ſed non recipient regnum ab eo, quibus dicet illud Matth.25. Neſcio vos. Quidam verò occurrerunt ei & non receperunt, ſed crucifixerunt eum, vt Iudæi in die Paraſceues. Et ſic peccatores in mortali adhuc exiſtentes. Hebr.6.cap. Rurſum crucifigentes filium dei. Quidam occurrerunt & receperunt eum & compulerunt eum manere vt Samaritani. Ioan.4.cap. Rogauerunt eum vt ibi maneret: & mãſit ibi duos dies. Et ſic boni occurrunt hodie Chriſto per contritionem, & recipiunt eum per deuotionem: & compellunt eum manere per orationem & bonorum operum continuationem vt duo diſcipuli euntes in Emaus. Luc.vlt. Mane nobiſcum domine, &c. Et intrauit cum illis. Tertio honorabant eum turbæ ramos palmarum de arboribus cædentes. Ramus enim bonum opus ſignificat. Quot enim bona opera propter deum facis, tot eum ramis honoras. Arbor palmæ ſignificat victoriam, id eſt iuſtorum vitam. Pſal.91. Iuſtus vt palma florebit. Et ab illa arbore debemus ramos virtutum capere. Canti.7. Aſcendam in palmam & apprehendam fructus eius. Reſpice Abraham & frange ab eo ramum fidei. A Iob ramum patientiæ. A Dauid ramũ miſericordiæ. Ab apoſtolis ramum charitatis. A martyribus ramum conſtantiæ. A confeſſoribus auſteritatem vitæ. A virginibus ramum caſtitatis & pudicitiæ. Si hos ramos habueris Chriſto occurrere poteris: & à Noë. id eſt Chriſto in arcam miſericordiæ ſuſcipieris. Quod figuratum eſt in columba ad Noë veniente cum ramo virente Gene.8. Spiritualiter, ſic & ramus boni operis debet virere in charitate. Vnde iſti honorant deum cum ramis aridis qui bona opera faciunt viuendo in peccatis. Grego. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, ſi non manet in radice charitatis. Et hos ramos non debes portare in ore ſicut bruta, ſcilicet tantummodo loquendo: ſed in manibus, id eſt in operibus. Apocalip.7. Amicti ſtolis albis & palmæ in manibus eorum. Et ſic turba hodie honorauit Chriſtum, ſed iſte honor verſus eſt in Paraſceue in contumeliam. Nam applicuerunt eum ad crucem, cuius pars vna erat de palma. Sic multi in hac quadrageſima honorabant Chriſtum cum ramis palmarum, id eſt operibus bonis. & poſt paſchæ feſtum inhonorãt eum cum vitiis & cum concupiſcentiis prauis: vt de eis poſſet dici illud Deute.32. Deum qui te genuit dereliquiſti: & oblitus

es domini creatoris tui. Quarto honorabant eum veſtimenta proſternentes. Et ſic nos debemus proſternere veſtimenta, id eſt corpora noſtra. Quid enim ſunt corpora niſi quædam animarũ veſtimenta? Iob 13. Quaſi putredo conſumendus ſum: & quaſi veſtimentum quod comeditur à tinea. Hoc veſtimentum in via proſternit qui corpus ſuum pro Chriſto exponit. Quod ſi penſaremus quomodo deus veſtimentum corporis ſui pro nobis expoſuiſſet, & ſanguinem ſuum fudiſſet: tunc facilius eſſet nobis pro ipſo veſtimentum noſtri corporis paſsionibus exponere: nec illud afflictionibus ſcindere formidaremus, ſicut figuratum eſt Gene. 37. in Iacob, qui vidẽs tunicam Ioſeph ſanguinolentam ſcidit veſtimenta ſua. Parum autem eſt ſi pro illo ſcindas tunicam viliſsimam, qui pro te ſcidit tunicam pretioſiſsimam. Quid enim aliud eſt corpus tuum ad corpus illius: quàm veſtimentum vile reſpectu pretioſiſsimi. Bernar. Nónne ſi confiterentur omnes dies vitæ filiorum Adam in me, & omnes dies ſeculi & labores omnium hominum qui fuerunt, ſcilicet & qui ſunt & qui erũt: nihil eſſent ad comparationem corporis illius quod ſpectabile & ſtupendũ eſt virtutibus etiam ſupernis. Scindes ergo ſaccum pro purpura Chriſti: ſcindes ſaccũ triſtitiæ vt recipias ſtolam iuſtitiæ. Pſalm. 29. Concidiſti ſaccum meum & circundediſti me lætitia. Sed iſte honor verſus eſt in contumeliam feria ſexta proxima, cùm diuiſerunt veſtimenta ſua denudantes eum: & ſic aliqui nunc proſternunt veſtimenta corporũ. Poſt hoc feſtum, ſcilicet Paſchæ in crapuloſitate viuũt & ebrietate denudantes Chriſtum. Quinto honorabant Chriſtũ pueri clamantes; *Oſanna*, id eſt ſaluos nos fac in excelſis, quaſi dicerẽt: Salutem in terris non inuenimus: idcirco confer nobis de excelſis: ſic nos clamare debemus deum honorando. Pſal. 49. Sacrificium laudis honorificabit me. Sed iſte honor feria ſexta verſus eſt in contumeliam cùm clamabant: Crucifige, crucifige. Heu ſic nunc aliqui honorant deum orando, ſed poſt Paſcha inhonorant eum verbis mendoſis & opprobrioſis, ſed tu non ſic. Thob. 4. Omni tempore benedic deum, & pete ab eo vt vias tuas dirigat, & omnia conſilia tua in ipſo permaneant. Ratio Geneſ. 27. Qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur. Et illi accipiẽt benedictionem in iudicio cùm dicetur eis: Venite benedicti Matth. 25. Item ſciendum hæc laus & proceſsio facta eſt à pueris & à pauperibus: & non à diuitibus & potentibus & à ſapientibus. Nam de omnibus diuitibus tantùm vnum habuit, ſcilicet

Zachæum. De quo habetur Luc. 19. Et de potentibus vnum ſolùm, ſcilicet Centurionem. De quo Matt. 8. Et de ſapientibus vnum ſolùm, ſcilicet Nicodemum. De quo Ioan. 3. Ideo 1. Cor. 1 Videte enim vocationem veſtram, quia non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes & nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit deus vt confundat ſapientes. Et ideo hodie huic proceſsioni quæ erat plena gaudio adiungitur paſsio quæ erat ignominioſa. Nam licet turba & pueri Chriſtũ laudabant, & honorabant: tamen ſcribæ & phariſæi iam in cordibus eorũ eum crucifigebant, & his laudibus contradicebant. Luc. 19. Magiſter increpa diſcipulos tuos. Quibus reſpondit: Amen dico vobis, quia ſi iſti tacebunt lapides clamabunt. Ideo Bernard. Quid ſibi vult iſta mirabilis coniunctio, aut quid cogitauerũt patres noſtri paſsionem addentes proceſsioni: nil aliud niſi quòd poſt illum honorabilem cõcurſum hodie domino exhibitum in ingreſſu Hieruſalem in breui eſſe ſubſecutam paſsionis ignominiam. Ideo nota quòd in hac proceſsione poſſumus in quatuor inſtrui & doceri. Primo quòd gloria huius mundi eſt inſtabilis, & quòd in ea fiducia non ſit habenda. Vnde Bernard. Optime paſsio eſt coniuncta proceſsioni: vt diſcamus in nulla lætitia huius ſeculi habere fiduciam. 1. Timot. vlt. Præcipere diuitibus huius ſeculi non ſublime ſapere, nec ſperare in incertó diuitiarum: ſed in deo viuo qui præſtat nobis omnia abundè ad fruendum. Prouer. 14. Riſus dolore miſcebitur, & extrema gaudij luctus occupat. Et ideo Chriſtus fleuit in tali honore. Luc. 19. Secundo vt doceamur quòd proſperitatem quando eam habemus aduerſitatis memoria temperemus. Eccleſiaſt. 11. In die bonorum ne immemor ſis malorum. Ideo proſperitas ſtultorum perdet eos. Prouer. 1. Nam gaudium proſperitatis eſt quaſi forte vinum, & ipſi neſciunt illud temperare, oculos ſcilicet cordis habendo circa aduerſa quæ poſſunt incidere. Eccl. 7. Cor ſapientum vbi triſtitia eſt, & cor ſtultorum vbi lætitia. Hoc temperamentum docuit nos Chriſtus hodie, cũ Hieroſolymitanis prædixit euerſionem vrbis futuram. Hoc etiam temperamentum docuit nos in hoc quòd honorem illum ſuſcepit in tanta humilitate, ſcilicet ſedendo ſuper aſinam. Vnde Bernar. Sicut deus in paſsione patientiam habuit: ſic in proceſsione humilitatem habendam curauit. In illa enim tanquam ouis ad occiſionem ductus, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcit, & non aperuit os ſuum. In proceſsione enim parabant ſe populi vt exirẽt

obuiam ei:nec eum latebat quòd nouerat quid eſſet in homine,
propter quod & ipſe paratus eſt non in curribus, nec in equis,
nec in frænis argenteis auro tectis: ſed humilis aſelli tergo ſe-
dens ſuppoſitis apoſtolorum veſtibus, quas ego de pretioſiori-
bus veſtibus regionis fuiſſe non credo. Item Bernard. De hoc
temperamento talis imitetur cogitatio, quòd natura imitetur
& actorem naturæ.Nónne ille in perſoua hominis vili limo vi
tæ ſpiraculum colligauit: nónne autor naturæ in perſona ſua
limum verbúmq; contemperauit? Salomonem ideo ſapientia
deſeruit:quia iucunditatem ſuam amaritudine diſciplinæ con-
temperare noluit.Tertio oſtendit nobis in coniũctione proceſ-
ſionis & paſsionis, quòd tali fatuitate laborant qui gloriam &
gaudiũ mundi ſectantur,quaſi laboraret qui cũ proceſsione &
gaudio ad patibulũ ſuum vel aliud genus mortis ire vellet.Le-
gitur Ioan.6.quòd deus fugit quando voluerunt eum facere re-
gem:tunc autem honorem illũ non fugit quando ibat ad mortẽ
ſuam:ad ſignificandũ quod iam diximus,quòd qui gloriã quæ-
runt, gloriari volunt in via qua ad mortem ſuã vadunt. Augu.
Nihil aliud eſt tẽpus præſentis vitæ quàm curſus ad mortem.
in quo nemo vel paululũ vel tardus ire permittitur. ſed omnes
pari motu vrgemur:ergo gloria in vita iſta eſt via ad mortem.
Greg.Qui præſente ſuauitate capitur,quaſi ad interitũ ducitur
per amœna prata. Hic oſtendenda ſunt illa tria hominibus quę
mortuo fiunt,in quibus mundi ſapientia retunditur,& oſtendũ-
tur eſſe fatuitates.Mortuus cũ ſolo ſudario ſepelitur,quod oſtẽ-
dit auaritiam eſſe fatuitatem. Secundo ſub terra ponitur & ab
hominibus & iumentis cõculcatur, in quo ſuperbiæ oſtenditur
fatuitas quæ ſuper omnes vult eſſe.Tertio à vermibus comedi-
tur,in quo fatuitas voluptatis oſtenditur quæ de carne tantam
curam habuit. Sed diceres,quare ad mortem vadens tantũ ho-
norem voluit ſuſcipere?Reſpondetur primo in nobis exemplũ,
vt quiuis exiſtens in honore mũdano debeat recordari mortis.
Nam tunc diues fit pauper,& regnans ſuper alios conculcatur
ſub iſtis.Et ideo fatuũ eſt corpus in deliciis nutrire, quod poſt-
modum vermes in cibũ debent habere. Ideo Eccl.10.Cùm mo-
rietur homo hæreditabit ſerpentes,beſtias & vermes. Secundo
ideo ſecundum Chryſ.voluit ſuſtinere hunc honorem, vt oſten
deret ſe eſſe illum de quo propheta Zacharias dixit: Ecce rex
tuus,&c. Tertio vt oſtẽderet nos per eius paſsionem peruenire
ad æternam gloriam. Vnde Bern.Tribulatio præſentis vitæ eſt
via

via gloriæ, via ciuitatis, via habitaculi, via regni. Ideo clamauit latro, Lucæ 23. Memento mei domine dum veneris in regnum tuum. Et ideo duæ proceſsiones fiunt hodie, vna cum honore facta, alia cum contumelia repræſentatur. Hodie poſitus ſuper aſinam feria ſexta ſuper crucem. Hodie veſtimenta ſua ſtrauerunt feria ſexta eum denudauerunt. Hodie ramos & flores obtulerunt: feria ſexta ſpinas capiti infixerunt. Hodie regem appellauerunt: feria ſexta eum regem negauerunt, Hodie clamauerunt eum ſaluatorem, dicentes: *Oſanna*: feria ſexta dixerunt, ſeipſum non poteſt ſaluum facere. Hodie eum benedixerunt dicentes: *Benedictus qui venit*: feria ſexta eum maledixerunt, dicentes: Si non eſſet hic malefactor, &c. Ideo hodie admiſcetur paſsio proceſsionis gaudio.

DE EODEM, ENARRATIO LXXXI.

DE EPISTOLA.

Hoc ſentite in vobis quod & in Chriſto Ieſu &c. ad Phil. 2.

Videmus quòd veri amici ſolent ſibi inuicem in tribulationibus compati, iuxta illud philoſophi in Ethicis: Amicus debet ſe habere ad amicum: ſicut genu ad tibiam. Spiritualiter, ſic nos habemus amicum verùm ſ. Chriſtum Ioan. 15. Vos amicos dixi: quia omnia quæ audiui à patre meo nota feci vobis. Idcirco debemus compati ſibi in tribulationibus ſuis, de quo 1. Pet. 2. Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exẽplum vt ſequamini veſtigia eius. Figuratur. 1. Reg. 20. Ionathas firmauit amicitiã cum Dauid, & diligebat eum vt animã ſuã. Spiritualiter, Ionathas interpretatur filius colũbæ, & ſignificat Chriſtum qui conglutinatus eſt nobis in amicitia firma, ex eo quòd dedit animã ſuã pro nobis: idcirco eo modò debemus diligere eũ vt animã noſtrã: hoc eſt vt vitã exponamus pro ipſo ſicut ipſe pro nobis. De quo Eccle. 29. Gratiã fideiuſſoris tui ne obliuiſcaris. i. Chriſti ad qđ hortamur in epiſtola. *Hoc ſentite in vobis.* In ſumma epiſtolæ tria innuuntur. Primo inducit nos ad Chriſti compaſsionem, ibi: *Hoc ſentite, &c.* Secundo deſcribit eius humilitatem, ibi: *Cùm in forma dei, &c. ſed exinaniuit ſemetipſum formam ſerui accipiens.* Tertio ſubdit eius altitudinem, ibi: *Propter quod exaltauit.* De primo dicit: *Hoc ſentite in vobis quod & in Chriſto Ieſu*, ſupple fuit, ſentite inquam nõ loquimini tãtùm ſicut qui dicunt & nõ faciunt, vel prætendunt exterius tantùm vt hypocritæ. Pro quo ſciendum quòd tripliciter debemus ſentire illud quod fuit in Chriſto. Primo per compaſsionem, ſe-

cundo per affectus participationem, tertio per imitationem. Secundum primum modum ſciendum quòd oſtendit eccleſia in verbo propoſito quomodo paſsionē domini audire debeamus: opprobria enim ei dicta debent nobis cadere ſuper cor: iuxta illud Pſal.68. Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt ſuper me. Claui enim & lancea quæ corpus eius pertranſierunt, pertranſire debent corda noſtra: ſicut & matri eius accidit, ſicut Simeon prædixit ei Luc.2. Et tuam ipſius animam pertrāſibit gladius. Et notādum quòd paſsio interior eſt quaſi crux, cuius brachium ſuperius eſt dolor de memoria crucifixi. Inferius brachium de recordatione propriorum peccatorum. Siniſtrū brachium eſt dolor de pœnali miſeria peccatorum proximorum. Dextrum brachium eſt dolor de perditione animarum. Augu. Súntne in te viſcera Chriſtianæ compaſsionis qui plangis corpus à quo receſsit anima: & non plangis animam à qua receſsit deus. Eccleſiaſti.22. Luctus mortui ſeptem dies: fatui autem & impij omnes dies vitæ illorum. Specialiter compaſsio crucifixi magna debet eſſe in verbis. Cantic.1. Faſciculus mirrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea cōmorabitur. Videmus enim membra infirmari cùm caput infirmatur. Vnde: Cùm caput ægrotat cætera membra dolent. 1.Corint.12. Si quid patitur vnum membrum, compatiūtur ei omnia mēbra. Sic nos compati debemus capiti noſtro, ſ. Chriſto. Prouerb.17. Frater in anguſtiis comprobatur. Et notādum quòd multa ſunt propter quæ debemus alicui compati, quæ omnia circa Chriſtum occurrunt. Primum eſt doloris magnitudo: hæc cauſa verè fuit in Chriſto. Vnde Threno.1. dicitur: O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite & videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Secūdum eſt amoris magnitudo: hæc cauſa fuit in beata Virgine propter magnū eius amorem quem habebat ad filium ſuum. Gladius enim doloris & compaſsionis pertranſibat animam eius. Et de Dauid dicitur 2.Reg.18. quod dicebat: Fili mi Abſalō quis mihi tribuat vt ego moriar pro te, id eſt vita tua. Videbatur enim reputare mortem filij ſui grauiorē ſua propria morte. De tali bono patre dicitur Iſa.30. Et Hiere.31. qui pro animabus filiorum alligabat vulnera ſua, & ſuper omnē vocē turbabātur viſcera eius. Propter hanc cauſam filij qui tenerè amant matres ſuas, moleſtiùs ferunt cùm eas vidēt percuti quàm ſi ipſi percuterētur. Sed quis dubitaret matrē Chriſti magis amandam eſſe à nobis quàm carnales matres, quæ mater tanta & tot paſſa eſt

pro filio ſuo quanta Chriſtus pro nobis. Nónne matrem ſuam reliquit pro nobis & ſynagogam matrem ſuam,& inſuper animam ſuam morti expoſuit pro nobis?Hiere.12. Reliqui domū meam,dimiſi hæreditatem meam:dedi dilectam animam meā in manus inimicorū meorum. Tertium eſt innocentia: multū enim ſolemus compati ei qui innocenter patitur. Quæ cauſa fuit verè in Chriſto:quia ipſe peccatum non fecit,nec inuentus eſt dolus in ore eius.1.Petr.2.Propter hoc etiam qui lætatur in paſsionibus aliorum ſanctorum, in die paſsionis Chriſti contriſtatur.Quartum eſt quādo pro culpa noſtra patitur aliquis. Tūc enim homo qui habet nobilem animam, dolorem ipſius ſuum reputat per compaſsionem,ſicut etiam patet in Dauid.2. Reg.vltimo,qui cùm vidiſſet angelum populum occidentem, quia ipſe eum fecerat numerare,dixit ad dominum: Ego ſum qui peccaui,& ego iniquè egi,iſti qui oues ſunt quid fecerunt? vertatur obſecro ira tua contra me & contra domum patris mei.Hæc cauſa bene fuit in Chriſto:iuxta illud Iſa.53.Ipſe vulneratus eſt propter iniquitates noſtras: & attritus eſt propter ſcelera noſtra.Noſtra eſt paſsio Chriſti non ſolùm per occaſionem,ſed etiā quantū ad humilitatem. Et ideo debet eſſe noſtra quātum ad hoc.Quintū eſt patientis nobilitas, quæ cauſa bene fuit in Chriſto qui nobiliſsimus fuit tanquam altiſsimi filius: igitur valde alienum erat tale opus ab eo, iuxta illud Iſa. 28. Alienum eſt opus eius vt operetur opus ſuum, peregrinum eſt opus eius ab eo.Sextum eſt patientis benignitas, hæc maxima cauſa fuit in eo.ad Tit.2.Apparuit benignitas & humanitas ſaluatoris noſtri dei, non ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos, ſed, &c. Cùm autē ipſe homo benignus & mitis omnibus eſt, quæ cauſa eſt eū gladio perforari? Item quę cōuenientia ſtipitis rigidi & duri ad hominem benignū & dulcem?Ideo eccleſia in illo dulci planctu quem in dominica de paſsione incipit cātare,ſpiritualiter plāgit hoc quòd clauis & lancea mite corpus perforatur,& plangit quòd arbor crucis ramos ſuos flectens & naturalis rigor lenteſcat ille quem dedit natiuitas, & superni membra regis miti tendant ſtipite.Septimum eſt pietas ipſius patientis. Magis enim compatitur ei aliquis quem nouit eſſe pium & compatientem: quàm ei quem nouit eſſe ſine pietate.Ipſe enim deus non miſeretur hominibus duris ſine miſericordia exiſtētibus. Ideo ſcriptū eſt ꝙ iudiciū ſine miſericordia fiet ei qui nō fecerit miſericordiā.Iaco.2.Et propterea tales nō

de facili ſaluãtur. Bernar. Nemo duri cordis ſalutẽ vnquã adeptus eſt, niſi quãdo forte miſerãs deus abſtulerit ab eo cor lapideũ & dederit ei cor carneum. Et notificat cor durum, dicens, quid eſt cor durum. Ipſum eſt quod nec compunctione ſcinditur, nec pietate mollitur, nec mouetur precibus, nec minis cedit, duratur ad flagella, ad beneficia ingratũ, ad conſilium inuidum, ad iudicia ſæuum, inuerecundum ad turpia, impauidum ad pericula, inhumanũ ad humana, temerarium ad diuina. præteritorũ obliuiſcẽs, præſentia negligẽs, futura non præuidens. Vel vt breuiter cũcta cõplectar: Ipſum eſt quod nec deũ timet, nec hominẽ veretur. Hæc cauſa benè fuit in Chriſto. Ex compaſsione enim paſſus eſt omnia quæ in mũdo iſto paſſus eſt. Videtur aliquibus magiſtris quòd fuit maior in eo dolor cõpaſsionis quàm dolor paſsionis, quod ex duobus exiſtimant. Ex magnitudine charitatis eius & cognitione periculorum quæ videbat euentura in mundo iſto. Compaſsionem ſuã expreſsit lachrymis. Luc. 19. ſcilicet quando fleuit ſuper ciuitatem Hieruſalem. Et Ioan. 11. vbi fleuit Lazarum ſuſcitaturus. Et Ioan. 18. vbi compatiens diſcipulis adhuc infirmis ait his qui venerant vt eum apprehenderent: Si quæritis me, ſinite hos abire. Octauum eſt exemplum aliorum compatientium alicui. Hæc enim ſolent hominem excitare ad ſimiliter compatiendũ. Quæ cauſa bene inuenitur circa Chriſtum cui etiam creaturæ inſenſibiles cõpaſſæ fuerũt, vnde Sol radios ſuos abſcõdit quaſi traductus tenebras faciẽs. Petræ ſciſſæ ſunt quaſi ei cõpatientes & cõpaſsioni beatæ virginis vnigenitum ſuum in cruce cõſiderantis. Ad compaſsionẽ etiã nos excitare debet quòd ab indignis pane immolabatur & morti adiudicabatur, & à peccatoribus morti æternæ adiudicatis talia paſſus eſt, qui non habuit etiam aliquem conſolatorem. Pſal. 140. Singulariter ſum ego donec tranſeã. Sequitur de ſecundo modo ſciẽdi, qui eſt per effectus participationẽ: hoc modo ſentiũt ea quæ in Chriſto fuerũt illi qui ex paſsione Chriſti intelligũt quãtum cauẽdum ſit peccatum. Bern. Vide homo quãta illa ſint vulnera pro quibus oportuit vulnerari Chriſtũ. Sic medicinæ exiſtimatio, & doloris & timoris exaggeratio eſt idem. Ex cõſideratione enim remedij, periculi mei cõſidero qualitatẽ. Item qui intelligunt quãtum ſit timendum ſupplicium, quia ſi in viridi ligno hoc faciunt, in arido quid fiet? Super quo dicit Auguſt. Sine flagello non exiit qui huc ſine peccato venit: quomodo flagellis digni nõ ſunt qui

huc

huc cum peccato venerunt? Item qui ad ignem amoris diuini in cruce nobis oſtenſi ad deum amãdum ſunt accenſi, ſed nimis coagulata videntur corda illa quæ ad ignẽ iſtũ non caleſiunt. Eccle.43. Sol in meridiano exurit terram: in cõſpectu ardoris eius quis ſuſtinere poterit? Quod de Sole iuſtitiæ in ſermone paſsionis intelligi poteſt. Inſenſibilis enim videtur qui illum ignẽ ſentire nõ poteſt. Item paſsionem Chriſti tanquam per effectũ ſentiũt qui ad vnctionem diuinæ pietatis ibi nobis oſtenſæ mites & pij efficiũtur. Ibi enim petra diuiſa fuit in patiendo, ſed riuos olei fudit miſericordiã ſuã oſtendendo & miſerationẽ ſuã exhibendo. Nota pro omnibus mortuus eſt Chriſtus pro dæmonibus ſubiiciẽdis. Hier.41. Fortis impegit in fortem, &c. pro vinctis educẽdis. Zach.9. Tu autem in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu in quo nõ eſt aqua. Et ſic pro impiis iuſtificandis. Pſal. 13. Redimet dominus animas ſeruorum ſuorum, &c. Et ad Ro.4. Traditus eſt propter delicta noſtra. Et pro angelis reparãdis. Eph.1. Propoſuit deus in diſpẽſatione plenitudinis temporũ inſtaurare omnia in Chriſto quæ in cœlis & quæ in terra ſunt in ipſo. Nota Chriſtus reſurrexit à mortuis. 1. Corin. 15. Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris ſecundũ ſcripturas, &c. Et quia reſurrexit tertia die. Surrexit quidem veraciter cõtra doloſos. Luc.24. Permanenter cõtra recidiuos. Roma.6. Chriſtus ſurrexit à mortuis, ſcilicet pro peccatis noſtris: ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Integraliter cõtra creaturas. Pſalm.56. Exurge gloria mea, &c. Celeriter cõtra moroſos. Potentialiter cõtra tepidos vel accidioſos. Ioan. 10. Poteſtatem habeo ponendi animã meã & iterum ſumendi eam. Figuraliter cõtra hæreticos. 1. Corint.15. Si Chriſtus reſurrexit à mortuis: quomodo quidam dicũt in vobis, quoniam reſurrectio mortuorum non eſt, &c. Voluntariè contra coactos. Núc exurgã dicit dominus, &c. Circa tertium modũ verè ſciendi notandum, quòd in epiſtola hodierna monemur ad imitandũ Chriſtũ in quatuor, ſcilicet in humilitate, de qua ibi: *Semetipſum exinaniuit*, id eſt maximè humiliauit. Secũdo in charitate, ibi: *Formam ſerui accipiens.* Tertio in obediẽtia, de qua, ibi: *humiliauit ſemetipſum factus obediens, &c.* Bernard. Nõ credas aliquod bonum placere ſine obedientia illi qui mori maluit quàm non obedire. Idem: Mementote fratres vt Chriſtus non perderet obedientiam perdidit vitam. 1. Regum 15. Melior eſt obedientia quàm victima. Grego. Obedientia eſt virtus ſine qua infidelis

quis conuincitur etſi fidelis eſſe videatur. In hoc quòd dicitur humiliauit ſemetipſum innuitur quòd voluntariè obedierit non coactus. Ioan. 10. Ego pono animam meam & iterum ſumo eam, quod eſt contra quoſdam qui non obediunt niſi coacti: ſicut dæmones obediebant Chriſto cùm eos eiecit de obſeſſis corporibus. Quartto in patientia, de qua ibi, vſque ad mortem, mortem autem crucis. Eſaiæ 50. Poſui faciem meam vt petram duriſsimam, duram, ſcilicet ad verba: duriorem ad verbera: duriſsimam ad vulnera, &c.

FERIA II. ENARRATIO LXXXII.

Ante ſex dies paſchæ. Ioannis 12.

Conſuetudo eſt pauperum, quòd ſæpe illuc conueniant vbi ſe benignè receptos & benignè tractatos memorant. Sic & Chriſtus cum diſcipulis ſuis qui ſimiliter pauperes, & inopes fuerunt, ad domum Marthæ, Mariæ, & Lazari ſæpe venerunt, & maximè tempore maioris neceſsitatis, quando ſcilicet ad mortem properabat. Nam ibi miſericorditer tractabantur, prout partim in hiſtoria præſentis euangelij clarius demõſtratur. Vbi plura notari cõtingit. Primo eloquiũ impẽſum ſtudioſè, quod vnguẽti probat effuſio liberalis, ib: *Ante ſex dies paſchæ venit Ieſus Bethaniã vbi fuerat Lazarus mortuus quem ſuſcitauit Ieſus.* Immediatè poſt ſuſcitationem Lazari Iudæi diffinierunt occidere Chriſtum, & ideo receſſerat quouſque appropinquaret paſcha in quo immolabatur agnus paſchalis. Sic Chriſtus qui eſt verus agnus immolabatur pro nobis immediatè poſt immolationem agni paſchalis figuralis, vt veritas figuræ ſuccederet. Venit in Bethaniam, quæ eſt prope Hieruſalem ad duo millaria vbi Lazarus fuerat mortuus quẽ ſuſcitauit Ieſus. Illuc enim venit Ieſus, vt ex memoria miraculi ibidem facti turba populi moueretur ad eũ honorificè recipiendũ in Hieruſalem ante ſuã paſsionẽ, ſicut prædictum fuerat per Zachariã prophetã. 9. Exulta ſatis filia Siõ, ecce rex tuus venit tibi ſanctus & ſaluator. Dicit autẽ: *Ante ſex dies paſchæ*. vt intelligas diem paſchæ non 14. diẽ menſis primi in qua ad veſperã immolabatur paſchalis agnus, vt figuratur, Exod. 12. Sed potius dicitur paſcha quintadecima dies quæ tota erat feſtiua. Et occurrit illo anno in feria 6. in qua paſſus eſt dominus: & ita ſexta die ante diem paſchæ, ſ. in ſabbatho venit in Bethaniã, quod interpretatur domus obedientiæ. Quod benè cõgruit myſterio. Primo quidem quãtum ad cauſam paſsionis, ſecũdũ illud Philipp. 2. Factus eſt obediens

obediens vſque ad mortem. Secundo quantum ad fructum paſſionis, quem conſequuntur ſolùm illi qui obediunt, ſecundum illud Hebr. 5. Factus eſt omnibus obtéperantibus ſibi cauſa ſalutis æternæ. *Fecerunt autem cœnam illi, & Martha miniſtrabat. Lazarus autem erat vnus ex diſcumbentibus cum eo.* Hec cœna dicitur facta fuiſſe in domo Simonis leproſi. Matt. 26. licet Origen. dicat eam factam in domo Marthæ, quia dicitur hic quòd ipſa miniſtrabat. Sed nihil hoc probat, quia Simon vicinus fuit Marthæ. Vel forte ipſe Simon erat diſpenſator propter hoc miniſtrabat in domo eius. Nota quòd aliqui dicunt quòd iſte Simon non fuit ille leproſus curatus, ſed alter Simon qui fuit amicus Mariæ & Marthæ, ideo Martha ibi miniſtrabat in domibus amicorum ſuorum. Sed diceres quare voluit dominus vt comederet Lazarus cum eo? Reſpõdetur primo vt veritas reſuſcitationis oſtenderetur, & ex hoc quòd poſt ſuſcitationem cibum ſumeret, non ſua ſuſcitatio phantaſtica eſſe probaretur. Secundo vt infidelitas Iudæorum cenfunderetur. hæc Aug. Et ſecundum eum Lazarus dum diſcumbit in conuiuio conuiuis interrogantibus eũ triſtia loca pœnarúmq; ſedes alta nocte obſcuras, indicauit diligenti narratione per ordinem, & ita inferi lõgis tẽporibus ignorati tandem inuenerũt proditorẽ. Et notandũ ꝙ hæc cœna fuit facta in Bethania quod cõuenit myſterio: quia dominus in domo obedientiæ ſpiritualiter reficitur delectatus in obediẽtia noſtra, ſecundũ illud Apoc. 3. Si quis audierit võcẽ meã & aperuerit mihi ianuã, introibo ad illũ & cœnabo cum eo. Per Marthã ſignificãtur prælati qui ad miniſtrandũ in eccleſiis inſtituũtur, ſecundũ illud. 1. Cor. 4. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros Chriſti. Per Lazarũ reſuſcitatũ ſignificant ſubditi miniſterio ꝑlatorũ à peccatis ad ſtatũ iuſtitiæ reducti, qui cũ aliis iuſtis ſpiritualiter cũ domino merentur epulari. pſ. 67. Iuſti epulẽtur & exultent in conſpectu dei. Per Mariã vero ſignificantur contẽplatiui, circa cuius miniſteriũ tãgitur vnguẽti effuſio, ſicut ſubditur: *Maria ergo accepit librã vngwenti nardi piſtici pretioſi, & vnxit pedes Ieſu, & extersit capillis ſuis pedes eius, & domus impleta eſt ex odore vnguenti.* Nota bis fecit hoc. Primo ex contritione, ſecundo ex deuotione, ibi tantùm pedes, hic pedes & caput. Quantitas vnguenti fuit libra. In quo docemur multum dare ſi multum fuerit. Tho. 4. Si multum tibi fuerit abundanter tribue. Et non eſt veriſimile quòd eſſet aliquod groſſæ materiæ, ſicut ſunt vnguenta communiter dicta: quia indecens eſſet tale

apponere ſuper caput hominis ſedentis ad menſam. Et ergo ſciendum quòd hoc vnguentum vocatur liquor pretioſus de re aromatica expreſſus, ſicut aqua roſacea exprimitur ex roſis. Aliter dicitur quòd fuit lachryma fluens naturaliter de arbore aromatica. Ideo hic dicitur nardi. Et eſt nomen herbæ nigræ aromaticæ habens ſpicas, ſed additur piſtici. quod ſecundum Auguſt. eſt nomen loci vbi creſcit talis herba vnde talis liquor exprimitur. Sed melius dicitur piſtici, i. fidelis. Piſtis enim Græce, fides eſt Latine: quia ille liquor fuit fidelis, verus & purus non habẽs aliquid aliud admixtum, nec ſophiſticatus. Item additur pretioſi: quia valebat trecẽtos denarios. Et ille liquor erat refrigeratiuus & confortatiuus membrorũ & conſolidarius & valde odoriferus. Et cùm pedes Ieſu prius lachrymis lauit & capillis exterſit tũc poſt hoc illo vnguẽto vnxit proſtrata quaſi ad terrã, iuxta illud. pſal. 131. Adorabimus in loco vbi ſteterunt pedes eius. Et non ſolũ pedes, ſed & caput Ieſu vnxit: vt dicitur Mat. 26. Docemur autẽ in hoc facto quòd ea quę pretioſiſsima ſunt apud nos: debemus deo offerre, ſecundũ pſal. 65. Holocauſta medullata offeram tibi cũ inſenſo arietum: offerã tibi boues cum hircis. Et Malac. 1. Maledictus doloſus qui habet in grege ſuo maſculum: & votũ faciens offert deo debile. Per librã ſignificatur op⁹ iuſtitiæ: nam ad iuſtitiam pertinet ſingula librare & põderare. Ezech. 45. Iuxta menſurã chori erit ęqua libratio eorũ. Opus autem iuſtitię debet quatuor virtutibus eſſe adiunctũ ſi debet eſſe perfectũ. Primo quidem pietate, vnde dicit vnguẽti: quod quia inquantũ lene eſt miſericordiã ſignificat. Iaco. 2. Iudicium ſine miſericordia fiet ei qui non fecerit miſericordiam. Secundo dicit nardi, quod ſignificat humilitatem. Eccle. 3. Quanto maior es humilia te in omnibus. Tertio fidem in eo quòd dicit piſtici, id eſt fidelis ſine falſitate. Abacuc 2. Iuſtus ex fide viuit. Quarto charitatem, vnde dicit pretioſi. Sola enim charitas pretiũ præſtat vitæ æternæ. 1. Corint. 13. Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem nõ habuero nihil mihi prodeſt. Opere autem iuſtitiæ vngantur pedes Ieſu & caput. Vbi per pedes intelligimus myſterium humanitatis, per caput verò diuinitatem, ſecundum illud. 1. Corint. 11. Caput Chriſti deus. Ille intelligitur caput Chriſti & pedes vngere qui diuinitatem & humanitatem ei⁹ veneratur. Vel per caput intelligitur perſona Chriſti: per pedes fideles eius. De quibus Matt. 25. Quod vni feciſtis

de his fratribus meis minimis,mihi feciſtis. Vnde caput Chriſti vngit qui Chriſtum veneratur. Pedes verò qui fidelibus obſequitur. Quia vero capilli ex ſuperfluitatibus generantur,pedes domini capillis terguntur:quãdo aliquis ex ipſis quę ſuperfluunt defectui ſubuenit proximorum.Luc.11.Verũtamen quod ſupereſt date eleemoſynam , vnde & omnia munda ſunt vobis. Aug. Si habes ſuperflua da pauperibus:& domini pedes terſiſti. Myſticè,pedes Chriſti ſunt pauperes,qui ſunt infirmi per deiectionem,cruci affixi per afflictionem. Quos primo debes lauare per compaſsionẽ.Iob 30.Flebam quõdam ſuper eo qui afflictus erat:& omnia mea cõpatiebantur pauperi. Secũdo capillis tergere per tẽporalium cõmunicationem.Tob.4 Si multũ fuerit tibi,multum tribue,&c.Luc.11.Date eleemoſynã,&c.Iob 31. Si comedi buccellam meã ſolus, & non comedit puſillus ex ea. Tertio oſculari per familiarem locutionem.Eccl. 4.Cõgregationi pauperum affabilem te facito.Quarto vngere per miſerã di hilaritatem.Eccl.35.In omni dato hilarem fac vultum tuum Deinde caput Ieſu debes vngere,i.in omnibus gloriã dei quærere.Apoſtol.1.Corint.10.Omnia in gloriam dei facite.Et ſic domus conſcientiæ repletur odore famæ. Nam odor bonus bona fama eſt,& ſic beatus Martin.& dominus apoſtolicus ſecũdum Guil.in rationali cibat pauperes,lauat eorũ pedes:quia ſunt pedes capitis Chriſti in cœlo regnantis. Sed Iudas ex bono odore inficitur & moritur,de quo alij viuunt:vt ſerpentes de odore vineæ.Vnde per hoc quod dicitur,& domus impleta eſt ex odore, ſignificatur quòd propter opera iuſtitiæ bona fama totã replet eccleſiã.2.Corint.2 Odorem ſuæ notitiæ manifeſtat per nos in omni loco:quia Chriſti bonus odor ſumus. *Dicit ergo vnus ex diſcipulis eius Iudas Scariotis:qui erat eum traditurus: Quare hoc vnguentum nõ veniit trecentis denariis,& datũ eſt egenis?* Traditor ille deſcribitur hic ex dignitate. Primo in eo quòd dicitur vnus de diſcipulis,& in illo oſtenditur,quòd nullus in quocunq; excellenti ſtatu conſtitutus debet de ſe præſumere. Quia vt dicitur Iob 4.In angelis ſuis reperit prauitatẽ. Secundo ex nomine cũ ait Iudas,qui interpretatur cõfitens:per quod ſignificatur quòd non ſolũ eſt confeſsio virtuoſa,de qua Rom.10.Ore autẽ fit confeſsio ad ſalutẽ.Sed etiam eſt confeſsio vituperabilis & mercenaria.Pſal.48.Confitebitur tibi cũ bene feceris ei,&c.Tertio ex crimine cùm dicitur, *Qui erat traditurus eum.* Pſal.40. Qui edebat panes meos magnificauit ſuper me ſupplãtationẽ.Ait autẽ.

Quare hoc vnguentum, &c. Pro bono tantum vnguento ſpiritualiter mortuus fuit: ſecundum illud. 2. Corint. 2. Chriſti bonus odor ſumus deo in his qui ſalui fiunt, & in his qui pereunt. Aliis quidem odor mortis in mortem: aliis autem odor vitæ in vitã. Quòd autem deus tolerauit eum, dedit nobis exemplum tolerandi malos & perſecutores: de quibus Będa: Væ impio traditori: væ complicibus nequitiæ, etiam eius nunc membra Chriſti perſequentibus, qui famam virtutum, quàm ipſi habere nõ merentur, proximis qui hanc habent inuidere nõ ceſſant. *Dixit autem hoc non quia de egenis pertinebat ad eum*, i. de illis non curabat: licet enim portaret ea, quæ dabãtur Chriſto ad dandũ pauperibus: non tamẽ faciebat ſed retinebat ſibi. ideo ſubditur: *Sed quia fur erat*, & videbat ſibi occaſionem furãdi ſublatam in effuſione vnguenti, ideo murmurabat, & ex ſua auaritia ductus eſt ad proditionem. Sed vnde fur fuit innuitur cũ dicitur. *Et loculos habẽs in quibus abſcõdebat ea quæ debebant in alios vſus expendi*, ideo ſubditur: *Et ea quæ mittebantur*, ſ. in loculis data fidelibus ad vſum Chriſti & diſcipulorum, & ad vſum pauperum portabat, ſ. miniſterio: ſed tollebat furto, i. exportabat. Ex hoc patet quòd non derogat perfectioni ſi eleemoſinæ in loculis ſeruentur. Vnde quod dicitur Mat. 6. Nolite ſolliciti eſſe in craſtinum, non intelligitur quòd nihil deberet obſeruari in craſtinum: cum dominus hoc fecerit: qui quaſi ſummum exemplar eſt perfectionis. Sed diceres, cùm dominus ſciret eum eſſe furem: quare commiſit ſibi loculos? Dicendum primo ſecundum Aug. quòd hoc fecit vt doceret nos malos tolerare. Non enim bonus eſt qui malos tolerare nõ potuit. Auguſt. de verbis domini. Et habetur 23. q. 4. Tu bonus tolera malos. Nam & Chriſtus Iudam cùm ſciret furem eſſe tolerauit, ad prædicandum miſit, eique cum aliis euchariſtiam dedit. Sed diceres, tamen dicitur Exod. 22. Maleficos ne ſinas viuere ſuper terram. Reſpondet Bartho. Brien. in glo. quædam ſunt crimina occulta, quædam manifeſta. Si occulta, tunc malus ille eſt tollerandus & fraternè admonendus. Si manifeſta, tunc amore corripiendus eſt à priuata perſona, ſed à iudice vindicta eſt facienda. Sed diceres, tamen dicitur Eſa. 52. Recedite, exite inde: immũdum ne tetigeritis. Reſpondetur quòd hoc intelligitur ſpiritualiter exire & nõ corporaliter: vt habetur 23. q. 4. tolerandi, vbi dicitur: Tolerandi quidem ſunt mali pro pace. Nec corporaliter ab eis recedatur, ſed ſpiritualiter: exire eſt facere quod pertinet ad correctionẽ malorum quantũ

liçet

licet pro gradu cuiuſq; ſalua pace. Vnde dicitur Cant.2. Sicut lilium inter ſpinas: ſic amica mea inter filias, &c. Secũdo vt ei occaſionem proditionis auferret: cùm haberet ex loculis concupiſcentię mitigationem. Tertio vt doceret quòd ſpiritualia maioribus, temporalia verò minoribus eſſent committẽda. Vnde in primitiua eccleſia apoſtoli ordinauerunt ſeptem diaconos, quibus temporalia commiſerũt: vt ipſi liberius poſſent orationi vacare & prædicationi. Et alij diſcipuli incitati per Iudam etiã murmurauerũt: vt habetur Matt.26. & Mar.14. Verũtamen illi erãt moti pietate. Iudas autem cupiditate. *Dicit ergo Ieſus: Sinite illam vt in die ſepulturæ meæ ſeruet illud: pauperes enim ſemper habebitis vobiſcum: me autem non ſemper habebitis.* Sciendum quòd multa bona opera fiunt, de quibus ſi peteretur conſilium antequã fiant non cõſuleremus quòd fierent: quia forte poſſent fieri meliora: poſtquam tamen incipiunt fieri dummodo bona ſint, non ſunt prohibenda. Et vt Chryſ. dicit: Forte Ieſus antequã mulier effudiſſet vnguentum elegiſſet potius illud dari pauperibus: nunc vero quia perfectũ erat prohibentes cõprimit, dicens: *Sinite illã:* Prouer.3. Noli prohibere bene facere eum qui poteſt, ſi vales & ipſe bene fac. Sinite, inquam, vt in diem ſepulturæ meæ ſeruet illud. Nõ intelligit illud iã effuſum, ſed aliud in ſpecie: quaſi diceret: Sinite vt faciat viuo dũ poteſt, quod volet facere mortuo, ſed non poterit: quia præuenta fuit celeri reſurrectione Chriſti: & hoc magis exprimitur Mar.14. Præuenit enim vngere me in ſepulturam. Et Mat.26. Hoc vnguẽtum mittens in corpus meũ ad ſepeliendum me fecit, quaſi diceret: Non miremini ꝙ ipſa effudit vnguentũ pro qua in proximo fuſurus ſum ſanguinẽ: & narrabitur in vniuerſo mũdo ꝙ fecit in memoriã eius. Theoph. Duo prophetauit Chriſtus. Primum ꝙ euangeliũ per totũ mundum prædicetur. Secũdum quòd mulier ex opere laudatur. Sed nunquid præſciuit mortem Chriſti Maria? Dicendũ quòd non, Non enim intelligebat quid fecit: ſed quodã inſtinctu interiori mota eſt ad hoc faciendum. Frequenter enim aliqui mouentur ad faciẽdum quod non intelligunt ſicut Caiphas. Et ſciendũ ex hoc quod ait: *Nam pauperes ſemper habebitis vobiſcum, &c.* In quo innuit primo quòd interdũ eſt faciendũ illud quod eſt minus neceſſarium. & poteſt præponi magis neceſſario: ſi remaneat locus faciendi quod eſt magis neceſſariũ: præſertim ſi tollatur locus faciendi id quod eſt minus neceſſariũ, & immineat caſus ꝙ illud minus neceſſariũ non poſsit aliâs recuperari: & ideo forte

dominus permiſit ſic fieri. Voluit igitur dominus noſter potius pedes ipſius inungi quàm vnguẽtum in vſus pauperum expendere. Secundo innuitur ſecundũ hoc ꝙ diuites familiaritatẽ debent habere ad pauperes. Eccle. 4. Cõgregationi pauperũ affabilem te facito. Sed ꝙ ait: *Me autem non ſemper habebitis:* intelligendum eſt de præſentia corporali. Nam de præſentia diuinitatis in ſacramento euchariſtiæ dicitur Mat. vltimo: Ego vobiſcũ ſum omnibus diebus vſque ad conſummationẽ ſeculi, &c. Vel aliter: Hi qui ſunt in eccleſia numero & non merito ſicut ſerui ſunt: non ſemper habebunt Chriſtum, ſed filij ſunt eum ſemper habituri. Ioan. 8. Seruus nõ manet in domo in ęternum: filius autẽ manet in æternũ. Dicit ergo Iudæ: Me nõ ſemper habebis: quia te indignũ ad hoc feciſti. Vel quaſi diceret ſecundum Chryſo. Video quia grauaris de mea præſentia: ſed expecta parum & abibo. Cõſequenter pro ſecũdo principali tangitur miniſteriũ exhibitum glorioſè, quod ſuſcepti probat acclamatio popularis. *Cognouit ergo turba multa ex Iudæis: quia illic eſſet, & venerunt non propter Ieſum tantùm: ſed vt Lazarum viderent quem ſuſcitauit à mortuis.* Vbi ſciendum ꝙ illi audiẽtes Ieſum eſſe in Bethania venerunt ad ipſum. Sic & nos vbi ſcimus eum eſſe feſtinanter venire deberemus. Mat. 11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis: & ego reficiam vos. Propter duplicẽ autẽ cauſam illi venerunt. Primo vt fruerentur doctrina & viſione Chriſti, ſecundo vt viderẽt Lazarum: quia ſperabant eum aliquid de alia vita referre. Sed ſtulti non crediderunt quòd aliquis ſit ab inferis reuerſus. De quibus dicitur Sapien. 2. Non eſt reuerſio finis noſtri: quoniam cõſignata eſt, & nemo reuertitur, ſcilicet ab inferis: cùm tamen Lazarus reuerſus eſt. *Cogitauerũt autem & principes ſacerdotum, vt Lazarum interficerent: quia multi propter illum abibant ex Iudæis & crediderunt in Ieſum.* Augu. O ſtulta cogitatio, & cęca ſæuitia: dominus Chriſtus qui ſuſcitare potuit mortuum, nunquid & occiſum? Nam vtrunq; fecit dominus: ſuſcitauit Lazarum mortuum & ſemetipſum occiſum. Sed quare magis Lazarũ volebant interficere, quàm paralyticũ vel cæcum natum. Ad hoc aſsignat Chryſoſt. quatuor rationes. Vna quia illud miraculũ erat euidentius corã multis, & quòd inopinabile eſt videre mortuũ quadriduanũ ambulantẽ & loquentẽ. Secũdo quia Lazarus perſona inſignis erat: cæcus autẽ perſona ignobilis: Vnde eiecerũt eũ de templo. Tertio quia miraculum illud factum fuit in feſtiuitate: & ideo totus populus

Iudæo

Iudæorum ad feſtum conueniens admirabatur, & dimittentes feſtiuitatem in Bethaniã veniebant. Quarto quia in aliis Chriſti miraculis nitebantur eum perſequi in violatione ſabbathi, & per hoc turbas ab eo abducere: ſed hic nihil talium facere poterant. Vnde quia in nullo habebant occaſionem quòd cõquererentur cõtra Chriſtum, aduerſus Lazarum faciunt conatum tanquam per hoc poſſent miraculum occultare. *Incraſtinum autem turba multa quæ conuenerat ad diem feſtum: cùm audiſſet quia Ieſus venit Hieruſalem acceperunt ramos palmarum, & preceſſerunt obuiam ei & clamabant: Oſanna benedictus qui venit in nomine domini rex Iſrael. Et inuenit Ieſus aſellum, & ſedit ſuper eum ſicut ſcriptum eſt: Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit tibi ſedens ſuper pullum aſinæ. Hæc non cognouerunt diſcipuli eius primum, ſed cùm glorificat us eſt Ieſus, tunc recordati ſunt quia hæc ſcripta de eo erant & crediderunt ei.* Expoſitio horum verborum, patet in his quæ habentur in poſtilla euangelij heſternæ diei: ideo ea hic pertrãſeo paucis exceptis. Primo enim dicitur: *Turba multa quæ conuenerat ad diẽ feſtum*: per quod ſignatur ꝙ multitudo populi ad hoc conuertitur, vt ad diem feſtũ cœleſtis Hieruſalẽ conueniat. Matth. 8. Itẽ multi venient ab oriente & occidente, & recumbẽt cum Abraham, Iſaac, & Iacob in regno cœlorum. Filij autẽ regni eiicientur in tenebras exteriores vbi erit fletus, &c. Item dicitur: *Benedictus qui venit in nomine, &c.* Vbi ſciendũ quòd benedicere eſt bonum dicere. Aliter autem deus benedicit nobis cùm, ſ. nos bonos facit: quia ſuũ dicere eſt eius facere. Aliter benedicimus nos deo cùm, ſ. eius bonitatem confitemur. Pſal. 117. c. Benediximus vobis de domo domini. Gene. 27. Qui benedixerit tibi ſit ille benedictus. Item dicitur rex Iſraël: hoc addunt: quia crediderunt eum temporaliter in Hieruſalẽ regnaturũ & redemptu rum eos de ſeruitio Romanorũ. Vnde cùm pſalmiſta laudaſſet eum tãquam deũ dixit: Deus dominus & illuxit nobis. Ipſi verò ex eorũ cæcitate laudant eum ſolum tanquã regem temporalem. Itẽ ſciendũ ꝙ per aſellum ſignificatur genus gentiliũ: ideo ſedit ſuper aſellũ, vt ſignificaret ſe redẽpturũ gentiles. Eſa. 49. Dedi te in lucẽ gentiũ, vt ſit ſalus mea vſq; ad extremum terrę. Aſina verò ſignificat ſynagogã quæ eſt mater gentilium, ſuper quam ſimiliter ſedit eadem ratione vt prius. Mattheus igitur cùm ſcripſiſſet euangelium ſuum Iudæis Hebræóque eloquio, recte aſinam & pullum refert ſimul domino adductos. Sciebat enim notitiã dei venturã ad Iudæos & gentes. Sed alij euange-

liſtæ ſcribentes eccleſiæ gentium Græco ſermone, ſolummodo mentionem pulli faciunt: quia quòd gentium ſalutē ſpecialiter reſpicit attendūt. Item dicitur: Hæc non cognouerūt diſcipuli eius primum. In quo cōſiderare poſſumus humilitatē euāgeliſtę, quia nō veretur ſui & aliorum diſcipulorum ignorantiam, quia iuſtus in principio accuſator eſt ſui, vt dicitur Prouer. 18 Sed quādo glorificatus eſt tunc cognouerunt, quia plenitudinē ſpiritusſancti receperunt, ex qua facti ſunt omnibus ſapiētibus ſapientiores Iob 32. Inſpiratio omnipotentis dat intelligentiā. *Teſtimonium ergo perhibebat turba quæ erat cùm eo, quando Lazarū vocauit de monumento, & ſuſcitauit eum à mortuis: propterea quia obuiam venit turba.* Cauſa obuiationis prædicta, fuit teſtimonium turbæ quæ erat cum eo, quando ſuſcitauit Lazarum. Et illud ſignum euidentius erat & mirabilius. Ideo vltimū ipſum ſeruauit, vt magis imprimeretur memoriæ. *Phariſæi ergo dixerunt ad ſemetipſos: videtis quia nihil proficimus: ecce totus poſt ipſum abiit.* Secundum Auguſt. eſt verbum phariſæorum inuidentium. Vnde dicunt: Nihil proficimus in malitia noſtra nō valētes eum impedire. Hoc modo accipitur proficere. 1. Timoth. 3. Mali autem homines & ſeductores proficiunt in peius errantes & in errorē mittentes. Secundū verò Chryſoſto. eſt verbum credentium occultè propter metū Iudæorum: tamen dicunt hoc vt retrahant eos à perſecutione Chriſti, acſi dicerent: Quantò magis inſidiamini, tantò magis augetur gloria eius: quare ergo nō deſiſtitis à tantis inſidiis? Conſequēter pro tertio principali tāgitur myſterium demōſtratum fructuoſè, quod fructuoſitatis probat expoſitio generalis, cùm dicitur; *Erant autem gentiles quidam ex his qui aſcenderant vt adorarent in die feſto.* Volens euāgeliſta deſcribere myſteriū dominicæ paſsionis præmittit deuotionē gentiliū ad Chriſtū, qui ad hoc venerunt in Hieruſalem, vt honorarent Chriſtum. Et dicit quidem gloſa interlinearis, quòd tales fuerunt proſelyti & cōuerſi ad ritum Iudęorū propter prędicationē ipſorū. Mat. 23. Circumitis mare & aridā vt faciatis vnum proſelytū. Sed melius dicendum ſecundū Chryſoſt. quòd ſicut habetur. 2. Machab. 3. Templū dei quod erat in Hieruſalem ita in veneratione habebatur à cunctis populis & regibus vniuerſæ terræ, vt maximis muneribus illuſtraretur. Et ideo cōtingebat quòd in diebus feſtis multi etiā gētiles ex deuotione aſcendebant Hieruſalem. Simile habetur Actu. 8. de eunucho Candacis reginæ. *Hi ergo acceſſerunt ad Philippum, qui erat à Bethſaida Galilææ:*

Galileæ: & rogabant eum dicentes: Domine volumus Ieſum videre. In quo ſignificatur quòd gentiles, qui Chriſtum corporaliter non viderant miniſterio apoſtolorum ad fidem cõuerſi deſiderabãt eum videre glorificatũ in patria. 3. Reg. 10. Omnis terra deſiderabat videre faciem Salomonis. Sciendum quòd Chriſtus per ſe prædicauit Iudæis. Ro. 10. Dico Chriſtum miniſtrum fuiſſe circuncіſionis propter veritatem dei ad confirmandas promiſsiones patrum, per apoſtolos autem gentilibus. Matth. 8. Euntes docete omnes gentes, &c. Hoc ergo hic bene figuratur, vbi gentiles non ad Chriſtum, ſed ad Philippũ venerunt. Et hoc conuenienter: quia ipſe primus prædicauit his, qui erãt extra ritũ Iudæorum, ſ. Samaritanis. Actu. 8. Philippus autem deſcendit in Samariam, & prædicabat illis Chriſtum. ſubdit: *Venit Philippus & dicit Andreæ. Andreas rurſum & Philippus dicũt Ieſu.* In quo datur nobis exemplum quòd omnia de conſilio maiorum ſunt facienda. Sic etiam Paulus aſcendit Hieroſolymam & contulit cum apoſtolis euangeliũ, quod in gentibus prædicabat, vt habetur Galat. 2. ſubdit: *Ieſus autem reſpondit eis dicens: Venit hora vt clarificetur filius hominis:* vbi prænuntiat ſuam paſsionem in clarificatione. Et ſciendum quòd tripliciter clarificatus eſt. Primo in ſua paſsione. Hebr. 5. Non ſemetipſum clarificauit, vt pontifex fieret, ſcilicet in ara crucis: ſed qui locutus eſt ad eum, Filius meus es tu: ego hodie genui te. Secundo in reſurrectione & aſcenſione: prius enim oportuit ipſum reſurgere & in cœlum aſcendere, & ſic clarificatus mittere ſpiritum ſanctum in apoſtolos, per quos gentes conuertendæ erant. Tertio per conuerſionem gentilium, qui eius diuinitatem vbique confitentur. Philippen. 2. Omnis lingua confiteatur: quia dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt dei patris. *Amen amen dico vobis: Niſi granum frumenti.* Hoc euangelium quære in feſto ſancti Laurentij, ſed huc etiam pertinet. Conſequenter pro quarto principali tangitur miraculum declaratum clamoroſè, quod tonitruí probat apparitio virtualis cùm ſubditur: Nunc anima mea turbata eſt, & quid dicam: Pater ſaluifica me ex hac hora. Turbari voluit propter duo. Primo propter fidei documentum, ſcilicet vt veritatem humanæ naturæ comprobaret. Secundo propter exemplum: vt cùm turbamur non recuſemus mortem ſuſtinere, ne deficiamus. Hebr. 4. Non enim habemus pontificem qui nõ poſsit compati infirmitatibus noſtris: vnde patet cõtinuatio ad præcedẽtia: dixerat enim: *Qui odit animã ſuam, &c.*

In quo diſcipulos ad paſsionem exhortatus fuerat. Ne autem dicãt aliqui: O domine ſecurè potes mortem ſubire quia nihil mali ſentis: ideo contrarium voluit oſtendere per talem turbationẽ. Et per conſequens non eſt recedendum ab eius imitatione propter naturalẽ horrorẽ. Nam ſi nullam paſsionẽ ſenſiſſet in anima, non fuiſſet ſufficiens exemplum hominibus ad mortem ſuſtinendam. Et quia naturale eſt hominibus in anguſtiis cõſtitutis quòd turbari deberent, iam ſtatim ſubdit: Quid dicã, q.d. Quid faciendũ eſt poſt turbationẽ: vnde format ſuam petitionem dicens: *Pater ſaluifica me ex hac hora*, id eſt libera me à tribulatione quæ mihi imminet in hora paſsionis Pſal. 68. Saluum me fac deus, quoniam intrauerunt aquæ vſq; ad animam meam. Sed diceres, tamen in hac petione nõ videtur exauditus: quia paſſus eſt, licet dicatur Hebr. 5. Exauditus eſt pro ſua reuerentia. Dicendum quòd in illis eſt exauditus, quæ ipſa ratio ex parte ſua petebat, & vt exaudienda. Hoc autẽ quod hic petit non proponit ex parte ſua, nec vt exaudienda: ſed vt exprimens naturalem affectum, qui vult non mori. Ideo dixit quaſi interrogatiuè, vt quid dicã nunc hic, ſ. *Pater ſaluifica me ex hac hora*, q.d. Non dicam hoc, ſed propterea veni in hanc horam. *pater clarifica nomen tuum*, vbi repellit petitionẽ ex motu naturalis appetitus propoſitã dicens: *Sed propterea veni, &c.* q.d. Non eſt iuſtum vt liberer ab hac hora paſsionis; quia ideo veni vt paterer, voluntariè vtique nõ coactus. Eſa. 53. Oblatus eſt quia ipſe voluit. Petionem ſuam proponit, ideo dicit: *Pater clarifica nomen tuum*, q.d. Affectus naturalis petit vt clarificetur nomen, id eſt notitia tua per paſsionem meam. Nam ante paſsionem Chriſti nomen patris tantùm notum erat in Iudæa. Pſal. 75. Notus in Iudæa deus, in Iſraël magnum nomen eius. Sed poſt paſsionem Chriſti clarificatum eſt in gẽtibus. Malach. 1. Ab ortu ſolis vſq; ad occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus. *Venit ergo vox de cœlo dicens: Clarificaui & iterum clarificabo* Iſta vox fuit vox patris, licet fuerat formata à tota trnitate, tamẽ ſpecialiter formatur ad repræſentandam perſonam patris. hæc vox ait. *Clarificaui*, id eſt clarum genui ab æterno. Sapien. 7. Cãdor lucis æternæ & ſpeculũ ſine macula dei maieſtatis. Vel clarificaui in natiuitate, quando angeli cecinerunt: Gloria in excelſis deo. Luc. 2. Et in miraculis in vita ab eo factis. *Et iterum clarificabo*, per ſigna deitatis, ſ. in paſsione: in qua triumphabit de diabolo & in reſurrectione, & aſcenſione, & in totius mũdi cõuerſione. Act. 3.

Deus

Deus patrum noſtrorum clarificauit filium ſuum Ieſum, &c. *Turba ergo quæ ſtabat & audierat, dicebat: Tonitruum factum eſt. Alij dicebant: Angelus dei locutus eſt ei.* Quidam enim carnales & rudes & illi non perceperunt vocem illam: niſi quantum ad ſonum: & ideo dicebant: *Tonitruum factum eſt*, id eſt aliquid per modum ſoni confuſi, ſed non vſquequaq; decipiebantur. Vox enim domini tonitruum erat: quia ſignificationem mirabilẽ habebat. Iob 37. Tonabit deus in voce ſua mirabiliter, qui facit magna & inſcrutabilia. Et pſal. 76. Vox tonitrui tui in rota. Alij verò tutiores & magis perſpicaces perceperunt de ſua voce, ꝙ eſſet ſonus vocis articulatæ & ſignificatiuæ, vnde dixerunt eam locutionem. Sed credentes Chriſtum eſſe purum hominem, dixerunt angelum ei loqui, ſicut aliquando in ſcripturis dicitur: quia angeli prophetis loquebantur. Vnde dicebant: *Angelus locutus eſt ei: Reſpondit Ieſus & dixit: Non propter me hæc vox venit, ſed propter vos.* Nihil enim ei ſignificauit hæc vox quod ante neſciret: quia in ipſo ſunt omnes theſauri ſapientię & ſcientiæ dei abſconditi; ideo hæc vox non propter eum venit, ſed propter eos qui præſentes erant vt inſtruerentur. In quo datur intelligi quòd multa diſpẽſatiuè propter nos circa Chriſtum facta ſunt, non vt eis Chriſtus indigeret. Rom. 15. Quæcunque ſcripta ſunt ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, &c.

DE EODEM, ENARRATIO LXXXIIII.

Si exaltatus fuero à terra omnia traham ad meipſum. *Ioan. 12.*

IOannes Meſuë in prima practica dicit: Vinum oleo mixtum vulneribus infuſum, omnem ſedat & ſanat tumorem corporis & dolorem. Spiritualiter, vinum compunctionis & oleum deuotionis intimæ infuſum vulneribus paſsionis dominicæ omnem ſedat tumorem ſuperbiæ. Vnde Hugo de ſacramentis dicit: Paſsionis Chriſti freques meditatio tam corporalem quã ſpiritualem dolorem alleuiat & languorem. Figuratur Nume. 21. vbi dicitur, quòd vulnerati per ignitos ſerpentes ſanabãtur per aſpectum ſerpẽtis æneí, quem pro ſigno poſuit Moyſes. Spiritualiter, ſic vulnerati per ſerpentem igneum, i. diabolum qui eſt ſerpens aſtutior cunctis animantibus. ſicut dicitur Geneſ. 3. Sanantur per Chriſtum in patibulo crucis ſuſpenſum. Greg. in regiſtro: Nulla mihi ſalus, nulla virtus corporis & animæ niſi in Chriſti feliciſsima paſsione. Cuius memoriam hoc in tempore omnes habere debemus, qui omnes nos attraxit. vt dicitur in textu: *Si exaltatus fuero à terra, &c.* In ſumma verborum duo

innuuntur. Primo innuitur paſsionis genus. Secundo ſubdit eius fructus. De primo dicit. *Si exaltatus fuero à terra.* Pro quo ſciendum, Chriſtus noluit mori in aliqua domo nec ſub aliquo tecto: ſed in aëre voluit exaltari multis rationibus. Prima, nã aër eſt elementum commune, & non alia elementa. Nam homo poteſt habere propriam terram vel propriam aquam, vel propriũ ignem. Aërem verò proprium nemo poteſt habere. Eſt etiã elementum medium inter cœlum & terram. Et eſt elementũ immundũ ex fumo, ſ. hoſtiarum idolis immolatarũ. Chriſtus igitur in aëre voluit exaltari, ad innuendũ quòd ſicut aër eſt omnibus cõmunis: ſic paſsio Chriſti. Nam paſsiones aliorum ſanctorum fuerũt propriæ: quia quilibet paſſus eſt propter ſe: quia Petrus eſt paſſus propter ſe: Paulus propter ſe, & ſic de aliis. Sed Chriſtus paſſus eſt non propter ſe, ſed cõmuniter propter omnes. Paſsio enim eius fuit cõmunis illis qui ſunt in cœlo, i. angelis qui ſunt reparati. Illis qui ſunt in mundo, i. hominibus qui ſunt per ſuam paſsionem ſaluati. Col. 1. Pacificans per ſanguinẽ crucis eius ſiue quæ in terris, i. homines, ſiue quę in cœlis ſunt, i. angelos. Fuit cõmunis illis qui ſub terra, i. ſanctis patribus qui fuerunt in limbo, quia inde ſunt liberati & illuminati. Eccl. 24. Penetrabo inferiores partes terræ, & inſpiciã omnes dormiẽtes & illuminabo omnes ſperantes in domino: non autẽ fuit cõmunis illis qui ſunt in profundo terræ, i. dęmonib⁹ qui ſunt in malitia indurati: & ideo remãſerũt in ſuis ſuppliciis deſolati. Eſa. 44. Qui dico profundo deſolare, & flumina tua arefaciã. Secundo Chriſtus voluit in aëre exaltari: ad innuendũ quòd ſicut aër eſt medium inter cœlum & terram: ſic Chriſtus fuit mediator inter deum & hominem. Ad Galat. 3. Mediator vnius non eſt, ſ. naturæ, ſed duplicis, diuinæ & humanę. Et ideo ſicut aër ex parte ſuperiori habet puritatem per quam conuenit cum cœlo, & ex parte inferiori habet quandã groſsiorẽ partem per quam cõuenit cũ terra: ſic Chriſtus eſt medius inter deũ & hominẽ quia cum deo conuenit ratione naturæ diuinæ: cum homine verò ratione naturæ humanæ. Erat ergo diſcordia quædã inter deũ & hominẽ. Nã deus cõquerebatur de homine quòd eius mãdata non ſeruaret: homo verò conquerebatur de deo, quòd creaturã ſuam reliquerat: ideo venit Chriſtus & mediatorẽ ſe fecit. Mediator autem inter deum & hominem tria debebat habere. Primo ſimilitudinem, vt ſcilicet eſſet ſimilis homini in natura & in defectibus naturalibus, vt ſic homini ſciret cõpati. Secundo

æqual

æqualitatem:ne hominem per potentiam grauaret, & ſi grauaret poſſet coram iudicio dei conuenire ipſum. Tertio debebat habere ex vtraq; parte autoritatem arguendi & compeſcendi illam partem quòd ſuam ſententiam non ſeruaret. Et quoniam homo non poterat inuenire talem mediatorem qui iſta tria haberet: ideo conquerebatur dominus Iob 9. Neq; enim viro qui ſimilis mei eſt reſpondebo. Iſtud refertur ad ſimilitudinem. Neque qui mecum in iudicio ex æquo poſſet audiri. Iſtud refertur ad æqualitatem. Non eſt qui vtrunque valeat arguere, & ponere manum ſuam in ambobus. Iſtud refertur ad autoritatem. Chriſtus igitur vt verus mediator eſſet iſta tria habere voluit. Primo ſimilitudinem in natura & naturalibus defectibus: vt ſic ſciret miſericordius iudicare. Hebr. 2. Debuit per omnia fratribus ſimilari vt miſericors fieret & fidelis pontifex ad deum, vt propiciaret delicta populi. Secundo habuit æqualitatem cum vtraque parte: quia æqualis fuit deo inquantum deus, & æqualis homini inquantum homo verus. Et ideo nulli parti potuit eſſe ſuſpectus. Vnde dixit deus humano generi. Pſal. 11. Ponam in ſalutari. &c. Reſpondit homo: Fiducialiter agam in eo: quia ipſe eſt frater meus. Tertio habuit autoritatem arguendi & compeſcendi vtranque partem. Arguiſſet enim hominem ſi voluiſſet dignam ſatisfactionem facere. Iſa. 11. Iudicabit in iuſtitia pauperes, & arguet in æquitate pro manſuetis terrę. Arguiſſet quodammodo etiam deum ſic dato per impoſsibile quòd voluiſſet ſatisfactionem condignam recipere. Vnde ipſe dixit Iſa. 1. Venite & arguite me dicit dominus. Tertio voluit in aëre exaltari, vt ipſum aërem immundum ſanctificaret & mundaret. Sanctificauerat quidem terram 33. annis ſuper ipſam ambulando: Sanctificauerat aquam in ipſa ſe baptizari faciendo. Sanctificauerat ignem ſpiritum ſanctum in ſpecie ignis mittendo. nõ reſtabat niſi vt ſanctificaret aërem, nõ ſub tecto ſed in eo aëre moriendo. Quarto eſt exaltatus vt à cunctis videretur, vt ſic plures ei compaterẽtur. Thren. 1. O vos omnes qui tranſitis per viam attendite & videte ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor meus. Bernar. Sic cogitanda eſt eius ignominia vt non recedat à memoria. Quinto eſt exaltatus vt diſperſos colligeret. Ná corpus ſuũ habuit ſe vt vexillũ eleuatũ in quo depicta fuit imago dei patris: vt omnes peccatores à quatuor plagis terræ colligeret. Sexto exaltatus eſt vt victorem ſe oſtenderet. Ioan. 12. Nunc iudicium eſt mundi: Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Quod

figuratum fuit Exod,17,Cùm eleuauit Moyſes manum vincebat Iſraël,&c.Sic Chriſtus eleuans manũ in cruce nos roborauit ad pugnã.Septimo eſt exaltatus vt mundũ illuminaret. Luc,11. Nemo accendit lucernam & in abſcondito ponit;neq; ſub modio ſed ſuper candelabrum.Spiritualiter,lucerna natura humana eſt quam accendit deus lumine diuinitatis; & poni permiſit ſuper candelabrum crucis. Ideo Iſa.62, Propter Sion non tacebo,& propter Hieruſalem non quieſcam; donec egrediatur vt ſplendor iuſtus eius,& ſaluator eius vt lampas accendatur.Propter Sion,id eſt propter ſacerdotes & principes:& propter Hieruſalem, id eſt propter populares Iudæorum non tacuit Iſaias prædicare Meſsiam occidendum à futuris Iudæis. Octauo eſt exaltatus vt mundum captum oſtenderet. Sicut rex cùm ceperit aliquam ciuitatem exaltat vexillum ſuum ſuper turrim; ſic Chriſtus voluit ſeipſum in cruce exaltare: ad deſignandum quòd mundus captus erat ab eo. Vnde Iſaias 13.Super montem caliginoſum leuate ſignum:exaltate vocem,&c.id eſt ô vos doctores prædicate exaltatum per paſsionem. Dixi ſecundo ſubiungitur paſsionis fructus cùm dicitur; *Omnia trahã ad meipſum.* Reuera Chriſtus per ſuam paſsionem traxit ad ſe omnia,ſcilicet cœleſtia,terreſtria & infernalia.Traxit enim cœleſtia patrẽ reconciliando, traxit terreſtria populum gentilem ad fidem adducendo: traxit infernalia ſanctos patres qui erant in limbo liberando.Ideo voluit Chriſtus in cruce exaltari per caput ſurſum vt deum reconciliaret:per pedes deorſum vt infernum cõculcaret:per dextram manum ad aquilonem extenſam vt gentes in frigore infidelitatis poſitas attraheret; per manum ſiniſtram ad auſtrum extenſam, vt Iudæos in quibus aliquando candor fidei viguerat,& iam in eius paſsione cæcitas fuit: meritò reprobaret. Nihilominus tamen quotidie trahit ad ſe peccatores ad fiduciam & ad ſpem,quando conſiderant corporis in cruce poſiti diſpoſitionem.De qua diſpoſitione ſic dicit Bernar, Quis non rapiatur ad ſpei impetrandæ fiduciam, qui eius conſiderat corporis diſpoſitionem? Vide caput inclinatum ad oſculum, brachia extenſa ad amplexandum, manus perforatas ad largiendum,latus apertum ad diligendum, pedum affixionem ad nobiſcum commanendum, corporis extenſionem ad ſe nobis totaliter impendẽdum. Ex quibus verbis habetur ꝙ Chriſtus iuſtus in cruce exiſtens per ſex modos peccatores ad ſe traxit.Primo per capitis inclinationem ſicut amicus nutu capitis

vocat

vocat amicũ vt det ſibi oſculum. Iſtud oſculum petebat humanum genus, dicens Cant.8. Quis mihi det te fratrem meum ſugentem vbera matris meæ vt inueniam te ſolum foris & deoſculer: & iam me nemo deſpiciat? Habet autem deus duo labia, ſcilicet gratiam & gloriam. & homo ſimiliter habet duo labia, ſcilicet veritatem & pacem. De quibus dicitur Zacha.8. Veritatem tantùm & pacem diligite. Homo igitur debet oſculari deũ tantùm duobus labiis ſuis, ſcilicet cum veritate & pace, vt ſcilicet veritatem de ſe in confeſsione dicat. Et cum deo & proximo pacem habeat: & tunc deus ipſum deoſculabitur duobus labiis ſuis, ſcilicet cum gratia & gloria ſua: quia dabit ſibi gratiã in præſenti, & gloriam in futuro. Pſal.83. Gratiam & gloriã dabit dominus. Notabile eſt autem quòd Chriſtus in cruce paſſionis caput inclinatum habuit ad dexteram. Siue vt per hoc ſignificaret quòd patiebatur propter peccatum quod fecerũt primi parentes cum dextera. Siue vt per hoc innueret quod non vocabat hominem ad leuam, id eſt ad vitam temporalem, ſed dexteram, id eſt ad vitam cœleſtem. Siue vt per hoc oſtenderet ꝙ in his quæ facimus non ſiniſtram, ſed rectam intentionem habere debeamus, iuxta illud Matt.5. Neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua. Secundo trahit per brachiorum extenſionem: ſicut mater trahit puerum ad ſe brachia aperiendo. Deus habet duo brachia, ſcilicet ſiniſtrum quo cõgregat ad fidem & ſui cognitionem. Et dextrum quo deportat ad beatitudinem. Vtrumque autem brachium deus olim clauſum tenebat: quia nulli veritatem ſuæ fidei dabat, & nullum ad beatitudinem ſuam ducebat. Tandem aperuit brachium ſiniſtrum, quando ad fidem veram duxit populum Iudæorum. Dextram autem nõ aperiebat: quia nullum ad gloriam recipiebat. Modò autem vtrumq; brachium apertum habet, quia fidem & ſui cognitionem omnibꝰ tribuit: & ad ſuam beatitudinem fideles recipit. Vnde quælibet fidelis anima dicere poteſt illud Cantic.8. Leua eius ſub capite meo, & dextera eius amplexabitur me. Leuam ſuam deus ſub capite ponit, quando in præſenti vita ſui cognitionem & fidem infundit: dextera illius amplexionem tribuit: quia ſanctos ſibi æternaliter vnit. Vnde etiam quilibet fidelis poteſt dicere illud Pſal.72. Tenuiſti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxiſti me: per viam tuæ veritatis me ducẽdo, & cum gloria ſuſcepiſti me, ad tuam beatitudinẽ me recipiendo. Tertio trahit nos per manuũ perforationem. Sicut liberalis trahit egenũ ad

ſe veniendũ. Habuit autẽ Chriſtus manus in cruce apertas, confixas & perforatas. Habuit apertas ad innuendũ quòd dat faciliter & liberaliter: quia gratiam ſuã omnibus offert. Hebr. 12. Tanquam filiis vocatis ſe offert deus. Sapient. 6. Pręoccupat qui ſe concupiſcunt vt illis ſe prior oſtendat. Ideo dicitur de multis Eccleſia. 4. Non protrahas datum anguſtianti. Habuit manus confixas, ad innuendum quòd dat immutabiliter & perſeuerãter. Eccleſia. 2. Reſpicite filij nationes hominum, & ſcitote quoniam nullus ſperauit in domino & confuſus eſt. Quis enim permanſit in mandatis eius & derelictus eſt? Pauci autem ſunt qui habent iſtam immobilem voluntatem ſeruiendi & benefaciendi, imò dicitur de multis illud Pſal. 18. Cõfitebitur tibi cùm benefeceris eis. Eccleſia. 6. Eſt amicus ſocius menſæ: & non permanebit in die neceſsitatis. Habuit manus perforatas: quia dat omnibus largiter & abundanter. Sicut enim vas perforatum largiter effundit liquorem in eo contentum: ſic Chriſtus largiter tribuit & effundit gratiam ſuam. 1. ad Timoth. 6. Qui præſtat nobis omnia abundè ad fruendum. Iacobi 1. Qui dat omnibus affluenter id eſt abundanter, & non improperat. Non ſolùm autem eſt liberalis ſed quodãmodo prodigus: quia habet manus perforatas. Sicut dicitur de aliquo prodigo, qui nihil ſcit retinere, iſte habet perforatas manus. Valde prodigus eſſet qui pro potu patrimonium ſuum daret: ſic Chriſtus pro potu aquæ frigidæ dat mercedem cœleſtis patriæ aut gloriæ. Matth. 10. Quicunque potum dederit vni ex minimis iſtis calicẽ aquæ frigidæ: amen dico vobis non perdet mercedem ſuam. Chriſtus enim fuerat in vita ſua valde liberalis: quia multa bona & beneficia dedit: in fine autem ſuæ vitæ quodammodo fuit prodigus: quia nihil ſibi retinuit, ſed omnia dedit etiam vſque ad veſtes. Nam Petro eccleſiam dedit. Ioanni dedit matrem ſuam chariſsimam. Patri ſuo dedit animam ſuam pretioſam. Latroni dedit paradiſum. Nicodemo & Ioſeph corpus ſuum propriũ. nobis omnib⁹ dedit ſuũ ſanguinẽ pretioſum, & ipſis crucifixoribus veſtimẽta ſua. Quarto trahit per lateris apertionẽ: vt eius amorẽ præcordialẽ cognoſcamus: ſicut amicus amicũ trahit vt amorẽ ſuũ ſibi oſtẽdat: amor autẽ aliquãdo oſtẽditur ex ſermone, iuxta illud Mat. 12. Ex abũdantia cordis os loquitur. Quãdo enim cor abundat in amore, os abũdat in ſermone. Aliquando amor manifeſtatur in opere, & iſte amor eſt de quo dicitur Ioannis tertio. Non diligamus verbo nec lingua, ſed opere & veritate.

veritate. Aliquando amor radicatur in corde: de quo dicitur Matthæi 22. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo. Primus amor qui eſt ſermone, nihil eſt niſi adſit amor qui eſt in opere. Nec primus nec ſecundus aliquid valet niſi radicetur in corde. Primum amorem nobis Chriſtus oſtenderat in ſua ſalubri eruditione, ſecundũ oſtenderat in multiplici beneficiorum largitione, ſed tertium, ſcilicet præcordialem nobis oſtendit in lateris apertione. Bernardus. Clauus penetrans, clauis reſerans factus eſt mihi. Quid enim videam per foramen, clamat clauus, clamat vulnus quòd deus verè ſit in Chriſto mundum reconcilians ſibi. Quinto trahit nos per pedum affixionem, ſicut amicus poſitus in carcere trahit amicum ad ſe viſitandum: ſic Chriſtus propter amorem noſtrum incarcerari ſe fecit quãdo in cruce affigi voluit. Debemus autem ad pedes ſuos currere: quia ſicut dicitur Deutero. 33. Qui appropinquant pedibus eius accipient de doctrina illius. Ad pedes ergo eius peccatores debent currere & tribulati. Nam vnus pes eſt tinctus oleo: iſtud enim oleum eſt miſericordia viſceroſa. Deutero. 33. Tingat in oleo pedem ſuum. Secundus pes eſt tinctus ſanguine: iſte eſt eius paſsio glorioſa. Pſalm. 67. Vt intingatur pes tuus in ſanguine. Peccatores enim accedant ad pedes tinctos oleo miſericordiæ, & inuenient medelam & ſanationem. Iſaiæ 61. Spiritus domini ſuper me eo quòd vnxerit me: ad annuntiandum manſuetis miſit me: vt mederer contritis corde. Tribulati accedant ad pedem intinctum ſanguine, & ibi inuenient conſolationem. Grego. Si paſsio Chriſti ad memoriam reduceretur, nihil tam durum quod non æquo animo tolleretur. Sexto trahit per ſui corporis extenſionem: ſicut amicus trahit amicum extendendo ſe totaliter ad ipſum. Poſtquam igitur Chriſtus pro nobis ſe totaliter extendit, debemus & nos ad ipſum extendi & ab ipſo trahi. Nam extendit ſe pro nobis de cœlo vſque ad vterum virginis glorioſæ, de vtero in præſepium, de præſepio in mundum, de mundo in patibulum, de patibulo in ſepulchrum, de ſepulchro in limbum, de limbo rediit in mundum, de mundo ſe extendit vſque ad cœlum, de cœlo ſe extendet vſque ad iudicium.

DE EPISTOLA.

Ego quaſi agnus manſuetus qui portatur ad victimam. Scribitur Hiere. II. & legitur hodierna die pro epiſtolari officio.

AMbroſius in hexameron, dicit: Vbi taurus mactatur, eiúſque ſanguis effunditur, mox ad illum locum tauri cæteri ſiue boues clamando confluunt & occurrunt. Spiritualiter, ſic Chriſtus pro nobis occiſus eſt, & eius ſanguis effuſus. Ideo deuotis fletibus ei occurramus, & vota noſtra lamentabiliter offeram⁹. Ná dicit Sextus Pytagoric⁹ ꝙ nulla ſalus cernitur vbi Chriſti ſaluberrima paſsio à mentis intuitu elongatur. Ne igitur eius paſsio à noſtra remoueatur memoria, proponitur nobis ab Hieremia hodie in epiſtola ſuæ innocentia paſsionis, dicẽs: *Ego quaſi agnus manſuetus, &c.* In verbis prædictis duo innuuntur. Primo Chriſti innocentia, ibi: *quaſi agnus manſuetus.* Secũdo ſubditur ſalutaris victima, ibi: *qui portatur ad victimam.* De primo, dicitur: *Ego quaſi agnus manſuetus.* Nota Chriſtus in ſcripturis agnus appellatur propter mãſuetudinẽ & innocentiã. Nã ſicut dicit Iſido. Cætera animalia armauit natura, ſolũ agnũ dimiſit inermẽ. Nõ enim habet cornua ad vẽtilandũ, nec dentes ad mordendũ, nec vngues ad lacerãdũ: ſed manſuetus & innocẽs inuenitur. Eodẽ modo Chriſtus nunquã alicui nocuit, ſed omnibus profuit. Dicitur autẽ Chriſtus in autoritate præmiſſa agnus & agnus manſuetus & agnus victimatus. Agnus autẽ ſecundũ Iſid. dicitur ab agnoſcẽdo, quia inter innumerabiles greges ſolo balatu matrẽ cognoſcit. Eodẽ modo Chriſtus dicitur agnus ab agnoſcẽdo, cùm in cruce exiſtens tria genera perſonarũ agnouit. Agnouit patrẽ & matrem & ſuos crucifixores. Nã patrẽ agnouit animã ſuã ſibi cõmendãdo, dicẽs: Pater in manus tua cõmmẽdo ſpiritũ meũ. Dicitur etiam & ſcriptũ reperitur ꝙ Chriſtus in cruce exiſtens totũ illum pſalmũ, Deus deus meus reſpice in me, ſilenter dixit, deinde aliũ pſalmum: In te domine ſperaui, ſilẽter dicere incepit. Et cũ peruenit ad illũ verſum, In manus tuas, &c. fortiter clamauit, dicẽs: Pater in manus tuas cõmendo ſpiritũ meũ. In hoc dat nobis exemplũ vt cũ ad extrema appropinquemus, ſpiritum noſtrũ deo commendemus. Et hoc tribus de cauſis. Primo vt deus ab inſidiis dæmonũ ſpiritum noſtrũ cuſtodiat. Dæmones enim ſunt in iſta vita parati vt rapiãt animam. Sed anima quæ eſt in manu dei nullum debet timere: quia dicitur Ioã. 10. Non rapiet eas quiſquam de

manu

manu mea. Secundo vt animam noſtram per angelorum miniſterium ad cœlum deducat. Exod. 23. Ecce ego mitto angelum meum qui præcedat te & cuſtodiat in via, & introducat te in locum quē præparaui. Tertio vt à morte æterna animā cuſtodiat. Sap. 3. Iuſtorū animæ in manu dei ſunt: & non tanget illos tormentum mortis. Secūdo agnouit iſte agnus matrem de ea ſpecialem curā habendo, & Ioanni eā commēdādo, cùm dixit: Ecce mater tua. In hoc dat nobis exemplū vt de parentibus noſtris vſque ad mortem curam & diligentiam habeamus. Petro quidem commendauit eccleſiam. Ioanni verò cōmendauit matrem ſuam. Si inueniſſet aliquos digniores, certum eſt, quòd talem theſaurum eos feciſſet cuſtodire, pecuniā verò Iudæ recommendauit, ad innuendum quòd pecunia temporalis & vilis res & indigna eſſet: & ideo eam cuſtodi indigno & viliſsimo recōmendauit. Nos igitur ſtudeamus vt exemplo Ioannis virginē beatam accipiamus in matrem ſi volumus eam habere adiutricem. Cùm enim ſit triplex ſtatus hominis, ſicut dicit Augu. ſcilicet in vita, in morte, & poſt mortem: ipſa in hoc triplici ſtatu iuuat filios ſuos qui habent eam in matrem. Vnde canit eccleſia: Maria mater gratiæ; mater miſericordiæ, tu nos ab hoſte protege, in hora mortis ſuſcipe. Adiuuat enim in vita. Sed in vita iſta ſunt quidam iuſti: iſtis impetrat perſeuerantem gratiā, ideo dicitur: Maria mater gratiæ, ſcilicet datrix & cōſeruatrix. Alij ſunt peccatores & iſtis impetrat peccatorum remiſsionē & miſericordiā. & ideo dicitur mater miſericordiæ. Secundus ſtatus eſt prout ſunt in morte, qui eſt ſtatus periculoſus: quia hoſtes, id eſt dæmones ad morientes accedunt & ſi aliquod ius habeant inquirunt. Sed beata virgo hoſtes, id eſt dæmones expellit & animas protegit, ideo ſubditur: Tu nos ab hoſte protege. Tertius ſtatus eſt poſt mortem, quādo anima de corpore eſt egreſſa. Et ille ſtatus ſimiliter eſt periculoſus: quia ibi dæmones ſunt rugiētes, & animā deuorare volentes. Sed beata virgo animas in morte ſuſcipit & in cœlum deducit, & à dæmonibus rugiētibus defendit, ideo ſubditur, In hora mortis ſuſcipe. Vnde quælibet talis anima poteſt referre gratias beatæ virgini Mariæ & ſibi dicere illud Eccle. 51. Liberaſti me ſecundū multitudinē miſericordiæ nominis tui à rugiētibus præparatis ad eſcā, de manibus quærētiū animā meā. Tertio ille agnus cognouit crucifixores ſuos pro eis orādo, dicēs: Luc. 23. Pater dimitte illis: nō enim ſciūt quid faciūt. Aliquādo poteſt iniuria irrogari

in contumeliis verborũ,& hæc eſt magna iniuria. Aliquãdo in ſpoliatione rerũ,& hæc eſt maior. Aliquãdo in irrigatione ſupliciorum,& hæc eſt maxima. Iſtæ tres iniuriæ fuerunt Chriſto in paſsione irrogatæ,ipſe enim fuit contumeliis laceſsitus. Vnde dicitur Matth.27.Prætereũtes blaſphemabant eum mouentes capita ſua,& dicentes: Vax qui deſtruis tẽplũ dei & in triduo illud reædificas.Ipſe fuit omnibus rebus ſuis & veſtibus denudatus.Vnde ſignatus eſt per Ioſeph, de quo dicitur Gene. 37. Nudauerunt eum tunica talari & polimita. Iſta fuit tunica Chriſti inconſutilis,& deſuper contexta per totũ.Pſal.21. Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea.Iſte fuit multis vulneribus ſauciatus.Eſaiæ 53. Ipſe enim vulneratus eſt propter iniquitates noſtras:attritus eſt propter ſcelera noſtra.In his igitur eſt magnũ habere patientiã,maius habere lætitiam,maximũ dare beneficientiam.Chriſtus omnia iſta habuit,non enim ea tantũ portauit patienter,iuxta illud Eſa.42. Tacui ſemper ſilui,patiẽs fui. Non tantũ lætanter,iuxta illud Pſal.29. Conciſiſti ſaccũ meũ circundediſti me lætitia. Sed etiam ſuis occiſoribus beneficiũ impendebat dum pro eis orabat,dicẽs:Pater dimitte illis quia neſciunt quid faciunt.Et ſic iſte agnus in cruce exiſtens cognouit patrem ſpiritum ſuum ſibi recommendando, cognouit & matrem de ea ſpecialem curam habẽdo. Cognouit etiam ſuos crucifixores pro eis orãdo.Eius oratio de eis multos conuertit & deo recõciliauit.Ideo in miſſa agnus dei ter cantatur, quaſi dicat eccleſia:Agne qui cognouiſti patrem ſpiritũ tuum in ſuis manibus recõmendando,miſerere nobis.Agne qui cognouiſti matrem de ea ſpecialem curam habẽdo,miſerere nobis. Agne qui cognouiſti inimicos tuos pro eis orando & eos deo pacificando,dona nobis pacẽ.Secũdo fuit agnus mãſuetus:ſicut enim agnus quando occiditur nõ murmurat nec reclamat, ſed tantũ quaſdã voces querulas emittit. Sic etiã Chriſtus nõ remurmurauit nec reclamauit.Eſa.53.Sicut ouis ad occiſionẽ ducitur,& quaſi agnus corã tõdente ſe obmuteſcit; & non aperuit os ſuũ, ſcilicet ad blaſphemandũ vel murmurandũ.Emiſit tamẽ quaſdã voces piæ cõquiſitionis.Vnã emiſit ad patrem, dicens Matt. 27. Deus deus meus vt quid dereliquiſti me. Aliam emiſit ad matrem,dicens Hiere.15. Væ mihi mater mea, quare genuiſti me virum rixæ:virum diſcordiæ in vniuerſa terra.Iudæi enim ſæpe rixabantur cum eo, & ſæpe inter ſe ad diſcordias conueniebant,ſæpe enim ipſum maledicebãt.Vnde ſubditur:Omnes maledi-

maledicunt mihi. Tertiam emiſit ad circunſtātes & prætereū-tes. Threno. 1. O vos omnes qui tranſitis per viam attendite & videte, &c. Quartam emiſit ad terram. Iob 13. Terra ne operias ſanguinem meum: neque inueniat locum in te latendi clamor meus. Quintam emiſit ad cœlum, dicens. Hiere. 2. Obſtupeſcite cœli ſuper hoc, id eſt ſuper opprobriis & iniuriis à Iudæis mihi illatis. Et ſequitur: Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ viuæ: & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas. Ac ſi dicat: Iſta duo mala fecerunt Iudæi: quia me qui ſum fons aquæ viuæ deſiccauerunt, id eſt occiderunt, & Barrabam qui erat aqua turbida conſeruauerunt & bibere dimiſerunt. Dixi ſecundo ſubditur ſalutaris victima: cùm dicitur: *Qui portatur ad victimam.* Chriſtus fuit agnus victimatus. Eſt autem differentia inter hoſtiam & victimam: quia hoſtia dicitur ſacrificium pro hoſtibus vincendis: victima autem pro hoſtibus victis. Caro igitur Chriſti in paſsione fuit hoſtia: quia fuit pro hoſtibus vincēdis, poſt paſsionē autē victima quia fuit pro hoſtibus victis. Siue autem eſſet hoſtia ſiue victima oportebat vt igne accēderetur: vt ſic fumus eſſet domino odoriferus. Talis victima ſiue hoſtia fuit Chriſtus. Eph. 5. Dilexit nos & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiā deo in odorē ſuauitatis. Iſta autē hoſtia vt eſſet odorifera fuit quadruplici igne inflāmata. Primo videlicet igne amoris. De quo dicitur, Luc. 12. Ignem veni mittere in terram. Magnum indicium amoris eſt dare amico ſuo temporalem ſubſtantiam: maius eſt in obſequium perſonam ſuā: maximū eſt dare in mortem vitā ſuā. Iſtud maximum ſignum amoris habuit Chriſtus. Ioan. 15. Maiorem charitatem nemo habet quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Secūdo iſta victima fuit inflammata igne doloris. Quantò enim caro eſt melius cōplectionata, tantò eſt maioris doloris ſenſitiua. Caro enim oculi magis ſentit dolorē, quàm caro calcanei: quia eſt melius complectionata. Caro igitur Chriſti fuit manu ſpiritusſancti de puriſsimis ſanguinibus virginis facta. Et ideo fuit optimè complectionata, & propter hoc fuit maioris doloris ſenſitiua. Tertio iſta victima fuit inflāmatiua igne paſsionis, de quo dicitur in Pſal. 16. Igne me examinaſti, &c. Item pſalm. 101. Oſſa mea ſicut cremium aruerunt. Si enim oſſa fuerunt concremata: manifeſtum eſt, quòd caro & pellis contremata fuit. Quarto iſta victima fuit inflammata igne compaſsionis. Magna quidem compaſsione replebatur

quando matrem deſolatam & afflictam videbant: quando apoſtolos diſperſos & in errorem prolapſos cernebat, quando ſuos crucifixores in phreneſim conuerſos reſpiciebat. Sic enim pius pater quando videt filium ſuum phreneticum in ſe inſurgentē dolet & plorat, non propter ſuam iniuriam, ſed filij furiam: ſic Chriſtus non ſuos dolores, ſed perditionem ſuorum interfectorum dolebat. Hebræor. 5. In diebus carnis ſuæ preces ſupplicationéſque ad deum fudit, ecce quia orabat cum clamore valido, ecce quia clamabat: & lachrymis offerens, ecce quia plorabat, &c.

DE EODEM, ENARRATIO LXXXV.

Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti qui pro multis effundetur. Marci decimequarto.

Conſtantinus in libro de naturis liquidorũ dicit: Qui naribus ſuis ſanguinem calidum imbiberit, in ſe proprij ſanguinis prouocat effluxum, quem naturali quadã virtute extrahit & eduxit. Spritualiter, ſic qui intus in mente ſorbet paſsionis Chriſti fluxum & refluxum, ſentit in ſe ſuauitatē & beatitudinē ſempiternæ gloriæ. Alanus: Omnis qui Chriſti ſanguinē deuota mente cõpaſsionis imbiberit, infinitã mentis dulcedinē ęternaliter deguſtabit. Sed quia natura humana p paſsionē crucis trãſiuit de cõtumelia in gloriã, ideo gloriatur mater eccleſia in introitu miſſæ dicens: Nos autē gloriari oportet in cruce dñi, &c. quia in ea vera eſt ſalus mētis & corporis. De quo Fulgētius: Sanitatē mentis & corporis conſecuti ſumus per virtutē feliciſsimæ paſsionis Chriſti, de quo thema: *Hic eſt ſanguis, &c.* In verbis præmiſsis duo innuũtur. Primo noui teſtamenti confirmatio ibi, *Hic eſt ſanguis noui teſtamenti.* Secundo ſubditur ſanguinis effuſionis ratio, ibi: *qui pro multis effundetur.* De primo dicitur: *hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti.* Pro quo ſciendum quòd omne teſtamentũ ſicut dicitur Hebr. 9. confirmatur morte teſtatoris. Et ideo deus voluit vtrũq; teſtamentũ, videlicet verus & nouũ cõfirmare per ſanguinē. De cõfirmatione veteris teſtamenti per ſanguinē dicitur Heb. 9. Lecto enim omni mandato legis à Moyſe vniuerſo populo accipiēs ſanguinē vitulorum & hircorũ cũ aqua & lana coccinea & hyſopo, ipſum quoq; librũ & omnē populũ aſperſit, dicens: Hic eſt ſanguis teſtamēti quod ad vos mandauit deus. De confirmatione noui teſtamenti per ſanguinem dicitur in autoritate præmiſſa: *Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti.* Notandũ quòd Chriſtus in iſto teſtamento quod

in ſua

in ſua paſsione condidit, octo legata diuiſit ſicut dicit Ambr. Autor humani generis exiſtens in cruce pietatis officia diuidebat, perſecutionē apoſtolis, pacē diſcipulis, corpus Iudæis, patri ſpiritū, virgini paranymphū, latroni paradiſum, peccatoribus infernum, crucem pœnitentibus delegauit. Primo igitur legauit perſecutionem apoſtolis & mortem, illud enim ipſi legauit quod ipſe poſsidet. Ioā. 15. Si perſecuti me ſunt & vos perſequentur. Et iſtud legatū perfectè fuit ab apoſtolis omnibus ſolutū: quia perſecutionē habuerūt & morte ſuſtinuerūt; hæreditas enim trāſit ad hæredes cū ſuo onere & honore. Deus igitur hæreditati æternæ beatitudinis adiunxit onus, i. tolerātiam paſsionis. Cū iſto enim onere Chriſtus eandē beatitudinē. Luc. vlt. Oportuit Chriſtū pati: & ita intrare in gloriā ſuā. Habuerūt eā apoſtoli. Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnū cœlorū. Habent eam omnes fideles. 2. Timo. 3. Omnes qui volūt piè viuere in Chriſto Ieſu perſecutionē patiētur. Qui igitur vult aſſequi æternā beatitudinē & nullā pati tribulationē, videtur ꝙ velit eſſe Chriſto dignior & apoſtolis ſanctior, & cunctis fidelibus melior. Hiero. Difficile eſt, imò impoſsibile vt præſentibus quis & futuris fruatur bonis: & vt de deliciis tranſeat ad delicias: vt hic ventrē & ibi mentē impleat, & in vtroq; ſeculo ſit primus, & in vtroq; appareat glorioſus. Secundo legauit diſcipulis pacē. Ioā. 14. Pacem relinquo vobis: pacem meam do vobis. Habuit enim Chriſtus. 72. diſcipulos qui non erāt ita fortes ſicut apoſtoli ad ſuſtinendū perſecutionē: & ideo reliquit eis pacem, non tantùm peccatoris vel æternitatis, ſed etiā temporis. Nō enim infirmis & debilibus ſtatim ſunt grauia imponenda. Habemus enim ex euāgelio. Mat. 9. quòd nō ſunt triſtia imponenda feſtiuis, nec fortia infirmis, nec inſolita inexpertis. Primo enim nō ſunt imponēda triſtia feſtiuis, quod innuitur ex eo quod dicit dominus ibidē: Nunquid poſſunt filij ſponſi lugere quādiu cum illis eſt ſponſus: illi, ſ. qui ſemper cum deo illud feſtū faciūt. De quo dicitur in pſal 75. Reliquiæ cogitationum diē feſtum agent tibi. Talibus nō debet imponi triſtitia ne impediant & turbentur in contēplatione interna. Secundo non ſunt imponēda fortia infirmis. Vnde ſubdit: Nemo autem immittit cōmiſſuram panni rudis ad veſtimentum vetus. Vetus veſtimentū eſt cōuerſatio vetus: pannus autē rudis, i. nouus, eſt doctrina quæ inducit ad cōtemptū terrenorū. Sunt autē tales infirmi qui nō ſunt ſtatim ad terrenorū cōtemptū inducēdi.

Tertio non ſunt imponenda inſolita inexpertis. Ideo ſubdit: nec mittũt vinũ nouũ in vtres veteres: per vtrẽ veterẽ intelligitur mens aſſueta terrenis: per vinũ nouum doctrina quæ inducit ad appetitũ cœleſtium, Sed homines aſſueti diligere terrena non ſtatim ſunt cogendi ad cœleſtia. Tertio legauit corpus ſuũ Iudæis, vt ſcilicet ipſum crufigerẽt, & ſic noſtrã ſaluationem perficerent. Iob 9. Terra, i. caro Chriſti de noſtra ſubſtantia terrena aſſumpta, data eſt in manibus impij, ſ. Pilati ſiue Iudęorũ. Corpus autẽ Chriſti erat quidã ſaccus diuinus in quo erãt tria pretioſa incluſa, ſ. ſanguis, anima, & diuinitas. Chriſtus igitur de carne ſua fecit emplaſtrũ in quo inflatura noſtræ ſuperbiæ frãgeretur. Aug. Ecce habens humilitatis exemplũ, ſuperbiæ medicamentum. De ſanguine enim ſuo fecit colliriũ quo cæcitas noſtræ ignorantiæ curaretur. Apoca, 3. Collirio inunge oculos tuos vt videas. Animam dedit in pretium quo ſeruos ſuos redimeret. Mat, 20. Dare animam ſuam in redemptionẽ pro multis. Deitas fuit balſamum quo fœtor noſtræ immũditię tolleretur. Eccle, 24. Sicut cynamomum & balſamũ aromatizãs odorẽ dedi. Quarto legauit patri ſpiritũ. Luc. 23. Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum. In hoc dat nobis exemplũ quòd in manus dei debemus recõmendare ſpiritum noſtrũ. Illud enim quod eſt in manu eſt ſecurum ante conſpectũ, & eſt pretioſum: animæ ergo quæ ſunt in manu dei ſunt ſecuræ ita ꝙ nunquam perdũtur. Ioan. 10. Nõ rapiet eas quiſquã de manu mea. Sũt deo proximæ: ita vt diuina viſione fruuntur. Eſa. 49. Ece manibus meis deſcripſit te: muri tui corã oculis meis ſemper. Sunt pretioſa: ita vt in ornamenta dei aſſumuntur. Sicut enim annulus ornat manũ: ſic animæ ſanctorũ quodãmodo ornant deum. Vnde dixit dominus de quodã magno peccatore. Hiere. 22. Viuo ego dixit dominus: quia ſi fuerit Ieconias filius Ioachim regis Iuda annulus in manu dextera mea inde euellã eum: & dabo te in manũ quærentiũ animã tuam. Quinto legauit virgini paranymphũ cũ dixit: Mulier ecce filius tuus. Quod quidẽ facere voluit triplici ratione. Primo ratione ſui; dederat eñ legẽ. Exod. 20. Honora patrẽ tuũ & matrẽ tuã. Decebat igitur vt conditor legis legẽ ſuã ſeruaret. Secũdo ratione noſtri vt nos doceat ꝙ de parentibus noſtris nõ tãtùm in vita, ſed etiã in morte curã habere debeamus. Tertio ratione virginis. Amittebat enim filiũ, & ideo ꝓ cõſolatione dimittebat ſibi fidelẽ diſcipulũ, ſed tamẽ talis cõſolatio ille ſibi eſſe non poterat. De quo dicit Bernar. O

qualis

qualis commutatio, Ioãnes pro Ieſu traditur, ſeruus pro domino, diſcipulus pro magiſtro, filius Zebedæi pro filio dei, purus homo pro puro deo. Sexto legauit latroni paradiſum dicens. Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiſo. Ecce qualis modus fuit intrandi, quia hodie: ecce quanta celeritas, mecum eris: ecce quanta beata ſocietas, in paradiſo: ecce quanta loci amœnitas. Ideo autem Chriſtus iſti latroni ſic fuit liberalis: quia in illa ſocietate trium, erat vnus totaliter bonus, ſ. Chriſtus: erat alter totaliter malus ſicut latro à ſiniſtris poſitus; erat tertius mediocriter bonus & mediocriter malus, ſicut latro à dextris poſitus. Ipſe enim nec omnino erat malus, quia culpabilem ſe cognoſcebat, nec erat omnino bonus, quia adhuc gratiam non erat aſſecutus. Habuit igitur ſe laudabiliter ad totaliter bonum, quia ipſum excuſauit: ad totaliter malum, quia ipſum increpauit: ad ſe mediocriter bonum & mediocriter malum, quia veniam poſtulauit. Septimo legauit peccatoribus infernum cum dicet Matt. 25. Diſcedite à me maledicti in ignẽ æternum. Quod quidem legatum valde competit eis: quia pulchrius ſtãt in inferno quàm ſtarẽt in paradiſo. Quod oſtẽditur triplici exemplo. Primũ eſt, quia potius manet porcus in luto q̃ in viridi prato. Porcus eſt luxurioſus qui ſemper in immunditiis volutatur. 2. Pet. 2. Sus lota in volutabro luti, deo porcus potius manet in luto infernalis fœditatis: q̃ maneret in prato florido cœleſtis amœnitatis. Secundũ exemplũ eſt, quia potius ſtat ſeruus in cloaca, q̃ in camera picta. Seruus eſt auar⁹. Col. 3. Auaritia eſt ſimulachrorũ ſeruitus. Talis ſeruus potius ſtat in cloaca infernali q̃ in camera picta cœleſti. Tertiũ exemplũ eſt, ꝙ potius ſtat latro in patibulo, q̃ in regali ſedeat ſolio. Latro eſt ſuperbus qui furatur deo illud quod eſt propriũ dei, ſ. gloriã. Eſa. 42. Gloriã meã alteri non dabo. Talis igitur latro potius ſtat in patibulo infernalis tormẽti, quã ſtaret in ſolio maieſtatis dei. Octauo legauit crucẽ pœnitentibus volentibus pœnitere. Lu. 9. Si quis vult venire poſt me abnegẽt ſemetipſum. Quid autẽ ſit abnegare ſemetipſum dicit Greg. in homil. Relinquamus noſmetipſos quales peccãdo fecimus nos: & maneamus quales per gratiã facti ſumus. Ecce enim qui ſuperbus fuit, ſi humilis factus eſt ſeipſum reliquit. Si luxurioſus vitam mutauit, ſeipſum negauit in hoc quod fuit. Si auarus largiri didicit & aliena rapere deſiſtit, ſeipſum reliquit: eſt quidẽ ipſe per naturã, ſed non ipſe per malitiã. Vnde ſubditur: Tollat crucẽ ſuam & ſequatur

me:vbi dicit ibidẽ Gre. Duobus modis crux tollitur, cùm ſcilicet per abſtinentiã affligitur corpus, aut per cõpaſsionẽ proximi affligitur animus. Dixi ſecũdo tangitur ſanguinis affuſionis ratio cùm ſubditur, qui pro multis effundetur. Et hoc multiplici ratione & vtilitate. Primo vt eſſet fœdis & immũdis in ablutionem ſordiũ. Secũdo vt eſſet laborãtibus in pœnitẽtia adiutoriũ. Tertio vt eſſet pugnantibus in præſidiũ. Quarto de mundo exeuntibus in ſalutis ſignum. Dixit primo effuſus eſt ſanguis Chriſti vt eſſet fœdis & immũdis in ablutionẽ ſordiũ. Apoc. 1. Dilexit nos & lauit nos in ſanguine ſuo à peccatis noſtris. Heb. 9. Si ſanguis hircorũ aut vitulorũ, aut taurorũ, aut cinis vitulæ aſperſus inquinatos ſanctificabat ad emũdationẽ carnis: quãtò magis ſanguis Chriſti qui per ſpiritũ ſanctũ ſemetipſum obtulit immaculatũ deo, & emundauit conſcientiã noſtrã ab operibus mortuis ad ſeruiendũ deo viuẽti? 1. Ioã. 1. Sãguis Ieſu Chriſti filij eius emũdauit nos ab omni peccato. Hiero. Nihil tã efficax ad curandũ cõſcientiæ vulnera, necnon ad purgandũ mẽtis faciẽ: q̃ ſedula paſsionis Chriſti meditatio, & ſãguinis nobis valde reuerendi, quem Chriſtus in cruce fecit noſtrum pretiũ, in altari noſtrum poculũ, in exilio noſtrum viaticum, in deſerto noſtrum conductum, in cœlo aduocatum, paſsio enim tua domine vltimum refrigeriũ, ſingulare remedium. Sed miſeri peccatores hoc ſanguine mundantur quantum in ſeipſis eſt, & polluuntur cùm mortali peccato conſentiũt. Quibus apoſtolus dicit illud horribile. Heb. 10. Irritã quis faciẽs legem Moyſi ſine vlla miſeratione duobus aut tribus teſtibus, ſupple conuictus moritur: quantò magis putatis maiora & deteriora mereri ſupplicia qui filium dei cõculcauerit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit in quo ſanctificatus eſt: gloſ. Cõculcat Chriſtum qui liberè peccat abſq; timore & pœnitentia, & qui eo indignè participat, ſanguinem pollutũ ducit ſi ab eo mundatus ad vomitũ redit & pœnitere negligit. Bern. Væ tibi quicũq; es qui deſideras redire ad lutum, reuerti ad vomitum: paras quos placidos habebis in iudicio, quos modò tantò deſperato vis habere animo. Et nota quãuis peccator ſanguinẽ Chriſti polluat, Chriſtus tamen eum quãdiu viuit ad emundationem vocat & inuitat. Hebr. 12. Acceſsiſtis ad ſanguinis aſperſionem melius loquentem q̃ Abel, quia ille vindictam, iſte ſalutem: ille damnationem, iſte ſaluationẽ clamat. Bern. Clamat vulnus, clamat clauus: quia miſericordiæ dei nõ eſt numerus. Fodiuntur pedes, fo-

diuntur

diũtur manus: vt per foramina mihi liceat ſugere mel de petra, oleũ de ſaxo duriſsimo. Secundo Chriſti ſanguis eſt in adiutoriũ in operibus pœnitentiæ laborãtibus alliciens eorum volũtatẽ. Sicut ſanguis datur canibus ad lambendũ vt alliciantur ad ſequendum cum magno labore prædam ſuã. Pſal. 67. Intingatur pes tuus in ſanguine, ſ. paſsionis, vt ſic ardẽtius & frequentius prædã tuã videas & Chriſtũ ſequaris. quod apparet. Apoc. 19. qui erat veſtitus veſte aſperſa ſanguine, & exercitus cœli, i. cœleſtium virorum ſequebãtur eum. Augu. autẽ dicit: O homo noli timere mortẽ & contumelias & crucẽ: quia ſi hoc noceret homini, nõ pateretur filius dei. Tertio eſt pugnãtibus in præſidiũ. Ipſe enim animat homines ad aggrediendum certamen. Quod benè ſignatum eſt. 1. Mach. 6. vbi dicitur: Oſtẽderunt elephãtibus, quod eſt animal naturaliter timidum & frigidũ, ſanguinem vuæ & mori, i. ſanctorum martyrum, ad acuendos eos ad prælium. Et hoc naturale exemplũ eſt. Sãguinis enim aſpectus dat audaciam pugnãdi, propter quod dicitur. 1. Pet. 4. Chriſto in carne paſſo & vos eadem cogitatione armamini. Bern. In hoc mundo in ſtadio pugnamus & in certamine poſiti ſumus. Verbi gratia. Mortuus enim eſt dominus noſter: vt qui hunc liuorem & plagas non ſuſceperit, in futuro iudicio glorioſus miles non apparebit, & Augu. Ideo mortuus eſt vt moreretur dominus pro ſeruo: vt ſeruus non timeret mori pro domino. Item ſanguis Chriſti pugnaturos cõfortat ad ſuſtinendum. Hebr. 12. Recogitate eum qui talem ſuſtinuit aduerſus ſemetipſum cõtradictionem. Et poſtea dicitur: Nõdum enim vſque ad ſanguinẽ reſtitiſtis. Ideo aduerſus ſanguinẽ repugnãtes indui debemus tunica Chriſti ſicut boni milites: ne timeamus ſi ſanguinẽ pro ipſo fundamus, ſicut etiã pugiles faciũt. Bern. Bonus miles vulnera nõ ſentit ſua dũ benigni regis intuetur vulnera. Item ſanguis Chriſti pugnãtem roborat ad triumphũ. Vnde cum iuſti & probi deficiũt in lite, tamẽ viſo regis ſigno & ipſo rege in preſſura exiſtẽte vires reſumũt. Apoc. 12. Vicerũt eũ per ſanguinẽ agni. Propter quod dicit Bern. Reſpice fidelis anima in faciẽ Chriſti tui, & videbis eum dorſo flagellato, latere aperto, capite reſtibus coronato, pedibus & manibus clauis perforato, volue & reuolue à capite vſq; ad pedes, à latere in latus, & nihil inuenies niſi dolorẽ & cruorẽ. Quarto Chriſti ſanguis de mũdo exeũtibus eſt in ſecuritatẽ & in ſignũ gloriæ percipiẽdæ. Attendẽdũ ꝙ in morte quæ eſt mediũ inter vitã præſentẽ & futurã,

habitant dæmones infeſtando & tentãdo.Gene.3. Tu inſidiaberis calcaneo eius.Propter quod dicit Grego. Aſsidua tentatione tentat,vt ſaltem tædio vincat.Et ſic cùm ponitur ſignũ regis ſuper aliquã domum,timent hoſtes eam inuadere:ſic & dæmones,vt dicitur Pſal.64.Timebũt gẽtes qui habitant terminos à ſignis tuis.Et propter hoc etiam nõ ſine cauſa ante oculos morientiũ ponitur crux in ſignum huius quod dicitur Exo.12. Cũ dominus viderit ſanguinẽ in ſuperliminari, & in vtroque poſte tranſcendet oſtium domus. & non ſinet ingredi percuſſorẽ domos veſtras & lædere.Itẽ gloſa:Sanguinis Chriſti memoria ab exterminatore nos conſeruat.Item ibidem:Videbo ſanguinẽ & trãſibo vos, i. non percutiã nec erit plaga,ſ.æterna diſperdens quando percuſſero terrã Aegypti,i.ciues huius ſeculi.Nõ ſolùm autem ſanguis Chriſti conſeruat hic exiſtentes, ſed introducit in gloriã æternam ibi gaudentes. Eſt enim ſignũ quo oſtenſo intratur ad cœlũ,cũ Augu.dicat: Sanguinis effuſio inebrians angelos,ſatians ſanctos,potans ſitibundos,viuificãs mortuos,iuſtificans peccatores,inferos diſsipans,mundũ redimens, cœlum reparans,ſanctis omnibus conferens gaudiũ ſempiternum.Attendendum ꝙ ſi aliquis ingreditur curiam regis, omnes qui habent ſimiles veſtes poſſunt intrare:quia præſumitur ꝙ ſint de familia eius.Sic certè intrabunt curiam cœleſtem,qui veſtem Chriſti habuerũt ſanguine tinctam pari ratione. Apoc, vlti.Beati qui lauant ſtolas ſuas in ſanguine agni,vt habeãt poteſtatẽ in ligno vitæ.& per portas intrent ciuitatem,ſicut Chriſtus intrauit.Heb.9.Habẽtes fiduciã in introitu ſanctorũ in ſanguine Chriſti.Propter quod dicit Anſel. O quã glorioſum noſtræ ſalutis pretiũ per quod de inferni miſeria liberamur, per quod in vita reficimur & potamur, per quod in patria gloria & honore coronamur. Item nota quòd ſanguis Chriſti habet alias quatuor virtutes:per hunc enim venditus redimitur,mortuus viuificatur,reus recõciliatur,& animus delectabiliter portatur,& inebriatur. Primo venditus & captiuus liberatur.Eſa. 52.Gratis venundati eſtis,& ſine argento redimemini.Sed quo pretio oſtendit Petrus.1.Petr.1.dicẽs: Nõ corruptibilibus auro vel argẽto redẽpti eſtis de vana veſtra cõuerſatione paternæ traditionis:ſed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti. Attẽde quãti valoris ſit quod pro te datũ eſt,qđ cogita & noli vilipendere. Secundo per ſanguinem Chriſti mortuus viuificatur.Ioã.6.Niſi mãducaueritis carnem filij hominis & biberitis

ritis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Non ſolùm autem dat vitam gratiæ, ſed ſpem veniendi ad vitam gloriæ. Vnde ſubditur: Qui manducat meam carnem & bibit meũ ſanguinem habet vitam æternam, ſ. nũc in ſpe & tandem in reſurrectione. Augu. Venit Chriſtus in carne vt homines manducarent: & manebat apud patrem vt angelos paſceret. Tertio per ſanguinẽ Chriſti reus & diſcors reconciliatur ſiue pacificatur. Coloſ. 1. Pacificans per ſanguinem crucis eius, ſiue quæ in cœlis ſiue quæ in terris ſunt. Pacificauit enim deus vno die hominem & angelum, cœlũ & terram: vt ſit vna die gloria deo in cœlis, & in terra pax fieret homini liberato. Ad Roma. 5. Iuſtificati in ſanguine ipſius ſalui erimus ab ira per ipſum. Bern. Ille cibus eſt ægrotis medicina, peregrinantibus dieta, debiles confortat, & delectat valentes, languorem ſanat, ſeruat ſanitatem, corpus nutrit, cordis palatum ſaporoſum facit, fit homo inde manſuetior, ad correptionem patientior, ad laborẽ ſagacior, ad cautelã humilior, per cõſcientiã acceptior, ad obediẽdum paratior, ad gratiarum actiones ſollicitior ac deuotior. Quarto animus hoc ſanguine delectabiliter portatur & ſobriè inebriatur. Mat. 27. Accepto calice gratias egit, & dedit diſcipulis ſuis, dicens: Bibite ex hoc omnes: hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti qui pro multis effundetur. Gloſa: O felix ebrietas, ſalutaris ſatietas: qui quantò copioſius bibitur, tantò amplius ſoſpitatem mentibus donare dignatur. Pſalm. 22. Calix meus inebrians quàm præclarus eſt. id eſt ſanguis Chriſti qui ſic inebriat vt ſobrios reddat, quàm præclarus eſt: dat enim claritatem vitæ æternæ. Bern. O Ieſu fons indeficiẽs, humana corda reficiens, ad te curro, te ſolùm ſitiens, tu mihi ſalus ſufficiens. Hunc potum boni & amici bibunt ad ſuam delectationem & ſalutem. Sed de multis dicitur illud. 1. Cor. 11. Qui manducat & bibit indignè, iudicium ſibi mãducat & bibit. Bonis autẽ dicitur illud, Cant. 5. Bibite & comedite amici mei, & inebriamini chariſsimi. Hi ſunt de quibus dicitur, Eze. 39. Comedetis adipem ad ſaturitatem, & bibetis ſanguinem ad ebrietatem de victima quam immolaui vobis. Hi enim ſunt pulli aquilæ, de quibus dicitur Iob 39. Pulli eius lambunt ſanguinẽ. Ipſi ad hoc ſunt vocati, vt cum medulla tritici gloriã corporis Chriſti, & ſanguinẽ vuæ biberent meraciſsimũ: vt dicitur Deuter. 32. Gloſa. De quo ſcriptum eſt: Hic eſt calix noui teſtamẽti in meo ſanguine. Quàm mirabiliter autem iſte potus conficiatur, Bernar. oſtendit, dicens

Deus qui mirabilis eſt in omnibus ſacerdotibus, mirabilior oſtenditur dum mirabilia per eos operatur, quod nullis angelorum ordinibus & nullis terrenis poteſtatibus eſt cōceſſum: dignificauit dominus facere in eis vt conſecraretur, vt idipſum faciat in altari quod ipſe Chriſtus propriis manibus fecit in cœna paſchali.

FERIA IIII. ENARRATIO LXXXVI.

Vulneratus eſt propter iniquitates noſtras: attritus eſt, propter ſcelera noſtra: diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, & liuore eius ſanati ſumus. Eſaiæ 53.

Legitur quòd Pellicanus cùm pullos ſuos excubauerit, tunc ſerpens multum perſequitur Pellicanum: & dum Pellicanus nō adeſt ſerpens reperiens arborem pullos occidit. Pellicanus autē rediēs & videns pullos interfectos, tribus diebus plāgit eos mortuos: tertia autē die cum roſtro vulnerat cor ſuū, & de ſanguine ſuo pullos ſuos aſpergit, & ſic illi reuiuiſcunt. Spiritualiter per Pellicanum intelligitur Chriſtus qui dicit per Pſal, 101. Similis factus ſum Pellicano ſolitudinis, &c. Serpens eſt diabolus qui humanū genus occidit, ſed Pellicanus. i. Chriſtus in quinq; partibus corporis vulnerari voluit, & ſic homines mortuos viuificauit. Oſeæ 6. Viuificauit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitauit nos, & viuemus in cōſpectu eius. Sumus enim viuificati in prima die paſsionis ſuæ, & in ſecunda die ſepulturæ, ſed ſuſcitati ſumus die tertia reſurrectionis ſuæ. Ideo Leui. 17. Anima omnis carnis in ſanguine eſt, ſ. Chriſti, quem ſanguinē effudit pro nobis abūdè: de quo thema. *Vulneratus eſt propter iniquitatem noſtrā.* In verbis præmiſsis duo innuuntur, Primo quomodo paſsio Chriſti fuit pœnoſa, ibi: *Vulneratus eſt.* Secūdo ſubditur fuiſſe fructuoſa, ibi: *Liuore eius ſanati ſumus.* De primo dicitur, Vulneratus eſt. Dicit Hie. Eſaias nō tātū fuit propheta, ſed etiā euāgeliſta: quia nō tantū prophetauit in futuro, ſed etiam hiſtoriā paſsionis Chriſti ſcripſit in præterito. Nam ipſe paſsionem Chriſti, quā per quingētos annos præuidens eā ſic apertè deſcribit, ac ſi etiā præſentialiter cōſpexiſſet, dicens: *Vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, &c.* Vbi ponit quòd ipſa paſsio Chriſti fuit pœnoſa. Et pœna Chriſti deſcribitur tripliciter. Primo fuit vulneratus, & hoc ideo vt redēptionis noſtræ pretiū de corpore ſuo emanaret. Corpus enim Chriſti erat tanquā ſaccus plenus theſauro, & tāquā alabaſtrū plenū vnguēto, tāquā apotheca plena balſamo. Homo erat captiuus, vulneratus

tatur & fœtidus. Voluit ergo Chriſtus vulnerari vt ſaccus ſcinderetur, & theſaurus inde exiret quo captiuus redimeretur De iſto theſauro dicitur. 1. Petr. 2. Non corruptibilibus auro vel argento empti eſtis, ſed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti & incontaminati. De ſacco verò in quo erat iſte theſaurus dicitur Prouerb. 7. Sacculum pecuniæ ſecum tulit, &c. Bernard: Saccũ plenum miſericordia miſit deus pater in terram. Saccum, inquam, in paſsione conſcindendum, vt effundatur quod in eo latet, ſ. pretiũ noſtrum. Secundo corpus eius erat tanquam alabaſtrum plenũ vnguento: & ideo voluit vt illud alabaſtrum multis vulneribus frangeretur, & inde vnguentum pretioſum exiret quo vulneratus curaretur. Iſta vnguenta petebat ſponſa, dicens, Cant. 1. Trahe me poſt te: curremus in odore vnguentorum tuorum. Iſta vnguenta ſunt ſuauia: quia delectant corda, & ſunt ſanatiua: quia curãt peccata. Eccl. 38. Vnguẽtarius faciet pigmẽta ſuauitatis, & vnctiones conficiet ſanitatis. Iſtis vnguentis eſt ſanatus Samaritanus vulneratus, ſ. vino & oleo, i. ſanguine Chriſti, qui fuit tanquã vinum inquantum patrem lætificauit, & fuit tanquam oleum inquantum ipſum ad miſericordiam inclinauit. Tertio corpus Chriſti fuit tanquam apotheca, & ideo voluit q; iſta apotheca plena balſamo aperiretur: & inde balſamus efflueret quo fœtidus ſanaretur. Tunc autem iſta apotheca fuit aperta, quando vnus militum lãcea latus eius aperuit. De odore illius balſami dicitur Eccle. 24. Sicut cynamomum & balſamum aromatizans odorem dedi. Omnia quæ ſunt in balſamo dicuntur virtuoſa, ſ. cortex, folia, ſemen & liquor. Sic etiam quicquid fuit in Chriſto primo cortex, id eſt corpus, folia, id eſt verba, ſemen, id eſt anima eius corpore ſeminata, & liquor, i. ſanguis pretioſus. Item vulnera Chriſti ſunt horrea quæ aperuit Ioſeph. Geneſ. 41. ad famelicos paſcendos. Vnde Dixerũt Aegyptij: Salus noſtra in manu tua domine. Gen. 47. Item ſunt cellaria vinaria aperta, vt inebriẽtur animæ charitate. Cant. 2. Introduxit me rex in cellam vinariam. Ibidem 5. Bibite & inebriamini chariſsimi. Bern. Pater arca cordis per foramẽ corporis. Nota principaliora vulnera Chriſti ſunt quinque, quæ ſignificãtur per quinque ciuitates refugij in terra promiſsionis. Deute. 19. Bern. Vbi tanta ſecuritas & firma ſicut in vulneribus Chriſti? Secundo Chriſtus fuit attritus. Sicut enim ſuccus herbæ atteritur vt inde fiat emplaſtrũ, per quod apoſtema ſanetur: ſic corpus Chriſti fuit attritũ vt fiat emplaſtrũ quo

tumor ſuperbiæ frangeretur. Fit autem emplaſtrum de floríb⁹, herbis, & ſpeciebus aromaticis, aliquo liquorẽ ſuperinfuſo. In Chriſto fuit caro tanquam herba: iuxta illud Eſa. 40. Omnis caro fœnum. Fuit anima tanquã flos: quia fuit valde puriſsima & amœna. Can. 2. Ego flos campi. Fuit diuinitas tanquam ſpecies aromatica. Fuit ſanguis tanquam liquor infuſus. Ex iſtis ergo factum eſt emplaſtrum quod debet frangere tumorẽ noſtræ ſuperbiæ. Tertio fuit diſciplinatus, ideo dicitur, diſciplina pacis noſtræ, &c. Homo enim deũ offendebat: & ideo diſciplinari debebat. Chriſt⁹ autẽ flagellari voluit: & ſic deũ nobis pacificauit. Ideo dicitur: Diſciplina pacis noſtræ ſuper eũ. Olim pax tribus modis inibatur & firmabatur, ſ. percuſsione manuũ: quia ad inuicem manus percutiebant: ſecundo ſigni erectione, quòd, ſ. aliquam columnam vel pilam lapideam erigebant. De iſtis duob⁹ dicitur Ioſuë vlt. Percuſsit Ioſuë in die illo fœdus, ecce percuſſio. Deinde ſubditur: Et tulit lapidem pergrandẽ, poſuítq; eum ſubter quercum quę erat in ſanctuario domini, dicens: En lapis iſte erit vobis in teſtimonium quòd audieritis omnia verba domini quæ locutus eſt vobis: ne forte poſtea negare velitis, & mẽtiri domino deo veſtro. Tertio aquæ effuſione, de hoc dicitur 1. Reg. 7. Hauſerunt aquam & effuderunt in conſpectu domini. Per quod volebant innuere, quòd ſicut de aqua nihil remanet quando effunditur nec ſubſtantia, nec ſapor, nec color, neque odor. Sic ſi aliquis pacem nõ ſeruaret: nihil de illo nec de his quæ ad ipſum ſpectant remaneret. Vt ergo Chriſtus firmam pacem cum deo nobis acquireret fuit diſciplinatus & percuſſus, non tantùm in manibus: ſed etiam in pedibus fuit perforatus, & in toto corpore flagellatus. Fuit etiam tandem in ſignum in cruce eleuatus. Ioan. 12. Si exaltatus fuero à terra omnia traham ad meipſum. Fuit inſuper ſicut aqua effuſus, quia nihil ſibi remanſit, nec ſanguis, nec aqua, nec vita, nec familia. Dixi ſecundo eius paſsio fuit fructuoſa quum ſubditur: Et liuore eius ſanati ſumus. Pro quo ſciendum, quòd paſsio Chriſti multiplicem fructum nobis attulit. Primus eſt adiutorium contra hoſtes: Habemus enim triplicem hoſtem. Primus eſt caro quæ impugnat nos per concupiſcentias malas. Galat. 5. Caro concupiſcit contra ſpiritum. Sed ſanguis Chriſti mortificat omnes motus carnales. Iſtud eſt figuratum. Exod. 7. Vbi dicitur quòd Moyſes eleuans virgam percuſsit aquas fluminis, & verſæ ſunt in ſanguinem, & piſces qui erant in flumine mortui ſunt. Per piſces

ſignific

ſignificantur motus carnales,qui nutriuntur in aquis deliciarũ. Sed tunc in ſanguinẽ aquæ conuertuntur, & piſces moriuntur, quãdo ad memoriam dominicæ paſsionis deliciæ refrænãtur. Bernar. Viſa paſsione Chriſti,quis tam luxurioſus,qui ſe nõ cõtineat?quis tã delicioſus.qui ſe nõ abſtineat?quis tam malitioſus,vt nõ pœniteat?Secũdus hoſtis eſt mũdus qui impugnat bonos per aduerſa & tribulationes.Ioan.16.In mũdo preſſurã habebitis:in me autẽ pacẽ.Has debet homo vincere per ſanguinẽ Chriſti.Iſtud figuratum eſt Apoc.19.Ioannes vidit vnũ,cuius nomen erat Verbũ dei,& veſtitus eius erat aſperſus ſanguine. Per hoc ſignificatur corpus eius cruentatũ,& ſequebatur eum multitudo,per quos ſignificãtur ſancti paſsionem eius in memoria habentes,qui ipſum ſuſtinẽdo aduerſa imitantur.Bernar. Vult benignus dux deuoti militis vultũ & oculos in ſua ſuſtolli vulnera, vt ex hoc animum illius erigat & exemplo ſuo reddat ad tollerandum fortiorem.Non enim ſentit ſua dum illius vulnera intuetur.Grego.Si paſsio Chriſti ad memoriam reuocetur, nihil à deo durum eſt quod non ęquo animo tolleretur.Bernar. Nihil dulcius in tribulatione quàm paſsionem Chriſti cogitare.Quam enim aſperitatem formidabit ſeruus,ſi mẽti eius occurrat quòd filij dei ſanguine ſit redemptus? Si enim paſsionẽ Chriſti ſemper recordaremur.illa ſagitta dilectionis vulneraremur quòd propter eum dulciter omnẽ tribulationẽ pateremur. Exemplum in beato Ignatio qui nullis poterat vinci pœnis ac tribulationibus, & quum quæreretur ab eo quomodo tam fortis eſſet, reſpondit: Crucem Ieſu Chriſti in corde meo habeo, quæ omnia vincere facit quæcunque mihi poterint infringi. Tertius hoſtis eſt diabolus qui impugnat ſuggeſtione. Iſte etiam vincitur per ſanguinẽ Ieſu Chriſti. Iſtud etiam figuratur Apocal.12. vbi dicitur quòd Ioãnes vidit draconem magnum ſeptem capita habentem, qui ſignat diabolum cum ſeptem mortalibus vitiis. Et Michaël & angeli cum dracone pugnabant.& vicerunt eum per ſanguinem agni, id eſt Ieſu Chriſti.Bernardus.Vbi firma & tuta requies niſi in vulneribus Chriſti. tantò illic ſecurior habito, quantò ille potentior eſt ad ſaluandum: premit corpus per voluptates. fremit mundus per aduerſitates, inſidiatur diabolus per ſuggeſtiones, non cado quia vulnerum domini recordabor. Decepit enim eum ſecũdum Auguſt.tanquam murem,quia tetendit tanquã muſcipulã crucẽ in qua poſuit ſanguinem tanquam eſcã.Vnde dicit Aug.

Venit redemptor noſter,& vinctus eſt deceptor. Et quid fecit redemptor captiuatori noſtro, tetendit muſcipulam, ſ. crucẽ ſuã, & poſuit in ea eſcam, ſ. ſanguinem ſuum. Ille autẽ effudit ſanguinem pro debitoribus propter quod diabolus receſsit à debitoribus. Secundum autem Gregor. decepit eum tanquam piſcem, quia poſuit exterius eſcam, id eſt carnem & ſanguinem: interius autem occultauit ferreum hamum, id eſt diuinitatem. Diabolus autem volens capere eſcam carnis captus eſt ab hamo diuinitatis Secundũ verò Remigium decepit eum tanquã auem. Vnde exponens verbum Iob 40. Nunquid illudes ei tanquam aui? dicit, illuſus eſt diabolus in morte domini tanquam auis. Nam Chriſtus ſub carnis mortalitate abſcondit diuinitatem vt laqueum, quo eum velut auem improuidam prudenter irretiuit decipula. Refert Valerius quod Thorenſes & Atheniẽſes dum adinuicem decertarẽt, Codrus rex Athenienſis de euẽtu belli Apollinẽ requiſiuit. Qui reſpondit: Si te occidi permitteres gens tua victoriam obtineret. Quũ verò hoſtes iſtud oraculum audiſſent præceperunt ne aliqui regẽ Athenienſem tangerent. Ipſe igitur rex ne congnoſceretur ruſticum habitũ accipiens & ſarmenta in humeris aſſumẽs ad hoſtes proceſsit, ibiq; quendã militem cum falce prouocans ab ipſo occiſus eſt. Quo cognito Thorẽſes memores oraculi fugerunt, & Athenienſes victoriã obtinuerunt. Iſte rex fuit Chriſtus, qui ne à dęmonibus cognoſceretur habitum ſerui accepit, ſarmenta, id eſt crucem in qua fuerunt ligna diuerſa in humeris baiulauit. Et ſic mortuus fuit. Si enim dæmones cognouiſſent eum fuiſſe deum, nũquam eum occidi procuraſſent. 1. Corint. 2. Si enim cognouiſſent nunquam dominum gloriæ crufixiſſent, per ſuam autem mortem dæmones fuerunt expoliati & vincti. Col. Expolians principatus & poteſtates traduxit cõfidenter palam triumphãs illos in ſeipſo. Secundus fructus paſsionis Chriſti eſt quòd per paſsionẽ homo ad paradiſum reductus eſt. Erat enim homo à cœlo expulſus igitur ſanguis Chriſti fuſus eſt vt hominem ad cœlũ reduceret. Tria autẽ erãt quæ hominem impediebant ne ad cœlũ rediret. primũ quòd porta paradiſi erat clauſa. Quod ſignatũ eſt Gene. 3. per Cherubin quem dominus ad ianuam paradiſi poſuit vt ipſum cuſtodiret. Secundum erat quòd flamma quædam erat interpoſita, quæ hominem ab ingreſſu prohiberet. Vnde dicitur, & flãmeum gladium atque verſatilem ad cuſtodiendũ viã ligni vitæ. Per quam flãmam ſignificatur reatus

& obliga-

& obligatio ad pœnam æternã cui homo præuaricationis meritò erat obligatus. Tertium erat iuſtitia dei quæ multum erat ſeuera quæ ſignificatur per rumpheam bis acutam quam Cherubin in manu tenebat. Iuſtitia autem dei dicebatur bis acuta, quia corpus & animã incidebat. Et quia de cõmiſsis & amiſsis rationẽ quærebat, ideo ſanguis Chriſti fuit clauis dei, aqua dei, & pretiũ dei. Primo fuit clauis dei, quia ianuã paradiſi aperuit. De iſta claui dicitur Iſa. 22. Dabo clauem domus Dauid ſuper humerum eius, aperiet & non erit qui claudat. Iſta clauis ſecũdũ Gloſam fuit crux Chriſti quã ipſe ſuper humerũ baiulauit. Ideo ſanguis Chriſti clauis eſt paradiſi. Secundo fuit aqua dei quæ ignem gehennæ extinxit, quia vlterius in bonis non poterat pie valere Iſta aqua figurata eſt in aqua quæ de latere Chriſti emanauit. De iſta aqua poteſt exponi quod dicitur Eccle. 3. Ignem ardentem, ſ. infernalem extinguit aqua. Illa, ſ. aqua quę de latere Chriſti effluxit. Hiero. Flammea illa rumphea & Cherubin præ foribus paradiſi præſidentia Chriſti extincta & reſerata ſunt ſanguine. Tertio fuit pretium dei quo diuinæ iuſtitiæ ſatisfecit. Pſal. 18. Quæ non rapui, tunc exoluebam, quaſi dicat, Adam fecit furtum, & ego exolui debitum. Vnde canit eccleſia in benedictione cerei paſchalis: Qui pro nobis æterno patri debitum exoluit. Secundo homo erat incluſus in inferno ſiue in limbo, & ideo Chriſtus ſanguinem ſuum fudit, quia portas inferni confregit, & ſanctos patres inde eduxit. Vnde dicitur Zacha. 9. Tu quoque in ſanguine teſtamẽti tui emiſiſti vinctos de lacu in quo non erat aqua. Legitur in hiſtoria ſcholaſtica quòd Salomon habebat ſtruthionem habentem pullum, quem pullum Salomon in quadam cauea nutriebat vitrea. Quum verò pater pullum habere non poſſet, vermẽ quendã de deſerto portauit, de cuius ſanguine caueã ipſam liniuit, & continuo fracta fuit, & ſic pullum illum de cauea illa extraxit. Iſte vermis eſt Chriſtus qui in. Pſal. 21. Ego ſum vermis & non homo. Vermis enim non naſcitur per generationẽ carnalem, ſed de humoribus terræ virtute radij ſolaris producitur. Et ſic vermis patrem habet in cœlo, ſ. ſolem, & matrem in terra, ſ. terræ humorem Sic etiam Chriſtus in cœlo habet patrem ſine matre, & in terra matrem ſine patre. Pulli incluſi in cauea erant ſancti patres incluſi infernali caueæ: ſed venit iſte vermiculus, & virtute ſanguinis ſui caueã illã fregit, & ſanctos patres inde eduxit. Pſal. 106. Contriuit portas æreas, & vectes ferreos confregit. Tertio

homo erat incluſus in exilio, id eſt in mundo. Ideo Chriſtus ſanguinem ſuum fudit vt hominem in exilio confortaret. Homo nanque erat mortuus, multis tribulationibus preſſus, ad cõuertendum ſe ad deum multum durus, à diabolo in ſeruitute detẽtus. Ideo Chriſtus ſanguinem ſuum fudit. Primo vt hominem mortuum viuificaret. Leui. 17. Anima omnis carnis in ſanguine eſt. Oſeæ. 6. Viuificabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos & viuemus in cõſpectu eius. Sumus enim viuificati in prima die paſsionis ſuæ, & in ſecũda die ſepulturæ. Sed ſuſcitati ſumus in die tertia reſurrectionis ſuæ. Tertius fructus eſt quòd Chriſtus ſanguinem ſuum fudit, vt corda dura ad pœnitentiam frangeret. Hoc figuratum eſt Mat. 27. vbi dicitur: Terra mota eſt, petræ ſciſſæ ſunt, monumenta aperta ſunt, & multa corpora ſanctorum qui dormierant, ſurrexerunt. Ex quo datur intelligi quòd ad memoriã dominicæ paſsionis illi qui erant terra, amando, ſ. terrena, debent moueri ad amandum cœleſtia. Illi qui erant duri ſicut petra, debent frangi per contrionẽ. Eorum monumẽta, id eſt ora debent aperiri per confeſsionem. Et mortui, id eſt mortalia peccata debent exire & exurgere per ſatisfactionem. Reperitur quoddam genus adamantis quod non frangitur mallei percuſsione, nec ignis aduſtione, nec aliqua temporis inueteratione: frangitur autem ſanguinis infuſione. Sic ſunt multi qui ad pœnitiam non frangũtur, nec per flagellationẽ, nec per ſpiritus inſpirationẽ internam, nec per ætatis vetuſtatem. Franguuntur autem per dominici ſanguinis meditationem atque virtutẽ. Quartus fructus paſsionis Chriſti eſt ſanitas animarum noſtrarũ. Vnde Hiere. 17. Sana me domine & ſanabor. Prouer. 20. Liuor vulneris abſterget mala, & plagæ in ſecretioribus in omnibus membris. Erat enim infirmus in capite, ſed liuore Chriſti ſanati ſumus. Qui pro nobis in capite vulneratus eſt vt ſanaretur caput animæ, id eſt intentio. Nam homo in his quæ faciebat non ſanam habebat intentionẽ. Erat infirmus in manibus, id eſt operatione quia opera mala faciebat. Erat infirmus in corde, quia habebat cogitationes noxias. Erat infirmus in pedibus, quia babebat affectiones immundas. Pes enim animæ ſecundum Auguſt. eſt affectus & amor animę. Sicut enim corpus vadit pedibus, ſic anima vadit affectib⁹. Erat infirmus in toto corpore, quia habebat totã vitam mundanã & cõuerſationem vanam. Vt igitur Chriſtus ſuis liuoribus & vulneribus nos ſaluaret, voluit primo vulnerari in capite, vt ſanaret

ret noſtras obliquas intentiones. Voluit vulnerari in manibus vt ſanaret noſtras malas operationes: voluit verò vulnerari in corde, vt ſanaret noſtras noxias cogitationes: voluit vulnerari in pedibus, vt ſanaret noſtras immũdas affectiones: voluit vulnerari in toto corpore per flagellationẽ, vt ſanaret totam noſtrã vitam & conuerſationem. Hiere. 10 Tabernaculum eius vaſtatum eſt, & omnes funiculi eius dirupti ſunt. Tabernaculũ, id eſt corpus, funiculi, id eſt nerui. Suffeciſſet vna gutta, ſed dicitur Pſal. 129. Apud dominum miſericordia, & copioſa apud eũ redemptio. Nam ipſe erat mediator dei & hominũ, vt dicit Apoſtolus. Ideo habuit proprietates mediatoris, qui ſcilicet inter diſcordantes ſolet erigere manum ad ſequeſtrandum litem & diſcordiam. Et plerumq; euenit ita quod mediator maiorẽ ſuſcipit plagam, & vulnera plura quàm ipſe reus. Spiritualiter, ſic euenit mediatori noſtro Ieſu Chriſto, qui manum protectionis erexit in cruce pro nobis peccatoribus, ne plageremur à deo patre. Ipſe autẽ ſuſcepit vulnera & plagas pro nobis. De quo dixit dñs pater Iſa. 53. Propter peccata populi mei percuſsi eũ, &c.

IN COENA DOMINI, ENARRATIO LXXXVII. DE EPISTOLA.

Probet autem ſemetipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Scribitur 1. Corinth. 11. & legitur hodierna die pro epiſtolari officio.

SIcut inter omnes cibos corporales, panis eſt cibus virtuoſior: ſpiritualiter, ſic loquendo de cibo mentis non eſt cibus præſtans tantam virtutẽ animæ, ſicut panis, id eſt corpus Chriſti ſub ſpecie panis. De quo. Pſal. 103. Panis cor homins confirmat. Figuratur Gene. 2. In medio Paradiſi erat lignum vitæ, & fructus in eo. Et ſi parentes noſtri fuiſſent vſi hoc cibo, vixiſſent in æternũ. Spiritualiter, per paradiſum intelligitur eccleſia ſancta, in cuius medio fuit lignũ ſitum ſcilicet crucis. In hoc ligno pepẽdit fructus vitæ, & qui comederit de hoc fructu ſub ſpecie panis nobis demonſtrato habet vitã ęternã. De quo Ioan. 6. Qui manducabit hunc panem viuet in æternũ. Idcirco vt dignè manducemus eundem, docet nos Apoſto. prius examinare cõſcientias noſtras, dicens: *Probet autem ſeipſum homo.* In verbis præmiſſis duo innuũtur. Primo propriæ cõſcientiæ diſcuſsio, ibi: *Probet autẽ ſeipſum homo.* Secũdo ſubditur ſumẽtis indignè punitio ibi: *Qui mãducat indignè, &c.* De primo dicitur: *Probet autẽ ſeipſum homo.* Vidimus enim ſi aliquis bebet aliquẽ cibũ recipere,

oportet quod videat & probet vtrũ ille cibus ſit ſanus, & ſi ſtomachus eius ſit diſpoſitus. Si enim cibus eſſet bonus & ſtomachus eſſet malè diſpoſitus,vel econuerſo,potius eſſet ſibi ad nocumentum quàm ad profectum.Cibus autem iſte cœleſtis non eſt probandus,quia bene eſt præparatus.Vnde non dicit Apoſtolus,probet autem iſtum cibum homo,ſed probet autẽ ſeipſum homo.Greg. Sicut cibus carnalis ſi ventrem inuenerit diuerſis humoribus occupatum,amplius lædit, magis nocet & nullum præſtat auxilium.Ita cibus ſpiritualis ſi aliquem inuenerit malignitate pollutum,magis eum perdit, non ſui natura ſed accipientis vitio. Nota quòd ille qui debet hunc cibum ſuſcipere debet quatuor probare. Primo ſeipſum quantæ ſit puritatis,& iſta puritas attenditur,quantum ad manus quibus miniſtratur, quantum ad os per quod ſuſcipitur,& quantum ad cor in quod ſuſcipitur.Manus quidem debent eſſe mundæ. Pſal.25,Lauabo inter innocẽtes manus.Ideo ſic dicit Dionyſius:Sacerdos acceſſurus ad conſecrandum lauat digitos,per quos peccata venialia deſignantur ad innuendum quòd non tantùm à magnis, ſed etiam à paruis peccatis debet eſſe mundus. Debet ergo habere manus mundas,id eſt mũda opera: qui enim haberet opera indigna,non eſſet dignus tangere nec recipere illud ſacramentũ. Legitur 2.Reg.6.quod Oza â deo eſt percuſſus eo quòd arcam dei ſuis manibus tetigit.Et aſsignnant rationem Iudæi quia in nocte præcedente iacuerat cum vxore ſua.Si igitur ille percuſſus eſt qui iacuerat cum vxore,qua percuſsione dignus eſt qui iacet cum meretrice?Si ille qui tetigit arcam ligneam,qua percuſsione eſt dignus qui indignè recipit carnem Chriſti veram? Si ille qui arcam tetigit vt iuuaret ne pateretur ruinã, qua percuſsione dignus eſt qui iuuat corpus Chriſti ad proiiciẽdum in latrinam,id eſt in conſcientiam immundam?Secũdo debet habere os mundum per quod ſuſcipitur & maxime à duobus peccatis,ſcilicet detractionis & guloſitatis. Vnde dicitur 1.Cor.11. Vbi loquitur Apoſtolus de hoc ſacramento:Conuenientibus vobis in vnum,ſ.ad eccleſiam,audio ſciſſuras eſſe inter vos, i.peccatum detractionis. Et infra:Alius quidem eſurit: alius autem ebrius eſt,ecce peccatum guloſitatis. Primus,ſ.detractor eſt,ſicut canis.Secundus guloſus eſt ſicut porcus.Ideo Mat.7.dicitur: Nolite ſanctum dare canibus,neque proiiciatis margaritas ante porcos. Tertio debet habere cor mundum in quod ſuſcipitur. Quia cum ſit ſplendor & ſpeculum ſine macula,non habi-

tat

tat niſi in mente pura. Sapien.7. In animas ſanctas ſe transfert. Cant.2. Qui paſcitur inter lilia, id eſt corda pura. Auarus autem proiicit ipſum in terram; quia habet cor terreum amando terrena. Luxurioſus proiicit ipſum in lutum: quia habet cor immunditiis plenum. Superbus proiicit ipſum in ventum, quia habet cor ventoſum, id eſt ſuperbia & ambitione repletum. Secundo debet probare corpus dominicum quãtæ ſit maieſtatis: quia in ipſo ſacramento totus Chriſtus continetur, ſcilicet quãtum ad corpus, ſanguinem, animam & ſpiritum, humanitatem & diuinitatem veram. Recipiendo igitur corpus Chriſti corpori eius myſtico vnimur: & bonorũ omniũ participes efficimur. Vnde dicitur 1. Corint.10. Panis quem frangimus nónne participatio corporis domini eſt? De hac participatione dicitur in Pſal.118. Particeps ego ſum omnium timentium te & cuſtodiẽtium mandata tua. Recipiendo enim ſanguinem eius ab omni impuritate conſcientiæ mundabimur. Hebr.9. Sanguis Chriſti emundabit conſcientias noſtras ab operibus mortuis ad ſeruiẽdum deo viuenti. Recipiendo eius animam ab omni ſeruitute redimimur. Ioan.10. Bonus paſtor dat animã ſuam pro ouibus ſuis, ſ. redimendis. Mat.20. Filius hominis nõ venit miniſtrari, ſed miniſtrare: & dare animam ſuã in redemptionẽ pro multis. Recipiendo ſpiritũ eius ab omni morte corporis & animæ viuificabimur. Ioan.6. Spiritus eſt qui viuificat: caro non prodeſt quicquam. Rom.7. Qui ſuſcitauit Chriſtum à mortuis viuificabit, & mortalia corpora noſtra propter inhabitantem ſpiritum eius in nobis. Recipiendo eius diuinitatem omni dulcedine ſatiamur. Ioan.10. Ingredietur, ſ. ad contemplationẽ diuinitatis, & egredietur, ſ. ad viſionẽ humanitatis, & paſcua inueniet. De hac refectione dicitur Matt.11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Tertio debet probare indignè ſumentis periculum quantæ ſit pœnalitatis. Incurrit enim pœnam temporalem, ſpiritualem & æternam. De temporali dicitur 1. Corint.11. Ideo inter vos multi imbecilles & infirmi & dormiunt multi. Dicitur in libro Paſcaſij, quòd quicunq; indignè communicat niſi bonitas dei gladium ſuſpenderit ab angelis ad hoc poſitis perimeretur. Secundo incurrunt tales pœnam ſpiritualem: quia diabolus in eos maiorẽ accipit poteſtatem. Vnde dicitur de Iuda Ioan.13. Poſt buccellam intrauit in eum Sathanas, non tũc primo & de nouo, ſed ampliùs quã antè. Et tamen illa buccella non erat corpus Chriſti: quãiò magis in

illum intrat qui audet indignè recipere corpus Chriſti. Auguſt. Nullus malignus ad corpus Chriſti accedat, nullus fictus adueniat, nullus ſuffocato animo appropinquare audeat, ne quod Iudas ſuſtinuit patiatur. Nam in illum poſt communicationem menſæ introiuit diabolus. Non quia ſuſcepit corpus Chriſti: ſed quia impudentia Iudæ & malignitas mentis aduerſarium inhabitare fecit: vt diſcas quòd indignè myſteriorum ſecreta celebrantibus diaboli inſidiæ præparantur. Tertio incurrunt pœnam æternam. Vnde ſuper illud: Reus erit corporis & ſanguinis domini, dicit Ambro. Mortis Chriſti pœnas habebit, & ac ſi Chriſtum occidiſſet, punietur. Quatuor enim reputantur occiſores Chriſti, videlicet Iudæi, ingrati, recidiuantes, & corpus Chriſti indignè recipientes. Et iſtud patet per tale exemplum. Sit aliquis homo qui habeat quatuor marcas auri: & vna ſibi auferatur violenter, aliam det ingrato, tertiam ponat in mercibus quæ ſibi auferuntur, quartam in latrinam proiiciat. Iſte poteſt dicere ſe marcas amiſiſſe. Iudæi igitur ſunt ſimiles illis qui marcam violenter auferunt: quia vitam Chriſti cum violentia abſtulerunt. Ingrati ſunt ſimiles illis qui beneficiũ non cognoſcunt, quia illi tales paſſiones non cognoſcunt, nec aliquod ſeruitium impendunt. Recidiuantes ſunt ſimiles illis qui merces auferunt: Chriſtus enim animas noſtras ſanguine ſuo emit. Et ideo ille qui ad peccatum reuertitur, animam emptam ſibi auferre conatur. Illi verò qui immunda mente corpus Chriſti recipiunt, ipſum inquantum eſt in ſeipſis in latrinam proiiciunt. Quarto debet probare dignè recipientium fructum quantæ ſit vtilitatis, quæ quidẽ vtilitas attenditur in vita noſtra & in morte. In vita enim illud ſacramentũ eſt nobis dimiſſum in memoriale Dominicæ paſſionis, & in medicamẽtũ noſtræ curationis. Eſt ergo dimiſſum in memoriale paſſionis Chriſti. Habemus enim triplex memoriale paſſionis Dominicæ. Vnũ eſt in viſu, paſſio ſcilicet Chriſti depicta, & iſtud affectũ noſtrum multum mouere debet. Secundũ eſt in auditu, ſcilicet paſſio Chriſti audita ſeu prędicata, & iſtud mouere debet magis. Tertium eſt in guſtu, ſ. paſſio Chriſti in hoc ſacramento tam veraciter & tam ſignanter expreſſa, & iſtud mouere debet maxime. Secundo dimiſſum eſt nobis in medicamentũ noſtræ curationis. Eſt enim medicina efficax contra omnes infirmitates noſtras ſicut patet in illa oratione: Purificẽt nos quęſumus domine ſacramẽta quę ſumpſimus, &c. Eſt enim medicina curatiua: quia ſanat omnes

infirm

infirmitates & morbos vitiorum. Vnde dicitur: Sit ablutio ſcelerum. Et eſt medicina roboratiua: quia roborat & confirmat recepta in ſanitate. Vnde dicitur: Sit fortitudo fragiliũ. Eſt & medicina præſeruatiua: quia conſeruat hominẽ ne iterũ cadat. Vnde ſubditur: Sit contra mundi pericula firmamentum. Eſt medicina melioratiua quia viuos & mortuos ad meliorẽ ſtatũ producit. Vnde ſubditur: Sit viuorum atq; mortuorum fideliũ remiſſio peccatorum. Secundo attenditur vtilitas in morte: via enim per quam anima decedens de corpore eſt itura, eſt tenebroſa. Iob 19. In calle meo tenebras poſuit. Eſt & via periculoſa. Pſal. 141. In via hac qua ambulabam abſconderunt ſuperbi laqueum mihi. Eſt via longa. 3. Reg. 19. Grandis tibi reſtat via. Eſt ignota, Pſal. 106. Viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Cùm enim corpus Chriſti animabus decedentibus datur, portãt ſecum lucem ad tenebroſæ viæ illuminationẽ. Ioan. 8. Ego ſum lux mundi. Eiuſdem 12. Ambulate dum lucem habetis, vt non vos tenebræ comprehendant. Habent ſecum pugilem ad hoſtiũ defenſionem. Iob 17. Pone me domine iuxta te, & cuiuſvis manus pugnet contra me. Pſal. 22. Si ambulauero in medio vmbræ mortis non timebo mala quoniam tu mecum es. Habent ſecum libum confortatiuum. Pſal. 103. Panis cor hominis confirmet. 3. Reg. 19. Ambulauit in fortitudine cibi illius vſque ad montem domini Oreb. Habent ſecum ductorem ad viæ directionem. Micheę 2. Aſcendit pandens iter ante eos. Pſal. 106. Deduxit eos ad portum voluptatis eorum, &c.

DE EODEM, ENARRATIO LXXXVIII.

DE EVANGELIO.

Exemplum dedi vobis vt quemadmodum ego feci vobis & vos ita faciatis. Scribitur Ioan. 13. & legitur hodierna die pro euangelico officio.

VIdemus ad experientiam quando amici ab inuicem ſeparantur conſueuerunt inuicem conferre, & ſolẽt alterutrũ clenodia in ſignum dilectionis dimittere & epulari. Spiritualiter, & ſic Chriſtus diſcipulorum verus amicus. Ioannis 15. Iam non dicam vos ſeruos ſed amicos, antequam receſsit ab hoc mundo ad patrem: prius contulit cum diſcipulis ſuis de eius traditione, & præbuit eis humilitatis exemplũ in amicabili comeſtione, in pedum lauatione, & in communicatione corporis & ſanguinis eius. Vnde dicit Luc. 22. Deſiderio deſideraui hoc paſcha mãducare vobiſcum antequã patiar. Figuratur Gen. 43.

Cùm fratres ioſeph venerunt in Aegyptum,tunc prius mandu cauit cũ eis antequàm receſſerũt ab eo.Spiritualiter,per Ioſeph intelligitur Chriſtus,qui cũ fratribus,i.diſcipulis ſuis prius co medit antequam ſeparabantur. Et fratres Ioſeph prius lauerũt pedes antequam comedebant cum eo. Et ſic Chriſtus lauit per ſe pedes diſcipulorũ nobis in exemplum,vt lauemuspedes,i.affectiones malas antequam accedamus ad menſam domini. Et ſic à menſa Ioſeph fuerunt excluſi Aegyptij, ſic de menſa Chriſti debent eſſe excluſi mali & indigni, Ideo dicit: *Exemplum dedi vobis,&c.* In præmiſsis duo innuuntur. Primo dilectionis ſignũ, ibi: *Ante diem feſtum Paſchæ cùm dilexiſſet ſuos,&c.* Secundo ſubiungitur humilitatis exemplũ,ibi: *ſurgit à cœna,&c. miſit aquam in peluim.&c.* De primo dicit, *Ante diem feſtum paſchæ*,ſ.ſolennẽ. Intellige qui incipiebat ad veſperã diei pareſceues.Augu.Ante diem quo vicit mortẽ & proſtrauit hoſtem:ante diẽ quo coronatus eſt ad imperiũ cœli & mundi & inferni:ante diem quo noſtræ redemptionis theſaurus apertus eſt militis lancea. *Et ante hunc diem*,ſcilicet in pręſenti quinta feria factũ eſt quod hic narratur,ſcilicet ante diẽ feſtum paraſceuæ. Nota Bæda dicit: Iudæi plurimas feſtiuitates habuerunt, ſed apud eos celebrior & inſignior erat Paſchę feſtiuitas.Nota ſecundũ Aug.primo celebrauit populus Iudaicus paſcha quando ex Aegypto fugientes mare rubrũ tranſierunt. Nunc vero figura illa prophetica impleta eſt in veritate cũ agnus immolatus eſt Chriſtus,cuius ſanguinem linitis poſtibus noſtris,id eſt cuius ſigno crucis ſignati à perditione huius ſeculi tanquã à ſeruitute Aegyptiaca tranſimus. Ideo dicitur paſcha,id eſt tranſitus:quia cum diabolo ad Chriſtũ,de vitio ad virtutes tranſimus,paſcha facimus. Nota ſi volumus tranſire de mundo ad patrẽ, debemus primo tranſire de vitio ad virtutẽ,& ille eſt tranſitus pœnitentiæ. Et figuratur per primũ tranſitum filiorũ Iſraël de Aegypto in deſertũ,id eſt de peccato ad iuſtitiã per mediũ maris rubri.Mare,i.contritio: rubrũ,i.erubeſcentia confeſsionis.Eſa.51. Qui poſuit profundũ maris viã vt tranſeant liberati.Pſal.135.Qui diuiſit mare rubrũ in diuiſiones.Quia contritio & confeſsio debent fieri diuiſim & in particulari de quolibet peccato,& non cõiunctim tantũ. Sed tranſitus Iudæorũ fuit de loco ad locum.& ſic nos tranſire debemus de virtute in virtutẽ, in deſerto pœnitentiæ vſq; ad Iordanem,licet multa occurrunt eis vt patet in lib.Numeri ſpiritualiter.De quibus primus fuit Edom,qui cũ curialiter requiſitus

fuerat

fuerat vt tranſitũ cōcederet. Nu. 20. reſpondit: Non tranſibitis. Contra quē filij Iſraël non pugnauerunt, ſed declinauerunt. & & circumeundo terram eius tranſierunt. Iſte Edom qui interpretatur ſanguineus ſignificat carnē, quæ licet tranſitum deneget pœnitentiæ, non tamen eſt occidenda vt dicit Bern. Caro ancilletur & non dominetur. Gal. 6. Spiritu ambuletis, & deſideria carnis ne perficietis. Rom. 8. Qui in carne ſunt deo placere nequeunt. Secundus rex fuit Seon rex Amorreorũ a quo Moyſes tranſitum humiliter poſtulauit. Nu. 21. Sed quia noluit concedere fuit ab eis poſteà occiſus. Seon interpretatur ſemē inutile, & ſignificat mundum qui tranſitum negat ſicut & caro. Vnde & affectus eius occidendus eſt. Gal. 6. Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. Tertius fuit Og rex Baſan, à quo Moyſes tranſitum nō poſtulabat: quia ille occurrit eis pugnaturus contra eos. Nu. 21. quem filij Iſraël ſimiliter occiderunt. Og interpretatur congregans abſcondita, & ſignificat diabolum. Hiero. Dum hoſtis paruulus eſt interfice eum. Tertius tranſitus fuit de deſerto in terrā promiſsionis, & eſt de mundo ad patrē & fit per medium Iordanis, i. per mortem. Augu. Spes eſt data membris ad patrem in tranſitu capitis. Sequitur: *Sciens Ieſus quia venit hora eius*, non fatalis, ſed neceſsitas, ſ. illa de qua Ioan. 2. Nōdum venit hora mea, ſ. paſsioni congrua: *vt tranſeat ex hoc mundo ad patrē* ſ. faciendo naturam humanam participem paternæ gloriæ. Augu. De morte ad immortalitatē, de ignominia crucis ad gloriam æternitatis tranſiuit Chriſtus, vt illuc tranſiret Chriſtianus. *Cùm dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, in finem dilexit eos*, id eſt tantùm dilexit eos vt perduceret eos in finem, id eſt in ſe vel in vitam æternam, quod idem eſt. Ioan. 17. Hæc eſt vita æterna vt cognoſcāt te ſolum verum & quē miſiſti Ieſum Chriſtũ. Vel ſic in finem, id eſt vſque ad mortem perduxit eum dilectio ipſorum. Apoc. 1. Dilexit nos & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Vel ſic; *in finem*, id eſt circa mortem maiora dilectionis ſigna oſtendit eis. Ioan. 16. Hæc ab initio vobis non dixi, quaſi dicat non vobis neceſſarium fuit vt oſtenderem quantum vos diligerem niſi in receſſu, vt ſic amor & memoria mei in cordibus veſtris imprimeretur. Et hæc dilectio magna conſideratur ex multis. Primo in comeſtione, & ſic eſt ſignum amoris quòd Abraham rogauit angelos vt comederent cũ eo. Gen. 18. Domine ſi inueni gratiam in oculis tuis: ne trāſeas ſeruum tuum, ſed afferam pauxillum aquæ vt lauentur pedes veſtri &

requieſcite ſub arbore. Ponámque buccellam panis vt conforte tur cor veſtrum & poſtea tranſibitis. Nam homines ſolent celebrare conuiuia in tribus. Primo in nuptiis ad charitatē acquirēdam. Matth. 22. Rex quidem fecit nuptias filio ſuo & vocauit multos. Sic deus pater filio ſuo. Figuratur Heſter 1. Aſſuerus iuſsit conuiuium magnificum præparari tertio anno imperij ſui cunctis principibus & pueris ſuis fortiſsimis, & inuitauit omnem populum qui inuentus eſt Suſis, & ſeptem diebus iuſsit conuiuiū præparari in veſtibulo horti, & nemoris quod regio cultu & manu conſitū erat. Spiritualiter, per Aſſuerū intelligitur Chriſtus qui præparauit conuiuium, i. Euchariſtiæ ſacramentum, & hoc eſt magnificum, quia eſt cibus cœlicus. Sap. 16. Panem de cœlo præſtitiſti eis omne delectamentū in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuauitatem. Et hoc tertio anno imperij ſui, i. in tempore gratiæ, nō primo anno, i. ante legem, nec in ſecundo, id eſt in lege, ſed tertio anno, id eſt poſt legē. Cunctis principibus, id eſt apoſtolis. Et inuitauit omnem populum qui inuentus eſt Suſis, id eſt pœnitentes. Nam Suſis interpretatur reuerſio, quia niſi homo reuerſus à peccato ad dominum ſit: non præſumat accedere ad hoc ſacramentum, quia de indignis dicitur Iob. 20. Panis eius in vtero illius vertetur in fel aſpidum intrinſecus. Ideo Iob. 6. Quis poteſt guſtare quod guſtatum affert mortem. Ideo reuocat dominus ad ſe animam peccatricē. Cant. 6. Reuertere reuertere Sunamitis, &c. Quater dicit reuertere, ſ. à peccato cogitationis, locutionis, operationis, & malæ conſuetudinis. Item iſtud cōuiuium durauit 7. diebus, id eſt per totum tempus vitæ præſentis. Matt. vlti. Vobiſcū ſum omnibus diebus vſq; ad cōſummationē ſeculi. Et inuitauit omnē populum in ſignū ꝙ quilibet Chriſtianus tenetur ſumere corpus Chriſti tēpore ſuo adminus ſemel in anno, aliâs enim peccat mortaliter. Vnde Ioan. 6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, i. ad manducādum vos præparaueritis dignè, nō habebitis vitam in vobis: ſicut mēbrū ſeparatum à corpore non poteſt viuere. Vnde Nu. 9. dicitur: Siquis mundus eſt, & in itinere nō fuerit, & ſi nō fecerit phaſe, exterminabitur anima illa de populis, quia ſacrificiū nō obtulit tēpore ſuo. Ex illo patet ꝙ tātū duo genera hominū excludūtur à cōmunione, & omnes alij peccāt mortaliter ſi nō cōmunicāt tēpore ſuo. Per immūdos intelligūtur infideles qui nōdū ſunt purificati per fidē. Act. 15. Fide purificās corda eorū. Per illos qui ſunt in itinere ſignantur

techumeni. Et omnes illi qui abſtinẽt de cõſilio ſacerdotis, ſicut ſoléniter pœnitentes. Ad literã quoq; ex hoc ſumitur argumẽtũ ꝙ propter aliquã immunditiam poteſt homo differre cõmunioné, ita tamẽ ꝙ poſtea nõ omittat eã. Pro quo nota. 7. ſunt cauſæ quibus oſtẽditur quã grauiter peccẽt qui nõ cõmunicãt tẽpore determinato ab eccleſia. Prima cauſa eſt cõtemptus mãdati, quia vocatus ad cœnã domini venire noluit, Vnde Mat. 22. Perdidit rex homicidas illos, ſ. qui venire cõtẽpſerũt vocati ad prandiũ. Mandatur in concilio generali de pœ. & remiſ. Omnis vtriuſq; ſexus fidelis poſtquã ad annos diſcretionis peruenerit, omnia peccata ſua ad minus ſemel in anno cõfiteatur: & reuerẽter eucharistiæ ſacramẽtũ ſuſcipiat in paſcha: niſi forte ſacerdotis proprij cõſilio ex cauſa rationabili ad tẽpus abſtineat. Alioquin viuẽs ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & mortuus eccleſiaſtica careat ſepultura. Aug. 11. q. 3. Nil intantũ ſic debet formidare Chriſtianus, ſicut ſeparari à corpore Chriſti. Si enim ſeparatur à corpore Chriſti nõ eſt mẽbrũ eius. Si non eſt mẽbrũ eius non vegetatur à ſpiritu eius. Rom. 8. Qui non habet ſpiritum Chriſti hic nõ eſt eius. Secunda cauſa eſt iniuria quã ei faciunt illi qui ſaltẽ ſemel in anno nolũt eum recipere in hoſpitio ſuo, quod cõqueritur. Mat. 25. Hoſpes fui & nõ collegiſtis me. Verè hoſpes eſt ſub ſpeciebus quaſi ſub veſte peregrina. Tertia cauſa eſt violatio teſtamenti domini, qui nobis tradidit corpus ſuum ſumendũ in cõmemoratione ſuæ paſsionis. Vnde 1. Cor. 9. Hic calix noui teſtamenti eſt in meo ſanguine, &c. Quarta eſt: quia tales quãtũ in ipſis eſt, vnitatẽ eccleſiæ ſcindũt. Heſter 1. Nõ ſolũ cõtriſtauit Vaſthi regẽ, ſed & omnes populos & principes eius. 24. q. 1, alienus: Alienus eſt, prophanus eſt, hoſtis eſt, habere nõ poteſt deum patrẽ qui vniuerſalis eccleſiæ non tenet vnitatem. Vnde & 1. Cor. 10. Vnus panis & vnũ corpus multi ſumus omnes, qui de vno pane & de vno calice participamus. Quinta cauſa eſt, quia tales à fonte plenitudinis gratiarum ſe diuidunt, & ideo mirum non eſt ſi areſcunt. Vnde Iob. 8. Nunquid virere poteſt ſcirpus abſq; humore, aut carectũ creſcere abſq; aqua? Sexta eſt, quia iã proiectis armis ſe interficiẽdos hoſtibus tradunt. Vnde Thren. 1. Abierunt abſque fortitudine ante faciem ſubſequentis. Corpus Chriſti confortat. Pſalm. Panis confirmet cor hominis, 3. Regũ 19. Ambulauit in fortitudine cibi illius, &c. Septima: quia quodammodo ſibiipſi manus incutiũt, dũ à ſe vitã repellunt. Ioã, 6. Niſi manducaueritis carnẽ, &c. nõ

habebitis vitam in vobis. Et ibidem: Panis quem ego dabo caro mea eſt pro mundi vita. Anima enim nõ poteſt viuere ſine hoc cibo. Pſal. 101. Aruit cor meũ: quia oblitus ſum comedere panẽ meũ. Item locus celebrationis cõuiuij, eſt veſtibulũ horti & nemoris, i. eccleſia militãs extra quã non ſalubriter celebratur. Et dicitur veſtibulũ, quia per eã eſt ingreſſus in domũ nõ manufactã. Vnde Pſalm. 117. Hæc porta domini iuſti intrabunt in eam: Gen. 27. Non eſt hic aliud niſi domus dei & porta cœli. Dicitur etiam veſtibulum horti & nemoris, id eſt paradiſi cœleſtis, qui plantatus eſt cedris & aliis arboribus pomiferis, id eſt ſanctis angelis & vniuerſis electis. Exod. 15. Introduces eos & plantabis eos in monte hæreditatis tuæ: firmiſsimo habitaculo quod operatus es domine. Et de hoc conuiuio nuptiarum dicitur Apoc. 19. Gaudeamus & exultemus; quia venerunt nuptiæ agni. Item ſecundo celebratur conuiuium in præcipuis feſtiuitatibus ad charitatem conſummandam: vbi autem magis cõſummatur quàm cum filio dei? Vnde Neemiæ 8. Comedite pingua & bibite mulſum, & mittite partem his qui ſibi non præparauerunt, quia ſanctus domini dies. Tertio celebrantur conuiuia in pacis reformatione, ſicut factũ eſt filio prodigo Luc. 15. Epulari oportet & gaudere: quia frater tuus hic mortuus erat & reuixit; perierat & inuentus eſt. Sic Chriſtus in ſignum pacis parauit nobis conuiuium. Secundum ſignum dilectionis eſt ſalutaris & frequens allocutio: & ſic Chriſtus hodie fecit diſcipulis ſermonem dilectiſsimum, vt quilibet eorum potuiſſet dixiſſe illud Cant. 2. En dilectus meus loquitur mihi. Nã verum ſignum dilectionis eſt libenter loqui dilecto. Oſeæ. 2. Ecce ego ducam eam in ſolitudinem, & loquar ad cor eius. Tertium ſignum dilectionis eſt delinquẽtis correctio; ſicut dicitur Apoc. 3. Ego quos amo arguo & caſtigo. Et ſic Chriſtus arguebat diſcipulos hodie in cœna cùm fuerat contentio facta inter illos quis eorum eſſet maior; vt habetur Luc. 22. Nam dicitur Eccle. 30. Qui diligit filium aſsiduat ei flagella. Quartum ſignum amoris eſt occultorum manifeſtatio. Et ſic Chriſtus Matthæi 26. ait: Amen dico vobis quòd vnus ex vobis me tradet. Tunc ſubdit: *Et cœna facta cùm diabolus miſiſſet iam in cor, vt traderet eum Iudas Scariothis.* Non eſt intelligendum quòd hæc cœna totaliter eſſet completa, quia poſtea dicitur: *Et cùm recubuiſſet*, ſed tantummodo quo ad comeſtionem agni paſchalis. Magiſter in hiſtoriis: Nunquam legitur Chriſtum comediſſe carnes

niſi

niſi in cœna. Et tunc pedes diſcipulorum lauit antequam dedit eis corpus ſuum, ad deſignandũ quòd ſpiritualis munditia requiritur ad recipiendum euchariſtiæ ſacramentum. Nota Chriſtus verus paſtor paſcha celebrare voluit. Primo propter legis durantis impletionem. Matth.5. Non veni ſoluere legem ſed adimplere: & eum Iudæi ſcandalizarent. Nume.9. Omnis anima quæ nõ fecit phaſe exterminabitur. Secundo propter legis approbationem contra hæreticos qui dicebant veterem legem non datam eſſe. Tertio propter ſacramentorum legalium exterminationẽ. Quarto propter nouorum inſtitutionem: quia figura ceſſabat adueniente veritate. Quinto propter diſcipulorum dilectionem, & eius iugem recordationem. Hiero. Reliquit nobis hanc memoriam, vt peregrè proficiſcens in ſignum amicitiæ. Sed diceres, quomodo diabolus poteſt mittere in cor hominis? Reſpondetur. Mittere in cor, poteſt eſſe dupliciter. Primo directè, & ſic ſolus deus poteſt mittere in cor qui habet poteſtatem mouendi interius voluntatem. Prouerb.21. Cor regis in manu dei quocũque voluerit inclinabit illud. Secũdo indirectè, ſ. per ſuggeſtionem & ſuggerendo exterius, & hoc modo immitit diabolus. Augu. Immiſsio talis fuit mala ſuggeſtio ſpiritualis, non neceſſaria impreſsio. Non quòd mens non poſſet refugere vel repellere: quia tunc homo neceſſariò peccaret ex diabolica ſuggeſtione quod eſt falſum. Augu. Nihil peccatũ niſi voluntariũ. Nam vis imaginatiua cùm ſit corporalis, quãdo deus permittit ex poteſtate dæmonis ſiue vigilãdo ſiue dormiendo, format in ea aliquas ſpecies. Ex quibus apprehẽſis mouetur volũtas hominis ad aliquod appetendũ. Sic ergo immittit diabolus in cor hominis non directè per modũ mouentis: ſed indirectè per modũ ſuggerentis: de quo Pſal. Immiſsiones per angelos malos, &c. Sequitur textus: *Sciens quia omnia ei dedit pater in manus*, id eſt in poteſtatem. Matth. vlti. Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. Omnia producendi. Ioan.1. Omnia per ipſum facta ſunt. Secũdo omnia manu tenẽdi. Heb. 1. Portans omnia verbo virtutis ſuæ. Tertio omnia hæreditãdi. Hebr.1. Quem conſtituit hæredem vniuerſorum. Quarto omnia iudicandi. Ioan.5. Pater omne iudicium dedit filio: quia à deo exiuit & ad deum vadit. Sed diceres, Si Chriſtus à deo patre exiuit, quomodo cum eo manſit: & ſi cum eo manſit quomodo ab eo exiuit? Reſpondetur ſecundum Auguſti. Exiuit à patre non deſerẽdo naturã diuinã, in qua cum patre manet occultus:

ſed aſſumendo naturam humanam, in qua de matre natus eſt, apparet manifeſtus. Et ſic ad deum vadit cum humanam naturam aſſumptam & iam glorificatam ad dexteram patris glorioſè collocauit. Ambroſius ſuper Beati immaculati: Deſcendit deus vt aſcenderet homo: verbum caro factum eſt, vt caro ſibi ſolium in dextera dei vendicaret. Epheſ. 4. Qui deſcendit ipſe eſt qui aſcendit. Verbi gratia. Sicut ſolis radius à ſole procedit, nec tamẽ ſolem relinquit & vnitatem conſeruat luminis, operatúrque in terris calorem, vigorem & ſplendorem. Ita verbũ patris deſcendens à patre & manens in patre operatur in terris ſplendorem cognitionis angelicæ: & calorem dilectionis & vigorem benedictionis.

DE EODEM, ENARRATIO LXXXIX.

Surgit à cœna & poſuit veſtimenta ſua. Ioannis 13.

Videmus quando homo alicuius dignitatis magnæ ſe humiliat, non aſpiciens ſuam dignitatẽ & inclinans ſe ad humilia, illius humilitas valde commendatur. Spiritualiter, ſic Chriſtus rex regum dominus dominantiũ nõ recognoſcẽs ſuã dignitatem tantam aſſumpſit humilitatem, vt etiam exhiberet ſe tanquam perſonam ſeruilem ſurgendo à cœna, & deponendo veſtimenda ſua, vt eo expeditius valeat miniſtrare. Et ideo eius humilitas ſummè eſt cõmẽdabilis: quod figuratur 2. Reg. 6. Dauid expoliauit ſe veſtimentis ludens coram arca humiliãdo ſe, dicens. Vilior fiam pluſquã factus ſum: & ero humilis in oculis meis. Spiritualiter per Dauid intellitur Chriſtus qui humiliauit ſe coram arca dei, id eſt corã quolibet diſcipulo: quia manna hodie erat locatum in arca hac, id eſt in corpus cuiuſlibet diſcipuli fuerat datum corpus Chriſti: ideo Dauid, i. Chriſtus humiliauit ſe, vt daret eis humilitatis exẽplũ ſimiliter & nobis: vt docuit Matt. 11. Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde Hãc humilitatẽ exprimit euãgeliſta, dicẽs: *Surgit à cœna & poſuit veſtimenta ſua.* Iſta eſt ſecũda pars principalis iſtius euãgelij in qua dixi tãgitur humilitatis exẽplũ cũ ſubdit: *Surgit à cœna & poſuit veſtimenta ſua*, tanquã miniſter qui nõ ſedet, ſed ſtare dicitur. Ideo Matt. 20. Venit filius hominis miniſtrare & non miniſtrari. *Et cũ accepiſſet linteum præcinxit ſe. Deinde miſit aquã in peluim, & cœpit lauare pedes diſcipulorũ* O mira humilitas, rex cœlorũ ad ima veniẽs ad pedes ſe proſternit piſcatorũ, nõ ad caput nec ad manus ſed ad pedes, dãs nobis exemplũ humilitatis. Myſticè, quando deus patitur pro noſtra ſalute, tunc

reſidere

reſidere dicitur. Sed ſtare quando ſe erigit. Pſal. 43. Exurge domine adiuua nos, & libera nos, &c. Veſtimenta poſuit quando maieſtatem ſuã occultauit. Eſa. 45. Verè tu es deus abſconditus. Linteo ſe præcinxit, quando noſtram mortalitatem aſſumpſit. Philip. 2. Formam ſerui accipiens in ſimilitudinem hominũ factus, &c. *Deinde miſit aquam in peluim*, dum memoriã paſsionis fidelibus impreſsit per fidẽ & deuotionem. Thren. 3. Recordare paupertatis meæ & trãſgreſsionis meę abſynthij & fellis. *Et cœpit lauare pedes*, in ſignũ videlicet quòd quãtuncunq; ſumus perfecti adhuc tamẽ indigemus lauari. Prouer. 20. Quis dicere poteſt quia mundũ eſt cor meum, purus ſum à peccato? Sed tamen huiuſmodi lotio debet fieri in pedibus ſpiritualibus, id eſt affectibus & in toto corpore. *Et exterſit linteo:* dum non ſolùm maculas noſtras lauit, ſed etiã pœnas pro eis debitas in ſe ipſo aſſumpſit. 1. Pet. 2. Peccata noſtra pertulit in corpore ſuo ſuper lignũ. Tunc ſubdit: *Venit ergo ad Simonẽ Petrum, & dicit ei Petrus: Domine tu mihi lauas pedes?* Origenes dicit ſimiliter & Chryſ. quòd Chriſtus incœpit lauare pedes Iudæ, & hoc ideo: quia medicus plurimorum ægrotorũ intentus curæ, ab his qui magis indigẽt medicina curã incipit. Sic Chriſtus incœpit à Iuda qui erat magis fœdus & inde venit ad Petrum qui dicit: *Domine tu mihi lauas pedes*, quaſi diceret: Tu qui es agnus incontaminatus, ſpeculum ſine macula, candor lucis æternę mihi lauas pedes qui ſum peccator: & tu qui es filius dei viui, lauas mihi pedes qui ſum Simon Bariona. Tu qui es creator, lauas mihi pedes qui ſũ creatura & modicę fidei. Hoc dicebat Petrus territus ex cõſideratione diuinitatis & maieſtatis Chriſti ſecundũ illud Abacuc 2. Cõſideraui opera tua & expaui. *Reſpondit Chriſtus & dixit ei: Quod ego facio tu neſcis modò*, i. hoc myſterium eſt ſecretũ, & ſignat interiorem mundationẽ quæ non poteſt fieri niſi per me, & hoc iam non intelligis, *ſed ſcies poſtea*, ſ. quando recipies ſpiritumſanctũ. Ioan. 16. Multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modò. *Dicit ei Petrus: Non lauabis mihi pedes in æternum.* Bern. Quantò feruor charitatis vehementior, tantò debet eſſe intellectus vigilantior: vt ordinet charitatem per intellectum, & ſic per affectum velit zelum. Hunc zelum habuit Petrus, ſed indiſcretũ & inordinatũ: quia recuſauit quod vtile erat & neceſſariũ. Nã ſic dicitur Rom. 8. Nam quid oremus ſicut oportet neſcimus, ſed ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitib' inenarrabilibus. Ideo indiſcretè recuſamus accipere quod deus nobis largitur, etiam

ſt contrarium videatur. *Reſpondit ei Ieſus: Si non lauero te non habebis partem mecum.* Nullus enim particeps fieri poteſt æternæ hereditatis niſi ſit mundatus. Pſ. Domine quis habitabit in tabernaculo, &c. Reſpondet: Qui ingreditur ſine macula. *Dicit ei Simon Petrus: Domine non tantùm pedes, ſed & manus & caput.* Supra non potuit flecti, ſed quando dominus comminatus eſt ſeparationem ab ipſo, tunc Petrus timore & amore percuſſus obtulit pedes lauandos, manus & caput. Sed Chriſtus eum corripuit, aſſerens quòd non indigeret lotione capitis & manuum, ſed tantùm pedum cùm ſubdit. *Dicit ei Ieſus: Qui lotus eſt non indiget niſi vt pedes lauet.* Per caput intelligitur intentio & operatio quæ in Petro munda erant. Et ideo lotione capitis & manuum non indigebat. Habebat enim in omnibus intentionem rectam & operationem mundam. Affectio autem in Petro & in cæteris ſanctis aliquo puluere terrenæ affectionis aſpergitur, & ideo indiget vt lauetur. Aug. Ipſi humani affectus ſine quibus in hac mortalitate non viuitur quaſi pedes ſunt, vbi etiam & humanis rebus afficimur: vt ſi dixerimus quoniã peccatũ non habemus, ipſi nos ſeducimus: quia humani affectus vtiq; ſunt corrupti. Secundo lauit pedes in documentũ, ad oſtendendum quòd prǣlati debent lauare ſubditos. Tunc eñ caput & pedes lauantur, quádo prælatus verbo & exemplo ſubditorũ affectus purgat & mũdat. Sæpe contingit quòd pedes non lauantur, aut quádo manus eſt inquinata, aut quando aqua eſt turbida & immunda, aut immunditia in pedibus eſt inueterata: his tribus de cauſis ſæpe ſubditi non lauantur. Primo quando manus prælatorum, id eſt opera eorum non ſunt munda. Eccl 34. Ab immundo quis mundabitur? Gregorius Nazanzenus. Mundari prius oportet, & ſic alios mundare: ſapientem prius fieri, & ſic alios facere ſapientes: lumen effici, & ſic alios illuminare: accedere ad deum, & ſic alios adducere: ſanctificari, & ſic alios ſanctificare: manus habere rectas, & ſic recti eſſe conſilij, & rectum dare conſilium. Secundo quando aqua eſt immũda. Aqua immunda eſt amor mũdi: de qua dicitur Hiere. 2. Quid tibi vis in via Aegypti vt bibas aquam turbidam? Talis enim aqua non lauat, ſed coinquinat. Auguſt. Quiſquis es qui es in mundo, ad te venit qui fecit mundum, vt eripiat te de mundo. Quòd ſi adhuc aliqua delectatione te retinet mundus: habitat in te qui mundat mundos & eris mundus. Tertio quando ipſa macula pedum ex nimia frequentatione efficitur tenax & inueterata. Vnde dicitur Eccleſiaſt. 34.

Qui

Qui baptizatur à mortuo, id eſt qui lauatur à mortali peccato, & iterum tangit mortuum: quid proficit lauatio eius? 2. Petr. 2. Facta ſunt poſteriora deteriora prioribus. Contingit enim illis illud Prouerbium: Canis reuerſus ad vomitum: & ſus lota in volutabro luti. Secundo lauit pedes ſpiritualiter aqua ſui ſanguinis. De qua lotione dicitur Apocal. 7. Lauauerunt ſtolas ſuas & dealbauerunt eas in ſanguine agni. Ex quo igitur ſanguis Chriſti habet dealbare, videtur quòd habet virtutem lactis & non ſanguinis: lac enim eſt ſanguis in vberibus excoctus. Sanguis Chriſti fuit excoctus in corpore ſuo & in noſtro corde. In corpore ſuo fuit excoctus igne amoris: tam vehementer enim in corpore ſuo ebulliuit: quòd aperto latere ſuo cũ impetu emanauit. In corde autem noſtro ſunt duo verba, ſcilicet intellectus & affectus. Debet autem exquoqui in vbere intellectus per meditationem, & in vbere affectus per deuotionem. Et ſic ſanguis Chriſti excoctus in corpore ſuo per amorem, & in corde noſtro per meditationem & affectionem in albedinem vertitur, & animas noſtras dealbat & mundat. Apocal. 1. Lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Ad lauandas animas noſtras Chriſtus ſpirituale lixiuium fecit. In quo pro aqua poſuit ſuum ſanguinem pretioſum. 1. Ioan. 5. Hic eſt qui venit per aquam & ſanguinem Ieſus Chriſtus. Pro cinere amaritudinem pœnarum. Pſal. 101. Cinerem tanquam panem manducabam. Pro igne calefacientem amorem intenſum. Ioan. 13. Cùm dilexiſſet ſuos qui erant in mundo in finem dilexit eos. Sed quia iſtud lixiuium nimis erat forte, tum propter nimium amorem, tum propter nimiam ebullitionem amoris: ideo Chriſtus illud lixiuium aqua duplici temperauit, ſcilicet aqua lachrymationis quàm in cruce effudit: vt habetur Hebr. 5. Et aqua regenerationis quæ de eius latere emanauit. Sic igitur ex tali lixiuio ſit facto ex aqua ſanguinis, ſic commixto ex cinere amaritudinis, ſic calefacto ex igne amoris, ſic temperato ex aqua lachrymationis & regenerationis, lauat pedes omniũ, id eſt affectus omnium animarum. Ideo ſubdit: *Et vos mundi eſtis.* Ex hoc textu habetur, vt dicit Auguſtinus: quòd diſcipuli baptizati fuerunt baptiſmate Chriſti. Et ſi obiicitur illud Ioan. 4. quòd Chriſtus non baptizabat, ſed diſcipuli eius. Reſpondetur non baptizauit turbas, ſed diſcipulos. Et ſi obiicitur quod baptiſmus etiam abſtergit ſordes pedum: ergo non indigebant pedum ablutione. Reſpondetur qui poſt baptiſmum ſtatim decedit non indiget hac ablu-

tione. Secus de aliis in quibus affectus terreni inſurgunt ex ſenſualitate. Ideo Origenes: Diſcipuli mundi erant. ſed adhuc maiori mundatione opus erat, quia ſemper ratio debet æmulari chariſmata meliora ſempérque debet virtutem alta conſcendere. Apocalip. 22. Qui ſanctus eſt ſanctificetur adhuc. *Sed non omnes.* Sciebat enim quiſnam eſſet qui traderet eum, propterea dixit: Non eſtis mundi omnes, loquitur de traditore ſuo Iuda. Pro quo ſciendum quòd duo vniuerſaliter hominem mundant ſcilicet eleemoſyna & miſericordia in pauperes. Lucæ 11. Date eleemoſynam & omnia munda ſunt vobis, & amor dei. Prouer. 11. Vniuerſa delicta operit charitas. Lucæ 7. Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Miſericordia deficiebat in Iuda quia fur erat. pauperes enim defraudabat. Item deficiebat amor ad Chriſtum, quia iam diabolus miſerat in cor eius vt traderet eum principibus ſacerdotum ad crucifigendũ. Tunc ſubditur: *Poſtquam ergo lauit pedes eorum, accepit veſtimenta ſua, & cùm recubuiſſet iterum dixit eis: Scitis quod fecerim vobis.* q.d. Facta vidiſtis, ſed cauſam non intelligitis. Vos vocatis me magiſter. Ioan. 4. Rabbi manduca. Et domine. Ioan. 6. Domine ad quem ibimus, &c. *Et benedicitis.* Matth. 23. Vnus enim eſt magiſter veſter. Et ipſe ſolus dominus creans & recreans. Pſal. 99. Scitote quoniam dominus ipſe eſt deus: ipſe fecit nos & non ipſi nos. *Si ergo ego laui pedes veſtros dominus & magiſter, & vos debetis alter alterius lauare pedes,* id eſt officium pietatis & humilitatis proximo impendere. 1. Timoth. 4. Exerce teipſum ad pietatem, quia pietas ad omnia vtilis eſt, promiſſionem habes vitæ, quæ nunc eſt & futuræ. *Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodũ ego feci vobis & vos ita faciatis.* q.d. In hoc facto illud intẽdebam quod ſimile debitis facere. Nota dicit exẽplũ dedi vobis. Primo dedit nobis exemplũ charitatis in eo quod officiũ pietatis exhibuit inimico. Iuxta illud Mat. 5. Diligite inimicos veſtros, & benefacite his qui oderunt vos. Nã volens accedere ad cibum vitę nõ debet gerere rancorẽ in corde, nã dicitur 1. Ioan. 4. Qui odit fratrem ſuũ homicida eſt, & omnis homicida non habet vitam ęternã in ſe manentẽ: ideo Rom. 12. Si eſurit inimicus tuus ciba illum: ſi ſitit potũ da illi. Et hoc Chriſtus fecit Iudæ ſimiliter & nobis. Rom. 5. Cùm inimici eſſemus recõciliati ſumus per ſanguinem filij eius. Secundo dedit nobis exemplũ humilitatis, in eo ꝙ vnicus dei filius humiliauit ſe corã inimico ſuo & diſcipulis, lauãdo eorũ pedes. Ideo Aug. Si ſe ita diuina maieſtas humiliauit,

liauit,quid faciet humana infirmitas?q.d.Multo amplius debe-
remus nos humiliare.Sed heu plerique ſunt,dicentes:Ego ſum
tantæ generoſitatis ſicut ipſe eſt,non attēdentes illud Bernardi:
Humilitas eſt mater omnium virtutū,& neceſſaria ad vitam æ-
ternā,ſicut panis quotidianus ad vitā corporalē.Ideo Greg.Qui
alias virtutes ſine humilitate cōgregat,eſt quaſi qui pulueres in
ventū ſpargit. Tertio dedit nobis exemplū puritatis in eo,ꝙ la-
uit diſcipulos.Pro quo nota quod debem⁹ lauare omnia mēbra
ſi volumus accedere dignè ad ſacramētū euchariſtiæ.Primo pe
des,i affectiones cordis,quod figuratur Gene.18. in Abrahā qui
dixit:Afferā pauxillū aquæ,vt lauētur pedes veſtri,& requiſcite
ſub arbore. Et ponā buccellam panis vt confortetur cor veſtrū.
Spiritualiter,per Abrahā intelligitur Chriſtus pater multarū
gentium , qui per paſsionē attulit pauxillū aquæ,i.gratiā ſalu-
tarē ad lauandū pedes,i.cogitationes cordis,iuxta illudHiere.7
Laua à malitia cor tuū Hieruſalem vt ſalua fias.Arbor eſt crux
dominica ſub qua eſt quieſcendū contra æſtū carnalis dilectio-
nis.Danie.4.Sub ea habitabant animalia,&c.Buccella panis eſt
corpus Chriſti,quod habentes munditiā cordis digni ſunt ſuſci
pere. Aug.& habetur de conſe.d.2.quotidie. Si mens in affectu
peccandi eſt,grauari magis dico euchariſtię perceptione quàm
purificari.Et figuratur Exod.12.Per baculum quem habere de-
bemus in manibus ne cadamus, intelliguntur bona opera. Sed
heu multi in baculo arūdineo,i.prauis operibus & vita lubrica.
i.in conſuetudine & occaſionibus peccatorū accedūt ad illud ſa-
cramentum,ſed quid prodeſt pedes lauare ſi non ſeruentur mū
di? Ideo dicitur Cant.5. Laui pedes meos quomodo inquinabo
illos? Qui enim illotis pedibus intrauerit ſancta ſanctorum ad
recipiendum corpus Chriſti,ipſe ſibi iudicium manducat & bi-
bit.Quod figuratur 2.Reg.19.per Miphiboſeth qui venit ad Da
uid illotis pedibus & intonſa barba veſtésq; ſuas non lauerat,
& ideo incidit in iudicium vt partem hæreditatis amitteret.Spi
ritualiter , quilibet prẹſumptuoſus illotos habet pedes dum in
corde gerit iram vel odium vel barbam intonſam,qui peccata
non confitetur : confeſsio enim eſt ſicut raſorium peccatorum,
veſte illota,id eſt inhoneſta conuerſatione,ſi talis venerit ad Da
uid,i.ad Chriſtum amittit partem hæreditatis. De quo pſal.15.
Pars hæreditatis meæ dominus, & ſic incidit in iudicium æter-
næ damnationis. Secundo debemus lauare manus , id eſt ope-
ra ad tractandum diuinum ſacramentum.Ad hanc munditiam

hortatur nos Iaco.4. Emundate manus peccatores & purificate corda duplices animo. Quid eſt emundare manus, niſi reddere aliena ſi iniuſtè detines? Non rapinam & vſuram, ſed opera bona facere: iſta verò munditia maximè eſt neceſſaria volentibus accedere ad ſumendum agnum immaculatũ: ſicut dicit Pſal. 25. Lauabo inter innocentes manus meas. Tertio totum corpus lauare debemus per caſtitatem vt digni apparere poſsimus corã deo, ſicut dicitur de conſe. diſt. 4. nõ poteſt. vbi dicit Chryſoſto. Non poteſt quiſquam gratiam vitæ cœleſtis accipere, niſi purgatus fuerit ab omni ſorde peccati. Figuratũ eſt Iudith 10. quæ lauit corpus ſuum & vnxit ſe myrrha optima, & diſcriminauit crinẽ capitis ſui. Corp⁹ lauat qui ſe mũdat à peccato luxuriæ, quæ munditia eſt neceſſaria volentibus communicare ſecundũ quod figuratum eſt 1. Reg. 21. Si mundi ſunt pueri maximè à mulieribus mãducẽt: hoc dicitur omnibus fidelibus. Bene ergo ſe vngit myrrha optima qui ſe affligit ieiunãdo, vigiliis inſiſtendo. Capitis crinẽ diſcriminat, qui ſcit examinare & excutere cogitationes mẽtis. Quarto debemus lauare oculos mẽtis ad cõtemplandũ cœleſtia, quod fecit ille cæcus illuminatus. Ioan. 9. Abiit & lauit, & venit vt videns. ideo Cant. 5. Oculi eius ſicut columbæ lacte lotæ ſunt ſuper riuos aquarũ, &c. Dicit ergo Ieſus lauans diſcipulorum pedes: Exemplũ dedi vobis, &c.

DE EODEM, ENARRATIO XC.

Surgit à cœna & ponit veſtimenta ſua. Ioan. 12.

QVia iſta pręſens dies, dies cœnę vocatur. ideo de cœna animæ eſt dicendum. Ambr. in hexameron, Tam grandis via reſtat homini decedenti, vt ſit væ illi homini qui in ſuo obitu ſacramento eucharistiæ dignus non fuerit, & meruit priuari. Et ideo notandum quod eſt cœna laudanda & amanda, & eſt cœna deteſtabilis, & vituperanda. Eſt enim quadruplex cœna bona. Fecit enim Chriſtus cœnam in corde iuſti viri ſpirituali quadam conſolatione hodie ſpecialiter, & quotidie in altari de ſuo corpore proprio, die craſtina in ligno crucis mortẽ ſuſtinendo, vltimam fecit in cœlo bonos glorificando. Primam ergo cœnam fecit in corde viri iuſti ſpirituali quadam conſolotione: tunc enim mentem viri iuſti reficit veſperè deſcẽdente, ſ. ſole, i. deficiente ſole in corde, claritate & calore. Pſal. 64. Exitus matutini & veſperè delectabis. Attẽde ꝙ ortus gratię manè dicitur propter gratiam quæ oritur veſperè, quando in corde ſumitur. Hæc cœna figuratur Iudith 6. vbi dicitur quod Ozias

præcepit

præcepit Achor vocari ad cōſiliū,finitóq; conſilio fecit cœnam magnam.Et de hac cœna dicitur Apoca. 3. Ego ſto ad oſtiū & pulſo,ſi quis audierit vocē meam,& aperuerit mihi intrabo ad illum & cœnabo cum illo & ipſe mecū.Cœnabo cum illo:quia fide & opere delector,& ipſe delectabitur de operè meo.Pſalm. 91.Delectaſti me domine in factura tua & in his quæ tuipſe in me facies,ſicut vult gloſa.Secundā cœnam fecit hodie & quotidie in altari de proprio corpore de hac cœna. Luc. 14. Quidā homo fecit cœnā magnam,quæ dicitur magna propter magna cibaria quę præparat.Et ideo cum magna reuerentia eſt ad ipſam accedendum.Apoſtolus.1.Corint.11. Cōuenientibus vobis in vnum iam non eſt dominicā cœnam manducare: vnuſquiſq; enim ſuam cœnā pręſumit,&c.Nota quod primo inſtituit quomodo ad corpus domini ſit accedendū.ſ.concorditer,ibi: Cōuenientibus vobis in vnū.Secundo arguit eos qui nō manducant reuerenter,ibi:Iam non eſt dominicam cœnā manducare.Non enim videtur quod ſit cōueniens, vt ſic conueniant ad manducandum,ac ſi poſſent melius & dulcius manducare in mēſa dodomini,cum dicatur Eccleſi.24.Qui edunt me adhuc eſurient, & qui bibunt me adhuc ſitient.Quia ergo taliter veniunt pleni & ſatiati delectatione peccati:ideo nō ſentiunt illius panis dulcedinem & delectationē, in quo eſt omnis ſuauitas.Prouer. 17. Anima ſaturata calcabit fauum mellis. Sicut enim fauus mellis eſt cera:ſic mel ſub cera Chriſtum ſignificat ſub ſpecie panis & vini.Tertiam cœnam fecit in die craſtina in ligno crucis moriendo.De qua cœna dicit glo.ſuper illa verba.Ioan.13.Surgit à cœna.Cœna Chriſti ſignificat paſsionem. Sicut enim poſt cœnam nō fit prandium:ſic etiam Chriſtus poſtquā ſemel paſſus eſt iterum nō patitur.hæc gloſ.O quàm inæqualis fuit illa cœna cœnis voluptuoſorū.Illi nanq; in cœnis ſuis vtūtur cibo & potu delicioſo. Chriſtus autē dicit Pſal.68. Dederūt in eſcā meam fel,& in ſiti mea potauerunt me aceto. Huius cibi recordentur delicioſi & confundantur pauperes, recordentur & ſuſtententur,& ad omnia ſuſtinenda animantur.Ambr.Quantūcunque ſint grauia,quæ pateris, leuia tibi videntur ſi conſideras eum qui pro te fel bibit,& quòd ad patibulū iuit,qui te inuitat ad cœlum.Ideo dicit dominus Thre. 3. Recordare paupertatis & trāſgreſsionis meæ abſinthij & fellis. Mar. 15. Dabāt ei bibere myrrhatū vinū,vbi dicit gloſa:Hoc acepto ſuccus lætalis pomi abſtergitur.Attende ꝙ Chriſtus in hac cœna mortis

ſuæ nuptias fecit:tunc enim fœminã formauit, i. eccleſiã & eã ſibi cõiunxit,vt dicit glo. ſuper illud Gen.2.Quãobrẽ relinquet homo patrẽ & matrẽ,i.ſynagogæ carnalẽ obſeruantiam de qua natus eſt in carnẽ,& adhærebit vxori ſuæ,i.eccleſiæ, vt ſint duo in carne vna:eſt enim caput eccleſiæ & ipſa corpus eius; qui ſoporatus eſt ſomno paſsionis,& eã ſibi coniunxit,vt eccleſia formaretur.hæc glo.Iſtæ fuerũt mirabiles nuptiæ, quia ſunt in ipſius ſponſi morte celebratæ.De his intelligitur illud quod dicitur in Apoca.16.Beati qui ad cœnã agni vocati ſunt. Hanc vocẽ ſancti martyres audierũt per paſsionis Chriſti imitationẽ, qui em̃ ad has nuptias peruenerũt multas tribulationes ſuſtinẽdo, huius cœnæ volunt eſſe participes. Et qui fuerũt ſocij paſsionis, erunt & cõſolationis.1.Corint.1.Scientes quoniã ſicut ſocij paſſionũ eſtis,ſic eritis & cõſolationũ.Quartã cœnã fecit dominus in cœlo,& hoc erit quãdo congregabit diſperſiones Iſraël.Hæc cœna ſignificatur per cœnã quã fecit Aſſuerus rex: ſicut legitur Heſt.1.ꝙ Aſſuerus fecit cœnã magnã maioribus & magiſtratibus,poteſtatibus,conſulibus ſuis & præfectis. Ad illã cœnã quicunq; domino fideliter ſeruierunt vocati ſunt,Illi, inquã, ſerui de quibus dicitur Eſa.65. Serui mei comedent & vos eſurietis: ſerui mei bibẽt & vos ſitietis:ſerui mei honorabũtur & vos cõfundemini:ſerui mei lætabuntur præ exultatione cordis,& vos clamabitis præ dolore cordis & præ cõtritione ſpiritus vlulabitis.Et hæc omnia ponũtur ſecũdũ gloſam de malis qui premũtur in inferno,& de bonis.qui lætãtur in cœlo.Item nota ꝙ alia eſt cœna deteſtabilis & vituperanda,& hæc eſt quadruplex. Eſt enim cœna luxurioſorũ,auarorũ,ſuperborũ & dãnatorũ.Prima eſt luxurioſorũ,& hæc ſignificatur per cœnã illã quã fecit Holofernes.Iudith. 12.Vbi dicit ꝙ Holofernes dixit ad Vagao eunuchũ:Vade & ſuade Hebrçã hãc vt ſpõte cõſentiat habitare mecũ. Et ſequitur poſtea quod mulier decepit eũ dũ eſſet ebrius. Secũda cœna eſt auarorũ ſiue cupidorum;hi ſunt qui inter alios peccatores reputantur quaſi infideles. Vnde & Apoſtolus vocat eos idolorũ ſeruitores,& iſta fugiẽda eſt,vt dicit glo.Ambr, Sicut idololatria vni deo nitit̃ auferre gloriã ne ſolus nomẽ diuinitatis habeat: ita & auarus in dei res ſe extendit vt ſolus vſurpet.ꝙ deus omnibus fecit.Ideo qui verã fidẽ habet nõ quærit in his miſeriis diues fieri cũ talibus infidelibus, ſ. auaris. Et hinc eſt,quod dicit Apoſtolus 1.Corinth.10.Si quis infidelium vos vocat ad cœnam & vultis ire,omnia quæ vobis apponuntur manducate

ducate,nihil interrogantes propter conſcientiam. Tertia cœna eſt ſuperborũ,& cum talibus non eſt cœnandum aut cœnare ſecurum:Pſal.100.Superbo oculo, & inſatiabili corde, cum hoc non edebam.De hac cœna dicitur Matth. 24. de phariſæis qui primos amant recubitus in cœna, & ſignificata eſt in cœna illa quam fecit Herodes.Marc.6. Vbi dicitur quòd Herodes, id eſt glorians, fecit cœnam magnã principibus. In qua cœna Ioannes decollatur & interimitur per ſaltatricem, id eſt per inanem mundi gloriam. Quarta cœna eſt dominatorum.Apoca. 19. Venite congregamini ad cœnam dei magnam, vt manducetis carnes regum, tribunorum, &c. In iſta cœna panis quotidianus erit mors æterna. Pſalm. Sicut oues in inferno poſiti ſunt, mors depaſcet eos. Apocal. 16. Manducauerunt linguas ſuas præ dolore. De potu eorum dicitur in Pſal. Ignis & ſulphur & ſpiritus procellarum pars calicis eorum.Deuter.32. Fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidũ inſanabile, &c. Et Iſaiæ 34. Amara erit potio bibentibus eam.

DE EODEM, ENARATIO XCI.

Homo quidam fecit cœnam magnam. Luc.13.

AVguſtinus in libro de Moribus eccleſiæ dicit, quòd panis materialis hominem alit corporaliter, & necat accipitrẽ. Spiritualiter,ſic panis ſacramentalis alit hominẽ ſpiritualiter in anima,& necat accipitrẽ,id eſt hominẽ viuentem ſuo intellectu & ratione.De quo Iob 20.Panis eius in vtero vertetur in fel aſpidum intrinſecus.Nã dicunt Philoſophi naturales,quòd de vna & eadem herba accipit ſerpens venenum,& apis mel ſicut dicit Bernar.in ſermone.Sane in menſa vna de vno pane in cœna domini conſecrato Petrus & Iudas acceperunt,vnus in beneficium,alter in ſupplicium.Petrus in ſalutem,Iudas in mortem.Idcirco requiritur diſcutio conſcientiæ ad volentem accedere ad cœnam vitæ.De quo thema: *Homo quidam fecit cœnam magnam.* Pro quo ſciendum,hæc cœna figurata eſt in Exo.12.in agno paſchali quem Iudęi comederũt in liberatione ſua de terra Aegypti.Nam ſicut illi per agnum paſchalem liberati fuerunt de Aegypto:ſic nos per Chriſtum de inferno.Nota hiſtoriam Exod.12.Cúmque vellet dominus liberare filios Iſraël de poteſtate Pharaonis,præcepit vt tollerent agnum qui eſſet ſine macula, & illum deberent comedere aſſum igni, non crudum nec coctum aqua. Et ſanguinem eius deberent ſignare ſuper luminaria domorum ſuarum. Per filios Iſraël qui

captiui fuerunt in Aegypto ſub poteſtate Pharaonis, nota totũ genus humanum quod erat ſub poteſtate regis Aegypti, id eſt tenebrarum pluſquam quinque millia annorum, & per nullũ liberari potuit. Tandem miſertus eſt dominus noſtri, & emiſit nobis agnum, id eſt filium ſuũ. De quo Iſaias clamauerat cum deſiderio ad deum patrem, dicens: Emitte agnum domine dominatorem terræ de petra deſerti ad montem filiæ Sion. Iſa. 16. Et per ſanguinẽ huius agni liberati ſumus de poteſtate diaboli. 1. Pet. 1. Non curruptibilibus auro, &c. De illo agno dicitur Hiere. 11. Quaſi agnus manſuetus qui portatur ad victimam, id eſt ad mortẽ: ſic fuit Chriſtus manſuetus in paſsione, & patienter ſuſtinuit mortẽ pro nobis. Nam cùm malè tractaretur verbis & verberibus, non ſe vindicabat nec contradicebat. Iſaię 53. Quaſi agnus coram tondente ſe obmutuit. Iſtum agnum dedit nobis pater cœleſtis in cibum. Hunc hortatur Apoſtolus nos ad comedendum cùm dicit: Itaque epulemur. Quomodo autẽ debemus comedere agnum iſtum patet in illo quòd filij Iſraël comederunt ſine fermento, ſ. peccati. 1. Corint. 5. Modicum fermenti totam maſſam corrumpit, &c. De illo etiam, quod, ſ. debet eſſet ſine macula peccati dicitur 1. Corint. 11. Probet autem ſemetipſum homo vtrum ſit mundus de peccato, & ſic de pane illo edat & de calice bibat. Qui enim manducat indignè, iudicium ſibi manducat & bibit: & reus erit corporis & ſanguinis domini ac ſi Chriſtũ occideret. Ambro. Qui indignè Chriſtum ſumit idem eſt, ac ſi Chriſtum occideret. Auguſt. Magis peccat qui Chriſtum tradit peccantibus membris, quàm Iudas qui tradidit Chriſtum crucifixoribus. De Iuda dicit dominus: Væ illi per quem tradetur filius hominis. Væ illi qui ad menſam domini accedit indignè. Iudas tradidit Chriſtum Iudæis: ille tradit eum dæmonibus quem in locum dęmonum ſumit; ille vẽdidit pro argento, iſte vendit pro modico peccato. De Iuda dicit dominus: Qui intingit manum mecum in parapſidem, hic me tradet. Ille manum cum domino in parapſidem mittit, qui cum peccato ad menſam domini accedit. Et quamuis dominicum corpus ſumat, non tamen ad vitam æternam ſed ad damnationem. Auguſt. De vno pane Petrus accepit & Iudas, Petrus ad vitam, Iudas ad mortem. Vnde cantat eccleſia in quadam ſequentia: Sumunt boni, ſumunt mali ſorte tamen inæquali vitæ vel interitus. Mors eſt malis, vita bonis: vide paris ſumptionis quam ſit diſpar exitus. Bernar. ponit exemplum in flore. Idem

flos

flos dat mel in apibus, venenum in aranea: ſic idem corpus domini vita eſt bonis,& malis interitus.Ioan.20.Panis eius,id eſt corpus Chriſti in vtero eius, id eſt peccatoris vertetur in fel aſpidum. Quantum diſpliceat deo quòd immundi accedant patet in Oza,qui cùm tetigiſſet arcam in qua erat manna: ſtatim cecidit & expirauit:eo quòd illa nocte cum vxore ſua dormierat. Quod videns Dauid timuit arcā inducere in domum ſuā. 2.Reg.6.Greg. Intuendum quantū delinquat qui ad corpus domini reus accedit. Si ille morte multatur qui arcam dominici corporis figuram geſtantem minori quàm debuit reuerētia tetigit.Si Dauid tunc timuit figuram dominici corporis inducere in domum ſuam,qui adeò bonus erat quòd dominus de eo dixit:Inueni virum ſecundū cor meum.Multò magis debet Chriſtianus in peccatis exiſtens timere corpus Chriſti in os ſuum ſumere. Si Centurio dixit:Domine non ſum dignus vt intres ſub tectum meum:quomodo tu peccator præſumis eum ſumere in os tuum?Ioannes Baptiſta ſanctiſsimus inter omnes natos mulierum contremuit & non audebat tāgere verticē Chriſti: quomodo tu peccator ſciens te eſſe in peccatis audes corpus Chriſti māducare?Et tamen licet nullus poſſet ſe reputare dignum, nemo propter hoc tamen communionem pretermittere debet: Si enim dolet de peccatis & confeſſus fuerit:dominus implebit quod in nobis deficit. Exemplum. Monachus quidā qui ſe præparauerat inquantum poterat ad communionem. Cúmq; poſt Agnus dei in oratione iaceret,vidit in manibus ſacerdotis puerum Ieſum quaſi in cruce pendentē,& omnia vulnera eius ſanguine fluebant. Turbatus ergo reputabat ſe indignū & non cōmunicauit cum aliis.Dicta autem miſſa cùm eſſet in oratione, apparuit ei beata Virgo,dicens: Cur hodie nō ſumpſiſti corpus filij mei,reſpōdit ſe eſſe indignum.Virgo ait: Tu cogitas te indignum,& quis poteſt eſſe dignus?roga eum vt faciat te dignū: & vide ne ſimile de cętero facias.Secundo nota quòd agnus ille comedebatur igne aſſatus,per quod notatur quòd illi qui volūt dignè accedere debent eſſe igne charitatis accenſi ad deū & ad proximum.Leui.6. Ignis in altari meo ſemper ardebit:quē nutriet ſacerdos ſubiiciens ligna manè & veſperè per ſingulos dies.Greg.Altare dei eſt cor noſtrū in quo debet ſemper ardere ignis charitatis,quem manè nutrimus dum Chriſtum manè iudicatum & veſperè crucifixum recolimus.Bernar.Super omnia te mihi reddit amabilem calix quē bibiſti in ara crucis. Videat

autem quilibet noſtrum quomodo nutriat ignem in altari cor dis, ſic quòd non ponat ignem alienum, id eſt ignem luxuriæ inuidiæ, malæ concupiſcentiæ, ne ei contingat ſicut Nadab & Abiu, qui ignem alienum obtulerant coram deo in thuribulis ſuis. Et egreſſus ignis de cœlo extinxit eos. Nota bene illam hiſtoriã quæ ponitur in Leui.10. Et ſicut dicitur Num.16. quòd Chore & ſui conplices ducenti quinquaginta, qui inuidebant Moyſi & Aaron de principatu, cùm ſtarent coram domino & haberent thuribula in manibus: egreſſus eſt ignis de thuribulis & deuorauit eos. Sic contingit illis qui habent ignem inuidiæ in cordibus ſuis. Ideo quilibet probet ſeipſum antequam accedat an habeat charitatem ad deum; quia qui nõ diligit deũ excommunicatur ab ipſo. Apoſtolus 1.Corint.16. Qui non diligit dominum ſit anathema, id eſt excommunicatus. Vnde talibus conſulendum eſt qui non habent charitatem deuotionis quòd abſtineant quouſq; poſsint cum charitate accedere, dummodò videlicet ſine aliquo ſcandalo poſsint ſuperſedere. Et ſi non inſtat neceſsitas vel ſcandalum, non debet eum quis compellere vt in mortali cõmunicet. Debet enim habere dilectionem ad proximum vt prius eos reconciliet quibus improperauit ſi quo modo poteſt, & dimittat omnem rancorem Mat.5. Si offers munus tuum ad altare, & recordatus fueris quòd frater tuus habet aliquid aduerſum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Exemplum de quodam epiſcopo qui rogauit deum quòd qui dignè cõmunicarent ei reuelaretur, &c. Tertio præceptum fuit eis vt baculum in manu tenerẽt. Sic qui manducare voluerit de illo agno debet habere baculum, i. fidem catholicam. Sicut enim baculus iuuat & tenet hominem ne cadat; ſic fides tenet hominem ne cadat in infernum, ſed perueniat ad vitam æternã: quia ſine fide nemo poteſt ſaluari. Apoſt. Heb.11. Credere oportet accedentem ad deũ. Glo. ſ. quòd ſit vnus deus & non alius in cœlo & in terra. Debemus ergo in hoc ſacramento ſimpliciter credere, quæ nobis dicuntur & nihil vltra ſcrutari: quia humanus intellectus non poteſt apprehendere virtutẽ huius ſacramenti. Eccl.3. Altiora te ne quæſieris & fortiora te ne ſcrutatus fueris: ſed quæ præcepit tibi dominus cogita illa ſemper. Nã ibi omnes ſenſus decipiuntur vt patet intuenti dempto ſenſu auditus, vt figuratur Gene.27. Iſaac quando benedixit Iacob, fuit deceptus in omnibus ſenſibus præter in ſenſu auditus: quia

quia audiuit vocem Iacob. Et ſic omnes fideles quando audiunt hoc eſt corpus meum, veraciter credere debent. Sunt autẽ multa quæ ſimpliciter credere debemus. Primũ eſt quòd ille panis quem offert ſacerdos poſt conſecrationẽ non eſt panis ſed corpus Chriſti, & vinũ ſanguis Chriſti. Exemplum: Sanctus Greg. quandam matronam cùm cõmunicaret & in porrigendo diceret: Corpus domini noſtri Ieſu Chriſti cuſtodiat te in vitã æternam: illa incepit ridere. Tunc ſanctus Greg. manum retrahens in communicatione requiſiuit cauſam ſui riſus. Dicit mulier: Heri hunc panem manibus meis paraui, & nũc miror quomodo poteſtis dicere quòd ſit corpus Chriſti. Tunc flens beatus Gregorius vnà cũ populo ceperunt deum rogare vt dignaretur ſuã perſonam monſtrare. Statim ſpecies panis mutauit ſe in ſpeciẽ ſanguinis & carnis. Quod videns mulier cõuerſa cognouit peccatum ſuum. Secũdo oportet credere quòd in ſingulis partibus hoſtię totus & tantus ſit, & in vna parte hoſtiæ tantus quantus in integra. Exemplum: Quidam in die paſchę expectauerat donec omnes communicauerant, tunc ſacerdos defectum videns, dubitare cepit vtrum Chriſtus tantus eſſet in particula quãtus eſt in integra. Et cùm accepiſſet hoſtiam in ore eius mutata eſt in carnem, & extraxit in magnitudinem pollicis: ita quòd deglutire nequiret. Vnde nimium turbatus flexis genibus flere cepit: rogans deum vt errori ſuo parceret, & ſic corpus in formã priorem redegit, & ſic deglutiuit. Tertio oportet credere quòd tantũ valet corpus Chriſti à malo ſacerdote conſecratum ſicut à bono. Vnde Aug. dicit quòd difformitas medici non impedit effectum medicinæ. Greg. Vim ſacramenti nõ mutat vita miniſtri. Sicut enim deterius non fit de deteriore: ſic non fit melius de meliore. Quarto ille agnus comedebatur cum lactucis agreſtibus, id eſt cùm contritione & amaritudine animæ noſtræ & omnium ſcelerum. Iob 3. Antequam comedam ſuſpiro, & quaſi inundantes aquæ, ſic rugitus meus. Et ſic fecit Ezechias. Eſa. 38. ℞ecogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ, & ſic iſta lactuca debet conteri in mortariolo doloris, & cum ſucco fletus. Greg. in moralib. Carnes agni çum lactuçis agreſtibus ſunt edendæ: vt cùm corpus redemptoris accipimus, nos pro peccatis noſtris in fletibus affligamus. Quinto ſanguis agni ſuper vtrunque poſtem debet poni, id eſt non tantùm ſumendo corporis ore, ſed ore mentis. Nam ſumptio corporalis ſine ſumptione ſpirituali nihil prodeſt vt dicit Auguſt. quia

ille eſt ſpiritualis cibus. Ideo dicit Auicenna: Cibus qui iratis cordibus ſumitur nihil nutrit. Ratio. Nam æſtus iræ calorem naturalẽ à ſua digeſtione impedit & reſtringit: Sic ſumere corpus dominicum immundo ſpiritu nullum confert animæ nutrimentum. Nam videmus quòd ignis nõ nutritur ab aqua, ſed magis corrũpitur: & ſic anima peccatrix non nutritur per ſumptionem huius cibi. Sexto edebant caput cum pedibus & inteſtinis. Spiritualiter, caput iſtius agni eſt diuinitas. 1. Corint. 11. Caput Chriſti deus eſt. Pes eius caro ipſius eſt, quæ eſt infirma in ipſa natura, inteſtina eius eſt anima. Iſta omnia debemus comedere per veram fidem & nobis incorporare. Fuerunt autem quidam hæretici qui dixerunt eum non habuiſſe diuinitatem. Illi autem non comedebant caput, id eſt fidem diuinitatis ſibi non incorporabant. Alij dixerunt ipſum non habuiſſe animam rationalem, ſed diuinitatem loco animæ, iſti inteſtina non comedebant. Alij dixerunt ipſum non habuiſſe carnem humanã, ſed phantaſticam, vel de cœlo delatam, iſti pedes non comedebant, id eſt eius carnem per fidem veram non incorporabant. Nos vero caput cum inteſtinis & pedibus comedamus, id eſt de eius diuinitate, carne, & anima fideliter & catholicè ſentiamus. Septimo comedebant ſuccinctis renibus. Spiritualiter, ſic nos cũ continẽtia carnis & mentis, iſte eſt cingulus renum. De quo Greg. Lumbos præcingimus cùm carnis luxuriam coarctamus. Figuratur 1. Reg. 21. Cùm ſerui Dauid voluerunt edere panes propoſitionis, ait Abimelech ſacerdos: Si mundi ſunt pueri maxime à mulieribus, manducent. In quo datur intelligi, quòd ad ſumptionem illius cibi hodie nobis popoſiti requiritur caſtitas. Nam Exod. 19. dicitur, cùm populus deberet recipere legem fuit præceptum ei: Eſtote parati vſque ad diem tertiã ne appropinquaris vxoribus veſtris. Quantò magis hodie cùm debemus recipere dominũ & datorem legis. Octauo habebant calciamenta in pedibus: ſic nos ſecundum Greg. reſpicere debemus vitam patrum antiquorum. Cant. 7. quàm pulchri ſunt greſſus tui filia principis in calciamentis, id eſt in cõſideratione paternæ vitæ. Vel ſic calciamenta in pedibus, id eſt bonum affectum & deſiderium non peccandi: vt calcemus terrena deſideria. Ideo in figuram illius ante dationem illius cibi Chriſtus lauit pedes diſcipulorum. Diceres, quare hoc ſacramentum ſub ſpecie panis & vini datur? Reſpondetur propter quatuor. Primo propter meritum. Vnde Grego. Fides nõn habet meritum,

vbi

vbi humana ratio præbet experimentum. Secundo propter peccatores: ſi enim eum in maieſtate ſua viderēt, omnes qui eſſent in malo ſtatu perimerēt. Tertio propter noſtram fragilitatem. Nemo enim poſſet eum videre in ſua claritate: ex quo videmus quòd nequimus inſpicere ſolem. Et hoc patet in filiis Iſraël qui non potuerūt inſpicere Moyſen niſi per velamina. Quarto propter nauſeā, quia nauſea eſſet homini ſi videret crudam carnē, & Iudæi inſultarent, dicētes: Chriſtiani comedunt eorū deū, &c.

Nota multa hodie fiunt in die cœnæ ab eccleſia. Primum hòdie publicè pœnitentes reconciliantur. In capite enim ieiunij candelæ accenſæ publicè pœnitentibus dantur. Cilitium ab epiſcopo eis traditur & ſic ab eccleſia eiiciuntur. Per quod ſignificatur quòd cùm Adam peccaſſet, poſitus eſt flammeus gladius ante oſtium paradiſi qui ſignificatur per candelas accenſas: & tunica pellicea indutus eſt, per quod ſignificatur cilitium, & excluſus eſt à paradiſo: ſicut ille qui ab eccleſię ianuis excluditur. Hac vero die recōciliātur multiplici de cauſa. Primo quia hac nocte Chriſtus Petrum publicè peccantem ſibi recōciliauit: qui publicè pœnitentiā fecit, cū publicè & amarè fleuit. Secūda cauſa: quia hodie fuit Chriſtus captus & ligatus: vt, ſ. ſua captiuatione captiui ſoluerentur. Ideo publicè pœnitentes debent ſolui: quia Chriſtus pro eis hac nocte voluit capi & ligari, ſicut ille qui eſt in carcere dimittitur quādo ſufficiens obſes datur. Ioan. 18. Si me quæritis, ſinite hos abire. Tertia cauſa: quia Chriſtus hodie pro peccatoribus pœnitentiam facere incepit. 1. Pet. 2. Peccata noſtra ipſe pertulit ſuper lignū in corpore ſuo. Eſa. 53. Vulneratus eſt propter iniquitates noſtras: attritus eſt propter ſcelera noſtra. Secundum, quia hodie inſtitutum eſt ſacramentum ſacramentorum, ſ. corporis Chriſti. Ideo conuenienter hodie cōficitur chriſma, quod eſt materia multorum ſacramētorum vt vnctionis, cōfirmationis, & ordinis ſacerdotalis. Tertium quia vnus tantùm celebrat hodie, quod ſeruatur in collegiis & conuentibus, ad ſignificandum primo quòd Chriſtum imitemur qui ſolus celebrauit quando corpus & ſanguinem conſecrauit, & omnes diſcipulos communicauit. Secundo, ad innuendum quòd iſtud eſt ſacramentum vnitatis per quod fideles vniūtur. 1. Corint. 10. Vnus panis & vnum corpus multi ſumus omnes qui de vno pane & de vno calice participamus. Tertio ad innuendum quòd omnes debēt obedire vni, ſ. vicario Chriſto ſancto pontifici. Geneſ. 27. Seruiant tibi populi, id eſt laici inferiores:

adorent te tribus, id eſt ſuperiores. Eſto dominus fratrum tuorum, id eſt carnalium & aliorũ. Quartum, hodie altaria denudantur ad ſignificandũ quòd Chriſtus fuit multiplici veſte denudatus. Primo materiali. Pſal. 21. Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortẽ. Secundo corporali, ſ. corpore quod fecit mater quia animam denudauerunt à corpore. Tertio ſpirituali, ſ. apoſtolorum. Eſa. 49. His omnibus velut veſtimento veſtieris. Matt. 26. Diſcipuli omnes relicto eo fugerunt. Quintum, quia altaria hodie abluuntur aqua & vino, & funditur in modum crucis: ad deſignandum quòd Chriſtus eccleſiam ſuam lauit per aquam & ſanguinem. Apoca. 1. Lauit nos in ſanguine ſuo à peccatis noſtris. Et lumina quinq; in modum crucis in altari comburuntur, ad deſignandum quinque vulnera quæ ardere hodie debent in noſtra memoria. Bernar. Sic per omnia ſe mihi reddit amabilem bone Ieſu calix quem bibiſti. Hebr. 12. Recogitate eum qui talem ſuſtinuit pro peccatoribus aduerſus ſemetipſum contradictionem, vt non fatigemini animis veſtris deficientes. Sextum, tribus diebus mors Chriſti plangitur, & meritò. Primo quia Sol mortem Chriſti tribus horis planxit obſcuratus. Secundo, quia tribus diebus & noctibus mortuus erat Chriſtus. Tertio, quia Chriſtus in tali paſsione ter potuiſſet mori. Primo in flagellatione: quia alius homo in tali flagellatione expiraſſet. Secundo in crucifixione. Tertio, in lanceatione, iam enim mortuum iterum occiderũt Idicirco quolibet die tres lamentationes cantantur de libro Septimũ, ſummus pontifex hodie largè dat eleemoſynas: quia Chriſtus hodie nobis extitit valde liberalis. Bernardus: Dedit nobis carnem in cibum, & ſanguinem in potum, aquam in lauacrum, ſudorem ſanguinis in medicinam..

IN DIE PARASCEVES.

ENARRATIO XCII.

Sciens Ieſus quia omnia iam conſummata ſunt, vt conſummaretur ſcriptura, dicit: Sitio. Illi autem ſpongiam plenam aceto hyſopo circumponẽtes obtulerunt ori eius, cùm igitur accepiſſet Ieſus acetum dixit: Conſummatum eſt, & inclinato capite tradidit ſpiritum. Ioannis 19.

CHriſtus in vita ſua Iudæis multa ſalutifera documẽta dederat, & exhibuerat multa ſanctitatis exempla, contulerat multa beneficia & miracula. Sed hodie miſeri Iudæi pro documento dederunt Chriſto dura verbera: pro beneficiis dederunt ſibi

ſibi duriſsima crucis tormenta. Non reſtabat autem niſi vna pœna, ſcilicet vt ipſum felle & aceto potarent, ſicut in autoritate præpoſita dicitur. In qua quidem autoritate tria ponuntur ex parte Chriſti primo ponitur eius feruens charitas, cùm dixit: *Sitio*, Secundo conſummata veritas, cùm ſubditur, *Conſummatum eſt*. Tertio magna pietas, cùm dicitur: *Et inclinato capite tradidit ſpiritum.* Quarto ex parte Iudæorum magna crudelitas, in hoc quòd ſibi ad bibendum porrexerunt acetum. Circa primum notandum ꝙ in hoc quod Chriſtus dicit ſitio, eius feruens charitas denotatur. Non enim ſitiebat aquam, ſed ſalutem noſtram: non ſitiebat vinum, ſed profectum noſtrum. Non ſitiebat aliquem liquorem, ſed noſtrum amorem. Bernar. Sitio ait Chriſtus non doleo. O domine quid ſitis? Fidem veſtram, ſalutem veſtram, gaudium veſtrum, plus animarum veſtrarum quàm corporis mei cruciatus me tenet, & ſi non mei ſaltem veſtri miſeremini. Iſta enim charitas tam intenſa omnes alios mores ſuperat & excellit, ſcilicet amorem naturalem, matrimonialem, ſocialem & animalem. Amor naturalis eſt qui eſt inter patrem & matrem, filium & filiam. Et iſtum amorem excellit amor Chriſti: nulla enim mater tantum filium dilexit quantùm Chriſtus nos hodie amauit. Eſaiæ 49. Nunquid obliuiſci poteſt mater infantem ſuum vt non miſereatur filio vteri ſui? Et ſi illa oblita fuerit: ego tamen non obliuiſcar tui. Ecce in manibus meis deſcripſi te: muri tui corã oculis meis ſemper. Nunquam enim fuit aliqua mater quæ filium ſuum intantum diligeret quòd nomen ſuum in manibus pingi vel ſcribi faceret: vt ſic die ac nocte memoriam eius haberet. Chriſtus autem in manibus ſuis nos ſcriptos die ac nocte portat, vt ſemper memoriã noſtri habeat. Et illa ſcriptura non fuit facta cum calamo vel attramẽto vel in pergameno. Sed calami fuerunt acutiſsimi claui. Attramentum eius ſanguis pretioſus, ſcriptores Iudæi peruerſi, pergamenum caro manuum. Secundo excellit amorem matrimonialem qui eſt inter virum & mulierem. Et hoc in duobus. Primo in hoc quòd ſi vxor fornicatur vlterius à viro non recipitur. Sed ſi animæ noſtræ ſponſum Chriſtum deſerunt, & diabolo adultero conſentiunt: Chriſtus eas pœnitentes recipit. Et ideo in cruce manus extenſas tenet: ad innuendum quòd peccatores ad ſe reuertentes protinus amplexatur. Hiere. 3. vulgo dicitur: Si dimiſerit vir vxorẽ ſuã & recedẽs ab eo duxerit virum alterũ: nunquid reuertetur

vltra ad eum? Et infra: Nunquid non polluta & contaminata erit mulier illa: tu autē fornicata es cum amatoribus multis. Tamen reuertere ad me, & ego ſuſcipiam te dicit dominus. Secundo amor Chriſti excellit amorem matrimonialem in hoc, ꝙ ſi eſſet aliqua vxor quæ maculas in facie vel in corpore ſuo haberet, & non poſſet ab iſtis maculis emundari niſi ſe vir vulnerari faceret, & in ſuo ſangine vxor balnearet. Non eſt aliquis vir qui vxorem ſuam tantū diligeret quod iſta ſuſtinere vellet. Animæ autem noſtræ quæ erant Chriſti, maculis peccatorum erāt plenæ: & ideo Chriſtus in quinque partibus corporis vulnerari ſe fecit & ſanguinem ſuum fudit in quo ſpōſa ſua ſe balneauit, & ab omnibus maculis mundata fuit. Et hoc eſt, quod dicitur Ephe. 5. Viri diligite vxores veſtras ſicut Chriſtus dilexit eccleſiam ſuā & tradidit ſemetipſum pro ea: vt illā ſanctificaret mundās eā lauacro aquæ in verbo vitæ: vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam eccleſiā non habentē maculam aut rugā, aut aliquid huiuſmodi, ſed vt ſit ſancta & immaculata. Tertio amor Chriſti amorem ſocialē excellit qui eſt inter amicum & amicū: nullus homo inuenitur qui vellet mori pro inimico: vix autem inueniretur qui vellet mori pro amico ſuo quātumcunq; iuſto, ſed pro amico bono, i. ſimplici, fideli & innocēter decepto forſitā aliquis morti ſe exponeret. Nos nō eramus iuſti, nos nō eramus boni, ſed eramus impij & dei inimici, & tamen pro nobis Chriſtus mori voluit. Et hoc eſt quod dicitur Ro. 5. Cùm adhuc infirmi eſſemus ſecūdū tēpus: Chriſtus pro impiis mortuus eſt, vix enim pro iuſto aliquis moritur. Nā pro bono quis audeat mori? Cōmēdat autē deus ſuā charitatē in nobis. quoniā cū peccatores eſſemus ſecūdū tēpus pro nobis mortuus eſt. Poteſt tamē dici ꝙ Chriſtus habebat vnū amicū, ſ. deū patrē: & vnū inimicū, ſ. genus hnmanum, vt igitur Chriſtus inter nos pacem faceret, ſe mediatorē interpoſuit. 1. Timo. 2. Vnus mediator dei & hominū homo Chriſtus Ieſus qui dedit ſe in redēptionē pro omnibus. Sæpe autē contingit ꝙ vnus quādo ſe inter duos rixātes interponit ab vtroq; vulneratur. Sic Chriſtus vulneratꝰ fuit à patre. Eſa. 53. Propter ſcelus populi mei percuſsi eū. Vulneratus fuit ab homine. Zach. 13. His plagatus ſum in domo eorum qui diligebant me. Quarto amor Chriſti excellit animalem amorē qui eſt inter animā & corpus. Anima enim intantum diligit corpus, ꝙ ab eo ſeparari renuit, & omnē læſionem corporis fugit & vitat. Anima Chriſti intantum dilexit animas noſtras,

ſtras,ꝙ à corpore ſuo pro noſtra ſalute voluit ſeparari. Ioã.10. Animam meam pono pro ouibus meis. Intantum dilexit quòd paſſus eſt corpus ſuum in quinque partibus cũ multa lætitia lacerari: vt ſic pretium noſtræ redemptionis abundanter efflueret. Vnde in perſona ſua dicit propheta. Pſalm.29. Cõcidiſti ſaccum meum, & circundediſti me lætitia. Secundo ponitur conſummata veritas cùm dicitur: *Conſummatum eſt*. Conſummata quidẽ & completa fuerunt omnia quæ fuerunt ſcripta de ſua natiuitate, de ſua conuerſatione, & de ſua paſsione, & de ſua conſummatione. Hodie quoque conſummatum fuit corpus ſuum, conſummatus fuit ſanguis ſuus. Corpus quidem ſuum ſic fuit conſummatum & inſimul conſumptũ quòd omnia oſſa ſua apparebant & numerari poterant. Pſalm.21. Dinumerauerunt omnia oſſa mea. Nec mirum ſi corpus eius ſic fuit conſumptum: quia fuit tribus diſciplinis groſsis flagellatum. Eſt enim quædam diſciplina quæ fit cum virga: & iſta eſt fortis, quia carnem frangit. Et alia quæ fit cum ſpinis acutis, & iſta eſt fortior: quia vſq; ad oſſa iſta perforatio pertingit. Et alia quæ fit ferreis inſtrumẽtis, & iſta eſt fortiſsima: quia animã à corpore excutit. Iſta triplici diſciplina corpus Chriſti fuit flagellatũ, & ideo totaliter cõſummatũ. Primo enim Chriſtus fuit flagellatus virgis ſiue funibus nodoſis, quando, ſ. Pilatus ipſum ad columnã fecit ligari & flagellari. Et iſta flagellatio totum corpus vulnerauit. Secundo fuit diſciplinatus cũ ſpinis, quãdo ſ. ſpinis acutiſsimis fuit coronatus, & illa flagellatio ſecundum Bern. os capitis perforauit & vſq; ad cerebrum peruenit. Secundum Chryſo. Mille punctis caput eius impleuit. Et ſi dicatur ꝙ non videtur, quòd ſpinæ os capitis tam durum potuerunt perforare. Dicendum quòd hoc non fuit factum ſecundum naturã: ſed ſecundum voluntatẽ diuinã, nec eſt contrarium ei quod dicitur: *Os nõ comminuetis ex eo*. Ioan.19. Et Exod.12. quia os capitis eius non fuit comminutum, ſed perforatũ. Tertio fuit diſciplinatus cũ inſtrumentis ferreis, id eſt cum clauis acutis. Et talis diſciplina animam à corpore excuſsit. Matthæi 27. Ieſus clamans voce magna præ nimio dolore clauorũ emiſit ſpiritũ. Secundo cõſummatus fuit eius ſanguis, quia totus à corpore euacuatus. Omnia enim opera ſua fecit deus in numero, pondere, & menſura: vt habetur. Sap.11. excepto opere redemptionis noſtræ, ibi enim nõ ſeruauit numerum, vt ſcilicet vnam vel duas guttas ſanguinis ſui daret: cùm tamen vna ſola ſufficeret. Non

ſeruauit pondus, vt ſcilicet vnam libram, vel vnam vnciam effunderet. Non ſeruauit menſuram, vt ſ. vnum calicē menſuraret: ſed totū effudit & totum dedit. Pſal. 129. Copioſa apud eum redemptio. Bernard. Prorſus copioſa: quia non gutta ſanguinis, ſed vnda fluminis per quinque corporis partes emanauit. Tertio oſtenditur magna cōpaſsio & magna pietas in eo quod dicitur: *Inclinato capite tradidit ſpiritum*. Magna eum pietas, quia Iudæi ſpiritum Chriſti ab eius corpore violenter cùm multis ſuppliciis expulerunt. Pſalm. 37. Vim faciebant qui quærebant animam meam. Ex hoc autem quòd dicitur: *Et inclinato capite tradidit ſpiritum*, quidam voluerunt dicere animam principalem partem & ſedem habere in corpore, ſuper hoc quòd inter ſapientes quatuor fuerunt opiniones. Quidam enim dixerunt animam eſſe in capite. Et hoc propter illam autoritatem quæ dicitur Geneſ. 2. cap. Inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ. Iſta enim inſpiratio nihil aliud fuit quàm animæ infuſio. Alij dixerunt ipſam eſſe in corde, & hoc propter illam autoritatē, quæ dicitur Matthæi 15. De corde exeunt cogitationes malæ. Cùm igitur cogitationes exeant ab anima, ſi cogitationes in corde, & anima eſt in corde. Hierony. in epiſtola ad Fabiolam: quia vitæ principium Plato poſuit in cerebro: Chriſtus monſtrat in corde. Alij dixerunt ipſam eſſe in ſanguine. Et hoc propter illud quod dicitur Leuit. 17. Anima omnis carnis in ſanguine eſt. Alij dixerunt ipſam eſſe in toto corpore & in qualibet parte totam. Et hoc propter illud. 2. Reg. 1. Adhuc tota anima eſt in meipſo, non dixit in capite meo vel in corde meo, vel in ſanguine meo, ſed in meipſo, hoc eſt in corpore meo. Iudæi igitur volentes Chriſti animam cruciare, videntur ſaltem iſtas quatuor opiniones ipſo facto ſciuiſſe. Primo enim ipſam animam cruciauerunt in capite quando fuit ſpinis coronatus. Anſel. Coronatus incedit, ſed ipſe ſua corona cruciatus fuit. Quia mille puncti pretioſiſsimam verticem eius vulnerauerunt. Secundo ipſam cruciauerunt in corde, quando ſcilicet fuit iuxta cor in latere vulneratus vt ſi fortè ibi anima remanſiſſet cruciatum ſecum portaret. Vt cùm triplex ſit amor, ſcilicet ſermonis, cordis & operis, Chriſtus oſtenderat nobis amorem ſermonis in ſapientiæ prædicatione: amorem operis in miraculorum exhibitione, non reſtat niſi vt oſtendat nobis amorem cordis quem oſtendit in lateris apertione. Bernard. Clauus penetrans, clauis reſerans factus eſt mihi. Quid enim videam per foramina,

mina,clamat clauus,clamat vulnus quòd verè deus ſit in Chriſto mundum reconcilians ſibi. Tertio cruciauerunt eius animam in ſanguine, quando ſcilicet cum clauis acutis eius venas aperuerunt, & totum ſanguinem cum doloribus extraxerunt: ita quòd corpus eius in cruce remanſit aridum ſicut lignum. Pſalm. Aruit tanquam teſta virtus mea. Idem: Oſſa mea ſicut cremium aruerunt. Et aſsimilat Chriſtus corpus ſuum teſtæ & cremio. Nam in teſta quæ prius fuit viridis, poſtmodum ab igne fit arida: ſimiliter cremium eſt lardi aduſtum à quo pinguedo omnis receſsit, corpus igitur Chriſti in cruce fuit teſta: quia ab omnibus humoribus fuit exſiccatum, & fuit ſicut cremium: quia toto ſanguine fuit euacuatũ. Quarto afflixerũt eius animam in toto corpore quia à planta pedis vſque ad verticem non fuit in eo ſanitas. Cruciatus enim fuit in toto corpore, ſcilicet in parte ſuprema, media, & infima. Nam in parte ſuprema fuit ſpinis vulneratus. In media fuit ad colũnam ligatus. In infima fuit in pedibus perforatus, vbi magnum dolorem ſenſit: quia locus erat neruoſus. Et quia vnus ſuper alium poſitus, & quia groſsis clauis perforatus, & quia innitebatur clauatis pedibus totum corpus. Quarto ponitur ex parte Iudæorũ magna peruerſitas: quia os Chriſti aceto potauerũt. Duæ enim magnæ ruſticitates hodie ori Chriſti factæ fuerũt. Vna eſt quãdo acetum dederunt ſibi bibere. Secunda quando Iudas ore ſuo turpiſsimo os Chriſti ſanctiſsimum oſculari præſumpſit. Iſtas duas ruſticitates adhuc multi faciunt ori Chriſti. Quidã enim adhuc ſibi dant acetũ, id eſt opera acerba. Pſalm. 9. Exacerbauit dominum peccator. Cùm enim deberent dare ori Chriſti vinũ ſuaue, id eſt opera bona & deo placita, dant ſibi acetum, id eſt opera acerba. Eſaiæ 5. Expectauit vt faceret vuas & fecit labruſcas. Secundo ſunt quidam qui adhuc cum Iuda os Chriſti oſculantur. Quatuor enim perſonæ oſculatæ fuerunt Chriſtum, nam ipſum oſculata fuit mater eius. & hoc quando eum infantem in ſuis brachiis baiulauit: tunc enim ipſum oſculabatur, & hoc in ſignũ amoris. Oſculatus etiam eum fuit Simeon quãdo ſcilicet in vlnas ſuas eum accepit, & illud oſculum fuit in ſignũ reuerentiæ & deuotionis, ſicut quando quis manus vel pedes epiſcopi oſculatur. Oſculata eũ fuit Maria Magdalena in ſignũ reconciliationis, ſicut quando inimici ad pacem veniunt ſe mutuò oſculantur. Oſculatus eum fuit Iudas, & hoc in ſignum proditionis, ſicut & Ioab oſculatus eſt Amaſam, vt habetur. 2.

Regũ.20.Quicunque igitur hodie Chriſtum oſculatur, videat quomodo oſculetur. Ille enim qui nullum habet rancorem & odium in corde, ſed ad deum & proximum ſincerum amorem oſculatur cum Maria: ille qui ad Chriſti paſsionem multa reuerẽtia & deuotione & lacrymarũ effuſione afficitur, oſculatur cum Simeone. Ille qui prius domini inimicus erat, ſed in iſta quadrageſima eſt ſibi recõciliatus cum Maria Magdalena. Ille qui hodie curcifixũ oſculatur, & in paſchate in mẽſa altaris cũ Chriſto epulatr̃, & poſt paſcha ad peccata reuertitur, oſculatur cum Iuda proditore. Magna enim proditio eſt hodie Chriſto oſculũ dare, & in paſchate in mẽſa chriſti comedere, & poſtea de domo ſui cordis Chriſtũ expellere & inimicũ capitalẽ ibi, id eſt dæmonẽ in cor ſuum introducere. Talibus poteſt Chriſtus dicere quod dicitur in pſal. 54. Tu verò homo vnanimis dux meus & notus meus, qui ſimul mecũ dulces capiebas cibos: in domo dei ambulauimus cũ cõſenſu: veniat mors ſuper illos: & deſcendant in infernum viuentes, &c.

IN VIGILIA PASCHAE.

ENARRATIO XCIII.

Venit Maria Magdalene & altera Maria videre ſepulchrum. Matth. vltimo.

VIdemus vbi homo amittit rem charam valde triſtatur & ſollicitè quærit illam. Spiritualiter, ſic Maria Magdalena dilexit chriſtum. Luc. 7. Quoniã dilexit multũ. Et hunc amiſit per mortis amaritudinẽ. Ideo ſollicita de eius amiſsione dolẽter ibat videre ſepulchrũ & eum quærere à quo plura ceperat beneficia, ſ. ſeptem demonum expulſionem, fratris reſuſcitationem, multorum criminum dimiſsionem: vt illum quẽ delexit in vita, poſſet amare & in morte: vt probaretur eius dilectio fore vera, iuxta illa Greg. Probatio dilectionis exhibitio eſt operis. Et ideo opus pietatis exhibere voluit corpori Chriſti ipſum vngendo. Ideo dicitur: *Venit Maria Magdalene & altera Maria, videre ſepulchrum.* Pro quo ſciendum, circa ſepulchrum chriſti tria ſunt videnda. Primo quale fuit, ſecundo qualiter fuit ſepultus, tertio qualiter nos cum eo debemus ſpeliri. Circa primum notandum quòd ſepulchrũ primo fuit nouũ, ſicut dicitur Matt. 27. Et hoc triplici de cauſa. Primo ne crederetur ꝙ nõ ipſe, ſed alius ſurrexiſſet. Iſtã rationẽ tangit Amb. in libro de virginibꝰ, dicẽs: Bene monumentũ nouũ dixit Matth. ne ex monumẽto veteri alius ſurrexiſſe crederetur. Secundo propter reuerentiam corpo-

corporis Chriſti.Iſtā rationē aſsignat Aug.dicens: Sicut in vtero Mariæ nemo ante eū & nemo poſt eum conceptus eſt: ita in hoc monumento nullus ſepultus eſt ante eum,nullus poſt eum. Tertio ad deſignandum quòd qui vult corpus Chriſti ſumere debet habere nouitatē in corde. Corpus quidem noſtrū primo eſt nouū vt in iuuentute: modò putridum vt in morte,ſpiritus autē noſter debet ſemper variari,id eſt in melius renouari. Sūt tamen quidā quorū ſpiritus eſt vetus per peccati malitiā. Ideo monet nos apoſtolus 1.Corint.5.Expurgate vetus fermentum vt ſitis noua cōſperſio. Alij ſunt quorū ſpiritus eſt putridus per lōgam cōſuetudinē.Ioël.1. Cōputruerunt vt iumenta in ſtercore ſuo. Alij ſunt quorū ſpiritus ſemper eſt purus atque nouus interius per puritatē.Apoſtolus 2.Corint.4.Licet is qui foris eſt noſter homo corrumpatur,tamē is qui intus eſt renouatur de die in diē:talis qui habet iſtā nouitatem dignus eſt recipere corpus chriſti 1.Corint.5.Epulemur in aſimis ſinceritatis & veritatis. Secundo ſepulchrū chriſti nō fuit ſuū propriū,ſed alienū,& hoc tribus de cauſis.Primo ad oſtendendum quòd nō debebat decinerari & detineri à morte.Iſtā rationē ponit Ambroſ. dicens in libr.de virginibus:Bene ſecundū literā alienū fuit monumentū chriſti,habent tumulos qui ſub lege ſunt mortis: victor autem mortis tumulum ſuū nō habuit. Nō enim ille ſepulchrū mortis deſiderabat qui de morte triumphabat.Item in libro ſermonum:Vt quid illi ſepulchrum qui triduo temporis ſpatio non tanquam in ſepulchro mortuus: ſed quaſi in lecto valde dormiens requieuit.Secundo ad oſtendendum quòd nō pro ſua,ſed pro aliena ſalute moriebatur. Ambr. Ideo in aliena ſepultura dominus potius q̄ in ꝓpria ſepeliri voluit:quia pro aliena moriebatur ſalute.vt quid illi propria ſepultura qui in ſe mortem nō habuit propriā?Tertio ad oſtendendum ſuā paupertatē. Sicut enim in aliena domo voluit naſci & in aliena voluit cōuerſari,ſic in alieno monumento voluit ſepeliri. Matth. 8. Vulpes foueas habent & volucres cœli nidos:filius autem hominis non habet vbi caput ſuum reclinet.Ac ſi dicat:In morte mea nō habui foueam propriam,vt poſſem ſepeliri, nec in vita mea habui nidum,id eſt domum in qua poſſem commorari:nec in natiuitate mea habui lectum in quo aurem meam poſſem reclinare.Tertio monumentum Chriſti fuit grādi lapide clauſum. Cuius triplex eſt ratio,quarum primæ duæ ſunt literales. tertia eſt myſtica.Prima eſt ne locus beſtiis peruius eſſet.Secundā

rationem tangit gloſa. Aduoluit magnum ſaxum ad oſtium monumenti, vt non poſſet aperiri ſepulchrũ ſine auxilio multorum. Tertia ratio eſt myſtica: per hoc enim inſinuatur, quòd illi qui corpus Chriſti ſuſcipere volunt, debent eſſe clauſi: ne peccatum poſſet ingredi, vt dicit Bernar. ſcilicet pudore, dolore, timore & amore. Multi enim ſunt, qui propter pudorem hominum dimittunt peccare, & propter dolorem. Alij ſunt qui ceſſant peccare propter timorẽ pœnæ æternæ ne ipſam incurrant. Alij propter amorem gloriæ, ne ipſam amittant. Iſta ſunt quatuor ſaxa incidentia quæ debent monumentũ cordis claudere, ne aliqua peccata poſſent illuc intrare. Dicit tamen idem Bernar. quòd duo prima, ſ. pudor & dolor non ſunt multũ fortia ad reſiſtendum: quia ſæpe pudor ſolatium capit de peccantiũ multitudine. Dolor de aliquo huiuſmodi conſolationem capit. Validiſsimum autem ad reſiſtẽdum peccatis in viris perfectis eſt amor dei: in imperfectis autẽ timor ſupplicij. Quarto monumentum Chriſti fuit monumentum iuſti, ſ. ipſius Ioſeph: qui erat vir bonus & iuſtus: vt dicit Luc. 23. Voluit autem Chriſtus ſepeliri non in monumẽto impij ſed iuſti, ad oſtẽdendum ꝙ Chriſtus non requieſcit niſi in corde iuſti. Ambro. ſuper Lucam: dicit ꝙ Chriſtus in monumento iuſti ſepeliri voluit ad innuendum, quòd in animo iuſti filius hominis caput ſuũ reclinat. Chriſtus enim nõ requieſcit in animo auari cùm ſit ſpinoſus, nec in animo luxurioſi cùm ſit lutoſus, nec in animo ſuperbi cùm ſit ventoſus, ſed in animo iuſti cùm iſte ſit floridus, iuxta illud Cant. 1. lectulus noſter floridus. Secundo ad innuẽdum quòd non debebat pro peccatoribus immolari. Natus enim fuit in medio animalium: quia homines beſtiales facturus erat ſpirituales: vixit inter homines peccatores, vt ipſos iuſtificaret; mortuus eſt inter homines latrones, vt lucrifaceret vnum, ſed hodie requieuit in monumento iuſti: non enim amplius voluit intereſſe conſortiis peccatorum: quia amplius pro ipſis moriturus nõ erat. Ro. 6. Chriſtus reſurrexit ex mortuis, iam nõ moritur, &c. Tertio ad innuẽdum quòd licet in hac vita ſint mixti boni & mali, poſt mortem tamen boni in cœlo erunt per ſe, & mali in inferno perſeuerabunt: mediocriter boni, & mediocriter mali ſ. pueri erunt in limbo. Secundo videndum eſt qualiter Chriſtus fuit tumulatus: nã ipſe fuit ſindone inuolutus: vt dicitur Mat. 27. fuit vnguẽto cõfecto ex myrrha & aloë vnctus, vt à putredine ſeruaretur: vt habetur Ioann. 19. fuit linteis cum

aromatibus ligatus, vt habetur ibidẽ. Per iſta autẽ ſignātur il-
la quæ debet habere ille qui corpus domini vult recipere. Cor-
pus enim Chriſti dicimus eſſe tanquam candorẽ æternum. Sapi.
7. Candor enim eſt lucis æternæ, &c. tanquam panẽ angelicum.
Pſal. 77. Panẽ angelorũ manducauit homo. Tanquã carbonem
diuinum. Ioan. Damaſ. Diuinum carbonẽ aſſumamus: vt ignis
eius qui eſt in nobis ſancti deſiderij aſſumẽtes eam quæ ex car-
bone ignitionẽ inflammat noſtra peccata & corda noſtra illu-
minet. Eſt etiam tanquã cœleſte electuarium, quod cõfecit cœ-
leſtis vnguentarius: de quo dicitur Eccle. 38. vnguentarius fa-
ciet pigmenta ſuauitatis & vnctiones cõficiet ſanitatis. Inquã-
tum igitur corpus Chriſti eſt candor in hoc requirit magnam
mentis puritatẽ: & hoc ſignificatur per ſindonẽ mundam: vt di-
cit ibidem gloſa. Sindone munda Chriſtum inuoluit qui pura
mente eũ ſuſcipit. Inquantũ eſt panis angelicus debet recipi cũ
deuota oratione. Et hoc ſignificatur per aromata. Apoca. 8. Aſcẽ-
dit fumus aromatũ incenſorũ de orationibus ſanctorũ de ma-
nu angeli coram deo. Inquantũ eſt carbo diuinus debet recipi
cum mẽte ab omni humore vitiorũ deſiccata. Sicut enim ignis
non inflammat ligna humida, ſed tãtùm deſiccata; ſic ignis di-
uinus non inflammat corda, niſi quando inuenit ea ab humori-
bus vitiorũ deſiccata. Et hoc ſignatur per aloën quæ habet vir-
tutem deſiccatiuam. Inquantũ eſt cœleſte electuarium requirit
corda à cibis noxiis, i. peccatis euacuta. Et ſignatur per myrrhã
quæ eſt amara, & ſignificat cõtritionem quæ omnia peccata ex-
pellit & euacuat. Tertio videndum eſt qualiter debeamus cum
Chriſto ſpiritualiter ſepeliri. Dicit enim Apoſtolus. Rom. 6. Cõ-
ſepulti enim ſumus cũ illo per baptiſmũ in mortẽ. Sepulchrum
autẽ illud in quo debemus ſepeliri eſt ipſa religio, in qua ipſe
religioſus ſpiritualiter modò debet mori & ſepeliri. Aſsimila-
ri autẽ debet mortuo & ſepulto quãtum ad plura. Primo quan-
tum ad ſenſum rerũ. Sicut enim mortuus & ſepultus nihil ha-
bet ꝓpriũ: ſic religioſus nihil debet retinere, ſed omnia in cõ-
muni diuidere. Quilibet laicus poteſt dicere illud. Iaco. 1. Nud⁹
egreſſus ſum de vtero matris meę, &c. Religioſus plus debet di-
cere, quia debet eſſe nudus in ingreſſu, vt nihil ſibi retineat, &
nudus in ꝓgreſſu vt nihil poſsideat. Nud⁹ in egreſſu vt in mor-
te nihil relinquat. Secũdo debet aſsimilari mortuo, quantũ ad
ſenſum carnis & motũ. Sicut eñ mortuus priuat ſenſu & motu:
ſic & religioſus debet eſſe mortuus quãtũ ad delectationes, quæ

ad ſenſum carnis pertinent. Et ſicut mortuus nō mouetur motu proprio ſed alieno: ſic verus religioſus non debet duci motu propriæ voluntatis, ſed ad imperium ſui rectoris. Et ſicut mortuus ſe mouenti non contradicit: ſic & religioſus prælato ſe regenti non debet contradicere, ſed in omnibus obedire: vt dicat illud Eſa. 50. Dominus aperuit mihi aurem: ego autē non contradico, retrorſum non abij. Tertio debet aſsimilari quantū ad domiciliū: quia ſicut mortuus clauditur in ſepulchro: ſic religioſus in clauſtro: & ſicut mortuus de monumento niſi ad iuſſionem dei non exit, ſ. in die iudicij quādo dicetur: Surgite mortui venite ad iudicium: ſic etiam religioſi non debent exire de clauſtro ſine iuſsione prælati. Et ſicut mortuus non murmurat, quādo transfertur de monumento in monumentum: ſic etiam religioſus non debet murmurare quando transfertur de monaſterio ad monaſterium. Quarto debet maximè aſsimilari morti Chriſti: iuxta illud Ro. 6. Si cōplātati ſimiles facti ſumus ſimilitudini mortis Chriſti, ſimul & reſurrectionis erimus. In morte igitur Chriſti anima fuit à corpore ſeparata: tamen anima & caro diuinitati fuerunt vnitæ: ſic in verò religioſo anima debet eſſe ſeparata à carne, ſ. ne ei conſentiat in aliquo amore carnali. Anima tamen tua & caro debent deo vniri: anima per amorem, caro per incorruptionē: vt poſsis dicere cùm propheta: Cor meum & caro mea exultauerunt in deum viuum, &c.

ENARRATIO XCIIII. DE PASSIONE SVPRA SECVNDVM LEGEM.

Secundum legem debet mori. Ioannis decimonono.

CVm conſidero ſtatum vniuerſum, reperio quòd totū tempus à principio mundi per totum tempus vſque modò fuit ſeruatum & rectum per tres leges, ſ. primo per legem naturæ & iſta lex durauit vſque ad Noë & Moyſen. Secundo per legem ſcriptam, & durauit vſque ad aduentū domini noſtri Ieſu Chriſti. Tertio per legem gratiæ, & iſta durabit ab aduentu domini vſq; ad iudicium generale: vnde ſi conſideremus quæ & qualia fuerunt facta tempore iſtarum legum, poterimus clarè videre qualiter in qualibet iſtarū trium legū facta eſt mentio de morte Chriſti, & paſsione eius. Et ideo ſecundum quamlibet poteſt dici ꝙ ſecundū legem debet mori. Primo in lege naturæ mors Chriſti fuit præfigurata. Secundo in lege ſcripta mors Chriſti fuit prophetizata. Tertio in lege gratiæ mors Chriſti fuit finita: Dico primo ꝙ mors Chriſti & paſsio eius fuit in lege naturæ figu-

ræ figurata,& ideo ſecũdum iſtam legem debet mori. Et quòd hoc ſit verum apparet ex eo, quòd quando quis ſecundũ leges humanas & naturales adiudicandus eſt morti: in ſua defenſione eſt aſsignatus iudex & aduocatus pro vtraque parte. Modò ſunt hic plures viri periti & ſapientes vt cognoſcant ſi talis debeat mori ſecundum rectam iuſtitiam, vt ſententia detur licita. Simili modo poſſumus videre quòd ſecundum legem Ieſus debet mori. Aſsignemus ergo iudicem in ſua cauſa & aduocatũ pro parte ſua,& ex alia parte, ſcilicet humani generis aſsignemus ſibi iudicem & aduocatum. Et inſuper aſsignemus cõſiliarios & aduocatos & peritos. Nunc autem ordinemus ſic iudices in cauſa iſta. Sunt quatuor patriarchæ in lege naturæ, ſ. Adam, Noe, Abraham,& Iacob: conſiliarij autem ſunt quatuor filij Iſraël, ſcilicet filij Iacob, & loquitur Ioſeph pro omnibus fratribus ſuis. Item aduocatus ex parte Chriſti eſt pura innocẽtia:& ex parte generis humani eſt charitas. His ſic ordinatis interrogentur iudices. Et primo Adam. O Adam quid dicis de Ieſu? Reſpondet, In ligno debet mori. Secundo, Noe quid dicis de Ieſu? Reſpondet, Nudus debet mori. Tertio, Abraham quid dicis de Chriſto? Reſpondet quòd in cruce debet mori. Quarto, Iacob quid dicis de Chriſto Ieſu? Reſpondet quòd in monte Caluariæ debet mori. Primo igitur reſpondet Adam quòd in ligno debet mori,& probat ſic: Ego peccaui, & in ligno offendi deum patrem, in ligno vitæ per vnicum peccatum: ergo debet fieri ſatisfactio in ligno, vt melius reſpondeat culpæ: vnde Grego. in præfatione: Qui in ligno vincebat per lignum quoque vinceretur, per Chriſtum dominum noſtrum. Noe autẽ reſpõdit ꝙ totus nudus debet mori,& ideo eſt hæc figura: quia ego fui figura Chriſti tempore quo plantaui vineam primam & bibi de eodem vino,& propter ardorẽ vini ego fui nudatus & ſpoliat⁹ & deriſus à filio meo maiori. Cùm ergo Chriſt⁹ cuius ego ſum figura ſit ille qui nimio ardore cordis & charitatis quam habet ad genus humanum ſit complementum huius figuræ, certè debet mori nudus in cruce poſitus. Tertio reſpõdit Abraham quòd Chriſtus debet portare crucem in collo ad mõtẽ,& ſic probat per illud Gene. 10. cap. Tentauit deus Abraham & dixit illi: Tolle filium tuum quem diligis Iſaac, Concludit Abraham, dicens: Sic nolui filio meo parcere propter nimium amorem quem habeo cum genere humano, imò potius tradere cũ ad mortem & portare crucem ſuam pœnitẽtialem pro huma-

no genere. Et hoc eſt qđ Paulus dicit, ꝙ proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illũ. Quarto reſpondit Iacob: ꝙ in mõte Caluariæ debet mori, cuius ratio eſt. Quãdo fugiebã perſecutionẽ illius reginæ Iezabelis vxoris Agab regis Samariæ veni ad montem Sion circa montem Caluariæ & ibi poſui vnum lapidem capiti meo, & vidi ſcalã cuius ſummitas cœlos tangebat, & ibi ego prophetizaui de templo, & ibi ædificaui altare domino deo: hęc enim ſcala quã vidi nõ eſt niſi crux Chriſti vbi debet mori propter genus humanum: quia ſicut per quandam ſcalam aſcendimus altè: ita peccatores aſcendunt ad gaudia paradiſi, quando aſcendunt ſcalam pœnitentiæ, & iſta eſt ratio de Iacob, ex iſtis quatuor rationibus concludũt iſti quatuor iudices dicentes, quòd Chriſtus debet mori. Nunc reſtat videre quid dicat aduocatus Chriſti vtrum debeat mori vel non. Et dicit quòd non debet, nec tantam iniuriam pati aſsignans rationem. Ille qui natus eſt innocens, & ſine peccato, non debet mori, nec ad mortem adiudicari. Chriſt⁹ eſt huiuſmodi: ergo, &c. patet per Petrum. 1. Pet. 2. cap. Qui peccatum nõ fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. Nunc autem reſpondet ſecũdus aduocatus, ſcilicet charitas ex parte generis humani ad iſtas rationes ſic dicens: Certè Chriſtus debet mori, probatur ſic, idque ſecundum legem charitatis: Quilibet debet facere proximo ſuo quod vellet ſibi fieri. Sed ſi Chriſtus eſſet peccator (quod eſt impoſsibile) vellet ſubueniri & iuuari & redimi: ergo alteri, ſcilicet humano generi debet ſubuenire: quoniam niſi per Chriſtum non poterat fieri, ergo Chriſtus verè debet mori. Sed reſpondeo & veraciter ex alia parte quòd Chriſtus de proprio peccato eius non debet mori: quia nullum commiſit vt ſupra Apoſtolus, ſed pro peccato alterius ſcilicet ſui proximi, cùm ſua propria malitia peccauit, debet mori: ſecundum ergo iſtam legem debet mori: aliter non. Poſt hæc incœperunt loqui quatuor iudices Chriſti & inquiunt ſic: Ecce domine Ieſu tu non debes mori. Noueris quòd aduocatus tuus venit ad nos qui ſumus iudices dicens, quòd tu non debes mori. Vis audire quid dicunt conſiliarij: & loquitur vnus pro omnibus filiis Iacob, ſcilicet Ioſeph. Reſpondet Chriſtus mihi placet, & locutus eſt Ioſeph. Dimitte. debet mori, & à diſcipulo ſuo pro triginta denariis venundari. Ratio eſt hæc. Ego fui traditus à fratribus meis *Iſmaelitis* & venditus triginta denariis argenteis Vnde ſcribitur. *Venditur in ſeruum Ioſeph liuore ſuorum*

Cùm

Cùm igitur fuerim figura mortis eius vt figura finiatur & terminetur, ipſe capietur, venundabitur & morietur eo quòd figura eſt poſita. His auditis vertit faciem ſuam ad matrem, dicens: Ecce mater quæ & qualia opponuntur mihi, & ea habeo ſuſtinere propter primos parentes. O quali morti ſum ego adiudicatus: ecce Iudas cui tanta bona feci, quomodo me tradet in manus peccatorum pretio triginta denariorum. Tunc virgo Maria auditis his verbis filij ſui vertit verſus filium ſuum cor, & ſic parentibus ſuis loquitur: O Adam, ô Eua primi parentes vos eſtis. Eua, ſic ſpreuiſti præceptum domini & tranſgreſsi eſtis, cùm ſit deus meus & hoc propter peccatum veſtrum. Heu filius meus morte turpiſsima moritur. O quàm amarus fuit fructus ille. Peccaſtis & filius meus dilectus pœnam ſuſtinet. O arbor cuius fructus mors eſt & pœna, vtinam non fuiſſes quoniam valde ſum turbata. O productio arboris doloroſa. Tunc audientes Mariam reſponderunt: O regina miſericordiæ miſerere noſtri: quoniam quinque millibus annorum ſtetimus in tenebris, & in vmbra mortis quaſi cæci, &c. & lumine priuati & hoc meritis noſtris, & niſi filius tuus nos liberet ſua morte perimus. Eia ergo pia mater. Noſce vnde deſcendiſti, & nobis compatieris. His verbis reſpondet Maria & verſus Iudam vertit faciem ſuam, dicens:: O Iuda proditor, cur regem cœlorum vendis? Cur ad me non venis, procurator eius es. Maiores pecunias dediſſem, ô auaritia, ô lex amara & miſera, quæ ita cõdemnauit filium meum morte tam turpiſsima. Nam appello ad legem ſcripturæ: conquerens vtrum mori debeat vel non. Aſsignemus ergo iterum vnum aduocatum vt fecimus ſuprà, & vnum pro humano genere. Aduocatus Chriſti erit fidelitas, & humano generi erit veritas: & aſsignentur quatuor iudices in lege ſcripturæ, ſ. quatuor prophetæ, ſ. Dauid, Salomon, Iſaias & Hieremias. Conſiliarij eruut duodecim prophetæ minores, & loquatur vnus per omnibus ſ. Zacharias. Interrogatus autem aduocatus Chriſti, ſcilicet fidelitas vtrum debeat mori an non: reſpondet quòd non debet mori Chriſtus, nec capi, nec tormentari, & ratio eſt: Qui eſt creator cœli & terræ & dominus vniuerſalis omnium, non debet mori, ſed Chriſtus eſt huiuſmodi: ergo non debet mori. Minor patet in Apocal. Ipſe eſt rex regum, dominus dominantium: ergo non debet, &c. Tales enim proditores non ſeruant domino fidelitatem. Ex parte autem generis humani, reſpondet aduocatus ſcilicet veritas ꝙ debet

mori, & probat ſic: Ieſus promiſerat ſic mori propter genus humanum & ipſemet teſtatur: cùm non dicat niſi veritatem: vt Ioan. 8. Ego ſum via, veritas, & vita. Cùm ipſe ſit veritas, ſequitur quòd debet mori, quia promiſerat mori pro populo ſuo, & ſic deſinit loqui. Dum autem iudices audierunt rationes humani generis, protulerunt ſententiam vt ipſe moriatur. Et primo Dauid dixit: Ieſus debet mori crucifixus: quia ego prophetaui in perſona ſua; Foderunt manus meas & pedes meos, dinumerauerúntq; omnia oſſa mea. Secundus iudex eſt Salomon, dicens, quòd vili morte debet mori & conſpui; quia ſcribitur in libro ſapientis: Morte turpiſsima condemnemus eum. Tertius iudex eſt Iſaias, dicens, quòd cum iniquis deputatus eſt & ſceleratis, & non eſt eius ſpecies neque decor. Quartus iudex eſt Hieremias, dicens quòd debet mori, flagellari & cædi, & à multis improperium pati. Datur igitur ſententia ab iſtis quatuor iudicibus. Videamus quid dicunt conſiliarij, & loquitur vnus pro omnibus, ſcilicet Zacharias, & dicit quòd Chriſtus cũ multis inſultibus & opprobriis debet mori, & duci ad locũ vbi malefactores duci ſolent. His peractis omnibus, virgo Maria audiuit omnia iſta de filio ſuo dici & fieri; videlicet quòd ſecundum duas leges debeat mori, ſcilicet ſecundum legem naturæ & ſcripturæ, nec poterat euadere. Et hæc audiens vertit faciem ſuam verſus Iudæos: O Iudæi inimici filij mei. Cur innocẽtem condemnatis, quid vobis malefecit, an eſt latro, aut proditor? Nam iterum appello ad legem gratiæ, poſtquam lex naturæ & ſcripturæ condemnant eum iniuſtè ad mortem. Et hoc quia lex gratiæ eſt maior aliis legibus. Videamus ergo ſi ſecundum legem gratiæ debeat mori an non. Aſsignentur iudices & ſcribæ; videlicet quatuor euãgeliſtæ, Ioannes, Matthæus, Marcus, & Lucas. Conſiliarij ſunt vndecim apoſtoli. Et aſsignentur aduocati, ſ. humilitas. & ex parte generis humani neceſsitas. Omnes iſti congregati ſunt vna voce ſimul concordantes, quia verè debet mori pro ſalute generis humani: atque hunc in modum Chriſtum ſimul omnes allocuti ſunt: Domine para quæ ſunt paranda, nam & appellatio Mariæ nullum debet habere locũ: quia melius eſt quòd vnus moriatur pro populo, ne tanta gens pereat. Tu autem ille vnus es de conſenſu iudicum, conſiliariorum & aduocatorum. Auditis his verbis cœpit Ieſus contriſtari, dicens: Ecce morior cum nihil horum fecerim.

Sequitur nunc in paſsione: circa declarationem vidẽda ſunt plura.

plura. Quomodo per inuidiam fuit vna praua congregatio cõtra Ieſum. Quomodo per auaritiam fuit traditus Iudæis per vnum de ſocietate ſua. Quomodo fuit captus per peruerſam & iniquam gẽtem. Quomodo fuit accuſatus falſo & maledictus. Quomodo falſiſsimè ad mortem iudicatus. Quomodo in cruce erubeſcenter fuit conclauatus. Dico primo per inuidiam Iudæorum fuit, &c. vbi notandum eſt quòd propter duo ſimpliciter Chriſto inuidebant. Primo quia operá virtuoſa faciebat. Secundo quia populus eum honorabat. Contingit multoties, ꝙ illi qui mala faciunt inuident illis qui bona faciunt. Et ideo Iudæi nolentes bona facere, inuidebant Chriſto bona facienti & opera virtuoſa: quia talibus operibus trahebat populum ad ſe, & doctrina eius conuertebat ad deum, punitio malorum eſt videre bonos. Dicebant ergo: Oppri mamus eum, quia contrarius eſt operibus noſtris. Hodie multi ſunt tales. Si dimittimus eum, ſic omnes in eum credent: quia videntes miracula cæcorum leproſorum, claudorum & mortuorum. Vnde Ioan 3. Nemo poteſt facere hæc ſigna quæ tu facis, &c. Sed inter alia miracula inuidebant cæci illuminationem, & Lazari ſuſcitationẽ, & hoc fuit maximum miraculum & ita euidens, vt non poſſent calumniari, cùm plures interfuiſſent illi miraculo: quia iam quatuor diebus fuerat in tumulo. Erat autem nobilis genere & bene notus in Hieruſalem: ideo multi venerunt ad eius obitũ in Bethaniam, & cùm vidiſſent tam grande miraculum turbati ſunt valde & commoti, & ſic patet quomodo inuidebant ei propter bona opera virtuoſa. Inuidebant autem ei duplici inuidia, primo ex propria inuidia quæ eſt diſplicentia de bono alterius, & hoc modo inuidebant Chriſto in corde eorum: quia populus eum valde diligebat, & propter opera ei reuerentiam portabat, vnde inuidebant. Secundo, alia inuidia inuidebant, ſcilicet cupiditate, quia valde cupiebant eum tenere, & ideo iuſſerunt vt vbicunque poſſet inueniri duceretur in Hieruſalem: & hæc eſt inuidia deceptoria. Vnde magiſter ſentẽtiarum libr. 3. diſtinctio. 1. Per te inuidia filius dei & Mariæ nunc quæritur & condemnatur ad mortem, quæ inuidia maledicta ſemper regnauit & adhuc regnat fortius. Creſcebat eius fama multum propter miraculum eius: ideo commoti fecerunt conſilium vt morti traderent. Nam poſtquam ſuſcitauerat Lazarum, Iudæi aſsiſtentes abierunt Hieruſalem, & narrauerunt id principibus ſacerdotũ: quo audito ſtatim ac ſin ito ſabbatho

ante dominicam de paſsione tenuerunt primam conſilium. Secundum conſilium octo dies poſt, ſcilicet ſabbatho ante ramos. Tertium conſilium fuit feria quarta poſt ſequentis, & ſic ter cõſilium tenuerunt: vnde plus peccauerunt quàm ſi ex abrupto interfeciſſent eum. Principes ergo pontifices & phariſæi aduerſus Ieſum conſilium fecerunt, dicentes: Quid facimus, hic homo multa ſigna facit. Si ſic dimittimus eum credent omnes in eum, qui ſimul dixerunt, videte quomodo populus eum ſequitur. Venient enim Romani & tollent locum noſtrum, & gentẽ, timentes temporalia perdere vitam æternam non cognouerũt, & vtranque perdiderunt. Tunc vnus nomine Caiphas pontifex anni illius, id eſt hoc anno quid facerent docuit eos, & ait: Neſcitis quid facitis. Expedit vobis vt vnus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat. Vbi notandum eſt quòd Caiphas illa verba ſic intellexerat. Expedit vobis, id eſt expediens eſt vobis vt hic homo occidatur, & non tota gens per eius doctrinam pereat. Vnde aliqui dicebant: Demus ei venenum in cibo & potu vt cito moriatur. Alij dicebant, quæramus perditum aliquem & profligatũ hominem cui dabimus pecuniam vt eũ occidat: quia expedit vt moriatur, aliter perdemus locũ noſtrũ & gentem. Vnde Chryſoſt. Iſte Caiphas prophetizabat mortem Chriſti vtilem eſſe: non quòd intentio eius eſſet quòd morte Chriſti genus humanum redimeretur, ſed intẽdebat quòd ipſe occideretur ne à populo honoraretur. Alij autem dicebant, venite occidamus eum vbicunque potuerimus eum inuenire nec curemus. Vnde Ioan. 10. Tulerunt lapides vt iacerent in Ieſum. Ieſus autem abſcondit ſe & exiuit de templo, & fecit ſe inuiſibilem: quia nondum venerat hora eius. Vnde Orig. ait, quòd ex verbis Caiphæ erant concitati ad iram. Et ab illo die cogitauerunt quomodo interficerent eum, quia erant in maxima ira cõtra eum & Lazarum, eo quòd plures conuertebantur ad Chriſtum propter verba quę dicebat Lazarus de pœnis inferni quas viderat: & ideo Chriſtum interficere volebant. Sciens autem Ieſus inuidiam illorum non palam ambulabat, ſed abiit retro in deſertum iuxta ciuitatem quæ dicitur Ephren, ibique prædixit diſcipulis ſuis mortem ſuam. Et ſtetit à ſabbatho ante dominicam de paſsione vſque ad ſabbathũ ante ramos & circuiuit iſtã regionem prædicando & miracula faciendo. Vnde in itinere in exitu de Hierico duos cæcos illuminauit, & decem leproſos ſanauit. Dederant pontifices tale conſilium & præceptum illis

qui

qui veniebant ad diem Scenopegiæ, quod eſt feſtū quod Iudæi celebrabant in memoriam expeditionis Aegyptiorum. Et tale præceptum erat quòd ſi quis eum inueniret apprehenderet eū. Glo. ad occidendum. Et ſtatuerunt vt ſi quis cōfiteretur Chriſtū eſſe deum, extra ſynagogam poneretur, & ſic videtur eorum inuidia. Secundo dico quòd hic notantur duo. Primo magna auaritia Iudæ & cupiditas. Secundo de Ieſu ſancta conditio. De primo ſciendum eſt quòd in ſabbatho ante ramos venit Ieſus in Bethaniam, vbi fuerat Lazarus ſuſcitatus, & fecerunt ei cœnam magnam in domo Simonis leproſi. Non quòd eſſet tunc leproſus, ſed fuerat à Chriſto curatus. Miniſtrabat autem Simon, & credebat quòd iret penes matrem domini quæ tunc in Bethania morabatur. Lazarus & alij diſcipuli Chriſti, quē Iudæi qui venerant Hieruſalem & Lazarum ſuſcitatum viderāt, qui tunc erat in cœna & narrabat de pœnis inferni, & de ſtatu ſanctorum patrum qui erant in limbo ſuſtinebant. Et vt ait Auguſt. Nunquam poſtea riſit cum ſuperuixerit decem annis poſt reſurrectionem domini: Cùm autem eſſet in cœna, ecce mulier habens alabaſtrum vnguenti pretioſi, & effudit ſuper caput recumbentis vnam partem, & aliā ſupra pedes eius, & extersit capillis ſuis: quia ſentiebat quòd patiebatur aliquādo dolorem; ideo fecit ad confortandum. Quæritur quare vngebat Ieſum Chriſtum? Reſpondeo quòd quatuor de cauſis. Prima quia Chriſtus feſſus erat ex itinere intantum fortè, vt æſtimabat quod comedere non poterat, quod vidēs Magdalena vnxit eum. Secunda cauſa eſt, quia terra erat calida & ſicca, & ideo talibus vnguentis vtebantur pauperes homines: & Chriſtus erat pauper, & Magdalena erat diues. Tertia cauſa eſt, cōſuetudo Iudæorū erat vngere caput & lauare pedes hominis ſolēnis de lōge veniētis. Cùm igitur ſit rex & ſacerdos debebat vngi. Quarta cauſa eſt vt aduerſus diſcumbentes excuſaretur qui nouerāt eā peccatricē. Vidēs autē Iudas ꝙ ex odore vnguēti domus repleta eſſet, turbatus eſt eo quòd tale vnguentū non perueniſſet vſq; ad manus eius vt ipſum venderet ſicut ſolitus erat, & vt fur decimam partem reciperet, cogitauit ex auaritia vendere Chriſtum, vt recuperaretur exiſtimans in corde ſuo valorem: nō potuit ſe cōtinere ſed ſub ſpecie charitatis pauperū dixit: Vt quid perditio hæc, poterat enim hoc vnguentum, &c. O Iudas proditor, fur, & latro portabat omnia vxori & filiis quę Chriſto dabātur & murmurabat. Nā à peiori rota ſemper ſunt iurgia mota.

Quæritur quare Chriſtus fecit Iudam procuratorẽ ſuum cùm ipſe ſciret ipſum eſſe latronem? Reſpõdet Aug. Vt daret exemplum nõ reuelandi peccata occulta aliorum. Nullus ſciebat Iudam eſſe latronem niſi ipſe Chriſtus. Secũda ratio, vt daret occaſionem emendandi ſe: ſed videns Chriſtus quòd contra Magdalenã murmurabat excuſauit eam quatuor modis. Primo dixit, quid moleſti eſtis huic mulieri? Opus enim bonum operata eſt in me. Nota quòd Magdalena bis vnxit corpus domini noſtri Ieſu Chriſti. Et primo in domo Simonis phariſæi, quando flens acceſsit ad pedes domini, & lauit eius pedes ex abundantia lachymarum, & capillis ſuis tergebat & oſculabatur, & in hoc cõfitebatur ſuam diuinitatẽ pro quanto acceſsit ad eum, & dimiſit ei tunc peccata ſua. Secũdo vnxit corpus Chriſti ante dominicam de ramis in domo Simonis leproſi. & ibi diſcipuli murmurabãt de vnguento increpãdo de charitate, & profundens vſque ad pedes. Dixit ergo Ieſus: Opus enim bonum operata eſt in me, &c. videlicet opus confeſsionis fidei. Per primam vnctionem intelligitur opus pietatis & deuotionis. Per ſecundã intelligitur compatiendo martyrium compunctionis meæ. Secundo modo excuſauit Magdalenã dicens: Nam ſemper pauperes habebitis, &c. quaſi dicat: Iuda ne murmures contra me ſub ſpecie pauperum: quia cito expedies te de me. Tertio modo excuſauit Magdalenam, dicens: Mittens enim hoc vnguentum in corpus meum ad ſepeliendũ me fecit. quaſi dicat: Cùm iſta mulier voluerit vngere corpus meũ in ſepulchro, non poterit: quia non permittam in reſurrectione mea, ſed nũc poteſt: ideo nullum bonum mihi facitis, ſinite aliis facere. Quarto modò excuſauit eam, dicens: Vbicunq; fuerit prædicatum hoc euangeliũ in toto mundo dicetur quòd in memoriã mei fecit. quaſi dicat: Rationabile eſt vt interius factum propoſitum charitatis demõſtretur exterius: vt per totum mundũ narretur laus ſuæ ſanctitatis. Secundo videndum eſt quomodo per auaritiã, &c. Primo notandum eſt quòd tribus diebus non poterat Iudas adimplere illud quod propoſuerat, ſ. die dominica, & lunæ, & martis. Primo nõ potuit dominica in ramis, quia Chriſtus iuit de Bethania in Hieruſalẽ: & ibi fuit à vulgo honorificè receptus, dicens: Benedictus qui venit in nomine domini. Nota quòd Chriſtus iuit in templũ vt nobis præberet exemplũ ita faciẽdi, iuxta illud: Primũ quærite regnũ dei, & inuenit ementes & vendẽtes, & eiecit eos cum flagello de funiculis, dicens: Domus mea, do-

mus orationis vocabitur. Nota contra malè agentes in eccleſia & qui vendunt aliquãdo panẽ,&c. Vnde ibi prædicauit, & magna miracula fecit,& ſic Iudas non potuit facere quod propoſuerat. Cùm autẽ ſero eſſet factũ nõ inuenit Chriſtus qui daret ei in Hieruſalem cyphum aquæ,quia inhibitum erat à principibus ſacerdotũ:ideo venit cum diſcipulis in Bethaniã ad comedendũ in domo Marthæ vbi erat mater ſua. Die lunæ reuertitur in Hieruſalẽ,& cùm eſſet in tẽplo vt poſſent eũ in aliquo reprehẽdere ſcribæ & phariſæi,adduxerunt ei mulierẽ in adulterio deprehẽſam,dicẽtes:quid de ea eſſet faciendũ. Dicebãt enim intra ſe:Moyſes præcepit talẽ lapidare: ſi eam dimitteret cõtra præceptũ faceret:ſi verò condãnaret cõtra miſericordiã quam prædicat faciet,& ſic euadere nõ poteſt de manibus noſtris. Ieſus autem ſubridens ſcribebat digito in terra. Dicunt aliqui quod illud quod ſcribebat dixit eis: Qui ſine peccato eſt veſtrum primus in eam lapidẽ mittat, i. proiiciat. Abeuntes autem vnus poſt alium exibant & remanſit Ieſus ſolus & dixit: Vbi ſunt qui te nunc accuſabant,quis te condemnauit? Et illa ait: Nemo domine, & ego te non condemnabo ait Chriſtus, ſed vade & noli amplius peccare. Multa alia ſigna fecit in illa die:& iterum famelicus reuerſus eſt in Bethaniam in domo matris ſuæ: & ſic Iudas non potuit aliquid facere. Dũ autẽ fuit in Bethania obuiauit matri ſuæ quæ eum expectabat ad cœnã quã reuerẽter ſalutauit: ſed reſpondit mater cũ lachrymis,dicẽs:Qualis mihi poteſt dari cõſolatio fili mi,cùm iã cogitẽ te mori:ſciẽs ꝙ Iudæi cõuenerũt de die in diẽ interficere:ideo fili mi digneris matrẽ tuam præſentia tui cõſolari. Cui Chriſtus reuerenter reſpondit,& confortans eam dixit: Mater mea ego tanquam medicus ſum,& genus humanũ indiget medicina in hoc mundo:nunc ergo oportet me eſſe contra morbũ medicina, & ſic dum talia verba loqueretur vocantur ad cœnã: quia iam ſerotina erat. Die martis iterum bene manè reuertitur Hieruſalẽ, & dum in templũ intrauit tã ſacerdotes quàm alij mouerunt ſibi tales quæſtiones, credentes eum in diſputatione vincere. Et primò à principibus ſacerdotum & ſenioribus populi quærentibus, qua poteſtate eiecerat vendentes & ementes de templo,& menſas numularias euerterat. Secũdo ab Herodianis, quærentibus vtrum liceret dare tributum Cæſari,an non. Tertiò à Saducæis, quærentibus de muliere quæ habuerat ſeptẽ viros,cuius deberet eſſe vxor in alio ſeculo. Quar-

tò à Phariſæis, quærentibus de maiori præcepto legis. Quibus Chriſtus omnibus ex toto impoſuit ſilentium per efficaciam ſummarum rationum:& ſic reuerſus eſt cum diſcipulis ſuis ieiunus. Iudæis autem quærentibus eum cum lapidibus,&c. Nota quòd quando prædicator prædicat contra vitia & extirpat illa ſunt plures qui inſurgunt contra eum quia ſunt ſcabioſi. Et quia Chriſtus propter multas occupationes tardauerat moré ſolito venire ad domum Marthæ, mater eius Maria obuiam venit ei ieiuna ſicut filius. Et quærit mater à diſcipulis quomodo Chriſtus inſtiterat diſputationi per totam diem contra principes ſacerdotum & ſeniores populi. Quomodo ſimiliter voluerunt eum capere & cum lapidibus obruere: ſed ipſe abſcondit ſe ab eis & exiuit de templo. Audiens mater Ieſus verba, percuſſa corde fuit, & ad pedes Chriſti tanquam mortua cecidit, nec poterat quicquã loqui filio ſuo. Sed eam dulciter confortans promiſit ei Chriſtus per totum diem ſequentem ſecum manere. Ad cuius verba mater eius eſt reconciliata, & ſurrexit, & pariter venerunt in Bethaniam, vbi erat parata cœna in domo Marthæ. Die mercurij ſic ait Chriſtus ſuam matrem confortans ſuper martyrio paſsionis ſuæ. Et dicit mater filio ſuo: Noſti fili mi, quia tu de me carnẽ tuam ſumpſiſti vt redimeres genus humanũ, nec intendo fili mi impedire illam redemptionem: ſed vnum peto. Non deneges fili mi. Ecce enim venter qui te portauit, pectus quod te lactauit, ecce mater quæ te cum diligentia cuſtodiuit, & multos labores ſuſtinuit propter dulcedinem tui amoris, propter Herodem fugi in Aegyptum, & in redeundo breuiter per totum tempus quod fuiſti in hoc mundo: abſit fili mi quòd in toto variari permittas quod de me ſcriptum eſt: Non eſt qui conſoletur eam ex omnibus charis eius: ſic diſpenſa myſterium tuum fili mi vt ita facias generis humani redemptionem:& quòd tamen ne ſuſtineas matri tuæ doloroſam afflictionem. Quæro igitur vt vnũ iſtorum quatuor facias fili mi. Primum quòd ſine tua paſsione redimas genus humanum. Secundum quòd ſi mori te penitus oporteat, quòd mors ſit ſine dolore & afflictione. Tertium ſi vis mori in tantis doloribus, ſaltem me mori primò permittas. Quartum ſi mori prius non permittas, fiat cor meum durum vt lapis, ita vt in me nulla ſit cognitio tuæ mortis. Rogo te fili mi vnum iſtorum, adimple cùm ſit apud te poſsibile. Reſpondit filius matri ſuæ cum omni honore & reuerentia: Concedat

mater

mater quòd vtrunque iſtorum ſit poſsibile mihi, veruntamen non mihi conueniens eſt nec ſcripturæ. Hoc prædixit Iſaias 5. Tanquam ouis ad occiſionem ductus eſt, & non aperuit os ſuũ. Peccata noſtra ipſe pertulit,& dolores noſtros ſuo corpore ipſe portauit. Ideo concedere non poſſum. Præterea nec ſecundum Adam peccauit cum delectatione: quia oportet quòd moriar cum pœna & dolore. Nec tertium, quia volo ſeruare honorem debitum matri meæ: oporteret enim collocare ſpiritum tuum in limbo cum ſanctis patribus,& expectare vſque ad diẽ aſcenſionis antequam intrares in regnum cœlorum. Abſit à me vt iſta permittam de anima matris meę: imo ſtatim atque anima tua à corpore tuo ſeparabitur, reducam eam corpori, & cum vtroque ſimul in conſortio angelorum ſuſcipiam te iuxta dexteram meam, nec aliam tibi petitionem concedam quòd, ſcilicet mater tantæ dilectionis non compateretur filio in tantis pœnis, ſed conſorteris mater: quia dolores quos ſuſtinebis in morte mea, recompenſabuntur in morte tua: quia tunc dolorem nec timorem ſenties, imo gaudium & dulcorem. Tunc verificabitur de te illud Apocal. 22. Iam non erit amplius neque luctus, neque clamor, ſed nec vllus dolor. Multa & alia loquebatur mater & filius illa die. Quia autem ſicut cõſuetus fuerat non venerat tempeſtiuè de mane in templum, crediderũt principes ſacerdotum quòd vellet fugere ad alias regiones, imo fecerunt conſilium quomodo Ieſum interficerent. Dicebant autem: Non in die feſto, ne forte tumultus, &c. Magna cæcitas Iudæorum, timebant tumultum populi, nec timebant diſplicentiam dei: & nihilominus furore repleti conſilium inierunt, vt eum non in feſto occiderent: & per conſequens grauius peccauerunt. Vnde Leo papa: Dicebant non in die feſto, nõ vt populus non peccaret, ſed ne Chriſtus euaderet qui diligebatur à populo. Sicut circunſtantię aggrauãt peccata, ſcilicet tempus, locus, numerus, ſtatus, perſona & ætas. Feſta verò ſunt inſtituta vt deum laudemus, vt confiteamur, vt eccleſias frequentemus, ſed optimum eſt hodie: quia maiora peccata diebus feſtiuis permittuntur, quàm aliis diebus. Et tales ſunt peiores Iudæis qui dicebant non in die feſto, &c. Videns autẽ Iudas quòd Ieſus nominabat Hieruſalem exiſtimans fortè tẽpus opportunũ, timens ne diutius expectaret & nõ poſſet propoſitũ adimplere: venit Hieruſalẽ,& inuenit principes ſacerdotũ in atriũ põtificis qui dicebatur Caiphas, & intrauit ad eos ſine verecũdia,&

dixit Scio quid dicitis, quid vultis mihi dare, &c. O nequiſsime mercator Iuda: tu peruertis cōmunē modum mercandi, tu nimis bonum forum facis. Dei enim bonitas non poteſt imaginari imò eſt infinita: tu ponis pretium in voluntate ementium: tu facis ad modum lattonum qui deſiderant expediri de furto & dant pro nihilo: tu promittis id quod nō eſt in poteſtate tua niſi ipſe vellet. O verbum totius nequitiæ qui tradis dominum tuū qui dedit tibi poteſtatē ſuſcitandi mortuos & miracula faciendi, & ſuum apoſtolū fecit, & ipſum tradis. Audientes Iudæi conſtituerunt ei 30. argenteos & ſpopondit, id eſt promiſit: & poſtquam fecit quærebat opportunitatem vt eum traderet: & hæc venditio fuit in die mercurij, & multi in tali die abſtinent ab eſcis carnium in memoriam vēditionis Chriſti. Exemplum de tranſeunte per quoddam nemus, qui tota vita ſua abſtinuerat à carnibus in die mercurij in memoriam venditionis Chriſti, ibidem fuit interfectus à latronibus ipſo inuoluto in diuerſis peccatis, & abſciſſo capite caput ibat per nemus clamando confeſsionem: & ex diuina prouidentia aduenit ſacerdos qui tranſibat per iter ſuum: & peccata omnia cōfeſſus eſt. Cui dictum eſt quòd deus talibus nō permittit vt ſine cōfeſsione moriātur, &c. Secundo, ſcilicet in die iouis de mane diſcipuli ad Chriſtum dixerunt: Vbi vis paremus tibi comedere paſcha? Et ait Chriſtus ſecretariis ſuis, ſcilicet Petro, Iacobo & Ioanni: Ibitis ad ciuitatem ſcilicet Hieruſalem, & ſtatim habebitis hominem obuiā portātem vas aquæ plenum: ſequimini eum, & intrantes domū domino illius hoſpitij, dicetis: Magiſter dicit quòd oſtendatis nobis locum ſecretū: quia in domo veſtra vult manducare paſchalem agnū cum diſcipulis ſuis: & ipſe oſtendet vobis cœnaculum grandè ſtratū & ibi parate cœnam. Et ecce tūc ad veſperam Ieſus venit Hieruſalem de Bethania cū diſcipulis ſuis, & intrauerunt domum ſecretè & ſederunt ad menſam, & in principio cœnæ dixit Ieſus: Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcū antequam patiar. Comeſto agno antequā cibaria deponerentur, ſurrexit à cœna & lauit pedes diſcipulorū ſuorū in ſignum puritatis & innocentiæ: quibus lotis iterum recubuit & conſecrauit corpus ſuum de pane: & ſanguinem ſuū de vino, & conuocauit diſcipulos ſuos & Iudam: & illis conuocatis dixit: Dico vobis vnus veſtrū hodie me traditurus eſt, non nominādo: vt daret nobis exēplū non reuelandi peccata aliena. Tunc cœperunt ſinguli dicere & ſe excuſare, & valde turbati ſunt, dicētes:

Nunq

Nunquid ego ſum domine? Petrus erat iuxta dominum & quęſiuit quis eſſet ille:& dixit Ioanni: Quęratis,ſ.quis eſt ille,& Ioannes dixit: Domine quis eſt qui te tradet? Cui Chriſtus dixit: Cui intinctum panem porrexero me tradet. Timuit Ioannes ne Chriſtus ſibi traderet. Igitur recubuit ſupra pectus domini: & Chriſtus tradidit Iudæ,& continuo exiuit de menſa, & dixit ei Ieſus. Quod facis fac citius. Putabant apoſtoli quòd loqueretur de aliquo ferculo ponendo ſuper menſam,& tunc diabolus habuit maiorem poteſtatem in Iuda quàm antè, & ipſe abiit ad principes ſacerdotum vt clam haberent eũ ad capiẽdum. Tunc dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Nunc clarificatus eſt filius hominis. Nunc eſt ſocietas magis clara & munda. Ratio eſt, quia Iudas erat totus tenebroſus & obſcurabat totam ſocietatem Chriſti: & non expectauit gratias neque ſermonem quem fecit deus.

Nota de illis qui nolunt audire ſermones,&c. Qui etiam nõ reddunt gratias de bonis à deo ſibi collatis,ſed recedunt vt porci ad lutum. Cũ igitur receſſiſſet Iudas cœpit Ieſus dulciter loqui diſcipulis.dicẽs: Filij mei adhuc vobiſcum modicum ſum, ſed recedam in breui à vobis:& quo ego vado non poteſtis venire:nec me modò ſequi, ſequemini autem poſtea. Intelligebat autem Ieſus de munere paſsionis. Et Petrus reſpondit: Domine quare non poſſum te modò ſequi? Ecce animam & vitam pro te pono,& quia Petrus multum audaciter loquebatur,nec ſciebat illa quę ventura erant. Dixit ei Ieſus: Amen dico tibi antequam gallus cantet bis,ter me negabis. Dixit ei Petrus: Domine ſi oportuerit me mori tecum, non te negabo. & non mentiebatur tunc Petrus: quia habebat propoſitum ſic faciendi. Nota quomodo aliquis non debet eſſe præſumptuoſus. Quidam præſumunt non facere peccatum vel feciſſe cùm omnes ſumus peccatores. Si enim facis vnum peccatum poteſ aliud facere. Petrus verò non fuit ſemper cõſtans. Et videtur Ieſus ipſum in ſpeciali vituperaſſe, Nam dicit diſcipulis ſuis: Amen dico vobis quòd vos ſcãdalum patiemini in me in hac nocte. Scriptum verò eſt: Percutiam paſtorem & diſpergentur oues gregis. Et quia Petrus erat audacior in amore Chriſti quãuis poſtmodum inconſtans dixit Chriſto: Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, paratus ſum & in carcerem & mortem ire. Tunc dixit Ieſus Petro: Simon ecce Sathan expetiuit vos vt cribraret, id eſt ventilaret vt triticum, quaſi diceret: Non confidas tantùm de te: quia diabolus tentabit te & alios: & ille diabolus faciet vos exire à fide

ſicut triticum de cribro excutitur. Et debemus veraciter ſcire quòd illa ſocietas apoſtolorum fuit taliter excuſſa à diabolo, quòd ferè exierunt à fide: nec vnquam reuerſi fuiſſent niſi Chriſtus oraſſet pro eis, & orauit ad exemplum noſtrum quomodo debemus orare pro chriſtianis, vt ipſi viuant in fide catholica & mali conuertantur ad fidem, vnde dicit Petro: *Rogaui pro te vt nõ deficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos.* Reſpondit ei Ieſus, Et ego dico tibi antequam gallus cantet bis, ter me negabis. Cùm prædixiſſet Ieſus Petro quòd eum negaturus erat, iterum aggreditur communitatem apoſtolorum & dixit eis, quãdo fui vobiſcum corporaliter & miſi vos ſine pera, id eſt ſine onere portationis & ſacculo & baculo, nunquam aliquid defuit vobis. Dixerunt non. Et tunc ſcitote quòd ſuperueniet perſecutio: quia qui habet tunicam vẽdat eam & emat gladium, ſed qualiter Chriſtus dixerat eis quòd haberẽt gladium cùm prohibuerat eis ne afferrent? Ratio eſt ſecundum Chryſo. Ad innuendum quòd cohors ſacerdotum & clientum armatorum debebant venire ſuper ſe ad capiendum eum, quòd qui vellet ſe defendere haberet homines armatos ad reſiſtendum. Reſponderunt diſcipuli: Domine ecce duo gladij. Quæreretur hic vbi acceperunt diſcipuli, reſpondetur ſecundum Chryſoſt. quòd Petrus audierat quòd Iudæi machinabantur malum aduerſus Ieſum, ſecundum Hiero. erant cultelli cum quibus Petrus diuiſerat agnũ paſchalem. Finitis his verbis ſurrexit Chriſtus de menſa & orauit pro collegio ſuo & eis omnibus bona facientibus, de quo dicitur, & hymno dicto exierunt in montem oliuarum. & hoc de ſecũdo puncto principali. De tertio autem quomodo fuit captus, &c. ſciendum eſt, quòd poſt hæc egreſſus eſt Ieſus trans torrentem Cedron. & Iudas qui non erat in ſocietate Chriſti, ſed abierat ad principes ſacerdotum locum ſciebat vbi Chriſtus venerat cum diſcipulis ſuis, &c. quare Chriſtus voluit intrare campum & ibi capi, triplex eſt ratio. Prima qui voluit ſatisfacere peccato primorum parentũ; qui in paradiſo terreſtri peccauerant. Secunda ratio ad oſtendendum quòd nos non poſſumus venire ad delicias paradiſi, niſi tranſeamus per torrentem præſentis vitæ, Tertia ratio vt nos doceret, quia ſicut in horto fuit captus, ſic & nos in hortis deliciarum huius mundi ſumus ſæpè capti. Cùm autem ad hortum conueniſſet cum diſcipulis ſuis aſſumpto Petro, Iacobo & Ioanne, alios dimiſit per ſpatium modicum retro, & ait illis: *Sedete hic donec vadam*

dam illic & orem, & auulſus eſt ab eis quaſi iactu lapidis. Ad oſtendendum quòd debemus orare ſecretè. Modus orandi fuit talis. Primo flexit genua, ſecundo faciem ſuam inclinauit, ad oſtendendum humilitatem volentibus orare. quid autem ſic orauit, reſpondetur, quòd patrem, dicens: *Si poſſibile eſt tranſeat à me calix iſte,* id eſt tormentum iſtud. Inquantum homo orabat timens mortem, videtur quòd iſto modo, dicendo: Pater ſi poſsibile eſt tranſeat à me calix iſte: quòd Chriſtus habuerit voluntatem contrariam voluntati patris ſui: ſciendum eſt quòd quantum ad naturam humanam oratio Chriſti fuit, quia omnes ſenſus Chriſti exteriores paſsi ſunt. Nam hæc oratio, Pater mi, non ſufficiebat ad redemptionem. Ideo reſpondit non ſufficit fili mi: quia ſicut Adam in ſuo peccato delectationem accepit: ſic oportet te ſuſtinere pœnam pro eo. vnde filius reſpondit: Pater volo pati famem, ſitim, laborem, paupertatem, ſed recuſo mortem, pater reſpondit: fili mi, tu ſcis quòd Adam per peccatum ſuum condamnatus eſt in fine ad mortem cum tota eius poſteritate. ſi ergo vis redimere genus humanum oportet te mori: vt vitam æternam hominibus acquiras: tunc filius reſpondit: Ex quo vis vt moriar nunquid ſufficit vt moriar morte naturali? Pater reſpondit, quòd ſi abſque morbo corpus deponas & iterum reſumas & te viuentem oſtendas, non credetur tibi de reſurrectione. quomodo de tua morte victoriam habueris niſi paſſus fueris illam? Filius reſpondet patri: Ex quo vis, fiat voluntas tua. reſpondet pater: Non refutes in hac ætate, vt delectatio maior appareat. Filius autem dicebat patri: Pater ſi vis non patiar in Hieruſalem in conſpectu tanti populi. Sed in Nazareth vbi fui conceptus: vel in Bethleem vbi fui natus, vel in Ebron vbi Adam fuit ſepultus. reſpondet pater: Fili mi imò patieris in Hieruſalem & extra ciuitatem in loco qui dicitur Caluariæ, quia virtus iſtius paſsionis eſt ad totum mundum diffundenda. Ideo debes mori in medio mundi iuxta illud: Operatus eſt ſalutem in medio terræ. Filius reſpondit patri: Fiat voluntas tua. Sed rogo vt habeam milites compatientes mihi, ſcilicet diſcipulos meos aſsiſtentes & conſentientes, tunc pater: fili mi quia paſſio tua debet eſſe in remedio mulierum, ideo ab omnibus hominibus patieris, videlicet à ſacerdotibus, à principibus, à Iudæis maſculis, à fœminis, ab amicis, ab inimicis, à Iuda traditore, à Petro negaberis & ab omnibus diſcipulis tuis

relinqueris, ſed ſolùm à duobus latronibus aſſociaberis & in medio collocaberis tanquam particeps in eodem crimine de maleficiis, & taliter relinqueris quòd non habebis qui det tibi vnam guttam aquæ vt impleātur ſcripturæ: Ego ſum vermis & non habeo opprobrium,&c. & ſimiliter relinquēt me proximi mei & qui me nouerūt receſſerūt à me. Pater mi ex quo omnes me relinquent, relinquet me mater mea? Nequaquam, ſed fortiter mori tecum erit voluntaria & parata. Ait Chriſtus patri: Rogo te pater ipſam non eſſe præſentem, ſufficit pro redēptione generis humani paſsio mea. Pater loquitur filio: Fili mi conuenit vt mater tua nō ſit abſens à tui paſsione & morte propter ſex rationes. Prima quia ſi ſibi narretur paſsio tua morietur præ dolore: ſecunda ratio eſt vt ea pręſente diſponas & eam alicui recommendes: tertia ratio eſt vt tua paſsio corporaliter viſa cordi ſuo perpetuò maneat fixa: quarta ratio vt illi qui præſentes nō erunt, poſsint ab ea informari citius de tua paſsione: quinta quia de ſua tua caro eſt. Ideo non conuenit vnā ſine alia pati: ſexta ratio eſt in augmentum tuæ paſsionis quæ dicitur omnium maxima. Loquitur filius poſteà: Pater mi fiat voluntas tua non mea. Cùm Chriſtus oraſſet reuerſus eſt ad diſcipulos & inuenit eos dormientes, quia oculi eorum erāt grauati, & dicit Petro: *Simon dormis.* Quæritur quare citius redarguit Petrum quàm alios. Ratio eſt, quia ipſum futurum paſtorem prænūtiabat. Et qui deberet vigilare paſtor ſuper gregem ſuū, tunc hortatus eſt ipſos, dicens: *Vigilate & orate, &c.* Et ſequitur: *Spiritus promptus eſt, &c.* ſecundo iuit ad orandum, & facta oratione rediit ad ipſos & inuenit eos dormiētes, ſed nihil dixit eis. tertio reuerſus ad orationem factus eſt in agonia prolixius orans, & factus eſt ſanguis ſudor vt aqua. Et tunc ſecundū Lucam: Angelus de cœlo apparuit confortans eum quamuis non indigeret, ſed ad demonſtrādum quòd perſonam in oratione ſtantem angelus viſitat. Quæritur quare ter orauit, reſpondetur ad oſtendendum quòd debemus orare pro peccatis præteritis, præſentibus & futuris: vt habeamus contra ea cautelam. Poſteà venit ad diſcipulos & dicit illis: *Dormite iam & requieſcite*, quaſi dicat, ſi eſſetis fideles amici nō deberetis dormire. Dico autem vobis quòd Iudas non dormit. *Ecce appropinquat qui me tradit, adhuc eo loquente, Ecce Iudas Scarioth & cū eo clientes & Herodiani, &c.*

Nota quòd Iudas adduxit ſecum clientes brachij ſecularis & eccleſiæ ne Chriſtus poſſet euadere, timebat enim Iudas quòd

ſi ſolum

ſi ſolùm vnã iuſtitiam cepiſſet, alia Chriſtum iuuaret. Ideo ne poſſet euadere vtramque iuſtitiam adduxit. Dederat autem ſignum, dicẽs: *Quemcunque oſculatus fuero, &c. Ieſus autem ſciens omnia quæ ventura erant ſuper eum proceſsit & dixit eis: Quem quæritis? Ieſum Nazarenum, & audito hoc nomine ceciderunt retrorſum. Dixit Ieſus ego ſum. Iterum eos interrogauit: Quem quæritis? Ieſum Nazarenum, &c. Dixi vobis quia ego ſum, ſi ergo me quæritis ſinite hos abire:* & tunc Iudas ſalutauit eum, dicens: Aue rabbi, & oſcu latus eſt eum, dicẽs: Amice ad quid veniſti? Dicunt aliqui quòd ratio quare Iudas dedit ſigna eis fuit, ne caperetur Iacobus minor: quia ſimilis erat Chriſto: & dicit Ieſus: Iuda oſculo filium hominis tradis? Tunc acceperunt & manus iniecerunt in Ieſum. Petrus autem eos videns exemit gladium & amputauit auriculam ſerui pontificis cuius nomen Malchus. Nota ꝙ Petrus percuſsit, id eſt papa, epiſcopus & cæteri prælati eccleſiæ habent iuriſdictionem quantum ad hoc, quia percutiunt Malchũ, id eſt rebelles, inobediẽtes, incorrigibiles, & poſſunt, quia data eſt eis poteſtas ſeparare eos ab eccleſia ꝙ ipſi non poſſunt audire diuinum ſeruitũ quod pertinet ad aurem dextram, ſcilicet animæ: quia homo primo quo ad fructũ & ſuffragia generalia ſeparatur ſiue in vita ſiue poſt mortẽ, 11. q. 3. quicunque, excõmunicatio ſeparat à deo 24. q. 3. Certum. Excõmunicatio dicitur extra cõmunionem eccleſiæ ſeparatio, 11. q. 3. Nihil excómunicato ad ſalutem & correctionẽ ordinatur. 24. q. 3. Notãdũ eſt, tunc Ieſus dixit Petro: Mitte gladiũ in locum: omnis enim qui accipit gladium, gladio peribit: hoc eſt intelligendum iniuſtè capiendo, & ſanauit auriculã Malchi, & dixit Ieſus: Tãquam ad latronem, &c. tunc diſcipuli relicto eo, &c. Heu non dimiſerant eum in cœna in proſperitate, ſed in neceſsitate: erant enim amici in menſa: & ſic fides extincta eſt in eis: quare hodie in officio omnes candelæ extinguũtur præter vnã: ad oſtendendũ ꝙ ſola fides remãſit in virgine Maria. Poſtquã autẽ fuit captus primo duxerũt ad Annã qui fuerat põtifex in anno præcedẽti: vnde ex cupiditate officium pontificis annuatim vẽdebatur & emebatur. Vidẽs autẽ Ioãnes ꝙ Chriſtus ducebatur ad domũ Annæ: ipſe cùm Petro ſequẽbatur eũ à lõge vt videret finẽ. Ideo cùm Ioãnes eſſet notus pontifici intrauit domum. Et quomodo erat Ioãnes notus cũ ita pauper eſſet? Reſpõdetur ꝙ pater Ioannis erat piſcator, vt ait Chryſo. & cùm Ioannes eſſet puer pater eius mittebat piſces per Ioãnẽ. Ideo ancilla quando

vidit Ioannem dixit: Vis intrare? Qui dixit ita, ſed rogo te vt dimittas intrare ſociũ meum, ſcilicet Petrum. Quem videns ancilla dixit: Nunquid ex diſcipulis es hominis iſtius? Ipſe timuit ne caperetur, dicens: Non ſum. Chryſo. O Petre nunquid dixiſti: Et ſi oportuerit me mori tecum, &c. Si vir interrogaſſet te, tu debuiſſes aliquo modo excuſari: ſed quia vna ancilla, non es excuſatus. O qualis pugil tu eſſes, cùm ad interrogationem vnius mulieris tu miſerrimè negas magiſtrum tuum. Sed vide te quomodo ſæpe ab vtroque patiebatur. Iterum poſt modicũ vidit Petrum quædam alia ancilla, & dixit aſtantibus: Nónne hic cum Ieſu Nazareno erat? Et ille negauit cum iuramento: quia non nouit hominem, & erat iuxta ignem calefaciens ſe. Et tunc Annas interrogauit Ieſum de duobus, ſ. de doctrina & diſcipulis ſuis. Primo de doctrina: quia non ſuffeciſſet de doctrina Moyſi, dicens: Videtur tibi quòd ſis ſapiētior deo & Moyſe, tu prædicas nouas leges. Secũdo tu facis te capitaneum gentium: voluiſti habere duodecim apoſtolos ſicut duodecim patriarchas. 72. diſcipulos ſicut mundus fuit diuiſus in ſeptuaginta duabus linguis, quare hoc facis? Dicas mihi ad primã quæſtionem. Reſpondet Chriſtus cum humilitate de doctrina ſua. Ego palã locutus ſum mundo: interroga eos qui me, &c. Et cũ dixiſſet vnus miniſtrorum pontificis. Dicunt quidã quòd fuit Malchus, cui Chriſtus aurem ſanauerat, dedit alapam Ieſu, dicens: Sic reſpondes pontifici? & proiecit eum ad terram, qui erectus dulciter dixit: Si malè locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo: ſi autem bene cur me cædis? Videns autem Petrus ꝙ Chriſtus ſic patiebatur incœpit flere. Tunc dixerũt illi, & tu ex illis es. Tunc Petrus nõ ſolùm negauit, ſed anathematizauit & iurauit, dicens. Ad malam damnationẽ veniam, ſi ego vnquam noui eum: & ſtatim gallus cantauit: & Chriſtus vertens ſe ad Petrum reſpexit, quaſi dicens: Petre tu me negaſti, & recordatus eſt Petrus verbi Ieſu quod dixerat, & egreſſus foras fleuit amarè. Dicit magiſter ſententiarum ꝙ intrauit in quoddam monumẽtum, dicẽs ſe nunquam exiturũ, donec Chriſtus parceret ei. Ideo reuelauit ſibi angelus in die reſurrectionis, quòd Chriſtus remiſerat ſibi peccatum. Ab illa hora tũc portauit ſemper ſudarium cum quo ſibi tergeret oculos: quia ſemper flebat quãdo audiebat gallum cãtare. Videns igitur Annas quòd nihil cõtra Chriſtũ inueniebat miſit eum ad Caipham. Dicit Bæda ꝙ poſuerũt cathenam in collo eius & trahebãt eum cum impetu magno;

magno & tamen reperierunt eum innocentem & adduxerunt eum vinctum: & dum eſſet in domo Caiphæ vbi erant omnes phariſæi nobiles legis ſacerdotes clamauerunt ſimul dicentes: Quoties diffamaſti nos in ſermonibus tuis coram populo? O deceptor populi qui tanta mala feciſti nobis: modò tenemus te. Et quærebant aduerſus eum falſum teſtimonium, vt eum morti traderent, & non inuenerunt. Nouiſſimè autem venerũt duo falſi teſtes dicentes: Hic dixit, Poſſum deſtruere templum dei, & in triduo reædificare illud. Et bene falſi erant, quia hoc dicebat de templo corporis ſui, & quòd deberet tertia die reſurgere: & Ieſus non reſpondit vt audiuit. Tunc dixit Caiphas: Non audis quanta aduerſum te dicunt teſtimonia, & non reſpondit vt admiraretur præſes vehementer. Et dixit ei: Adiuro te per deum vt dicas nobis ſi tu es, &c. Et tunc propter reuerentiã nominis domini reſpõdit: Tu dixiſti: verùm eſt quia ego Meſsias ſum filius dei & ſaluator mundi. Amodo videbitis filium hominis venientem in nubibus cœli & ſedens à dextris dei, ſcilicet in extremo iudicio. Quo audito Caiphas in ſignum triſtitiæ ſcidit veſtimenta ſua, dicens: Audiſtis blaſphemiam: quid adhuc egemus teſtibus, quid vobis videtur? Et dixerunt, Reus eſt mortis. Quem apprehenderunt Leuitæ & ſacerdotes, & eum ſuper cathedram ſedere fecerunt, & in facie ſua dulciſsima expuerũt: ita quòd vix eũ videre quis poterat. Secundo velauerunt faciem eius percutientes eum, dicentes: Quis eſt qui te percuſsit? Tertio alij trahebant ſibi barbam: & dicunt quidam quòd nunquã fecerat radere. Poſtquam autem ſic fuit tractus tota nocte: quia erant fatigati magnis doloribus quos ei fecerant, voluerunt modicum quieſcere in aurora. Idcirco ligatis manibus retrorſum poſuerunt eum in foueam quandam vbi fæces coquinæ deſcendebant, & ibi fuit vſque ad primam: & hæc de tertio principali. Quarto dixi quomodo accuſatus falſiter, &c. Vbi notandum quòd manè tanquam latronem duxerunt eum ad Pilatum & dixerunt Pilato: Ecce ponimus hominem iſtum in manibus tuis tanquam reum crudeliſsimæ mortis: quem apprehenderunt ſacerdotes legis & Leuitæ, & omnes ſeniores populi dicentes: Moriatur morte turpiſsima homo iſte. Videns autem Iudas qualiter ſic tractabatur retulit triginta argenteos, dicens: Peccaui tradens ſanguinẽ iuſtũ. Nota de pœnitentia Iudæ, non fuit ex contritione: quia fuiſſet ſibi ſalutifera, ſed fuit ex erubeſcentia & confuſione. Qui dixerunt, quid ad nos ſi tu feciſti

fatuitatem tuam bibe illam. Ille autem videns ſe deriſum proiecit triginta argenteos ante conſpectum principum, abiit & laqueo ſe ſuſpendit. Et in hoc plus offendit Chriſtum quàm quando eum vendidit, & tunc crepuit medius & diffuſa ſunt viſcera eius. Non enim erat digna anima exire per os quod tetigerat Chriſtum. O ſi Iudas reſtituit pecuniam malè acquiſitã: quomodo vſurarius tenet vſurã & ſymoniacus prębendã? Certè peiores ſunt Iuda. Et quando Chriſtus ad inferos deſcendit, infernus & diabolus ea quæ iniuſtè detinebant, reddiderunt, quod tamen nolunt iſti facere. Tunc Iudæi accipientes pecuniã dixerunt: Non licet eos mittere in corbanam: quia pretium ſanguinis eſt. Sed erit in repoſitorio oblationum. Et de iſta pecunia emerunt agrũ figuli cuiuſdam hominis ſic nominati vt facerent ſepulturã peregrinorũ: quia nõ habebãt ſepulchrũ. Et vocatur ager ille Alchedemac. hoc eſt ager ſanguinis. Ieſus autẽ ſtabat ante præſidem ligatus. Videns autem Pilatus Chriſtum ſic ligatum quod erat ſignum homini condemnati ſecundum ritum & vſum Romanorum, ait: Quam accuſationem affertis aduerſus hominem hunc? Dixerunt, Si non eſſet malefactor nõ tibi tradidiſſemus eũ. Credebat Pilatus quòd Chriſtus feciſſet aliquid contra legem Moyſi propter quod deberet verberari. Ideo dixit: Accipite eum vos & ſecundum legem, &c. Et dixerunt: Non licet nobis interficere quenquam, ſcilicet in die feſto: quia in poteſtate Romanorum erant omnes: propter quod non poſſent aliquem occidere. Intelligens autem Pilatus quòd Iudæi volebant eum occidere quæſiuit cauſam ſuæ mortis. At illi dixerunt quòd propter tria erat reus mortis. Primo quia nos inuenimus eũ ſubuertentẽ legem noſtrã & dicentẽ ſe eſſe filiũ dei propter quod ſecundũ legẽ noſtrã debet mori. Secũdo quia tributum prohibuit dari Cæſari. Tertio quia dixit ſe eſſe regem, & omnis qui dicit ſe eſſe regem contradicit Cæſari. De primo nõ curauit Pilatus, quia ſciebat ꝙ mentiebantur. De ſecundo ſciebat oppoſitum. De tertio interragauit eum dicens ad partem. Es tu rex Iudæorum? Dixit Ieſus: A temetipſo dicis, an ſcis ab alio? q. d. Si hoc dicis de te vindicas ſententiam, rebellionem meam. Si autem ab aliis habuiſti, fac ordinariam informationem. Reſpondit Pilatus: Nunquid ego Iudæus ſum? Gens tua & pontifices tui tradiderunt te mihi. Quid feciſti? q. d. videtur quòd ſis in aliquo culpabilis. Dixit ei Ieſus: Regnum meũ non eſt de hoc mũdo, &c. Tunc Pilatus fecit conſequentiam:

tiam, ergo rex es tu; ſed eam malè intellexit. Et Chriſtus reſpondit: Tu dicis quia rex ſum ego. Ego enim natus ſum in hoc mundo; vt perhibeam teſtimonium veritati. Reſpondit Pilatus: quid eſt veritas? Et cum hoc dixiſſet iterum exiuit ad Iudæos & dixit eis: Ego in eo nullam cauſam mortis inuenio. Eſt autem conſuetudo in paſchate vobis dare vinctum ad voluntatem veſtram. Eſt vnus homicida in carceribus noſtris qui dicitur Barrabas: quem dimittam vobis de duobus iſtis Barrabam, an Ieſum qui vocatur Chriſtus? Clamauerunt omnes contra eum: Non hunc ſed Barrabam. Videns autem Pilatus quòd non poterat eum liberare petiit ab eis: Quid igitur faciam de Ieſu qui dicitur Chriſtus, cùm nullam cauſam mortis in eo inuenio? Tunc inceperunt aggrauare primam accuſationem dicentes: Cõuertit populum à Galilæa vſque huc: vt autem audiuit Pilatus quòd Galilæus eſſet, miſit eum ad Herodem qui erat tunc temporis Hieruſalem, qui multum cupiebat illum videre: quia de eo multa audierat, ſed in præſentia Herodis nihil reſpondit, nec aliquod ſignum fecit: videns autem quòd nihil faciebat nec loquebatur reputauit eum fatuum, & fecit eum indui veſte alba ſicut fatuum, & remiſit illum ad Pilatum, & die illa facti ſunt amici Herodes & Pilatus. Pilatus autem conuocatis principibus ſacerdotum dixit ad illos: Vos obtuliſtis mihi hominem hunc quaſi ſubuertentem legem. Interrogaui eum, ſed nullam cauſam mortis inuenio neque Herodes. Et volens eum liberare de manibus eorum emendatum illum dimiſit: tradidit militibus qui propter hoc recipiebant pecuniam, & exuentes eum ligauerunt ad columnam & funiculis nodoſis vſque ad ſanguinis effuſionem flagellauerunt, & poſtea veſte purpurea eum circundederunt. Et plectentes coronam ſpineam impoſuerunt capiti eius, & in manu baculum arundineum pro ſceptro, & deriſoriè ante eum flexis genibus veniebant, dicentes; Aue rex Iudæorum: dabant ei alapas expuentes in eum. Cùm autem ſic eum verberaſſent crudeliter, Pilatus fecit eum adducere foras & dixit, Ecce homo: credo quòd regem veſtrum non ſe præſumet facere ſicut volebat. Quærebat autem Pilatus eum liberare. Tunc omnes clamauerunt cum impetu, Tolle tolle crucifige eum. Dixit eis Pilatus, Regem veſtrum crucigam? O generatio praua & peruerſa es quæ non habes cõpaſſionem de rege tuo: vnde dicit Augu. ꝙ cor Pilati non poterat

euelli quin Chriſtus eſſet rex Iudæorũ:tunc dixerunt:Non habemus regem niſi Cæſarẽ,ſi hunc dimittis nõ es amicus Cæſaris,i.ſi tu nõ condemnes eum ad mortem mãdabimus Cæſari. Timens autẽ Pilatus perdere officiũ ſuũ videns quòd eũ liberare non poterat,fecit apportare aquã & lauit manus ſuas, dicens: Innocens ego ſum à ſanguine huius iuſti:tunc dixerunt: Sanguis ſuper nos & ſuper filios noſtros. Et ſedit pro tribunali & dixit: Ego Pilatus præpoſitus in Hieruſalem iudico te Ieſum Nazarenũ quia regem te feciſti,filiũ dei te nominaſti, ſeditionem in populo cõcitaſti:ideo iuxta decreta principũ Romanorũ te præcipio cruci affigi & eleuari vt moriaris. Et data ſententia à Pilato. Baiulãs ſibi crucem. Nõ dicit baiulantes quia crux erat quindecim pedũ,ipſe recepit & vexatus nõ poterat pedem pedi præponere:quia nec comederat nec biberat, ſed die ac nocte innumerabilia tormenta ſuſtinuerat. Quod videns glorioſa virgo cũ lachrymis & gemitibus venit ad eũ vt ipſum iuuaret, & quidã ſcurra cõtra pectus glorioſiſsimæ virginis Mariæ ita fortiter percuſsit,quòd eã ad terram proiecit, & ſubito ille vt dicunt aliqui non amplius viſus eſt ab illa hora. Quia verò nõ cito ibat fecerunt portare crucem vſque ad locum Caluariæ,& multæ ſanctæ mulieres eum ſequebantur flentes,quibus Chriſtus dixit:Filiæ Hieruſalẽ nolite flere ſuper me, ſed ſuper voſipſas flete:quia dies veniẽt,ſcilicet tẽpore Vaſpaſiani & Titi in deſtructione Hieruſalem: & tunc dabunt triginta Iudæos pro vno denario. Quando venerunt ac locũ Caluariæ ſpoliauerunt eum nudum & extenderunt eum ſuper crucem,& affixerunt vnam manum ex vna parte,& pro maiore dolore eius fregerunt cuſpides clauorum. Et quando Chriſtus fuit extenſus ſupra crucẽ in terra crucifigitur: virgo Maria cũ audiuit ictus martelli, dixit:O miſera:nunc gladius intrat cor meum:de quo prophetauit Simeon Luc. 2. Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius:& Ieſum ſic denudatũ extenderunt ſuper crucẽ & clauũ in profundo palmæ vnius fixerunt. Et aliud brachium fortiter traxerunt vt os & venæ rumperentur, & omnia apparerent oſſa: iuxta illud Pſalm. Dinumerauerunt omnia oſſa, &c,& ita cum clauo perforauerunt. Poſtea cancellatis cruribus vtrunque pedem ſub vno clauo perforauerunt & crucem leuauerunt inter duos latrones, quaſi princeps eſſet latronum: & certè congrue eſt:quia pro peccatoribus moritur. Videte latitudinem magnæ fiduciæ,niſi vellet nos recipere non tantùm extendiſſet brachia

ſua:

ſtia: & quando crux fuit eleuata tunc beata virgo vidit filium ſuum & venit ad pedes crucis & cecidit in terram, dicẽs: O dies doloris. O dies triſtitiæ. Et guttæ ſanguinis filij ſui cadebant ſu per caput eius, & Chriſtus vidẽs matrem ſuam plus dolebat de ea quàm de paſsione ſua: & vt mors illius melius appareret cũ eo crucifixerunt duos latrones vnum ad dexteram & alium ad ſiniſtram. Notandum quòd quando quis ita confuſibiliter moriebatur erat cõſuetudo Iudæorum, vt cauſam mortis ſuæ ſcriberent, ita vt ab omnibus tranſeuntibus legeretur: & ideo Pilatus ad ſe excuſandum & Chriſtum decidẽdum affixit tabulam de oliua in qua ſcriptum erat: Ieſus Nazarenus rex Iudæorum, & vt multi diuerſarum linguarum poſſent intelligere, ſcriptũ erat Hebraicè, Grecè, & Latinè. & licet Pilatus poſuerit iſtam tabulam in deriſionem, & cauſæ mortis Chriſti oſtenſionem: tamen monſtrabat quòd malè iudicauerat eum propter hæc quatuor quæ ſcripſit. Primum quia Ieſus idem eſt quòd ſaluator. Secundum verbum Nazarenus idem eſt quòd floridus. Tertium verbum eſt rex. Aliquis liberatur propter nobilitatem, ſed Chriſtus erat nobiliſsimus, &c. Quartum verbum eſt Iudęorum nam aliquis liberatur ratione affinitatis, ſed Chriſtus fuit Iudæus & de genere regali: igitur. Hunc igitur titulum multi legerunt, quia prope ciuitatẽ erat locus vbi eſt crucifixus Chriſtus, Videntes autem pontifices, dixerunt Pilato: Noli ſcribere rex Iudæorum, ſed quia ipſe dixit: rex ſum Iudæorum. Reſpondit Pilatus: Quod ſcripſi ſcripſi. Milites crucifixerunt eum & acceperunt veſtimenta ſua, & fecerunt quatuor partes vnicuique partem, &c. Et tunica erat inconſutilis deſuper cõtexta per totum. Et dicunt aliqui quòd beata virgo Maria ei fecerat dum erat puer. E cùm creſceret creſcebat indumentum ad quantitatem corporis & de hac veſte dixerunt: Non ſcindamus ſed, &c. vt adimpleretur ſcriptura, dicens: Partiti ſunt veſtimenta & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. Et nota luſerunt ad taxillos. Alij prætereuntes blaſphemabant eum, dicentes: Vah qui deſtruis templum dei, &c. & in triduo, &c. Si tu es, &c. Sed noluit deſcendere de cruce: quia ſciebat hoc eſſe ex inſtinctu diaboli: quia ſecundum gloſ. erat ſuper brachia crucis, vt ſi eſſet defectus in eo. Heu quomodo debemus timere in morte, diabolus fuit in morte Chriſti qui ſine peccato erat. Tertio à laicis, dicentes: Alios ſaluos facit: ſeipſum autem non poteſt ſaluare. Quarto à latrone nequiſsimo pendente in cruce, dicens: Si tu es

Chriſtus ſaluum te fac & nos. hoc autem dicebant de ſanitate & ſalute corporis ſed non animæ. Alius latro bonus & cognoſcens culpam ſuam increpabat alium, dicens: Neque tu times deum qui in eadem damnatione es? Nos quidem iuſtè digna factis recipimus: iſte autem nihil malefecit, & conuerſus ad Chriſtum recepit contritionem integram & fidem. O quàm durum cor qui non haberet contritionem: tunc dixit latro cum magna fide & cognitione: Domine memento mei dum veneris, &c. & cum fletu magno & contritione magna, dicit: Domine non dico quòd ponas me nunc in paradiſo, quia non ſum dignus: ſed quando ero in purgatorio & ibi fuerim vſq; in die iudicij tunc memento mei. Ad quem Chriſtus: Amen dico tibi hodie mecũ eris in paradiſo. Nũc videte quòd ad modicam petitionem dedit ei paradiſum. Tunc virgo Maria ait: O fili mi latroni loquimini & mihi non, qui ſum mater tua. O fili dic aliquid mihi, & non cognoſcis matrem tuam, moriar ego tecum. tunc Chriſtus voluit eam cõſolari & ſibi dixit: Mulier ecce filius tuus, & poſtea dicit Ioanni: Ecce mater tua, i. ſeruies ei & honora eã. Et qualis eſt conſolatio iſta, habere filium piſcatoris pro filio creatoris? O fili mi modò impleta eſt prophetia Simeonis: vt ſupra. tunc Chriſtus orauit: Pater dimitte illis, quia neſciũt, &c. quod videns virgo Maria oculis eleuatis vidit filium ſuum ſanguinolentum, & recipiebat guttas ſanguinis filij ſui ſuper caput ſuũ. O fili mi tu oras pro perſecutoribus tuis, quibus tanta bona feciſti in deſerto: aquã de petra adaquaſti, & nunc ſanguinem tuũ effundunt ſuper terram & ſuper doloroſam matrem tuam. tũc Chriſtus incepit dicere Eli, eli Lammaſabachtani, quod interpretatur, &c. vel. q. d. derelictus ſum à diſcipulis & parentibus meis. Deinde quaſi hora nona clamauit voce magna, dicens: Sitio. O domine quid ſitis? Certè ſitio redemptionem hominis & ſalutem. De ſiti clamat & de cruce tacet. Tunc acceperunt acetũ hyſopo imponentes, & poſuerunt vinum cum felle mixtum vt maius fieret venenum & vt creparet, & acetum per totum corpus diffunderetur, cùm guſtaſſet noluit bibere: vnde impletum eſt illud pſal. In ſiti mea potauerunt me aceto. Cõſuetudo Iudęorum erat, quando quis morte crucis puniretur aliquæ bonæ dominæ faciebant ſibi poculum de optimo vino vt minus ſentiret dolorem. hanc conſuetudinẽ ſeruauerũt Chriſto, ſed milites vt glutones illud biberunt, & loco illius dederunt vinũ amariſſimum. Tunc ait Chriſtus: Conſummatũ eſt, ſ. opus redemptionis

humanæ naturæ. Et virgo Maria:O fili mi,nunc conſummatæ ſunt tribulationes meæ:completi ſunt dolores mei,nunc vidua ſum de filio meo,perdidi conſolationem meam,gaudiũ meum & deum meum. Et tunc Chriſtus clamauit voce magna,dicens: In manus tuas domine,&c. Et inclinato capite vale dicẽs matri ſuæ.q.d. Mater mea domino te commendo. Et ſic emiſit ſpiritũ: vide ſi poteſt plus facere pro te aut maius? Dilexit te vſque ad mortem chariſsimam. Nunc igitur cognoſces miſera creatura quantum ſibi obligaris,& age ſibi gratias de tanto beneficio. Et ait virgo Maria:O miſera,ô doloroſa. Modò ſum vidua de filio meo. O modò quid faciam,volebam portare velum album,modò portabo nigrum:quia perdidi conſolationem. Mirum fuit quòd virgo Maria non crepuit præ triſtitia, & cecidit ad terrã quaſi mortua. O cogitate bonæ gentes qualis dolor fuit beatæ virgini Mariæ. Nunc in ea impletum eſt illud Thren. O vos omnes qui trãſitis per viam,videte ſi eſt dolor, ſicut dolor meus, id eſt ſuper terram,credo quòd non. Sed ſecutæ ſunt ſtatim conſolationes ibidem:quia ſol dimiſit veſtes albas& indutus eſt de nigro cum beata virgine:quia tenebræ factæ ſunt ſuper vniuerſam terram,vſq; ad horam nonam per tres horas. Nunc clemẽta compatiũtur ſuo creatori ad deſignandum quòd ſol iuſtitiæ moritur. Petræ ſciſſæ ſunt,terra mota,& multa corpora ſanctorum quæ dormierant,ſurrexerunt & venerunt in ſanctam ciuitatem & apparuerunt multis. Et velum templum ſciſſum eſt à ſummo vſque deorſum. Et Centurio conuerſus eſt ad fidẽ Chriſti,dicens:Verè filius dei erat iſte. Et apoſtoli reuertentes percutiebant pectora ſua:& iſti fructus paſsionis conſolabantur beatam virginẽ:quia conuertebantur ad fidem ſui filij. Erant enim quatuor mulieres,ſcilicet Maria Magdalene,Cleophe, Maria Iacobi,& Salome,& multæ mulieres quæ venerant de Galilæa cum Chriſto miniſtrantes quæ cõſolabantur virginẽ Mariam, quamuis vberrimè flerent. Iudæi autem ne corpus Chriſti aut aliorum remanerent ſuper crucem in ſabbatho,quia dies ſolẽnis erat,rogauerunt Pilatum,vt frangerentur eorum crura, & tollerentur. Venerunt ergo milites & fregerunt eorum crura: cùm autem veniſſent ad Ieſum non fregerunt eius crura: vt verificaretur illud Exod.23. Os non comminuetis ex eo. Sed Iudæi venerunt ad Chriſtum, dicentes: Iſte traditor non eſt mortuus ſed fingit ſe,percutiatis eum. certè dixerunt ipſi,non faciemus. Tunc quidam miles dicit,Ho ho expectetis modicum. Si nõ eſt

mortuus ille proditor, ego bene faciam eum mori. Ducatis mē ad eum dixit, quia cæcus erat: & duxerunt eum ad crucē & lancea aperuit latus eius. & continuo exiuit ſanguis & aqua clariſſima. Magnum miraculum quòd de vno homine mortuo qui in vita perdidit totū ſanguinem ꝙ in morte exiret ſanguis purus & aqua clariſsima, fons viuus, riuulus & alueus aquæ. & modica gutta ſanguinis quæ cecidit ſuper oculos Longini reſtituit viſum, ſiue reparauit, qui vbi vidit conuerſus eſt ad fidem Chriſti. Quod videns virgo Maria fuit valde deſolata dolore quem habuerat de filio ſuo: tunc Ioſeph ab Arimathæa nobilis decurio qui erat notus in curia Piſati petiit corpus Ieſu Pilato, dicens: Domine ego feci vobis tot ſeruitia, peto à vobis vnam gratiam vt detis mihi corpus Ieſu: & Piſatus dubitabat an iam obiiſſet, qui dixit ei: Iam mortuus eſt? & ait illi: Ita domine. Dixit Pilatus: Ite ergo ſecundum exercitum Centurionis, ſcilicet capitanei. & cum eo centum hominum armatorum venit coram Pilato, dicens: O maledicta hora & dies in qua natus ſum. ô quare non ſum mortuus. Dixit ei Pilatus: Quid habes tu? Ait illi, ô domine nónne vidiſtis quomodo ſol obſcuratus eſt, & nūquid audiſtis terręmotum? Poſtea dixit Pilatus, & ego maledictus protuli ſententiam mortis contra ſaluatorem meum & mundi, & contra filium dei. O maledicta mater quæ portauit me: quia tuli ſententiam de meo creatore. Et ſic venerunt Ioſeph & Nicodemus & depoſuerunt eum de cruce ponentes in ſepulchro & cantantes: In exitu Iſraël de Aegypto domus Iacob, &c. Et quādo fuit depoſitum corpus de cruce, virgo Maria oſculabatur membra Chriſti, dicens: O manus quæ creaſti mundū, &c. quomodo maledicti Iudæi te perforauerūt, & ſic de aliis membris. Et quando ad latus domini aſpexit, dixit: O bonæ gentes, dicit virgo Maria, clamando fortiter: Venite venite ad portam paradiſi. Ecce porta per quem clauſa eſt porta inferni, & aperta eſt porta paradiſi, venite & intrate. Tunc poſuerunt eum in ſepulchro nouo inciſum in lapide inuolutū in ſindone alba de lino. Eſt enim ſindon pannus lineus albus in quo fuit ſepultus. Ideo corporalia debent eſſe alba & munda de lino. Quo ſepulto virgo Maria volebat ſecum manere vſque ad reſurrectionem, ſed tandem Maria Magdalena reduxit eam ad ciuitatem Hieruſalem. Dicebant autem gentes: O benedicta quæ de tanto alto caſtro cecidiſti. dicebat Maria: O bonæ gentes vos non noſcitis, quia perdidi gaudium meum. Et quando ingreſſa eſt domum

incepit

incepit flere & dicere: O fili mi, ego non comedam neque bibā quouſque videam vos. Ita quòd niſi fuiſſet ſpes reſurrectionis crepuiſſet virgo Maria milleſies. Ecce ſepelitio corporis domini noſtri Ieſu Chriſti, & completa eſt prophetia: Radix Ieſſe qui ſtas in ſignum populorum, ipſum gentes deprecabuntur & erit ſepulchrum eius glorioſum. Eſaiæ 40. Ieſſe erat pater Dauid, & Chriſtus erat per creationem, ergo Chriſtus paſſus eſt pro nobis ſaluandis.

¶ Finis paſsionis ſecundum legem.

DOMINICA PASCHAE, ENARRATIO XCV.

Surrexit, non eſt hic. Marci vltimo.

IN ſumma euangelij duo innuuntur. Primo mulierū feruens dilectio. Secundo reſurrectionis Chriſti euidens approbatio. Primum ibi: *Nolite expaueſcere.* Secundū ibi: *Et reſpicientes viderunt, &c.* Primo dixi innuitur mulierū feruens dilectio. Illa patet in tribus. Primo in obſequij aſsiduitate. Secūdo in temporis maturitate. Tertio in animi virilitate. De primo dicitur. Pro. 17. Omni tēpore diligit qui amicus eſt, ſ. verus & fidelis, ſ. in vita, in morte, & poſt mortē. Sic & iſtæ mulieres in vita ſequebantur Chriſtum, ipſi, ſ. miniſtrantes. Matth. 27. In morte ſcilicet ex tēpore paſsionis erant illi compatientes. Luc. 23. Poſt mortem autem quærebant eum vngere volentes. Sequebatur enim eum crebra multitudo mulierum ei miniſtrantium: vt ex textu euāgeliſtarum colligitur, & maximè paſsionis tempore deplangētium eum: inter quas erant illæ tres Mariæ: de quibus Marc. 15. quæ ementes aromata poſt mortem eum vngere volebāt Mar. 16. ſiue vlt. O quàm rara eſt talis fidelitas. Prouerbio. 20. Multi homines miſericordes: virum autem fidelem quis inueniet? Sed heu iam hodie impletur illud Eccleſiaſti. 6. Eſt amicus ſocius menſæ, & non permanebit in die neceſsitatis. Iſtæ verò fideles etiam in neceſsitate, id eſt tempore paſsionis, & poſt mortem repertæ ſunt: quia poſt mortem ementes aromata vt venientes, &c. Ecce vera fidelitas & dilectio. Dicit gloſa, quòd ſtatim ſepulto domino emerunt aromata, & quandiu licuit operari in paraſceue, ſcilicet ad ſolis occaſum vnguenta parauerunt, vt tangit Lucas, ſed explere non potuerant propter tēporis breuitatem. Mox autē dum tranſiſſet ſabbathū, feſtinauerunt emere

plura aromata. Dicit Marcus, vt venientes vngerent Ieſum. Iſtę mulieres dubitauerunt de eius diuinitate, putantes ipſum fuiſſe purum hominem ſed ſanctûm, non tamẽ deum: quia audierunt eũ clamantẽ feria ſexta: Deus meus, deus meus vt quid dereliquiſti me? Quod non eſt intelligendum quòd diuinitas dimiſiſſet humanitatem, ſed intelligitur quòd diuinitas in Chriſto non defendit humanitatem in paſsione pluſquã ſi non fuiſſet ei vnita: & ita diram patiebatur mortem ac ſi fuiſſet tantũ homo & non deus: vt patet tertio ſententiarum diſtinctione viceſima prima: Et hoc videntes & myſterium non intelligentes dictæ mulieres dubitabant de eius diuinitate, & ſic nõ habebãt fidẽ de eius reſurrectione: ideo venientes à ſepulchro parauerũt aromata, & feſtiuitate finita emerunt adhuc plura. Ecce quanti meriti eſt pietas & miſericordia. Licet enim dictæ mulieres perfectã fidẽ non habuerunt: quia tamen opus pietatis impendere voluerũt, non ſolũ angelos videre, ſed etiam Chriſtũ ante diſcipulos. Sed diceres, cur Maria mater Chriſti non aſſociauit ſe eis? Reſpondetur, Maria mater Chriſti non iuit ad ſepulchrũ cũ illis. Primo quia ſciebat illud ſanctiſsimũ corpus aromatibus nõ indigere: eo quòd in ſepulchro non putreſceret, quia diuinitati vnitũ fuit: & celeriter reſurrecturũ. Secũdo quia cęteris euntibus ad ſepulchrum iam filius dei reſurrexerat, & ei apparuit: vt ait Sedulius. Et eccleſia hoc approbat per antiquam cõſuetudinem Romæ per ſummos pontifices hactenus introductam, & laudabiliter obſeruatam: vt videlicet papa primã ſtationem faciat hodie ad ſanctam Mariam maiorem. Et meritò ei primo apparuit. Primo quia fides de diuinitate in ea ſola inconcuſſa permanſit. Secundò quia in paſsione eius ipſa maximè conturbata & doloroſa fuit. Tertio quia deus præcepit honorare patrem & matrem, quod non feciſſet ſi ei primo non appáruiſſet. Quarto quia ipſa ſuper omnes alios maiori deſiderio reſurrectionem expectabat: & ipſa prima omniũ eum adoratione latriæ adorabat. Ideò dignum erat vt prima reſpiceret regreſſum ab inferis & à mortuis reſurgentem. Secundo earum feruens dilectio probatur ex ſuperfluitate. Nam dicitur Ioan. 19. quòd Ioſeph & Nicodemus ſepelierũt dominum cum aromatibus: quia Nicodemus attulit mixturãm, myrrhæ & aloës ad centum libras: & illæ mulieres adhuc amplius voluerunt emere, non putantes priora ſufficere ad vngendum corpus Ieſu. Quia hæc propria conditio amoris eſt, quod amans

per

Per ſe non impendit amato non putat eſſe factum. Tertio commendatur earum dilectio à temporis maturitate. De quo ſubdit in textu dicens: *Et valde mane vna ſabbathorum*, id eſt prima die poſt ſabbathum. Et bene in ſcripturis vna dicitur prima, vt habetur Gene. 1. Factum eſt veſpere & à mane dies vnus, id eſt primus. *Venerunt ad monumentum orto iam ſole.* Vbi Auguſt. id eſt ſole ad horizontem appropinquante. Non quòd ſol ortus fuiſſet ſuper omne hemiſphærium noſtrum. Et hoc eſt quod dicitur Ioan. 20. Cùm adhuc tenebræ eſſent. & Luc. 24. quòd diluculo venerunt ad monumentum. Ecce feruor mulierum, non timebant tempore nocturno accedere corpus mortuum, quia vt dicit Alber. Non timebant corpus mortuũ, nec tenebras noctis, nec armatos milites, quia dicitur 1. Ioan. 4. Timor non eſt in charitate. ſ. perfecta charitas foris mittit timorem. Quarto commedatur earum dilectio à virilitate animi: quia non cogitauerunt nec timuerunt milites circa ſepulchrum vigilantes & ipſum cuſtodientes, nec cogitauerunt de magno ſaxo reuoluto ad oſtium & ſigillato: ſed cùm eſſent in via prope ſepulchrum, tunc primo incidit eis cogitatio de lapide, & dicebant ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumenti? Sed diceres: Cur non aſſumpſerunt Petrum, Iacobũ & Ioannem? Reſpondetur, diſcipuli timebant ne caperentur à militibus quaſi volẽtes furari corpus Chriſti. Sed hæ mulieres habuerunt fortem & perfectam dilectionem, ita quòd nec mortẽ timerent, iuxta illud Cant. 8. Fortis eſt vt mors dilectio. Et 1. Cor. 13. Charitas omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet. Dicitur in textu: *Emerunt aromata vt venientes vngerent Ieſum.* Vbi ſciendum quòd tres ſtatus ſaluandorum ſignificantur per tres Marias quæ quærebant vngere dominum. Primo Maria Magdalena ſignificat pœnitentes. Et meritò pœnitentes dicitur Maria, id eſt mare amarum. Iuxta illud Threno. 1. Magna enim velut mare contritio tua. Illorum aromata ſunt dolor cordis, pudor confeſsionis, & labor ſatisfactionis. De primo dicit Pſal. 50. Sacrificium deo ſpiritus contribulatus. Et eſt deo gratum vnguentum figuratum per vnguentum Mariæ, Ioan. 12. Tota domus impleta eſt ex odore vnguenti. Quod vnguentum ita acceptum erat Chriſto, vt excuſaret ipſam apud diſcipulos propter Iudam, dicens: Quid moleſti eſtis huic mulieri? Marci 14. Sic contritio facit nos acceptos deo. Danie. 3. In animo contrito & ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur. Hæc aromata

debes colligere in horto cognitionis propriæ vtilitatis: ſecundum illud Pſal, 41. Ad meipſum anima mea conturbata eſt. Nã dicit Ambro. Tantò quis amplius dolet, quãtò ſe magis agnoſcit. Et debet hoc vnguentum confici de mirrha & aloë vt fecit Nicodemus, quæ ſunt herbæ amaræ, ad deſignãdum quòd nullum debet eſſe peccatum quod non per cõtritionem diſpliceat, dicendo cum Ezechia, Iſa. 38. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animę meę. Et hoc eſt vnguentũ cordis ſine quo nõ ſanatur vulnus mentis, vt dicit Hieronymus: Nulla culpa delebitur, niſi triſtitia anxietur. Secundum vnguentũ eſt oris cõfeſsio. Et ad hoc conficiendũ herba debet recipi in horto humilitatis, & debet confici illud ex nardo, de qua Canti. 1. Nardus mea dedit odorẽ ſuum. Nã ſicut nardus eſt herba parua & valde odorifera: ſic & humilis confeſsio & propria vilificatio valde placet deo. De qua Grego. Quantò quis ſibi vilior tantò deo charior. Nã hoc vnguentũ ſanat vulnera animæ, de quo Pſal. 31. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam domino, & tu remiſiſti, &c. Nam dicit Iſido. Confeſsio ſanat, confeſsio iuſtificat, confeſsio veniam impetrat, nam dicit Pſal, 50. Cor cõtritũ & humiliatũ deus non deſpicies. Tertium vnguentum pœnitentiũ debet eſſe ſatisfactio operis, quia dicit Richardus: In criminalium purgatione opus eſt ſatisfactione. Nõ eſt enim ſatis mala non agere, vt dicit Gregorius niſi quis ſtudeat bonis operibus inſudare: & habetur in Clemen. de pœnis, c. cupientes. Hæc herba debet colligi in horto propriæ volũtatis & arbitrij. ſicut enim voluntariè peccauimus, ſic & pœnitere & ſatisfacere debemus, ſecundum illud Apoſtoli Roma. 6. Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem: & hoc vnguentum debet confici ex thure. Canti. 4: Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum ſicut virgula fumi ex aromatibus mirrhæ & thuris? Nam thus eſt aroma redolẽs, ſic & vera ſatisfactio valde redolet corã deo, Ideo ſcribitur Luc. 3. Facite fructus dignos pœnitentiæ. Ratio, quia dicit Gregor. Qui propria mala committit neceſſe eſt vt per propriam pœnam diluat, eo quòd ſecundum Auguſt. nullum malum impunitum. Hæc autem omnia tria habuit Maria Magdalena. Nam ipſa lachrymas fudit ex dolore contritionis: ipſa conuiuantes non erubuit ratione pudentiæ confeſsionis: ipſa pedes Chriſti lauit, terſit, & vnxit in memoriam ſatisfactionis, vt de ea dicat

Gregor.

Gregor. Quot habuit in ſe oblectamenta, tot inuenit in ſe holocauſta, quæ & omnia debet habere verus pœnitẽs, iuxta illud Micheæ 4. Dole & ſatage filia Sion. Et meritò vnguẽtum ſatiſfactionis debet confici de thure deuotionis. Nam deuotio vt dicit Richard. de myſtico ſomno eſt in anima, ſicut mel in cera. Secunda fuit Maria Iacobi, & ſignificat proficientes, eo quòd Iacobus interpretatur ſupplantator: ſic & proficientes debẽt ſupplantare peccata & luctari cõtra illa. Et proficiens anima meritò dicitur Maria Syriacè quaſi domina, quia neceſſe eſt proficientibus dominari paſsionibus. Iacobi 4. Reſiſtite diabolo & fugiet à vobis. Vbi ſciendum proficientes debẽt habere triplex vnguentum quod debet cõfici ex amariſsimis ſpeciebus & herbis quas recipient ex horto proximi, ſ. conſiderando omnes defectus eius & miſerias, vt exinde vnguenta & medicamina ſalutaria conficiant. Nam primo habere debent vnguentum cordis, id eſt compaſsionem proximo exhibendam. Rom. 12 Flere cum flentibus. Et Galat. 6. Alter alterius onera portate. Quod fecit Apoſtolus 2. Corint. 11. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Sic fecit Iob 30. Flebam ſuper eo qui afflictus erat, & anima mea compatiebatur pauperi. Secundo debet habere vnguẽtum oris, ſ. proximum conſolando, inſtruendo, corrigendo, & exhortando ad ædificationem vitæ, eo quòd ſcribitur Iaco. vlt. Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ animam eius ſaluabit à morte. Ideo ſi vides fratrem errantem corripe eum. Iuxta illud Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum, ſcilicet compaſsiuè: vt habetur Canoni. 45. diſt. vera, & ſunt verba Gregorij: Vera iuſtitia cõpaſsionẽ habet: falſa verò dedignationẽ. Et ſi correctionem nõ ſuſcipit, ora deũ pro eo. Et ſi ignarus fuerit, inſtrue eũ: quod docet Apoſtolus ad Galat. 6. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis. Tertio proficientes debent habere vnguentũ operis, ſcilicet miſericordiam in effectu, primæ Ioannis 3. Non diligamus verbo neque lingua, ſed opere & veritate. Ambroſius: Paſce fame morientem: ſi non pauiſti, occidiſti. Hæc omnia aromata debent emi nummo charitatis, iuxta illud primæ Corinthiorum 16. Omnia veſtra in charitate fiant. Tertia Maria fuit Salome, & ſignificat ſtatum perfectorum vel contemplatiuorum quæ fuit mater Iacobi Maioris & Ioannis, hæc poſtulabat regnum filiis Matth. vigeſimo. Sic contemplatiui

non occupantur niſi circa regnum dei: quia ſunt illi de quibus Luc.17. Regnũ dei intra vos eſt. Nam Salome interpretatur pacifica. Sic enim & contemplantes intra ſe pacifici à tumultu ſeculi ſeparati, ſolis cœleſtibus intenti ſunt. Et meritò vocantur Maria, id eſt illuminati. Vnde animæ contemplatiuæ dicitur illud. Iſa.60. Surge illuminare Hieruſalem, quia venit lumen tuum & gloria domini, &c. Tales debent conficere vnguentum de balſamo, id eſt de omnibus beneficiis à deo collatis, & debẽt recipere de horto ſaluatoris omnia beneficia eis impenſa meditando, & triplex vnguentum inde conficiendo, ſ. cordis, oris, & operis. Primo debent habere vnguentũ cordis, & eſt deuotio, de qua dixit ſupra. Quod vnguentum valde placet deo vt dicit Caſsianus: Melius eſt deuotum in minoribus quàm ſine deuotione in maioribus operibus inueniri. Secundũ eſt vnguentum oris: & eſt gratiarũ actio de omnibus operibus deo referenda. Tho.4. Omni tempore benedic deum, ſ. in proſperitate, & aduerſitate, vt docet Chryſ. in tractatu de ſymbol. Admoneo vos, vt in omnibus benedicatis dominum: ſi venerint mala bedicite & diſſoluentur: ſi bona vt perſeuerẽt, quia dicit Caſsiodorus ſuper Pſal. Meliora meretur ſuſcipere, qui collatabona ingratitudine probatur non amittere. Tertium vnguentum eſt omniũ illorum perſeuerantia vt in his exercitiis bonis homo nõ frangatur tædio: nec ſtatuat ſibi terminũ, ſed ſemper tendat in melius: quia in ſpirituali profectu nõ eſt ſtatus. Nam vt dicit Aug. Vbi dixiſti ſufficit ibi defeciſti, quia vt habetur. Leui.3. Nullũ animal debet deo offerri ſine cauda: ad deſignandum quòd nullum opus bonũ eſt meritoriũ ſine perſeuerantia, vt dicit Chryſ. Tolle perſeuerantiã, & nullum obſequium habet mercedẽ. De quo Greg. Incaſſum bonũ agitur ſi ante terminũ vitę deſeratur.

FERIA SECVNDA PASCHAE.

ENARRATIO XCVI.

Surrexit dominus verè & apparuit Simoni. Luc.24.

IN verbis præmiſsis duo innuuntur. Primo veritas reſurrectionis. Secundo pietas apparitionis, primum ibi, *Surrixit dominus verè*, ſecundum ibi: *& apparuit Simoni*. Primo dicit. *Surrexit dominus verè*. Pro quo ſciendum, Chriſti reſurrectio probatur exemplis naturalibus & figuralibus. Primo naturalibus, de quo Fontinus in deſcriptionibus vniuerſi dicit: Vas aureum rorę plenum optimè coopertum quantũcunque in profundis terræ reconditur, virtute tamen ſolis ſurgit ſuper terrã & aliquãtulum

tulum eleuatur. Et ſimile huic ponit commentator ſuper 3. Meteororum de teſta oui in qua ſi ros ſubtiliter includatur, & teſta bene cooperiatur feruori ſolis expoſita tandem ſurſum attollitur & viſibiliter ſubleuatur. Spiritualiter per vas aureũ vel teſtã oui ſignificatur corpus Chriſti quod erat ſine omni macula. Illud fuit plenũ rore diuinitatis, ideo ſi per mille annos iacuiſſet corruptum non fuiſſet. Hoc vas aureũ fuit optimè coopertum. Matt. 27. Ioſeph ab Arimathæa inuoluit eum ſindone mũda, & poſuit in monumento ſuo nouo quod exciderat de petra, & aduoluit ſaxum magnum ad oſtiũ monumenti. Et licet taliter fuit clauſum in ſepulchro, attamen ibi non potuit detineri: quia ros deitatis qui fuit corpori vnitus & Sol æquitatis, i. pater cœleſtis ipſum mirè ſubleuauit. Ideo pſal. 15. Quoniam nõ derelinques animam meã in inferno, &c. Refert Philoſophus quòd leo rugitu ſuo ſuſcitat catulos ſuos. Et ſicut hoc eſt poſsibile in creatura irrationali, multo fortius creatori domino omniũ creaturarũ. Secundo reſurrectio ſua præfigurata eſt in multis rebus. Primo in eductione Ioſeph de carcere qui veſtitus nouo habitu intrauit ad præſentiam regis, vt habetur Gene. 41. Ioſeph interpretatur augmẽtator, & ſignificat Chriſtũ qui auget fidelibus gratiam in præſenti, & gloriam in futura æternitate: qui propter mulierem, i. ſynagogam poſitus eſt in carcerem ſepulchri: quia noluit conſentire ſynagogæ, ſicut nec Ioſeph dominæ ſuæ vxori Phutipharis. Ideo reliquit pallium ſuæ carnis in manu ſynagogæ: quod laceratũ eſt in paſsione & ſanguine aſperſum. Sed hodie virtute diuinitatis ſuæ extractus eſt de carcere mortis & ſepulchri, indutus ſtola æternæ gloriæ, & venit ad prẽſentiã æterni regis, ſ. patris conſtitutus dominus ſuper vniuerſum mundum, ſicut Ioſeph ſuper vniuerſam domum Pharaonis. Oroſius: Chriſtus habet poteſtatem vniuerſorũ in cœlo & in terra. Mat. vlt. Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. Secundo figurata eſt Chriſti reſurrectio in vaſe luteo de quo Hiere. 18. Deſcendi in domum figuli, & ecce ipſe faciebat opus ſuper rotam, & diſsipatũ eſt vas quod ipſe faciebat è luto manibus ſuis, conuerſuſq; fecit illud vas alterum ſicut placuit in oculis eius. Spiritualiter, vas de luto eſt caro de beata virgine ſumpta cooperante ſpiritu ſancto. Illud vas diſsipatũ eſt in ſua paſsione & vulneratum diuerſimodè, ſed iam cœleſtis pater fecit illud alterum, non in natura, ſed in gloria, de morte ad immortalitatem transformans, vt aër mutatur in lucem manentẽ tamen eadem

ſubſtantia,vt dicit Auguſt. Tertio Chriſti reſurrectio figurata eſt in Iona,qui per triduum fuit in ventre ceti,vt habetur Ionæ 3.& tertia die eductus fuit de profundo maris ad littus.Spiritualiter Ionas interpretatur dolés,& ſignificat Chriſtum. De quo Eſa.53. Verè languores noſtros ipſe tulit,& dolores noſtros ipſe portauit.Quarto Chriſti reſurrectio figurata eſt in ſole ſub nubilo per tres horas.2. Machab.1. Refulſit Sol qui prius erat ſub nubilo, ſ. mortis, & ignis accenſus eſt magnus in aureos clypeos,id eſt in cordibus fidelium per ſpem,fidem,& charitatem. Quinto figuratur in grano frumenti.Ioan.12. Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit,&c. Granum frumẽti eſt Chriſtus deus & homo in vna perſona, qui cecidit per mortem in terram: ſed cùm ſuccreuit in ſua reſurrectione attulit multos fructus; quia angelorum & hominum factus eſt cibus. Sexto reſurrectio Chriſti figurata eſt in Samſone qui dormiuit in Gaza ciuitate cũ muliere meretrice vſq; ad medium noctis, inde conſurgens apprehendit portas cũ poſtibus ſuis,& ſeris,& portauit in humeris ad verticem mõtis qui reſpicit Hebron, vt habetur Iudic.16.Samſon interpretatur fortis & ſignificat Chriſtum qui adamauit mulierem meretricem,i.humanam naturá quæ in primo parente tranſgreſſa eſt fidem & dilectionem æterni ſponſi,& propter dilectionem eius obdormiuit in morte.Manè autem die dominico ſurrexit ad verticem Hebron, quod interpretatur viſio ſempiterna,id eſt ad æternam gloriam.Sed diceres,figura non correſpondet veritati;quia Chriſtus manè ſurrexit,iſte verò media nocte. Reſpondet Hugo ſuper Marcum, & Gorra ſuper Lucam:Non eſt neceſſe quòd figura in omnibus correſpondeat veritati, ſed ſufficit quòd correſpondeat quò ad factum,licet non quò ad tẽpus.Item dicit notáter: *ſurrexit verè*. Nam in ſacro eloquio triplicem legim' reſurrectionem, fictá, imperfectam,& veram. Primo fictam,vt quando Pythoniſſa ſuſcitauit Samuëlem.1.Reg.28.Aug.in lib.de ciuit.dei,& habetur 26.q.5.Nec mirum circa finem. Saül ita hebes factus fuit quòd dum putauit adorare ſe Samuëlem adorauit diabolum,ſi enim Samuël verè apparuiſſet vtiq; iuſtus adorari ſe non permiſiſſet, qui prædicauit ſolum deum adorandũ: & quomodo homo dei qui cum Abraham in refrigerio erat diceret ad virũ peſtilentię dignum ardore gehennæ,Cras mecũ eris? His duobus titulis,i. argumentis ſubtilitatem fallaciæ ſuæ prodidit improuidus ſathanas,qui & adorari ſe permiſit ſub habitu & nomine Samuëlis,

lis,& ſic multi ficti reſurrexerunt. Secundò imperfectā,vt fuit reſurrectio Lazari.Ioan.11.prodiit ligatus. Et dicitur imperfecta:quia oportuit eum iterum mori.Ad harum differentiam dicitur: *Surrexit dominus verè.* Et eius veritas patet in ſenſu & motu. Sic & nos videamus vt verè reſurgamus per intellectum veritatis & motum bonæ operationis,vt ſcilicet ſecundum veritatem agnitam & in operé proficiamus de virtute in virtutē.pſal. 83,Ibunt de virtute in virtutem.Secundo dixi ſubiungitur pietas apparitionis,ibi : apparuit Simoni. Nota in triplici forma dominus apparuit. Primo ſub forma hortulani, ſecundo peregrini,tertio in forma propria. Prima forma incipientes,ſecūda proficientes,tertia contēplantes reſpicit. Primo ſub forma hortulani & ſic apparuit Magdalenæ,quę rectè incipientes perfigurat.Ioan.20. Mulier quid ploras,quem quæris,exiſtimans illa quia hortulanus eſſet,&c.ad deſignandum quòd ipſe eſt qui cor & conſcientiam hominis ad fructum præparat.Hiere.31.Erit anima eorum quaſi hortus irriguus. Idcirco ſpōſa dilectum ſuū ad hunc hortum inuitat Cantic.5. Veniat dilectus meus in hortum ſuum, Nota omnia quæ ad corporalem culturam corporalis horti neceſſaria ſunt , eadem ſpiritualiter ad ſpiritualem hortum ſunt neceſſaria.Primo arbuſta extirpare,rubeta,ſpinas & tribulos:ſic & in anima noſtra vitia& omnia alia quę pungūt conſcientiam.Hiere.1. Conſtitui te hodie ſuper gentes & ſuper regna vt euellas,deſtruas , & diſperdas & diſsipes & ædifices & plantes.Hiere.4.Nouate vobis nouale.& nolite ſerere ſuper ſpinas.Sed iā aliqui ſuperficialiter ſuccidūt vepres vitiorū,& ſic recreſcunt.Num.33.Diſperdite cunctos habitatores regionis illi qui ſi remanſerint,erunt vobis quaſi claui in oculis veſtris.ergo radicitus debēt vitia euelli,quia etſi quādo radicitus euulſa fuerint,æquè bene nonnunquā reuireſcunt.Gen.3.Maledicta terra in opere tuo ſpinas & tribulos germinabit tibi.Sic eſt & de horto cordis noſtri;Bern.Hęc eſt maledictio Adæ vt in agro cordis noxia vbiq; proueniant:vtilia verò & grata vix cū dolore.Rom. 7:Non inuenio in carne mea bonum.Secundo extirpata concremare,vt faciunt noualium cultores.& quantò plus ipſa comburuntur,tantò ſeges vberior erit : ſic & in igne pœnitentiæ comburemus peccata noſtra.Rom.5.Vbi abundauit delictū,ſuperabundauit & gratia. Tertia terram arare & vertere, ſcilicet per confeſsionem. Eſa.2.Conflabunt gladios ſuos in vomeres & lanceas in falces,id eſt linguas quæ prius erat gladii ad occidendū

animas. pſ.56. Lingua eorum gladius acutus. Sapien.1. Os quod mentitur occidit animam. Quarto vtilia ſerere & plantare, & ſic nos ſuper hortum domini cõſtituti debemus opera meritoria plantare & cõſuetudines bonas. Eccl.11. Manè ſemina ſemẽ, & veſperè ne ceſſet manus tua: quia neſcis quid magis oriatur: hoc aut illud, & ſi vtrunque ſimul melius erit. Gal.6. Quæ enim ſeminauerit homo hæc & metet. Greg. Non ſatis eſt mala non agere niſi & quod bonum eſt, fiat. Quinto maceria circundare, hoc eſt cuſtodia diligenti. Matt.6. Attendite ne iuſtitiam veſtrã faciatis coram hominibus vt videamini ab eis, &c. & iterum. Tu cùm oraueris intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum, &c. Greg. Deprædari deſiderat qui theſaurum publicè in via portat. Secundo apparuit duobus diſcipulis eũtibus in Emaus. qui tenent figuram proficiſcẽtium in ſpecie peregrini, ad denotandum quòd actiui & proficientes debent habere peregrini proprietates. Nam peregrinus primo induit ſe veſte humilitatis. Eccle.7. Humilia valde ſpiritum tuum. pſal.50. Cor contritum & humiliatum deus, &c. Bernar. Inſipiens & infamis eſt qui in aliis vitæ meritis cõfidit & humilitatem excludit. Secundo ſolum victum accipit neceſsitatis. 1. Timoth.6. Habentes alimenta & quibus rogamur his contenti ſimus. Prouidendum eſt enim ne nimis corpori indulgeamus, ſed vt ſub ſeruitute ſpiritus teneatur. Prouerb.29. Qui delicatè à pueritia ſua nutrit ſeruum ſuum, poſtea ſentiet eum contumacem. Tertio nullo retardatur ſpectaculo vanitatis, & chorea, haſtiludio, & ſic de aliis. Sic & ſpirituales peregrini in via morum proficere volentes, ne qualibet occaſione à progreſſu retardentur, prouideant. Exod.32. Caue ne vnquam cum habitatoribus terræ illius iungas amicitias quæ tibi ſint in ruinam. Tob.3. Nunquam cum ludentibus miſcui me, neque cum his qui in leuitate ambulant participem me præbui. pſalm.77. Defecerunt in vanitate dies eorum. Epheſ.4. Iam non ambuletis ſicut gentes ambulant in vanitate ſenſus ſui, tenebris obſcuratum habentes intellectum alienati à via dei per ignorantiam. Quarto compẽdioſiorem viam eligunt & directam cauſa breuitatis, ſic & ſpirituales peregrini. Deute.5. Cuſtodite igitur & facite quæ præcepit dominus deus vobis. Non declinabitis, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram, ſed per viam quàm præcepit dominus deus veſter ambulabitis. Quinto dietas continuant ſine intermiſsione. Spiritualiter ſic & apoſtolus hortatur nos. 1. Theſſ.5. Sine intermiſsione

miſsione orate. Grego. Fruſtra currit, qui priuſquam ad metas venit deficiat. Tertio apparet cõtemplatiuis & perfectis in propria forma, vt diſcipulis, Lucæ vlt. Stetit Ieſus in medio eorum, & dixit: Videte manus meas & pedes quia ego ipſe ſum. Vnde & proficientes ſi perſeuerauerint perfecte; tandem dominum cognoſcent; ſicut legitur de duobus diſcipulis euntibus in Emaus. Lucæ vbi ſupra. *Aperti ſunt oculi eorum & cognouerunt eum, dicentes: Nonne cor noſtrum ardens erat, &c.* Nota aliqua eſt charitas frigida, ſcilicet amor naturalis, cùm aliquid diligimus non propter deum, ſed naturali quodam modo affectu inclinati ſatisfacere cupimus propriis moribus animorum. Et dicitur frigida charitas, quia dum ſiſtit in ſuis terminis & limitibus, per eam nec meremur, nec demeremur. Matt. 24. Abundauit iniquitas & refrigeſcet charitas multorum. 2. Timot. 3. In nouiſsimis diebus inſtabunt tempora periculoſa & erunt homines ſeipſos amantes. Et dicitur frigida: quia compatitur mortale peccatum. Iob 14 Quibus non eſt operimentum in frigore: quia talis charitas peccata non operit. Secunda eſt tepida, ſcilicet cùm amor naturalis terminos proprios egreditur, necdum tamen plenè accenditur ad ignem qui eſt deus, ſcilicet dimittendo omnia peccata propter deum licet adhuc bona non agat. Et ſicut id dicitur tepidum quod eſt in parte calidum & in parte frigidum: & ſic ille tepidus in charitate qui ex vna parte malum refugit, ſed in aliá bonum non operatur. Et illa adhuc non ſufficit. pſalm. 36. Declina à malo & fac bonum. Eſa. 1. Quieſcite peruerſè agere, diſcite benefacere, &c. Apocal. 3. Scio opera tua, quia neque frigidus es neq; calidus, vtinã frigidus eſſes aut calidus: ſed quia tepidus es incipiã te euomere de ore meo. Eccle. 34. Vnus ædificans & vnus deſtruẽs, quid prodeſt illis niſi labor? Tertio peruenitur ad charitatem calidiorem, ſcilicet cùm homo pauliſper prouectus incipit bona fideliter agere & mala ſollicitè deſerere, & ſic egredietur quodammodo de calido & tepido amore & peruenit ad ignem, ſ. deum. Deuter. 4. Audi Iſraël, dominus deus tuus ignis conſumens eſt, quantò igitur anima rationalis huic igni propius acceſſerit, tantò plus peccata vileſcunt, & ad bona operandum intenſius incaleſcit, imò tantò calidior erit quantò vicinior. Nam anima non poterit perfectè calefieri in amore, niſi ei diuinus ignis miſericorditer ſe coniungat. Eccleſi. 4. Melius eſt duos ſimul eſſe quàm vnum, vnus quomodo calefiet? ſic & anima ſola deo non coniũcta. Quarto

de amore calido proficimus in feruorem, ſcilicet cum anima noſtra in deuotione ſupra modum purgatur à vitiis & peccatis: quia ſicut olla ferūens omne immundum & impurum ſurſum euomit: ſic & talis deuotio per feruentē compunctionem omnem immunditiam peccatorum. Iob. 41. Feruеſcere facit quaſi ollam profundum maris, id eſt cor hominis. Augu. Quod gutta facit in camino, hoc peccatum veniale in tali feruore. Eſa. 1. Excoquam ad purum ſcoriam tuam. Quinto cum per feruentiſsimas lacbrymas expellitur humidum prauum, anima pręparatur ad ardorem. ſicut enim lignū tunc primo aptum eſt ad clarum ardorē in ſe ſuſcipiendū cùm ſuccus & humor per calidas fumigationes extrahitur: ſic anima ſancta nō poterit in ardore perfectæ charitatis cōualeſcere niſi prius per calidū exſiccetur ab omni humido cuiuſlibet prauæ concupiſcētiæ. Sic igitur expletis prædictis anima incipit ardere in dilectione feliciter in ſe ſentiens purā & lucidā flammā diuini amoris. Nam tunc ardor ſanctæ charitatis ad plenū ferueſcit, quando ipſa anima dei præſentiam per internam deguſtationem modo ineffabili experitur. Et quanquā tali ardore aliquando plus, aliquando minus inardeſcit anima noſtra, non eſt tamen hoc ex varietate diuini ignis, ſed propter infirmitatem noſtram & cōſtantiam humani cordis. Vel ſecundū illud Apoſtoli 1. Corint. 12. Vnicuiq; datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatē. Ephe. 4. Vnicuique autem noſtrū data eſt gratia ſecundū menſurā donationis Chriſti, nūc plus nūc minus ardet. De qua Pſal. 49. Ignis in cōſpectu eius exardeſcet. Et Bern. Ignis qui deus eſt cōſumit quidē & nō affligit, ardet ſuauiter, deſolatur feliciter. Et ſicut Chriſtus in propria forma apparuit diſcipulis accendens hos in feruore inſeparabilis charitatis: ſic & quibuſlibet perfectis & contemplātibus & ſibi per amorē adhęrentibus apparebit, iungens ſe omnibus ſenſibus eorū. Quod ſic contingit, cùm enim in igne tria ſunt, ſplendor, calor, & ardor, per ſplendorē notificat ſe intellectui infundens illi ſcientiæ illuminationem: voluntati per calorem immutans eā per dilectionē: per ardorem verò notificat ſe memoriæ inebrians eam ſapientiæ deguſtatione. Sed diceres, vnde talis ardor cauſatur. Reſpondetur, licet veraciter dici poſſet quòd ex dei præſentia: quia ex dilectione patris noſtra dilectio accenditur: ex filij ſapiētia noſtra cognitio illuminatur: ex ſpiritu ſancti clementia & dulcedine noſtra memoria dulcoratur: & ſic ex dei præſentia generatur ſuper omnia cauſaliter &

effectiuè,

effectiuè,tamen ſingulariter etiã ex dei collocutione ardor diuinus oritur diſpoſitiuè. Prouerb.3.Omnis ſermo dei ignitus. Pſalm.118.Ignitum eloquium tuum vehementer.Eccleſia. 48. Sermo illius quaſi facula ardebat. Prouerb. 16. In labiis illius ignis exardeſcit.Cùm ergo deus hæc ſua eloquia ignea ad animam dirigit, tunc anima inflammatur, ſicut cùm quis ardentem ſagittam in caſtrum vel domum dirigit.Bern. ſuper Cant. Spiritus eſt deus, ſpiritus eſt anima,habent linguas ſuas ſpirituales cum quibus alterutrum loquantur & præſentes ſe indicent,lingua dei eſt fauor dignationis eius:animæ lingua feruor deuotionis.Et ſequitur, ibidem: Elinguis eſt anima quæ hanc non habet,& nullatenus poteſt ibi ſermocinatio eſſe cum verbo dei,ideo locutio dei eſt infuſio doni. Reſpõſio animæ eſt admiratio cum gratiarum actione. Greg. Animarum verba ſunt deſideria,deſideriũ magnum,clamor magnus, & ſic patet quomodo cauſatur ardor.Sed diceres quid efficit ille ardor? Reſpondetur feliciſsimam vnionem cum deo,vt patet in naturali exẽplo.Ignis enim per virtutem ſuam conuertit rem in quam agit,vt illa res in propria forma non appareat, ſed in forma ignis,vt ligna iam non ſunt diuerſa.ſed vnus ignis:ſic & ignis diuinus agit in animam vt vnus efficiatur ſpiritus. 1. Corinth.6. Qui adhæret deo vnus ſpiritus eſt.Ioã.17.Pater ſancte ſerua eos in nomine tuo quos dediſti mihi vt ſint vnum ſicut & nos. Sed ne illa oratio ſolùm videatur intelligi de apoſtolis,ſubdit:Non pro eis rogo tantùm,ſed pro eis qui credituri ſunt per verbum eorum in me:vt omnes vnum ſint ſicut tu pater in me & ego in te,vt & ipſi in nobis vnum ſint,&c.

FERIA TERTIA PASCHAE, ENARRATIO XCVII.

Pax vobis,ego ſum. Lucæ ſecundo. Et legitur hodierna die pro euangelicali officio.

PRo introductione oritur quæſtio, Cur Chriſtus manifeſtãs ſe apoſtolis dixit hoc verbum,pax,& nõ aliud? Reſpondetur ꝙ hoc fecit multiplici de cauſa. Primo quia pax eſt diuinæ virtutis naturalis proprietas. Et quod homo naturaliter diligit in eo delectatur. Et ſic Chriſtus dei filius in ſumma pace natus eſt:quia in natiuitate eius pax hominibus nũciata eſt. Luc.2. Et in terra pax hominibus bonę volũtatis.In vita pacẽ docuit.Luc. 10. In quãcunque domum intraueritis primũ dicite: Pax huic domui.In morte pacẽ pro teſtamẽto diſcipulis reliquit.Ioã.14.

Pacem meã relinquo vobis, pacem meã do vobis. Ideo poſt reſurrectionem diſcipulis pacem attulit, dicẽs: *Pax vobis*, quia eã naturaliter diligit. Secũdo quia pax eſt omnis belli finalis cupiditas. Vt habetur in Cano. 23. q. 1. Noli. Bellũ geritur vt pax acquiratur. Tertio quia pax eſt omnis rei creatæ adoptabilis ſuauitas, nihil enim dulcius, nil connaturalius eſt rei creatæ ipſa pace. vnde Auguſti. 19. de ciuitate dei cap. 11. dicit: Tantum eſt pacis bonum, vt etiam in terrenis rebus atque mortalibus nihil gratius ſolet audiri, nihil deſiderabilius cõcupiſci, nil melius inueniri, nihil felicius poſſideri. Cur bellum à bonis geritur niſi vt pax habeatur? hinc beſtiæ ſyluas repetunt, hinc volucres ad aëra ſe ſuſtollunt, piſces ad profunda maris ſe dimergunt: reptilia in viſceribus terræ ſe abſcondunt, vt pacem habeant. Ideo Augu. Pax eſt bonum ſine quo nihil eſt bonum. Et glo. ſuper verbo Pax vobis dicit: Qui pacem dedit, vno verbo dedit omnia bona: & Aug. dicit, Pax eſt vna dictio & tribus literis ſcribitur ad ſignificandum Trinitatem & vnitatem, ſ. potentiã patris, ſapientiã filij, bonitatẽ ſpiritusſancti, de quibus pax procedit. Et pax caret plurali numero, ad ſignificandum euitationem pluralitatis diuinæ eſſentiæ, & ꝙ non eſt alius qui pugnat pro nobis niſi tu deus noſter. 2. Mach. 1. Domine deus omnium creator terribilis, & fortis, iuſtus & miſericors, qui ſolus es bonus rex, ſolus præſtans, ſolus iuſtus, & omnipotens, & æternus: qui liberas Iſraël de omni malo, nam ipſe pacis dator & amator eſt. Dator de quo 2. ad Theſſal. vltim. Ipſe autem deus pacis det vobis pacem ſempiternam in omni loco. Quia omne datum optimum deſurſum eſt deſcendens. Iacob 1. Item eſt pacis amator. 2. Corinth. vltim. Pacem habete, & deus pacis & dilectionis erit vobiſcum. Item eſt pacis actor. Epheſ. 2. Ipſe enim eſt pax noſtra qui fecit vtraque vnum. Etiam eſt pacis remunerator. Matthæi 5. Beati pacifici, quoniam filij dei vocabuntur, ideo dixit: Pax vobis. In ſumma euangelij duo innuuntur. Primo perſonalis præſentia Chriſti ſaluatoris, ibi: *Stetit Ieſus.* Secundo probabilis euidentia ſuæ reſurrectionis, ibi: *palpate & videte.* De primo dicitur, In illo tempore, id eſt in die reſurrectionis cum diſcipuli veniſſent de Emaus, dicentes: *Surrexit dominus verè.* Et quomodo cognouerunt eum in fractione panis: *Tunc ſtetit Ieſus in medio diſcipulorum qui clauſis ianuis intrauit*, per dotem ſubtilitatis. Sed diceres, quomodo verum corpus potuit intrare clauſis ianuis; eo quòd duo corpora non

poſſunt

poſſunt ſimul ſtare in eodem loco. Reſpondet ſanctus Thom. parte.3. q. 54. artic.1. Quamuis non ſit hoc ex natura corporis quod poſsit in eodem loco eſſe cum alio corpore tamen hoc poteſt deus facere per miraculum:ſicut fecit vt corpus Chriſti de clauſo vtero beatæ virginis exiret. Et ſic non ex natura corporis,ſed potius diuinitatis vnitæ illud corpus, licet verùm eſſet ad diſcipulos intrauit ianuis clauſis. Vnde Auguſtinus in quodam ſermone paſchali: Quidam ſic diſputant, ſi hoc corpus reſurrexit de ſepulchro quod pependit in ligno,quomodo per oſtia clauſa ingredi potuit?Et reſpondet. Si comprehendis modum non eſt miraculum: nam vbi deficit ratio, ibi eſt fidei ædificatio.Et Auguſti.ſuper Ioan. dicit:Moli corporis vbi diuinitas fuit & erant oſtia clauſa non obſtiterunt. Ille quippe non eis apertis intrare potuit, quo naſcente virginitas matris inuiolata permanſit. Et dicit notanter :*ſtetit Ieſus*, vbi quæritur, Cur ſtetit & non ſedit vel ibat? Reſpondetur ad deſignandum quòd non haberet corpus fluxibile, tranſiens, & paſsibile, ſed impaſsibile & perpetuum. Vnde Gregorius ſuper Ezechielem parte.1.Homil. 7. Sicut criſtallus congelatur ab aqua, iuxta illud Eccleſia.43.Frigidus ventus aquilo flauit,& gelauit criſtallus ab aqua. Frigidus ventus fuit clamor Iudæorum: Tolle, tolle crucifige eum,à quo criſtallus, ſcilicet corpus Chriſti cōgelatum,id eſt impaſsibile & immortale factum eſt. Item ſtetit Ieſus vt potentiam diuinitatis oſtenderet ſe non amiſiſſe,per quam noſtram infirmitatem æternaliter roboraret,& ſe dominium in omnibus habere probaret.Matthæi vltim.Data eſt mihi omnis poteſtas.Item ſtetit in medio diſcipulorũ.nō ante vel retro:ad deſignãdum ꝙ dominus pater inter ſe & hominẽ eum mediatorẽ miſit.Quia dicit Aug.in 5.cōfeſsione: Mediatorem inter deum & hominẽ oportebat, vt aliquid ſimile deo & aliquid ſimile hominibus. Sic Chriſtus dei filius media perſona in trinitate ex deo & homine concepta in aſſumptione humanitatis mediũ ſe fecit inter deũ & hominẽ. Ideo ſemper mediũ quaſi ſibi proprium & delectabile in omni vita elegit, ſ. in ingreſſu,progreſſu, egreſſu & regreſſu. Primo tenuit medium in ingreſſu, hoc eſt in natiuitate: quia in medio duorum animalium,iuxta illud Abac.vlti.In medio duũ animaliũ, ſ.bouis & aſini cognoſceris, hoc ſecundum 70.interpretes, quorũ editio habet:Domine audiui auditum tuum & timui, domine cōſideraui opera tua & obſtupui; in medio duorũ animalium co-

gnoſceris.Nã ſicut talia animalia portãt onera hominum: ſic Chriſtus homo natus eſt, vt onera noſtræ culpę portaret. Eſa.53. Verè lãguores noſtros ipſe tulit,& peccata noſtra portauit. Itẽ ſicut talia animalia miniſtrant homini:& ſic Chriſtus. Luc. 22. Ego autẽ in medio veſtrum ſum ſicut qui miniſtrat. Secundo tenuit medium in progreſſu, hoc eſt in vita:fuit enim in medio doctorum. Luc.2. ad deſignandum quòd vita eius nobis eſſet in doctrinam,& ꝙ ipſe eſſet qui conferret nobis ſapientiam. Vnde Eccleſi. 50. Quaſi ſtella matutina in medio nebulæ & quaſi luna plena in diebus ſuis lucet, & quaſi ſol refulgens:ſic ille effulſit in templo dei. Sic Chriſtus fecit diuinam ſapientiam refulgere in nobis, per quod moraliter deſignatur quòd nos in collatione ſapiẽtiæ teneamus medium nõ omnia attribuendo noſtro intellectui & affectui, nec nimiũ nos occupãdo de ſubtilibus & occultis diuinis ſecretis. Ad Roma.12. Non plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem: vbi Bern. Non prohibet ſapere,ſed plus ſapere. Nam ſapientia cõparatur cibo immoderatè ſumpto qui nõ reficit ſed lædit. Ideo Eccl.3. Altiora te nõ quæſieris,& fortiora te ne ſcrutatus fueris. Comparatur enim ſapientia ſali,quo ſi cibus nimis conditur perit. Ideo Bern. de cõſiderationibus: Tene mediũ ſi nõ vis perdere modũ. Nã dicit Phi͂ſophus in Ethicis: Omnes virtutes cõſiſtunt in medio. Et Bern. Quicquid excedit medium vergit in vitiũ. Tertio Chriſtus tenuit mediũ in egreſſu, hoc eſt in morte: quia in medio terræ paſſus eſt. Dicũt enim doctores ꝙ locus Caluariæ ſit in medio terrę: iuxta illud Pſa.73. Operatus eſt ſalutẽ in medio terræ. Item in medio latronum crucifixus eſt, ad oſtendendum quòd eſſet iudex qui cauſas vtriuſque partis diſcernit, & tenebit medium in iudicio generali, & ſtatuet oues à dextris, & hœdos à ſiniſtris: & implebitur illud Pſalm. 81. In medio deus diiudicat. Quarto tenuit medium in regreſſu, ſcilicet in reſurrectione, ad deſignandum ꝙ ipſe ſit ille vnus deus qui ſit mediator dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus: de quo. 1. Timoth. 1. & de quo Eſa. 12. Exulta & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui ſanctus Iſraël. Et ſubdit: *Stetit Ieſus in medio eorum & dixit: Pax vobis.* Neceſſaria erat eis nuntiatio pacis: quia caruerunt pace interiori & exteriori. Interiori quia in fide peccauerũt: exteriori quia in perſecutione Iudæorũ erãt. Itẽ obtulit diſcipulis pacẽ non temporis, quia exponendi erãt multis tribulationibus, ſed pectoris, Ioã. 13. Pacem meam do vobis,

ſcilicet

ſcilicet pectoris: pacem relinquo vobis, ſcilicet æternitatis. Sed ſcito quia breue eſt quod tempore concluditur reſpectu æternitatis. Subdit: *Quia ego ſum*, ſcilicet pax vera. Epheſ. 2. Ipſe eſt pax noſtra qui fecit vtraque vnum. q. d. ne putetis quòd ſum alius qui nunc reſurrexi ab eo qui in ligno pependi, nolite timere, ſ. me tanquã mortuum: quia ego ſum viuus. Apoc. 1. Mortuus fui & ecce ſum viuens. Subdit: *Conturbati verò & territi exiſtimabãt ſe ſpiritum videre.* Bæda: Licet ſciebant Chriſtum prius habuiſſe veram carnem: tamen ex quo mortuus fuit credebant ſe videre illum ſpiritum quem Chriſtus in cruce emiſit. Sed diceres, tamen à natura ſpiritus non videtur à nobis. Reſpondetur ꝙ diſcipuli exiſtimabant ſe videre ſpiritum in aſſumpto corpore ab aëre. Sed diceres quare ſpiritus nõ videtur à nobis. Reſpondet Auguſt. in de cognitione veræ vitæ: Cur lapis non ſentit ictum percutientis, vel cur animalia bruta non intelligunt verba hominis loquẽtis? Reſpõdes fortè, nõ eſt de eorũ natura: ſic eſt & hic dũ ſumus in mortali corpore, ſed animæ exeũtes à corporibus vident ſpiritus, ſicut ſunt in ſua ſimplici eſſentia. Sed diceres, quomodo fuerunt turbati: cũ dicitur, gauiſi ſunt diſcipuli. Ioan. 20. Reſpondetur, primo turbati fuerunt & territi ex ſubita apparitione. Vbi dicit, Luc. *ſed poſtquã oſtẽdit eis manus & pedes tunc gauiſi ſunt.* Sed diceres, quomodo exiſtimabant ſe videre ſpiritũ cũ loquebãtur ad inuicem ꝙ Chriſtus verè ſurrexit. Reſpõdet Ambro. licet Petrus & alij diſcipuli vidẽtes eum in Emaus ſcirẽt ipſum reſurrexiſſe, tamẽ ex quo ingreſſus eſt ad eos clauſo cœnaculo ex hoc crediderunt non eſſe corpus ſed ſpiritum eius. Nota ꝙ Chriſtus poſt reſurrectionem reprehendit cogitationes incredulas, ad deſignãdũ ꝙ verè reſuſcitãtibus debet cognoſcere & reſiſtere cogitationibus malis. Vnde Aug. ad Demetriadẽ virginẽ: Tutiſsimũ atq; perfectiſsimũ eſt vt animus aſſueſcat diſcernere cogitationes ſuas vt bonas alat, malas occidat: quia in his fons boni & origo mali. Ideo Eſa. 1. Auferte malũ cogitationũ veſtrarũ ab oculis meis. Primo quia cor inquinãt. Bern. Dũ nõ ſpernimus minima, interdũ labimur ad turpia. Hiero. Nunquã vagis cogitationibus pateas, quæ ſi in animo ſedeant dominabũtur tui, & te ducẽt ad delictum maximum. Diabolus enim in impugnatione animæ vtitur duplicibus inſtrumẽtis, ſ. paruis & magnis. Aſtutus enim dũ perpendit nõ recipit ſuggeſtiones de grãdi & enormi peccato aliquo ideo veniet cũ paruis: rectè ſicut paruulus latrunculus per feneſtrã

mittitur vt maioribus latronibus ſeras aperiat. Ita diabolus paruas cogitationes immittit,& ſi illę per negligētiā admittūtur trahunt cōſenſum ad noxia.Prouerb.4.Omni cuſtodia ſerua cor tuū:quia ex ipſo vita procedit. Secundo quia domiciliū diaboli præparant.Grego.in 5.morali.Licet reproborum mentes non ſemper ſequuntur diabolum in opere, tamen valde ſe obligāt in cogitatione:nam per malas cogitationes repellitur ſpiritusſanctus.Sapi.1.Aufert ſe à cogitationibus quæ ſunt ſine intellectu.Et vbi ſpiritusſanctus repellitur, ibi ſpiritus malus ingreditur.Ideo Prouerb.15.Abominatio domini cogitationes malæ.Bernard.dicit: Repellere à ſe ſpiritū ſanctum non eſt in voto cogitātis,fit tamē ex culpa negligētis.Hinc eſt,qđ ait Aug. in epiſtola ad Demetriadem virginem: Quicquid pudet dicere,pudeat & cogitare. Tertio quia cathenam infernalem parant.Grego.Ex cogitatione delectatio naſcitur,ex delectatione affectio,ex affectione cōſenſus,ex cōſenſu opera, ex operatione cōſuetudo,ex cōſuetudine deſperatio,ex deſperatione defenſio, ex defenſione gloriatio,ex gloriatione æterna dānatio.Et ſic de corde faciunt infernum: quia vbi diabolus, ibi infernus, quia in tali corde ſunt inferni inſignia:quia vbi vermis conſcientiæ, ibi ignis concupiſcentię,vbi fœtor luxurię,ibi tenebrę ignorātiæ,cæcitas intelligentiæ.Pſal.48.Obſcurētur oculi eorum ne videant: & ſic priuant hominem omni gratia. Exemplū de heremita in Vitis patrum,qui omni die paſcebatur cibo cœleſti. Cùm enim in abſtinentia multa perduraſſet, & in orationibus & hymnis ſedulè deo ſeruiret:tanquam bene merito militi ſuo dominus has remunerationes parat, vt cùm enim cibi vſum naturę neceſsitas popoſciſſet,ingrediens ſpeluncam ſuam panē mirę ſuauitatis mirique candoris menſæ ſuæ ſuperpoſitum inueniebat.Tandem tamē cogitationibus eum per diuerſa præcipitia rapientibus reprobus effectus paulatim de ſublimioribus ad inferiora corruēs tepidus decreſcebat. Quo ſic dereſcēte,etiam panis quam ſibi dominus quotidie pro annona cōtulit,à ſapore & candore priſtino in deteriorē ſemper ſpeciem in dies magis atq; magis tranſmutabatur.Et cum ne hoc quidem ſigno emendare ſe curaret,ſed heremū relinquēs ſeculum ingredi ſtatuiſſet:cúmq; iter arripuiſſet,æſtu diei nimio fatigat' cellā quorundā fratrū ſubintrare coactus & petitionibus eorū victus verbū doctrinæ his ſeminare cōpulſus eſt. Quibus cum ſic de lubricis cogitationibus & dæmonum inſidiis ſermonem

faceret

faceret intra ſe cõpunctus cogitare cepit: Quomodo alios moneo & ipſe decipior, aut quomodo alios corrigo, qui meipſum non emendo? Valedicénſq; fratribus continuò ſe rapidiſsimo curſu in heremũ vnde diſceſſerat dedit, vidénſq; cœleſtis menſæ beneficium ſe perdidiſſe, in cinere & cilicio cum planctu & lachrymis tandiu lugebat donec angelus aſsiſtens diceret ei: Suſcepit deus pœnitentiam tuam & repropiciatus eſt tibi, ſed caue ne vltra elatus decipiaris. Ideo Greg. 11. mor. Sicut tineę ſine ſonitu penetrant veſtimentum, ſic cogitatio mentem. Hugo de ſancto Victore: Sicut ligna nutriunt ignem: ſic cogitationes deſideria, ſi bonæ ignem charitatis, ſi malæ ignem cupiditatis. Ideo Hieron. in epiſtola ad filiam Mauricij: Ne dicas cogitaui, & non feci: hoc cogitare nefas eſt quod facere crimen eſt. Dicit nanque Grego. 24. morali. Omnis iniquitas prius accreſcit in cogitatione. Tunc oſtendit eis ſigna reſurrectionis, dicẽs: *Videte manus meas & pedes meos*. In hoc quòd oſtendit cicatrices vulnerũ, deſignauít quòd qui verè ſurrexit, vulnera peccatorũ abſcondere nõ debet. Boëtius: Si opus medicantis expectas, oportet vt vulnus detegas. Et oſtendit manus & pedes ad deſignandum peccata operis & intentionis. Subdit: *Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet ſicut me videtis habere*, q. d. conſiderate quòd verum ſit corpus. Sed diceres, verum corpus nõ euaneſcit, ſed corpus Chriſti euanuit, igitur, &c. Reſpondet ſanctus Thom. parte 3. q. 54. art. 1. quòd hæc eſt diſpoſitio corporis glorioſi vt ſit ſpirituale, id eſt ſubiectum ſpiritui. 1. Corint. 15. Seminatur corpus animale: ſurget corpus ſpirituale. Ad hoc autẽ vt ſit ſubiectum corpus ſpiritui, requiritur quòd omnis actio corporis ſubdatur voluntati ſpiritus, & ſic in voluntate corporis glorificati & poteſtate eſt, quod poteſt videri quando vult, & quando non vult videri. Et dicit ſanctus Thom. ibidem, quòd Chriſtus hoc habuit non ſolùm ex conditione corporis glorioſi, ſed etiam ex virtute diuinitatis, per quam fieri poteſt, vt etiã corpora non glorioſa miraculoſè non videantur. Nota Ioannes dicit, quòd etiam oſtendit eis latus. Vnde non ſine cauſa dominus voluit oſtendere vulnera in tribus locis, ſ. in latere iuxta cor: vt ſi quis frigidus eſt in amando videat latus Chriſti iuxta cor perforatum, & inflammabitur ad amorem. Cantic. 8. Pone me vt ſignaculum ſuper cor tuum. Si quis autem eſt tepidus in operãdo, videat manus perforatas & incitabitur ad laborẽ. Eſa. 49. Ecce in manibus meis deſcripſi te. Item ſi quis eſt infirmus

ſubſtantia,vt dicit Auguſt. Tertio Chriſti reſurrectio figurata eſt in Iona,qui per triduum fuit in ventre ceti, vt habetur Ionæ 3.& tertia die eductus fuit de profundo maris ad littus. Spiritualiter Ionas interpretatur dolēs,& ſignificat Chriſtum. De quo Eſa.53. Verè languores noſtros ipſe tulit,& dolores noſtros ipſe portauit. Quarto Chriſti reſurrectio figurata eſt in ſole ſub nubilo per tres horas.2. Machab.1. Refulſit Sol qui prius erat ſub nubilo, ſ. mortis, & ignis accenſus eſt magnus in aureos clypeos, id eſt in cordibus fidelium per ſpem, fidem,& charitatem. Quinto figuratur in grano frumenti. Ioan.12. Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit,&c. Granum frumēti eſt Chriſtus deus & homo in vna perſona, qui cecidit per mortem in terram: ſed cùm ſuccreuit in ſua reſurrectione attulit multos fructus; quia angelorum & hominum factus eſt cibus. Sexto reſurrectio Chriſti figurata eſt in Samſone qui dormiuit in Gaza ciuitate cū muliere meretrice vſq; ad medium noctis, inde conſurgens apprehendit portas cū poſtibus ſuis,& ſeris,& portauit in humeris ad verticem mōtis qui reſpicit Hebron, vt habetur Iudic.16. Samſon interpretatur fortis & ſignificat Chriſtum qui adamauit mulierem meretricem, i. humanam naturā quæ in primo parente tranſgreſſa eſt fidem & dilectionem æterni ſponſi,& propter dilectionem eius obdormiuit in morte. Manè autem die dominico ſurrexit ad verticem Hebron, quod interpretatur viſio ſempiterna, id eſt ad æternam gloriam. Sed diceres, figura non correſpondet veritati; quia Chriſtus manè ſurrexit, iſte verò media nocte. Reſpondet Hugo ſuper Marcum, & Gorra ſuper Lucam: Non eſt neceſſe quòd figura in omnibus correſpondeat veritati, ſed ſufficit quòd correſpondeat quò ad factum, licet non quò ad tēpus. Item dicit notāter: *ſurrexit verè.* Nam in ſacro eloquio triplicem legim' reſurrectionem, fictā, imperfectam,& veram. Primo fictam, vt quando Pythoniſſa ſuſcitauit Samuëlem.1.Reg.28. Aug. in lib. de ciuit. dei.& habetur 26.q.5. Nec mirum circa finem. Saül ita hebes factus fuit quòd dum putauit adorare ſe Samuëlem adorauit diabolum, ſi enim Samuël verè apparuiſſet vtiq; iuſtus adorari ſe non permiſiſſet, qui prædicauit ſolum deum adorandū: & quomodo homo dei qui cum Abraham in refrigerio erat diceret ad virū peſtilentię dignum ardore gehennæ, Cras mecū eris? His duobus titulis, i. argumentis ſubtilitatem fallaciæ ſuæ prodidit improuidus ſathanas, qui & adorari ſe permiſit ſub habitu & nomine Samuëlis,

lis,& ſic multi ficti reſurrexerunt. Secundo imperfectā, vt fuit reſurrectio Lazari. Ioan. 11. prodijt ligatus. Et dicitur imperfecta: quia oportuit eum iterum mori. Ad harum differentiam dicitur: *Surrexit dominus verè*. Et eius veritas patet in ſenſu & motu. Sic & nos videamus vt verè reſurgamus per intellectum veritatis & motum bonæ operationis, vt ſcilicet ſecundum veritatem agnitam & in opere proficiamus de virtute in virtutē. pſal. 83, Ibunt de virtute in virtutem. Secundo dixi ſubiungitur pietas apparitionis, ibi: apparuit Simoni. Nota in triplici forma dominus apparuit. Primo ſub forma hortulani, ſecundo peregrini, tertio in forma propria. Prima forma incipientes, ſecūda proficientes, tertia contēplantes reſpicit. Primo ſub forma hortulani & ſic apparuit Magdalenæ, quę rectè incipientes perfigurat. Ioan. 20. Mulier quid ploras, quem quæris, exiſtimans illa quia hortulanus eſſet, &c. ad deſignandum quòd ipſe eſt qui cor & conſcientiam hominis ad fructum præparat. Hiere. 31. Erit anima eorum quaſi hortus irriguus. Idcirco ſpōſa dilectum ſuū ad hunc hortum inuitat Cantic. 5. Veniat dilectus meus in hortum ſuum. Nota omnia quæ ad corporalem culturam corporalis horti neceſſaria ſunt, eadem ſpiritualiter ad ſpiritualem hortum ſunt neceſſaria. Primo arbuſta extirpare, rubeta, ſpinas & tribulos: ſic & in anima noſtra vitia & omnia alia quę pungūt conſcientiam. Hiere. 1. Conſtitui te hodie ſuper gentes & ſuper regna vt euellas, deſtruas, & diſperdas & diſſipes & ædifices & plantes. Hiere. 4. Nouate vobis nouale. & nolite ſerere ſuper ſpinas. Sed iā aliqui ſuperficialiter ſuccidūt vepres vitiorū, & ſic recreſcunt. Num. 33. Diſperdite cunctos habitatores regionis illi qui ſi reman ſerint, erunt vobis quaſi claui in oculis veſtris. ergo radicitus debēt vitia euelli, quia etſi quādo radicitus euulſa fuerint, æquè bene nonnunquā reuireſcunt. Gen. 3. Maledicta terra in opere tuo ſpinas & tribulos germinabit tibi. Sic eſt & de horto cordis noſtri. Bern. Hęc eſt maledictio Adæ vt in agro cordis noxia vbique proueniant. vtilia verò & gratuita cū dolore. Rom. 7: Non inuenio in carne mea bonum. Secundo extirpata concremare, vt faciunt noualium cultores. & quantò plus ipſa comburuntur, tantò ſeges vberior erit: ſic & in igne pœnitentiæ comburemus peccata noſtra. Rom. 5. Vbi abundauit delictū, ſuperabundauit & gratia. Tertia terram arare & vertere, ſcilicet per confeſsionem. Eſa. 2. Conflabunt gladios ſuos in vomeres & lanceas in falces, id eſt linguas quæ prius erat gladij ad occidendū

animas.pſ.56.Lingua eorum gladius acutus.Sapien.1. Os quod mentitur occidit animam. Quarto vtilia ſerere & plantare, & ſic nos ſuper hortum domini cōſtituti debemus opera meritoria plantare & cōſuetudines bonas. Eccl.11. Manè ſemina ſemē, & veſperè ne ceſſet manus tua: quia neſcis quid magis oriatur: hoc aut illud, & ſi vtrunque ſimul melius erit. Gal.6. Quæ enim ſeminauerit homo hæc & metet. Greg. Non ſatis eſt mala non agere niſi & quod bonum eſt, fiat. Quinto maceria circundare, hoc eſt cuſtodia diligenti. Matt.6. Attendite ne iuſtitiam veſtrā faciatis coram hominibus vt videamini ab eis, &c. & iterum. Tu cùm oraueris intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum, &c. Greg. Deprædari deſiderat qui theſaurum publicè in via portat. Secundo apparuit duobus diſcipulis eūtibus in Emaus. qui tenent figuram proficiſcētium in ſpecie peregrini, ad denotandum quòd actiui & proficientes debent habere peregrini proprietates. Nam peregrinus primo induit ſe veſte humilitatis. Eccle.7. Humilia valde ſpiritum tuum. pſal.50. Cor contritum & humiliatum deus, &c. Bernar. Inſipiens & infamis eſt qui in aliis vitæ meritis cōfidit & humilitatem excludit. Secundo ſolum victum accipit neceſsitatis. 1. Timoth.6. Habentes alimenta & quibus rogamur his contenti ſimus. Prouidendum eſt enim ne nimis corpori indulgeamus, ſed vt ſub ſeruitute ſpiritus teneatur. Prouerb.29. Qui delicatè à pueritia ſua nutrit ſeruum ſuum, poſtea ſentiet eum contumacem. Tertio nullo retardatur ſpectaculo vanitatis, & chorea, haſtiludio, & ſic de aliis. Sic & ſpirituales peregrini in via morum proficere volentes, ne qualibet occaſione à progreſſu retardentur, prouideant. Exod.32. Caue ne vnquam cum habitatoribus terræ illius iungas amicitias quæ tibi ſint in ruinam. Tob.3. Nunquam cum ludentibus miſcui me, neque cum his qui in leuitate ambulant participem me præbui. pſalm.77. Defecerunt in vanitate dies eorum. Epheſ.4. Iam non ambuletis ſicut gentes ambulant in vanitate ſenſus ſui, tenebris obſcuratum habentes intellectum alienati à via dei per ignorantiam. Quarto compēdioſiorem viam eligunt & directam cauſa breuitatis, ſic & ſpirituales peregrini. Deute.5. Cuſtodite igitur & facite quæ præcepit dominus deus vobis. Non declinabitis, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram, ſed per viam quàm præcepit dominus deus veſter ambulabitis. Quinto dietas continuant ſine intermiſsione. Spiritualiter ſic & apoſtolus hortatur nos. 1. Theſſ.5. Sine intermiſsione

miſsione orate. Grego. Fruſtra currit, qui priuſquam ad metas venit deficiat. Tertio apparet cõtemplatiuis & perfectis in propria forma, vt diſcipulis, Lucæ vlt. Stetit Ieſus in medio eorum, & dixit: Videte manus meas & pedes quia ego ipſe ſum. Vnde & proficientes ſi perſeuerauerint perfecte; tandem dominum cognoſcent; ſicut legitur de duobus diſcipulis euntibus in Emaus. Lucæ vbi ſupra. *Aperti ſunt oculi eorum & cognouerunt eum, dicentes: Nonne cor noſtrum ardens erat, &c.* Nota aliqua eſt charitas frigida, ſcilicet amor naturalis, cùm aliquid diligimus non propter deum, ſed naturali quodammodo affectu inclinati ſatisfacere cupimus propriis moribus animorum. Et dicitur frigida charitas, quia dum ſiſtit in ſuis terminis & limitibus, per eam nec meremur, nec demeremur. Matt. 24. Abundauit iniquitas & refrigeſcet charitas multorum. 2. Timot. 3. In nouiſsimis diebus inſtabunt tempora periculoſa & erunt homines ſeipſos amantes. Et dicitur frigida: quia compatitur mortale peccatum. Iob 14 Quibus non eſt operimentum in frigore: quia talis charitas peccata non operit. Secunda eſt tepida, ſcilicet cùm amor naturalis terminos proprios egreditur, necdum tamen plenè accenditur ad ignem qui eſt deus, ſcilicet dimittendo omnia peccata propter deum licet adhuc bona non agat. Et ſicut id dicitur tepidum quod eſt in parte calidum & in parte frigidum: & ſic ille tepidus in charitate qui ex vna parte malum refugit, ſed in alia bonum non operatur. Et illa adhuc non ſufficit. pſalm. 36. Declina à malo & fac bonum. Eſa. 1. Quieſcite peruerſè agere, diſcite benefacere, &c. Apocal. 3. Scio opera tua, quia neque frigidus es neq; calidus, vtinã frigidus eſſes aut calidus: ſed quia tepidus es incipiã te euomere de ore meo. Eccle. 34. Vnus ædificans & vnus deſtruẽs, quid prodeſt illis niſi labor? Tertio peruenitur ad charitatem calidiorem, ſcilicet cùm homo pauliſper prouectus incipit bona fideliter agere & mala ſollicitè deſerere, & ſic egredietur quodammodo de calido & tepido amore & peruenit ad ignem, ſ. deum. Deuter. 4. Audi Iſraël, dominus deus tuus ignis conſumens eſt, quantò igitur anima rationalis huic igni propius acceſſerit, tantò plus peccata vileſcunt. & ad bona operandum intenſius incaleſcit, imò tantò calidior erit quantò vicinior. Nam anima non poterit perfectè calefieri in amore, niſi ei diuinus ignis miſericorditer ſe coniungat. Eccleſi. 4. Melius eſt duos ſimul eſſe quàm vnum, vnus quomodo calefiet? ſic & anima ſola deo non coniũcta. Quarto

de amore calido proficimus in feruorem, ſcilicet cum anima noſtra in deuotione ſupra modum purgatur à vitiis & peccatis: quia ſicut olla ferũens omne immundum & impurum ſurſum euomit: ſic & talis deuotio per feruentẽ compunctionem omnem immunditiam peccatorum. Iob. 41. Ferueſcere facit quaſi ollam profundum maris, id eſt cor hominis. Augu. Quod gutta facit in camino, hoc peccatum veniale in tali feruore. Eſa. 1. Excoquam ad purum ſcoriam tuam. Quinto cum per feruentiſsimas lachrymas expellitur humidum prauum, anima pręparatur ad ardorem. ſicut enim lignũ tunc primo aptum eſt ad clarum ardorẽ in ſe ſuſcipiendũ cùm ſuccus & humor per calidas fumigationes extrahitur: ſic anima ſancta nõ poterit in ardore perfectæ charitatis cõualeſcere niſi prius per calidũ exſiccetur ab omni humido cuiuſlibet prauæ concupiſcẽtiæ. Sic igitur expletis prædictis anima incipit ardere in dilectione feliciter in ſe ſentiens purã & lucidã flammã diuini amoris. Nam tunc ardor ſanctæ charitatis ad plenũ ferueſcit, quando ipſa anima dei præſentiam per internam deguſtationem modo ineffabili experitur. Et quanquã tali ardore aliquando plus, aliquando minus inardeſcit anima noſtra, non eſt tamen hoc ex varietate diuini ignis, ſed propter infirmitatem noſtram & cõſtantiam humani cordis. Vel ſecundũ illud Apoſtoli 1. Corint. 12. Vnicuiq; datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatẽ. Ephe. 4. Vnicuique autem noſtrũ data eſt gratia ſecundũ menſurã donationis Chriſti, nũc plus nũc minus ardet. De qua Pſal. 49. Ignis in cõſpectu eius exardeſcet. Et Bern. Ignis qui deus eſt cõſumit quidẽ & nõ affligit, ardet ſuauiter, deſolatur feliciter. Et ſicut Chriſtus in propria forma apparuit diſcipulis accendens hos in feruore inſeparabilis charitatis: ſic & quibuſlibet perfectis & contemplãtibus & ſibi per amorẽ adhęrentibus apparebit, iungens ſe omnibus ſenſibus eorũ. Quod ſic contingit, cùm enim in igne tria ſunt, ſplendor, calor, & ardor, per ſplendorẽ notificat ſe intellectui infundens illi ſcientiæ illuminationem: voluntati per calorem immutans eã per dilectionẽ: per ardorem verò notificat ſe memoriæ inebrians eam ſapientiæ deguſtatione. Sed diceres, vnde talis ardor cauſatur. Reſpondetur, licet veraciter dici poſſet quòd ex dei præſentia: quia ex dilectione patris noſtra dilectio accenditur: ex filij ſapiẽtia noſtra cognitio illuminatur: ex ſpiritu ſancti clementia & dulcedine noſtra memoria dulcoratur: & ſic ex dei præſentia generatur ſuper omnia cauſaliter &

effectiuè,

effectiuè, tamen ſingulariter etiã ex dei collocutione ardor diuinus oritur diſpoſitiuè. Prouerb.3. Omnis ſermo dei ignitus. Pſalm.118. Ignitum eloquium tuum vehementer. Eccleſia. 48. Sermo illius quaſi facula ardebat. Prouerb. 16. In labiis illius ignis exardeſcit. Cùm ergo deus hæc ſua eloquia ignea ad animam dirigit, tunc anima inflammatur, ſicut cùm quis ardentem ſagittam in caſtrum vel domum dirigit. Bern. ſuper Cant. Spiritus eſt deus, ſpiritus eſt anima, habent linguas ſuas ſpirituales cum quibus alterutrum loquantur & præſentes ſe indicent, lingua dei eſt fauor dignationis eius: animæ lingua feruor deuotionis. Et ſequitur, ibidem: Elinguis eſt anima quæ hanc non habet, & nullatenus poteſt ibi ſermocinatio eſſe cum verbo dei, ideo locutio dei eſt infuſio doni. Reſpõſio animæ eſt admiratio cum gratiarum actione. Greg. Animarum verba ſunt deſideria, deſideriũ magnum, clamor magnus, & ſic patet quomodo cauſatur ardor. Sed diceres quid efficit ille ardor? Reſpondetur feliciſsimam vnionem cum deo, vt patet in naturali exẽplo. Ignis enim per virtutem ſuam conuertit rem in quam agit, vt illa res in propria forma non appareat, ſed in forma ignis, vt ligna iam non ſunt diuerſa. ſed vnus ignis: ſic & ignis diuinus agit in animam vt vnus efficiatur ſpiritus. 1. Corinth.6. Qui adhæret deo vnus ſpiritus eſt. Ioã.17. Pater ſancte ſerua eos in nomine tuo quos dediſti mihi vt ſint vnum ſicut & nos. Sed ne illa oratio ſolùm videatur intelligi de apoſtolis, ſubdit: Non pro eis rogo tantùm, ſed pro eis qui credituri ſunt per verbum eorum in me: vt omnes vnum ſint ſicut tu pater in me & ego in te, vt & ipſi in nobis vnum ſint, &c.

FERIA TERTIA PASCHAE,

ENARRATIO XCVII.

Pax vobis, ego ſum. Lucæ ſecundo. Et legitur hodierna die pro euangelicali officio.

PRo introductione oritur quæſtio, Cur Chriſtus manifeſtãs ſe apoſtolis dixit hoc verbum, pax, & nõ aliud? Reſpondetur ꝙ hoc fecit multiplici de cauſa. Primo quia pax eſt diuinæ virtutis naturalis proprietas. Et quod homo naturaliter diligit in eo delectatur. Et ſic Chriſtus dei filius in ſumma pace natus eſt: quia in natiuitate eius pax hominibus nũciata eſt. Luc.2. Et in terra pax hominibus bonę volũtatis. In vita pacẽ docuit. Luc. 10. In quãcunque domum intraueritis primũ dicite: Pax huic domui. In morte pacẽ pro teſtamẽto diſcipulis reliquit. Ioã.14.

Pacem meã relinquo vobis. pacem meã do vobis. Ideo poſt reſurrectionem diſcipulis pacem attulit, dicẽs: *Pax vobis*, quia eã naturaliter diligit. Secũdo quia pax eſt omnis belli finalis cupiditas. Vt habetur in Cano. 23. q. 1. Noli. Bellũ geritur vt pax acquiratur. Tertio quia pax eſt omnis rei creatæ adoptabilis ſuauitas, nihil enim dulcius, nil connaturalius eſt rei creatæ ipſa pace. vnde Auguſti. 19. de ciuitate dei cap. 11. dicit: Tantum eſt pacis bonum, vt etiam in terrenis rebus atque mortalibus nihil gratius ſolet audiri, nihil deſiderabilius cõcupiſci, nil melius inueniri, nihil felicius poſſideri. Cur bellum à bonis geritur niſi vt pax habeatur? hinc beſtiæ ſyluas repetunt, hinc volucres ad aëra ſe ſuſtollunt, piſces ad profunda maris ſe dimergunt: reptilia in viſceribus terræ ſe abſcondunt, vt pacem habeant. Ideo Augu. Pax eſt bonum ſine quo nihil eſt bonum. Et glo. ſuper verbo Pax vobis dicit: Qui pacem dedit, vno verbo dedit omnia bona: & Aug. dicit, Pax eſt vna dictio & tribus literis ſcribitur ad ſignificandum Trinitatem & vnitatem, ſ. potentiã patris, ſapientiã filij, bonitatẽ ſpiritusſancti, de quibus pax procedit. Et pax caret plurali numero, ad ſignificandum euitationem pluralitatis diuinæ eſſentiæ, & ꝙ non eſt alius qui pugnat pro nobis niſi tu deus noſter. 2. Mach. 1. Domine deus omnium creator terribilis, & fortis, iuſtus & miſericors, qui ſolus es bonus rex, ſolus præſtans, ſolus iuſtus, & omnipotens & æternus: qui liberas Iſraël de omni malo, nam ipſe pacis dator & amator eſt. Dator de quo 2. ad Theſſal. vltim. Ipſe autem deus pacis det vobis pacem ſempiternam in omni loco. Quia omne datum optimum deſurſum eſt deſcendens. Iacob 1. Item eſt pacis amator. 2. Corinth. vltim. Pacem habete, & deus pacis & dilectionis erit vobiſcum. Item eſt pacis actor. Epheſ. 2. Ipſe enim eſt pax noſtra qui fecit vtraque vnum. Etiam eſt pacis remunerator. Matthæi 5. Beati pacifici, quoniam filij dei vocabuntur, ideo dixit: Pax vobis. In ſumma euangelij duo innuuntur. Primo perſonalis præſentia Chriſti ſaluatoris, ibi: *Stetit Ieſus.* Secundo probabilis euidentia ſuæ reſurrectionis, ibi: *palpate & videte.* De primo dicitur, In illo tempore, id eſt in die reſurrectionis cum diſcipuli veniſſent de Emaus, dicentes: *Surrexit dominus verè.* Et quomodo cognouerunt eum in fractione panis: *Tunc ſtetit Ieſus in medio diſcipulorum qui clauſis ianuis intrauit*, per dotem ſubtilitatis. Sed diceres, quomodo verum corpus potuit intrare clauſis ianuis: eo quòd duo corpora non poſſunt

poſſunt ſimul ſtare in eodem loco. Reſpondet ſanctus Thom. parte.3. q. 54. artic.1. Quamuis non ſit hoc ex natura corporis quod poſsit in eodem loco eſſe cum alio corpore tamen hoc poteſt deus facere per miraculum:ſicut fecit vt corpus Chriſti de clauſo vtero beatæ virginis exiret. Et ſic non ex natura corporis,ſed potius diuinitatis vnitæ illud corpus, licet verùm eſſet ad diſcipulos intrauit ianuis clauſis. Vnde Auguſtinus in quodam ſermone paſchali: Quidam ſic diſputant, ſi hoc corpus reſurrexit de ſepulchro quod pependit in ligno,quomodo per oſtia clauſa ingredi potuit? Et reſpondet. Si comprehendis modum non eſt miraculum: nam vbi deficit ratio, ibi eſt fidei ædificatio. Et Auguſti.ſuper Ioan. dicit: Moli corporis vbi diuinitas fuit & erant oſtia clauſa non obſtiterunt. Ille quippe non eis apertis intrare potuit, quo naſcente virginitas matris inuiolata permanſit. Et dicit notanter: *ſtetit Ieſus*, vbi quæritur, Cur ſtetit & non ſedit vel ibat? Reſpondetur ad deſignandum quòd non haberet corpus fluxibile, tranſiens, & paſsibile, ſed impaſsibile & perpetuum. Vnde Gregorius ſuper Ezechielem parte.1. Homil. 7. Sicut criſtallus congelatur ab aqua, iuxta illud Eccleſia.43. Frigidus ventus aquilo flauit,& gelauit criſtallus ab aqua. Frigidus ventus fuit clamor Iudæorum: Tolle, tolle crucifige eum,à quo criſtallus, ſcilicet corpus Chriſti cõgelatum;id eſt impaſsibile & immortale factum eſt. Item ſtetit Ieſus vt potentiam diuinitatis oſtenderet ſe non amiſiſſe,per quam noſtram infirmitatem æternaliter roboraret,& ſe dominium in omnibus habere probaret. Matthæi vltim. Data eſt mihi omnis poteſtas. Item ſtetit in medio diſcipulorũ.nõ ante vel retro:ad deſignãdum ꝙ dominus pater inter ſe & hominẽ eum mediatorẽ miſit. Quia dicit Aug.in 5.cõfeſsione: Mediatorem inter deum & hominẽ oportebat, vt aliquid ſimile deo & aliquid ſimile hominibus. Sic Chriſtus dei filius media perſona in trinitate ex deo & homine concepta in aſſumptione humanitatis mediũ ſe fecit inter deũ & hominẽ. Ideo ſemper mediũ quaſi ſibi proprium & delectabile in omni vita elegit, ſ. in ingreſſu,progreſſu, egreſſu & regreſſu. Primo tenuit medium in ingreſſu, hoc eſt in natiuitate: quia in medio duorum animalium,iuxta illud Abac.vlti. In medio duũ animaliũ, ſ.bouis & aſini cognoſceris, hoc ſecundum 70.interpretes, quorũ editio habet: Domine audiui auditum tuum & timui, domine cõſideraui opera tua & obſtupui; in medio duorũ animalium co-

gnoſceris. Nã ſicut talia animalia portãt onera hominum: ſic Chriſtus homo natus eſt, vt onera noſtræ culpę portaret. Eſa. 53. Verè lãguores noſtros ipſe tulit, & peccata noſtra portauit. Itẽ ſicut talia animalia miniſtrant homini: & ſic Chriſtus. Luc. 22. Ego autẽ in medio veſtrum ſum ſicut qui miniſtrat. Secundo tenuit medium in progreſſu, hoc eſt in vita: fuit enim in medio doctorum. Luc. 2. ad deſignandum quòd vita eius nobis eſſet in doctrinam, & ꝙ ipſe eſſet qui conferret nobis ſapientiam. Vnde Eccleſi. 50. Quaſi ſtella matutina in medio nebulæ & quaſi luna plena in diebus ſuis lucet, & quaſi ſol refulgens: ſic ille effulſit in templo dei. Sic Chriſtus fecit diuinam ſapientiam refulgere in nobis, per quod moraliter deſignatur quòd nos in collatione ſapiẽtiæ teneamus medium nõ omnia attribuendo noſtro intellectui & affectui, nec nimiũ nos occupãdo de ſubtilibus & occultis diuinis ſecretis. Ad Roma. 12. Non plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem: vbi Bern. Non prohibet ſapere, ſed plus ſapere. Nam ſapientia cõparatur cibo immoderatè ſumpto qui nõ reficit ſed lædit. Ideo Eccl. 3. Altiora te nõ quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris. Comparatur enim ſapientia ſali, quo ſi cibus nimis conditur perit. Ideo Bern. de cõſiderationibus: Tene mediũ ſi nõ vis perdere modũ. Nã dicit Philoſophus in Ethicis: Omnes virtutes cõſiſtunt in medio. Et Bern. Quicquid excedit medium vergit in vitiũ. Tertio Chriſtus tenuit mediũ in egreſſu, hoc eſt in morte: quia in medio terræ paſſus eſt. Dicũt enim doctores ꝙ locus Caluariæ ſit in medio terrę: iuxta illud Pſa. 73. Operatus eſt ſalutẽ in medio terræ. Item in medio latronum crucifixus eſt, ad oſtendendum quòd eſſet iudex qui cauſas vtriuſque partis diſcernit, & tenebit medium in iudicio generali, & ſtatuet oues à dextris, & hœdos à ſiniſtris: & implebitur illud Pſalm. 81. In medio deus diiudicat. Quarto tenuit medium in regreſſu, ſcilicet in reſurrectione, ad deſignandum ꝙ ipſe ſit ille vnus deus qui ſit mediator dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus: de quo. 1. Timoth. 1. & de quo Eſa. 12. Exulta & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui ſanctus Iſraël. Et ſubdit: *Stetit Ieſus in medio eorum & dixit: Pax vobis.* Neceſſaria erat eis nuntiato pacis: quia caruerunt pace interiori & exteriori. Interiori quia in fide peccauerũt: exteriori quia in perſecutione Iudæorũ erãt. Itẽ obtulit diſcipulis pacẽ non temporis, quia exponendi erãt multis tribulationibus, ſed pectoris. Ioã. 13. Pacem meam do vobis,

ſcilicet

ſcilicet pectoris: pacem relinquo vobis, ſcilicet æternitatis. Sed ſcito quia breue eſt quod tempore concluditur reſpectu æternitatis. Subdit: *Quia ego ſum*, ſcilicet pax vera. Epheſ. 2. Ipſe eſt pax noſtra qui fecit vtraque vnum. q. d. ne putetis quòd ſum alius qui nunc reſurrexi ab eo qui in ligno pependi, nolite timere, ſ. me tanquã mortuum: quia ego ſum viuus. Apoc. 1. Mortuus fui & ecce ſum viuens. Subdit: *Conturbati verò & territi exiſtimabãt ſe ſpiritum videre*. Bæda: Licet ſciebant Chriſtum prius habuiſſe veram carnem: tamen ex quo mortuus fuit credebant ſe videre illum ſpiritum quem Chriſtus in cruce emiſit. Sed diceres, tamen à natura ſpiritus non videtur à nobis. Reſpondetur ꝙ diſcipuli exiſtimabant ſe videre ſpiritum in aſſumpto corpore ab aëre. Sed diceres quare ſpiritus nõ videtur à nobis. Reſpondet Auguſt. in de cognitione veræ vitæ: Cur lapis non ſentit ictum percutientis, vel cur animalia bruta non intelligunt verba hominis loquẽtis? Reſpõdes fortè, nõ eſt de eorũ natura: ſic eſt & hic dũ ſumus in mortali corpore, ſed animæ exeũtes à corporibus vident ſpiritus, ſicut ſunt in ſua ſimplici eſſentia. Sed diceres, quomodo fuerunt turbati: cũ dicitur, gauiſi ſunt diſcipuli. Ioan. 20. Reſpondetur, primo turbati fuerunt & territi ex ſubita apparitione. Vbi dicit, Luc. *ſed poſtquã oſtẽdit eis manus & pedes tunc gauiſi ſunt*. Sed diceres, quomodo exiſtimabant ſe videre ſpiritũ cũ loquebãtur ad inuicem ꝙ Chriſtus verè ſurrexit. Reſpõdet Ambro. licet Petrus & alij diſcipuli vidẽtes eum in Emaus ſcirẽt ipſum reſurrexiſſe, tamẽ ex quo ingreſſus eſt ad eos clauſo cœnaculo ex hoc crediderunt non eſſe corpus ſed ſpiritum eius. Nota ꝙ Chriſtus poſt reſurrectionem reprehendit cogitationes incredulas, ad deſignãdũ ꝙ verè reſuſcitãtibus debet cognoſcere & reſiſtere cogitationibus malis. Vnde Aug. ad Demetriadẽ virginẽ: Tutiſsimũ atq; perfectiſsimũ eſt vt animus aſſueſcat diſcernere cogitationes ſuas vt bonas alat, malas occidat: quia in his fons boni & origo mali. Ideo Eſa. 1. Auferte malũ cogitationũ veſtrarũ ab oculis meis. Primo quia cor inquinãt. Bern. Dũ nõ ſpernimus minima, interdũ labimur ad turpia. Hiero. Nunquã vagis cogitationibus pateas, quæ ſi in animo ſedeant dominabũtur tui, & te ducẽt ad delictum maximum. Diabolus enim in impugnatione animæ vtitur duplicibus inſtrumẽtis, ſ. paruis & magnis. Aſtutus enim dũ perpendit nõ recipit ſuggeſtiones de grãdi & enormi peccato aliquo ideo veniet cũ paruis; rectè ſicut paruulus latrunculus per feneſtrã

mittitur vt maioribus latronibus ſeras aperiat. Ita diabolus paruas cogitationes immittit,& ſi illę per negligētiā admittūtur trahunt cōſenſum ad noxia.Prouerb.4.Omni cuſtodia ſerua cor tuū:quia ex ipſo vita procedit. Secundo quia domiciliū diaboli præparant.Grego.in 5.morali.Licet reproborum mentes non ſemper ſequuntur diabolum in opere, tamen valde ſe obligāt in cogitatione:nam per malas cogitationes repellitur ſpiritusſanctus.Sapi.1.Aufert ſe à cogitationibus quæ ſunt ſine intellectu.Et vbi ſpiritusſanctus repellitur, ibi ſpiritus malus ingreditur.Ideo Prouerb.15.Abominatio domini cogitationes malæ.Bernard.dicit: Repellere à ſe ſpiritū ſanctum non eſt in voto cogitātis,fit tamē ex culpa negligētis.Hinc eſt,qđ ait Aug. in epiſtola ad Demetriadem virginem: Quicquid pudet dicere,pudeat & cogitare. Tertio quia cathenam infernalem parant.Grego.Ex cogitatione delectatio naſcitur,ex delectatione affectio,ex affectione cōſenſus,ex cōſenſu opera, ex operatione cōſuetudo,ex cōſuetudine deſperatio,ex deſperatione defenſio, ex defenſione gloriatio,ex gloriatione æterna dānatio.Et ſic de corde faciunt infernum: quia vbi diabolus, ibi infernus, quia in tali corde ſunt inferni inſignia:quia vbi vermis conſcientiæ, ibi ignis concupiſcentię,vbi fœtor luxurię,ibi tenebrę ignorātiæ,cæcitas intelligentiæ.Pſal.48.Obſcurētur oculi eorum ne videant: & ſic priuant hominem omni gratia. Exemplū de heremita in Vitis patrum,qui omni die paſcebatur cibo cœleſti. Cùm enim in abſtinentia multa perduraſſet, & in orationibus & hymnis ſedulè deo ſeruiret:tanquam bene merito militi ſuo dominus has remunerationes parat, vt cùm enim cibi vſum naturę neceſsitas popoſciſſet,ingrediens ſpeluncam ſuam panē mirę ſuauitatis mirique candoris menſæ ſuæ ſuperpoſitum inueniebat.Tandem tamē cogitationibus eum per diuerſa præcipitia rapientibus reprobus effectus paulatim de ſublimioribus ad inferiora corruēs tepidus decreſcebat. Quo ſic dereſcēte,etiam panis quam ſibi dominus quotidie pro annona cōtulit,à ſapore & candore priſtino in deteriorē ſemper ſpeciem in dies magis atq; magis tranſmutabatur.Et cum ne hoc quidem ſigno emendare ſe curaret,ſed heremū relinquēs ſeculum ingredi ſtatuiſſet:cúmq; iter arripuiſſet,æſtu diei nimio fatigat' cellā quorundā fratrū ſubintrare coactus & petitionibus eorū victus verbū doctrinæ his ſeminare cōpulſus eſt. Quibus cum ſic de lubricis cogitationibus & dæmonum inſidiis ſermonem

faceret

faceret intra ſe cõpunctus cogitare cepit: Quomodo alios moneo & ipſe decipior, aut quomodo alios corrigo, qui meipſum non emendo? Valedicénſq; fratribus continuò ſe rapidiſsimo curſu in heremũ vnde diſceſſerat dedit, vidénſq; cœleſtis menſæ beneficium ſe perdidiſſe, in cinere & cilicio cum planctu & lachrymis tandiu lugebat donec angelus aſsiſtens diceret ei: Suſcepit deus pœnitentiam tuam & repropiciatus eſt tibi, ſed caue ne vltra elatus decipiaris. Ideo Greg. 11. mor. Sicut tineę ſine ſonitu penetrant veſtimentum, ſic cogitatio mentem. Hugo de ſancto Victore: Sicut ligna nutriunt ignem: ſic cogitationes deſideria, ſi bonæ ignem charitatis, ſi malæ ignem cupiditatis. Ideo Hieron. in epiſtola ad filiam Mauricij: Ne dicas cogitaui, & non feci: hoc cogitare nefas eſt quod facere crimen eſt. Dicit nanque Grego. 24. morali. Omnis iniquitas prius accreſcit in cogitatione. Tunc oſtendit eis ſigna reſurrectionis, dicẽs: *Videte manus meas & pedes meos*. In hoc quòd oſtendit cicatrices vulnerũ, deſignauit quòd qui verè ſurrexit, vulnera peccatorũ abſcondere nõ debet. Boëtius: Si opus medicantis expectas, oportet vt vulnus detegas. Et oſtendit manus & pedes ad deſignandum peccata operis & intentionis. Subdit: *Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet ſicut me videtis habere*, q. d. conſiderate quòd verum ſit corpus. Sed diceres, verum corpus nõ euaneſcit, ſed corpus Chriſti euanuit, igitur, &c. Reſpondet ſanctus Thom. parte 3. q. 54. art. 1. quòd hæc eſt diſpoſitio corporis glorioſi vt ſit ſpirituale, id eſt ſubiectum ſpiritui. 1. Corint. 15. Seminatur corpus animale; ſurget corpus ſpirituale. Ad hoc autẽ vt ſit ſubiectum corpus ſpiritui, requiritur quòd omnis actio corporis ſubdatur voluntati ſpiritus, & ſic in voluntate corporis glorificati & poteſtate eſt, quod poteſt videri quando vult, & quando non vult videri. Et dicit ſanctus Thom. ibidem, quòd Chriſtus hoc habuit non ſolùm ex conditione corporis glorioſi, ſed etiam ex virtute diuinitatis, per quam fieri poteſt, vt etiã corpora non glorioſa miraculoſè non videantur. Nota Ioannes dicit, quòd etiam oſtendit eis latus. Vnde non ſine cauſa dominus voluit oſtendere vulnera in tribus locis, ſ. in latere iuxta cor: vt ſi quis frigidus eſt in amando videat latus Chriſti iuxta cor perforatum, & inflammabitur ad amorem, Cantic. 8. Pone me vt ſignaculum ſuper cor tuum. Si quis autem eſt tepidus in operãdo, videat manus perforatas & incitabitur ad laborẽ. Eſa. 49. Ecce in manibus meis deſcripſi te. Item ſi quis eſt infirmus

Inſpiratio omnipotentis dat intelligentiam. *Et dixit eis, Quoniã ſic ſcriptum eſt, & ſic oportuit Chriſtum pati & reſurgere tertia die à mortuis.* Bæda: Nam perditus fuiſſet fructus paſsionis ſi nõ adeſſet veritas reſurrectionis, *& prædicari in nomine eius pœnitentiam & remißionem peccatorum in omnes gentes* & benedicitur omnes 1. Ioan. 2. Ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris, non noſtris tantùm, ſed pro totius mundi peccatis.

DOMINICA I. POST PASCHA,

ENARRATIO XCVIII.

Gauiſi ſunt diſcipuli viſo domino. Ioannis 20.

IN ſumma euangelij duo innuuntur. Primo gratioſum ſignũ diuini amoris, ſ. in multiplici Chriſti apparitione, ibi: *Cùm ſero factum eſſet.* Secũdo ſubiungitur copioſum donum digni dulcoris, ſ. in ſpiritu ſancti donacione, ibi: *Accipite ſpiritum ſanctũ.* De primo dicit: *Cùm ſero factum eſſet in illa*, ſ. die glorioſę reſurrectionis. Notandum quòd præſens dominica habet duo nomina. Primo dicitur reconciliationis, nam ſicut in veteri teſtamẽto filij Iſraël per agnum paſchalem reconciliabantur domino & inimici eorũ ſubmerſi ſunt in mari, de quo filij Iſraël multũ gauiſi cœperunt canticum nouum cantare. Exodi 15. Sic nunc & nos reconciliati ſumus per eſum agni paſchalis, id eſt corporis Chriſti, & Aegitij, id eſt diaboli ſubmerſi ſunt in mari Rubro, id eſt in ſanguine Chriſti, de quo nouũ hymnũ deo decantemus, ſcilicet alleluia, quod licet per octauam cantauimus, tamen hodie duplicatur ad ſignificandum duo acta in reconciliatione, ſcilicet adeptionem gratiæ & gloriæ, ſed ſecundum altare petitur propter duplicem gloriam, ſcilicet corporis & animæ, ibi enim erit pax perfecta. Leuit. 26. Dabo pacẽ in finibus veſtris, id eſt potentiis, ibi ratio non habebit errorem, memoria non obliuionem: volũtas non prauam affectionem. Ibi erit plenum gaudium. Iſa. 51. Gaudium & lætitiam tenebunt, fugiet dolor & gemitus. Tunc enim verè gauiſi erunt diſcipuli. Secundo dicitur dominica in albis: quia in primitiua eccleſia nuper baptizati ambulauerunt in albis veſtibus: ſic & nos quia nuper baptizati ſumus in aquis lachrymarũ & in riuulis pœnitentiæ: ergo hodie in albis conſcientiis apparere debemus. De quo introitus 1. Petri 2. Quaſi modo geniti infantes, ſcilicet viuatis, & ſine dolo exiſtentes lac concupiſcite, ſcilicet diuinæ dulcedinis, non groſſum cibum peccati. Hoc etiam petis

multum eſt quod moriamur, ſed quo ire cogamur. Athanaſius: Qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam: qui verò mala in ignem æternum. Tunc quid proderunt tibi omnia mundi gaudia & honores, cùm omnia tranſeunt velut vmbra? Sunt enim multi nolentes audire loqui de morte, quod eſt ſignum ſtultitiæ. Grego. Tota vita ſapinetis debet eſſe meditatio mortis. Ratio Gregorij: Valde ſe ſollicitat in bono opere, qui ſemper cogitat de extremo fine. Tertiò debet ſenſus refrænare, tangitur in textu cùm dicitur *Fores erant clauſæ*. id eſt, ſenſus exteriores & interiores: Interiores, ſcilicet cogitatio, memoria, & imaginatio, non cogitando, memorando vel imaginando turpia. Prouerb. 4. Omni cuſtodia ſerua cor tuum, ſcilicet à malis cogitationibus & imaginationibus: quia ex ipſo vita procedit. Bernardus: Cogitationes malæ cùm in anima ludunt, illudunt. Auguſtin. Quicquid pudet hominem dicere, pudeat & cogitare: quia cogitationes cathenam parant infernalem, vt ſuprà, Iſa. 26. Popule meus intra cubicula tua, & claude oſtia ſuper te. Item fores non interiores, ſed exteriores ſenſuum. Ariſtotel. Nihil eſt in intellectu quin prius fuit in ſenſu. Ierem. 9. Aſcendit mors per feneſtras noſtras, ſcilicet ſenſuum exteriorum. Bernardus: Habeat homo ſenſus ſuos non duces, ſed ſeruientes, vt viſum, auditum, &c. De viſu. Grego. Non licet intueri quod non licet concupiſci. Vnde Eua fructum vetitum non concupiuiſſet, ſi non aſpexiſſet. Threno. 3. Oculus meus deprædatus eſt animam meam, & ideo ingredere & claude te in medio domus tuæ, ſcilicet conſcientiæ. Quartò, quòd debet frequenter orare. Et notatur in hoc quod erant ſimul in oratione congregati. Sic pariter & nos. 1. Petri 3. Omnes vnanimes in oratione eſtote. Matthæi 18. Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terrã, de omni re quã petierint fiet illis à patre meo qui in cœlis eſt. Leo papa: Multò magis obtinetur peccatorum remiſsio, cùm totius Eccleſiæ quaſi vnus eſt oratio. Si vnanimis tantùm valet deprecatio duorum, quid vbi millia multorum? Iſidorus: Quoties homo tangitur vitio, debet ſubſequi oratio. Quintò, oportet Deum timere. Eccleſiaſtici 2. Fili accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia & timore: quia dicitur Eccleſiaſtici 1. Timor domini expellit peccatum: nam qui ſine timore eſt, non poterit iuſtificari. Ideo Prouerbiorum 23. Beatus homo qui ſemper eſt pauidus. Chryſoſtomus: Timor domini corrigit peccatum, timor hominum differt, non aufert voluntatem malefa-

ciendi. De quo Eccleſia.27.Si non in timore domini renueris te inſtanter,cito ſubuertetur domus tua. Quapropter docet Boëtius: Magna nobis indicta eſt neceſsitas probitatis,cùm omnia agamus ante oculos iudicis cuncta cernentis: nam quis latronũ vellet furari in conſpectu iudicis? & ſic per timorem domini declinet omnis à malo.Prouerb.15.Ideo Grego.5.moral. Via domini incipitur à timore. Cui conſonat Pſalm.110. Initium ſapientiæ timor domini,quia ſecundum Auguſtin.timor locum præparat charitati, & retrahit hominem à peccato, vt habetur in canon.11.q.3.qui omnipotentem: Qui omnipotentem Deum metuit, non contra Euangelium Chriſti, nec contra apoſtolos, nec prophetas, vel ſanctorum patrum inſtituta agere aliquid vllo modo conſentit. Propterea Bernard. commendat timorem Dei dicens: In veritate comperi nil ita efficax ad gratiam Dei promerendam,conſeruandam, & recuperandam: quàm ſi omni tempore inueniaris non alta ſapere ſed timere: quia ſcribitur Eccleſiaſtici 15. Qui timet Deum,faciet bona.& tangitur ibi propter metum Iudæorum. Sextò, oportet prauam ſocietatem vitare, & innuitur in hoc, quòd Chriſtus non apparuit alicui malo,poſt reſurrectionem: ſic tu ſi verè reſurrexiſti cum Chriſto conuerſare bonis,iuxta dictum Senecæ: Cum his conuerſare qui poſſunt te meliorem facere: quia dicit Pſalm. 17. Cum ſancto ſanctus eris, & cum peruerſo peruerteris,&c. De quo Eccleſiaſtici 13. Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea. Et Prouerb.13. Qui cum ſapientibus graditur ſapiens erit, & amicus ſtultorum ſimilis erit illis. Si igitur in hoc ſacro tempore euaſiſti carcerem diaboli,fuge & ſcurrilia eius, eò quòd dicit Senec. Melius eſt malorum odium quàm conſortium. Nam habetur in Canon.41.diſtinct. & eſt Auguſt.in 51.quæſt. euangelij qui dicit: Societas requirit concordiam morum. Si ſocietas bona mores boni: ſi verò mala tunc impletur illud quod ſcriptum eſt in Canoni.23.quæſt.4.quiſquis: Difficile eſt incorruptum permanere qui corrupto ſociatur. Nam dicit Apoſtolus 2.Corinth.6. Quæ ſocietas lucis ad tenebras: quæ autem conuentio Chriſti ad Belial? Et Eccleſiaſtici 13.Si communicabit lupus agno aliquando, ſic peccator iuſto, nam ſicut vnum lumen ab alio accenditur, ſic fit melioratio vitæ ab homine bono. Iuxta illud Prouerb.22.Ferrum ferro exacuitur:ſic homo exacuit faciem amici ſui. Septimò, oportet verbum Dei attentè audire & notatur in hoc, quia in illa apparitione aperuit

ruit

ruit eis ſenſum vt intelligerent ſcripturás: vt habetur Luc. 24. Sic & nos vt hortatur ſuper Ezech. Grego. Vt omnes qui viam vitæ ſcire deſiderant, verbum Dei audire debent: quia eſt lucerna illuminans. Iuxta illud Pſal. 118. Lucerna pedibus meis verbum tuum. vbi Caſsio. ſuper Pſalm. Sciuit propheta multos laqueos in mundo, igitur petit Dei verbum pro lumine ne erraret in itinere. Nam dicit Hugo in lib. de anima: Nihil ita à malo reuocat & ad bonum incitat ſicut Dei verbum. Cui conſonat Grego. ſicut ſtellas cœli non extinguit nubes: ſic mentes inhærentes ſacris ſcripturis non obſcurat mundana iniquitas. Eſt nanque Dei verbum ſecundum Grego. cibus animæ. Et tria ſunt genera hominum quæ non poſſunt eſſe diu abſque ſumptione cibi ſine grauamine, ſcilicet paruuli & infirmi qui nouiter conualuerunt, & exiſtentes in itinere. Primi ſunt paruuli, & ſic pœnitentes. De quibus introitus hodie dicit: Quaſi modo geniti, &c. 1. Petri 2. Secundi ſunt qui nouiter conualuerunt ex infirmitate, & tales iterum ſunt pœnitentes de infirmitate, ſcilicet animæ reſurgentes. Tertij ſunt in itinere conſtituti, quales iterum ſunt pœnitentes, qui in hoc ſeculo quaſi in initinere conſtituti peregrinantur & tendunt ad cœleſtem patriam, quapropter indigent cibo ſpirituali. Et de eis poteſt dici illud. 3. Regum 19. Surge & comede, grandis enim tibi reſtat via: aliàs impleretur in eis illud Marci 8. Si dimiſero eos in domum ſuām ieiunos deficient in via, dicit Gloſſ. Perit qui ſine pane cœleſti ad patriam tendit. De quo Pſal. 106. Eſurientes & ſitiētes, anima eorū in ipſis defecit, in peccatis, ſcilicet. & iterum 101. Aruit cor meum quia oblitus ſum, &c. Octauò, oportet paſsionis dominicæ recordari, & tangitur notanter in textu cum dicit, *oſtendit eis manus & latus* id eſt, cicatrices vulnerum reſeruatas. Nam Chriſtus reſeruat cicatrices vulnerum non ad defectum, ſed propter noſtrum multiplicē profectum. Primò, ad probandum reſurrectionem quòd idem ſurrexit de ſepulchro qui pependit in ligno, de quo Lucæ 24. Videte manus meas & pedes meos, quoniam ego ſum, ſcilicet ille de quo ſcribitur Eſa. 63. Ego qui loquor iuſtitiam & propugnator ſum ad ſaluandum. Eodem modo dicit Auguſtin. Indicia martyrij remanebunt in corporibus glorificatis. Secundò, ad comedandum eius dilectionem, de quo Apocalypſis 1. Dilexit nos, lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, &c. vbi Bernardus. In quo illuxit clarius quòd nos dilexit Dominus, quàm in ſuis

vulneribus. Tertiò, ad impiorum confuſionem, vnde Zach.12. Aſpicient ad me quem confixerunt, ſcilicet Iudæi & gentiles, vt Apocal.1. Videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt, non ſolùm Iudæi, ſed & noui crucifixores, de quibus Hebræo.6. Rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium Dei & oſtentui habentes. O quàm dura querela, durior ſententia, duriſsima vindicta erit talibus ingratis peccatoribus. De quo Apoſtol. Hebræ.10. Irritam quis faciens legem Moyſi ſine vlla miſeratione duobus vel tribus teſtibus moritur, quantò magis putatiuis deteriora mereri ſimplicia qui Dei filium conculcauerit & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit in quo ſanctificatus eſt, ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit? Quartò, propter bonorum exaltationem. nam dicit Beda: Magnum erit gaudium videre cicatrices vulnerum: nam ibi eſt fortitudo martyrum, & ſalus omnium noſtrûm, tunc implebitur illud: Ioan.16. Iterum videbo vos & gaudebit cor veſtrum. Quintò, ſeruabit cicatrices vulnerum propter noſtram informationẽ, vt nos doceret mente portare cum Apoſtolo ad Galat.6. Ego eſtigmata Domini Ieſu in corpore meo porto, & Philipp.2. Hoc ſentite in vobis quod in Chriſto Ieſu, ſcilicet eius paſsionem. nam meditatio dominicæ paſsionis eſt remedium contra omnia peccata vt dicit Bernard. Nihil ita efficax ad ſanandum peccatorum vulnera ſicut meditatio paſsionis Chriſti ſedula. ideo ſi quis eſt frigidus in amando, videat latus Chrſti iuxta cor perforatum & inflammabitur ad amorem. Vnde Canon.8. Pone me vt ſignaculum ſuper cor tuum: ſi autem tepidus quis eſt in operando, videat eius manus perforatas & incitabitur ad laborem. nam ipſe dicit Eſa.49. Ecce in manibus meis deſcripſi te, ſi quis eſt timidus in aduerſis ſuſtinendo reſpiciat pedes perforatos, & armabitur ad ſupportandum, quia dicit Grego. Si paſsio Chriſti intuetur nil tam graue quod nõ æquo animo ſuſtinetur, & ſic meditatio Chriſti retrahit à malo & trahit ad bonum, vnde Bern. Homo ſi vis de virtute in virtutem prouehi, ſi vis de gratia in gratiam promoueri, de amore in amorem, de luce ad lucem, de bono in melius proficere, paſsionis Chriſti recordare.

Nam talibus dicetur pax vobis. Pro quo ſciendum dicit Hugo de clauſtro animæ quòd quadruplex eſt pax, ſcilicet inordinata, ſimulata, inquinata, & imperata. Prima eſt pax inordinata, ſcilicet cum ſuperior obedit inferiori, vt ratio ſenſualitati. De quo Prouerbiorum 19. Non decet ſeruum dominari

minari principibus, id eſt, carnem ſpiritui, & ſic Adam obediuit Euæ, de quo omnis noſtra orta eſt miſeria, vt habetur Geneſ.3. Ex eo quòd obediſti voci vxoris & comediſti, &c. maledicta terra. Ideo Gregor. Nazanzenus: Melior eſt pugna quæ nos Deo proximos facit, quàm pax quę à Deo ſeparat. qualis eſt iſta vbi ſenſualitas dominatur rationi & caro ſpiritui, de qua Apoſtolus ad Roma. 8. Si ſecundum carnem vixeritis moriemini. Secunda eſt pax ſimulata vt pax Iudæ qui oſculo pacem ſimulabat, quam in pectore non habebat, cui ſaluator Luc. 27. Iuda oſculo filium hominis tradis? Et talem exhibuit Ioab Amaſæ. 2. Reg. 20. Salue mi frater, & effudit inteſtina eius ex vulnere quo percuſsit eum in inguine. O quàm plures ſunt hodie tales. De quibus Pſal. 27. Loquuntur pacem cum proximo, mala autem in corde eorum. Tertia eſt pax inquinata, ſcilicet eorum qui ſunt concordes in mala. De quo Greg. in paſtoral. Sicut multum nocet ſi vnitas deeſt bonis: ſic noxium eſt ſi adeſt malis. & ſicut optandum eſt quòd boni pacem habeant, ita deſiderandum eſt valdę quòd mali concordes non ſint: eo quòd dicit Iſid. Concordia malorum deſolatio eſt bonorum. Ideo pſal. 72. Zelaui ſuper inimicos pacem peccatorum videns. Quarta eſt pax imperata, de qua Apoſtol. ad Epheſ. 4. Solliciti ſitis ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis, & hæc pax habenda eſt cum tribus, ſcilicet cum hominibus, cum nobiſipſis, & cum Deo. Primò, cum hominibus. De quo Apoſtol. ad Rom. 12. Quantum in vobis eſt cum omnibus hominibus pacem habentes. dicit notanter, quantum in vobis eſt: nam qui verè pacificus eſt belligerando eſt pacificus, vnde ſecundum Auguſt. Pacem debet habere voluntas, bellum neceſsitas, hoſtem pugnantem neceſsitas perimat & non voluntas, vt eos quos expugnas ad pacis vtilitatem vincendo perducas. & ſicut rebellanti violentia redditur, ita victo vel capto hoſti iam miſericordia debetur, maximè in quo pacis perturbatio non timetur. Sic fecit Dauid Saüli. 1. Reg. 24. hinc in Pſal. 119. dicit: Cùm his qui oderunt pacem eram pacificus. Secundò, pacem debemus habere cum nobiſipſis. de qua Pſal. 129. Rogate quæ ad pacem ſunt Hieruſalem, & 2. Macha. 1. Adaperiat dominus cor veſtrum in lege ſua, & in præceptis ſuis, &c. De qua pace dicit Caſsio. Pax vera eſt concordiã habere cum bonis moribus, & litigare cũ malis & cum vitiis, & hæc pax pertinet ad electos Dei, quam Chriſtus reliquit diſcipulis in teſtamento. Ioan. 14. Pacem meam do vobis, ſ. pacem cordis.

pitat: vt habetur Tob.6. Sic cor humanum in aqua ſapientiæ ſalutaris quieſcit, extra verò inquietatur. Ideo Hierony. Ama ſcientiam ſcripturarum,& carnis vitia non amabis. Tertiò, debemus habere pacem cum Deo, ſcilicet per obedientiam mandatorum. Nam per inobedientiam oritur diſcordia: ſicut habetur Iob 9. Quis reſiſtit ei,& pacē habuit? quaſi dicat, nullus. Nam de talibus Pſalm. dicit 13. Contritio & infelicitas in viis eorum & viam pacis non cognouerunt. Nam ſecundum Augu. Pax cum Deo eſt à voluntate Dei non diuidi, & in eis quæ ſolius Dei ſunt delectari. Et qui hanc pacem habent, ſcilicet cum Deo, tales triplex pax conſequitur, ſcilicet in extremo iudicio, & in cœlo. Primò in extremo: ob id enim Tobias vt habetur 3. c. orauit, dicens: Et nunc domine ſecundum voluntatem tuam fac mecum & præcipe in pace recipi ſpiritum meum. pro hac pace orauit Simeon. Luc.2. Nunc dimittis,&c. Hanc impij non habebunt. Vnde 2. Paralipom.15. In tempore illo non erit pax egredienti & ingredienti: ſed terrores in cunctis habitatoribus terrarum. Ratio Auguſt. quia vnaquæque culpa eſt ſibi ipſi pœna. Secundò, tales habebunt pacem in iudicio. Vnde Iſa.26. Ignis hoſtes tuos deuoret domine, dabis pacem nobis. Ratio Bernard. Nil ſecurius tranquilla conſcientia: trahat mundus, doleat corpus, terreat diabolus, illa ſemper eſt ſecura. Ideo Auguſtinus: Si times iudicium corrige conſcientiam. Talem pacem impij non habebunt, quia dicit Ambroſ. O quantæ anguſtiæ erunt reprobis: ſi vident ſurſum, vident iudicem iratum: ſi deorſum, vident pœnam præparatam: ſi introrſum, tunc inſpiciunt conſcientiam vrgentem: ſi extrorſum, vident diabolū eos accuſantem. Tertiò, habebunt pacem in cœlo: de quo Iſa.32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis quæ pax nulla rumpitur diſcordia, de qua Leuitic.25. Dabo pacem in cunctis finibus veſtris, i. in cunctis potentiis dormietis, & non erit qui exterreat: hanc pacem Dei filius carè emere voluit, vt dicit Chryſ. Nam pro ea filius Dei paſſus eſt, crucifixus, & ſepultus. Pro illa pace habenda voluit quaſi matrimonium contrahere cum ſorore noſtra, ſcilicet natura humana vt pacem cœleſtē haberemus. Hæc eſt pax de qua dicit Aug. Quis non deſiderat illam pacem vbi amicus non exit, inimicus non intrat, nullus tentator, nullus ſeditioſus, nullus fatigans exiſtit: hæc pax cœleſtis ciuitatis eſt ornatiſsima ſocietas fruendi Deo, & inuicem in Deo: hanc pacem impij non habebunt, quia de eis dicit Apoſtolus

1. Theſſalo.5. Cùm dixerint pax & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperueniet interitus. Ideo hortatur nos 2. ad Corinthios 13. Pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum, ad quem nos peducat, &c.

FINIS.

Sequitur Index.

INDEX ENARRATIONVM QVADRAGESIMALIVM THESVRI NOVI.

Cuius indicio in promptu eſt inuenire quamlibet, ſimúlque manifeſtum quæ & quot, quibus vel dominicis, vel feriis ſint accommodandæ.

IN DIE CINERVM.

Conuertimini ad me. fol. 2
Cùm ieiunatis. 7

Feria quinta poſt cineres.

Aegrotauit Ezechias. 11
Domine non ſum dignus. 15

Feria ſexta.

Hoc eſt ieiunium quod elegi. fol. 20.
Diligite inimicos veſtros. 22

Sabbatho.

Cùm effuderis eſurienti animam tuam. 27
Cõfidite, Ego ſum, nolite timere. 28

Dominica Inuocauit.

Hortamur vos ne gratiam Dei. 31
Ductus eſt Ieſus in deſertũ. 34
Cùm ieiunaſſet. 37

Feria ſecunda poſt Inuocauit.

Ibunt hi in ſupplicium æternum. 39

Feria tertia poſt Inuocauit.

Eiiciebat omnes vẽdentes. 44

Feria quarta.

Quicũque fecerit voluntatem patris mei. 49
Viri Niniuitæ conſurgent in iudicio. 54

Feria quinta.

Amen, amen dico vobis: Omnis qui. 55
Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. 57

Ecce ſanus factus es .60.& 64

Sabbatho.

Domine bonum eſt nos hic eſſe. 66

Dominica Reminiſcere.

Miſerere mei Fili Dauid. 72 76

Sanata eſt filia eius ex illa hora. 78

Dimitte eam. 80

Hæc eſt voluntas Dei. 81

Feria ſecũda poſt Reminiſcere.

Quæritis me & in peccato veſtro. 87

Feria tertia.

Vnus eſt enim magiſter. 90

Feria quarta.

Neſcitis quid petatis. 94

Feria quinta.

Operamini non cibum qui perit. 97

Feria ſexta.

Hic eſt hæres, venite occidamus eum. 99

Audite ſomnium meum quod vidi.

Sabbatho.

Fili tu ſemper mecum es. 106

Dominica Oculi.

Erat Ieſus eiiciens dæmon. 110

Tunc vadit & ſumit. 111

Beatus venter qui te port. 124

Erat Ieſus eiiciens dæmoniũ. 113

Si in digito Dei eiicio dæmonia. 121

Eſtote imitatores Dei. 125

Feria ſecunda poſt Oculi.

Nulli leproſi erant in Iſraël. 128.

Feria tertia.

Vbi duo vel tres congregati fuerint. 134

Feria quarta.

Quare vos trãſgredimini mãdata Dei. 138

Feria quinta.

Omnes qui habebãt infirmos. 143.

Feria ſexta.

Domine da mihi hanc aquam vt non ſitiam. 147

Sabbatho.

Vade & iam amplius noli peccare. 152

Dominica Lætare.

Accepit Ieſus panẽ & gratias agens. 154
Accepit Ieſus panes. 158
Eſt puer hic vnus. 160
Illa autem Hieruſalem. 162
Hic eſt verè propheta. 165

Feria ſecunda.

Nolite facere domum patris mei. 166

Feria tertia.

Aſcẽdit Ieſus in templum. 171

Feria quarta.

Vade ad natatoria Siloë. 178

Feria quinta.

Cùm audiſſent quidam de turba. 182

Feria ſexta.

Lazarus mortuus eſt. 185

Sabbatho.

Ego ſum lux mundi. 191

Dominica in paßione.

Si veritatem dico, quare non creditis mihi. 194
Tulerunt ergo lapides vt iacerent in eum. 195
Quis ex vobis arguet me de peccato. 196
Tulerunt lapides Iudæi vt iacerent in eum. 200
Si ſanguis hircorum & taurorum. 201
Si ſanguis hircorum aut taurorum. 204

Feria ſecunda.

Quæretis me, & non inuenietis. 205
Si quis ſitit veniat ad me. 208

Feria tertia.

Quærebant Iudæi eum in die feſto. 210
Vos aſcendite ad diem feſtum hunc. 213

Feria quarta.

Oues meæ vocem meam audiunt. 215
Sed vos non creditis. 219

Feria quinta.

Remittuntur ibi peccata multa. 221

Feria ſexta.

Expedit vobis vt vnus moriatur homo. 222
Expedit vobis vt vnus mo. 225

Sabbatho.

Subleuatis oculis in cœlũ 227
Sermonẽ meũ ſeruauerũt. 332
Pro eis rogo nõ pro mũdo. 233

Dominica Palmarum.

Turba multa quæ conuenerat ad diem. 237
Ecce rex tuus venit. 237
Plurima autem turba. 238
Hoc ſentite in vobis. 241

Feria ſecunda.

Ante ſex dies paſchæ. 249

310

Digitized by Google

Si exaltatus fuero à terra. 249

Feria tertia.

Ego quaſi agnus mãſuetus. 252
Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti. 254

Feria quarta.

Vulneratus eſt propter iniquitates noſtras. 258

In cœna domini.

Probet autem ſeipſum homo 258.
Exemplum dedi vobis. 264
Surgit à cœna & poſuit. 267
Surgit à cœna. 270
Homo quidã fecit cœnã. 272

In die Paraſceues.

Sciens Ieſus. 275
Secundum legem debet mori. 280

In vigilia Paſchæ.

Venit Maria Magdalene. 278

Dominica paſchæ.

Surrexit non eſt hic. 294

Feria ſecunda paſchæ.

Surrexit dominus verè. 297

Feria tertia paſchæ.

Pax vobis, ego ſum. 310

Dominica prima poſt paſcha.

Gauiſi ſunt diſcipuli viſo domino. 314

FINIS.